

В. Ульянов (Ленин)

Προλετάριοι όλων των χωρών, ενωθείτε!

ΛΕΝΙΝ

ΑΠΑΝΤΑ

ΠΛΗΡΗΣ ΕΚΔΟΣΗ

46

Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΡΩΣΙΚΟ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟ
ΚΑΙ Η ΘΕΩΡΗΣΗ ΕΓΙΝΑΝ ΑΠΟ ΟΜΑΔΑ
ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ ΜΑΡΞΙΣΤΩΝ
ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Θ. ΛΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΡΩΣΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΕΓΙΝΕ ΜΕ ΑΠΟΦΑΣΗ
ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΤΟΥ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ
ΤΗΣ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

ИНСТИТУТ МАРКСИЗМА-ЛЕНИНИЗМА при ЦК КПСС

В. И. ЛЕНИН

ПОЛНОЕ СОБРАНИЕ СОЧИНЕНИЙ

ИЗДАНИЕ ПЯТОЕ

ИЗДАТЕЛЬСТВО
ПОЛИТИЧЕСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ
МОСКВА · 1977

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΜΑΡΞΙΣΜΟΥ - ΛΕΝΙΝΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΚΚΣΕ

Β. Ι. ΛΕΝΙΝ

ΑΠΑΝΤΑ

ΕΚΔΟΣΗ ΠΕΜΠΤΗ

ΤΟΜΟΣ

46

Γράμματα
1893-1904

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ»
ΑΘΗΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Μέ τόν τεσσαρακοστό ἕκτο τόμο τῶν Ἁπάντων τοῦ Β. Ι. Λένιν ἀρχίζει μιά νέα σειρά τόμων, πού περιέχουν γράμματα, τηλεγραφήματα καί σημειώματα ἀπό τό 1893 ὥς τό 1923.

Τά ντοκουμέντα αὐτά ἀποτελοῦν οὐσιαστικό καί ἀναπόσπαστο τμῆμα τῆς λενινιστικῆς φιλολογικῆς κληρονομιᾶς. Εἶναι πολύτιμη συμπλήρωση τῶν ἔργων πού συμπεριλήφθηκαν στούς προηγούμενους τόμους. Στά ντοκουμέντα αὐτά ἀντικατοπτρίζεται ἡ γιγάντια δουλιά τοῦ Β. Ι. Λένιν γιά τήν ἵδρυση στή Ρωσία τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξιστικοῦ Κόμματος, τοῦ προλεταριακοῦ Κόμματος νέου τύπου, ἡ καθοδήγηση ἀπομέρους του τῆς πάλης τῆς ἐργατικῆς τάξης καί ὅλων τῶν ἐργαζομένων γιά τή νίκη τῆς δημοκρατικῆς καί στή συνέχεια τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης, γιά τήν ἐγκαθίδρυση τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τήν οἰκοδόμηση τῆς νέας κοινωνίας. Τά γράμματα δίνουν μιά λαμπρή εἰκόνα τῆς θεωρητικῆς καί πολιτικῆς δραστηριότητας τοῦ Β. Ι. Λένιν σάν δάσκαλου καί ἀρχηγοῦ τοῦ ρωσικοῦ καί τοῦ παγκόσμιου προλεταριάτου.

Στήν ἔκδοση αὐτή τῶν Ἁπάντων τοῦ Β. Ι. Λένιν ἡ ἀλληλογραφία του δίνεται πιό ὁλοκληρωμένα. Ἐνῶ ἡ 2η καί 3η ἔκδοση περιεῖχε δύο τόμους ἀλληλογραφίας, καί ἡ 4η τρεῖς τόμους, τώρα στά Ἅπαντα τοῦ Β. Ι. Λένιν ἡ ἀλληλογραφία θά φτάσει τούς δέκα τόμους. Πρέπει νά ἔχουμε ὑπόψη πώς ὁ ὄγκος τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ Β. Ι. Λένιν μετά τή νίκη τῆς Ὀχτωβριανῆς ἐπανάστασης εἶναι πολύ μεγάλος: μόνο τά δημοσιευμένα γράμματα, σημειώματα καί τηλεγραφήματα πού ἔγραψε ὁ Λένιν ἀπό τό Νοέμβρη τοῦ 1917 ὥς τό 1923 φτάνουν σέ μερικές χιλιάδες καί εἶναι ἀδύνατο νά συμπεριληφθοῦν ὅλα.

Γιά ἕνα μέρος ἀπό τά γράμματα ἡ μοναδική πηγή πού διασώθηκε εἶναι τό δακτυλογραφημένο κείμενο, τό δακτυλογρα-

φημένο ἤ τό χειρόγραφο ἀντίγραφο, τό ἔντυπο γιά τηλεγραφήματα, τό κείμενο πού ἔχει γραφτεῖ ἀπό ἄλλους. Ἐφόσον ἀπό τό περιεχόμενο καί τό ὕφος αὐτῶν τῶν ντοκουμέντων, καθώς καί ἀπό ἄλλα στοιχεῖα μπορεῖ νά βγεῖ τό συμπέρασμα πώς συγγραφέας τους εἶναι ὁ Β. Ι. Λένιν, αὐτά συμπεριλαμβάνονται στά Ἅπαντα τοῦ Β. Ι. Λένιν.

Τά γράμματα τοῦ Λένιν, τά σημειώματα, τά τηλεγραφήματα, ὅπως καί τά ἔργα του, μπῆκαν σέ τούτη τήν ἔκδοση κατά χρονολογική σειρά. Σάν βάση τῆς τοποθέτησής τους κατά τόμους τέθηκε ἡ ἀρχή τῆς περιοδολόγησης τῆς ἱστορίας τοῦ ΚΚΣΕ. Τά χρονολογικά ὅρια ὁρισμένων τόμων ἀλληλογραφίας καθορίστηκαν ἐπίσης ἀπό τόν ὄγκο τῆς ἀλληλογραφίας πού διαφυλάχτηκε στή μιά ἤ τήν ἄλλη περίοδο.

Ὁ πρῶτος τόμος ἀλληλογραφίας, ὁ 46ος αὐτῆς τῆς ἔκδοσης, περιέχει τά γράμματα ἀπό τό 1893 μέχρι τό 1904.

Στόν 47ο τόμο μπῆκαν γράμματα, πού ἔχουν γραφτεῖ ἀπό τό 1905 μέχρι τό Νοέμβρη τοῦ 1910.

Ὁ 48ος τόμος περιέχει τά γράμματα ἀπό τό Δεκέμβρη τοῦ 1910 μέχρι τόν Αὔγουστο τοῦ 1914.

Στόν 49ο τόμο μπῆκαν τά γράμματα ἀπό τόν Αὔγουστο τοῦ 1914 μέχρι τίς 24 τοῦ Ὀχτώβρη (7 τοῦ Νοέμβρη) 1917.

Οἱ τόμοι 50ός καί 51ος περιέχουν τά γράμματα πού γράφτηκαν ἀπό τό Νοέμβρη τοῦ 1917 ὥς τό Νοέμβρη τοῦ 1920.

Στούς τόμους 52ο, 53ο καί 54ο συμπεριλήφθηκαν τά γράμματα ἀπό τό Νοέμβρη τοῦ 1920 ὥς τό Μάρτη τοῦ 1923.

Ὁ 55ος τόμος ἀποτελεῖται ἀπό τά γράμματα τοῦ Β. Ι. Λένιν πρός τούς συγγενεῖς του: τήν Μαρία Ἀλεξάντροβνα, τήν Ἄννα Ἰλίνιτσνα, τή Μαρία Ἰλίνιτσνα καί τόν Ντμίτρι Ἰλίτς Οὐλιάνοφ, τόν ἄνδρα τῆς Ἄννας Ἰλίνιτσνα Μάρκ Τιμοφέεβιτς Ἐλιζάροφ, στή γυναίκα του, πιστό φίλο καί συνεργάτη του, Ναντέζντα Κωνσταντίνοβνα Κρούπσκαγια.

Στά παραρτήματα τῶν τόμων τῆς ἀλληλογραφίας δημοσιεύτηκαν μερικά συλλογικά ντοκουμέντα πού ὑπογράφονται ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν καί ἀπό ἄλλους, καθώς ἐπίσης ὑλικά βιογραφικοῦ χαρακτήρα πού ἔχουν σχέση μέ τήν ἀλληλογραφία τοῦ Β. Ι. Λένιν. Ὑπάρχει ἕνας πολύ μεγάλος ἀριθμός ἐγκυκλίων γραμμάτων καί τηλεγραφημάτων, τά ὁποῖα ἀφοροῦν τή σοβιετική περίοδο, καί πού τά προετοίμαζαν τά ἀντίστοιχα Λαϊκά Ἐπιτροπάτα ἤ ἄλλες ὑπηρεσίες καί μετά ὑπογράφονταν ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν. Γιά ὅσα ντοκουμέντα δέν ὑπάρχουν σοβαρά πειστήρια ὅτι γράφτηκαν ἤ ὑπαγορεύτηκαν, ἤ

ἐπιμελήθηκαν ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν, αὐτά μπαίνουν σάν ἐξαίρεση, ἐφόσον ἔχουν σοβαρή σημασία ἤ ἀφοροῦν ζητήματα μέ τά ὁποῖα εἰδικά ἀσχολοῦνταν ὁ Β. Ι. Λένιν. Τά ντοκουμέντα αὐτά ἐπίσης δημοσιεύονται στά παραρτήματα.

Στά γράμματα, πού ἔχουν χρονολογηθεῖ ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν, οἱ ἡμερομηνίες τηρήθηκαν ὅπως στά χειρόγραφα. Στίς περιπτώσεις πού στά χειρόγραφα δέν ἔχει γράψει ὁ ἴδιος ὁ συγγραφέας τήν ἡμερομηνία, αὐτή καθορίζεται μέ ἐρευνητικό τρόπο καί σημειώνεται στό τέλος τοῦ γράμματος. Τά γράμματα πού ἔστελνε ὁ Β. Ι. Λένιν ἀπό τή Ρωσία (πρίν καθιερωθεῖ τό νέο ἡμερολόγιο) σημειώνονται μέ τό παλιό ἡμερολόγιο, ἐνῶ αὐτά πού στέλνονται ἀπό τό ἐξωτερικό σημειώνονται μέ τό νέο ἡμερολόγιο. Οἱ λέξεις πού ἔχει γράψει ὁ Β. Ι. Λένιν συντομογραφημένα, ὅπως τίτλοι ἐφημερίδων, γεωγραφικοί ὅροι, διάφορες λέξεις, καθώς ἐπίσης καί οἱ προσφωνήσεις στήν ἀρχή τοῦ γράμματος καί οἱ χαιρετισμοί στό τέλος τοῦ γράμματος (γιά παράδειγμα): «Σ. σ.», Σεβαστέ σύντροφε, «ἀγ. σύντρ.», ἀγαπητέ σύντροφε», «μέ κ. χαιρετ.», μέ κομμουνιστικούς χαιρετισμούς) στό κείμενο τῶν γραμμάτων, τῶν σημειωμάτων καί τῶν τηλεγραφημάτων ἀποκρυπτογραφοῦνται.

Μιά σειρά γράμματα τοῦ Β. Ι. Λένιν γιά τά ὁποῖα ὑπάρχουν λίγο-πολύ συγκεκριμένα στοιχεῖα, δέν κατορθώθηκε νά βρεθοῦν ἀκόμη. Σέ κάθε τόμο τῆς ἀλληλογραφίας δημοσιεύεται κατάλογος τῶν γραμμάτων πού δέν βρέθηκαν μέ ὑπόδειξη τῶν πηγῶν, ὅπου γίνεται λόγος γιά τά γράμματα αὐτά.

Τό ἐπιστημονικό-πληροφοριακό βοήθημα τῶν τόμων τῆς ἀλληλογραφίας ἀποτελεῖται ἀπό τόν πρόλογο, τίς σημειώσεις, τό εὑρετήριο φιλολογικῶν ἐργασιῶν καί πηγῶν πού ἀναφέρει ἤ παραθέτει περικοπές τους ὁ Β. Ι. Λένιν, καθώς καί τό εὑρετήριο ὀνομάτων. Ἐπειδή στούς τόμους συμπεριλαμβάνεται μεγάλος ἀριθμός γραμμάτων πού δέν εἶχαν δημοσιευτεῖ νωρίτερα καί δέν θά ἦταν σκόπιμο νά ἀπαριθμιστοῦν ὅλα στούς προλόγους, γι' αὐτό στά περιεχόμενα οἱ τίτλοι τῶν ντοκουμέντων πού δημοσιεύονται γιά πρώτη φορά σημειώνονται μέ ἀστερίσκο. Τό χαρακτηριστικό τῶν τόμων τῆς ἀλληλογραφίας εἶναι ὅτι ἔχουν πάρα πολλές σημειώσεις καί βιογραφικά στοιχεῖα τῶν προσώπων πού ἀναφέρονται στόν τόμο· γιά τό λόγο αὐτό οἱ σημειώσεις καί τά βιογραφικά στοιχεῖα, κατά κανόνα, εἶναι πάρα πολύ σύντομα· μερικές σημειώσεις πού ἐπεξηγοῦν τό κείμενο δίνονται σάν ὑποσημειώσεις.

Στό τέλος τοῦ κάθε τόμου ὑπάρχει κατάλογος τῶν γραμμάτων πού μπῆκαν στούς τόμους καί περιέχουν τά ἔργα τοῦ Β. Ι. Λένιν τῆς ἀντίστοιχης περιόδου.

* *
*

Στόν τεσσαρακοστό ἕκτο τόμο τῶν Ἀπάντων τοῦ Β. Ι. Λένιν περιέχονται τά γράμματα πού γράφτηκαν στά 1893-1904, δηλαδή στήν περίοδο ὡρίμανσης τῆς ἐπαναστατικῆς κρίσης στή Ρωσία καί τῆς πάλης τῶν ἐπαναστατῶν μαρξιστῶν κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση τοῦ Β. Ι. Λένιν γιά τήν ἵδρυση προλεταριακοῦ κόμματος νέου τύπου.

Τά γράμματα τοῦ Β. Ι. Λένιν, πού περιέχονται στόν τόμο, χρονολογικά ἀντιστοιχοῦν στούς πρώτους ὀχτώ τόμους καί ἕνα μέρος στόν ἕνατο τόμο τῶν Ἀπάντων. Τά γράμματα αὐτά συμπληρώνουν τά ἔργα τοῦ Λένιν, περιέχουν ἰδεολογικές θέσεις πού ἀναπτύχθηκαν στά ἔργα του, δίνουν μιά σαφή ἀντίληψη γιά τήν ἐπαναστατική δραστηριότητα τοῦ Β. Ι. Λένιν στήν περίοδο τῆς Πετρούπολης καί στή συνέχεια στίς συνθῆκες τῆς ἐξορίας καί στά χρόνια τῆς πρώτης προσφυγιᾶς του. Τά γράμματα δείχνουν πειστικά ὅτι ὁ Β. Ι. Λένιν εἶχε στενή σύνδεση μέ τό ρωσικό προλεταριάτο καί πολλά ἔργα του ἀπευθύνονται στό πλατύ ἀναγνωστικό κοινό. «Τίποτε δέν θά ἐπιθυμοῦσα τόσο, καί τίποτε δέν θά ποθοῦσα τόσο πολύ, ὅσο νά εἶχα τή δυνατότητα νά γράφω γιά τούς ἐργάτες», τόνιζε ὁ Β. Ι. Λένιν σέ γράμμα του πρός τόν Π. Μπ. Ἀξελρόντ στίς 16 τοῦ Αὐγούστου 1897 (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 12). Τά γράμματα περιέχουν πλούσιο βιογραφικό ὑλικό. Παράλληλα μέ τά σημαντικά προβλήματα τῆς δουλιᾶς του ὁ Β. Ι. Λένιν δέν ξεχνοῦσε ποτέ στά γράμματά του νά ρωτάει γιά τήν ὑγεία τῶν συντρόφων καί πάντοτε φρόντιζε νά τούς συμπαραστέκεται, νά στέλνει χαιρετισμούς στούς συγγενεῖς καί γνωστούς.

Ἀπό τήν ἀλληλογραφία τοῦ Β. Ι. Λένιν στήν περίοδο ἀπό τό 1893 ὥς τό 1896 δημοσιεύονται στόν τόμο ἕξι γράμματα, ἀπ' αὐτά τρία ἀπευθύνονται πρός τόν Π. Π. Μάσλοφ, δυό πρός τόν Π. Μπ. Ἀξελρόντ καί ἕνα πρός τήν Λ. Φ. Μιλοβίντοβα. Ὁ τόμος ἀρχίζει μέ τά γράμματα πρός τόν Π. Π. Μάσλοφ, στόν ὁποῖο ὁ Β. Ι. Λένιν εἶχε στείλει νά δεῖ μιά ἀπό τίς πρῶτες ἐργασίες του «Νέες οἰκονομικές ἀλλαγές στήν ἀγροτική ζωή». Ὁ Β. Ι. Λένιν στά γράμματα αὐτά τονίζει τόν παραλογισμό καί τή βλαβερότητα τῶν ναροντνικιστικῶν ἀντιλήψεων γιά τήν οἰκονομική ἀνάπτυξη τῆς Ρωσίας καί ἐκφράζει τή σκέψη ὅτι οἱ θέσεις πού διατυπώνει στό ἄρθρο αὐτό ἀποτελοῦν γι' αὐτόν «τή βάση γιά πολύ σημαντικότερα καί πολύ βαθύτερα συμπεράσματα, ἀπό αὐτά πού διατυπώνονται στό ἴδιο τό ἄρθρο» (σελ. 1).

Τά γράμματα πρός τόν Π. Μπ. 'Αξελρόντ χαρακτηρίζουν τήν ἐπαναστατική δουλιά τοῦ Β. Ι. Λένιν στήν Πετρούπολη, τήν καθοδήγηση ἀπομέρους του τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος στή Μόσχα, στό 'Ορέχοβο Ζούγεβο καί στά ἄλλα βιομηχανικά κέντρα.

'Η πιό ἔντονη ἀλληλογραφία τοῦ Β. Ι. Λένιν ἀφορᾶ τήν περίοδο τῆς ἐξορίας του στή Σιβηρία (1897-1899). Τά γράμματά του στά χρόνια αὐτά ἀπευθύνονται κυρίως πρός τούς δικούς του (μεγάλο μέρος τους στέλνονταν στή μητέρα του, Μαρία 'Αλεξάντροβνα Οὐλιάνοβα). Τά γράμματα αὐτά συμπεριλήφθηκαν σέ ξεχωριστό τόμο τούτης τῆς ἔκδοσης. 'Από τά ἑφτά γράμματα, πού συμπεριλήφθηκαν στόν 46ο τόμο, τά τέσσερα στάλθηκαν πρός τόν Α. Ν. Πότρεσοφ, ἕνα πρός τόν Π. Μπ. 'Αξελρόντ καί δυό πρός τόν Σ. Μ. 'Αρκάνοφ. Τά γράμματα αὐτά δείχνουν πόσο ἐντατικά δούλευε ὁ Β. Ι. Λένιν καί στήν ἐξορία. Στά γράμματα πρός τόν Α. Ν. Πότρεσοφ ἀποκαλύπτεται τό περιεχόμενο τῶν κομματικο-πολιτικῶν, ἐπιστημονικῶν καί φιλολογικο-δημοσιογραφικῶν ζητημάτων, πού ἐνδιέφεραν τόν Β. Ι. Λένιν στά χρόνια τῆς ἐξορίας. Τά γράμματα αὐτά ἀποτελοῦν ἰδιόμορφη συμπλήρωση τῶν ἐργασιῶν «Ποιά κληρονομιά ἀπαρνούμαστε;», «Καί πάλι γιά τό ζήτημα τῆς θεωρίας τῆς πραγματοποίησης», «'Ο καπιταλισμός στήν ἀγροτική οἰκονομία» καί ἄλλων ἔργων, πού γράφτηκαν στήν περίοδο αὐτή. Γιά παράδειγμα, στό γράμμα του πρός τόν Α. Ν. Πότρεσοφ τῆς 26 τοῦ Γενάρη 1899 ὁ Β. Ι. Λένιν ἀποκαλεῖ τόν Ν. Γκ. Τσερνισέβσκι κύριο ἐκπρόσωπο τῆς ἰδεολογικῆς «κληρονομιᾶς» τῶν ἐπαναστατῶν δημοκρατῶν τῆς δεκαετίας 1860-1870, πράγμα πού δέν μποροῦσε νά τό κάνει γιά λόγους λογοκρισίας στήν ἐργασία του «Ποιά κληρονομιά ἀπαρνούμαστε;». 'Ο Β. Ι. Λένιν παίρνει ἀποφασιστική θέση στά γράμματα αὐτά ἐνάντια στούς φιλελεύθερους ναρόντνικους καί τούς «νόμιμους μαρξιστές», καταδικάζει τό δυτικοευρωπαϊκό ὀπορτουνισμό, πού ἡγέτης του ἀπό τό 1896 ἦταν ὁ Ε. Μπέρνσταϊν, ὁ ὁποῖος στά ἀναθεωρητικά του ἄρθρα προσπάθησε νά ὑποκαταστήσει τό μαρξισμό μέ τή φιλελευθερο-ρεφορμιστική θεωρία.

'Ο Β. Ι. Λένιν στά γράμματά του ὑποβάλλει σέ αὐστηρή κριτική τό νεοκαντιανισμό, πού ἀναβίωνε τίς πιό ἀντιδραστικές ἰδεολογικές θέσεις τῆς φιλοσοφίας τοῦ Κάντ, καταπολεμοῦσε τό μαρξισμό, τό διαλεκτικό καί ἱστορικό ὑλισμό, ἐπιφέροντας σοβαρή ζημιά στό ἐργατικό κίνημα. «Τό νεοκαντιανισμό — τόνιζε ὁ Β. Ι. Λένιν στό γράμμα πρός τόν Α. Ν. Πότρεσοφ τῆς 27 τοῦ 'Ιούνη 1899 — πρέπει νά τόν πάρουμε πραγματικά στά σοβαρά»

(σελ.30). Στήν ἐξορία ὁ Β. Ι. Λένιν μελετοῦσε ἐπίμονα τά κυριότερα ἔργα τῶν κλασσικῶν τῆς φιλοσοφίας, τά συγγράμματα τῶν νεοκαντιανῶν, εἶχε μεγάλη ἀλληλογραφία γιά τά ζητήματα τῆς φιλοσοφίας μέ τόν Φ. Β. Λένγκνικ· δυστυχῶς, ἡ ἀλληλογραφία αὐτή μέχρι τώρα δέν βρέθηκε.

Τό βασικό περιεχόμενο τούτου τοῦ τόμου ἀποτελοῦν τά γράμματα τοῦ Β. Ι. Λένιν, πού ἀφοροῦν τήν περίοδο 1900-1904 καί ἀποκαλύπτουν τήν πολύπλευρη δραστηριότητα τοῦ Β. Ι. Λένιν γιά τήν ἵδρυση στή Ρωσία πραγματικοῦ μαρξιστικοῦ ἐπαναστατικοῦ Κόμματος, τήν ἐπεξεργασία τοῦ προγράμματος, τῶν πολιτικῶν, ὀργανωτικῶν καί τακτικῶν ἀρχῶν του. Στά γράμματα καθρεπτίζεται ἡ πάλη τοῦ Β. Ι. Λένιν κατά τοῦ ὀπορτουνισμοῦ στό ἐργατικό κίνημα στίς γραμμές τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὀργανώσεων στή Ρωσία καί στό ἐξωτερικό, περιγράφεται ἡ σύνδεση τοῦ κέντρου, πού ἦταν ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα», μέ τίς ὀργανώσεις καί τούς ξεχωριστούς σοσιαλδημοκράτες, ἀποκαλύπτεται ἡ πάλη τοῦ Β. Ι. Λένιν ἐνάντια στίς ὀπορτουνιστικές ταλαντεύσεις μέσα στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα». Τά γράμματα δίνουν χαρακτηριστική εἰκόνα τῆς συγγραφικῆς δουλιᾶς τοῦ Β. Ι. Λένιν.

Ἕνα μεγάλο μέρος τῶν γραμμάτων τῆς περιόδου 1900-1903 (ὥς τό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ) ἀπευθύνεται πρός τίς σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις τῆς Ρωσίας καί πρός τούς ξεχωριστούς σοσιαλδημοκράτες στή Ρωσία καί στό ἐξωτερικό, καθώς ἐπίσης πρός τούς ἐκπροσώπους καί τά μέλη τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Ἴσκρα». Τά γράμματα τεκμηριώνουν τό λενινιστικό σχέδιο συγκρότησης τοῦ Κόμματος, εἶναι ἀφιερωμένα στή συγκέντρωση τῶν ἐπαναστατικῶν δυνάμεων, στήν ὀργάνωση τῆς πανρωσικῆς πολιτικῆς ἐφημερίδας «Ἴσκρα» καί τοῦ περιοδικοῦ «Ζαριά», στή σύγκληση τοῦ ΙΙ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Τόν Ἰούλη τοῦ 1900 ὁ Β. Ι. Λένιν ἔφυγε στό ἐξωτερικό γιά νά ρυθμίσει πρακτικά τήν ἔκδοση ἔντυπου ὀργάνου. Ἕδρα τῆς «Ἴσκρα» καθορίστηκε τό Μόναχο, ὅπου καί ἔφτασε ὁ Β. Ι. Λένιν στίς 6 τοῦ Σεπτέμβρη 1900. Τά γράμματα αὐτῆς τῆς περιόδου φανερώνουν τίς δυσκολίες ὀργάνωσης καί ρύθμισης τῆς δουλιᾶς τῆς «Ἴσκρα» καί τοῦ «Ζαριά», χαρακτηρίζουν τίς πρακτικές ἐνέργειες τοῦ Β. Ι. Λένιν γιά τήν ἐξασφάλιση τῆς ἔκδοσης μέ ὑλικά μέσα καί συγγραφικοῦ ὑλικοῦ, ἀφοροῦν τίς συνομιλίες μέ ἀντιπροσώπους τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὀργανώσεων τῆς Ρωσίας γιά τήν ἀποστολή ἀνταποκρίσεων, γιά τήν ὀργάνωση τῆς

σύνδεσης, τῶν σημείων ἐπαφῶν καί τῆς μεταφορᾶς. Τά γράμματα δίνουν μιά παραστατική εἰκόνα γιά τό πῶς δημιουργοῦνταν τό κάθε φύλλο τῆς «Ἴσκρα» καί τοῦ «Ζαριά», γιά τήν ἄμεση δουλιά τοῦ Β. Ι. Λένιν στή Συντακτική ἐπιτροπή, δείχνουν πόσο πολύ δούλευε τά ἄρθρα του γιά τήν «Ἴσκρα», πῶς ἐπιμελοῦνταν τά ἄρθρα ἄλλων ἀρθρογράφων, πόσο ἀπαιτητικός ἦταν πρός τόν ἑαυτό του καί πρός τούς ἄλλους συνεργάτες τῆς ἐφημερίδας. Χαρακτηρίζουν τή συνεπή καί ἀπό θέσεις ἀρχῶν ἐκτίμηση τῶν ἄρθρων ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν, καθώς καί τήν ἐπιλογή τῶν ἀρθρογράφων.

Ἡ σοσιαλδημοκρατία τῆς Ρωσίας τήν ἐποχή αὐτή περνοῦσε περίοδο συγχύσεων καί ταλαντεύσεων. Ἡ ὀπορτουνιστική, ἀναθεωρική ὁμάδα τῶν «οἰκονομιστῶν», πού ὑποστήριζε τίς ἰδέες τοῦ μπερνσταϊνισμοῦ, τάχθηκε ἐνάντια στήν ἵδρυση ἀνεξάρτητου πολιτικοῦ κόμματος τοῦ προλεταριάτου, καλοῦσε τούς ἐργάτες νά περιοριστοῦν στήν οἰκονομική πάλη. Ἡ πάλη τοῦ Β. Ι. Λένιν καί τῶν ὀπαδῶν του ἐνάντια στούς «οἰκονομιστές», πού ἄρχισε στά τέλη τῆς δεκαετίας 1890-1900 καί ἀναπτύχθηκε μέ μεγαλύτερη ὀξύτητα στά 1900-1902 στίς στῆλες τῆς ἐφημερίδας «Ἴσκρα», βρῆκε τήν ἔκφρασή της καί στά γράμματα τοῦ Λένιν τῆς περιόδου αὐτῆς. «Καί δέν ὑπάρχει κανένας λόγος νά φοβόμαστε τόσο πολύ τήν πάλη: ἡ πάλη θά προκαλέσει ἴσως ἐκνευρισμό σέ μερικά *πρόσωπα,* ἔγραφε ὁ Β. Ι. Λένιν στήν Α. Α. Γιακουμπόβα στίς 26 τοῦ Ὀχτώβρη 1900, σέ ἀντάλλαγμα ὅμως θά ξεκαθαρίσει τήν ἀτμόσφαιρα, θά καθορίσει μέ ἀκρίβεια καί ἀνοιχτά τίς σχέσεις, θά καθορίσει ποιές διαφωνίες εἶναι οὐσιαστικές καί ποιές δευτερεύουσες, θά καθορίσει ποῦ βρίσκονται οἱ ἄνθρωποι πού ἀκολουθοῦν πραγματικά ἕναν ἐντελῶς διαφορετικό δρόμο, καί ποῦ οἱ σύντροφοι τοῦ Κόμματος πού διαφωνοῦν σέ ἐπιμέρους ζητήματα» (σελ. 55). Μεγάλη προσοχή στά γράμματα δίνει ὁ Β. Ι. Λένιν στό βιβλίο «Τί νά κάνουμε;», πού ὁλοκλήρωσε τήν ἰδεολογική συντριβή τοῦ «οἰκονομισμοῦ».

Σέ μιά σειρά γράμματα πού ἀπευθύνονταν πρός τόν Γκ. Β. Πλεχάνοφ καί τόν Π. Μπ. Ἀξελρόντ ἀντανακλᾶται ἡ πάλη ἀρχῶν τοῦ Β. Ι. Λένιν στά ζητήματα τοῦ προγράμματος πού κατοπινά ψηφίστηκε στό II συνέδριο τοῦ Κόμματος.

Τά γράμματα οὐσιαστικά συμπληρώνουν τίς ἐργασίες «Οἱ διῶκτες τῶν ζέμστβο καί οἱ Ἀννίβες τοῦ φιλελευθερισμοῦ», «Τό ἀγροτικό ζήτημα καί οἱ «κριτικοί «τοῦ Μάρξ»», «Τό ἀγροτικό πρόγραμμα τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας», «Πρός τή φτωχολογιά τοῦ χωριοῦ», μέ τίς ὁποῖες ἀσχολοῦνταν τήν περίοδο αὐτή ὁ Β. Ι. Λένιν.

Μετά τό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἡ κατάσταση μέσα στό Κόμμα ὀξύνθηκε. Οἱ μενσεβίκοι, ἀφοῦ ἡττήθηκαν στό συνέδριο, ἄρχισαν ἐπίθεση ἐνάντια στά κομματικά κέντρα. Τό Νοέμβρη τοῦ 1903 οἱ μενσεβίκοι μέ τή βοήθεια τοῦ Γκ. Β. Πλεχάνοφ κατέλαβαν τό Κεντρικό Ὄργανο. Στά χέρια τῶν μενσεβίκων πέρασε ἐπίσης καί τό Συμβούλιο τοῦ Κόμματος. Ἄρχισε πεισματώδης πάλη γιά τήν ΚΕ. Ἡ μειοψηφία προσπαθοῦσε νά χρεοκοπήσει τήν ΚΕ διαβάλλοντάς την μέ τόν Τύπο καί προφορικά. Οἱ μενσεβίκοι ἀκολούθησαν τό δρόμο τῆς διάσπασης.

Στόν τόμο συμπεριλήφθηκαν ἑκατόν ἕντεκα γράμματα τοῦ Β. Ι. Λένιν, πού ἀναφέρονται στό Σεπτέμβρη 1903-1904. Στά γράμματα αὐτά δίνεται χαρακτηρισμός τῆς κατάστασης πού διαμορφώθηκε μέσα στό Κόμμα ὕστερα ἀπό τό ΙΙ συνέδριο, φαίνεται ἡ ἔντονη ἐσωκομματική πάλη ἀνάμεσα στούς μπολσεβίκους καί στούς μενσεβίκους, ἐκφράζεται μεγάλη ἀνησυχία γιά τίς τύχες τοῦ Κόμματος, γιά τήν πραγματική μαρξιστική καθοδήγηση τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος.

Τά γράμματα τοῦ Β. Ι. Λένιν τῆς περιόδου αὐτῆς ἀπευθύνονται κυρίως πρός τή Ρωσία, τήν Κεντρική Ἐπιτροπή, τίς τοπικές κομματικές ὀργανώσεις καί πρός τούς συντρόφους τοῦ Κόμματος. Στά γράμματα ὁ Β. Ι. Λένιν μέ ἐπιμονή καί ὑπομονή ἐξηγεῖ στά μέλη τοῦ Κόμματος καί στά καθοδηγητικά κομματικά στελέχη τά ἄμεσα καθήκοντα καί τήν τακτική ἀπέναντι στούς μενσεβίκους, τονίζει τή σημασία τοῦ βιβλίου «Ἕνα βῆμα μπρός, δυό βήματα πίσω», ὅπου γίνεται λεπτομερειακή ἀνάλυση ὅλης τῆς πορείας τῆς πάλης στό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ καί μετά ἀπ' αὐτό, διεξάγει δραστήρια δουλιά γιά τή σύγκληση τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου τοῦ Κόμματος.

Στό γράμμα πρός τήν Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ ΣΔΕΚΡ τό Φλεβάρη τοῦ 1904 (σελ. 354-356), χαρακτηρίζοντας τήν κατάσταση πραγμάτων στό Κόμμα, ὁ Β. Ι. Λένιν καλεῖ τούς ὀπαδούς τῆς παλιᾶς «Ἴσκρα» σέ ἀποφασιστικές ἐνέργειες ἐνάντια στή διασπαστική καί ἀποδιοργανωτική συμπεριφορά τῶν μενσεβίκων. Ὁ Β. Ι. Λένιν προβάλλει μεγάλες ἀπαιτήσεις στά μέλη τῆς ΚΕ, καλεῖ νά κινητοποιηθοῦν ὅλες οἱ δυνάμεις τῆς πλειοψηφίας, νά περιοδεύσουν σέ ὅλη τή Ρωσία, νά συσπειρώσουν τόν κόσμο καί νά μή κατατεμαχίζουν τή δράση τους στήν ὀργάνωση λιγότερο σημαντικῶν ἐνεργειῶν, ὅπως ἡ μεταφορά, τά τεχνικά μέσα κτλ. Στό γράμμα του πρός τόν Γκ. Μ. Κρζιζανόβσκι τό Μάη τοῦ 1904 (σελ. 360-361) ὁ Β. Ι. Λένιν σημειώνει ὅτι ἡ μάζα τῶν μελῶν τοῦ Κόμματος βρίσκεται σέ ἀπόγνωση καί ἀμηχανία, χωρίς νά μπορεῖ νά ἐξοικειωθεῖ μέ τή νέα κατάσταση. «Πρέπει ἀναγκαστικά νά κατανοήσουμε τή συγκεκριμένη κατάσταση καί νά ἐπεξεργαστοῦμε ἕνα σχέδιο συνεποῦς, ἀλλά

ἀμείλικτης πάλης ἀρχῶν στό ὄνομα τῆς κομματικότητας ἐνάντια στό στενό πνεῦμα τῶν ὁμίλων, στό ὄνομα τῶν ἐπαναστατικῶν ἀρχῶν τῆς ὀργάνωσης ἐνάντια στόν ὀπορτουνισμό» — ἔγραφε τότε καί πρός τόν Λ. Μπ. Κράσιν (σελ. 359).

Ὁ Β. Ι. Λένιν ξεσκεπάζει στά γράμματα τούς συμφιλιωτιστές, πού προσπαθοῦσαν νά μετριάσουν τίς θεμελιακές ἀντιθέσεις ἀνάμεσα στούς μπολσεβίκους καί στούς μενσεβίκους καί ὑποβάλλει σέ αὐστηρή κριτική τίς συμφιλιωτιστικές διαθέσεις ὁρισμένων τοπικῶν κομματικῶν στελεχῶν ἀπέναντι στούς μενσεβίκους.

Κατά τή γνώμη τοῦ Β. Ι. Λένιν, μόνο τό III συνέδριο τοῦ Κόμματος θά μποροῦσε νά τσακίσει τήν ἐπίμονη ἀπροθυμία τῆς μειοψηφίας νά ὑποταχθεῖ στίς ἀποφάσεις τοῦ II συνεδρίου τοῦ Κόμματος καί νά βάλει τέρμα στή διασπαστική δραστηριότητα τῶν μενσεβίκων, νά συσπειρώσει τό Κόμμα μέ βάση τό πρόγραμμα τοῦ ΣΔΕΚΡ. Στά γράμματά του πρός τίς τοπικές κομματικές ὀργανώσεις ὁ Β. Ι. Λένιν καλοῦσε τούς μπολσεβίκους νά ἀναπτύξουν τή δουλιά τους γιά τή σύγκληση τοῦ III συνεδρίου, παρά τήν ἐπίμονη ἀντίσταση τῶν μενσεβίκων. Ἀπό τά γράμματα φαίνεται ὅτι ἡ τεράστια πλειοψηφία τῶν ἐπιτροπῶν τάχθηκε ὑπέρ τῆς σύγκλησης τοῦ III συνεδρίου τοῦ Κόμματος.

Μιά σειρά γράμματά του ὁ Β. Ι. Λένιν τά ἀφιερώνει στήν ὀργάνωση Κέντρου στή Ρωσία καί ἑνός ὀργάνου τῶν μπολσεβίκων στό ἐξωτερικό, τῆς ἐφημερίδας «Βπεριόντ». «Τώρα ὅλη ἡ οὐσία βρίσκεται στό ὄργανο αὐτό καί χωρίς αὐτό βαδίζουμε σέ σίγουρο, ἄδοξο θάνατο», ἔγραφε ὁ Β. Ι. Λένιν στίς 3 τοῦ Δεκέμβρη 1904 πρός τούς Α. Α. Μπογκντάνοφ, Ρ. Σ. Ζεμλιάτσκα καί Μ. Μ. Λιτβίνοφ (σελ. 414).

Στό γράμμα του πρός τήν ἐπιτροπή τοῦ ΣΔΕΚΡ τοῦ Καυκάσου μέ ἡμερομηνία ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 12 τοῦ Δεκέμβρη 1904 (σελ. 424-425), ὁ Λένιν διατύπωσε τά παρακάτω βασικά καθήκοντα, πού ἔπρεπε νά ἐκπληρωθοῦν ἄμεσα: συγκρότηση Γραφείου τῶν Ἐπιτροπῶν Πλειοψηφίας, στό ὁποῖο πρέπει νά ἀνατεθοῦν ὅλα τά ζητήματα πού ἀφοροῦν τό συνέδριο καί ὅλη ἡ καθοδήγηση τῶν ἐπιτροπῶν· ὑποστήριξη τοῦ ὀργάνου τῶν μπολσεβίκων «Βπεριόντ»· δημοσίευση τῆς ἀπόφασης καί τῆς ἀνακοίνωσης γιά τό Γραφεῖο πού ὀργανώνει τό συνέδριο. Τά γράμματα τοῦ Β. Ι. Λένιν δείχνουν τήν ἀκράδαντη πεποίθησή του, ὅτι χάρη στό ζῆλο καί τίς προσπάθειες τῶν μπολσεβίκων θά διορθωθεῖ ἡ κατάσταση μέσα στό Κόμμα. Στίς 24 τοῦ Δεκέμβρη 1904 ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραφε στήν Μ. Μ. Ἔσσεν: «Σέ μᾶς τώρα ἐξυψώθηκε τό ἠθικό καί ὅλοι μας εἴμαστε πάρα πολύ ἀπασχολημένοι: χθές δημοσιεύτηκε ἡ ἀγγελία γιά τήν ἔκδοση τῆς

ἐφημερίδας μας «Βπεριόντ». Ὅλη ἡ πλειοψηφία πανηγυρίζει καί εἶναι ἐνθουσιασμένη ὅσο ποτέ. Ἐπιτέλους ἀπαλλαγήκαμε ἀπό τή σιχαμερή αὐτή φαγωμάρα καί θά δουλέψουμε μονοιασμένα μέ ἐκείνους πού θέλουν νά δουλέψουν καί ὄχι νά δημιουργοῦν σκάνδαλα!.. Οἱ ἐπιτροπές πλειοψηφίας ἑνώνονται, ἔχουν ἐκλέξει ἤδη γραφεῖο καί τώρα τό ὄργανο θά τούς ἑνώσει ὁλοκληρωτικά. Ζήτω! Μή χάνετε τό ἠθικό σας, τώρα ὅλοι μας ἀναζωογονούμαστε καί θά ἀναζωογονηθοῦμε (σελ. 429). Στήν ἀρχή τῆς ἐπανάστασης τοῦ 1905 οἱ μπολσεβίκοι πράγματι ἵδρυσαν τήν ἐφημερίδα «Βπεριόντ», πού προετοίμασε τή σύγκληση τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου τοῦ Κόμματος.

Στόν τόμο δημοσιεύονται 128 γράμματα πού δέν εἶχαν συμπεριληφθεῖ παλιότερα στά Ἅπαντα καί ἀνάμεσα σ' αὐτά 21 γράμματα δημοσιεύονται γιά πρώτη φορά. Τά γράμματα αὐτά ἀναφέρονται κυρίως στά χρόνια 1900-1904. Ἕνα σημαντικό μέρος τους ἀπευθύνεται πρός τούς Γκ. Β. Πλεχάνοφ, Π. Μπ. Ἀξελρόντ, Λ. Ι. Ἀξελρόντ, Β. Ντ. Μπόντς-Μπρουγέβιτς καί σέ ἄλλα πρόσωπα, καθώς ἐπίσης καί σέ ξεχωριστές σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις. Διευρύνουν οὐσιαστικά καί συγκεκριμενοποιοῦν τό χαρακτηρισμό τῆς κομματικῆς καί συγγραφικῆς δραστηριότητας τοῦ Β. Ι. Λένιν, τῆς προσήλωσής του στίς θέσεις ἀρχῶν καί τῆς ἐπιμονῆς του στήν ἐκπλήρωση τῶν καθηκόντων πού ἔχουν τεθεῖ.

Μεγάλο ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν τά γράμματα πού δημοσιεύονται γιά πρώτη φορά καί ἀπευθύνονται στίς ἐπιτροπές τοῦ Τβέρ καί τοῦ Καυκάσου τοῦ ΣΔΕΚΡ, στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα» καί σέ ὁρισμένους σοσιαλδημοκράτες στή Ρωσία καί στό ἐξωτερικό (Π. Π. Μάσλοφ, Γ. Ντ. Λέιτεϊζεν, Π. Μπ. Ἀξελρόντ, Ι. Σ. Βίλενσκι, Ι. Π. Γκόλντενμπεργκ», Ρ. Σ. Ζεμλιάτσκα Α. Γ. Ἰσάγενκο, Μ. Ν. Λιάντοφ καί ἄλλους).

Στά παραρτήματα τοῦ τόμου δημοσιεύεται τό «Ἀνοιχτό γράμμα πρός τά μέλη τοῦ Συνδέσμου ἐξωτερικοῦ τῆς ρωσικῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας», πού στή σύνταξή του πῆρε μέρος ὁ Β. Ι. Λένιν, καί στοιχεῖα βιογραφικοῦ χαρακτήρα, τά «Πρακτικά τῶν ἀνακρίσεων τοῦ Β. Ι. Οὐλιάνοφ (Λένιν) στό διάστημα τῆς παραμονῆς του στή φυλακή τῆς Πετρούπολης 1895-1896» καί οἱ «Αἰτήσεις τοῦ Β. Ι. Οὐλιάνοφ (Λένιν) 1896-1900».

Τό Ἰνστιτοῦτο μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ
τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ

1893

1

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. Π. ΜΑΣΛΟΦ

Πρίν δυό μέρες πῆρα τό γράμμα Σας * καί χθές ἤδη Σᾶς ἔγραψα ὅτι Σᾶς στέλνω τά ἄρθρα γιά τήν ἀγροτική μεταρύθμιση [1]. Γράψτε μου ἄν ἔχετε τό ἄρθρο γιά τόν Πόστνικοφ **. Ἄν τό ἔχετε, νά τό στείλετε τό γρηγορότερο στόν Ν. Ε. μέ τήν παράκληση νά μοῦ τό στείλει ἀμέσως μόλις τό διαβάσει: τό ἄρθρο αὐτό μοῦ χρειάζεται.

Λυπᾶμαι πολύ, πού δέν μέ βρήκατε στή Σαμάρα ***: δέν σκέπτεστε νά πᾶτε τίς γιορτές στήν πρωτεύουσα; — τότε θά μπορούσαμε νά εἰδωθοῦμε.

Περιμένω ἀπό Σᾶς ὅσο τό δυνατό πιό λεπτομερειακή ἀνάλυση καί κριτική τοῦ ἄρθρου γιά τόν Πόστνικοφ: ἐλπίζω νά εἴδατε πώς οἱ θέσεις πού ἀναφέρονται στό ἄρθρο αὐτό ἀποτελοῦν γιά μένα τή βάση γιά πολύ σημαντικότερα καί βαθύτερα συμπεράσματα ἀπό αὐτά πού διατυπώνονται στό ἴδιο τό ἄρθρο. Ἡ ἀποσύνθεση τῶν μικρῶν μας παραγωγῶν (ἀγροτῶν καί βιοτεχνῶν) μοῦ φαίνεται τό βασικό καί κύριο στοιχεῖο πού διευκρινίζει τόν ἀστικό καί μεγάλο καπιταλισμό μας, ὁ ὁποῖος γκρεμίζει τό μύθο γιά τό ἰδιαίτερο σύστημα τοῦ ἀγροτικοῦ νοικοκυριοῦ (αὐτό εἶναι τό ἴδιο ἀστικό σύστημα μέ μόνη τή διαφορά, πώς εἶναι ἀκόμη πολύ μπερδεμένο μέ φεουδαρχικά δεσμά) καί μᾶς ὑποχρεώνει νά βλέπουμε τούς λεγόμενους «ἐργάτες» ὄχι σάν μιά μικρή ὁμάδα προνομιούχων ἀτόμων, ἀλλά μόνο σάν ἀνώτερα στρώματα τῆς τεράστιας μάζας τῆς ἀγροτιᾶς, ἡ ὁποία τώρα πιά ζεῖ πιό πολύ ἀπό τήν πούληση τῆς ἐργατικῆς

* Τή διεύθυνσή μου μπορούσατε νά τή μάθετε ἀπό τό ἐδῶ Συμβούλιο τῶν δικηγόρων.

** Βλ. Β. Ι. Λένιν. «Νέες οἰκονομικές ἀλλαγές στήν ἀγροτική ζωή» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 1ος, σελ. 1-68). *Ἡ Σύντ.*

*** καί δέν γνωριστήκατε ἐκεῖ μέ τούς φίλους μου.

της δύναμης παρά άπό τό άτομικό νοικοκυριό της. Ἀκριβῶς γι' αὐτό ἐκτιμῶ τόσο πολύ τό βιβλίο τοῦ Πόστνικοφ, γιατί παραθέτει στοιχεῖα γιά μιά πιό ἀκριβή ἀνάλυση τῆς θέσης αὐτῆς, γιατί στήν οὐσία ἀποδείχνει τόν παραλογισμό τῶν ἀντιλήψεων πού κυκλοφοροῦν γιά τό «κοινοτικό» χωριό μας καί τονίζει ὅτι πράγματι τό καθεστώς μας δέν διαφέρει οὐσιαστικά ἀπό τό δυτικοευρωπαϊκό.

Μέ τό ἄρθρο μου αὐτό ἀπευθύνθηκα στό «Ρούσσκαγια Μίσλ» [2], ὅμως δέν θέλησε νά τό δημοσιεύσει. Σκέπτομαι μήπως εἶναι καλύτερα, ἀφοῦ τό συμπληρώσω καί τό ἀλλάξω λίγο, νά τό ἐκδόσω σάν μπροσούρα;

Πολύ μέ ἐνδιαφέρει νά μάθω τίς ἀπόψεις Σας σχετικά μ' αὐτό· νομίζω πώς αὐτό μπορεῖ νά γίνει καλύτερα μέ ἀλληλογραφία.

Οἱ παρατηρήσεις μου στίς ἐργασίες γιά τή μεταρύθμιση εἶχαν σάν ἀφετηριακό σημεῖο τή βασική θέση ὅτι ἡ μεταρύθμιση αὐτή εἶναι προϊόν τῆς ἀνάπτυξης τῆς ἐμπορευματικῆς οἰκονομίας καί πώς ὅλο τό νόημα καί ἡ σημασία της συνίσταται στό ὅτι συντρίφτηκαν ὅλα τά δεσμά πού συγκρατοῦσαν καί συμπίεζαν τήν ἀνάπτυξη τοῦ συστήματος αὐτοῦ. Θά συζητήσουμε ἀκόμη πιό ἀναλυτικά γι' αὐτό: ἴσως θά μπορέσω νά Σᾶς στείλω ἀπευθείας τίς παρατηρήσεις μου πού ἔστειλα στόν συγγραφέα· αὐτό θά ἦταν πιό ἁπλό καί πιό καλό.

Ἀπαντεῖστε τό γρηγορότερο, ἀμέσως μάλιστα, διαφορετικά μπορεῖ τό γράμμα νά μή μέ προλάβει ἐδῶ.

Γράφτηκε στό δεύτερο δεκαπενθήμερο τοῦ Δεκέμβρη 1893
Στάλθηκε ἀπό τήν Πετρούπολη στή Σαμάρα

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1940 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

1894

2

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. Π. ΜΑΣΛΟΦ

$\frac{30}{V}$ 94. Πρίν ἀπό δυό μέρες πῆρα τό γράμμα Σας. Πράγματι εἶχα ξεχάσει σχεδόν ἐντελῶς καί γιά τήν ἀλληλογραφία μας καί γιά τή σύντομη περίληψη, ἀλλά φυσικά χαίρομαι πολύ νά ἐπαναλάβουμε τήν ἀλληλογραφία σχετικά μέ τά ζητήματα πού ἀνακινήθηκαν σ' αὐτή καί μέ ἄλλα ζητήματα.

Ἀπορῶ γιά ἕνα πράγμα — γιατί ἔπρεπε νά μέ «ψάξετε»; Μήπως κατά τήν ἐπιστροφή μου ἀπό τήν Πετρούπολη στήν Τιφλίδα ὁ Ν. Μ. Α. * δέν Σᾶς εἶδε; Καί δέν Σᾶς μετέδοσε (ὅ,τι τοῦ εἶχα παρακαλέσει) πώς ἔχω μόνιμη διεύθυνση, γιά τό χειμώνα τουλάχιστο, καί συγκεκριμένα: στό δικηγορικό σύλλογο, γιά τόν ἀσκούμενο δικηγόρο Ν. Ν.

Σχετικά μέ τίς παρατηρήσεις Σας ** ἔχω νά πῶ τά ἑξῆς: 1ο ὁσοναφορᾶ τήν ὑπερβολική ἐπιφυλακτικότητα τῶν συμπερασμάτων, πρέπει νά πάρετε ὑπόψη ὅτι ἡ ἔλλειψη αὐτή [συμφωνῶ ἀπόλυτα πώς εἶναι πραγματική ἔλλειψη] ἐξηγεῖται μέ τήν πρόθεσή μου νά δημοσιεύσω τό ἄρθρο σέ φιλελεύθερο περιοδικό. Εἶχα μάλιστα τήν ἀφέλεια νά τό στείλω στό «Ρούσσκαγια Μίσλ» ἀπ' ὅπου, ἐννοεῖται, πῆρα ἀρνητική ἀπάντηση: τό κατάλαβα πολύ καλά αὐτό, ὅταν στό τεῦχος 2 τοῦ «Ρούσσκαγια Μίσλ» διάβασα τό ἄρθρο πού ἔγραφε γιά τόν Πόστνικοφ ὁ «γνωστός» μας σαχλός φιλελεύθερος, ὁ κ. Β. Β. Πρέπει στ' ἀλήθεια νά ἔχει κανείς μεγάλη ἐπιδεξιότητα γιά νά μπορεῖ νά παραμορφώνει τελείως ἕνα θαυμάσιο ὑλικό καί νά ἐξαφανίζει ὅλα τά στοιχεῖα μέσα σέ κούφιες φράσεις!

Στήν πραγματικότητα ἀπό τά στοιχεῖα αὐτά βγάζω συμπεράσματα μεγάλα. Συγκεκριμένα τά στοιχεῖα ἀποδείχνουν, κατά τή γνώμη μου, τόν ἀστικό χαρακτήρα τῶν οἰκονομικῶν σχέσεων

---

* Γιά ποιόν πρόκειται δέν ἐξακριβώθηκε. *Ἡ Σύντ.*

** Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 1. *Ἡ Σύντ.*

στήν ἀγροτιά. Ἀποκαλύπτουν χειροπιαστά τίς ἀνταγωνιστικές *τάξεις* μέσα σ' αὐτή τήν «κοινοτική» ἀγροτιά καί μάλιστα τίς τάξεις πού εἶναι χαρακτηριστικές μόνο γιά τήν καπιταλιστική ὀργάνωση τῆς κοινωνικῆς οἰκονομίας. Αὐτό εἶναι τό πιό σημαντικό συμπέρασμα πού ἐπεκτείνεται ὁλοκληρωτικά σέ ὅλη τήν ὑπόλοιπη ρωσική ἀγροτιά. Ἄλλο συμπέρασμα εἶναι ὅτι τώρα πιά τεράστιες ποσότητες (πιθανό ὄχι λιγότερο, ἀλλά περισσότερο ἀπό τό $^1/_2$) τῶν σιτηρῶν τοῦ ἀγρότη πᾶνε στήν ἀγορά καί ὁ βασικός παραγωγός τῶν σιτηρῶν αὐτῶν εἶναι ἡ ἀνώτερη ὁμάδα τοῦ σημερινοῦ χωριοῦ, ἡ ἀγροτική ἀστική τάξη *.

Ἔπειτα, μεγάλη σημασία δίνω σ' αὐτό τό νόμο, πού τεκμηριώνει ὁ Πόστνικοφ σχετικά μέ ὅλη τή Ρωσία, ὅτι ἡ παραγωγικότητα τῆς ἐργασίας εἶναι 2-2$^1/_2$ φορές μεγαλύτερη στίς ἀνώτερες ὁμάδες τῆς ἀγροτιᾶς. Αὐτό ἀπό θεωρητική ἄποψη ἔχει μεγάλη σημασία μαζί μέ τό διαχωρισμό τοῦ *ἐμπορικοῦ* πεδίου τῆς οἰκονομίας (σημεῖο, τόσο ἐπικίνδυνο γιά τούς σαμομπίτνικ **, πού καταλαβαίνω πέρα γιά πέρα τόν κύριο Β. Β., ὁ ὁποῖος μέ μεγάλη φροντίδα ἀπόφυγε τό θέμα αὐτό).

Περνῶ στή 2η παρατήρησή Σας, γιά τό ὅριο τῆς φυσικῆς οἰκονομίας. Παραδέχομαι πώς ἐδῶ δέν Σᾶς κατάλαβα ἀπόλυτα.

Κατά τή γνώμη μου, στό ζήτημα τοῦ «ὁρίου» πρέπει νά δίνεται σημασία μόνο μέ τήν παρακάτω ἔννοια: εἶναι σπουδαῖο νά ξέρεις πόσο μεγάλο πρέπει νά εἶναι τό ἀγροτικό νοικοκυριό τοῦ ἀγρότη (μεσαίου) γιά νά καλύπτει ὅλες του τίς ἀνάγκες (καί τίς παραγωγικές καί τίς ἀτομικές) καί νά τόν ἀπαλλάσσει ἀπό τήν ἀναγκαιότητα νά ψάχνει νά βρεῖ μεροκάματο κάπου ἀλλοῦ.

Εἶναι σπουδαῖο νά τό ξέρεις αὐτό, γιατί ὅλα τά κατώτερα νοικοκυριά ἀνήκουν ἄμεσα σ' αὐτούς πού πουλοῦν τήν ἐργατική τους δύναμη καί τό μέγεθος τοῦ νοικοκυριοῦ μπορεῖ μέ μεγάλη ἀκρίβεια νά δείξει πόσο μεγάλη εἶναι ἡ σημασία αὐτῆς τῆς πηγῆς εἰσοδημάτων. Τά ἀνώτερα νοικοκυριά συγκαταλέγονται ἄμεσα καί στό σύνολό τους στά μικροαστικά.

Ὁσοναφορᾶ τό «φυσικό χαρακτήρα» τοῦ νοικοκυριοῦ, ἐγώ τόν βλέπω ἔτσι: ὁ μεγαλύτερος φυσικός χαρακτήρας θά ἀνήκει

---

* Ὁ Γκούρβιτς ἑπομένως δέν ἔχει δίκιο ὅταν λέει ὅτι ἡ Ρωσία τοῦ *μέλλοντος* θά εἶναι χώρα τῆς ἀγροτικῆς ἀστικῆς τάξης. Αὐτό γίνεται κιόλας τώρα.

Πολύ καλό τό βιβλίο: *Hourwich*. «The Economics of the Russian Village». 1892. New York *(Γκούρβιτς)*. «Ἡ οἰκονομική κατάσταση τοῦ ρωσικοῦ χωριοῦ» 1892. Νέα Ὑόρκη. *Ἡ Σύντ).*

** — σαμομπίτνικ = ὀπαδός τῆς ἰδεαλιστικῆς ναροντνικιστικῆς θεωρίας γιά τήν αὐθύπαρκτη ἐξέλιξη τῆς Ρωσίας. *Σημ. μετ.*

πάντοτε στή μεσαία ὁμάδα τῶν ἀγροτῶν, ὅμως καί ἐκεῖ ποτέ δέν μπορεῖς νά ἀποφύγεις ἕνα σημαντικό μέρος τῆς ἐμπορευματικῆς οἰκονομίας (πιθανό τά 40% περίπου τοῦ συνολικοῦ προϋπολογισμοῦ πρέπει νά εἶναι σέ χρηματική μορφή). Τά νοικοκυριά τῆς κατώτερης καί ἀνώτερης ὁμάδας θά εἶναι πάντοτε πιό ἐμπορευματικά, γιατί τό 1ο πουλάει τήν ἐργατική του δύναμη καί τό 2ο πουλάει τά πλεονάσματα τῶν σιτηρῶν.

Μέ βάση αὐτό τό σχέδιο ἔγινε καί ἡ ἀνάλυση τῶν ὁμάδων στό ἄρθρο γιά τόν Πόστνικοφ.

Ἐσεῖς μιλᾶτε γιά τό «ὅριο τοῦ φυσικοῦ νοικοκυριοῦ» καί τό «ὅριο τοῦ ἐμπορευματικοῦ νοικοκυριοῦ» χωριστά. Ἄν Σᾶς κατάλαβα ἀκριβῶς, τό δεύτερο ὅριο εἶναι τό δικό μου μέσο ὅριο [17-18 ντεσιατίνες σπαρτῶν σύμφωνα μέ τόν Πόστνικοφ] ὅπου βέβαια, *εἶναι σπουδαῖο νά διαχωριστεῖ καί νά ὑπολογιστεῖ ἀκριβῶς τό φυσικό καί χρηματικό μερίδιο.* Αὐθυπόστατο «ὅριο φυσικοῦ νοικοκυριοῦ» ἐγώ δέν καταλαβαίνω: τό σημερινό ἀγροτικό νοικοκυριό μας δέν μπορεῖ νά εἶναι καθαρά φυσικό ὁποιες διαστάσεις καί ἄν ἔχει.

Ἐξάλλου — ἐδῶ πρέπει νά περιμένουμε τίς δικές Σας πιό λεπτομερεῖς διευκρινίσεις.

Σχετικά μέ τήν κριτική τοῦ Ν. Κ. Μιχαηλόβσκι — νομίζω ἐπίσης πώς καμιά Συντακτική ἐπιτροπή δέν θά τή δημοσιεύσει — ὄχι τόσο γιά λόγους λογοκρισίας (διαδίδεται ὅτι ἡ λογοκρισία θά ἐξοστρακίσει τό ρωσικό μαρξισμό, ὕστερα ἀπό τή φασαρία πού ξεσήκωσε τό «Ρούσσκογε Μπογκάτστβο» [3]) — ὅσο γιατί δέν συμφωνεῖ μέ Σᾶς καί ἀπό φόβο μπροστά στό αὐθάδικο καί ξιπασμένο «σπουδαῖο ὑποκείμενο». Εἶχα σχετικά μ' αὐτό μιά ὁρισμένη πείρα. [Ναί, ἐγώ δέν νομίζω, ὅτι *μποροῦσε* καί ἄξιζε τόν κόπο νά τοῦ ἀπαντήσω δημόσια.] Τήν ἀπάντησή Σας θά τή διάβαζα εὐχαρίστως.

Θά παραμείνω ἐδῶ, ὅπως φαίνεται, μέχρι τίς 12 τοῦ Ἰούνη, ἴσως καί περισσότερο. Ὅταν φύγω, θά Σᾶς ἐνημερώσω γιά τή νέα διεύθυνση. Γιά τήν ὥρα ὅμως μπορεῖτε νά μοῦ γράφετε (μετά τίς 12) μέσω τοῦ Μ. Γκ. Γκ.: ἐκεῖ θά εἶναι πιό κοντά νά τό στείλετε.

Στάλθηκε ἀπό τήν Πετρούπολη στή Σαμάρα

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1940
στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXXIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

3

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. Π. ΜΑΣΛΟΦ

$\frac{31}{V}$ 94.

Μόλις πῆρα τό δεύτερο γράμμα Σας καί σπεύδω νά Σᾶς ἀπαντήσω: ἴσως, ἄν βιαστεῖτε, ἡ ἀπάντησή Σας νά μέ βρεῖ ἐδῶ (μέχρι τίς 12. VI. σίγουρα θά εἶμαι ἐδῶ).

Ἡ πρότασή Σας *καταρχήν* μοῦ ἀρέσει πολύ. Φυσικά, δέν μπορῶ νά κρίνω συγκεκριμένα χωρίς νά γνωρίζω τό περιεχόμενο τοῦ ἄρθρου Σας. Σχετικά μέ τό δικό μου ἄρθρο *, ἐδῶ πού τά λέμε, δέν νόμιζα ὅτι ἔτσι ὅπως εἶναι (σάν μιά ἁπλή ἔκθεση γιά τό βιβλίο τοῦ Β. Ε. Πόστνικοφ) θά μποροῦσε νά δημοσιευτεῖ **.

(Σχετικά μέ τήν τιμή τῆς ἔκδοσης, νομίζω πώς ἕνα ὄχι καί τόσο μεγάλο πράγμα θά στοίχιζε πολύ φτηνότερα).

Γενικά, ὅπως φαίνεται, θά χρειαστεῖ νά ἀναβάλουμε τό ζήτημα μέχρι τό φθινόπωρο *** — γιατί κι' ἄν ἀκόμη προλάβετε νά στείλετε ἐδῶ τό ἄρθρο, καί πάλι μέχρι τήν ἔκδοσή του θέλει πολύ ἀκόμη. Θά χρειαστεῖ νά ἀλληλογραφήσουμε λεπτομερειακά καί ἐμπεριστατωμένα: κι' ἀκόμη θά ἦταν καλύτερα, ἄν ἀνταμώναμε προσωπικά ****: ἄν Ἐσεῖς ἔχετε τά μέσα (καί τή θέληση) γιά τήν ἔκδοση, τή διάθεση νά γράφετε καί ἄν εἴμαστε ἀλληλέγγυοι — τότε μπορεῖ καί πρέπει νά ὀργανώσουμε τήν ὑπόθεση σάν *****

Στάλθηκε ἀπό τήν Πετρούπολη στή Σαμάρα

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

4

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Λ. Φ. ΜΙΛΟΒΙΝΤΟΒΑ [4]

Πῆρα τό «τῆς κατοικίας» ****** καί καταπιάστηκα ἀμέσως. Τό ζήτημα εἶναι ὅτι Ἐσεῖς ἀφήσατε τή δουλιά αὐτή μισοτελειωμένη. Ὅταν ἀρχίσαμε τό διάβασμα τῶν «καθαρῶν» τετραδίων,

* Βλ. «Νέες οἰκονομικές ἀλλαγές στήν ἀγροτική ζωή» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 1ος, σελ. 1-68). *Ἡ Σύντ.*

** Γι' αὐτό θά μιλήσουμε πιό λεπτομερειακά.

*** Δέν εἶναι καί τόσο μεγάλο τό χρονικό διάστημα.

**** Γιατί, ὅπως μᾶς δείχνει ἡ πείρα, ἡ ἀλληλογραφία ἀργοπορεῖ πολύ.

***** Ἐδῶ τό χειρόγραφο διακόπτεται. *Ἡ Σύντ.*

****** Πρόκειται γιά τήν ἐργασία τοῦ Φ. Ἔνγκελς «Γιά τό ζήτημα τῆς κατοικίας». *Ἡ Σύντ.*

διαπιστώθηκαν πολλά λάθη (καί τά διαγράμματα, όπως πείστηκα, τά είχατε πολύ μπερδεμένα). Οί κοινοί μας γνωστοί, ύστερα άπό τό διάβασμα, έκριναν τή δουλιά πολύ άσχημη. Γι' αύτό άναγκάστηκα, όσο κι' άν αύτή ή δουλιά μοῦ εἶναι πολύ βαρετή, νά τά ξαναγράψω μέ άποτέλεσμα, τά καθαρά τετράδια νά γίνουν πρόχειρα.

Δέν θά μοῦ στείλετε *... τοῦ Ένγκελς, μέ τόν έπίλογο τοῦ 1894. *Μπορεῖτε νά τό στείλετε κατά τόν ἴδιο τρόπο.* Ἡ διεύθυνσή μου εἶναι ἡ ἴδια περίπου μέχρι τίς 15 τοῦ Αὐγούστου καί μετά ἡ χειμερινή.

Ἐσεῖς δέν ξεχωρίσατε στό γράμμα Σας έντελῶς τούς γερμανούς άπό τόν Γερμανό. Τήν έλλειψη «θεωρητικοῦ ένδιαφέροντος» τῶν πρώτων τήν καταλαβαίνω (άν καί εἶναι λυπηρό), όμως στ' άλήθεια μποροῦμε νά ποῦμε τό ἴδιο καί γιά τόν δεύτερο; Ὅμως μιά πού διατυπώνεται μιά όρισμένη άντίληψη τοῦ ζητήματος, δέν μποροῦμε νά άποφύγουμε τήν άνάλυση. Μοῦ έτυχε, στ' άλήθεια, πρόσφατα νά δῶ τήν άνικανότητα άκόμη καί νά καταλάβει κανείς τί εἶναι τό ζήτημα αύτό καί σέ τί συνίσταται ἡ σημασία του, όμως δέν θέλω νά πιστεύω πώς αύτό μπορεῖ νά τό περιμένει κανείς καί έκεῖ.

Γράφτηκε στίς 21 τοῦ Ἰούλη 1894
Στάλθηκε άπό τό Νίζνι Νόβγκοροντ στήν Ἑλβετία

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1961 στό περιοδικό «Ἱστορία τῆς ΕΣΣΔ», τεῦχ. 2

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό δακτυλογραφημένο άντίγραφο (τῆς μυστικῆς λογοκρισίας)

* Στό δακτυλογραφημένο άντίγραφο ύπάρχει παράλειψη. *Ἡ Σύντ.*

1895

5

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. ΜΠ. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

Θά μέ μαλώσετε, ἴσως, γιά τήν καθυστέρηση. Ὑπῆρχαν κάποιοι σοβαροί λόγοι.

Θά Σᾶς τά ἀφηγηθῶ μέ τή σειρά. Πῆγα πρίν ἀπόλα στή Βίλνα *. Συζήτησα μέ τόν κόσμο γιά τή Συλλογή [6]. Οἱ περισσότεροι συμφωνοῦν μέ τή σκέψη ὅτι εἶναι ἀπαραίτητη μιά τέτια ἔκδοση καί ὑπόσχονται νά τήν ὑποστηρίξουν καί νά στέλνουν ὕλη. Γενικά ἡ διάθεσή τους δείχνει ἔλλειψη ἐμπιστοσύνης (θυμήθηκα τήν ἔκφρασή Σας γιά τό παλ. ** στίς ἐπαρχίες): δηλαδή, θά δοῦμε, θά ἀνταποκρίνεται τάχα στήν τακτική τῆς προπαγάνδας, στήν τακτική τῆς οἰκονομικῆς πάλης; Τόνισα περισσότερο ἀπ' ὅλα, ὅτι αὐτό θά ἐξαρτηθεῖ ἀπό μᾶς.

Μετά πῆγα στή Μόσχα. Δέν εἶδα κανέναν καί γιά τόν «οὐτσίτελ ζίζνι» οὔτε φωνή, οὔτε ἀκρόαση. Ζεῖ ἄραγε; Ἄν ξέρετε κάτι τό σχετικό καί ἔχετε τή διεύθυνσή του, γράψτε του νά μᾶς στείλει τή διεύθυνση, ἀλλιῶς δέν μποροῦμε νά βροῦμε ἐκεῖ σύνδεση. Ἐκεῖ ἔγιναν μεγάλα πογκρόμ [7], φαίνεται ὅμως πώς ὁρισμένοι γλίτωσαν καί ἡ δουλιά δέν σταματάει. Ἀπό κεῖ ἔχουμε ὕλη — περιγραφή μερικῶν ἀπεργιῶν. Ἄν Ἐσεῖς δέν πήρατε, γράψτε καί θά στείλουμε.

Ἔπειτα πῆγα στό Ὀρέχοβο-Ζούγεβο. Εἶναι ἐξαιρετικά πρωτότυπα τά μέρη αὐτά πού συναντοῦνται συχνά στήν κεντρική βιομηχανική περιοχή: καθαρά ἐργοστασιακή πολιτειούλα, μέ δεκάδες χιλιάδες κατοίκους καί ζεῖ μόνο ἀπό τή φάμπρικα. Ἡ ἐργοστασιακή διεύθυνση εἶναι ἡ μοναδική ἀρχή. Τήν πόλη τή «διοικεῖ» τό ἐργοστασιακό γραφεῖο. Ὁ χωρισμός τοῦ λαοῦ σέ

* Τό κρυπτογραφικό κλειδί εἶναι τό ἴδιο πού χρησιμοποιήσαμε [5].
** Ἡ λέξη «πάλ.» δέν ἀποκρυπτογραφήθηκε. *Ἡ Σύντ.*

ἐργάτες καί ἀστούς εἶναι πολύ ἔντονος. Γι' αὐτό οἱ ἐργάτες ἔχουν ἀρκετά ἀντιπολιτευτικές διαθέσεις, ὕστερα ὅμως ἀπό τό τελευταῖο πογκρόμ πού ἔγινε ἐκεῖ, ἔμεινε πολύ λίγος κόσμος καί εἶναι ὅλοι τους τόσο σταμπαρισμένοι, ὥστε οἱ ἐπαφές εἶναι πολύ δύσκολες. Ὡστόσο θά μπορέσουμε νά στείλουμε ἔντυπο ὑλικό.

Παρακάτω. Ἡ καθυστέρηση προκλήθηκε ἀπό τοπικές ἀναποδιές. Ἔτσι ἐξηγεῖται καί ἡ φτώχια τῆς ὕλης πού στέλνεται.

Δέν μοῦ ἀρέσει ἡ διεύθυνση στή Ζυρίχη. Δέν μπορεῖτε νά ἐξασφαλίσετε ἄλλη — ὄχι στήν Ἐλβετία, ἀλλά στή Γερμανία; Αὐτό θά ἦταν πολύ καλύτερο καί ἀσφαλέστερο.

Παρακάτω. Ὅταν μᾶς ἀπαντήσετε — *τό βιβλιαράκι τ ε χ ν ο λ ο γ ί α ς*, διεύθυνση: Πετρούπολη, ἐργοστάσιο χυτοσιδήρου Ἀλεξαντρόβσκι, ἐργαστήριο χημείας πρός τόν κύριο Λουτσίνσκι, — προσθέστε, ἄν ὑπάρχει μέρος, καί ἄλλο ὑλικό: τίς μπροσουρίτσες πού βγῆκαν στή Γενεύη, ἐνδιαφέροντα ἀποσπάσματα ἀπό τήν ἐφημερίδα «Vorwärts» [8] κτλ. Γράψτε πιό λεπτομερειακά γιά τή Συλλογή: τί ὕλη ὑπάρχει ἤδη, τί ὕλη προβλέπεται, πότε θά βγεῖ τό πρῶτο τεῦχος, τί συγκεκριμένα λείπει γιά τό δεύτερο. Χρήματα ἴσως θά στείλουμε, ἀλλά ἀργότερα. Ἀπαντεῖστε *τό γρηγορότερο*, γιά νά ξέρουμε, ἄν ὁ τρόπος αὐτός εἶναι κατάλληλος.

Δόστε στόν πολωνό τή διεύθυνση γιά προσωπική σύνδεση. Θά ἦταν καλό τό γρηγορότερο, γιατί χρειαζόμαστε μεταφορικό μέσο. Διεύθυνση: ἡ ἴδια πόλη, Τεχνολογικό Ἰνστιτοῦτο, φοιτητής Μιχαήλ Λεόντιεβιτς Ζακλάντνι, νά ζητήσει τόν Ἰβανόφ. — Χρήματα γιά τήν ἔκδοση στά ρωσικά τῆς «Geschichte etc.» * του ὑπάρχει ὑπόσχεση νά δοθοῦν **.

Παρακάτω. Ὑπάρχει ἡ ἑξῆς παράκληση: ἔχουμε ἀπόλυτη ἀνάγκη ἀπό μπογιά — τί λογῆς μπορεῖτε νά τό μάθετε ἀπό τόν Mögli, πού ἔχει. Δέν γίνεται νά τή στείλετε κατά κάποιο τρόπο; Δέν ὑπάρχει κατάλληλη εὐκαιρία; Παρακαλῶ, σκεφτεῖτε γι' αὐτό ἤ ἀναθέστε στούς «πρακτικούς» Σας νά σκεφτοῦν. Μέ τήν εὐκαιρία, Ἐσεῖς ζητούσατε νά ἀπευθύνεστε σ' αὐτούς ἀπευθείας. Τότε γράψτε: 1) ξέρουν μήπως αὐτοί τόν τρόπο μας καί τό κρυπτογραφικό κλειδί; 2) ξέρουν ἀπό ποιόν ἔρχονται αὐτά τά γράμματα;

Στέλνονται ἀμέσως 1) ἀνακοίνωση γιά τήν ἐκτόπιση τῶν ντουχομπόρτσι, 2) ἀφήγηση γιά τούς ἐργάτες γῆς τοῦ νότου καί 3) περιγραφή τῆς φάμπρικας Θόρντον — ἀπ' αὐτή στέλνεται γιά τήν ὥρα μόνο ἡ ἀρχή, τό $^1/_4$ περίπου.

---

* — «Ἱστορίας κτλ.». *Ἡ Σύντ.*

** Γιά ποιόν καί ποιά ἔκδοση πρόκειται δέν ἐξακριβώθηκε. *Ἡ Σύντ.*

Πρέπει νά γράφετε μέ σινική *μελάνη*. Καλύτερα θά εἶναι ἄν προσθέσετε ἕνα μικρό κρύσταλλο *χρωμιακῆς* ἕνωσης ($K_2 Cr_2 O_7$): τότε δέν θά ξεπλένεται. Χρησιμοποιεῖστε *λεπτότερο* χαρτί. Σᾶς σφίγγω τό χέρι. Δικός Σας...

Τά σέβη μου στόν σύντροφο.

Γράφτηκε στίς ἀρχές τοῦ Νοέμβρη 1895
Στάλθηκε ἀπό τήν Πετρούπολη στή Ζυρίχη

Πρωτοδημοσιεύτηκε ὄχι ὁλόκληρο τό 1923 στό «Δελτίο τοῦ Ἰνστιτούτου Β. Ι. Λένιν τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ», τεῦχ. 1

Ὁλόκληρο δημοσιεύτηκε τό 1924 στά Ἅπαντα τοῦ Ν. Λένιν (Β. Οὐλιάνοφ), τόμ. 1

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

6

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. ΜΠ. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

Πήραμε τόν ἀπολογισμό τοῦ Μπρέσλαου [9]. Τόν ξεκολλήσαμε μέ ἀφάνταστες δυσκολίες, μάλιστα ἕνα μεγάλο μέρος τό σκίσαμε (τό γράμμα τό πήραμε ὁλόκληρο, γιατί τό χαρτί ἦταν καλό). Ὅπως φαίνεται, Ἐσεῖς δέν πήρατε ἀκόμη τό δεύτερο γράμμα. Εἶναι ἀπαραίτητο νά χρησιμοποιεῖτε πολύ ἀραιή κόλλα: τό πολύ ἕνα κουταλάκι τοῦ τσαγιοῦ νισεστέ (καί μάλιστα πατατίσιο καί ὄχι σταρίσιο, πού εἶναι πολύ σκληρό) σέ ἕνα ποτήρι νερό. Μόνο γιά τό ἐξώφυλλο καί γιά τό ἔγχρωμο χαρτί χρειάζεται συνηθισμένη (καλή) κόλλα, ἐνῶ τό χαρτί διατηρεῖται καλά καί μέ τήν πιό ἀραιή ἀλευρόκολλα, ὅταν χρησιμοποιεῖται τό πιεστήριο. Πάντως ὁ τρόπος εἶναι κατάλληλος καί πρέπει νά τόν ἐφαρμόζετε.

Σᾶς στέλνω τό τέλος τοῦ ἄρθρου γιά τό ἐργοστάσιο Θόρντον. Ἔχουμε ὕλη γιά τήν ἀπεργία 1) στό ἐργοστάσιο Θόρντον, 2) τοῦ Λαφέρμ, 3) γιά τήν ἀπεργία στό Ἰβάνοβο-Βοζνεσένσκ, 4) γιά τήν ἀπεργία τοῦ Γιαροσλάβ (ἕνα πολύ ἐνδιαφέρον γράμμα ἐργάτη), γιά τή φάμπρικα μηχανικῆς παραγωγῆς ὑποδημάτων τῆς Πετρούπολης [10]. Δέν τή στέλνω γιατί δέν ὑπῆρχε καιρός γιά τήν ἀντιγραφή καί γιατί ὑπολογίζω ὅτι δέν θά προλάβει τό πρῶτο τεῦχος τῆς Συλλογῆς. — Ἀποκαταστήσαμε σχέσεις μέ τό τυπογραφεῖο τῶν ναροντοβόλτσι [11], πού ἔχει ἐκδόσει ἤδη 3 ἔργα (ὄχι δικά μας) καί πῆρε ἕνα δικό μας *. Ὑπολογίζουμε νά βγάλουμε

* — Ἄν ὑπάρχει ὕλη γιά ἐργατικές μπροσουρίτσες, στεῖλτε μας. Θά ἐκδοθοῦν εὐχαρίστως.

ἐφημερίδα [12], καί κεῖ θά χρησιμοποιήσουμε τό ὑλικό. Αὐτό θά ξεκαθαριστεῖ τελικά μέσα σέ $1^{1}/_{2}$-2 μῆνες περίπου. Ἄν Ἐσεῖς νομίζετε ὅτι ἡ ὕλη θά προλάβει τό πρῶτο φύλλο — γράψτε ἀμέσως.

Δικός Σας *Ἰλίν*

Τά βγάζετε εὔκολα πέρα μέ τίς ἀποστολές μας; Χρειάζεται μέ κοινές προσπάθειες νά βελτιωθεῖ ὁ τρόπος.

Γράφτηκε στά μέσα τοῦ Νοέμβρη 1895
Στάλθηκε ἀπό τήν Πετρούπολη στή Ζυρίχη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1923 στό «Δελτίο τοῦ Ἰνστιτούτου Β. Ι. Λένιν τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΡ», τεῦχ. 1

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

1897

7

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. ΜΠ. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

Ἀγαπητέ Πάβελ Μπορίσοβιτς! Χάρηκα πάρα πολύ πού κατάφερα τελικά νά πάρω γράμμα Σας (τό πῆρα χθές, δηλ. στίς 15 Αὐγούστου) καί εἰδήσεις γιά Σᾶς καί γιά τόν Γκ. Β. Οἱ δικές Σας κρίσεις καί οἱ κρίσεις τοῦ Γκ. Β. γιά τίς φιλολογικές μου προσπάθειες * (γιά τούς ἐργάτες) μοῦ ἔδοσαν ἐξαιρετικό κουράγιο. Τίποτε δέν θά ἐπιθυμοῦσα τόσο, τίποτε δέν θά ποθοῦσα τόσο πολύ, ὅσο νά εἶχα τή δυνατότητα νά γράφω γιά τούς ἐργάτες. Πῶς ὅμως νά τό κάνω αὐτό ἀπό δῶ; Εἶναι πάρα πολύ δύσκολο, ὄχι ὅμως καί ἀδύνατο, κατά τή γνώμη μου. Πῶς ἔχει ἡ ὑγεία τοῦ Β. Ἰβ.;

Μόνο ἕναν τρόπο ξέρω, αὐτόν πού χρησιμοποιῶ, γράφοντας τίς γραμμές αὐτές [13]. Τό ζήτημα εἶναι, ἄν μπορεῖ νά βρεθεῖ ἀντιγραφέας πού θά ἀναλάμβανε μιά δουλιά ὄχι εὔκολη. Ἐσεῖς, φαίνεται, τό θεωρεῖτε αὐτό ἀδύνατο καί γενικά τόν τρόπο αὐτό ἀκατάλληλο. Ἐγώ ὅμως ἄλλον δέν ξέρω... Ὅσο λυπηρό καί ἄν εἶναι αὐτό, ὡστόσο δέν ἐλπίζουμε: ἄν δέν πετύχει τώρα — μπορεῖ νά πετύχει ἀργότερα. Γιά τήν ὥρα ὅμως θά ἦταν καλό καί τοῦτο, ἄν Ἐσεῖς γράφατε κάποτε ἔστω καί μέ τόν τρόπο πού χρησιμοποιεῖτε μέ τόν «παλιό φίλο» Σας **. Τότε θά μπορούσαμε νά μή διακόψουμε τίς ἐπαφές, κι' αὐτό εἶναι τό πιό βασικό.

Γιά μένα Σᾶς εἶπαν βέβαια ἀρκετά, ὥστε δέν ἔχω τίποτε νά προσθέσω. Ζῶ ἐδῶ στή μοναξιά. Εἶμαι πολύ καλά καί ἀσχολοῦμαι λίγο καί μέ τό περιοδικό [14] καί μέ τή μεγάλη ἐργασία μου ***.

---

* Βλ. «Ἑρμηνεία τοῦ νόμου γιά τά πρόστιμα πού εἰσπράττουν ἀπό τούς ἐργάτες στίς φάμπρικες καί στά ἐργοστάσια» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 2ος, σελ. 15-63). *Ἡ Σύντ.*

** Προφανῶς, πρόκειται γιά τόν Σ. Γκ. Ράιτσιν. *Ἡ Σύντ.*

*** Ὁ Β. Ι. Λένιν τήν περίοδο αὐτή ἀσχολοῦνταν μέ τό βιβλίο του «Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ στή Ρωσία» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 3ος). *Ἡ Σύντ.*

Ὁμάδα καθοδηγητικῶν στελεχῶν τῆς «Ἕνωσης ἀγώνα γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς ἐργατικῆς τάξης» τῆς Πετρούπολης μέ ἐπικεφαλῆς τόν Β. Ι. Λένιν. — Φλεβάρης 1897.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. Ἐγκάρδιο χαιρετισμό στόν Β. Ἰβ. καί στόν Γκ. Β. Τόν Ράιτσιν ἔχω νά τόν δῶ πάνω ἀπό μήνα. Ἐλπίζω γρήγορα νά πεταχτῶ στό Μινουσίνσκ γιά νά τόν δῶ.

Δικός Σας *Β. Οὐλ.*

16. VIII.

Γράφτηκε στίς 16 τοῦ Αὐγούστου 1897
Στάλθηκε ἀπό τό χωριό Σούσενσκογε στή Ζυρίχη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. Ι

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό ἀντίγραφο, πού τό ἔγραψε μέ τό χέρι ἡ Α. Ι. Οὐλιάνοβα-Ἐλιζάροβα

1898

8

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Σ. Μ. ΑΡΚΑΝΟΦ

10. V. 98.

Ἀξιότιμε κύριε Σεμιόν Μιχέγεβιτς!

Σπεύδω νά Σᾶς πληροφορήσω, ὅπως Σᾶς ὑποσχέθηκα, σχετικά μέ τά ἀποτελέσματα τῶν συνομιλιῶν μου μέ τό πρόσωπο πού θέλατε νά τοῦ ἀναθέσετε μιά ἀποστολή. Ὅπως καί τό περίμενα, τό πρόσωπο αὐτό δέν δέχτηκε νά ἐκπληρώσει τήν ἀποστολή καί ἑπομένως θά χρειαστεῖ νά ἀπευθυνθεῖτε σέ κάποιον ἄλλο.

Πρόθυμος νά Σᾶς ἐξυπηρετήσω

Βλαντίμιρ Οὐλιάνοφ

P. S. Θά χαιρόμουνα πολύ, ἄν κατά τήν ἐπίσκεψή Σας στό χωριό Σούσενσκογε, περνούσατε καμιά φορά καί ἀπό μᾶς.

Στάλθηκε ἀπό τό χωριό Σούσενσκογε στό χωριό Ἑρμακόβσκογε

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στό περιοδικό «Προλετάρσκαγια Ρεβολιούτσιγια», τεῦχ. 1

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

9

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. Ν. ΠΟΤΡΕΣΟΦ

2. IX. 98.

Χθές πῆρα τό γράμμα Σας τῆς 11. VIII. μέ τόν κατάλογο τῶν βιβλίων καί τό δέμα — «Archiv» [15]. Τό ἄρθρο τοῦ «διακεκριμένου πολιτικοῦ οἰκονομολόγου» εἶναι πάρα πολύ ἐνδιαφέρον

καί θαυμάσια γραμμένο. Ὁ ἀρθρογράφος, ὅπως φαίνεται, εἶχε στή διάθεσή του πλουσιότατο ὑλικό, πού ἔπεσε εὐτυχῶς στά χέρια του. Γενικά στόν τομέα τῆς δημοσιολογίας φαίνεται μάλιστα σχεδόν καλύτερος ἀπ' ὅ,τι στόν καθαρά οἰκονομικό τομέα. Τό «Archiv» γενικά εἶναι ἕνα ἐνδιαφέρον περιοδικό καί τόν ἑπόμενο χρόνο θά γραφτῶ ὁπωσδήποτε συνδρομητής. Θά ἤθελα ἐπίσης νά γραφτῶ συνδρομητής σέ κάποια περιοδική ἀγγλική ἔκδοση, περιοδικό ἤ ἐφημερίδα (ἑβδομαδιαία)· δέν μπορεῖτε νά μέ συμβουλεύσετε τί νά προτιμήσω; Δέν εἶμαι καθόλου ἐνήμερος τί ὑπάρχει πιό ἐνδιαφέρον στήν ἀγγλική δημοσιογραφία καί προσιτό στή Ρωσία.

Σχετικά μέ τό ἄρθρο τοῦ Στροῦβε, πού δέν συμφωνοῦμε στήν ἐκτίμησή του, εἶμαι ὑποχρεωμένος βέβαια νά πῶ ὅτι ἀπ' αὐτό καί μόνο δέν μπορεῖ νά κρίνει κανείς μέ ἀκρίβεια γιά τίς ἀπόψεις τοῦ ἀρθρογράφου. Σέ μένα, λ.χ., μοῦ φάνηκε καί μοῦ φαίνεται καί τώρα, ὅτι ὁ ἀρθρογράφος ἔβαλε μπροστά του ἀκριβῶς «γενικά καθήκοντα ταξινόμησης» (καί μόνο ὁ τίτλος τό δείχνει αὐτό), ἐνῶ Ἐσεῖς βρίσκετε ὅτι «δέν ἔβαλε καθόλου»... Στό ὅτι «πρέπει νά ἀποσπάσουμε τό χειροτεχνισμό μας ἀπό τή λεγόμενη λαϊκή παραγωγή», σ' αὐτό εἶμαι βέβαια ἀπόλυτα καί χωρίς ἀντίρηση σύμφωνος, καί νομίζω ὅτι τό πρόβλημα αὐτό στέκει μπροστά στούς «μαθητές» μας [16] ἄλυτο ἀκόμη. Στό ἄρθρο τοῦ Στροῦβε εἶδα ἀκριβῶς τό *σχέδιο* λύσης αὐτοῦ τοῦ προβλήματος.

Μήπως προσέξατε στό «Ρούσσκογε Μπογκάτστβο» τά ἄρθρα τοῦ *Ν. Γκ.* (στά δυό τελευταῖα τεύχη) ἐνάντια στόν «ὑλισμό καί τή διαλεκτική λογική»; Πολύ ἐνδιαφέροντα — ἀπό τήν ἀρνητική πλευρά. Πρέπει νά ὁμολογήσω ὅτι δέν εἶμαι ἁρμόδιος πάνω στά ζητήματα πού ἀνακινεῖ ὁ ἀρθρογράφος καί μοῦ προξενεῖ ἐξαιρετική κατάπληξη, γιατί ὁ συγγραφέας τῶν «Beiträge zur Geschichte des Materialismus» * δέν μίλησε στή ρωσική φιλολογία καί δέν παίρνει ἀποφασιστική θέση ἐνάντια στό νεοκαντιανισμό, ἀφήνοντας στόν Στροῦβε καί στόν Μπουλγκάκοφ νά κάνουν πολεμική γιά τά ἐπιμέρους ζητήματα αὐτῆς τῆς φιλοσοφίας, λές κι' αὐτή ἀποτελεῖ ἤδη μέρος τῶν ἀντιλήψεων τῶν ρώσων μαθητῶν [17]. Γιά φιλοσοφικά ἄρθρα θά βρισκόταν ἀσφαλῶς μέρος ὄχι μόνο σέ ἕνα ἀπό τά περιοδικά μας, ἀλλά καί βιβλίο θά μποροῦσε νά περάσει ἐλεύθερα. Πάρα πολύ μέ ἐνδιαφέρει ἡ

---

* Συγγραφέας τοῦ βιβλίου «Beiträge zur Geschichte des Materialismus» («Δοκίμια ἱστορίας τοῦ ὑλισμοῦ») εἶναι ὁ Γκ. Β. Πλεχάνοφ. *Ἡ Σύντ.*

πολεμική του ἐνάντια στόν Μπέρνσταϊν καί τόν Κόνραντ Σμίτ, καί λυπᾶμαι πάρα πολύ πού δέν μπορῶ καθόλου νά βρῶ τό «Βρέμια» [18]. Θά Σᾶς ἤμουν πολύ εὐγνώμων, ἄν θά μπορούσατε νά μέ βοηθήσετε σ' αὐτό. Ἐννοεῖται, θά μοῦ ἦταν ἀρκετό νά ἔπαιρνα τήν ἐφημεριδούλα αὐτή ἔστω καί γιά λίγο καιρό. Μήπως ἔχετε Ἐσεῖς αὐτό τό τεῦχος τοῦ «Νόβογε Βρέμια», ὅπου εἶχε δημοσιευτεῖ (πρίν ἀρκετά χρόνια) τό ἄρθρο τοῦ ἴδιου ἀρθρογράφου γιά τόν Χέγγελ (ἡ τριακοστή ἐπέτειος τοῦ θανάτου — κάτι τέτιο); [19] Οὔτε ἐγώ, οὔτε κανένας ἄλλος ἀπό τούς συντρόφους ἐδῶ δέν παίρνει «Νόβογε Βρέμια», ἄν καί ὑποσχέθηκαν ἀπό τήν Πετρούπολη νά μᾶς στέλνουν! Νά τούς ἔπαιρνε ὁ διάβολος ὅλους αὐτούς πού ὑπόσχονται καί τάζουν χωρίς λόγο!

Εἶναι ἐπίσης ἐνδιαφέρον καί τό ἀρθράκι τοῦ Ράτνερ γιά τό «Κεφάλαιο», πού δημοσιεύτηκε στό «Ρούσσκογε Μπογκάτστβο» (τοῦ Ἰούλη). Τή μεγαλύτερη ἀγανάκτηση μοῦ προκαλοῦν οἱ θιασῶτες αὐτοί τῆς χρυσῆς μέσης ὁδοῦ, πού δέν τολμοῦν νά πάρουν ἀνοιχτή θέση ἐνάντια στά δόγματα, πού δέν τά συμπαθοῦν, τά κλωθογυρίζουν, κάνουν «διορθώσεις», παρακάμπτουν τά βασικά σημεῖα (ὅπως εἶναι ἡ διδασκαλία γιά τήν ταξική πάλη) καί ἀσχολοῦνται μέ λεπτομέρειες.

Καί τά ἄρθρα τοῦ ἄλλου ἀρθρογράφου στό «Νόβογε Βρέμια» γιά τά κοινωνικά ρεύματα στή Ρωσία εἶναι, ὅπως φαίνεται, ἐξαιρετικά ἐνδιαφέροντα [20]: μέ ἀναστατώσατε πολύ πού μοῦ τά ὑπενθυμίσατε. «Τό μάτι βλέπει, ὅμως...». Ἄν Σᾶς κατάλαβα καλά, ὁ ἀρθρογράφος αὐτός διατυπώνει γνῶμες πού τίς ἔχει διατυπώσει ἤδη σέ ἄλλο μέρος (γιά τόν κίνδυνο einer politischen Isolierung des russischen Proletariats *). Μοῦ φαίνεται ὅτι ἡ «ἀποξένωση ἀπό τήν κοινωνία» δέν σημαίνει καθόλου πώς ὑπάρχει ὁπωσδήποτε αὐτή ἡ «ἀπομόνωση» **, ἀφοῦ ὑπάρχει κοινωνία καί κοινωνία: οἱ μαθητές, παλεύοντας ἐνάντια στό ναροντνικισμό καί σέ ὅλες τίς παραφυάδες του, πλησιάζουν μέ τόν τρόπο αὐτό ἐκείνους τούς gauches ***, πού ἔχουν τή διάθεση νά ξεκόψουν *όριστικά* ἀπό τό ναροντνικισμό καί νά διατηρήσουν *μέ συνέπεια* τίς ἀπόψεις τους. Εἶναι ἀμφίβολο ἄν οἱ μαθητές θά ἀπόφευγαν χωρίς συζήτηση τούς *τέτιου εἴδους* ἀνθρώπους. Εἶναι πιθανότερο μᾶλλον τό ἀντίθετο. «Συμφιλιωτιστι-

---

* — πολιτικῆς ἀπομόνωσης τοῦ ρωσικοῦ προλεταριάτου. *Ἡ Σύντ.*

** Καί ὅτι δέν πρέπει νά ἐπιτρέψουμε καθόλου μιά τέτια «ἀπομόνωση», σ' αὐτό ὁ ἀρθρογράφος, κατά τή γνώμη μου, ἔχει πέρα γιά πέρα καί 1000 φορές δίκιο, ἰδιαίτερα ἐνάντια στούς στενοκέφαλους ὀπαδούς τῆς «οἰκονομικῆς».

*** — ἀριστερούς. *Ἡ Σύντ.*

κές» (ἤ καλύτερα ἀλλιανσικές *) σχέσεις μέ τούς ἀνθρώπους αὐτούς συμβιβάζονται, νομίζω, πέρα γιά πέρα μέ τόν πόλεμο ἐνάντια στό ναροντνικισμό καί σέ ὅλες τίς ἐκδηλώσεις του.

Γράψτε μου. Σᾶς σφίγγω τό χέρι. *Β. Οὐλιάνοφ*

Ναί, ναί, Ἐσεῖς παλεύετε κιόλας ἔτσι πού νά εἶναι φοβερό σέ ἕναν πού στέκει ἀπό μακριά: μέ ρόπαλα κτλ.! Εὐτυχῶς, ἡ Ἀνατολική Σιβηρία, φαίνεται, ἔμεινε λίγο πίσω ἀπό τό κυβερνεῖο Βιάτκα σέ μαχητικότητα [21].

Στάλθηκε ἀπό τό χωριό Σούσενσκογε
στό Ὀρλόφ τοῦ κυβερνείου Βιάτκα

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925
στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. IV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* — συμμαχικές (ἀπό τό γαλλικό «alliance» συμμαχία). *Σημ. μετ.*

1899

10

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. Ν. ΠΟΤΡΕΣΟΦ

26. I. 99.

Πῆρα τό γράμμα Σας μέ ἡμερομηνία 24. XII. Χάρηκα πολύ γιά Σᾶς, γιατί ξεμπλέξατε ἐπιτέλους μέ τήν ἀρώστια Σας. Οἱ φῆμες γι' αὐτή ἔφτασαν ἤδη καί σέ μᾶς: ἐγώ ἄκουσα στίς γιορτές ἀκόμη, ὅταν ἤμουν στό Μινουσίνσκ, καί ὅλο συλλογιζόμουν ποῦ καί πῶς νά ζητήσω πληροφορίες. (Δέν τό θεώρησα σωστό νά Σᾶς γράψω ἀπευθείας, γιατί ἔλεγαν ὅτι ἡ ἀρώστια εἶναι σοβαρή.) Λοιπόν, τώρα ἀναστηθήκατε ἀκριβῶς τήν ὥρα πού ἀνασταίνεται ἐπίσης καί μιά φιλολογική ἐπιχείρηση. Φυσικά, ξέρετε πιά γιά τό «Νατσάλο» πού πρόκειται νά βγεῖ στά μέσα τοῦ Φλεβάρη [22]. Ἐλπίζω ὅτι τώρα γίνατε πιά ἐντελῶς καλά — πέρασε ἤδη μήνας ἀπό τότε πού γράψατε τό τελευταῖο γράμμα — καί ὅτι θά εἶστε σέ θέση νά δουλέψετε. Ἀπό βιβλία θά εἶστε, ἀσφαλῶς, καλά ἐξασφαλισμένος: γραφτήκατε συνδρομητής στίς βασικότερες καινούργιες ἐκδόσεις; Ὅταν δέν συναντάει κανείς μεγάλες οἰκονομικές δυσκολίες γιά παραγγελία βιβλίων, νομίζω ὅτι μπορεῖ νά δουλεύει καί σέ ἀπόκεντρο μέρος — κρίνω τουλάχιστο ἀπό τόν ἑαυτό μου, συγκρίνοντας τή ζωή μου στή Σαμάρα πρίν 7 χρόνια, πού διάβαζα σχεδόν ἀποκλειστικά ξένα βιβλία, μέ τήν τωρινή πού ἄρχισα νά συνηθίζω νά παραγγέλνω βιβλία.

Σχετικά μέ τήν «Κληρονομιά» ἤμουν ὑποχρεωμένος νά συμφωνήσω μέ τήν ἄποψή Σας, ὅτι δηλ. εἶναι μιά ἄσχημη παράδοση τῆς ἄσχημης περιόδου (1880-1889) νά τή θεωρεῖ κανένας σάν κάτι τό ἑνιαῖο. Πραγματικά, δέν θά ἔπρεπε ἴσως νά καταπιάνομαι μέ θέματα ἱστορικά-φιλολογικά... Ἡ μόνη μου δικαιολογία εἶναι ὅτι δέν προτείνω πουθενά νά δεχτοῦμε τήν κληρονομιά συγκεκριμένα ἀπό τόν Σκάλντιν. Εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι πρέπει νά δεχόμαστε τήν κληρονομιά ἀπό ἄλλους ἀνθρώπους. Μοῦ φαίνεται ὅτι ἡ ὑποσημείωση στή σελ. 237, ὅπου εἶχα ὑπόψη μου ἀκριβῶς τόν

Τσερνισέβσκι καί ἐξηγοῦσα τό γιατί δέν εἶναι σωστό νά τόν παίρνει κανένας γιά παραλληλισμό *, θά ἀποτελέσει γιά μένα τήν ὑπεράσπιση (ἀπό πιθανές ἐπιθέσεις τῶν ἐχθρῶν). Ἐκεῖ ἐπίσης ἀναγνώριζα ὅτι ὁ Σκάλντιν εἶναι liberalkonservativ **, ὅτι «δέν εἶναι ὁ ἀντιπροσωπευτικός τύπος» γιά τήν περίοδο 1860-1870, ὅτι «δέν ταιριάζει» νά πάρει κανείς τούς «ἀντιπροσωπευτικούς» συγγραφεῖς — δέν εἶχα καί δέν ἔχω ἄρθρα τοῦ Τσερνισέβσκι καί δέν ἔχουν ἐπανεκδοθεῖ ἀκόμη τά βασικά ἀπ' αὐτά, καί εἶναι ζήτημα ἄν θά μποροῦσα νά ἀποφύγω στήν περίπτωση αὐτή τούς σκοπέλους. Στή συνέχεια θά ὑπεράσπιζα τόν ἑαυτό μου μέ τό ὅτι ἔδοσα ἀκριβή ὁρισμό τοῦ τί ἐννοῶ μέ τή λέξη «κληρονομιά», γιά τήν ὁποία κάνω λόγο. Φυσικά, ἄν τό ἄρθρο παρόλα αὐτά δημιουργεῖ τήν ἐντύπωση ὅτι ὁ ἀρθρογράφος προτείνει νά δεχτοῦμε τήν κληρονομιά συγκεκριμένα ἀπό τόν Σκάλντιν, τότε τήν ἔλλειψη αὐτή μέ τίποτε δέν τή διορθώνεις. Ξέχασα ἀκόμη καί τήν πιό βασική ἴσως «ὑπεράσπισή» μου: ἄν ὁ Σκάλντιν εἶναι «ραριτέτ», ὁ ἀστικός φιλελευθερισμός, λίγο ἤ πολύ συνεπής καί ἀπαλλαγμένος ἀπό τό ναροντνικισμό — δέν εἶναι ραριτέτ, ἀλλά ἕνα πολύ πλατύ ρεῦμα τῆς περιόδου 1860-1880. Ἐσεῖς πάνω σ' αὐτό ἔχετε ἀντιρήσεις: «Ἀπό τή συνταύτιση αὐτή μέχρι τή διαδοχή ὑπάρχει τεράστια ἀπόσταση». Ἡ οὐσία ὅμως τοῦ ἄρθρου βρίσκεται στό γεγονός ὅτι εἶναι ἀπαραίτητο νά ξεκαθαριστεῖ ὁ φιλελευθερισμός ἀπό τό ναροντνικισμό. Ἄν αὐτό εἶναι σωστό καί *ἄν αὐτό εἶναι πραγματοποιήσιμο* (ἰδιαίτερα βασικός ὅρος!), τότε τό ἀποτέλεσμα τοῦ ξεκαθαρίσματος, ἐκεῖνο πού θά μείνει ὕστερα ἀπό τό ξεκαθάρισμα θά εἶναι ἀκριβῶς ὁ ἀστικός φιλελευθερισμός, πού ὄχι μόνο συνταυτίζεται μέ τίς ἀπόψεις τοῦ Σκάλντιν, ἀλλά εἶναι καί ὁ ἄμεσος διάδοχός του. Ἔτσι, ἄν μέ κατηγορήσουν ὅτι *ἐγώ* παίρνω τήν κληρονομιά ἀπό τόν Σκάλντιν, θά ἔχω τό δικαίωμα νά ἀπαντήσω ὅτι ἀναλαμβάνω μόνο τήν ὑποχρέωση νά τήν *ξεκαθαρίσω* ἀπό τίς προσμίξεις, ἐνῶ ὁ ἴδιος μένω στήν ἄκρη, κι' ἐκτός ἀπό τό ξεκαθάρισμα τῶν διάφορων σταύλων τοῦ Αὐγείου, ἔχω ἀκόμη πιό εὐχάριστες καί πιό θετικές ἀσχολίες... Λοιπόν, φαίνεται, παρασύρθηκα κιόλας καί φαντάστηκα τόν ἑαυτό μου στ' ἀλήθεια «ὑπερασπιζόμενο»!

Ἡ ἀλληλογραφία μας εἶχε σταματήσει τόσο πολύ καιρό, πού ξέχασα κιόλας, ὁμολογῶ, πότε ἀκριβῶς Σᾶς ἔγραψα γιά τελευταία φορά σχετικά μέ τά ἄρθρα «Die historische Berechti-

* Βλ. «Ποιά κληρονομιά ἀπαρνούμαστε;» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 2ος, σελ. 533-581, ὑποσημείωση βλ. στή σελ. 549). *Ἡ Σύντ.*

** — φιλελεύθερος συντηρητικός. *Ἡ Σύντ.*

gung» *. Φαίνεται, Σᾶς ἔγραψα πρίν τά πάρω; ** Τώρα τά διάβασα καί βρῆκα ὅτι μέ τή βασική σκέψη τοῦ ἀρθρογράφου πρέπει νά συμφωνήσει κανείς ἀπόλυτα (ἰδίως στό τέλος σχετικά μέ τίς δυό ἀκρότητες ἤ τούς σκοπέλους, πού πρέπει νά ἀποφύγουμε). Ὅσο γιά τήν ἐπιχειρηματολογία, θά ἔπρεπε πραγματικά νά προβάλει πιό ἔντονα τόν Klassencharakter αὐτοῦ τοῦ Bewegung ***, γιά τό ὁποῖο μιλάει ὁ ἀρθρογράφος (τό εἶπε αὐτό, ὅμως μόνο φευγαλέα καί πολύ σύντομα), καί στή συνέχεια νά μή δείχνει τόση εὐμένεια ἀπέναντι στούς διαμαρτυρόμενους μεγαλοκτηματίες: στό φιλελευθερισμό τους ὑπάρχει πιό πολύ ἀκριβῶς διαμαρτυρία καί «παράπονα» γιά τό einundsechzig ****, παρά ἐπιθυμία γιά μιά «γρήγορη ἐκβιομηχάνιση» τῆς χώρας. Ἀξίζει νά θυμηθεῖ κανείς τή στάση τους ἀπέναντι στίς ἐποχιακές ἐργασίες τῶν ἀγροτῶν στίς πόλεις, τίς μετοικήσεις καί ἄλλα. Ὁ ἀρθρογράφος θά ἔπρεπε μέ μεγαλύτερη ἀκρίβεια νά διατυπώσει τό καθῆκον: νά ἀπαλλαγοῦν ὅλα τά fortschrittliche Strömungen ***** ἀπό τή σαβούρα τοῦ ναροντνικισμοῦ καί τοῦ ἀγροτισμοῦ καί μ' αὐτή τήν καθαρή μορφή νά ἀξιοποιήσει ὅλα αὐτά τά ρεύματα. Κατά τή γνώμη μου, ἡ λέξη «νά ἀξιοποιήσει» εἶναι περισσότερο ἀκριβής καί κατάλληλη ἀπό τίς λέξεις Unterstützung und Bundesgenossenschaft ******. Ἡ τελευταία λέξη ὑποδείχνει τήν ἰσοτιμία αὐτῶν τῶν Bundesgenossen *******, ἐνῶ αὐτοί εἶναι ὑποχρεωμένοι (σ' αὐτό συμφωνῶ ἀπόλυτα μαζί Σας) νά εἶναι οὐραγοί, κάποτε μάλιστα καί μέ «πολλή ἀπροθυμία»· ὥς τήν ἰσοτιμία δέν ὡρίμασαν καθόλου καί ποτέ δέν θά ὡριμάσουν, ἐφόσον τούς διακρίνει ἡ δειλία, ὁ κατακερματισμός κτλ. ὅσο γιά τήν Unterstützung αὐτή θά ὑπάρχει ὄχι μόνο ἀπό τήν Intelligenz und fortschrittliche Grundbesitzer, ἀλλά καί ἀπό πολλούς ἄλλους, καί τούς σημίτες καί τούς fortschrittliche Kaufleute und Industrielle ******** (ὁ ἀρθρογράφος τούς ἀπόφυγε τελείως ἀδικαιολόγητα: εἶναι ἀκόμη ζήτημα ἄν αὐτοί ἀποτελοῦν μεγαλύτερο ποσοστό μέσα στό περιβάλλον τους ἀπ' ὅ,τι στό περιβάλλον τῶν Grundbesitzer' s *********), καθώς ἐκεῖνοι οἱ Bauern **********, πού προτίθε-

* — «Ἡ Ιστορική δικαίωση». *Ἡ Σύντ.*

** Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 16. *Ἡ Σύντ.*

*** — ταξικό χαρακτήρα τοῦ συστήματος αὐτοῦ. *Ἡ Σύντ.*

**** — ἑξήντα ἕνα (1861). *Ἡ Σύντ.*

***** — προοδευτικά ρεύματα. *Ἡ Σύντ.*

****** — ὑποστήριξη καί συμμαχία. *Ἡ Σύντ.*

******* — συμμάχων. *Ἡ Σύντ.*

******** — Ὑποστήριξη θά ὑπάρχει ὄχι μόνο ἀπό τή διανόηση καί τούς προοδευτικούς γαιοκτήμονες, ἀλλά καί ἀπό πολλούς ἄλλους, καί τούς σημίτες καί τούς προοδευτικούς ἐμπόρους καί τούς βιομήχανους. *Ἡ Σύντ.*

********* — γαιοκτημόνων. *Ἡ Σύντ.*

********** — ἀγρότες. *Ἡ Σύντ.*

νται νά παραστήσουν τό Urteil, καί όχι τό Vorurteil, τό Zukunft, καί όχι τό Vergangenheit * τῆς τάξης τους, καί πάρα πολλοί ἄλλοι. Ὁ ἀρθρογράφος ξεπέρασε τά ὅρια ἀπό δυό ἀπόψεις: 1ο, παλεύοντας ἐνάντια στούς οἰκονομιστές, ἄφησε στήν ἄκρη τίς praktische, τίς ἄμεσες Forderungen, πού ἔχουν σοβαρή σημασία καί γιά τούς industriellen Arbeiter, καί γιά τούς Hausindustrielle, καί γιά τούς Landarbeiter ** καί ἄλλους. 2ο, πάλευε ἐνάντια στήν ἀφηρημένη, τήν περιφρονητική στάση ἀπέναντι στά gemässigten fortschrittlichen *** στοιχεῖα, (αὐτό εἶναι σωστό, ὅτι γενικά δέν πρέπει καθόλου νά τά περιφρονοῦμε, μά πρέπει νά τά ἀξιοποιοῦμε) καί μ' αὐτό σάν νά σκέπασε τήν αὐτοτελή καί τήν πιό ἀποφασιστική θέση πού πῆρε τό Bewegung, πού ἀντιπροσωπεύεται ἀπ' αὐτόν. Ἀπό ἱστορικο-φιλοσοφική ἔννοια εἶναι ἀναμφισβήτητη ἡ θέση πού προβάλλει (καί νωρίτερα τήν πρόβαλε ὁ Inorodzew στο «Soziale Praxis» [23]) ὅτι σήμερα στίς γραμμές τῶν Genossen **** μας δέν εἶναι λίγοι οἱ verkleideten Liberalen *****. Ὡς ἕναν ὁρισμένο βαθμό μποροῦμε μάλιστα νά ποῦμε τό ἴδιο καί γιά Deutschland versus England ******. Αὐτό, μποροῦμε νά ποῦμε, εἶναι εὐτυχία μας· αὐτό ἐπιτρέπει νά ὑπολογίζουμε σέ μιά πιό εὔκολη καί γρήγορη ἀρχή· αὐτό ἀκριβῶς μᾶς ὑποχρεώνει νά ἀξιοποιήσουμε ὅλους αὐτούς τούς verkleideten. Ἐνῶ ἡ διατύπωση τοῦ ἀρθρογράφου μπορεῖ ἴσως νά προκαλέσει κάποια παρερμηνεία (ἕνας παλιοημερολογίτης μοῦ ἔλεγε: ναί, ὅμως αὐτό εἶναι ταπείνωση καί ἀνευθυνότητα...), ἀπό τή μιά πλευρά καί κάποιο αἴσθημα δυσπιστίας καί σύγχυσης στό περιβάλλον τῶν Genossen. Ἀπό τήν ἄποψη αὐτή καί ἡ διατύπωση τοῦ Inorodzew εἶναι, κατά τή γνώμη μου, ἀποτυχημένη.

Ὡστόσο, ἔχω τή γνώμη ὅτι στήν οὐσία δέν ὑπάρχουν διαφωνίες μέ τόν ἀρθρογράφο.

Σχετικά μέ τόν Parvus δέν ἔχω οὔτε τήν παραμικρή ἀντίληψη γιά τόν προσωπικό χαρακτήρα του καί δέν ἀμφισβητῶ καθόλου τό μεγάλο ταλέντο του. Δυστυχῶς, διάβασα πολύ λίγα ἀπό τά ἔργα του.

---

* — τό λογικό καί όχι τήν προκατάληψη, τό μέλλον καί όχι τό παρελθόν. *Η Σύντ.*

** — τίς ἔμπρακτες, τίς ἄμεσες διεκδικήσεις σημαντικές καί γιά τούς βιομηχανικούς ἐργάτες καί γιά τούς χειροτέχνες, καί γιά τούς ἐργάτες γῆς. *Η Σύντ.*

*** — τά μετριοπαθῆ-προοδευτικά. *Η Σύντ.*

**** — συντρόφων. *Η Σύντ.*

***** — μεταμφιεσμένοι φιλελεύθεροι. *Η Σύντ.*

****** — τή Γερμανία σέ σύγκριση μέ τήν Ἀγγλία. *Η Σύντ.*

Ἐλπίζετε νά ἐξοικονομήσετε τό «Die Agrarfrage» τοῦ Κάουτσκι, πού βγῆκε τελευταῖα;

Σχετικά μέ τόν Βέρτ, τόν Εὐγκ. Σολοβιόφ καί τόν Μ. Φιλίπποφ ὀφείλω νά πῶ ὅτι τόν πρῶτο δέν τόν ξέρω καθόλου, ἐνῶ τούς ἄλλους δυό τούς διάβασα πολύ λίγο. Δέν ἀμφιβάλλω καθόλου ὅτι «διάβρωση» ὑπάρχει καί θά ὑπάρχει. Γι' αὐτό ἀκριβῶς χρειάζεται ἰδιαίτερα κι' ὄχι μόνο verkleidete Literatur *...

Σᾶς σφίγγω τό χέρι. *Β. Οὐλ.*

Στάλθηκε ἀπό τό χωριό Σούσενσκογε στό Ὀρλόφ τοῦ κυβερνείου Βιάτκα

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. IV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

11

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. Ν. ΠΟΤΡΕΣΟΦ

27. IV. 99.

Χάρηκα πολύ, Α. Ν., γιά τό γράμμα Σας τῆς 27. III., πού διέκοψε ἐπιτέλους τή μακρόχρονη καί ἐπίμονη σιωπή Σας. Πραγματικά μαζεύτηκαν ἕνα σωρό ζητήματα γιά συζήτηση, ἐδῶ ὅμως δέν εἶναι δυνατό νά συζητήσει κανείς πιό λεπτομερειακά πάνω σέ θέματα φιλολογικοῦ κυρίως χαρακτήρα. Καί τώρα ἔχουμε ἀκόμη ἕνα περιοδικό **: χωρίς νά συζητᾶς μέ τούς συναδέλφους σου αἰσθάνεσαι τόν ἑαυτό σου πολύ ἀποκομμένο γιά νά μπορεῖς νά γράφεις. Ἐδῶ μόνο ἕνας Γιούλι ἀσχολεῖται μέ ὅλα αὐτά μέ ζῆλο καί *δραστηριότητα*, οἱ καταραμένες ὅμως «μεγάλες ἀποστάσεις» μᾶς ἐμποδίζουν νά συζητᾶμε μαζί του ὅσο πρέπει λεπτομερειακά.

Θά ἀρχίσω ἀπ' αὐτό πού μέ ἐνδιαφέρει καί μέ συγκινεῖ σήμερα περισσότερο — ἀπό τό ἄρθρο τοῦ Μπουλγκάκοφ στό 1-2 καί 3 τεύχη τοῦ «Νατσάλο». Διαβάζοντας τά σχόλιά Σας γι' αὐτόν, ἔνιωσα ἀνείπωτη χαρά, γιατί βρῆκα κατανόηση στό πιό οὐσιαστικό σημεῖο — καί ἦταν πολύ πιό μεγάλη ἡ χαρά μου, γιατί ἀπό τήν πλευρά τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς προφανῶς, δέν εἶναι τόσο εὔκολο νά βρεῖς κατανόηση... Ἄν τό ἄρθρο τοῦ Μπουλγκάκοφ προκάλεσε σέ Σᾶς «ἀποκρουστική» καί «ἐλεεινή» ἐντύπωση, ἐμένα μέ ἔκανε κυριολεκτικά ἔξω φρενῶν. Μέχρι τώρα, ὅσο κι' ἄν διάβασα καί ξαναδιάβασα τόν Μπουλγκάκοφ, δέν μπορῶ καθόλου νά

---

* — μεταμφιεσμένη φιλολογία. *Ἡ Σύντ.*

** Πρόκειται γιά τό περιοδικό «Νατσάλο». *Ἡ Σύντ.*

καταλάβω πῶς μπόρεσε νά γράψει ἕνα τόσο πολύ ἀνόητο καί τόσο ἀφάνταστα ἀνάρμοστο σέ ὕφος ἄρθρο καί, πῶς ἡ Συντακτική ἐπιτροπή δέν θεώρησε ἀπαραίτητο νά διαχωρίσει τίς εὐθύνες της, δηλώνοντας, ἔστω καί μ' ἕνα μονάχα σημείωμα, ὅτι δέν συμφωνεῖ μ' ἕναν τέτιο «διασυρμό» τοῦ Κάουτσκι. Ἐγώ, ὅπως καί Σεῖς, «εἶμαι βέβαιος ὅτι τό κοινό τά ἔχει ἐντελῶς (ἀκριβῶς!) χαμένα καί βρίσκεται σέ ἀμηχανία». Καί πραγματικά, πῶς νά μήν ἀπορεῖ ὅταν τοῦ ἀνακοινώνουν — ἐξονόματος τῆς «σύγχρονης ἐπιστήμης» (τεῦχ. 3, σελ. 34), ὅτι στόν Κάουτσκι ὅλα εἶναι λαθεμένα, αὐθαίρετα, κοινωνικά ἀπίθανα, «μέ ἐξίσου λίγη πραγματική γεωπονία καί πραγματική οἰκονομία» (τεῦχ. 1-2) κτλ., χωρίς μάλιστα νά ἐκθέτουν τίς ἀπόψεις τοῦ Κάουτσκι, ἀλλά τίς *διαστρεβλώνουν κυριολεκτικά,* ἐνῶ οἱ ἀντιλήψεις τοῦ Μπουλγκάκοφ δέν φαίνεται καθόλου νά ἀποτελοῦν ἕνα ἁρμονικό κάπως σύστημα. Ἄν ὁ ἄνθρωπος εἶχε κάποιο αἴσθημα κομματικότητας καί ἐπίγνωση τῆς εὐθύνης του ἀπέναντι σέ ὅλους τούς Genossen * καί ἀπέναντι σέ ὅλο τό πρόγραμμα καί τήν πρακτική δράση τους — δέν θά ἀποφάσιζε νά «καλπάζει» ἔτσι σάν καβαλάρης (ὅπως σωστά ἐκφραστήκατε), χωρίς νά δίνει ὁ ἴδιος προσωπικά τίποτε, ἀλλά μόνο νά ὑπόσχεται... μιά ἐπιστημονική ἐργασία γιά τήν περιοχή «ἀνατολικά τοῦ Ἔλβα»!! Ὅπως φαίνεται, αἰσθάνεται ὅτι εἶναι ἐλεύθερος ἀπό κάθε συντροφική ὑποχρέωση καί εὐθύνη, «ἐλεύθερος» καί ἀτομικός ἐκπρόσωπος τῆς καθηγητικῆς ἐπιστήμης. Δέν ξεχνῶ φυσικά ὅτι μέσα στίς ρωσικές συνθῆκες δέν πρέπει νά ἀπαιτοῦμε ἀπό τό περιοδικό νά ἐπιτρέπει σέ μερικούς Genossen νά συμμετάσχουν σ' αὐτό καί νά ἀποκλείει τούς ἄλλους — γιατί ἕνα τέτιο περιοδικό, σάν τό «Νατσάλο», δέν εἶναι ὡστόσο συλλογή ἔργων διαφόρων συγγραφέων πού νά παραδέχεται τό μαρξισμό κυρίως ἀπό μόδα (à la «Μίρ Μπόζι» [24], «Ναούτσνογε Ὀμποζρένιγε» [25] καί ἄλλα), ἀλλά ὄργανο κατεύθυνσης. Γι' αὐτό τό λόγο ἕνα τέτιο περιοδικό εἶναι ὑποχρεωμένο νά βάζει κάποιο χαλινό στούς ἐπιστήμονες καβαλάρηδες καί σέ ὅλους τούς «ξένους» γενικά. Μόνο ἔτσι ἐξηγεῖται ἡ τεράστια ἐπιτυχία τοῦ «Νόβογε Σλόβο», γιατί ἡ Συντακτική του ἐπιτροπή τό χρησιμοποίησε ἀκριβῶς σάν ὄργανο κατεύθυνσης καί ὄχι σάν συλλογή ἔργων διαφόρων συγγραφέων.

Διάβασα τό βιβλίο τοῦ Κάουτσκι πρίν ἀκόμη δημοσιευτεῖ τό ἄρθρο τοῦ Μπουλγκάκοφ καί στό τελευταῖο δέν βρῆκα *οὔτε μιά* κάπως λογική ἀντίρηση ἐνάντια στόν Κάουτσκι, ἐνῶ *διαστρεβλώσεις* τῶν σκέψεων καί τῶν θέσεων τοῦ Κάουτσκι — ἕνα σωρό.

* — συντρόφους. *Ἡ Σύντ.*

Λογουχάρη, τί ἀνόητοι εἶναι οἱ ἰσχυρισμοί τοῦ Μπουλγκάκοφ ὅτι ὁ Κάουτσκι ἀνακατεύει τάχα τήν τεχνική καί τήν οἰκονομία, ὅτι ἀποδείχνει τάχα τήν «καταστροφή τῆς γεωργίας» (τεῦχ. 3, σελ. 31. Ὁ Κάουτσκι λέει *ἀκριβῶς* τό ἀντίθετο: S. 289), ὅτι ἀρνεῖται τάχα τήν τάση ἀνάπτυξης στή γεωργία (τεῦχ. 3, σελ. 34) κτλ.!

Ἔγραψα ἤδη καί πρίν δυό ἑβδομάδες ἔστειλα στή Συντακτική ἐπιτροπή τό πρῶτο ἄρθρο «Ὁ καπιταλισμός στήν ἀγροτική οἰκονομία (Σχετικά μέ τό βιβλίο τοῦ Κάουτσκι καί τό ἄρθρο τοῦ κ. Μπουλγκάκοφ)» καί τώρα ἀρχίζω τό δεύτερο μέ τήν εὐκαιρία πού τελείωσε τό ἄρθρο τοῦ Μπουλγκάκοφ *. Φοβᾶμαι πολύ ὅτι ὁ Π. Μπ. θά τό ἀπορίψει εἴτε μέ τή δικαιολογία ὅτι εἶναι μεγάλο (εἶναι μεγαλύτερο ἀπό τό ἄρθρο τοῦ Μπουλγκάκοφ, γιατί ἔπρεπε, πρῶτο, νά ἀνασκευάσω μέ ἐπιχειρήματα αὐτές τίς ἀβάσιμες καί ἀφρόντιστα διατυπωμένες καταδίκες, ὅπως εἶναι λ.χ. ἡ δήλωση ὅτι ὁ Μάρξ ἔκανε λάθος, διδάσκοντας ὅτι ἡ σχέση τοῦ $\frac{v}{c}$ στή γεωργία μειώνεται· δεύτερο, γιατί *ἦταν ἀνάγκη νά ἐκθέσω* τίς ἀπόψεις τοῦ Κάουτσκι), εἴτε μέ τή δικαιολογία ὅτι ἡ πολεμική δέν εἶναι εὐπρόσδεκτη (ἐγώ βέβαια δέν χρησιμοποίησα στό ἄρθρο οὔτε μιά ὑβριστική ἔκφραση, σάν αὐτές πού ὑπάρχουν παραπάνω, καί γενικά προσπάθησα νά μήν ὑπάρχει τίποτε τό προσωπικό ἐνάντια στόν Μπουλγκάκοφ. Γενικά τό ὕφος δέν εἶναι καθόλου πιό ἀπότομο, ἀπ' ὅ,τι ἦταν στό ἄρθρο μου ἐνάντια στόν Τουγκάν-Μπαρανόβσκι γιά τή θεωρία τῶν ἀγορῶν **). Θά χαιρόμουν πολύ νά ἀκούσω τή γνώμη Σας, ὅταν θά διαβάσετε τό βιβλίο τοῦ Κάουτσκι καί θά τελειώσετε τό διάβασμα τοῦ ἄρθρου τοῦ Μπουλγκάκοφ: τί συγκεκριμένα βρίσκετε Σεῖς «σωστό» στόν Μπουλγκάκοφ; Καί νομίζετε ὅτι μποροῦσε νά μείνει χωρίς ἀπάντηση τό ἄρθρο τοῦ Μπουλγκάκοφ στό περιοδικό;

Γενικά ὅλο αὐτό τό «νέο κριτικό ρεῦμα» στό μαρξισμό, πού ἐνθουσιάζει τόν Στροῦβε καί τόν Μπουλγκάκοφ (ὁ Π. Μπ. ἀσφαλῶς εἶναι *ὑπέρ* τοῦ Μπουλγκάκοφ), μοῦ φαίνεται ἐξαιρετικά ὕποπτο: ἠχηρές φράσεις γιά «κριτική» ἐνάντια στό «δόγμα» καί ἄλλα καί κανένα ἀπολύτως θετικό ἀποτέλεσμα τῆς κριτικῆς. Ἐξάλλου, γιά νά γραφεῖ ἕνα ἄρθρο à la Μπουλγκάκοφ χρειαζόταν ἐκτός ἀπό τόν «κριτικισμό» καί τίς συμπάθειες ἀπέναντι στήν καθηγητική «σύγχρονη ἐπιστήμη» καί ἔλλειψη λεπτότητας μέχρι nec plus ultra ***.

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 4ος, σελ. 97-154. *Ἡ Σύντ.*
** Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 4ος, σελ. 46-56. *Ἡ Σύντ.*
*** — ἐκεῖ πού δέν παίρνει. *Ἡ Σύντ.*

Ἔστειλα στόν Στροῦβε ἀπάντηση σχετικά μέ τό ἄρθρο του γιά τίς ἀγορές *. Ἡ ἀδελφή ** μοῦ γράφει ὅτι ἡ ἀπάντηση αὐτή θά δημοσιευτεῖ στό «Ναούτσνογε Ὀμποζρένιγε» καί ὅτι στό ἴδιο ἑτοιμάζεται νά ἀπαντήσει καί ὁ Π. Μπ. Δέν μπορῶ νά συμφωνήσω μαζί Σας ὅτι τό «κέντρο βάρους τοῦ ζητήματος βρίσκεται στή συγκεκριμένη ἀδυναμία τῆς ἀφηρημένα νοητῆς θέσης» καί ἡ βασική διαφωνία μου μέ τόν Π. Μπ. βρίσκεται ἀκριβῶς στό ὅτι αὐτός συγχέει τά ἀφηρημένα-θεωρητικά ζητήματα μέ τά συγκεκριμένα-ἱστορικά. «Συγκεκριμένα ἀνέφικτη» εἶναι ὄχι μόνο ἡ πραγματοποίηση ὅπως τήν παρουσιάζει ὁ Μάρξ, ἀλλά καί ἡ ἔγγεια πρόσοδος ὅπως τήν ἑρμηνεύει ὁ ἴδιος, καθώς καί τό μέσο ποσοστό κέρδους, καί ἡ ἰσότητα τοῦ μισθοῦ ἐργασίας μέ τήν ἀξία τῆς ἐργατικῆς δύναμης, καί πολλά ἄλλα. Ὅμως ἡ ἀδυναμία τῆς πραγματοποίησης μέ *καθαρή* μορφή δέν ἀποτελεῖ καθόλου ἀντίρηση. Δέν μπορῶ καθόλου νά βρῶ ἀντίφαση ἀνάμεσα σ' αὐτά πού διατυπώνω στά «Ἐτιούντι» [26] καί σ' αὐτά πού διατυπώνω στό «Ναούτσνογε Ὀμποζρένιγε», καθώς καί στόν «ἀστικό ἀπολογητισμό» πού χρησιμοποιεῖ ὁ Στροῦβε γιά νά φοβίζει τούς ἀναγνῶστες. Ἐκεῖνο πού ἰδιαίτερα δέν μοῦ ἄρεσε στό ἄρθρο του εἶναι τό μπέρδεμα τῆς κριτικῆς φιλοσοφίας καί οἱ παρατηρήσεις σάν αὐτή, ὅτι ἡ διδασκαλία τοῦ Μάρξ γιά τήν ἀξία καί τό κέρδος «πάσχει *ἀναμφίβολα* ἀπό ἀντιφατικότητα». Ἀφοῦ ὁ Π. Μπ. ξέρει πολύ καλά ὅτι αὐτό εἶναι *συζητήσιμο* — γιατί λοιπόν νά καλλιεργεῖ τή σύγχυση στά κεφάλια τοῦ κοινοῦ, *πού δέν παίρνει* γιά τήν ὥρα ἀπό κανέναν ἀντιπρόσωπο τοῦ «νεοκριτικοῦ ρεύματος» μιά συστηματική ἀπόδειξη αὐτῆς τῆς ἀντιφατικότητας καί τῆς διόρθωσής της;

Καί ἡ ἐπίθεση τοῦ Μπουλγκάκοφ (τεῦχ. 3, σελ. 34, σημείωση) ἐνάντια στή θεωρία τῆς Zusammenbruch ***!!, χωρίς νά ἀναφέρει καθόλου τόν Μπέρνσταϊν καί μέ τήν κατηγορηματικότητα ἑνός «σοφοῦ» διατάγματος! Ξέρω ὅτι βγῆκε ἕνα καινούργιο βιβλίο τοῦ Μπέρνσταϊν καί τό παράγγειλα, ἀμφιβάλλω ὅμως ἄν θά τό στείλουν. Ἀπό ἕνα ἄρθρο σχετικά μ' αὐτό τό βιβλίο στήν «Frankfurter Zeitung» [27] καί στό «Ζίζν» [28] (ὄχι ἄσχημο περιοδικό! Λογοτεχνία πολύ καλή καί μάλιστα καλύτερη ἀπ' ὅλες τίς ἄλλες!) πείστηκα ἀπόλυτα ὅτι δέν καταλάβαινα σωστά τά ἀποσπασματικά ἄρθρα τοῦ Μπέρνσταϊν καί ὅτι αὐτός ἔφτασε πραγματικά στό

γιά τό ζήτημα τῆς θεωρίας τῆς πραγματοποίησης» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 4ος, σελ. 68-88). *Ἡ Σύντ.*

** Πρόκειται γιά τήν Α. Ι. Οὐλιάνοβα-Ἐλιζάροβα. *Ἡ Σύντ.*

*** — χρεοκοπίας, κατάρευσης (τοῦ καπιταλισμοῦ). *Ἡ Σύντ.*

ἀπροχώρητο, σέ τέτιο σημεῖο, πού εἶναι ἀνάγκη ἀκριβῶς νά τόν *begraben* *, ὅπως ἐκφράστηκε ὁ συντάκτης τῶν «Beiträge zur Geschichte des Materialismus» ** σέ ἀνοιχτό γράμμα πρός τόν Κάουτσκι. Οἱ κανούργιες κατά τή γνώμη μου ἀντιρήσεις τοῦ Μπέρνσταϊν ἐνάντια στήν ὑλιστική ἀντίληψη τῆς ἱστορίας *** καί ἄλλα (σύμφωνα μέ τό «Ζίζν») προξενοῦν κατάπληξη γιά τήν ἀδυναμία τους. Ἄν ὁ Π. Μπ. εἶναι τόσο ἔνθερμος ὑπερασπιστής τοῦ Μπέρνσταϊν, πού παραλίγο νά «τσακωθεῖ» γι' αὐτόν, τότε αὐτό εἶναι πάρα πολύ λυπηρό, γιατί ἡ «θεωρία» του ἐνάντια στήν Zusammenbruch εἶναι ἐξαιρετικά στενή γιά τή Δυτική Εὐρώπη καί ἐντελῶς ἀκατάλληλη καί *ἐπικίνδυνη* γιά τή Ρωσία. Ξέρετε ὅτι τή θεωρία αὐτή τή χρησιμοποιοῦν ἤδη οἱ «νέοι» μας οἱ (ὑπεροικονομιστές) πού σέ μιά ἔκδοση παρουσίασαν *μέ τέτιο τρόπο* τίς συζητήσεις τῆς Στουτγάρδης, πού σ' αὐτές ὁ Μπέρνσταϊν, ὁ Πέους καί ἄλλοι φάνηκαν σάν ὑπερασπιστές τῆς «οἰκονομίας καί ὄχι τῆς πολιτικῆς»; Τί σκέπτεται ὁ Π. Μπ. γιά τέτιους «συμμάχους»; Ἄν μιλώντας γιά ἐπιτυχίες τῶν ὑπεροικονομιστῶν ἐννοεῖτε τήν ἀποχώρηση τοῦ Βόλγκιν καί τῶν στενῶν συντρόφων του, σᾶς λέω πώς μοῦ εἶναι γνωστή [30]· μοῦ ἔκανε πολύ μεγάλη κατάπληξη, καί τώρα βρίσκομαι σέ ἀμηχανία σχετικά μέ τό πῶς ἔχουν ἐκεῖ τά πράγματα καί τί ἐγκυμονεῖ τό μέλλον. Κατά τή γνώμη μου, εἶναι πολύ ἐπιζήμιο τό ὅτι ἡ διαμάχη αὐτή μέ τούς ὑπεροικονομιστές δέν ἔφτασε ὁλοκληρωμένη στό σύνολό της στόν Τύπο: αὐτό θά ἦταν τό μοναδικό σοβαρό μέσο γιά νά ξεκαθαριστεῖ ἡ ὑπόθεση καί νά ἀποκατασταθοῦν ὁρισμένες συγκεκριμένες θέσεις ἀρχῶν. Ἐνῶ τώρα ἐπικρατεῖ ὁλοκληρωτικό χάος!

Τό βιβλιαράκι μου βγῆκε ****, καί παρακάλεσα νά σᾶς τό στείλουν (ἐγώ δέν τό πῆρα ἀκόμη). Ἄκουσα ὅτι τό P. S. στόν πρόλογο ἄργησε, ἔπεσε σέ προληπτική λογοκρισία καί, ὅπως φαίνεται, «ὑπόφερε». Θά περιμένω μέ ἐνδιαφέρον τίς παρατηρήσεις Σας.

Παράγγειλα τό βιβλιαράκι τοῦ Καρέλιν καί τό διάβασα πρίν ἀκόμη τό πάρω ἀπό Σᾶς. Μοῦ ἄρεσε πολύ· εἶναι φοβερά λυπηρό πού τό κουτσούρεψαν! Δέν γράφετε γι' αὐτό ἕνα σχόλιο;

---

* — θάψουμε, παραχώσουμε. *Ἡ Σύντ.*

** — «Δοκιμίων ἱστορίας τοῦ ὑλισμοῦ». *Ἡ Σύντ.*

*** Καί μέ τήν εὐκαιρία. Θυμᾶστε πῶς ἕνας κοινός μας γνωστός [29] στό «ὄμορφο μακρινό παρελθόν» μέ εἰρωνευόταν μέ κακία καί μ' ἔκανε κουρνιαχτό καί στάχτη, γιατί ὀνόμασα τήν ὑλιστική ἀντίληψη τῆς ἱστορίας — «μέθοδο»; Καί νά, ἀποδείχνεται ὅτι καί ὁ Κάουτσκι εὐθύνεται γιά τό ἴδιο βαρύ ἁμάρτημα, ἀφοῦ χρησιμοποιεῖ τήν ἴδια λέξη: «μέθοδο» («Ζίζν», Γενάρης, ΙΙ, σελ. 53). Ἔχετε εἰδήσεις γι' αὐτόν τό γνωστό; Εἶναι καλύτερα ἡ ὑγεία του; Ὑπάρχει ἐλπίδα νά γράψει;

**** Βλ. «Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ στή Ρωσία» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 3ος). *Ἡ Σύντ.*

Ἕνας γνωστός μοῦ ἔστειλε καί τά «Ζουρνάλνιγε Ζαμέτκι» τοῦ *Α. Π.* (γιά τήν «κληρονομιά» καί τούς «κληρονόμους»). Εἶναι ἐνδιαφέρον: στή συνέχεια ὑπάρχει τάχα ἡ σκέψη νά συνεχιστεῖ ἡ πολεμική ἐνάντιά μου ἤ ὄχι; Τό ἄρθρο τοῦ Α. Π. μοῦ ἄρεσε ἐξαιρετικά· ἀπό τό ψαλίδισμά του τό τεῦχος ἔχασε πάρα πολύ. Ὁμολογῶ ὅτι δέν βλέπω διαφωνίες ἀνάμεσά μας. Ἐσεῖς πιάνετε *ἄλλο* ζήτημα — ὄχι τό ζήτημα ποιά εἶναι ἡ στάση τῶν ὀπαδῶν ἀπέναντι στό ρωσικό δημοκρατισμό γενικά, ἄν τόν ἀπαρνοῦνται (ἐγώ ἔγραψα ἀποκλειστικά γι' αὐτό *), ἀλλά ποιές ἦταν οἱ σχέσεις στόν παλιό καλό καιρό ἀνάμεσα στούς κάθε λογῆς δημοκράτες. Ἐγώ ἐνδιαφέρθηκα μόνο γιά ἐκεῖνο τό λάθος τοῦ Μιχαηλόβσκι, ὅτι ἐμεῖς ἀρνούμαστε τάχα τό δημοκρατισμό γενικά — ἐνῶ Ἐσεῖς πιάνετε *τό ἄλλο λάθος του,* τή «συγκάλυψη» τῶν σοβαρῶν οὐσιαστικά διαφορῶν πού ὑπάρχουν στήν «κληρονομιά». Εἶδα τή σημείωση τοῦ Μάσλοφ στό τεῦχ. 3 τοῦ «Ναούτσνογε Ὀμποζρένιγε» πού στρεφόταν ἐνάντιά μου, ὅμως πρέπει νά τό ὁμολογήσω, αὐτή δέν προκάλεσε τό ἐνδιαφέρον μου. Καί μέ τήν εὐκαιρία: τό ἀπόκομμα τοῦ ἄρθρου τοῦ Α. Π. ἐπιβεβαίωσε τή γνώμη μου ὅτι τό νά παίρνει κανείς ἕναν κληρονόμο πιό καθαρό ἀπ' ὅ,τι εἶναι ὁ Σκάλντιν, «δέν εἶναι βολικό» (θλιβερή ἐπιβεβαίωση!!). Γενικά ὅμως, κατά τή γνώμη μου, τό ὕφος τοῦ περιοδικοῦ εἶναι «ἐπιθανάτιο». Ἄν εἶναι ἔτσι, τότε τό τέλος καί ὁ θάνατος εἶναι μόνο ζήτημα χρόνου. Αὐτό ἁπλῶς εἶναι αἰσχροκέρδεια πάνω στή Ratlosigkeit ** καί στή γραφειοκρατία στή διεύθυνση, ἡ ὁποία κτλ. Θά μποροῦσαν εὔκολα νά συγκρατήσουν τή γλώσσα χωρίς ζημιά καί μέ ὄφελος γιά τήν ὑπόθεση. Μά πραγματικά τά «Ὑλικά» [31] μας, ἄν τά συγκρίνει κανείς μέ τό σημερινό ὕφος θά μποροῦσαν νά εἶναι ὑπόδειγμα «μετριοπάθειας» καί «σοβαρότητας»...

Σᾶς σφίγγω τό χέρι. *Β. Οὐλ.*

Γράφετε πιό συχνά, ἄν δέν βαριέστε, γιατί διαφορετικά δέν μπορῶ ἀπό κανέναν νά μαθαίνω νέα τῶν περιοδικῶν.

Στέλνω συστημένα τή «Historische Berechtigung» ***. Μή νομίσετε, Σᾶς παρακαλῶ, ὅτι δέν εἶμαι τακτικός στήν ἐπιστροφή τῶν βιβλίων: Ἐσεῖς δέν μοῦ γράψατε γιά τήν προθεσμία καί γι' αὐτό ἱκανοποίησα τήν παράκληση τῶν συντρόφων νά τούς δίνω τά βιβλία γιά διάβασμα. Θά εἶμαι πολύ εὐγνώμων, ἄν στείλετε τό τέλος τοῦ Καρέλιν.

---

* Βλ. «Ποιά κληρονομιά ἀπαρνούμαστε;» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 2ος, σελ. 533-581). *Ἡ Σύντ.*

** — ἀδυναμία. *Ἡ Σύντ.*

*** — «Ἱστορική δικαίωση». *Ἡ Σύντ.*

Μήπως ἔχετε τίποτε γερμανικά σχόλια γιά τόν Κάουτσκι; Διάβασα μόνο στή «Frankfurter Zeitung» — σχόλια δηκτικά καί κούφια à la Μπουλγκάκοφ.

Γενικά, τά τεύχη τοῦ περιοδικοῦ * μοῦ ἀρέσουν πολύ. Συντάσσονται θαυμάσια. Διαβάσατε τό βιβλίο τοῦ Γκβόζντιεφ καί ποιά ἡ γνώμη Σας γι' αὐτό;

Στάλθηκε ἀπό τό χωριό Σούσενσκογε στό Ὀρλόφ τοῦ κυβερνείου Βιάτκα

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στό περιοδικό «Μπολσεβίκ», τεῦχ. 16

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

12

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. Ν. ΠΟΤΡΕΣΟΦ

27. VI. 99.

Τό γράμμα Σας τῆς 2. VI., τό πῆρα τήν περασμένη Παρασκευή, στίς 18 τοῦ μήνα, *δέν πῆρα* ὅμως οὔτε τόν Mehring, οὔτε τόν Καρέλιν, πού γράφετε ὅτι τούς στέλνετε. Περίμενα στήν ἀρχή μέ τή σκέψη ὅτι θά ἔγινε κάποια καθυστέρηση στό ταχυδρομεῖο, ἀλλά τώρα πρέπει νά πιστεύω ὅτι τό δέμα χάθηκε, ἤ ὅτι Ἐσεῖς ἀναβάλατε τήν ἀποστολή του. Ἄν εἶναι σωστό τό πρῶτο, ὑποβάλετε ἀμέσως δήλωση.

Μέ χαροποίησε πολύ τό σχόλιό Σας γιά τό βιβλίο μου **. Νομίζω πάντως ὅτι σχετικά μέ τή μετάφρασή του τά ὑπερβάλατε: εἶναι ἀμφίβολο ἄν οἱ γερμανοί θά διαβάσουν ἕνα πράγμα πού εἶναι παραφορτωμένο μέ ἐντελῶς τοπικά, μποροῦμε νά ποῦμε, καί μικρά γεγονότα. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἔχουν μεταφράσει τόν Ν.—ον [32] (αὐτός ὅμως εἶχε ἤδη πολύ μεγάλη φήμη καί συστάσεις, ἴσως τοῦ Ἔνγκελς, ἄν καί ὁ τελευταῖος σκεπτόταν νά τή διασύρει, σύμφωνα μέ τά λόγια τοῦ μονιστῆ). Μήπως εἴδατε Σεῖς σχόλια γιά τό βιβλίο αὐτό στό γερμανικό Τύπο; Ἄν δέν κάνω λάθος, τό ἔχουν μεταφράσει καί στά γαλλικά. Τά λόγια Σας ὅτι «ἐπιτέλους κατορθώσατε νά πάρετε» τό βιβλίο μου... μοῦ προξένησαν κάποια ἔκπληξη. Μήπως δέν τό πήρατε ἀπό τή Μόσχα ἤ ἀπό τήν Πετρούπολη; Ἐγώ ζήτησα νά τό στείλουν σέ Σᾶς, ὅπως καί σέ ὅλους τούς ἄλλους γνωστούς μου, καί ὅλοι τους τό πῆραν. Ἄν δέν τό πήρατε, εἰδοποιεῖστε καί ἐγώ θά γράψω ἀκόμη μιά φορά στή Μόσχα. Μέχρι τώρα στόν Τύπο δέν εἶδα σχόλια γι' αὐτό, μά καί

* «Die Neue Zeit». *Ἡ Σύντ.*

** Βλ. «Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ στή Ρωσία» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 3ος). *Ἡ Σύντ.*

πρίν ἀπό τό φθινόπωρο δέν περιμένω νά δῶ — ἐξάλλου, ἀπό τίς ἐφημερίδες διαβάζω μόνο τή «Ρούσσκιγε Βέντομοστι», πού ἐξακολουθεῖ νά «σωπαίνει μέ τάκτ»...

Διάβασα στό «Archiv» τό ἄρθρο τοῦ Μπουλγκάκοφ. Δέν σκέπτομαι νά ἀπαντήσω σ' αὐτόν ἀκόμη καί γιά τό γερμανικό κοινό: 1) δέν θά τά καταφέρω νά γράψω στά γερμανικά· 2) — κι' αὐτό εἶναι τό βασικό, γιατί μεταφραστής ἀπό τά ρωσικά, ἴσως καί νά βρισκόταν — γιά τό γερμανικό δμως κοινό δέν εἶναι καθόλου κατάλληλο ἕνα ἄρθρο γραμμένο μέ τό πνεῦμα πού χρησιμοποίησα γιά τό ρωσικό κοινό, δηλ. μέ λεπτομερειακή ἔκθεση τοῦ βιβλίου τοῦ Κάουτσκι. Στίς εἰδικές ὑποδείξεις τοῦ Μπουλγκάκοφ (σύμφωνα μέ τά στοιχεῖα τῆς γερμανικῆς στατιστικῆς) δέν μπορῶ νά ἀπαντήσω, γιατί δέν ἔχω ὑλικό. Σχετικά μέ τίς γενικές ἀντιλήψεις του (καντιανικές καί... μπερνσταϊνικές, ἄν μποροῦμε νά ἐκφραστοῦμε ἔτσι) ἐπίσης δέν σκέπτομαι νά γράψω *γιά τούς γερμανούς*. Νομίζω ὅτι στήν ἀντίληψη πού ἔχουν οἱ γερμανοί γιά τούς ρώσους ὀπαδούς χρειάζεται πραγματικά νά γίνει κάποια ἀλλαγή, γι' αὐτό ὅμως (ἄν δέν ἀναλάβει κανείς νά γράψει εἰδικό ἀρθράκι) θά ἔφτανε ἕνα ἁπλό σημείωμα σχετικά μέ τό ἄρθρο μου ἐνάντια στόν Μπουλγκάκοφ, ὅταν θά δημοσιευτεῖ τό ἄρθρο αὐτό σέ ρωσικό περιοδικό *. Ἄν ὅμως τό ἄρθρο αὐτό δέν δημοσιευτεῖ καθόλου... ἐξαιτίας τοῦ θανάτου τοῦ «Νατσάλο» καί τῆς ἄρνησης τοῦ «Ζίζν» ἤ τῆς λογοκρισίας... τότε ἡ ὑπόθεση θά πάρει ἄλλη οὐσιαστικά μορφή.

Ὅλο καί περισσότερο ἀγανακτῶ σχετικά μέ τίς «συγκλονιστικές ἀνακαλύψεις» τῶν ρώσων ὀπαδῶν καί τοῦ νεοκαντιανισμοῦ τους. Διάβασα τό ἄρθρο τοῦ Τουγκάν-Μπαρανόβσκι στό τεῦχ. 5 τοῦ «Ναούτσνογε Ὀμποζρένιγε»... Ὁ διάβολος ξέρει πόσο ἀνόητες καί ἐπιτηδευμένες κουταμάρες λέει. Χωρίς καμιά ἱστορική μελέτη τῆς θεωρίας τοῦ Μάρξ, χωρίς καμιά καινούργια ἔρευνα, μέ βάση τά λάθη στά σχήματα (αὐθαίρετη ἀλλαγή τοῦ ποσοστοῦ τῆς ὑπεραξίας), μέ βάση τήν ἀναγωγή σέ γενικό κανόνα μιᾶς ἐντελῶς ἐξαιρετικῆς περίπτωσης (αὔξηση τῆς παραγωγικότητας τῆς ἐργασίας *χωρίς* τήν ἐλάττωση τῆς ἀξίας τοῦ προϊόντος: παραλογισμός, ἄν τό πάρει κανείς γιά γενικό φαινόμενο), μέ βάση αὐτά νά δηλώνει ὅτι πρόκειται γιά «καινούργια θεωρία», γιά λάθος τοῦ Μάρξ, γιά ἀναδιατύπωση... Ὄχι, δέν μπορῶ νά πιστέψω τήν πληροφορία Σας ὅτι ὁ Τουγκάν-Μπαρανόβσκι γίνεται ὅλο καί περισσότερο Genosse **. Εἶχε δίκιο

* — Βλ. «Ὁ καπιταλισμός στήν ἀγροτική οἰκονομία»' (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 4ος, σελ. 97-154). *Ἡ Σύντ.*

** — σύντροφος. *Ἡ Σύντ.*

ὁ Μιχαηλόβσκι, πού τόν ὀνόμασε «ἄνθρωπο ἠχώ»: τό ἀρθράκι μου στό «Μίρ Μπόζι» («σύμφωνα μέ τόν Μπέλτοφ», θυμᾶστε; στά 95) καί τό ἄρθρο αὐτό ἐπιβεβαιώνουν τό τόσο αὐστηρό σχόλιο τοῦ μεροληπτικοῦ κριτικοῦ. Τό ἐπιβεβαιώνει αὐτό πού ἄκουσα ἀπό Σᾶς καί ἀπό τήν Νάντια σχετικά μέ τά προσωπικά του προσόντα. Βέβαια, ὅλα αὐτά δέν εἶναι ἀρκετά γιά ἕνα τελικό συμπέρασμα καί εὔκολα μπορῶ νά κάνω λάθος. Ἔχει ἐνδιαφέρον νά μάθω τή γνώμη Σας γιά τό ἄρθρο του.

Ἐπίσης καί ἡ ἰδέα αὐτοῦ τοῦ διαχωρισμοῦ τῶν «κοινωνιολογικῶν» καί τῶν «οἰκονομικῶν» κατηγοριῶν, πού λάνσαρε ὁ Στροῦβε (στό τεῦχ. 1 τοῦ «Ναούτσνογε Ὀμποζρένιγε») καί τήν ἐπαναλαμβάνει καί ὁ Π. Μπέρλιν (στό «Ζίζν») καί ὁ Τουγκάν-Μπαρανόβσκι, κατά τή γνώμη μου, ἡ ἰδέα αὐτή δέν ὑπόσχεται τίποτε, ἐκτός ἀπό ἕνα παιχνίδι ὁρισμῶν χωρίς κανένα ἀπολύτως περιεχόμενο καί πάρα πολύ σχολαστικό, παιχνίδι πού οἱ καντιανοί τοῦ δίνουν τόν ἠχηρό τίτλο «κριτική ἐννοιῶν» ἤ καί «γνωσιολογία». Δέν καταλαβαίνω καθόλου, ποιά *ἔννοια* μπορεῖ νά ἔχει ἕνας τέτιος διαχωρισμός;; πῶς μπορεῖ νά ὑπάρχει τό οἰκονομικό ἔξω ἀπό τό κοινωνικό;;

Μέ τήν εὐκαιρία γιά τό νεοκαντιανισμό. Μέ τό μέρος τίνος τάσσεστε Σεῖς. Διάβασα καί ξαναδιάβασα μέ μεγάλη ἱκανοποίηση τά «Beiträge zur Geschichte des Materialismus» *, διάβασα τά ἄρθρα τοῦ ἴδιου συγγραφέα στό «Neue Zeit» ἐνάντια στόν Μπέρνσταϊν καί τόν Κόνραντ Σμίτ (στό τεῦχ. 5 τοῦ «Neue Zeit» (1898-1899: νεότερα τεύχη δέν εἶδα), διάβασα τόν Stammler («Wirtschaft und Recht») ** πού τόν ἐξύμνησαν οἱ καντιανοί μας (Π. Στροῦβε καί Μπουλγκάκοφ) καί τάχθηκα ἀποφασιστικά μέ τό μέρος τοῦ μονιστῆ. Μοῦ προξένησε ἰδιαίτερη ἀγανάκτηση ὁ Stammler, στόν ὁποῖο δέν μπορῶ νά βρῶ ἔστω κι' ἕναν ὑπαινιγμό γιά κάτι φρέσκο, περιεκτικό... Εἶναι πέρα γιά πέρα ἕνας erkenntnistheoretische Scholastik ***! Ἀνόητοι «ὁρισμοί» νομικοῦ τῆς ντουζίνας, μέ τή χειρότερη σημασία αὐτῆς τῆς λέξης, καί ἀπό τούς ὁρισμούς αὐτούς βγαίνουν ὄχι λιγότερο ἀνόητα «συμπεράσματα». Ὕστερα ἀπό τόν Stammler ξαναδιάβασα στό «Νόβογε Σλόβο» τά ἄρθρα τοῦ Στροῦβε καί τοῦ Μπουλγκάκοφ καί βρῆκα ὅτι τό νεοκαντιανισμό πρέπει νά τόν πάρουμε πραγματικά στά σοβαρά. Δέν ἄντεξα πιά καί κόλλησα τίς παρατηρήσεις καί τίς ἐπιθέσεις ἐνάντια στό νεοκαντιανισμό καί στήν ἀπάντηση πρός τόν Στροῦβε (στό ἄρθρο του πού δημοσιεύτηκε στό «Ναούτσνογε

---

* — «Δοκίμια ἱστορίας τοῦ ὑλισμοῦ». *Ἡ Σύντ.*

** — Στάμλερ («Οἰκονομία καί δίκαιο»). *Ἡ Σύντ.*

*** — θεωρητικο-γνωσιολογικός σχολαστικισμός. *Ἡ Σύντ.*

Ὀμποζρένιγε» *. Ἀπορῶ, γιατί καί ποιός καθυστερεῖ τή δημοσίευση τῆς ἀπάντησης αὐτῆς. Ἔλεγα ὅτι θά δημοσιευτεῖ στό τεῦχ. 6 τοῦ «Ναούτσνογε Ὀμποζρένιγε». Ὅμως καί κεῖ δέν ὑπάρχει. Στό μεταξύ ἡ σιωπή μου προκαλεῖ δυσάρεστα πράγματα γιά μένα: λογουχάρη τό ἄρθρο τοῦ Νεζντάνοφ στό τεῦχ. 4 τοῦ «Ζίζν») καί στήν ἀπάντηση πρός τόν Μπουλγκάκοφ. Λέω: «δέν ἄντεξα», γιατί νιώθω πολύ καλά τήν ἀμάθειά μου στόν τομέα τῆς φιλοσοφίας καί δέν σκοπεύω νά γράψω πάνω στά θέματα αὐτά πρίν συμπληρώσω τίς γνώσεις μου. Τώρα ἀσχολοῦμαι ἀκριβῶς μ' αὐτό καί ἄρχισα ἀπό τόν Χόλμπαχ καί τόν Ἐλβέτιο καί σκέπτομαι νά περάσω στόν Κάντ. Ἐξοικονόμησα τά κυριότερα συγγράμματα τῶν βασικότερων κλασσικῶν τῆς φιλοσοφίας, δέν ἔχω ὅμως βιβλία γιά τό νεοκαντιανισμό (παράγγειλα μόνο τόν Λάνγκε). Γράψτε, παρακαλῶ, ἄν ἔχετε Σεῖς ἤ οἱ σύντροφοί Σας καί ἄν θά μπορούσατε νά μοῦ τά δανείσετε.

Πάνω στό ἴδιο ἀκριβῶς ζήτημα μοῦ προκάλεσε ἐξαιρετικό ἐνδιαφέρον τό σχόλιο γιά τό βιβλίο τοῦ Μπογκντάνοφ πού δημοσιεύτηκε στό τεῦχ. 5 τοῦ «Νατσάλο» (Μάης — πού πάσχει ἀπό φυματίωση τελευταίου σταδίου). Δέν καταλαβαίνω πῶς μοῦ ξέφυγε ἡ ἀγγελία γιά τήν ἔκδοση τοῦ βιβλίου αὐτοῦ. Τό παράγγειλα μόλις τώρα. Ἀπό τό πρῶτο κιόλας βιβλίο τοῦ Μπογκντάνοφ ὑποψιάστηκα ὅτι πρόκειται γιά μονιστή, ὁ τίτλος καί τό περιεχόμενο τοῦ δεύτερου βιβλίου ἐνισχύουν τίς ὑποψίες μου. Καί πόσο ἄπρεπο καί κενό, ἄπρεπο καί ὑπεροπτικό εἶναι τό σχόλιο αὐτό! Οὔτε μιά λέξη ἐπί τῆς οὐσίας καί... μομφή γιά ἄγνοια τοῦ καντιανισμοῦ, ἄν καί ἀπό τά λόγια τοῦ ἴδιου τοῦ σχολιαστῆ φαίνεται ὅτι ὁ Μπογκντάνοφ δέν *ἀγνοεῖ* τόν καντιανισμό, ἀλλά τόν *ἀπορίπτει*, ὑποστηρίζοντας ἄλλη ἄποψη στή φιλοσοφία... Νομίζω (ἄν δέν κάνω λάθος σχετικά μέ τόν Μπογκντάνοφ) ὅτι θά εἶναι ἀδύνατο νά ἀφήσουμε τό σχόλιο αὐτό χωρίς ἀπάντηση. Δέν καταλαβαίνω μόνο ἕνα πράγμα, πῶς *μπόρεσε* ὁ Κάμενσκι νά ἀφήσει χωρίς ἀπάντηση τά ἄρθρα τοῦ Στροῦβε καί τοῦ Μπουλγκάκοφ πού δημοσιεύτηκαν στό «Νόβογε Σλόβο» ἐνάντια στόν Ἔνγκελς! Δέν μοῦ τό ἐξηγεῖτε αὐτό;

Ἡ πληροφορία Σας ὅτι στήν Πετρούπολη ἄρχισε ἀντίδραση ἐνάντια στό μαρξισμό ἦταν γιά μένα ἕνα καινούργιο πράγμα. Ἀπορῶ. «Ἀντίδραση» — δηλαδή, ἀπό τό περιβάλλον τῶν μαρξιστῶν; Ποιῶν ὅμως; Τοῦ ἴδιου τοῦ Π. Μπ.; Μήπως αὐτός καί ἡ παρέα του εἶναι ἐκεῖνοι πού καλλιεργοῦν τήν τάση γιά ἑνότητα μέ τούς φιλελεύθερους;; Μέ μεγάλη ἀνυπομονησία θά περιμένω τίς ἐξηγήσεις Σας. Ὅτι

* Βλ. «Καί πάλι γιά τό ζήτημα τῆς θεωρίας τῆς πραγματοποίησης» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 4ος, σελ. 68-88). *Ἡ Σύντ.*

οἱ «κριτικοί» ζαλίζουν μόνο τόν κόσμο, *μή δίνοντας ἀπολύτως τίποτε*, καθώς καί ὅτι ἐναντίον τους (ἰδιαίτερα ἐξαιτίας τοῦ Μπέρνσταϊν) χρειάζεται σοβαρός πόλεμος (μόνο θά βρεθεῖ μέρος, ὅπου θά πολεμήσουμε..;) συμφωνῶ ἀπόλυτα. Ἂν ὁ Π. Μπ. «πάψει ἐντελῶς νά εἶναι Genosse» — τόσο τό χειρότερο γι' αὐτόν. Θά εἶναι βέβαια τεράστια ἀπώλεια γιά ὅλους τούς Genossen, γιατί εἶναι ἄνθρωπος μέ μεγάλο ταλέντο καί γνώσεις, ὅμως ἐννοεῖται ἡ «φιλία — φιλία καί ἡ ὑπηρεσία — ὑπηρεσία», καί ἀπ' αὐτό δέν θά ἐκλείψει ἡ ἀνάγκη τοῦ πολέμου. Καταλαβαίνω ἀπόλυτα καί συμμερίζομαι τή «λύσσα» Σας (πού προκάλεσε τό ἐπίθετο «σιχαμερός» (sic!!!) σχετικά μέ τόν μονιστή — γιά ποιό λόγο; γιά τό ἄρθρο στό «Neue Zeit»; γιά τό ἀνοιχτό γράμμα πρός τόν Κάουτσκι σχετικά μέ τό ποιός ποιόν θά begraben *;) καί ἐνδιαφέρομαι πολύ γιά τήν ἀπάντησή του στό γράμμα Σας, πού ἐκφράζει αὐτή τή λύσσα. (Τόν Bernstein ἀκόμη δέν τόν εἶδα.) Ἕνας gründliche Auseinandersetzung **, βέβαια, χρειάζεται, ὅμως στό «Νατσάλο» ἤ στό «Ζίζν» δέν θά περάσει καί δέν μπορεῖ νά περάσει: τό μόνο πού μπορεῖ νά γίνει εἶναι νά γραφοῦν ξεχωριστά ἄρθρα ἐνάντια στούς «κριτικούς» τοῦ μαρξισμοῦ. Χρειάζεται ὅμως γιά τό διαχωρισμό αὐτό φιλολογία τοῦ τρίτου ἀκριβῶς εἴδους *** καί Platform **** (ἄν Σᾶς κατάλαβα καλά). Μόνο τότε οἱ Genossen θά ξεχωρίσουν ἐπιτέλους ἀπό τούς «ξένους» «καβαλάρηδες» καί μόνο τότε καμιά προσωπική ἰδιοτροπία καί θεωρητική «συγκλονιστική ἀνακάλυψη» δέν θά προκαλοῦν σύγχυση καί ἀναρχία. Ὑπαίτιος γιά ὅλα εἶναι ἡ καταραμένη ρωσική ἀποδιοργάνωση!

Γιά μένα παραμένει σκοτεινό τό ἑξῆς: μέ ποιόν τρόπο τό ἄρθρο Σας γιά τήν κληρονομιά (διάβασα μόνο τό πρῶτο) στράφηκε ἐνάντια στούς ἀνθρώπους τῆς Πετρούπολης. Τό ἄρθρο «Ἐκτός σειρᾶς» δέν τό εἶδα. Στεῖλτε το.

Σχετικά μέ τό Blitzableiter ***** πολύ θά ἤθελα νά συζητήσω πιό λεπτομερειακά καί ἐμπεριστατωμένα. Ὅπως φαίνεται ὅμως, αὐτό θά γίνει ἄλλη φορά. Τό χρονικό ὅριο τῆς ἐξορίας μου τελειώνει στίς 29. I. 1900. Μόνο νά μή τό αὐξήσουν — εἶναι ἡ μεγαλύτερη συμφορά πού βρίσκει συχνά τούς ἐξόριστους τῆς Ἀνατολικῆς Σιβηρίας. Ὀνειρεύομαι τό Πσκόφ. Καί Σεῖς γιά ποιό;

Ἡ Νάντια Σᾶς χαιρετᾶ.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. *Β. Οὐλ.*

* — θάψει. *Ἡ Σύντ.*
** — θεμελιακός διαχωρισμός. *Ἡ Σύντ.*
*** παράνομη μαρξιστική φιλολογία. *Ἡ Σύντ.*
**** — πλατφόρμα. *Ἡ Σύντ.*
***** — ἀλεξικέραυνο. *Ἡ Σύντ.*

P. S. Ξαναδιάβασα τώρα μόλις ἀπό τό πρόχειρο τό τέλος τοῦ ἄρθρου μου ἐνάντια στόν Μπουλγκάκοφ... καί εἶδα ὅτι τό ὕφος μου σ' αὐτό εἶναι συμφιλιωτικό: ... εἶμαι, λέει, «ὀρθόδοξος» καί κατηγορηματικός ἀντίπαλος τῶν «κριτικῶν» (αὐτό τό εἶπα ἀνοιχτά), *ὅμως* δέν πρέπει νά ὑπερβάλλουμε τίς διαφωνίες αὐτές [ὅπως κάνει ὁ Μπουλγκάκοφ] μπροστά στούς κοινούς ἐχθρούς. Εἶναι πολύ πιθανό ὅτι τό «συμφιλιωτικό» αὐτό ὕφος [προσπάθησα μέ ὅλες μου τίς δυνάμεις νά μετριάσω τόν ἑαυτό μου καί νά κάνω πολεμική σάν Genosse] θά φανεῖ ἀταίριαστο ἤ καί γελοῖο, ἄν χρησιμοποιηθοῦν ἐκφράσεις σάν... «σιχαμερός», ἄν οἱ «κριτικοί» προκαλέσουν τελικό διαχωρισμό. Τότε θά «ἤμουν φταίχτης χωρίς φταίξιμο»: ἐπειδή δέν εἶδα τό βιβλίο τοῦ Μπέρνσταϊν, ἐπειδή δέν ξέρω ὅλες τίς ἀπόψεις τῶν «κριτικῶν», ἐπειδή βρίσκομαι σέ «ἀρκετή ἀπόσταση» ἔβλεπα τά πράγματα [ὅταν ἔγραφα τό ἄρθρο αὐτό] ἀκόμη μέ ἐντελῶς «παλιό τρόπο», ἁπλούστατα σάν συνεργάτης τοῦ «Νατσάλο»... Φαίνεται ὅτι δέν εἶναι σωστή ἡ γνώμη μου ὅτι ἡ θεωρία τῆς ταξικῆς πάλης δέν θίχτηκε ἀπό τήν «κριτική»; [33]

Στάλθηκε ἀπό τό χωριό Σούσενσκογε στό Ὀρλόφ τοῦ κυβερνείου Βιάτκα

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. IV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

13

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Σ. Μ. ΑΡΚΑΝΟΦ

31/X. 99.

Σεβαστέ κύριε γιατρέ!

Ἐάν Σᾶς ἐπιτρέπουν οἱ ὑπηρεσιακές σας ὑποχρεώσεις δέν θά εἴχατε τήν καλοσύνη νά περάσετε τό βράδυ ἀπό τόν ἄρωστο σύντροφό μου Ὄσκαρ Ἀλεξάντροβιτς Ἔνγκμπεργκ (πού ζεῖ στό σπίτι τοῦ Ἰβάν Σοσιπάτοφ Ἐρμολάγεφ). Εἶναι τρεῖς μέρες στό κρεβάτι, ὑποφέρει ἀπό δυνατό κοιλόπονο, ἐμετό, εὐκοιλιότητα, καί ὑποθέτουμε μήπως αὐτό εἶναι δηλητηρίαση.

Δεχτεῖτε τή διαβεβαίωση τῆς ειλικρινοῦς μας ἐκτίμησης

Βλαντίμιρ Οὐλιάνοφ

Στάλθηκε ἀπό τό χωριό Σούσενσκογε στό χωριό Ἐρμακόβσκογε

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στό περιοδικό «Προλετάρσκαγια Ρεβολιούτσιγια», τεῦχ. 1

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

1900

14

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ν. Κ. ΚΡΟΥΠΣΚΑΓΙΑ

'Από καιρό σκέπτομαι νά σοῦ γράψω γιά τίς ὑποθέσεις, ὅμως ὅλο καί μέ ἐμποδίζουν διάφορα περιστατικά. Ζῶ μέσα σέ πολύ μεγάλες, τεράστιες φασαρίες — κι' αὐτό (ΝΒ) παρά τά αὐστηρά, τά ἐξαιρετικά μέτρα προφύλαξης ἀπό τίς φασαρίες! Ζῶ, μπορεῖ νά πεῖ κανείς, σχεδόν στή μοναξιά, καί ὡστόσο ὑπάρχουν ἀνακατωσοῦρες! Ἄς παραδεχτοῦμε ὅτι αὐτές εἶναι ἀναπόφευκτες, ἀναπότρεπτες ἀνακατωσοῦρες σέ κάθε καινούργια κατάσταση καί θά ἦταν ἁμαρτία νά γκρινιάζω μέ τό Θεό, μιά καί δέν εἶμαι καθόλου τόσο νευρικός, ὅπως ὁ χαριτωμένος μας βιβλιοπώλης *, πού πέφτει κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση αὐτῆς τῆς ἀνακατωσούρας σέ μιά μαύρη μελαγχολία καί μιά στιγμιαία ἀπογοήτευση. Πλάι σ' αὐτές τίς ἀνακατωσοῦρες ὑπάρχουν καί πολλά καλά! Λοιπόν, θά σοῦ ἀφηγηθῶ τώρα γιά τίς ὑποθέσεις τῆς «Ἕνωσης τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν» τοῦ ἐξωτερικοῦ, θά σοῦ ἀφηγηθῶ μέ βάση τά στοιχεῖα καί τίς ἀφηγήσεις τῆς *ἄλλης* πλευρᾶς...

Πρῶτο, κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τῶν παραμυθιῶν τῶν ὀπαδῶν τοῦ «Ραμπότσεγε Ντιέλο» στή Ρωσία κυριαρχεῖ μιά ἐντελῶς λαθεμένη ἀντίληψη γιά τόν Vademecum **. Νά τούς ἀκοῦς εἶναι μιά συνεχής ἐπίθεση ἐνάντια σέ πρόσωπα κτλ., καθαρή ἀρχομανία, παραφούσκωμα τιποτένιων πραγμάτων γιά νά ἐξευτελίσουν πρόσωπα, καθαρή χρησιμοποίηση «ἀπαράδεκτων» μεθόδων etc. Στήν πραγματικότητα ὅμως στό ζήτημα αὐτό *ἐπικρατεῖ,* σέ τεράστιο βαθμό ἐπικρατεῖ ἡ πλευρά τῶν *ἀρχῶν,* καί οἱ ἐπιθέσεις

* Φαίνεται πρόκειται γιά τόν Α. Ν. Πότρεσοφ. *Ἡ Σύντ.*
** — Ὁδηγό. *Ἡ Σύντ.*

ἐνάντια στά πρόσωπα εἶναι μόνο ἕνα συμπλήρωμα, ἀναπόφευκτο συμπλήρωμα στίς μπερδεμένες καί στό ἔπακρο ὀξυμένες σχέσεις πού προσπάθησαν νά δημιουργήσουν οἱ «νέοι». Ὁ Vademecum εἶναι κραυγή, κυριολεκτικά κραυγή ἐνάντια στό χυδαῖο οἰκονομισμό, ἐνάντια στή «ντροπή καί τό αἶσχος» τῆς σοσιαλδημοκρατίας. «Ποτέ δέν πίστευα ὅτι θά μοῦ ἦταν γραφτό νά δοκιμάσω μιά τέτια ντροπή» — ἀναφωνεῖ ὁ Πλεχάνοφ στό τέλος τοῦ προλόγου στά ντοκουμέντα πού δημοσιεύει ὁ ἴδιος. «Πρέπει νά βγοῦμε ὁπωσδήποτε ἀπό τή χαώδη καί ἐπαίσχυντη αὐτή κατάσταση. Ἀλίμονο στό κόμμα πού ἀνέχεται ὑπομονητικά μιά τέτια σύγχυση!» Κι' ἐνάντια σέ ὅλες τίς κατηγορίες πού στρέφονται ἐνάντια στόν Πλεχάνοφ χρειάζεται πρίν ἀπόλα νά διαπιστώσουμε κατηγορηματικά ὅτι *ὅλη ἡ οὐσία* τῆς μπροσούρας του ἀποτελεῖ ἀκριβῶς κήρυξη πολέμου ἐνάντια στίς «αἰσχρές» ἀρχές τοῦ «κρεντισμοῦ» καί τοῦ «στενοῦ πνεύματος», ἀποτελεῖ ἀκριβῶς διάσπαση ἀρχῶν, ἐνῶ ἡ διάσπαση καί ὁ «καυγάς» στήν «Ἕνωση» εἶναι μόνο *παράγωγο* ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς διάστασης ἀρχῶν.

Ἄν ἡ διάσπαση ἀρχῶν συνδέθηκε μέ ἕναν τέτιο «καυγά» (στό συνέδριο τῆς «Ἕνωσης τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν» τοῦ ἐξωτερικοῦ πού ἔγινε τόν Ἀπρίλη (1900) τά πράγματα ἔφτασαν *κυριολεκτικά* ὥς τόν καυγά, τήν ὑστερία κτλ. κτλ., πράγμα πού προκάλεσε τήν ἀποχώρηση τοῦ Πλεχάνοφ) — ἄν τά πράγματα πῆραν μιά τέτια τροπή, ὑπεύθυνοι γι' αὐτό εἶναι οἱ *νέοι*. Οἱ νέοι, στηριζόμενοι ἀκριβῶς στήν ἄποψη τοῦ οἰκονομισμοῦ, ἔκαναν συστηματική, ἐπίμονη καί ἀνέντιμη πάλη ἐνάντια στήν ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς» στή διάρκεια τοῦ 1898 — «ἀνέντιμη», γιατί δέν πρόβαλαν *ἀνοιχτά* τή σημαία τους, γιατί χωρίς διάκριση τά φόρτωναν ὅλα στή «Ρωσία» (παρασιωπώντας τήν ἀντίθετη πρός τόν «οἰκονομισμό» σοσιαλδημοκρατία τῆς Ρωσίας), γιατί ἐκμεταλλεύονταν τούς δεσμούς τους καί τά πρακτικά τους ἐφόδια γιά νά παραμερίσουν τήν ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς», γιά νά παρουσιάσουν τήν ἀπροθυμία τῆς ὁμάδας νά ἀφήσει νά περάσουν οἱ «ἐπαίσχυντες» ἰδέες καί ἡ αἰσχρή ἀπερισκεψία σάν ἀπροθυμία νά ἀφήσει νά περάσουν ὁποιεσδήποτε «νέες δυνάμεις» γενικά. Ἡ πάλη αὐτή ἐνάντια στήν ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς», αὐτός ὁ παραμερισμός της γινόταν στά κρυφά, στά πνιχτά, μέ «ἰδιωτικό» τρόπο, μέ τή βοήθεια «ἰδιωτικῶν» γραμμάτων καί «ἰδιωτικῶν» συνομιλιῶν — μιλώντας ἁπλά καί ἀνοιχτά: μέ τή βοήθεια τῶν *ραδιουργιῶν*, γιατί τό ζήτημα τοῦ ρόλου

τῆς ὁμάδας «'Απελευθέρωση τῆς δουλιᾶς» στή ρωσική σοσιαλδημοκρατία ποτέ δέν ἦταν, ποτέ δέν θά εἶναι καί ποτέ δέν μπορεῖ νά εἶναι *ἰδιωτική* ὑπόθεση. Τίς «καινούργιες» ἀντιλήψεις τίς διακήρυσσαν *οἱ νέοι* ἐνάντια στούς παλιούς, οἱ νέοι ὅμως τόσο ἔντεχνα καί διπλωματικά ἔκρυβαν αὐτές τίς ἀντιλήψεις (ἀποδείχνοντας ἔτσι ὅτι γι' αὐτούς καί τό ἴδιο τό ζήτημα τῶν ἀντιλήψεων ἦταν *ἰδιωτική* ὑπόθεση), ὥστε νά ὑποχρεωθοῦν *οἱ παλιοί* νά διατυπώσουν τίς διαφωνίες. «Στείλαμε στήν Πετρούπολη τή διατύπωση τῶν διαφωνιῶν μας μέ τούς νέους» — γράφει ὁ Πλεχάνοφ (σελ. XLVII τοῦ Vademecum). Μέ τόν τρόπο αὐτό ἡ ὁμάδα «'Απελευθέρωση τῆς δουλιᾶς» ἀκόμη τό 1898 *ἀπόδειξε* ὅτι γι' αὐτή ὅλο τό ζήτημα βρίσκεται ἀκριβῶς στίς ταλαντεύσεις ἀρχῶν τῶν νέων, πού εἶναι ἱκανοί νά φτάσουν στήν πλήρη ἄρνηση τοῦ σοσιαλισμοῦ — ἀκόμη τό 1898 ἡ ὁμάδα «'Απελευθέρωση τῆς δουλιᾶς» ἔκανε *ἔκκληση* πρός τή ρωσική σοσιαλδημοκρατία ἐνάντια στίς ταλαντεύσεις τῆς σκέψης [34] — ἡ ἔκκληση ὅμως αὐτή ἀποδείχτηκε φωνή βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, γιατί ὕστερα ἀπό τά χτυπήματα πού ἔγιναν τό καλοκαίρι τοῦ 1898 ὅλοι οἱ ἐξέχοντες παράγοντες τοῦ Κόμματος σαρώθηκαν ἀπό τό πεδίο τῆς μάχης, καί σάν ἀπάντηση στήν ἔκκληση ἀκούστηκε ἡ φωνή μόνο τῶν *«οἰκονομιστῶν»*.

Δέν εἶναι περίεργο ὅτι ὕστερα ἀπ' αὐτό ἡ ὁμάδα «'Απελευθέρωση τῆς δουλιᾶς» βγῆκε ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή, δέν εἶναι περίεργο ὅτι ὁ ἀνοιχτός πόλεμος ἐνάντια στόν «οἰκονομισμό» γινόταν ὅλο καί πιό ἐπιτακτικός καί ἀναπόφευκτος. Τότε ὅμως ἔσπευσαν νά βοηθήσουν τά πρόσωπα τῆς κατεύθυνσης τῶν «οἰκονομιστῶν», οἱ ἄνθρωποι πού τούς συνένωνε μέ τούς οἰκονομιστές αὐτούς ἡ παλιά ἔχθρα ἀπέναντι στήν ὁμάδα «'Απελευθέρωση τῆς δουλιᾶς», καί οἱ ἄνθρωποι αὐτοί δέν σταμάτησαν μπροστά στήν προσπάθεια νά δείξουν ἐπιείκεια στόν «οἰκονομισμό», χωρίς νά βγάλουν τήν κοπριά ἀπό τό σταῦλο, νά δόσουν τή δυνατότητα στόν «οἰκονομισμό» νά συνεχίσει — καί μάλιστα μέ πολύ μεγαλύτερη ἄνεση — τήν τακτική τῆς «ἰδιωτικῆς» προπαγάνδας τῶν ἰδεῶν τους κάτω ἀπό τή σημαία τοῦ σοσιαλδημοκρατισμοῦ καί τήν προστασία τῶν διφορούμενων δηλώσεων τῆς καινούργιας Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς, πού ἐπιθυμεῖ νά μιμηθεῖ τό χαϊδεμένο μοσχαράκι πού βυζαίνει ἀπό δυό μάνες.

'Η καινούργια Συντακτική ἐπιτροπή στό πρῶτο ἤδη τεῦχος τοῦ «Ραμπότσεγε Ντιέλο» δήλωσε ὅτι «δέν ξέρει γιά ποιούς νέους συντρόφους μιλάει ὁ Π. Μπ. 'Αξελρόντ», ὅταν ἐκδηλώνεται ἐνάντια στούς «οἰκονομιστές». Τό δήλωσε αὐτό παρά τό γεγονός ὅτι τά

τελευταῖα χρόνια ἡ πάλη ἐνάντια στούς «νέους» ἀποτελοῦσε ὅλη τήν ἱστορία τῆς Ἕνωσης τοῦ ἐξωτερικοῦ, τό δήλωσε αὐτό καί παρά τό γεγονός ὅτι στή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ «Ραμπότσεγε Ντιέλο» ὑπῆρχε πρόσωπο πού *τό ἴδιο ἀκολουθοῦσε* τήν κατεύθυνση τῶν «οἰκονομιστῶν» (ὁ κ. Β. Ι — ν). Σέ ἕναν ἄνθρωπο πού βρίσκεται ἔξω ἀπό τά πράγματα, σέ ἕναν ἄνθρωπο πού δέν ἔχει ἐμβαθύνει στήν ἱστορία τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας καί τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ἕνωσης τοῦ ἐξωτερικοῦ στά τελευταῖα χρόνια, μπορεῖ νά τοῦ φανεῖ ἐντελῶς ἀκατανόητο καί παράξενο, γιατί αὐτή ἡ μικρούτσικη καί *(προφανῶς)* ριγμένη στά πεταχτά παρατήρηση τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ «Ραμπότσεγε Ντιέλο» («ἐμεῖς δέν ξέρουμε γιά ποιούς νέους συντρόφους μιλάει ὁ Π. Μπ. Ἀξελρόντ») στάθηκε ἡ σπίθα πού ἄναψε τήν πυρκαγιά, πού ἔδοσε τήν αἰτία νά ξεσπάσει ἡ πιό σφοδρή πολεμική, καί ἡ ὑπόθεση τέλειωσε μέ τή διάσπαση τῆς Ἕνωσης τοῦ ἐξωτερικοῦ καί τή διάλυσή της. Ἄλλωστε, στό περιστατικό αὐτό, πού φαίνεται παράδοξο, δέν ὑπάρχει τίποτε τό παράξενο. Ἡ μικρούτσικη παρατήρηση τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ «Ραμπότσεγε Ντιέλο», μαζί μέ τά ἄρθρα τοῦ κ. Β. Ι — ν, πού τά δημοσίευσε ἡ Συντακτική ἐπιτροπή, ἔδειξε πεντακάθαρα *τή θεμελιακή διαφορά ἀνάμεσα στίς δυό ἀντιλήψεις τῶν ἄμεσων καθηκόντων καί τῶν πιό ἐπιτακτικῶν διεκδικήσεων τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας*. Ἡ πρώτη ἀντίληψη μπορεῖ νά ἐκφραστεῖ μέ τά λόγια: laissez faire, laissez passer * σχετικά μέ τόν «οἰκονομισμό», εἶναι ἡ τακτική τῆς συμφιλιωτιστικῆς στάσης ἀπέναντι σ' αὐτόν, ἡ τακτική τῆς συγκάλυψης τῶν «ἀκροτήτων» τοῦ οἰκονομισμοῦ, ἡ τακτική τῆς προστασίας τοῦ οἰκονομισμοῦ ἀπό τήν ἀνοιχτή πάλη ἐνάντιά του, ἡ τακτική τῆς «ἐλεύθερης κριτικῆς», δηλ. τῆς ἐλεύθερης κριτικῆς τοῦ μαρξισμοῦ ἀπομέρους ὅλων τῶν ἀνοιχτῶν καί μεταμφιεσμένων θεωρητικῶν τῆς ἀστικῆς τάξης. Ἡ ἄλλη ἀντίληψη ἀπαιτοῦσε ἀποφασιστική πάλη ἐνάντια στόν οἰκονομισμό, ἀνοιχτή διαμαρτυρία ἐνάντια στήν ἀπειλή τοῦ ἐκχυδαϊσμοῦ καί τοῦ στενέματος τοῦ μαρξισμοῦ, όριστικό ξέκομμα ἀπό τήν ἀστική «κριτική».

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 24
τοῦ Αὐγούστου 1900
Στάλθηκε ἀπό τήν Ἑλβετία στήν Οὐφά

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924
στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. I

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* — ἀφῆστε τά πράγματα νά τραβήξουν τό δρόμο τους. *Ἡ Σύντ.*

15

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Γ. Μ. ΣΤΕΚΛΟΦ [35]

Γράμμα πρός τόν Ναχάμκις

1. Θά τό δημοσιεύσουμε.

2. ++ τοῦ ἄρθρου. [Παρατηρήσεις γιά τό μαζικό καί τό σοσιαλδημοκρατικό μαζικό κίνημα — γιά τό ὅτι δέν εἶναι δυνατό νά ἀπαρνηθοῦν οἱ σοσιαλδημοκράτες ἔστω καί γιά ἕνα λεπτό τίς αὐστηρά σοσιαλδημοκρατικές ἀρχές τους γιά τήν προπαγάνδα καί τή διαφώτιση, γιά τό συσχετισμό τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων καί τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας. Σχετικά μέ τό ὅτι δέν πρέπει νά στενεύει ἡ σημασία τῆς Πρωτομαγιᾶς κ.ἄ.].

3. — στό ἄρθρο θά ἦταν καλό νά γίνουν ορισμένες, ὄχι σημαντικές, ἀλλαγές. Σᾶς προτείνουμε ἕνα σχέδιο τῶν ἀλλαγῶν αὐτῶν, ἐλπίζοντας ὅτι ἡ ἀπό κοινοῦ συζήτησή τους θά μᾶς ὁδηγήσει σέ πλήρη συμφωνία.

1ο, εἶναι ἀνάγκη νά βγοῦν συμπεράσματα σέ ὅ,τι εἰπώθηκε, νά γίνει μιά περίληψη, ἕνας ἐπίλογος, πράγμα πού καί Σεῖς ὁ ἴδιος τό ὑποδείξατε ἤδη. 2ο, ἀπό τήν ἄποψη αὐτή θά ἤτανε καλό νά γίνει κάποια συντόμευση (θά μποροῦσαν, λογουχάρη, νά συντομευτοῦν τά παρακάτω σημεῖα: σελ. 3 (ΝΒ 2)· σελ. 39 (ΝΒ 16) καί μερικά ἄλλα) τοῦ ὑπόλοιπου μέρους τοῦ ἄρθρου (πού τό συνολικό μέγεθός του *δέν πρέπει νά ξεπερνάει τό 1 τυπογραφικό φύλλο)* καί ξαναδούλεμα ὁρισμένων σημείων. Νομίζουμε ὅτι τό ξαναδούλεμα αὐτό θά πρέπει νά συνίσταται στό ἑξῆς: ὅλη ἡ μορφή τοῦ ἄρθρου πῆρε ἕναν προκλητικό χαρακτήρα («ἀνοιχτό γράμμα», ἀποτείνεστε μέ τό «Σεῖς» κτλ.) καί ἀμφιβάλλω ἄν αὐτό εἶναι ὠφέλιμο. Ἐσεῖς ὁ ἴδιος ὑποδείχνατε ὅτι ἡ σημερινή πολεμική ἔχει ὁρισμένες ἀκρότητες («τά παλικάρια τοῦ κ. Γκ.» [36] κτλ.) *καί εἴχατε ἀπόλυτα δίκιο·* καί ἐφόσον ὑπῆρχαν ἀκρότητες, πρέπει νά εἴμαστε τώρα πιό προσεκτικοί: ὄχι μέ τήν ἔννοια νά ὑποχωρήσουμε ἔστω καί κατά ἕνα γιώτα ἀπό τίς ἀρχές μας, ἀλλά μέ τήν ἔννοια νά μήν ἐξοργίζουμε *χωρίς λόγο* τούς ἀνθρώπους πού δουλεύουν, ὅσο τούς κόβει, γιά τή σοσιαλδημοκρατία. Ἀπό τήν ἄποψη αὐτή δέν θά ἦταν ἴσως προτιμότερο νά κάναμε κριτική τοῦ προγράμματος τοῦ «Ραμπότσεγε Ντιέλο» σέ γλώσσα πού θά μιλοῦσε σέ 3ο πρόσωπο;

Γιά τούς ἴδιους λόγους θά ταίριαζε κάποια «συγκαταβατικότητα» ἀπέναντι στήν τυπική πλευρά τοῦ προγράμματος τοῦ «Ραμπότσεγε Ντιέλο»: ἀφοῦ δέν εἶναι πρόγραμμα κόμματος, οὔτε κάν

σχέδιο προγράμματος κόμματος, καί γι' αὐτό δέν εἶναι σωστό νά τό συγκρίνει κανείς μέ τό πρόγραμμα τῆς γαλλικῆς καί τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας (τουλάχιστο, ὅταν ἡ σύγκριση αὐτή γίνεται χωρίς ἐπιφύλαξη, ὅπως κάνετε Σεῖς στή σελ. 42 (ΝΒ 17)). Ἡ κριτική τῆς *τυπικῆς* πλευρᾶς τοῦ προγράμματος θά μποροῦσε νά συντομευτεῖ (Ἐσεῖς ὁ ἴδιος διατυπώσατε τήν ἐπιθυμία (σελ. 2) «νά ἀφήσουμε κατά μέρος» τίς τυπικές ἐλλείψεις), ἀνάγοντας τίς τυπικές ἀδυναμίες, σάν *ἐπιμέρους* ἀδυναμίες, στό *γενικό* ἀπό ἄποψη ἀρχῶν ἐλάττωμα τοῦ προγράμματος. Νομίζουμε ὅτι μιά τέτια ἀλλαγή θά ἦταν εὐχῆς ἔργο σχετικά μέ τίς κριτικές παρατηρήσεις πού ἔγιναν στή σελ. 45 (ΝΒ 20), σελ. 39 (ΝΒ 16), σελ. 20 (ΝΒ 9), σελ. 6 (ΝΒ 6). Οἱ παρατηρήσεις αὐτές μέ τήν ἀπότομη διατύπωση πού ἔχουν ἐδῶ καί κεῖ θά μποροῦσαν ἴσως νά δόσουν στό κοινό τήν ἀφορμή νά μιλάει (καί νά μιλάει ὄχι ἐντελῶς ἀβάσιμα) γιά γκρίνιες *. Ἡ περίσσια — ἀπό τήν αὐστηρά θεωρητική ἄποψη — ὑπόμνηση τῆς ἀνάγκης νά παίρνονται ὑπόψη οἱ τοπικές συνθῆκες κτλ. μπορεῖ ἴσως νά μήν ὀφείλεται στό γεγονός ὅτι ἡ Συντακτική ἐπιτροπή δέν ἀφομοίωσε τόν ἐπιστημονικό σοσιαλισμό, ἀλλά στό γεγονός ὅτι ἤθελε νά ὑπογραμμίσει τό αὐτονόητο αὐτό πράγμα, ἀκριβῶς τώρα, πού ἔβλεπε ὅτι ἡ ὑπογράμμιση αὐτή ἦταν ἀπαραίτητη. Μήπως ὅμως δέν χρειάζεται κάποτε νά ὑπογραμμίζει κανείς καί πράγματα αὐτονόητα; *Δέν ἀρνούμαστε καθόλου* ὅτι στή δοσμένη περίπτωση ἡ «ἀνάγκη» αὐτή ἀνάγεται *κατά τρία τέταρτα* στήν «ἀνάγκη» νά ὑποκλινόμαστε μπροστά στή «Ραμπότσαγια Μίσλ» — ὅμως μόνο κατά $^3/_4$. Ξεχνώντας τό ὑπόλοιπο $^1/_4$, δίνουμε στό κοινό τή δυνατότητα νά μᾶς κατηγορεῖ γιά γκρίνιες, ἐνῶ ἀνάγοντας τίς τυπικές αὐτές ἀδυναμίες, *σάν μερικές*, στό γενικό ἀπό ἄποψη ἀρχῶν ἐλάττωμα, θά ἐξασθενίσουμε στίς παρατηρήσεις μας τό χαρακτήρα τῆς γκρίνιας καί θά ἐνισχύσουμε τήν ἐπιχειρηματολογία μας.

Στή συνέχεια μερικότερες παρατηρήσεις:

Σελ. 17 (ΝΒ 8), ὑποσημείωση 1. Δέν εἶναι σαφής ἡ παρατήρηση: «Τί σημαίνει αὐτό τό ὄνειρο;».

Σελ. 24 (ΝΒ 11). Δέν ἐπιτρέπεται νά λέμε ὅτι ἡ σοσιαλδημοκρατία «λίγο φροντίζει γιά τή δυνατότητα πραγματοποίησης τῶν αἰτημάτων της». Καταλαβαίνουμε τή σκέψη Σας καί συμφωνοῦ-

---

* Παρακάτω ὥς τό τέλος τῆς παραγράφου ἔχει σβηστεῖ στό χειρόγραφο τό κείμενο ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν. *Ἡ Σύντ.*

με μ' αὐτή, πρέπει ὅμως νά τή διατυπώσετε ἀκριβέστερα, προσεκτικότερα: «δέν μπορεῖ νά βάλει σάν κορυφαῖο κριτήριο τή δυνατότητα τῆς ἄμεσης πραγματοποίησης», μ' αὐτά τά λόγια ἡ σοσιαλδημοκρατία ὑποδείχνει τό δρόμο πού *πρέπει* νά ἀκολουθήσουμε καί ὄχι τή δυνατότητα τῆς ἄμεσης ἔμπρακτης ἐπιτυχίας, ἤ κάτι παρόμοιο.

Σελ. 32 (ΝΒ 13) — «σύμφωνα μέ τή δική της ἔκφραση» — δέν εἶναι πολύ ἔντονο;

Σελ. 33 (ΝΒ 14) — «νά ἁρπάξουν τό δάσος» — ἀδέξια, ἀπρόσεκτη ἔκφραση ἐξαιτίας τῆς λέξης «νά ἁρπάξουν».

Σελ. 35 (in fine *, σημείωση). (ΝΒ 15).

«Χωροφύλακες» κτλ. Δέν εἶναι καλύτερα νά τά ἀφαιρέσετε αὐτά ἤ νά τά ἀλλάξετε;

Σελ. 43 (ΝΒ 18). Πολύ ἔντονο. Δέν μποροῦμε *νά μή χρησιμοποιοῦμε* τόν ὅρο «ἀγροτιά».

Σελ. 44 (ΝΒ 19). Πάρα πολύ ἀπότομα καί μονοκόμματα. Τό ζήτημα τό τί μπορεῖ νά δόσει ἡ ἀγροτιά — κάθε ἄλλο παρά τό ἔλυσαν οἱ ρῶσοι σοσιαλδημοκράτες (συγκρ. τή σημείωση στό πρόγραμμα τῆς ὁμάδας «'Απελευθέρωση τῆς δουλιᾶς» 1885 [37]) καί εἶναι ἀμφίβολο ἄν θά λυθεῖ μέ τήν ἔννοια ὅτι ὁ πολιτικός ρόλος τῶν ἀγροτῶν ἰσοδυναμεῖ μέ *μηδέν*. (Συγκρ.: Der 18 Brumaire [38].)

'Ελπίζω νά πάρω γράμμα Σας σάν ἀπάντηση σέ τοῦτο, καί ὄχι μόνο γράμμα, ἀλλά καί ἄρθρο (θά ἤθελα νά τό εἶχα ὄχι ἀργότερα ἀπό 2, τό πολύ 3 ἑβδομάδες).

Ὁ Γκ. Β. κοίταξε πρόχειρα τό ἄρθρο καί τό ἐπιδοκίμασε, σημειώνοντας μόνο τή θέση στή σελ. 24 (γιά τή δυνατότητα πραγματοποίησης).

P. S. «'Εμεῖς» σ' αὐτό τό γράμμα εἴμαστε οἱ συνομιλητές Σας στό Μπελρίβ [39]. *Γιά τήν ὥρα δέν ἀναλαμβάνουμε νά μιλήσουμε ἐντελῶς κατηγορηματικά ἐξονόματος ὅλης τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς*, ἐλπίζουμε ὅμως ὅτι ἀπ' αὐτό δέν θά δημιουργηθοῦν σκοτοῦρες οὔτε γιά μᾶς, οὔτε γιά Σᾶς.

Γράφτηκε ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 4 τοῦ Σεπτέμβρη 1900
Στάλθηκε ἀπό τή Νυρεμβέργη στό Παρίσι

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* — στό τέλος. *Ἡ Σύντ.*

16

ΠΡΟΣ ΠΑΡΑΛΗΠΤΗ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΕΞΑΚΡΙΒΩΘΕΙ

5 τοῦ Σεπτέμβρη 1900. Νυρεμβέργη.

Ἀξιοσέβαστε σύντροφε! Ὅπως φαίνεται, λοιπόν, δέν θά μπορέσουμε νά εἰδωθοῦμε: δέν σκεπτόμαστε νά πᾶμε οὔτε στό Μάιντς, οὔτε στό Παρίσι, αὔριο φεύγουμε ἀπό δῶ [40]. Εἶναι πολύ λυπηρό, πρέπει ὅμως νά τό δεχτοῦμε καί νά περιοριστοῦμε σέ μιά συζήτηση μέ ἀλληλογραφία.

Πρῶτο, βιάζομαι νά κάνω μιά διόρθωση στήν παρατήρηση πού ἔχετε κάνει στό πρῶτο γράμμα Σας καί θά Σᾶς παρακαλοῦσα νά διαβιβάσετε τή διόρθωση αὐτή καί *σ' ἐκεῖνον* πού Σᾶς εἶπε ὅτι ἐγώ «ὑποσχέθηκα τάχα νά συναντηθοῦμε». *Αὐτό δέν εἶναι σωστό.* Δέν ὑποσχέθηκα νά συναντηθοῦμε, ἀλλά εἶπα ὅτι ἐμεῖς *ἐπίσημα* (δηλ. ἐξονόματος τῆς ὁμάδας μας [41]) θά ἔρθουμε σέ ἐπαφή μέ τήν Ἕνωση *, ὅταν θά βρεθοῦμε στό ἐξωτερικό, *ἄν προκύψει ἀνάγκη γι' αὐτό.* Ἄδικα ὁ Γκ. ξέχασε τόν ὅρο αὐτό, ἐπίσης ξέχασε νά Σᾶς προσθέσει ὅτι μιλοῦσα μαζί του προσωπικά ἐκμέρους μου καί συνεπῶς *δέν μποροῦσα* νά ὑποσχεθῶ κάτι τό σίγουρο, προκαθορίζοντας τήν ἀπόφαση τῆς ὁμάδας μας. Ὅταν ἀκούσαμε ἐδῶ τήν ἄλλη πλευρά ** καί μάθαμε γιά τό συνέδριο καί γιά τή διάσπαση, εἴδαμε ὅτι τώρα δέν χρειάζεται ἐπίσημη ἐπαφή. Αὐτό εἶναι ὅλο. Συνεπῶς, ἡ Ἕνωση δέν ἔχει *ἀπολύτως κανένα δικαίωμα* «νά ἔχει παράπονα» ἀπό μένα, ἐνῶ ἐγώ ἔχω τό παράπονο ὅτι ὁ Γκ. ἀνακοίνωσε τή συζήτησή μας σέ περιττά πρόσωπα, ἄν καί *ἐπίσημα* μοῦ ὑποσχέθηκε ὅτι, πρίν ἀποκατασταθεῖ ἐπαφή τῆς ὁμάδας μας μέ τήν Ἕνωση, δέν θά τήν ἀνακοινώσει σέ *κανέναν, ἐκτός ἀπό τό πρόσωπο πού πιάστηκε.* Μιά καί μοῦ διαβιβάσατε τά παράπονά του — ἐλπίζω νά μήν ἀρνηθεῖτε, ἐφόσον βρίσκεστε στό Παρίσι, νά διαβιβάσετε καί σ' αὐτόν τό δικό μου παράπονο. Ἄν «ἡ φήμη διαδίνεται πολύ πλατιά» ***, ὑπαίτιος γι' αὐτό εἶναι ἀκριβῶς ὁ Γκ. ****.

---

* «Ἕνωση τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ». *Ἡ Σύντ.*

** Πρόκειται γιά τήν ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς». *Ἡ Σύντ.*

*** Πρόκειται γιά τήν προετοιμαζόμενη ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας «Ἴσκρα». *Ἡ Σύντ.*

**** Δεύτερο, ὑπάρχει ἀκόμη μιά μικρή ὑποχώρηση ἀπό τήν οὐσία: ἐγώ ἄκουσα καί τόν Γκ. *πού τόν εἶδα μερικές μέρες* καί τήν ἄλλη πλευρά. Ἐσεῖς ὅμως ἀκούσατε μόνο τούς συμμάχους. Δέν ἀκούσατε τούς ἐκπροσώπους τῆς ἄλλης πλευρᾶς, πού εἶναι ἐπιφανεῖς καί μέ κύρος. Ἔτσι μοῦ φαίνεται ὅτι ὁ κανόνας «audiatur et altera pars» («χρειάζεται νά ἀκουστεῖ καί ἡ ἄλλη πλευρά». *Ἡ Σύντ.)* παραβιάστηκε μᾶλλον ἀπό Σᾶς.

Στή συνέχεια, ἄς περάσουμε στήν οὐσία τοῦ ζητήματος. Ἡ συγχώνευση *δέν μπορεῖ νά γίνει*. Ἡ ὁμοσπονδία ἐπίσης δέν μπορεῖ νά γίνει, ἄν πάρουμε τή λέξη αὐτή μέ τήν πραγματική της ἔννοια, δηλ. μιά ὁρισμένη συμφωνία, ἕνα σύμφωνο, ἀμοιβαῖες ὑποχρεώσεις κτλ. «Ἡ προσπάθεια νά βοηθήσει ὁ ἕνας τόν ἄλλον ὅσο μπορεῖ», νομίζω ὅτι αὐτό δέν ἔχει σχέση μέ τήν ὁμοσπονδία, ὅτι μπορεῖ νά γίνει καί χωρίς αὐτή, ὅτι μπορεῖ νά γίνει γενικά, ἄν καί δέν ξέρω ἄν μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ εὔκολα. Ἄν ἡ Ἕνωση τό ἤθελε αὐτό εἰλικρινά, μάλλον δέν θά μᾶς ἔστελνε εὐθύς ἐξαρχῆς τελεσίγραφο καί δέν θά μᾶς ἀπειλοῦσε μέ μποϋκοτάζ (τέτιο ἀκριβῶς νόημα εἶχαν τά λόγια αὐτοῦ πού ἔφερε τό γράμμα Σας): αὐτό δέν μπορεῖ νά ἐξυπηρετήσει τή βελτίωση τῶν σχέσεων.

Ἐμεῖς ἀποτελοῦμε αὐτοτελή φιλολογική ὁμάδα. Θέλουμε νά παραμείνουμε αὐτοτελεῖς. Δέν πιστεύουμε ὅτι εἶναι δυνατό νά κάνουμε τή δουλιά χωρίς τίς δυνάμεις, ὅπως εἶναι ὁ Πλεχάνοφ καί ἡ ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς», ἀπ' αὐτό ὅμως *κανένας δέν ἔχει τό δικαίωμα νά βγάλει τό συμπέρασμα* ὅτι ἐμεῖς *χάνουμε ἔστω καί ἕνα μικρό μέρος ἀπό τήν αὐτοτέλειά μας*. Αὐτό εἶναι *ὅλο* ἐκεῖνο πού μποροῦμε *τώρα* νά ποῦμε στούς ἀνθρώπους, οἱ ὁποῖοι ἐπιθυμοῦν πρίν ἀπόλα νά μάθουν ποιά εἶναι ἡ στάση μας ἀπέναντι στήν ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς». Ὅποιος δέν ἱκανοποιεῖται ἀπ' αὐτό, δέν ἔχουμε παρά μόνο τοῦτο νά τοῦ ποῦμε: κρίνετέ μας ἀπό τά ἔργα μας, ἄν δέν πιστεύετε στά λόγια μας. Ἄν ὅμως πρέπει νά μιλήσουμε ὄχι γιά τή *δοσμένη στιγμή*, ἀλλά γιά ἕνα λίγο ἤ πολύ κοντινό *μέλλον*, ἐμεῖς *βέβαια* δέν θά ἀρνηθοῦμε νά δόσουμε στούς ἀνθρώπους, μέ τούς ὁποίους θά ἔχουμε καλές σχέσεις, καί πιό λεπτομερειακές πληροφορίες γιά τή *μορφή* τῶν σχέσεων ἀνάμεσα σέ μᾶς καί στήν ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς».

Θά ρωτήσετε, ποιές εἶναι οἱ σχέσεις μας μέ τήν Ἕνωση; *Γιά τήν ὥρα δέν θά ἔχουμε καμιά σχέση*, δέν θά ἔχουμε, γιατί ἡ *σταθερή* μας ἀπόφαση εἶναι νά παραμείνουμε αὐτοτελής ὁμάδα καί νά χρησιμοποιοῦμε τή στενή συνεργασία μέ τήν ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς», ἡ ἀπόφαση ὅμως αὐτή προκαλεῖ τή δυσπιστία τῆς Ἕνωσης, πού φοβᾶται ὅτι δέν θά μπορέσουμε νά διατηρήσουμε τήν πλήρη αὐτοτέλειά μας, ὅτι θά πέσουμε σέ «ἀπαράδεκτο» (εἶναι δική Σας ἔκφραση) τόνο πολεμικῆς. Ἄν ἡ δράση μας διαλύσει αὐτή τή δυσπιστία τῆς Ἕνωσης, τότε θά μπορέσουμε νά ἀποκαταστήσουμε καλές σχέσεις· ἄν ὄχι, τότε ὄχι. Voilà tout *. Γράφετε: «τά βλέμματα

* — Αὐτό εἶναι ὅλο. *Ἡ Σύντ.*

τῆς Ἕνωσης εἶναι στραμένα σέ Σᾶς»· εἶναι ὅμως φανερό ὅτι θά μπορούσαμε νά βοηθήσουμε τήν Ἕνωση μόνο ἀπό φιλολογική πλευρά, καί δέν εἶναι λιγότερο φανερό ὅτι σήμερα πού πρέπει νά διαθέσουμε ὅλους τούς ζωτικούς χυμούς μας γιά τή διατροφή τοῦ βρέφους πού πρόκειται νά γεννηθεῖ *, δέν μποροῦμε νά ἀναλάβουμε τή διατροφή ξένων παιδιῶν.

Γράφετε ὅτι 1) δέν ὑπάρχουν διαφωνίες ἀρχῶν καί ὅτι 2) ἡ Ἕνωση εἶναι ἕτοιμη νά ἀποδείξει ἔμπρακτα τήν ἀποφασιστικότητά της νά καταπολεμήσει τό «ρεῦμα τοῦ οἰκονομισμοῦ». Εἴμαστε *βέβαιοι ὅτι κάνετε λάθος* καί στά δυό σημεῖα. Ἡ πεποίθησή μας στηρίζεται στά *φιλολογικά* ἔργα, ὅπως εἶναι ὁ *ἐπίλογος* στό Anti-Credo [42], ἡ *ἀπάντηση* στό Vademecum ** πού δημοσιεύτηκε στό *τεῦχος 6 τοῦ «Ραμπότσεγε* Ντιέλο», ὁ *πρόλογος* στήν μπροσούρα «Σημεῖο στροφῆς στό ἑβραϊκό ἐργατικό κίνημα» κ.ἄ. Σκοπεύουμε νά διαψεύσουμε *ἐπίσης ἀπό τόν Τύπο* τή γνώμη ὅτι δέν ὑπάρχουν διαφωνίες ἀρχῶν (ἔτσι θά ἔχουμε *ὁρισμένες* σχέσεις μέ τήν Ἕνωση: σχέσεις ἀνθρώπων πού κάνουν μεταξύ τους πολεμική).

Τώρα τό τελευταῖο καί τό *κυριότερο:* ἔχουμε ἤ δέν ἔχουμε δίκιο νά διακρίνουμε σέ Σᾶς «μιά πολύ, πολύ ἀπότομη ἀλλαγή ἀπόψεων»; Ἄς θυμηθοῦμε τί ἔγινε στή Ρωσία: *ξέρατε* ὅτι ἐμεῖς θέλουμε νά δημιουργήσουμε *αὐτοτελή* φιλολογική ἐπιχείρηση, *ξέρατε* ὅτι ἐμεῖς εἴμαστε μέ τό μέρος τοῦ Πλεχάνοφ. Συνεπῶς, Ἐσεῖς τά ξέρατε *ὅλα* καί ὄχι μόνο δέν ἀρνηθήκατε νά πάρετε μέρος, ἀλλά, ἀντίθετα, χρησιμοποιήσατε ὁ ἴδιος τήν ἔκφραση ἡ ἐπιχείρησή *«μας»* (θυμᾶστε τήν τελευταία μας συζήτηση στό διαμέρισμά Σας en trois ***;), καί μ' αὐτό μᾶς δίνατε τό δικαίωμα νά περιμένουμε ἀπό Σᾶς *ἄμεση* συμμετοχή. Τώρα ὅμως ἀποδείχνεται ὅτι γιά συμμετοχή Ἐσεῖς δέν λέτε *οὔτε λέξη,* ὅτι μᾶς βάζετε τό «καθῆκον» νά «διευθετήσουμε μέ κάθε τρόπο τή διένεξη στό ἐξωτερικό», δηλ. ἕνα καθῆκον, πού δέν τό ἀναλάβαμε καί *δέν τό ἀναλαμβάνουμε,* χωρίς, βέβαια, νά χάνουμε τήν ἐλπίδα, ὅτι ἡ συγκρότηση ἀπομέρους μας *αὐτοτελοῦς* ἐπιχείρησης μέ τή συνεργασία τῆς ὁμάδας «'Απελευθέρωση τῆς δουλιᾶς» μπορεῖ νά δημιουργήσει τό ἔδαφος γιά τή διευθέτηση τῆς διένεξης. Τώρα, προφανῶς, ἀμφιβάλλετε ἄν εἶναι σκόπιμο νά συγκρο-

---

* Πρόκειται γιά τήν ἐφημερίδα «Ἴσκρα». *Ἡ Σύντ.*

** — Ὁδηγό. *Ἡ Σύντ.*

*** — οἱ τρεῖς. *Ἡ Σύντ.*

τήσει ἡ ὁμάδα μας *αὐτοτελή ἐπιχείρηση*, μιά καί γράφετε ὅτι θά εἶναι ἐπιζήμιο γιά τήν ὑπόθεση νά ὑπάρχουν δυό ὀργανώσεις, «πού νά ἀφήνει ἡ μιά τήν ἄλλη νά δρᾶ ὅπως τῆς ἀρέσει». Γιά μᾶς εἶναι βέβαιο ὅτι οἱ ἀπόψεις Σας ἄλλαξαν ἀπότομα. Μέ πλήρη εἰλικρίνεια Σᾶς ἐκθέσαμε τώρα πῶς ἔχει ἡ ὑπόθεσή μας καί θά χαιρόμασταν πολύ, ἄν ἡ ἀνταλλαγή γνωμῶν μας «σχετικά μέ τά ἐπικείμενα καθήκοντα» δέν περιοριζόταν σ' αὐτά.

Διεύθυνση: Nürnberg, Ph. Rögner.

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. I

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

17

ΠΡΟΣ ΠΑΡΑΛΗΠΤΗ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΕΞΑΚΡΙΒΩΘΕΙ

Ἀξιοσέβαστε σύντροφε! Πήραμε τό γράμμα Σας καί σπεύδουμε νά Σᾶς ἀπαντήσουμε.

Ἄν παίρνετε τή διαβίβαση τῶν λόγων μου στόν Γκ. σάν «ἀντίποινα», σάν δυσάρεστη ὑποχρέωση, τότε εἶμαι φυσικά ὑποχρεωμένος νά πάρω πίσω τήν παράκλησή μου. Ἄν δέν Σᾶς εἶναι δυσάρεστο, τότε διαβιβάστε τά λόγια μου, ὅταν Σᾶς δοθεῖ εὐκαιρία, σέ συζήτηση πού νά μήν ἔχει μορφή ἀξίωσης, ἀλλά μορφή διόρθωσης. Πάντως, νά ἔχετε ὑπόψη Σας ὅτι ἐγώ *δέν ἐπιμένω*.

Ἐμεῖς *δέν ἐμφανιζόμαστε* μέ τήν ταμπέλα «ἐπαναστατική ὀργάνωση Σοσιαλδημοκράτης» [43] — Σᾶς γράψαμε καί Σᾶς τονίσαμε ὅτι συγκροτοῦμε αὐτοτελή φιλολογική ἐπιχείρηση *.

Ἄν θά ἔχουμε «ἀπαράδεκτη» πολεμική — αὐτό εἶναι ζήτημα γιά τό ὁποῖο εἴπαμε ἤδη τή γνώμη μας στό προηγούμενο γράμμα.

Δέν σκεπτόμαστε καθόλου νά ἀρνηθοῦμε τήν προσωπική γνωριμία μέ αὐτό ἤ τό ἄλλο μέλος τῆς Ἕνωσης. Σήμερα ὅμως δέν βλέπουμε νά ὑπάρχει ὄφελος στίς ἰδιαίτερες σχέσεις ἀνάμεσα στή Φιλολογική ὁμάδα ** καί τήν Ἕνωση ***, γιατί τή δυσπιστία τῆς Ἕνωσης ἀπέναντί μας μπορεῖ νά τή διαλύ-

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 43. *Ἡ Σύντ.*

** Πρόκειται γιά τόν Β. Ι. Λένιν, Γ. Ο. Μάρτοφ καί Α. Ν. Πότρεσοφ. *Ἡ Σύντ.*

*** «Ἕνωση τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ». *Ἡ Σύντ.*

σουν, τό ἐπαναλαμβάνω, μόνο οἱ ἴδιες οἱ ἐκδόσεις καί κάθε προκαταρκτική συζήτηση θά ἦταν ἀνώφελη.

Δέν μποροῦσε καί οὔτε μπορεῖ νά γίνει κάν λόγος νά «θεωροῦμε ὑποχρεωτικές γιά Σᾶς» «τίς σχέσεις τῆς Φιλολογικῆς ὁμάδας ἀπέναντι στήν Ἕνωση».

Ἄν δέν μπορεῖ νά γίνει κάν λόγος γιά ἄρνησή Σας νά παίρνετε μέρος, τότε χαιρόμαστε πάρα πολύ πού δέν Σᾶς καταλάβαμε ἐντελῶς σωστά καί σπεύδουμε νά Σᾶς στείλουμε διεύθυνση, ὅπου θά μποροῦσαν νά στέλνονται διάφορα ὑλικά ἀπό τή Ρωσία (ἡ διεύθυνση πού Σᾶς δόσαμε Rögner, μπορεῖ νά χρησιμοποιεῖται μόνο ἀπό τό ἐξωτερικό, καί αὐτή τή διεύθυνση Σᾶς παρακαλοῦμε νά μή τή δίνετε σέ ἄλλους). Πληροφορεῖστε μας, Σᾶς παρακαλῶ, τί σκέπτεστε νά δόσετε γιά τό περιοδικό καί γιά τήν ἐφημερίδα, ἄν ἔχετε ἤδη κάτι ἕτοιμο καί ἄν ὄχι, πότε σκέπτεστε νά γράψετε.

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 6 καί 15 τοῦ Σεπτέμβρη 1900 στό Μόναχο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. Ι

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

18

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Γ. Μ. ΣΤΕΚΛΟΦ

Στόν Ναχάμκις

Ἀπαντῶ στά ἐρωτήματά Σας: 1) Ὅσοναφορᾶ τήν ἐπιφύλαξη «ἐμεῖς» καί ἡ «Συντακτική ἐπιτροπή» ἔκανα τή διόρθωση αὐτή μόνο * σχετικά μέ τό ἄρθρο γιά τό πρόγραμμα τοῦ «Ραμπότσεγε Ντιέλο». 2) Συνομιλητές στό Μπέλριβ εἴμαστε *δύο:* ὁ Πότρεσοφ καί ἐγώ, οἱ καινούργιοι γνωστοί Σας. 3) Ἄν πρίν Σᾶς ἔλεγα πώς δέν ἔχετε δίκιο, ὅμως μετά ἔγραψα καί τό ὑπογράμμισα ὅτι Ἐσεῖς ἔχετε δίκιο, αὐτό σημαίνει ὅτι οἱ ἀπόψεις μου ἄλλαξαν καί πλησίασαν τίς δικές Σας.

Ἐλπίζουμε πώς στό ἄμεσο μέλλον θά μπορέσουμε νά γνωστοποιήσουμε σέ Σᾶς καί στόν Γκόλντενταχ (στηρίζουμε μεγάλες ἐλπίδες σέ Σᾶς τούς δύο καί γιά στενή συνεργασία) τήν τελική μορφή τῶν σχέσεων (τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς) ἀνάμεσά μας (2 συνομιλητές στό Μπέλριβ + 1 στή Ρωσία) καί μέ τήν ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς».

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 38-40. *Ἡ Σύντ.*

Σᾶς εὐχαριστῶ γιά τό ἄρθρο «Ἡ ἱστορική προετοιμασία τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Ρωσίας»: μετά χαρᾶς μας θά τό δημοσιεύσουμε καί πιστεύουμε πώς τό περιοδικό μας * πολλά θά ἔχει νά κερδίσει, ἄν σ' αὐτό συχνά θά ἐμφανίζονται τέτια ἄρθρα. Τό ἄρθρο θά σταλεῖ ἀκόμη στήν ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς», γι' αὐτό μή παραπονιέστε Σᾶς παρακαλῶ, ἄν ἴσως καθυστερήσει.

Μιά οὐσιαστική παρατήρηση κάνει ὁ συνάδελφός μου: ἡ συνεισφορά τῶν πρώτων ἐπαφῶν μέ τούς ἐργάτες ἀνήκει ὄχι στίς ὁμάδες πού ἀναφέρετε Σεῖς, ἀλλά στούς τσαϊκόβτσι [44].

Γράφτηκε στίς 25 τοῦ Σεπτέμβρη 1900
Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στό Παρίσι

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

19

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΝΤ. ΜΠ. ΡΙΑΖΑΝΟΦ

Πρός τόν Γκόλντενταχ

Χαρήκαμε πολύ, πού τόσο γρήγορα θέλετε νά μᾶς στείλετε τό ἄρθρο. Οἱ ἀπαντήσεις Σας στίς παρατηρήσεις πού Σᾶς κάναμε μᾶς ἱκανοποίησαν πλήρως, γιατί ἔδειξαν πώς εἴμαστε ἀπόλυτα ἀλληλέγγυοι πρός καθετί τό οὐσιαστικό, καί ἑδραίωσαν τήν ἐλπίδα μας γιά καθιέρωση πιό στενῶν σχέσεων ἀνάμεσα σέ μᾶς καί σέ Σᾶς, τήν ἐλπίδα γιά μόνιμη συνεργασία Σας.

Σᾶς σφίγγω γερά τό χέρι καί Σᾶς στέλνω συντροφικούς χαιρετισμούς ἀπό μένα καί τόν Πότρεσοφ.

Πετρόφ

Γράφτηκε στίς 25 τοῦ Σεπτέμβρη 1900
Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στό Παρίσι

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

20

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. ΜΠ. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

10. X. 00.

Ἀγαπητέ Π. Μπ.! Πῆρα τό γράμμα Σας μέ τά συνημμένα. Σᾶς εὐχαριστῶ.

---

* «Ζαριά». *Ἡ Σύντ.*

Σχετικά μέ τό ἀγγλικό περιοδικό (δημοσιεύτηκαν δυό ἀνταποκρίσεις) ἡ ἀδελφή * λέει ὅτι δέν θυμᾶται τόν τίτλο — κάτι σάν «Family Pictures» [45] — κίτρινο ἐξώφυλλο μέ κόκκινες ζωγραφιές, εἰκονογραφημένο περιοδικό, σχῆμα λίγο μεγαλύτερο ἀπό τό «Neue Zeit», 10 περίπου τυπογραφικά φύλλα, Σᾶς τό ἔδοσε γιά μένα παρουσία τῆς γυναίκας Σας.

Ὁ Ἀλεξέι εἶναι καλά, γράφει, εἶναι ἀπασχολημένος μέ τήν τακτοποίηση τῶν διασυνδέσεων. Θά εἶναι ἐλεύθερος ὕστερα ἀπό 1½-2 μῆνες, νωρίτερα δέν πιστεύω. Ὁ ἀδελφός ** εἶναι ἐδῶ ἀκόμη, συνεχῶς ἀναβάλλει.

Ἡ δήλωση θά εἶναι ἕτοιμη αὐτές τίς μέρες καί φυσικά θά Σᾶς τή στείλω [46]. Γιά τήν ἐφημερίδα συγκεντρώθηκαν ἤδη πολλές ἀνταποκρίσεις — κρίμα μόνο πού οἱ περισσότερες ἀσχολοῦνται μέ στενά ἐργατικά θέματα, ἀπεργίες καί πάλι ἀπεργίες καί περιγραφές τῆς κατάστασης τῶν ἐργατῶν. Τίποτε γιά τά γενικά ἐσωτερικά ζητήματα.

Ὁ Ντίτς ἀνάλαβε νά μᾶς ἐκδίδει τό περιοδικό. Τυπογραφικά στοιχεῖα ἔχουν ἀγοραστεῖ, ὑπεύθυνο ὅμως ἀκόμη δέν ἔχουμε [47]· ἕνα σχέδιο ἀπότυχε· ἔχουμε ὑπόψη ἄλλα. Ἄν δέν βροῦμε ὑπεύθυνο, θά μεταφέρουμε ἀλλοῦ τό τυπογραφεῖο.

Πῶς πάει ἡ ὑγεία Σας; Ἔχετε διάθεση γιά δουλιά; Τό Παρίσι, ὅπως φαίνεται, Σᾶς κούρασε πολύ; Γράψτε σχετικά μέ τό ἄρθρο γιά τόν Λῆμπκνεχτ [48] πού προορίζεται γιά τό περιοδικό καί *γιά τήν ἐφημερίδα* — πῶς ἔχει τό ζήτημα καί πότε μποροῦμε νά ὑπολογίζουμε ὅτι θά τό ἔχουμε;

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι καί Σᾶς εὔχομαι νά εἶστε ἐντελῶς καλά καί νά ἔχετε πιό πολύ ἐλεύθερο χρόνο.

Δικός Σας *Petroff*

Νά ἡ καλύτερη διεύθυνση:
Herrn Dr. Med. *Carl Lehmann,*
Gabelsbergerstraße 20 a.
München.

Μέσα, σέ δεύτερο φάκελλο: γιά τόν Πετρόφ.
(Μέ συγχωρεῖτε γιά τό λερωμένο γράμμα!)

P. S. Μόλις τώρα πήραμε γράμμα ἀπό τόν Ναχάμκις καί ἀπ' αὐτό φαίνεται ὅτι ὑπάρχει παρανόηση σχετικά μέ τό θέμα τῶν συνεδρίων τοῦ Παρισιοῦ [49]. Ἐσεῖς εἴχατε προτείνει στόν Γκουριέ-

---

* Α. Ι. Οὐλιάνοβα-Ἐλιζάροβα. *Ἡ Σύντ.*

** Α. Ν. Πότρεσοφ. *Ἡ Σύντ.*

Σᾶς εὐχαριστῶ γιά τό ἄρθρο «Ἡ ἱστορική προετοιμασία τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Ρωσίας»: μετά χαρᾶς μας θά τό δημοσιεύσουμε καί πιστεύουμε πώς τό περιοδικό μας * πολλά θά ἔχει νά κερδίσει, ἄν σ' αὐτό συχνά θά ἐμφανίζονται τέτια ἄρθρα. Τό ἄρθρο θά σταλεῖ ἀκόμη στήν ὁμάδα «'Απελευθέρωση τῆς δουλιᾶς», γι' αὐτό μή παραπονιέστε Σᾶς παρακαλῶ, ἄν ἴσως καθυστερήσει.

Μιά οὐσιαστική παρατήρηση κάνει ὁ συνάδελφός μου: ἡ συνεισφορά τῶν πρώτων ἐπαφῶν μέ τούς ἐργάτες ἀνήκει ὄχι στίς ὁμάδες πού ἀναφέρετε Σεῖς, ἀλλά στούς τσαϊκόβτσι [44].

Γράφτηκε στίς 25 τοῦ Σεπτέμβρη 1900
Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στό Παρίσι

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

19

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΝΤ. ΜΠ. ΡΙΑΖΑΝΟΦ

Πρός τόν Γκόλντενταχ

Χαρήκαμε πολύ, πού τόσο γρήγορα θέλετε νά μᾶς στείλετε τό ἄρθρο. Οἱ ἀπαντήσεις Σας στίς παρατηρήσεις πού Σᾶς κάναμε μᾶς ἱκανοποίησαν πλήρως, γιατί ἔδειξαν πώς εἴμαστε ἀπόλυτα ἀλληλέγγυοι πρός καθετί τό οὐσιαστικό, καί ἐδραίωσαν τήν ἐλπίδα μας γιά καθιέρωση πιό στενῶν σχέσεων ἀνάμεσα σέ μᾶς καί σέ Σᾶς, τήν ἐλπίδα γιά μόνιμη συνεργασία Σας.

Σᾶς σφίγγω γερά τό χέρι καί Σᾶς στέλνω συντροφικούς χαιρετισμούς ἀπό μένα καί τόν Πότρεσοφ.

Πετρόφ

Γράφτηκε στίς 25 τοῦ Σεπτέμβρη 1900
Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στό Παρίσι

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

20

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. ΜΠ. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

10. X. 00.

'Αγαπητέ Π. Μπ.! Πῆρα τό γράμμα Σας μέ τά συνημμένα. Σᾶς εὐχαριστῶ.

---

* «Ζαριά». *Ἡ Σύντ.*

Σχετικά μέ τό ἀγγλικό περιοδικό (δημοσιεύτηκαν δυό ἀνταποκρίσεις) ἡ ἀδελφή * λέει ὅτι δέν θυμᾶται τόν τίτλο — κάτι σάν «Family Pictures» [45] — κίτρινο ἐξώφυλλο μέ κόκκινες ζωγραφιές, εἰκονογραφημένο περιοδικό, σχῆμα λίγο μεγαλύτερο ἀπό τό «Neue Zeit», 10 περίπου τυπογραφικά φύλλα, Σᾶς τό ἔδοσε γιά μένα παρουσία τῆς γυναίκας Σας.

Ὁ Ἀλεξέι εἶναι καλά, γράφει, εἶναι ἀπασχολημένος μέ τήν τακτοποίηση τῶν διασυνδέσεων. Θά εἶναι ἐλεύθερος ὕστερα ἀπό 1½-2 μῆνες, νωρίτερα δέν πιστεύω. Ὁ ἀδελφός ** εἶναι ἐδῶ ἀκόμη, συνεχῶς ἀναβάλλει.

Ἡ δήλωση θά εἶναι ἕτοιμη αὐτές τίς μέρες καί φυσικά θά Σᾶς τή στείλω [46]. Γιά τήν ἐφημερίδα συγκεντρώθηκαν ἤδη πολλές ἀνταποκρίσεις — κρίμα μόνο πού οἱ περισσότερες ἀσχολοῦνται μέ στενά ἐργατικά θέματα, ἀπεργίες καί πάλι ἀπεργίες καί περιγραφές τῆς κατάστασης τῶν ἐργατῶν. Τίποτε γιά τά γενικά ἐσωτερικά ζητήματα.

Ὁ Ντίτς ἀνάλαβε νά μᾶς ἐκδίδει τό περιοδικό. Τυπογραφικά στοιχεῖα ἔχουν ἀγοραστεῖ, ὑπεύθυνο ὅμως ἀκόμη δέν ἔχουμε [47]· ἕνα σχέδιο ἀπότυχε· ἔχουμε ὑπόψη ἄλλα. Ἄν δέν βροῦμε ὑπεύθυνο, θά μεταφέρουμε ἀλλοῦ τό τυπογραφεῖο.

Πῶς πάει ἡ ὑγεία Σας; Ἔχετε διάθεση γιά δουλιά; Τό Παρίσι, ὅπως φαίνεται, Σᾶς κούρασε πολύ; Γράψτε σχετικά μέ τό ἄρθρο γιά τόν Λῆμπκνεχτ [48] πού προορίζεται γιά τό περιοδικό καί *γιά τήν ἐφημερίδα* — πῶς ἔχει τό ζήτημα καί πότε μποροῦμε νά ὑπολογίζουμε ὅτι θά τό ἔχουμε;

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι καί Σᾶς εὔχομαι νά εἶστε ἐντελῶς καλά καί νά ἔχετε πιό πολύ ἐλεύθερο χρόνο.

Δικός Σας *Petroff*

Νά ἡ καλύτερη διεύθυνση:
Herrn Dr. Med. *Carl Lehmann*,
Gabelsbergerstraße 20 a.
München.

Μέσα, σέ δεύτερο φάκελλο: γιά τόν Πετρόφ.
(Μέ συγχωρεῖτε γιά τό λερωμένο γράμμα!)

P. S. Μόλις τώρα πήραμε γράμμα ἀπό τόν Ναχάμκις καί ἀπ' αὐτό φαίνεται ὅτι ὑπάρχει παρανόηση σχετικά μέ τό θέμα τῶν συνεδρίων τοῦ Παρισιοῦ [49]. Ἐσεῖς εἴχατε προτείνει στόν Γκουριέ-

* Α. Ι. Οὐλιάνοβα-Ἐλιζάροβα. *Ἡ Σύντ.*
** Α. Ν. Πότρεσοφ. *Ἡ Σύντ.*

βιτς νά γράψει καί φυσικά αὐτό εἶναι πολύ καλό. Ὁ Κολτσόφ μᾶς ἔγραψε ὅτι σκοπεύει νά γράψει πάνω στό ἴδιο θέμα καί ἐνημέρωσε μάλιστα καί τόν Ναχάμκις ὅτι τοῦ «ἀναθέσαμε» νά γράψει γι' αὐτό — πράγμα πού στήν πραγματικότητα δέν εἶχε γίνει. Δέν θά μπορούσατε νά γράψετε Σεῖς στόν Κολτσόφ νά καταπιαστεῖ καλύτερα μέ κανένα ἄλλο θέμα; Σᾶς παρακαλῶ κάντε το αὐτό, πολύ περισσότερο πού ἐμεῖς δέν ξέρουμε μέ ἀκρίβεια ποῦ βρίσκεται τώρα. Γράφουμε στόν Ναχάμκις νά μοιράσει τή δουλιά αὐτή μέ τόν Γκουριέβιτς.

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Ζυρίχη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. III

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

21

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Π. ΝΟΓΚΙΝ

10/X. 00.

Ἀγαπητέ Βασίλι Πετρόβιτς! Μόλις χθές πῆρα ἀπό τόν Π. Μπ. (Ἀξελρόντ) τή διεύθυνσή Σας καί τήν ἀπόφαση τῶν 23 [50] ἐνάντια στό «*Credo*». Ἀπό καιρό μοῦ ἔγραφε ὁ Ἀλεξέι ὅτι θά εἶστε στό ἐξωτερικό, ὅμως δέν μπόρεσα νά Σᾶς βρῶ (εἶναι παράξενο γιατί δέν Σᾶς ἔδοσε τή διεύθυνση γιά νά μοῦ γράψετε!). Παρακαλῶ ἀπαντεῖστε καί γράψτε μου λεπτομερειακά πῶς ζεῖτε· εἶστε ἀπό καιρό στό Λονδίνο, πῶς τά περνᾶτε, τί λογῆς εἶναι τό κοινό στό Λονδίνο, ποιά τά σχέδιά Σας, πότε σκέπτεστε νά ἀναχωρήσετε; Γιατί διαλέξατε τό Λονδίνο;

Δέν καθορίστηκαν τά συνθηματικά: ἀλλάζω τό συνθηματικό (γιατί Ἐσεῖς δέν μέ ξέρετε; Πῶς μέ ὀνόμασε σέ Σᾶς ὁ Ἀλεξέι; Ἀπό ὅ,τι Σᾶς ἔχει πεῖ ἔχετε ἐπαρκή ἀντίληψη γιά τή δουλιά μας;) — ναί, ἔτσι ἀλλάζω τό συνθηματικό μέ ἀρχικά τοῦ προσώπου στή διεύθυνση τοῦ ὁποίου πρέπει νά γράφω πρός τόν Ἀλεξέι. Ὁ Ἀλεξέι μοῦ γράφει: ἄν δέν καταλάβεις τή διεύθυνση, ρώτησε τόν Νοβοσέλοφ. Νά τά ἀρχικά τῆς διεύθυνσης: Κ. Α. Γκ. Γκ. * — βάλε τά ὑπόλοιπα γράμματα καί τότε θά εἴμαστε «συνδεμένοι» μέ Σᾶς.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι.

Πετρόφ

* Γιά ποιόν πρόκειται δέν ἐξακριβώθηκε. *Ἡ Σύντ.*

Ἀπαντεῖστε στή διεύθυνση:

Herrn Philipp Rögner, Cigarrenhandlung, Neue Gasse, *Nürnberg*.

Σέ δυό φάκελλα, στό δεύτερο: γιά τόν Πετρόφ.

P. S. Δόστε Σᾶς παρακαλῶ 2-3 διευθύνσεις ἀπόλυτα σίγουρων ἀνθρώπων (οὐδέτερων, μή ἐπαναστατῶν) γιά νά πάω στήν Πολτάβα σ' αὐτούς καί νά μάθω γιά τόν Ἀλεξέι.

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στό Λονδίνο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

22

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Γ. Μ. ΣΤΕΚΛΟΦ *

1) *Ναχάμκις.* Γιά τήν ἐφημερίδα σχετικά μέ τό διεθνές συνέδριο + γιά τό ἐθνικό γαλλικό συνέδριο γύρω στά 6 χιλ. γράμματα.

2) *Στό περιοδικό:* Γιά νά τό μοιραστεῖ ὁ Ναχάμκις καί ὁ Γκουριέβιτς.

Ποῦ ἡ παραλαβή;

Πότε παίρνουν; (τό δέρμα)

Ἡ διεύθυνση γιά τήν παράδοση ἐδῶ.

Ἄς γράψουν πιό συγκεκριμένα, μήπως θέλουν ἀποθήκη; (Ἔχουν μήπως ἀποθήκη;) [51]

Ἐλπίζουμε νά βροῦμε στή Ρωσία ἀνθρώπους, ὄχι ὅμως πολύ κοντά στά σύνορα. (Δέν μπορεῖ νά γίνεται ἡ παραλαβή στή Ρίγα ἤ στό Πσκόφ;)

Ἄν ἡ δουλιά *τακτοποιήθηκε ὁλοκληρωτικά*, τότε θά δόσουμε *συγκεκριμένες* ἀποστολές στή Ρωσία.

Τό ἀρθράκι νά ἐπιστραφεῖ.

Γράφτηκε στίς 10 τοῦ Ὀχτώβρη 1900

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* Προσχέδιο γράμματος, γραμμένο μέ μολύβι σέ ἄδεια σελίδα γράμματος τοῦ Γ. Μ. Στεκλόφ· στό πάνω μέρος τοῦ γράμματος τοῦ Στεκλόφ ὑπάρχει σημείωση ἀπό ἄγνωστο: «ἐλήφθη στίς 10/X., στάλθηκε ἀπάντηση στίς 10/X καί ἐπιστράφηκε τό προσχέδιο». *Ἡ Σύντ.*

23

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. ΜΠ. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

18. Χ. 00.

Ἀγαπητέ Π. Μπ.! Χθές πῆρα τό μεγάλο καί εὐχάριστο γράμμα Σας τῆς 15. Χ. καί Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ. Χαρήκαμε πάρα πολύ πού μάθαμε ὅτι εἶστε καλύτερα καί ἔχετε διάθεση γιά δουλιά. Τό ἄρθρο γιά τήν ἐφημερίδα ἀντιγράφεται κιόλας! Ἐσεῖς μᾶς ξεπερνᾶτε — ἐμεῖς ὡστόσο δέν μποροῦμε νά τά βολέψουμε ἔτσι, ὥστε νά ὑπάρχει κάποιος πού θά ἀντιγράφει τό ἀπαραίτητο γιά ἀποστολή ὑλικό. Ἡ Ζαγκόρσκαγια ἀκόμη δέν ἔφτασε, ἐνῶ οἱ δουλιές τῆς ἀλληλογραφίας γίνονται ὅλο καί περισσότερες. Πότε-πότε παρακουράζομαι καί ξεσυνηθίζω ἐντελῶς τήν καθαυτό δουλιά μου.

Δέν κατάλαβα καλά τόν ὑπαινιγμό Σας σχετικά μέ τή «φασαρία» πού πρόκειται νά ἔχουμε μέ τούς παριζιάνους [52]. Βέβαια, θά Σᾶς ἦταν πολύ δύσκολο νά γράφετε γιά ὅλα, ὡστόσο δέν μπορεῖτε νά πεῖτε περί τίνος πρόκειται στή Βέρα Ἰβάνοβνα, ἡ ὁποία ἐλπίζουμε ὅτι θά ἔρθει γρήγορα ἐδῶ;

Ἀκόμη δέν ἔχουμε ὑπεύθυνο... Ἡ δήλωση εἶναι ἕτοιμη καί στάλθηκε στή Ρωσία (θά Σᾶς τή στείλω σύντομα), σύντομα θά μπορέσουμε νά ἀρχίσουμε τή στοιχειοθέτηση τῆς ἐφημερίδας. Τή μεγάλη ἀνταπόκριση «Τά γεγονότα τοῦ Μάη στό Χάρκοβο» (περίπου 50 χιλιάδες γράμματα) σκεπτόμαστε νά τήν ἐκδόσουμε σέ ξεχωριστή μπροσούρα [53] καί στήν ἐφημερίδα νά δημοσιεύσουμε μόνο μιά σύντομη περίληψη, γιατί δέν εἶναι σωστό νά πιάνουμε τά ³/₄ τοῦ φύλλου μέ ἕνα μόνο πράγμα! (Ἡ ἐφημερίδα θά ἔχει 3 στῆλες στήν κάθε σελίδα, περίπου 6 χιλιάδες γράμματα ἤ, σωστότερα, «θέσεις» στήν κάθε στήλη.) (Σκεπτόμαστε νά βγάλουμε τό πρῶτο φύλλο τῆς ἐφημερίδας σέ 2 φύλλα, 8 σελίδες, νά τό κάνουμε;) Τί λέτε Σεῖς;

Εὐχαριστοῦμε γιά τή συμβουλή σχετικά μέ τίς ἀνταποκρίσεις — θά προσπαθήσουμε ἀπαραίτητα νά ἐπωφεληθοῦμε ἀπ' αὐτή, γιατί ἡ ἐμφάνιση τῆς ἐφημερίδας, βέβαια, δέν ἔχει παρά νά κερδίσει ἀπ' αὐτό [54].

Συμφωνῶ ἀπόλυτα μέ τή γνώμη Σας σχετικά μέ τό ταξίδι τοῦ ἀδελφοῦ *. Τί νά τόν κάνεις; Εἴμαστε ἀναγκασμένοι νά παίρνουμε ἀπό παντοῦ προειδοποιήσεις — καί ἀπό τό Παρίσι (ὅτι ὅσοι ἔρχονται ἀπό τή Ρωσία ξέρουν καί τούς τρεῖς μέ τά ὀνόματά τους), καί ἀπό τή Ρωσία (ὅτι μέ παρακολουθοῦσαν στό δρόμο πρός τά ἐδῶ [55] καί σέ μιά

* Α. Ν. Πότρεσοφ. *Ἡ Σύντ.*

ἐπαρχιακή πόλη ἔπιασαν ἕναν ἐντελῶς ἀθῶο, πού *δέν μέ εἶχε δεῖ*, μακρυνό συγγενή, καί τόν ρωτοῦσαν, τί ἐντολές τοῦ ἔδοσα!!), καί προσπαθῶ μέ ὅλες μου τίς δυνάμεις νά πείσω τόν ἀδελφό ἤ νά μή ταξιδέψει, ἤ νά πεταχτεῖ γιά δυό ἑβδομάδες, καί προσπαθῶ νά τόν πείσω, καί τόν εἰρωνεύομαι, καί τόν μαλώνω (ποτέ δέν μάλωσα μαζί του τόσο ἄσχημα) — τίποτε δέν βγαίνει, ἐπαναλαμβάνει συνέχεια: σπίτι μου, σπιτάκι μου! Τώρα ὁδήγησε τά πράγματα σέ σημεῖο πού ἡ δήλωση ἔφτασε στή Ρωσία, ἑπομένως θά ὑπάρχει πιά (σέ περίπτωση πού ἡ δήλωση φτάσει στόν προορισμό της, καί αὐτό εἶναι σίγουρο) ἄμεση ὑπόδειξη γιά μιά καινούργια φιλολογική ἐπιχείρηση. Καί τώρα δέν θά χρειαζόταν πολύ νά περιμένουμε τόν ἐρχομό τοῦ 'Αλεξέι; Νά, σήμερα θά ἔρθει ὁ «ἀντίπαλός» μου καί θά τοῦ δόσω νά διαβάσει τά παραπάνω — ἄς τά «διαψεύσει», ἄν ἔχει φιλότιμο!

Καί οἱ δυό εἴμαστε ἐντελῶς καλά, τά νεῦρα ὅμως ξεχαρβαλώθηκαν πάρα πολύ — τό κυριότερο εἶναι αὐτή ἡ βασανιστική ἀοριστία *, οἱ διαβολογερμανοί μᾶς ταΐζουν μέ ὑποσχέσεις — ἄχ! τί θά τούς ἔκανα!..

Ναί, ξέχασα (μέ συγχωρεῖτε, παρακαλῶ, μεγαλόψυχα γιά τήν ὑπερβολική βιασύνη τοῦ γράμματος!) — ἔγιναν ἤδη διαπραγματεύσεις μέ τόν Μπούχολτς — ἀρνήθηκε, ἀρνήθηκε ἀνοιχτά. Μᾶς φορτώνει τό Vermittlerrolle ** — καί σύ κάνε ὅ,τι θέλεις!

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι καί στέλνω χαιρετισμό σέ ὅλη τήν οἰκογένειά Σας.

Δικός Σας *Πετρόφ*

Μόλις ἔφτασε ἡ Ζαγκόρσκαγια. Αὔριο θά τή δῶ.

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Ζυρίχη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. III

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

24

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. ΜΠ. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

19. X.

'Αγαπητέ Π. Μπ.! Μιά μικρή προσθήκη στό χθεσινό γράμμα, γιά νά μήν ὑποχρεωθεῖτε νά ἀπαντᾶτε σέ ζητήματα πού ἔχουν ἤδη erledigt ***.

---

* Πρόκειται γιά τήν καθυστέρηση τῆς ἔκδοσης τῆς «Ἴσκρα» καί τοῦ «Ζαριά». *Ἡ Σύντ.*

** — τό ρόλο τοῦ μεσάζοντα. *Ἡ Σύντ.*

*** — ἐξαντληθεῖ. *Ἡ Σύντ.*

Τώρα μόλις πήραμε γράμματα άπό τούς παριζιάνους — καί άμέσως καταλάβαμε τήν ύπόθεση, γιά τήν όποία Σᾶς ἔγραψα χθές ὅτι δέν τήν κατάλαβα καλά *, καί συγκεκριμένα: τήν προειδοποίησή Σας νά εἶμαστε «σοφοί σάν τά φίδια» (εὔκολα λέγεται!) καί νά άποφεύγουμε τήν «ἐμιγκράτσια». Ὁ τόνος τῶν γραμμάτων ἀποτελεῖ θαυμάσιο σχόλιο στήν παρατήρησή Σας, πού μοῦ εἶναι τώρα ἐντελῶς κατανοητή.

Δικός Σας *Πετρόφ*

Γράφτηκε στίς 19 τοῦ Ὀχτώβρη 1900
Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Ζυρίχη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. III

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

25

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. ΜΠ. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

21. X. 00.

Ἀγαπητέ Π. Μπ.! Μόλις χθές συνάντησα τήν Ζαγκόρσκαγια, πού μοῦ παρέδοσε κάτι δικό Σας.

Στεῖλτε, Σᾶς παρακαλῶ, τό ἄρθρο (γιά τόν Λῆμπκνεχτ) μόλις τελειώσει ἡ ἀντιγραφή. Ἀπό τά λόγια τῆς Ζαγκόρσκαγια δέν μποροῦσα νά σχηματίσω ἀκριβῆ ἀντίληψη γιά τό μέγεθος τοῦ ἄρθρου, τό ζήτημα ὅμως δέν βρίσκεται στό μέγεθος: μποροῦμε πάντοτε νά ἐξοικονομοῦμε χῶρο, καί θά τό κάνουμε μέ εὐχαρίστηση πάντοτε γιά τό ἄρθρο Σας.

Σχετικά μέ τό πρόσωπο ἀπό τό Παρίσι, πού φεύγει ὕστερα ἀπό ἕνα μήνα γιά τή Νότια Ρωσία καί θέλει νά ἔχει συστάσεις. Νομίζω ὅτι τό καλύτερο εἶναι: νά τόν φέρουμε σέ ἐπαφή μέ τήν ἀδελφή, πού βρίσκεται τώρα στό Παρίσι καί θά μείνει ἐκεῖ ἀκόμη τρεῖς περίπου ἑβδομάδες, ἄν ὄχι περισσότερο. Ἄν συμφωνεῖτε μέ τό σχέδιο αὐτό, στεῖλτε τό ὄνομα καί τή διεύθυνση τοῦ προσώπου αὐτοῦ, καθώς καί κανένα σημειωματάκι γιά νά παρουσιαστεῖ ἡ ἀδελφή στό πρόσωπο αὐτό ἐξονόματός Σας (ἄν αὐτό χρειαστεῖ) — καί στεῖλτε το ἤ σέ μένα, ἤ στήν ἀδελφή (Rue de la Glacière, 103. M-lle Loukachevitsch, *Paris.* Γιά τήν Μπλάνκ).

Ἄκουσα ὅτι στείλατε ἐδῶ ἕνα μαξιλάρι καί ἕνα ἀγγλικό περιοδικό. Σέ ποιά διεύθυνση; καί σέ τί ὄνομα, ἄν εἶναι postlagernd **? — ἡ Ζαγκόρσκαγια δέν μποροῦσε νά μοῦ ἀπαντήσει σ' αὐτό.

Σᾶς σφίγγω τό χέρι. Δικός Σας *Πετρόφ*

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 50. *Ἡ Σύντ.*
** — πόστ-ρεστάντ. *Ἡ Σύντ.*

P. S. Σᾶς στέλνω ἕνα ἀντίτυπο τῆς δήλωσής μας γιά τήν 'Αμερική[56]. *Δέν θέλουμε νά τήν κυκλοφορήσουμε ἐδῶ* — τουλάχιστο δέν πρέπει ὁπωσδήποτε νά τήν κυκλοφορήσουμε μέχρις ὅτου ἐμφανιστεῖ στή Ρωσία σέ ἀρκετά ἀντίτυπα (καί ἀπό τή Ρωσία δέν ὑπάρχουν ἀκόμη πληροφορίες σχετικά μέ τό ζήτημα αὐτό). Γι' αὐτό σκεφτήκαμε γιά τήν ὥρα νά στείλουμε τή δήλωση μόνο σέ Σᾶς καί στόν Γκ. Β., ἄν ὅμως τό βρίσκετε *ἀπαραίτητο* νά σταλεῖ στήν 'Αμερική, χωρίς νά περιμένουμε εἰδήσεις ἀπό τή Ρωσία — τότε, φυσικά, στεῖλτε καί κεῖ.

Δικός Σας *Πετρόφ*

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Ζυρίχη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. III

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

26

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Α. ΓΙΑΚΟΥΜΠΟΒΑ

26. X.

Χθές πῆρα τό γράμμα Σας τῆς 24. X. καί ἀπαντῶ, σύμφωνα μέ τήν παράκλησή Σας, ἀμέσως.

Δέν μπορῶ νά στείλω ἀμέσως τό γράμμα: δέν θά τό στείλω κρυμμένο στή διεύθυνση πού ἔχω, ἀλλά μόνο γραμμένο μέ χημική μελάνη καί δέν ἔχω χρόνο νά ἀντιγράψω τό γράμμα μέ τόν τρόπο αὐτό. Χθές ἔγραψα στόν παραλήπτη * ποιά εἶναι ἡ οὐσία τοῦ γράμματος καί ἐλπίζω στό ἄμεσο μέλλον νά τοῦ ἀνακοινώσω καί ὅλο τό γράμμα. Μπορεῖ ὅμως καί Σεῖς νά τό ἀντιγράψετε μέ χημική μελάνη σέ ἄδετο βιβλίο — τότε θά τό στείλω ἀμέσως.

Τή διεύθυνσή Σας θά τήν ἀνακοινώσω στήν ἀδελφή: αὐτή δέν ἦταν στό Παρίσι τό Σεπτέμβρη, κι' ἔτσι μάλλον δέν βρεθήκατε ἐκεῖ τόν ἴδιο καιρό. 'Ελπίζω νά τῆς γράψετε Σεῖς ἡ ἴδια δυό λόγια στή σύσταση πού Σᾶς ἔδοσα.

Τώρα στό θέμα.

Τό γράμμα Σας μοῦ προξενεῖ παράξενη ἐντύπωση. Ἄν ἀφήσουμε στήν ἄκρη τίς πληροφορίες γιά τίς διευθύνσεις καί τίς ἀποστολές, τότε σ' αὐτό μένουν μόνο μομφές — καθαρές μομφές χωρίς καμιά ἐξήγηση ἐπί τῆς οὐσίας. Οἱ μομφές Σας φτάνουν ὥς τήν προσπάθεια νά κάνετε δηκτικούς ὑπαινιγμούς («εἶστε σίγουρη ὅτι αὐτό τό κάνατε γιά νά ὠφελήσετε τό ἐργατικό κίνημα τῆς

* Γκ. Β. Πλεχάνοφ. *Ἡ Σύντ.*

Ρωσίας ἤ νά ὠφελήσετε τόν Πλεχάνοφ;») — ὡστόσο δέν πρόκειται, βέβαια, νά ἀνταλλάξω μαζί Σας δηκτικούς ὑπαινιγμούς.

Μέ κατηγορεῖτε ὅτι τόν «ἀπότρεψα» [57]. Πολύ λαθεμένα διαβιβάζετε τά λόγια μου! Θυμᾶμαι καλά ὅτι δέν ἐκφράστηκα κατηγορηματικά καί ἀναντίρρητα: «Δυσκολευόμαστε στή δοσμένη στιγμή νά δόσουμε συμβουλή» — ἔγραφα, δηλ. ἐξάρτησα τήν ἀπόφασή μας καθαρά ἀπό μιά προκαταρκτική διευκρίνιση τοῦ θέματος. Ποιά θά ἔπρεπε νά εἶναι ἡ διευκρίνιση, φαίνεται καθαρά ἀπό τό γράμμα μου: γιά μᾶς ἦταν ἀπαραίτητο νά ἔχουμε καθαρή ἀντίληψη, ἄν ἔγινε πραγματικά «στροφή» στή «Ραμπότσαγια Μίσλ» (ὅπως μᾶς πληροφόρησαν καί ὅπως εἴχαμε τό δικαίωμα νά συμπεράνουμε ἀπό τό γεγονός ὅτι ἐσεῖς ἀπευθυνθήκατε στόν Πλεχάνοφ μέ πρόταση συμμετοχῆς) καί τί στροφή ἔγινε συγκεκριμένα.

Γι' αὐτό τό βασικό καί κύριο θέμα δέν γράφετε οὔτε λέξη.

Ξέρετε ἀπό παλιά ὅτι θεωροῦμε τή «Ραμπότσαγια Μίσλ» ὄργανο ἰδιαίτερου ρεύματος καί μ' αὐτό τό ρεῦμα ἔχουμε σοβαρές διαφωνίες. Στό ὄργανο αὐτοῦ τοῦ ρεύματος καί ἐγώ καί ὁ παραλήπτης τοῦ ἐκτεταμένου γράμματός Σας ἀρνηθήκαμε ἀνοιχτά πρίν ἀπό μερικούς μῆνες νά πάρουμε μέρος, καί εἶναι εὐνόητο ὅτι, ἐνεργώντας ἔτσι οἱ ἴδιοι, δέν μπορούσαμε παρά νά συμβουλεύσουμε τό ἴδιο καί σέ ἄλλους.

Μᾶς ἔφερε ὅμως σέ «ἀμηχανία» ἡ εἴδηση ὅτι ἔκανε «στροφή» ἡ «Ραμπότσαγια Μίσλ». Μιά *πραγματική* στροφή θά μποροῦσε νά ἀλλάξει οὐσιαστικά τήν ὑπόθεση. Γι' αὐτό ἦταν φυσικό νά ἐκφράσω στό γράμμα μου *πρίν ἀπόλα* τήν ἐπιθυμία νά μάθω ὅλες τίς λεπτομέρειες γιά τή *στροφή*, Ἐσεῖς ὅμως δέν ἀπαντήσατε οὔτε λέξη πάνω σ' αὐτό.

Ἐξάλλου, ἴσως νά νομίζετε ὅτι ἡ ἀπάντηση στήν ἐρώτησή μου γιά τή στροφή ὑπάρχει στό γράμμα Σας πρός τόν φίλο; * Ἴσως, ἄν ἀπευθυνθήκατε πρός τόν Πλεχάνοφ ἐξονόματος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Ραμπότσαγια Μίσλ» — νά θεωρηθεῖ καί τό γράμμα Σας πρός τόν φίλο αὐθεντική διατύπωση τῶν ἀπόψεων τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς; Ἄν *ναί,* τότε κλίνω στό συμπέρασμα ὅτι δέν ἔγινε καμιά στροφή. Ἄν κάνω λάθος, παρακαλῶ νά μοῦ ἐξηγήσετε τό λάθος μου. Αὐτές τίς μέρες ἕνας ἀκόμη στενός ὀπαδός τοῦ Πλεχάνοφ μοῦ ἔγραψε γιά τή στροφή τῆς «Ραμπότσαγια Μίσλ». Ὅμως, ἀλληλογραφώντας μαζί Σας,

* Προφανῶς, πρόκειται γιά τόν Γ. Ο. Μάρτοφ. *Ἡ Σύντ.*

δέν μπορῶ φυσικά νά πιστέψω τίς «φῆμες» αὐτές γιά τή στροφή, μιά καί Σεῖς δέν τό ἐπιβεβαιώνετε μέ τίποτε.

Καί πάλι θά Σᾶς τό πῶ καλύτερα ἀμέσως καί χωρίς περιστροφές (ἔστω καί ἄν ὑπάρχει κίνδυνος νά δεχτῶ καινούργιες μομφές) ὅτι, ὄντας ἀπόλυτα ἀλληλέγγυος μέ τόν φίλο μου (στόν ὁποῖο Ἐσεῖς γράφετε), συμφωνῶ καί μέ τά λόγια του: «Θά ὑποχρεωθοῦμε νά παλέψουμε ἐναντίον Σας», ἄν δέν ὑπάρχει στροφή. Ἄν ὅμως ὑπάρχει, πρέπει νά ξεκαθαρίσουμε πολύ ἐπισταμένα, ποιά εἶναι ἀκριβῶς ἡ στροφή αὐτή.

Γράφετε στόν φίλο: «παλέψτε, ἄν δέν ἔχετε ντροπή». Θά Σᾶς ἀπαντήσει φυσικά ὁ ἴδιος, ἐγώ ὅμως παρακαλῶ νά μοῦ ἐπιτραπεῖ νά ἀπαντήσω καί σ' αὐτό. Δέν εἶναι καθόλου ντροπή νά παλέψουμε — ἐφόσον τό ζήτημα ἔφτασε σέ σημεῖο πού νά θίγουν οἱ διαφωνίες τά πιό βασικά ζητήματα, νά δημιουργηθεῖ ἀτμόσφαιρα μή κατανόησης μεταξύ μας, ἀμοιβαίας δυσπιστίας, πλήρους ἀσυμφωνίας (δέν μιλῶ *μόνο* γιά τή «Ραμπότσαγια Μίσλ»: μιλῶ γιά ὅλα, ὅσα εἶδα καί ἄκουσα καί μάλιστα *ὄχι τόσο ἐδῶ,* ὅσο στήν πατρίδα), ἐφόσον πάνω στό ἔδαφος αὐτό *παρουσιάστηκαν πιά* μιά σειρά «διασπάσεις». Γιά νά ἀπαλλαγοῦμε ἀπό τήν πνιγηρή αὐτή ἀτμόσφαιρα μποροῦμε (καί ὀφείλουμε) νά χαιρετίσουμε ἀκόμη καί τήν πιό δαιμονισμένη θύελλα, καί ὄχι μόνο τήν πολεμική στόν Τύπο.

Καί δέν ὑπάρχει κανένας λόγος νά φοβόμαστε τόσο πολύ τήν πάλη: ἡ πάλη θά προκαλέσει ἴσως ἐκνευρισμό σέ μερικά *πρόσωπα,* σέ ἀντάλλαγμα ὅμως θά ξεκαθαρίσει τήν ἀτμόσφαιρα, θά καθορίσει μέ ἀκρίβεια καί ἀνοιχτά τίς σχέσεις, θά καθορίσει ποιές διαφωνίες εἶναι οὐσιαστικές καί ποιές δευτερεύουσες, θά καθορίσει ποῦ βρίσκονται οἱ ἄνθρωποι πού ἀκολουθοῦν πραγματικά ἕναν ἐντελῶς διαφορετικό δρόμο, καί ποῦ οἱ σύντροφοι τοῦ Κόμματος πού διαφωνοῦν σέ ἐπιμέρους ζητήματα.

Γράφετε ὅτι στή «Ραμπότσαγια Μίσλ» ὑπῆρχαν λάθη. Φυσικά, ὅλοι μας κάνουμε λάθη. Πῶς ὅμως μπορεῖ νά ξεχωρίσει κανείς χωρίς πάλη αὐτά τά ἐπιμέρους λάθη ἀπό τήν *κατεύθυνση* πού διαγράφεται καθαρά στή «Ραμπότσαγια Μίσλ» καί φτάνει στό ἀπόγειο στό «Credo» *. Χωρίς πάλη δέν μπορεῖ νά ὑπάρχει

* *Σημείωση.* Λογουχάρη, στό γράμμα Σας πρός τόν φίλο ὑπάρχει καί παρανόηση καί «οἰκονομιστική» κατεύθυνση. Ἔχετε δίκιο, ὅταν ὑπογραμμίζεται ὅτι χρειάζεται οἰκονομική πάλη, ὅτι πρέπει νά εἴμαστε σέ θέση νά χρησιμοποιοῦμε τούς νόμιμους συλλόγους, ὅτι εἶναι ἀπαραίτητα κάθε εἴδους σχόλια κτλ., ὅτι δέν πρέπει νά γυρίζουμε τήν πλάτη στούς συλλόγους. Ὅλα αὐτά εἶναι σωστά καί ἅγια. Κι' ἄν Ἐσεῖς νομίζετε, ὅτι οἱ ἐπαναστάτες τά βλέπουν διαφορετικά, τότε αὐτό εἶναι παρανόη-

καί ξεκαθάρισμα, καί χωρίς ξεκαθάρισμα δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει καί πετυχημένη κίνηση πρός τά μπρός, νά ὑπάρξει καί *σταθερή ἑνότητα*. Καί αὐτοί πού ἀρχίζουν σήμερα τήν πάλη δέν *διασποῦν* καθόλου τήν ἑνότητα. Ἑνότητα τώρα δέν ὑπάρχει ἔχει πιά διασπαστεῖ, ἔχει διασπαστεῖ σέ ὅλη τή γραμμή. Ὁ ρωσικός μαρξισμός καί ἡ ρωσική σοσιαλδημοκρατία εἶναι γκρεμισμένα κτίρια, καί ἡ ἀνοιχτή, ἡ ἄμεση πάλη εἶναι ἕνας ἀπό τούς ἀπαραίτητους ὅρους γιά τήν *ἀποκατάσταση* τῆς ἑνότητας.

Ναί, *ἀποκατάσταση!* Μιά τέτια «ἑνότητα», ὅταν κρύβουμε ἀπό τούς συντρόφους τά «οἰκονομικά» ντοκουμέντα, σάν νά εἶναι μιά κρυφή ἀρώστια, ὅταν μᾶς κακοφαίνεται, γιατί δημοσιεύονται οἱ ἀπόψεις πού προπαγανδίζονται σάν σοσιαλδημοκρατικές — μιά τέτια «ἑνότητα» δέν ἀξίζει οὔτε μιά κάλπικη δεκάρα, μιά τέτια «ἑνότητα» εἶναι πραγματική cant *, ὁδηγεῖ μόνο στήν ἐπιδείνωση τῆς ἀρώστιας, στή μετατροπή της σέ χρόνια κακοήθη μορφή. Δέν ἀμφιβάλλω καθόλου, ὅτι ἡ ἀνοιχτή, ἄμεση καί τίμια πάλη θά θεραπεύσει τήν ἀρώστια αὐτή καί θά δημιουργήσει μιά πραγματικά ἑνιαία, σφριγηλή καί ἰσχυρή σοσιαλδημοκρατία.

Ἴσως νά εἶναι πολύ ἄτοπο, τό ὅτι ἀκριβῶς στό γράμμα πού Σᾶς ἀπευθύνω ἀναγκάζομαι τόσο συχνά νά μιλάω γιά πάλη (φιλολογική). Νομίζω ὅμως ὅτι ἡ παλιά μας φιλία μᾶς ὑποχρεώνει περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλο νά εἴμαστε *ἀπόλυτα εἰλικρινεῖς*.

Σᾶς σφίγγω τό χέρι. *Petroff*

P. S. Ὕστερα ἀπό μιά-δυό ἑβδομάδες θά ἔχω ἄλλη διεύθυνση: Herrn Philipp Rögner, Cigarrenhandlung. Neue Gasse, Nürnberg (μόνο γιά γράμματα καί σέ δυό φακέλλους). ☐ Μή

ση. Οἱ ἐπαναστάτες λένε μόνο ὅτι χρειάζεται νά καταβάλλουμε ὅλες μας τίς προσπάθειες ἔτσι πού οἱ νόμιμοι σύλλογοι κ.ἄ. νά μή *χωρίζουν* τό ἐργατικό κίνημα ἀπό τή σοσιαλδημοκρατία καί τήν ἐπαναστατική πολιτική πάλη, ἀλλά ἀντίθετα νά τά ἑνώνουν ὅσο μπορεῖ πιό στενά καί ἀδιάρηκτα σ' ἕνα ἑνιαῖο σύνολο. Ἐνῶ στό γράμμα Σας ὄχι μόνο δέν ὑπάρχει προσπάθεια νά ἑνώσετε, ἀλλά ὑπάρχει προσπάθεια νά χωρίσετε, δηλ., ὑπάρχει «οἰκονομισμός» ἤ «μπερνσταϊνισμός», λογουχάρη, στή δήλωση: «Τό ἐργατικό ζήτημα στή Ρωσία, ὅπως εἶναι στήν πραγματικότητα, γιά πρώτη φορά τέθηκε ἀπό τή «Ραμπότσαγια Μίσλ» στό σχόλιο σχετικά μέ τήν πάλη ὑπέρ τῶν δικαιωμάτων κτλ.

Σᾶς ζητῶ συγνώμη, ἄν δέν Σᾶς ἀρέσει ἡ παραπομπή μου στό γράμμα Σας πρός τόν φίλο: ἤθελα μόνο νά διασαφηνίσω τή σκέψη μου.

* — ὑποκρισία. *Ἡ Σύντ.*

γράφετε, παρακαλῶ, κανένα ἀρχικό στά γράμματα — κανείς δέν ξέρει, ἄν μποροῦμε νά εἴμαστε ἀπόλυτα σίγουροι γιά τό ἐδῶ ταχυδρομεῖο.]

Γράφτηκε στίς 26 τοῦ Ὀχτώβρη 1900
Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στό Λονδίνο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

27

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Α. ΓΙΑΚΟΥΜΠΟΒΑ *

Νά λοιπόν πού καί στό γράμμα Σας πρός τόν φίλο βλέπω ξεκάθαρα δυό ρεύματα: τό ἕνα εἶναι ἡ ἀπόλυτα σωστή ὑπογράμμιση ὅτι χρειάζεται ἡ οἰκονομική πάλη, ὅτι πρέπει νά μποροῦμε νά χρησιμοποιοῦμε καί τούς νόμιμους ἐργατικούς συλλόγους, ὅτι εἶναι ἀναγκαία ἡ «κάθε προβολή τῶν καθημερινῶν καί ζωτικῶν ἀναγκῶν τῶν ἐργατῶν» καί ἄλλα. Ὅλα αὐτά εἶναι δίκαια καί σωστά. Εἶναι παρανόηση ἄν νομίζετε πώς οἱ ἐπαναστάτες «κρατοῦν ἀρνητική στάση ἀπέναντι στούς νόμιμους συλλόγους», ὅτι τούς εἶναι «μισητοί», ὅτι «γυρίζουν τίς πλάτες στούς συλλόγους» καί ἄλλα. Καί οἱ ἐπαναστάτες ἀναγνωρίζουν ὅτι εἶναι ἀναγκαία ἡ οἰκονομική πάλη, ὅτι χρειάζεται νά προβάλλονται οἱ καθημερινές καί ζωτικές ἀνάγκες, εἶναι ἀπαραίτητο νά μάθουμε νά χρησιμοποιοῦμε καί τούς νόμιμους συλλόγους. Οἱ ἐπαναστάτες ὄχι μόνο πουθενά καί ποτέ δέν *συμβούλευαν* νά γυρίσουμε τίς πλάτες στούς συλλόγους, ἀλλά, ἀντίθετα, ὑπογράμμιζαν πώς εἶναι ἀπαραίτητο ἡ σοσιαλδημοκρατία νά *μπεῖ ἐπικεφαλῆς* τοῦ κοινωνικοῦ κινήματος καί νά συνενώσει κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση τοῦ ἐπαναστατικοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος ὅλα τά δημοκρατικά στοιχεῖα. Ὅμως εἶναι ἀνάγκη νά φροντίζουμε ὥστε οἱ νόμιμοι σύλλογοι καί οἱ καθαρά οἰκονομικές ὀργανώσεις νά μή *διαχωρίζουν* τό ἐργατικό κίνημα ἀπό τή σοσιαλδημοκρατία καί ἀπό τήν ἐπαναστατική πολιτική πάλη, ἀλλά, ἀντίθετα, ὅσο μποροῦν *πιό στενά καί ἀδιάρηκτα νά τά ἑνώνουν* σέ ἕνα ἑνιαῖο σύνολο. Στό γράμμα Σας ὅμως ὑπάρχει καί τό δεύτερο (κακόβουλο, καί κατά τή γνώμη μου, βαθιά ἀντιδραστικό) ρεῦμα, τό ρεῦμα *τοῦ διαχωρισμοῦ* τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος ἀπό τή σοσιαλδημοκρατία καί ἀπό τήν ἐπαναστατική πολιτι-

* Παραλλαγή μέρους τοῦ γράμματος. *Ἡ Σύντ.*

κή πάλη — παραμέριση τῶν πολιτικῶν καθηκόντων, ἀλλαγή τῆς ἔννοιας «πολιτική πάλη» μέ τήν ἔννοια «πάλη ὑπέρ τῶν δικαιωμάτων» κ.ἄ. *.

Πῶς νά καθορίσουμε τό ὅριο ἀνάμεσα στό ὑγιές καί ὠφέλιμο ρεῦμα καί στό βλαβερό; Ὅτι εἶναι ἀδύνατο νά περιοριστοῦμε σέ λογομαχίες, αὐτό νομίζω πώς δέν χρειάζεται νά τό ἀποδείξω σ' Ἐσᾶς — σ' Ἐσᾶς, πού δοκιμάσατε τό ποτήρι τῶν «συγκεντρώσεων τοῦ ἐξωτερικοῦ». Καί δέν εἶναι μήπως γελοῖο νά φοβόμαστε τήν ἐξέταση τοῦ ζητήματος στόν Τύπο, ὅταν στά γράμματα καί στίς ὁμιλίες, ἔτσι κι' ἀλλιῶς, ἐξετάζεται ἤδη ἀπό καιρό; Γιατί τό νά γίνονται λογομαχίες στίς συνελεύσεις καί νά γράφονται γράμματα ἐπιτρέπεται, ὅμως τό νά σχολιάζονται στόν Τύπο τά διαφιλονικούμενα ζητήματα εἶναι «τό πιό κακόβουλο καί ἐπιζήμιο πράγμα, κατάλληλο μόνο (;;;) γιά νά τέρπονται οἱ ἐχθροί μας; Αὐτό δέν τό καταλαβαίνω. Μόνο ἡ πολεμική στόν Τύπο εἶναι σέ θέση νά καθορίσει μέ ἀκρίβεια τό ὅριο, γιά τό ὁποῖο μιλᾶμε, γιατί ὁρισμένα πρόσωπα πολύ συχνά καί ἀναπόφευκτα θά φτάσουν ἔτσι στά ἄκρα. Βέβαια, ἡ πάλη στόν Τύπο θά δημιουργήσει μερικές νέες δυσαρέσκειες, θά δόσει ἀρκετές κλωτσιές, ὅμως ἐμεῖς δέν εἴμαστε πιά τόσο μυγιάγγιχτοι, ὥστε νά φοβόμαστε τίς κλωτσιές! Νά θέλεις πάλη χωρίς κλωτσιές, διαφωνίες χωρίς πάλη, αὐτό θά ἦταν κοριτσίστικη ἀφέλεια καί, ἄν ἡ πάλη θά διεξάγεται *ἀνοιχτά*, εἶναι ἑκατό φορές καλύτερη ἀπό τήν «γκουμπαρέβτσινα» τοῦ ἐξωτερικοῦ καί τῆς Ρωσίας, ἑκατό φορές γρηγορότερα θά ὁδηγήσει, τό ἐπαναλαμβάνω, στή σταθερή *ἑνότητα*.

Γράφτηκε στίς 26 τοῦ Ὀχτώβρη 1900

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

28

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Π. ΝΟΓΚΙΝ

2. XI. 00.

Ἀγαπητέ Νοβοσέλοφ, συγχωρεῖστε με Σᾶς παρακαλῶ πού ἀργοπορῶ τόσο ἀδικαιολόγητα νά ἀπαντήσω στό γράμμα Σας τῆς 17. X: μέ ἀπασχολοῦσαν συνεχῶς οἱ ἐδῶ «μικρές» δουλιές καί δουλίτσες καί ἐξάλλου περίμενα ἀπάντηση ἀπό τόν Ἀλεξέι.

* Σχετικά μ' αὐτό ὁ Β. Ι. Λένιν κάνει λόγο ἐπίσης στό γράμμα πρός τήν Α. Α. Γιακουμπόβα (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 55-56 (Ὑποσημείωση)). *Ἡ Σύντ.*

Καί ἦταν ἀπαραίτητο νά περιμένουμε τήν ἀπάντηση γιά νά ξεκαθαρίσουμε τό ζήτημα τῆς δήλωσης ἀπομέρους τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς μας. Ὁ Ἀλεξέι ἀποφάσισε νά μή τήν κυκλοφορήσουμε ἀκόμη. Γιά τό λόγο αὐτό, τό ἀντίτυπο πού στέλνουμε, Σᾶς *παρακαλῶ πολύ* νά τό κρατήσετε μυστικό, νά μή τό δείξετε *σέ κανέναν* (ἐκτός ἴσως ἀπό τόν στενό Σας φίλο *, πού ἔχει τήν ἐξουσιοδότηση ἀπό τήν ὁμάδα Πετρούπολης [58], καί γιά τόν ὁποῖο γράφετε) καί ὁπωσδήποτε νά μή τό δόσετε στά χέρια κανενός. Ἀποφασίσαμε γενικά νά μή κυκλοφορήσει στό ἐξωτερικό, ἐφόσον δέν μοιραστεῖ στή Ρωσία, καί μιά πού ὁ Ἀλεξέι τό καθυστερεῖ καί ἐκεῖ — ἔχει ἰδιαίτερη σημασία γιά μᾶς νά πετύχουμε νά μή κυκλοφορήσει ἐδῶ. Ὑπολογίζοντας στή στενή συμμετοχή Σας στό ἔργο μας, ἀποφάσισα νά κάνω ἐξαίρεση καί νά Σᾶς κάνω γνωστή τή δήλωση. Διαβάζοντάς την, νά ἔχετε ὑπόψη Σας ὅτι ὑπάρχει σχέδιο νά ἐκδίδεται καί ἐφημερίδα καί *περιοδικό* (ἤ *συλλογή),* σχετικά ὅμως μέ τό τελευταῖο ἡ δήλωση δέν μιλάει, ἐξαιτίας ὁρισμένων εἰδικῶν λόγων πού συνδέονται μέ τά σχέδια τῆς ἔκδοσης τοῦ περιοδικοῦ [59]. Γι' αὐτό τό λόγο, ὁρισμένα σημεῖα τῆς δήλωσης *δέν* πρέπει νά ἀφοροῦν *μόνο* τήν ἐφημερίδα.

Γράψτε, Σᾶς παρακαλῶ, τί ἐντύπωση ἔκανε ἡ δήλωση σέ Σᾶς καί στό φίλο Σας.

Τί εἶδος «προπαγανδιστικό περιοδικό» σχεδιάζουν νά ἐκδόσουν τά μέλη τῆς ὁμάδας «Ραμπότσεγε Ζνάμια» (νομίζω ὅτι Ἐσεῖς γράψατε γι' αὐτούς;); Τί χαρακτήρα καί ποιούς συνεργάτες θά ἔχει;

Σχετικά μέ τό πέρασμα μέσω τῶν συνόρων στή Ρωσία, νομίζω ὅτι αὐτό θά εἶναι πάντοτε εὔκολο νά τό κάνουμε: ἔχουμε ἐπαφές μέ μερικές ὁμάδες πού ἀσχολοῦνται μέ τό πέρασμα, καί ἐπιπλέον τελευταῖα ἕνα μέλος τῆς ὁμάδας μας πῆρε ὑπόσχεση (κρίνοντας ἀπό ὅλες τίς ἐνδείξεις, σοβαρή) ὅτι θά μποροῦν νά περνοῦν στή Ρωσία ὁποιονδήποτε χωρίς διαβατήριο. Νομίζω ὅτι αὐτό εἶναι εὔκολο νά τακτοποιηθεῖ.

Σχετικά μέ τό ρωσικό διαβατήριο — τά πράγματα εἶναι πιό δύσκολα. Γιά τήν ὥρα δέν ἔχουμε ἀκόμη τίποτε, καί οἱ «προοπτικές» εἶναι ἀκόμη πολύ ἀόριστες. Ὥς τήν ἄνοιξη ἴσως τακτοποιηθεῖ κι' αὐτό.

Ἐγώ θά μείνω ἀκόμη ἐδῶ ἀρκετό ἴσως καιρό, καί γι' αὐτό ἡ ἀλληλογραφία μας μπορεῖ νά διεξάγεται χωρίς δυσκολίες.

---

* Σ. Β. Ἀντρόποφ. *Ἡ Σύντ.*

Ρωτᾶτε: τί δουλιά θά θέλαμε νά Σᾶς παρακαλέσουμε νά ἀναλάβετε; Νομίζω ὅτι γιά μᾶς θά ἔχουν ἰδιαίτερη σημασία (τήν ἄνοιξη ἤ τό φθινόπωρο, ὅποτε ὑπολογίζετε νά ξεκινήσετε) οἱ ἑξῆς δουλιές: 1) ἡ μεταφορά ἔντυπου ὑλικοῦ μέσω τῶν συνόρων· 2) ἡ διανομή του στή Ρωσία· 3) ἡ ὀργάνωση ἐργατικῶν ὁμίλων γιά τή διάδοση τῆς ἐφημερίδας καί ἡ ἀποστολή ειδήσεων κτλ., δηλαδή γενικά ἡ ὀργάνωση τῆς διάδοσης τῆς ἐφημερίδας καί ἡ ὀργάνωση στενῆς καί κανονικῆς σύνδεσης ἀνάμεσα σ' αὐτή καί στίς διάφορες ἐπιτροπές καί ὁμάδες. Στηρίζουμε μεγάλες ἐλπίδες στή συνεργασία Σας — ἰδιαίτερα στό ἔργο τῆς ἄμεσης σύνδεσης μέ τούς ἐργάτες στά διάφορα μέρη. Θά Σᾶς ἄρεσε μιά τέτια δουλιά; Δέν ἔχετε ἀντιρήσεις γιά τρεχάματα; Ἡ δουλιά αὐτή θά ἀπαιτοῦσε, ἀσφαλῶς, συνεχῆ τρεχάματα.

Ὑπάρχει σήμερα ἡ ὁμάδα τῆς Πετρούπολης πού ἔδοσε τήν ἐξουσιοδότηση στόν φίλο Σας; Ἄν ναί, δέν μπορεῖ νά μᾶς δόσει μιά διεύθυνση γιά γιάφκα στήν Πετρούπολη καί ἕνα παρασύνθημα γιά νά τούς παραδόσουμε τή δήλωσή μας; Ἔχουν σύνδεση μέ ἐργάτες γενικά καί ειδικά μέ τήν «Ἐργατική ὀργάνωση τῆς Πετρούπολης»[60];

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι καί Σᾶς εὔχομαι νά περάσετε ὅσο μπορεῖ πιό γρήγορα καί ἀνώδυνα τήν καραντίνα τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Δικός Σας *Petroff*

P. S. Σωστά ἔγραψα τή διεύθυνση;

Πληροφορεῖστε μας γιά τή λήψη τοῦ γράμματος αὐτοῦ.

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στό Λονδίνο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

29

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. ΜΠ. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

3. XI.

Χθές πῆρα τό γράμμα Σας, ἀγαπητέ Π. Μπ., καί σήμερα ἔστειλα κιόλας σημείωμα στήν ἀδελφή. Δέν ἔδοσε τό γράμμα στήν Β. Ι.

Γιά νά μή ξεχάσω: γράψτε, Σᾶς παρακαλῶ, **σέ τίνος ὄνομα** στείλατε ἐδῶ τό μαξιλάρι καί τό ἀγγλικό βιβλίο. *Ἀ κ ό μ η δ έ ν τ ά π ῆ ρ α .* Ἄν τά στείλατε postlagernd *, τότε πῶς τά στείλατε,

* — *πόστ-ρεστάντ. Ἡ Σύντ.*

ἁπλῶς postlagernd ἤ Bahnhofpostlagernd * ἤ κάπως ἀλλιῶς; Ἡ Β. Ι. δέν μποροῦσε νά μοῦ ἀπαντήσει, κι' ἐγώ ὅλο καί περίμενα τό γράμμα Σας, στό ὁποῖο ὅμως δέν ὑπάρχει οὔτε λέξη γι' αὐτό. Κι' ἐπειδή δέν ξέρω σέ τίνος ὄνομα ἔχουν σταλεῖ, δέν μπορῶ νά κάνω τίποτε. Παρακαλέστε τή Βέρα Πάβλοβνα νά μοῦ γράψει δυό λόγια γι' αὐτό καί φανεῖτε ἐπιεικής πού Σᾶς ἐνοχλῶ ξανά καί ξανά μ' αὐτά τά τιποτένια πράγματα.

Σχετικά μέ τό ἄρθρο γιά τόν Λῆμπκνεχτ, μά τήν ἀλήθεια, δέν ξέρουμε τί νά κάνουμε. Γιατί τό δικό Σας ἔχει διαστάσεις ἄρθρου *γιά περιοδικό:* 8 σελίδες (σάν τίς σελ. τοῦ «Νακανοῦνε» [61], ὅπως λέει ἡ Β. Ι. ψιλά στοιχεῖα, δηλ. περίπου 8 χιλ. γράμματα ἡ σελ.) — ὁπότε ἔχουμε 64 χιλ. γράμματα, κι' ἄν ἀκόμη πάρουμε μεγάλα στοιχεῖα σάν τοῦ «Νακανοῦνε», θά ἔχουμε *περίπου 50 χιλ. γράμματα!* Ἡ ἐφημερίδα μας θά ἔχει τό σχῆμα τῆς «Vorwärts», ἐπίσης μέ 3 στῆλες. Μιά στήλη παίρνει περίπου 6 χιλ. γράμματα — δηλ. τό *μισό* τοῦ ἄρθρου Σας θά πιάσει μιά ὁλόκληρη σελ. τῆς ἐφημερίδας + μιά στήλη ἐπιπλέον! Αὐτό δέν εἶναι καθόλου βολικό γιά μιά ἐφημερίδα, ἀφήνοντας πιά κατά μέρος ὅτι δέν εἶναι σωστό νά κοματιάσουμε ἕνα τέτιο ἄρθρο, σάν τό δικό Σας γιά τόν Λῆμπκνεχτ.

Ὅταν λάβω τό ἄρθρο Σας θά τά ὑπολογίσω ὅλα αὐτά μέ περισσότερη ἀκρίβεια. Θά προσπαθήσουμε μέ ὅλες τίς δυνάμεις νά μπεῖ στήν ἐφημερίδα, ἄν ὅμως λόγω τῶν διαστάσεων θά εἶναι ἀδύνατο νά γίνει, τότε θά ἔχετε τήν καλοσύνη νά μᾶς τό παραχωρήσετε γιά νά τό ἐκδόσουμε σέ μπροσούρα, σάν παράρτημα τῆς ἐφημερίδας; (ὅσο γιά τό περιοδικό γράφετε σχετικά μέ τόν Λῆμπκνεχτ ἄλλο ἄρθρο). Τώρα στοιχειοθετεῖται ἡ μπροσούρα «Τά γεγονότα τοῦ Μάη στό Χάρκοβο» (50 χιλ. γράμματα), ἔπειτα ἡ ἐφημερίδα καί μετά ἡ μπροσούρα Σας γιά τόν Λῆμπκνεχτ, ὅσο γιά τήν ἐφημερίδα, ἄν χρειαστεῖ, θά γραφεῖ ἕνα σημείωμα-νεκρολογία, πού νά ἀναφέρεται στήν μπροσούρα. Τί λέτε πάνω σ' αὐτό;

Ἐπαναλαμβάνω: ὅλα αὐτά δέν εἶναι παρά σχέδια — πρέπει νά κάνουμε ὑπολογισμό μέ ἀκρίβεια, καί ὅταν πάρουμε τό ἄρθρο Σας καί ὑπολογίσουμε θά Σᾶς γράψω ἀμέσως.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι καί Σᾶς εὔχομαι πάνω ἀπ' ὅλα νά γίνετε πιό γρήγορα ἐντελῶς καλά. Πολλούς χαιρετισμούς στήν οἰκογένειά Σας.

Δικός Σας *Πετρόφ*

Γράφτηκε στίς 3 τοῦ Νοέμβρη 1900
Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Ζυρίχη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. III

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* — πόστ-ρεστάντ, στό σιδηροδρομικό σταθμό. *Ἡ Σύντ.*

30

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. ΜΠ. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

8. XI.

Ἀγαπητέ Π. Μπ.! Πῆρα τό γράμμα Σας τῆς 5 καί τό ἄρθρο *. Εὐχαριστῶ πολύ γι' αὐτό. Ἡ διασκευή θά Σᾶς κόστισε, ἀσφαλῶς, ὄχι λίγο κόπο καί ἀκόμη πολλές στενοχώριες, γιατί ἡ συντόμευση ἑνός τέτιου θέματος θά ἔπρεπε νά εἶναι μιά δουλιά χωρίς καθόλου ἐνδιαφέρον. Ἔχει περισσότερη ἀξία γιά μᾶς τό ὅτι ἀναλάβατε Σεῖς τή δουλιά αὐτή. Σᾶς ζητῶ συγνώμη γιατί δέν Σᾶς στέλνουμε τά ἄρθρα: δυστυχῶς, ὁ «γραμματέας» μας εἶναι φορτωμένος μέ σοβαρές οἰκογενειακές ὑποχρεώσεις, καί γι' αὐτό ἡ ἀλληλογραφία του προχωρεῖ μέ μεγάλες δυσκολίες. Σᾶς στέλνω τό ἄρθρο «Οἱ καινούργιοι φίλοι τοῦ ρωσικοῦ προλεταριάτου», πού θέλουμε νά τό δημοσιεύσουμε στό 1ο φύλλο, σάν ἐπιφυλλίδα **. Σᾶς παρακαλῶ, γράψτε μας τή γνώμη Σας — μπορεῖτε μέ μολύβι πάνω στό ἴδιο τό ἄρθρο καί στή συνέχεια, ἄν ἔχετε τήν καλοσύνη, νά τό στείλετε στόν Γκ. Β—τς.

Σχετικά μέ τούς παριζιάνους ἀποφασίσαμε νά ἀκολουθήσουμε ἀκριβῶς τήν τακτική πού συμβουλεύετε Σεῖς: ἀπό τό ἕνα μέρος, «νά μήν ἐξοπλίζουμε», ἀπό τό ἄλλο, «νά εἶμαστε ἐπιφυλακτικοί». Φυσικά, αὐτοί εἶναι δυσαρεστημένοι ἀπό τίς ἐπιφυλάξεις μας καί τελευταῖα μᾶς ἔτυχε (μᾶς ἔτυχε ἀναγκαστικά) νά ἀποκρούσουμε κατά ἕναν τέτιο τρόπο τή δυσαρέσκειά τους, πού φοβηθήκαμε μήν ἔχουμε «ψύχρανση» (ἡ λέξη φοβηθήκαμε δέν εἶναι κατάλληλη, γιατί ἀποφασίσαμε νά τούς ἀποκρούσουμε ἀκόμη καί σέ περίπτωση πού θά φτάναμε καί σέ βέβαιη ρήξη). Χθές πήραμε ἀπάντηση ἀπό τόν «γραμματέα» τῆς ὁμάδας πού συγκρότησαν στό Παρίσι [62]. Κρίνοντας ἀπό τήν ἀπάντηση, ἡ ἀπόκρουσή μας δέν εἶχε ἐπιζήμιες συνέπειες καί «ὅλα πᾶνε καλά». Ἄς ἐλπίζουμε πώς καί στό μέλλον ἔτσι θά εἶναι. Εἶναι ἀπόλυτα σωστό ὅτι ἀργότερα θά ὑποχρεωθοῦμε ἴσως νά σκεφτοῦμε γιά «καταστατικό» καί ἄλλα εὐχάριστα καί ἐνδιαφέροντα πράγματα, γιά τά ὁποῖα μιλᾶτε, ὥστόσο κάνατε πολύ καλά καί ὁρίσατε γι' αὐτή τή δουλιά ἑξάμηνη περίπου προθεσμία. Ἐφόσον

---

* Πρόκειται γιά τό ἄρθρο τοῦ Π. Μπ. Ἀξελρόντ «Βίλχελμ Λῆμπκνεχτ». *Ἡ Σύντ.*

** Συγγραφέας τοῦ ἄρθρου «Οἱ καινούργιοι φίλοι τοῦ ρωσικοῦ προλεταριάτου» εἶναι ὁ Λ. Μάρτοφ. *Ἡ Σύντ.*

ἡ ἐπιχείρηση δέν μπεῖ «σέ πλήρη λειτουργία» — αὐτό θά ἦταν πρόωρο· συμφωνοῦμε ἀπόλυτα μέ τή γνώμη Σας αὐτή.

Δέν μπορῶ ὅμως νά συμφωνήσω μαζί Σας ὅτι πρέπει νά ἀρχίσουμε νά ἐμφανιζόμαστε ἐδῶ ἀνοιχτά. Δέν μπορῶ ἀκόμη νά πιστέψω ὅτι «ἡ νομιμότητα χάθηκε πιά». Κατά τή γνώμη μου, *πρός τό παρόν* ἀκόμη δέν χάθηκε, κι' αὐτό ἴσως νά κρατήσει ἀρκετούς μῆνες ἀκόμη, καί στό διάστημα αὐτό πολλά θά ξεκαθαριστοῦν. (Ὁ ἀδελφός βρίσκεται ἤδη στή Ρωσία· γιά τήν ὥρα ὅλα πᾶνε καλά. Καί ὁ ταξιδιώτης * γιά τήν ὥρα περιοδεύει καλά.) Μά καί ὅταν ἀκόμη χαθεῖ ἐντελῶς καί ὁριστικά ἡ νομιμότητα, μποροῦν νά ὑπάρχουν σοβαροί λόγοι ἐνάντια στήν ἀνοιχτή ἐμφάνιση (λογουχάρη, λόγοι γιά ταξίδια στήν πατρίδα). Γι' αὐτό τό λόγο ὥσπου νά κυκλοφορήσουν τά πρῶτα φύλλα καί ὥσπου νά συναντηθοῦμε ὅλοι ἐμεῖς (μέ τόν Ἀλεξέι καί τόν ἀδελφό) θά ἐξακολουθῶ πάντως νά κρύβομαι. Ἄν εἶναι γραφτό ἡ ἐπιχείρηση νά ἔχει ἐπιτυχία, τότε ἡ ἀπόφαση αὐτή μπορεῖ γρήγορα νά τροποποιηθεῖ — ἡ προηγούμενη ὅμως αἰσιοδοξία μου σχετικά μ' αὐτό τόν ὅρο κλονίστηκε πολύ «ἀπό τήν πεζότητα τῆς ζωῆς» [63].

Ὅσο γιά τό περιοδικό γρήγορα ἴσως θά ξεκαθαριστεῖ, ἄν θά τό ὀργανώσουμε ἐδῶ ἤ θά πᾶμε σέ ἄλλες χῶρες, ἀναζητώντας καταφύγιο. Μόλις ξεκαθαριστεῖ θά Σᾶς ἐνημερώσω.

Δέν μοῦ εἶναι καθόλου βολικό νά γράψω στήν Ἀμερική, γιατί ἐκεῖ δέν γνωρίζω κανέναν κι' ἐμένα δέν μέ γνωρίζουν — ἔτσι ἤ ἀλλιῶς θά ὑποχρεωθῶ νά καταφύγω στή μεσολάβησή Σας: γι' αὐτό δέν εἶναι καλύτερα νά γράψετε Σεῖς κατευθείαν καί νά στείλετε τή δήλωση, ἐνημερώνοντάς τους ὅτι προέρχεται ἀπό τή ρωσική ὁμάδα, ὅτι οἱ σχέσεις Σας μέ τήν ὁμάδα αὐτή εἶναι οἱ τάδε καί οἱ τάδε, ὅτι τώρα στό ἴδιο τυπογραφεῖο στοιχειοθετεῖται ἡ μπροσούρα «Τά γεγονότα τοῦ Μάη στό Χάρκοβο» καί μόλις τελειώσει αὐτή θά στοιχειοθετηθεῖ ἡ ἐφημερίδα, ὅτι ἡ δήλωση δέν μιλάει σχετικά μέ τό περιοδικό (ἤ τή Συλλογή) γιά συνωμοτικούς-τεχνικούς λόγους, ὅτι γιά τό 1ο φύλλο ἑτοιμάζονται (εἴτε εἶναι ἕτοιμα) τά τάδε ἄρθρα τοῦ Γκ. Β., τά δικά Σας, τοῦ Κάουτσκι (Erinnerungen ** — ἕνα ἐνδιαφέρον πραγματάκι, πού τό μεταφράζει ἤδη ἡ Β. Ι.) κ.ἄ.; Νομίζω πώς ὅλοι οἱ σκοποί πού Ἐσεῖς ἀναφέρετε θά ἐπιτευχθοῦν πολύ καλύτερα καί πώς ἄμεσα μέ ἕνα γράμμα δικό Σας, καί ἡ ἀποστολή ἀπομέρους Σας τῆς δήλωσης στήν Ἀμερική δέν κινδυνεύει τώρα πιά (ὅπως πιστεύω) νά ἔχει μιά ἀνεπιθύμητη

* Γ. Ο. Μάρτοφ. *Ἡ Σύντ.*

** — Ἀναμνήσεις. *Ἡ Σύντ.*

δημοσιότητα, ἰδιαίτερα ὅταν στείλετε ἕνα ἀντίτυπο γιά νά τό διαβάσει ὁ ἐκεῖ γραμματέας τοῦ συλλόγου στή συνέλευσή του.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. Δικός Σας *Petroff*

P. S. Τό μαξιλάρι καί τό βιβλίο τά πῆρα.

Γράφτηκε στίς 8 τοῦ Νοέμβρη 1900
Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Ζυρίχη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. III

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

31

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΠΛΕΧΑΝΟΦ

9. XI.

Σήμερα πῆρα τό γράμμα Σας, ἀγαπητέ Γκεόργκι Βαλεντίνοβιτς καί ἀμέσως Σᾶς ἔστειλα μέ συστημένο δέμα 1) τό ἄρθρο «Τί συνέβη;» τοῦ Puttman· 2) τό ἄρθρο τοῦ Πολύπειρου καί 3) τό ἄρθρο τοῦ Ντ. Κολτσόφ σχετικά μέ τό συνέδριο τοῦ Παρισιοῦ [64].

Τό τελευταῖο αὐτό ἄρθρο ἡ Β. Ι. τό βρῆκε ἐντελῶς ἀκατάλληλο, κι' ἐγώ συμμερίζομαι ἀπόλυτα τή γνώμη της: τό ἄρθρο δέν παρουσιάζει ἐνδιαφέρον, γιά περιοδικό εἶναι τελείως ἀκατάλληλο (πολύ περισσότερο πού γιά τόν Μιλλεράν θά γράψετε Ἐσεῖς [65]), γιά τήν ἐφημερίδα εἶναι ὑπερβολικά μεγάλο. Ἔχει 22-27 χιλιάδες γράμματα, ἐνῶ γιά τήν ἐφημερίδα χρειάζεται ἕνα σημείωμα μέ 6-9 χιλιάδες γράμματα ἤ λίγο περισσότερα. Γι' αὐτό τό λόγο σκεφτήκαμε νά παρακαλέσουμε τόν Ρακόβσκι νά γράψει μ' αὐτές τίς διαστάσεις ἕνα ἀρθράκι γιά τήν ἐφημερίδα καί νά ἀπορίψουμε τό ἄρθρο τοῦ Κολτσόφ. Ἀποφασίσαμε νά τό στείλουμε σέ Σᾶς, πολύ περισσότερο πού Ἐσεῖς σχεδιάζετε νά ἀπαντήσετε στόν Ρακόβσκι: κάνετε αὐτό πού νομίζετε πιό σκόπιμο: ἤ ἀπορίψετε τό ἄρθρο τοῦ Κολτσόφ καί παραγγείλετε στόν Ρακόβσκι, ἤ ἀναθέσετε στόν Κολτσόφ νά διασκευάσει καί νά συντομεύσει μέ τή δική Σας καθοδήγηση τό ἄρθρο. Πιστεύουμε ὅτι εἶναι πιό πιθανό νά διαλέξετε τόν πρῶτο δρόμο καί σέ μιά τέτια περίπτωση μπορεῖτε φυσικά νά ἐπικαλεστεῖτε ἀπέναντι στόν Κολτσόφ τή γνώμη μας· καί μεῖς μποροῦμε νά τοῦ γράψουμε οἱ ἴδιοι, μόλις πάρουμε τήν ἀπάντησή Σας.

Στέλνω τό ἄρθρο τοῦ Πολύπειρου γιά νά γίνει τό χτένισμα καί ὁρισμένες διορθώσεις πού σημειώσατε Σεῖς. Φυσικά, διορθώσεις μπορεῖ νά γίνονται, ὁρίστε, νά τό κάνετε αὐτό σέ ὅλα τά ἄρθρα, σημειώνοντας εἴτε μέ μολύβι ἀπευθείας στό χειρόγραφο, εἴτε σέ ξεχωριστά φύλλα χαρτιοῦ. Ἔπειτα, ἄν θέλετε, ἐγώ μπορῶ νά συνεννοηθῶ μέ τόν Πολύπειρο σχετικά μ' αὐτές τίς διορθώσεις — ἴσως δέν θά ἐπιμένει — ἄν ὅμως ἐπιμένει, τότε θά ὑποχρεωθοῦμε νά συζητήσουμε καί νά διαλέξουμε: νά δεχτοῦμε τό ἄρθρο, ὅπως τό δίνουν, ἤ νά μή τό δεχτοῦμε. Σέ καμιά περίπτωση ὅμως δέν μπορῶ νά συμφωνήσω μέ τήν πρότασή Σας νά ἀφαιρέσουμε τήν ὑπόμνηση σχετικά μέ τήν μπροσούρα τοῦ Μπάχαριεφ, καί ὄχι τόσο γιατί αὐτό θά ἦταν ἐξαιρετικά δυσάρεστο γιά τόν συγγραφέα, ὅσο γιατί κι' ἐγώ νομίζω ὅτι ἡ μπροσούρα τοῦ Μπάχαριεφ εἶναι ὠφέλιμη (παρά τίς ἐλλείψεις της), προωθεῖ ἕνα πραγματικά σοβαρό πρόβλημα καί βασικά τό λύνει σωστά. Ὁ Πολύπειρος γράφει ὄχι μόνο γιά τό παλιό, ἀλλά καί γιά τό καινούργιο· ἄν στήν περίοδο 1870-1880 οἱ σοβαροί ἐπαναστάτες δέν εἶχαν ἀνάγκη ἀπό τέτιες μπροσοῦρες, ἐμεῖς σήμερα ἔχουμε ἀναμφισβήτητα ἀνάγκη ἀπό τέτιες καί σκεπτόμασταν νά δημοσιεύσουμε ὁπωσδήποτε (ἴσως στήν ἐφημερίδα, ὄχι ὅμως στό 1ο φύλλο) ἕνα ἐπιδοκιμαστικό κριτικό σημείωμα σχετικά μέ τήν μπροσούρα αὐτή. Τό ὅτι προσελκύονται στό κίνημα μάζες τῆς ἐντελῶς νεαρῆς ἐργατικῆς καί τῆς διανοούμενης νεολαίας, τό ὅτι αὐτοί ξεχνοῦν σχεδόν τελείως πῶς καί τί γινόταν παλιότερα, τό ὅτι λείπει ἡ ὀργάνωση «ἔμπειρων» ἐπαναστατῶν — ὅλα αὐτά κάνουν ἀπαραίτητο νά κυκλοφοροῦν μπροσοῦρες σχετικές μέ τούς κανόνες συμπεριφορᾶς τῶν σοσιαλιστῶν. Οἱ πολωνοί ἔχουν μιά τέτια μπροσούρα *, πολύ πιό περιεκτική, μοῦ φαίνεται, ἀπ' αὐτή τοῦ Μπάχαριεφ. Ἡ Βέρα Ἰβάνοβνα συμφωνεῖ ὅτι δέν πρέπει νά ἀφαιρέσουμε τήν ὑπόμνηση γιά τόν Μπάχαριεφ. Κάτω ἀπό ὁρισμένες συνθῆκες, ἄν τό θεωρεῖτε ὠφέλιμο, δέν θά ἦταν ἴσως ἐπίκαιρο νά συζητήσουμε στίς σελίδες τοῦ περιοδικοῦ τή σημασία πού μποροῦν νά ἔχουν παρόμοιες μπροσοῦρες;

Τό ἄρθρο τοῦ Πολύπειρου τό προορίζουμε γιά τό περιοδικό καί ὄχι γιά τήν ἐφημερίδα. Ἡ Βέρα Ἰβάνοβνα λέει ὅτι ἡ ἐφημερίδα μας, σέ σύγκριση μέ τό ἐπίπεδο ἐκεῖνο τῶν ἀναγνωστῶν γιά τό ὁποῖο προορίζεται, στέκεται ἕνα σκαλοπάτι χαμηλότερα ἀπό ἐκεῖνο πού Ἐσεῖς ἴσως ὑπολογίζετε. Γενικά ἡ Βέρα Ἰβάνοβνα εἶναι πολύ δυσαρεστημένη ἀπό τήν ἐφημερίδα: εἶναι,

* Δέν ἐξακριβώθηκε ὁ τίτλος τῆς μπροσούρας. *Ἡ Σύντ.*

λέει, *τοῦ τύπου* τῆς «Ραμπότσεγε Ντιέλο», μόνο πού εἶναι λίγο πιό λογοτεχνική καί πιό φροντισμένη... Ἔστειλα ἕνα ἄρθρο στόν Πάβελ Μπορίσοβιτς μέ τήν παράκληση νά τό στείλει σέ Σᾶς. Δέν θά ἦταν καθόλου σωστό νά συντομευτεῖ καί νά περικοπεῖ τό ἄρθρο σχετικά μέ τήν ἀπόφαση τοῦ Κάουτσκι γιά νά προσαρμοστεῖ στίς διαστάσεις ἑνός ἄρθρου ἐφημερίδας, καί γι' αὐτό θά θέλαμε νά βάλουμε στό περιοδικό τό ἀρθράκι Σας, ἤ ἕνα σημείωμα πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα. Ἤ μήπως σκέπτεστε νά περιοριστεῖτε σέ πάρα πολύ λίγο; Ἴσως ἀκόμη καί ἕνα σημείωμα πάνω σ' αὐτό νά χρειαστεῖ 10 τυπογραφικές σελίδες, δηλ. περίπου 20 χιλιάδες γράμματα, ἄν ὄχι περισσότερα.

Ὁμολογῶ, νόμιζα ὅτι θά εἴσαστε πρόθυμος νά γράψετε ἕνα σημείωμα γιά τόν Σολοβιόφ. Ὁ Puttman μάλλον δέν θά τό ἀναλάβει: θά τοῦ γράψω, ὅμως σχεδόν δέν ἐλπίζω.

Ἡ Βέρα Ἰβάνοβνα εἶναι ἕτοιμη νά γράψει γιά τούς δεκεμβριστές[66], ὅμως πῶς νά κάνουμε γιά ὑλικά; Θά γράψουμε ἀμέσως νά μᾶς στείλουν ὅ,τι μποροῦν. Ἴσως καί Σεῖς νά ὑποδείξετε τί θά εἶχε ἰδιαίτερη σημασία νά ἔχουμε γι' αὐτή τή δουλιά. Ἴσως νά ἔχουν ἰδιαίτερη σημασία τά ἱστορικά περιοδικά πού δέν τά βρίσκεις ἐδῶ.

Ὁ Γκουριέβιτς γράφει γιά τό περιοδικό ἕνα μεγάλο ἄρθρο σχετικά μέ τίς γαλλικές ὑποθέσεις καί γιά τήν ἐφημερίδα σχετικά μέ τό ἐθνικό συνέδριο. Γιά τό διεθνές συνέδριο ἤθελε νά γράψει ὁ Γκόλντενταχ ἤ ὁ Ναχάμκις, ὅμως δέν ἔγραψαν.

Στεῖλτε, Σᾶς παρακαλῶ, τό ἄρθρο Σας «Ὁ σοσιαλισμός καί ὁ πολιτικός ἀγώνας» (μπορεῖ νά σταλεῖ *στήν ἴδια διεύθυνση τοῦ Λέμαν* μέ συστημένο δέμα)· δέν νομίζω ὅτι, ἐξαιτίας τῆς συντροφικῆς κριτικῆς, τό ἄρθρο μπορεῖ νά μήν ἀρέσει στόν Ἀλεξέι, πού, ἀπό ὅσα θυμᾶμαι, μοῦ ἔλεγε ὅτι παραδέχτηκε τήν ὀρθότητα τῶν ἀντιρήσεων τοῦ Πάβελ Μπορίσοβιτς.

Τά ξεχωριστά φύλλα τά ἀριθμοῦμε (ἄν δέν ἔχουν ἀριθμούς) καί δέν πιστεύω νά τά χάσουν οἱ στοιχειοθέτες: ἔχουν νά κάνουν πάντοτε μέ ξεχωριστά φύλλα, τά ἴδια κάνουμε καί γιά τήν ἐφημερίδα καί ὥς τά σήμερα δέν τά ἔχασαν. Ὅπως φαίνεται, τό ζήτημα τοῦ «ὑπεύθυνου» θά λυθεῖ αὔριο-μεθαύριο — καί νομίζω θά λυθεῖ εὐνοϊκά (σήμερα πῆρα εἴδηση γιά δυό συγκαταθέσεις: αὔριο περιμένω οὐσιαστικές πληροφορίες) καί παρόλα αὐτά πιστεύουμε ὅτι δέν θά τά βγάλουμε πέρα (τουλάχιστο στήν ἀρχή) χωρίς τή βοήθεια τοῦ Μπλούμενφελντ, πού ὁ Dietz συμφωνοῦσε νά τόν πάρει σάν στοιχειοθέτη καί πού θά *ἔβαζε* τή δουλιά

μας νά σταθεῖ στά πόδια της, θά μάθαινε λιγάκι τούς γερμανούς κτλ. Μόλις ξεκαθαριστοῦν τελικά όλα, θά τούς γράψω ἤ θά τηλεγραφήσω ἀμέσως. Τό ἄρθρο Σας «'Ακόμη μιά φορά etc.» θά θέλαμε πολύ νά τό ἔχουμε τό γρηγορότερο, γιατί ὑπάρχει πιθανότητα νά ὑποχρεωθοῦμε νά τό στείλουμε ἀμέσως γιά στοιχειοθέτηση.

'Ενάντια στή «Ραμπότσαγια Μίσλ» — καί συγκεκριμένα, μόνο ἐνάντια στό ἄρθρο «Ἡ πραγματικότητά μας», πού δημοσιεύτηκε στό «Ξεχωριστό παράρτημα» — εἶχα γράψει ἀκόμη πρίν ἕνα χρόνο τό ἄρθρο «Πισωδρομική κατεύθυνση στή ρωσική σοσιαλδημοκρατία» *. Τώρα μοῦ τό ἔστειλαν ἐδῶ καί σκέπτομαι νά τό διασκευάσω γιά τό περιοδικό, βάζοντας μιά προσθήκη ἐνάντια στό «Ραμπότσεγε Ντιέλο».

Δέν καταλαβαίνω καλά γιά ποιό «τελευταῖο φύλλο» τῆς «Ραμπότσαγια Μίσλ» μιλᾶτε; Τό τελευταῖο φύλλο τῆς ἐφημερίδας ἦταν τό 8ο — («ἀρχίζοντας ἀπό τήν 5η σελίδα» νέα σύνταξη), ὅπου δημοσιεύτηκε ἀνάμεσα στ' ἄλλα ἡ *παραίτηση* ἀπό τά περίφημα *παράλληλα* στό τέλος τοῦ ἄρθρου γιά τόν Τσερνισέβσκι, πού μπῆκε στό «Ξεχωριστό παράρτημα». Μήπως αὐτό ἔχετε ὑπόψη Σας;

Τό σημείωμα «Μέχρι ποῦ φτάσαμε;» [67] θά τό θεωροῦσα ὠφέλιμο, ἄν καί *τώρα* ἀμφιβάλλω γιά τή «μαχητικότητα» τῆς «Ραμπότσαγια Μίσλ»: ὡστόσο θέλουν νά κάνουν ορισμένα βήματα πρός «τήν κατεύθυνσή μας» (passez moi le mot **) καί θά ἔπρεπε νά προσπαθήσουμε νά τούς λογαριάζουμε verbesserungsfähig ***. Φυσικά, ἡ ἐπίθεση *πρέπει* παρόλα αὐτά νά γίνει: χωρίς ἐπίθεση εἶναι ἀδιόρθωτοι. Τελευταῖα εἶχα ἀλληλογραφία μέ μιά παλιά μου συντρόφισσα ἀπό τήν Ἕνωση [68], τήν Βετρίνσκαγια, καί τῆς εἶπα ὅτι συμφωνῶ μέ τά λόγια τοῦ 'Αλεξέι: «Θά ὑποχρεωθοῦμε νά παλέψουμε ἐνάντιά Σας». Νά παλέψετε, ἄν δέν ντρέπεστε — ἀπάντησε αὐτή στόν 'Αλεξέι. Τῆς ἔγραψα ὅτι ἐγώ δέν ντρέπομαι καθόλου ****.

Θά ἤθελα νά συζητήσω μαζί Σας καί γιά τό ρεῦμα τῶν οἰκονομιστῶν καί γιά τίς ἀπόψεις τοῦ 'Αλεξέι, ὅμως εἶναι πιά πολύ ἀργά, καί θά περιοριστῶ σέ λίγα λόγια: φυσικά, *τό ρεῦμα* τῶν οἰκονομιστῶν ἦταν πάντοτε λάθος, τό ρεῦμα ὅμως αὐτό εἶναι πολύ νεαρό, ἐνῶ ὁ *ἐνθουσιασμός* τῆς «οἰκονομιστικῆς» διαφώτισης ὑπῆρχε *(καί ὑπάρχει ἐδῶ κι' ἐκεῖ)* καί χωρίς ρεῦμα καί ἀποτελοῦσε δικαιολογημένο καί ἀναπόφευκτο συνοδοιπόρο τοῦ

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 4ος, σελ. 246-279. *Ἡ Σύντ.*

** — συγχωρεῖστε με γιά τή διατύπωση. *Ἡ Σύντ.*

*** — ἱκανούς νά διορθωθοῦν, ὄχι ἀδιόρθωτους. *Ἡ Σύντ.*

**** Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 55. *Ἡ Σύντ.*

βήματος πρός τά μπρός μέσα σ' ἐκεῖνες τίς συνθῆκες τοῦ κινήματός μας, *πού ὑπῆρχαν στή Ρωσία* κατά τά τέλη τῆς περιόδου 1880-1890, ἤ στίς ἀρχές τῆς περιόδου 1890-1900. Οἱ συνθῆκες ἐκεῖνες ἦταν τόσο πνιγηρές, πού 'Εσεῖς ἴσως δέν τίς φαντάζεστε κάν καί δέν ἐπιτρέπεται νά καταδικάζουμε τούς ἀνθρώπους πού, βαδίζοντας μέ τά τέσσερα νά βγοῦν ἀπό τίς συνθῆκες αὐτές, σκόνταφταν. Γιά νά μπορέσουν νά βγοῦν ἀπ' τήν κατάσταση αὐτή, κάποια στενότητα ἦταν καί ἀπαραίτητη καί δικαιολογημένη — *ἦταν*, ὅταν ὅμως ἄρχισαν νά τήν ἀνάγουν σέ θεωρία καί νά τή συνδέουν μέ τόν μπερνσταϊνισμό, ἡ ὑπόθεση φυσικά ἄλλαξε ριζικά. Τό ὅτι ὁ ἐνθουσιασμός ἀπό τήν «οἰκονομιστική» διαφώτιση καί τήν ἐξυπηρέτηση τοῦ «μαζικοῦ» κινήματος ἦταν φυσιολογικό φαινόμενο, τό ἀναγνωρίσατε ἀπ' ὅσο θυμᾶμαι, καί Σεῖς στή «Νέα ἐκστρατεία», πού γράφτηκε τό 1896, ὅταν ὁ οἰκονομισμός τῆς Βίλνα βρισκόταν ἤδη à l'ordre du jour *, ἐνῶ τῆς Πετρούπολης μόλις γεννιόταν καί διαμορφωνόταν.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι καί παρακαλῶ νά μήν παραπονιέστε γιά τήν ἀταξία τοῦ γράμματος.

Δικός Σας *Petroff*

Γράφτηκε στίς 9 τοῦ Νοέμβρη 1900
Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1956 στό περιοδικό «Κομμουνίστ», τεῦχ. 16

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

32

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. ΜΠ. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

16. XI.

Τώρα μόλις πῆρα, ἀγαπητέ Π. Μπ., τίς παρατηρήσεις Σας πάνω στό ἄρθρο «'Επιτακτικά καθήκοντα» **. Εὐχαριστῶ πολύ γι' αὐτές. Ποιά ἡ γνώμη Σας σχετικά μέ τό ὅτι τό ἄρθρο αὐτό δέν εἶναι τόσο ἐκλαϊκευτικό; Μήπως ἀποτελέσει παραφωνία;

Σᾶς στέλνω τόν πρόλογο στήν μπροσούρα «Τά γεγονότα τοῦ Μάη στό Χάρκοβο» *** (στό χειρόγραφο πού ἔχετε Σεῖς ἔγιναν μερικές, ὅμως πολύ ἀσήμαντες, διορθώσεις). Σᾶς παρακαλῶ πέστε τή γνώμη Σας σχετικά μ' αὐτό καί σημειῶστε, χωρίς νά διστάζετε, τίς παρατηρήσεις Σας μέ τήν πέννα ἤ τό μολύβι πάνω στό ἴδιο τό χειρόγραφο.

Σᾶς στέλνω ἀκόμη τό ντοκουμέντο πού ἦρθε ἀπό τή Ρωσία σχετικά μέ τή συγχώνευση τῆς 'Εργατικῆς ὀργάνωσης Πετρούπο-

* — στήν ἡμερήσια διάταξη. *Ἡ Σύντ.*

** Βλ. Β. Ι. Λένιν. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 4ος, σελ. 377-382. *Ἡ Σύντ.*

*** Βλ. στόν ἴδιο τόμο, σελ. 369-376. *Ἡ Σύντ.*

λης μέ τήν «Ἕνωση Ἀγώνα»[69]. Λένε ὅτι οἱ πετρουπολίτες ἀσχολοῦνται πολύ μ' αὐτό καί ὅτι τό Κίεβο τάχα ἀποδέχτηκε κιόλας τό παραπάνω πρόγραμμα. Εἶναι ἀπαραίτητο νά γράψουμε γι' αὐτό τό πρόγραμμα. Μήπως ἔχετε τή διάθεση νά τό κάνετε αὐτό; (Ἅμα διαβάσετε αὐτό τό «ντοκουμέντο» — «φροῦτο», ὅπως ἐκφράζεται ὁ ἀδελφός, στεῖλτε το, Σᾶς παρακαλῶ, στόν Γκ. Β., ἄν δέν Σᾶς χρειάζεται).

Ἐπιτέλους βρήκαμε ὑπεύθυνο: ἡ Ἔττινγκερ πάντως ἀνέλαβε νά ὑπογράψει δυό τεύχη, ἀφοῦ παραιτήθηκε ἀπό κάθε ἀξίωση σχετικά μέ τό «ὕφος» κτλ. καί ἐπιφυλάχθηκε μόλις κυκλοφορήσουν τά δυό τεύχη νά δηλώσει στόν Τύπο ὅτι δέν συμφωνεῖ μέ τό περιεχόμενο κτλ. Πρέπει νά ἐλπίζουμε ὅτι θά ἐκπληρώσει τόν ὅρο αὐτό (μόνο γιά τήν ὥρα παρακαλεῖ θερμά, ὥς τήν κυκλοφορία τοῦ τεύχους, νά μή γίνει λόγος γι' αὐτό σέ κανέναν) — καί στό μεταξύ ἐμεῖς ἤ θά βροῦμε κάποιο ἄλλο πρόσωπο, ἤ θά τά βολέψουμε διαφορετικά. Τίς διαπραγματεύσεις μέ τήν Ἔττινγκερ τίς ἔκανα προσωπικά ἐγώ μέ τή μεσολάβηση τοῦ Μπούχολτς, πού *βγῆκε ἀπό τήν Ἕνωση* γιά νά κάνει ὁρισμένες προσπάθειες σέ πνεῦμα συμφιλίωσης. Πιό λεπτομερειακά γιά τίς προσπάθειες αὐτές θά Σᾶς γράψω ἀργότερα, καί πιό πολύ γιατί αὐτές ἔχουν λίγο ἐνδιαφέρον.

Τώρα τίς μέρες αὐτές ἐλπίζουμε νά ἀρχίσουμε τή στοιχειοθέτηση.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι.

Δικός Σας *Petroff*

Γράφτηκε στίς 16 τοῦ Νοέμβρη 1900
Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Ζυρίχη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. ΙΙΙ

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

33

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. ΜΠ. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

19. XI. 00.

Ἀγαπητέ Π. Μπ.! Τώρα μόλις πῆρα τό γράμμα Σας τῆς 17. XI καί διάβασα μέ πολύ ἐνδιαφέρον τίς παρατηρήσεις Σας. Φυσικά, ἐμεῖς θά προσπαθοῦμε ὁπωσδήποτε νά Σᾶς στέλνουμε ὅσο μποροῦμε περισσότερα ἄρθρα, γιατί αὐτό ἀπό κάθε πλευρά εἶναι ὠφέλιμο γιά τίς ἐκδόσεις, χωρίς νά μιλᾶμε πιά γιά τό δικαιολογημένο δικό Σας ἐνδιαφέρον. Τό μόνο δυσάρεστο εἶναι ὅτι ἡ γραμματέας μας überarbeitet *: ὡστόσο ἡ κατάσταση αὐτή πρέπει σύν-

* — εἶναι κατακουρασμένη. *Ἡ Σύντ.*

τομα νά ἀλλάξει, γιατί στό ζήτημα τῆς Kinderpflege * γίνονται σοβαρές ἀλλαγές [70].

Ὁ Ντανιέβιτς ἔστειλε σημείωμα γιά τήν ἐφημερίδα σχετικά μέ τό γαλλικό ἐθνικό συνέδριο μέ 12 χιλιάδες περίπου γράμματα: διστάζω νά πῶ, ἄν αὐτό εἶναι πέρα γιά πέρα κατάλληλο. Εἶναι πολύ πιθανό ἐφόσον ἔχουμε τό χρονικό Σας, νά τά καταφέρουμε χωρίς αὐτό: περιμένουμε ἀνυπόμονα τό χρονικό Σας. Ὁ Ντανιέβιτς γράφει γιά τό περιοδικό ἕνα μεγάλο ἄρθρο σχετικά μέ τίς γαλλικές ὑποθέσεις [71].

Τό συνημμένο γράμμα εἶναι γιά τόν Ρολάου: ὁ συνάδελφός μου τοῦ γράφει γιά τήν ὑπόθεσή μας τοῦ «τσαγιοῦ», γιατί νομίζουμε ὅτι ὁ ἀνταποκριτής μου, ὁ Σκούμπικ, δέν βρίσκεται στήν πόλη [72]. Σᾶς παρακαλῶ, ἄν ἔχετε τήν καλοσύνη, δόστε τό γράμμα αὐτό στόν Ρολάου καί παρακαλέστε τον νά μᾶς ἀπαντήσει ἀμέσως (μέ συγχωρεῖτε πού Σᾶς ἀνησυχῶ μέ μιά τέτια παράκληση: ἐλπίζω ὅτι θά μπορέσετε νά ἀναθέσετε τή δουλιά αὐτή ἔστω καί στόν Γκουριέβιτς). Καί ἄν ὁ Ρολάου δέν βρίσκεται στήν πόλη, θά ἔχετε τήν καλοσύνη νά διαβάσετε τό γράμμα πού στέλνεται σ' αὐτόν καί νά συζητήσετε πάνω στό περιεχόμενό του ἔστω καί μέ τή γυναίκα τοῦ Σκούμπικ; Γιατί εἶναι ἀνάγκη νά ἔχουμε τό γρηγορότερο μιά συγκεκριμένη ἀπάντηση, καί ἄν δέν βρίσκεται στήν πόλη οὔτε ὁ Ρολάου, οὔτε ὁ Σκούμπικ, τότε δέν μποροῦμε νά ἔχουμε ἀπάντηση παρά μόνο ἄν Ἐσεῖς προσωπικά συζητήσετε μέ κάποιον ἀπό τή συντροφιά τους.

Σχετικά μέ τό ἄρθρο τῆς Λ. Ἀξελρόντ ** συμφωνῶ ἀπόλυτα μαζί Σας ὅτι πρέπει πρίν ἀπόλα νά τό στείλουμε στόν Γκ. Β.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι καί Σᾶς ζητῶ συγνώμη γιά τό πολύ βιαστικό γράμμα.

Δικός Σας *Πετρόφ*

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Ζυρίχη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. III

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

34

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. ΜΠ. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

26. XI. 00.

Ἀγαπητέ Π. Μπ.!

Τώρα μόλις ἦρθε ἕνα γράμμα ἀπό τόν κοινό μας φίλο, πού γράφει ὅτι ὅλα τακτοποιήθηκαν. Ἐπιτέλους, τό ζήτημα θά προχωρήσει «σταθερά»! Αὐτός Σᾶς παρακαλεῖ πολύ νά στείλετε (σέ μένα) ὅσο τό

* — φροντίδας γιά τά παιδιά. *Ἡ Σύντ.*

** «Γιατί δέν θέλουμε νά πᾶμε πίσω;». *Ἡ Σύντ.*

δυνατό γρηγορότερα τό διαβατήριο τοῦ Νούσπερλι * (ἤ Χούσπερλι; Δέν φαίνεται καθαρά, Ἐσεῖς ὅμως ἀσφαλῶς ξέρετε) [73].

Αὔριο στίς 27. XI ἀρχίζει ἡ στοιχειοθέτηση καί συνεπῶς μποροῦμε νά ἐλπίζουμε ὅτι μέσα σέ δυό ἑβδομάδες (ἤ λίγο περισσότερο) ὅλα θά εἶναι ἐντελῶς ἕτοιμα. Γι' αὐτό θά ἔχει μεγάλη σημασία νά βρίσκεται ἐδῶ ὅλο τό ὑλικό μέσα σέ μιά ἑβδομάδα — μαζί καί τό δικό Σας χρονικό γιά τό ἐξωτερικό. Ἐλπίζω ὅτι ἡ προθεσμία αὐτή δέν θά Σᾶς ἀναγκάσει νά διακόψετε κάτι, γιατί ἀσφαλῶς λίγο Σᾶς ἔμεινε ἀκόμη. Ἡ Β. Ι. γράφει σήμερα στόν Γκ. Β. νά ἐπισπεύσει τό ἄρθρο γιά τό συνέδριο τοῦ Παρισιοῦ **. Φυσικά, μπορεῖτε ἀπόλυτα νά ἀναφέρεστε στό ἄρθρο του (ἄν θά τό κάνετε αὐτό) καί πρίν τό πάρουμε.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι καί Σᾶς εὔχομαι πλήρη ὑγεία.

Δικός Σας *Πετρόφ*

P. S. Σήμερα κιόλας στέλνω στόν Ντίτς τό χειρόγραφο (τοῦ Γκ. Β.) ***. Ἴσως κι' ἐκεῖ ἡ δουλιά νά τραβήξει μπροστά ἀποφασιστικά. Εἶναι καιρός πιά!

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Ζυρίχη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. III

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

35

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. ΜΠ. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

7/XII. 00.

Ἀγαπητέ Π. Μπ.! Μέ συγχωρεῖτε πού δέν Σᾶς ἀπάντησα στό γράμμα πρός τήν Μπαϊνόβα: μέ ἐμπόδισε ἡ ἀδιαθεσία μου. Τώρα ὅμως, ἀφοῦ συμβουλεύτηκα τήν Β. Ι., βλέπω πώς ἡ κατάσταση εἶναι πολύ σοβαρή: τό χρονικό γιά τό ἐξωτερικό εἶναι ἀπαραίτητο, τό πρῶτο φύλλο τῆς ἐφημερίδας ἤδη τυπώνεται, τό δεύτερο εἶναι ἕτοιμο ἐκτός ἀπό τό χρονικό. Τό μέγεθος τοῦ

---

* Γράφει: «Θά τό στείλω πίσω, μόλις φτάσω ἐδῶ».

** Συγγραφέας τοῦ ἄρθρου «Τό διεθνές σοσιαλιστικό συνέδριο τοῦ Παρισιοῦ» εἶναι ὁ Χ. Γκ. Ρακόβσκι. *Ἡ Σύντ.*

*** Πρόκειται γιά τό ἄρθρο τοῦ Γκ. Β. Πλεχάνοφ, πού ἀργότερα δημοσιεύτηκε στό περιοδικό «Ζαριά», τεῦχ. 1. *Ἡ Σύντ.*

χρονικοῦ ὑπολογίζεται γύρω στά 26 χιλιάδες γράμματα *. Στό κάτω-κάτω βγάζουμε κάτι ἄλλο.

Γι' αὐτό, παρακαλῶ, νά στείλετε *ἀμέσως* ὅ,τι ἔχετε καί ὅ,τι μπορεῖτε. Μέ ἀνυπομονησία θά περιμένω ἀπάντηση.

Ἡ διεύθυνση:

Herrn Georg Rittmeyer.
Kaiserstraße 53. o.
München (ἐσωτερικά: für Meyer).

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι.

Δικός Σας *Petroff*

Μέ συγχωρεῖτε πολύ πού τόσο Σᾶς ἐνοχλῶ. Πῶς νά γίνει ὅμως; Ἐλπίζω ὅτι ὅπως μέ τό ἄρθρο γιά τόν Λῆμπκνεχτ, θά τό τακτοποιήσετε κι' αὐτό.

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Ζυρίχη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. III

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

36

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. ΜΠ. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

11. XII.

Ἀγαπητέ Π. Μπ.!

Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ γιά τή γρήγορη ἀποστολή τῶν παρατηρήσεων πάνω στό σημείωμα σχετικά μέ τή διάσπαση [74]. Ἔκανα τίς διορθώσεις πού θέλατε, δέν μπόρεσα ὅμως νά ἀφαιρέσω οὔτε λέξη ἀπό τά ἀναφερόμενα στίς ὑπηρεσίες πού πρόσφερε τό «Ραμπότσεγε Ντιέλο» — νομίζω, πώς αὐτό θά ἦταν ἄδικο ἀπέναντι σ' ἕναν ἀντίπαλο, πού δέν ἔχει μόνο σφάλματα ἀπέναντι στή σοσιαλδημοκρατία.

Ὁ Πολετάγεφ μοῦ ἀνακοίνωσε μιά εἴδηση πού μέ εὐχαρίστησε πάρα πολύ, ὅτι τώρα ἀπαλλαχτήκατε κάπως ἀπό τό κεφίρ ** καί θά μπορούσατε νά ἔρθετε γιά λίγο καιρό σέ μᾶς. Αὐτό θά ἦταν ὑπέροχο! Ἀπό τήν ἄποψη τῆς ἐγκατάστασης δέν θά παρουσιαστοῦν νομίζω δυσκολίες, μπορεῖ νά βρεθεῖ δωμάτιο μέ βδομαδιάτικο νοίκι. Ἐξάλλου, Ἐσεῖς ἔχετε διαβατήριο ἐλβετοῦ πολίτη. Παρόλα αὐτά περιμένω (παρόλα αὐτά, γιατί ἀπό

* Μαζί μέ τό ἄρθρο τοῦ Ρακόβσκι, πού τό περιορίσαμε στίς 10 σχεδόν χιλιάδες γράμματα.

** Εἶδος γιαουρτιοῦ. Ἐννοεῖ τήν αὐστηρή δίαιτα. *Σημ. μετ.*

καιρό πιά ἄδικα περιμένω) τή γρήγορη ἄφιξη τῶν δυό φίλων. Ὁ Ἀλεξέι γράφει πώς ἔχει «μεγάλη ἐπιθυμία» νά ἔρθει, μά τόν καθυστεροῦν διάφορα περιστατικά. Ὁ ἄλλος φίλος ἔχει καιρό νά γράψει, ἄγνωστο γιά ποιό λόγο, δέν νομίζω ὅμως ὅτι αὐτό μπορεῖ νά εἶναι δεῖγμα ὅτι ἔγινε κάτι τό πολύ ἄσχημο. Ὥς τόν ἐρχομό τους εἶναι πιθανό ὅτι θά κυκλοφορήσουν καί ἡ «Ἴσκρα» (σέ 1-2 ἑβδομάδες) καί τό «Ζαριά» (ὁ Ντίτς μίσθωσε καί δεύτερο στοιχειοθέτη καί μᾶς ζορίζει πολύ, μᾶς βιάζει. Μέ τήν εὐκαιρία, θά ἔχετε κάτι γιά τό τεῦχος αὐτό τοῦ περιοδικοῦ *;)· — θά ξεκαθαριστεῖ κάτι καί γιά τή μεταφορά (ὤχ, τί δύσκολο ζήτημα!) καί γιά τά ὑλικά, καί τότε θά ἦταν πολύ ὠφέλιμο νά ὀργανωθεῖ μιά σύσκεψη. Πολύ θά τό ἤθελα αὐτό τό πράγμα.

Πῶς πάει τό ἄρθρο τοῦ νεαροῦ Ἄντλερ [75]; Τό γράφει; Πότε θά εἶναι ἕτοιμο; Σᾶς παρακαλῶ, ζορίστε τον μέ γράμμα καί — ἄν Σᾶς ἐπιβαρύνει ἡ ἀλληλογραφία, ἤ ἄν ὑπάρχει κίνδυνος νά χαθεῖ πολύς καιρός ἐξαιτίας τοῦ Umweg ** Μόναχο — Ζυρίχη — Βιέννη — τότε δόστε σ' αὐτόν τή διεύθυνση τοῦ Λέμαν (Herrn Dr. Med. Carl Lehmann, Gabelsbergerstraße *20 a.* München. Σέ ἐσωτερικό φάκελλο: für Meyer), καί σέ μᾶς τή δική του διεύθυνση, καί μεῖς θά ζητήσουμε ἀπ' αὐτόν ἀπάντηση.

Θέλουμε νά ἐκδόσουμε τό «Ζαριά» σέ 1000 ἀντίτυπα γιά τή Ρωσία καί 500 γιά τό ἐξωτερικό.

Περιμένω ἀνυπόμονα τό χρονικό Σας καί ἔπειτα τή συνάντηση.

Δικός Σας *Petroff*

Γιά τόν Γκουριέβιτς:

Σᾶς παρακαλῶ, φροντίστε γιά τό ἑξῆς: θά πρέπει νά βρεθεῖ μιά καλή διεύθυνση στή Ζυρίχη, καί μέσω αὐτῆς ὁ Ἐφίμοφ (στοιχειοθέτης στόν Ντίτς) θά μποροῦσε νά ἀλληλογραφεῖ μέ τή Γενεύη, δηλαδή μιά ἐνδιάμεση, διαβιβαστική διεύθυνση. Ἄν μπορεῖτε, στεῖλτε την, Σᾶς παρακαλῶ, σέ μένα τό γρηγορότερο, ἤ πάντως ἀπαντεῖστε μου ἀμέσως ἔστω καί μέ δυό λόγια.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι καί χαιρετῶ τή Βέρα Πάβλοβνα.

Δικός Σας *Petroff*

Γράφτηκε στίς 11 τοῦ Δεκέμβρη 1900
Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Ζυρίχη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. III

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* Μήπως θά μπορούσατε κάτι νά φτιάξετε ἀπ' αὐτό πού ἔχετε γράψει γιά τόν Λῆμπκνεχτ καί δέν μπῆκε στήν ἐφημερίδα;

** — κυκλικοῦ δρόμου. *Ἡ Σύντ.*

37

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. ΜΠ. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

14. XII. 00. Νύχτα, ὥρα 12.

Ἀγαπητέ Π. Μπ.! Νά μέ συγχωρεῖτε πού Σᾶς ἀνησύχησα χωρίς λόγο μέ τό τηλεγράφημα. Ἐπειδή τό πρωί δέν εἶχα πάρει τό ἄρθρο, σκέφτηκα (ὕστερα ἀπό τό χθεσινό τηλεγράφημά Σας) ὅτι κάτι συνέβη καί ἀποφάσισα νά Σᾶς ρωτήσω τηλεγραφικά. Κι' αὐτό ἔγινε ἰδιαίτερα γιατί βρισκόμουν κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση ἑνός ἀπεγνωσμένου γράμματος πού ἦρθε ἀπό τό τυπογραφεῖο. Τό ἄρθρο Σας ἔφτασε ὕστερα ἀπό λίγες ὧρες! Σπεύδω, σύμφωνα μέ τήν παράκλησή Σας, νά Σᾶς πληροφορήσω ἀμέσως ὅτι τό πῆρα καί ζητῶ ἀκόμη μιά φορά συγνώμη γιά τό τηλεγράφημα.

Εἶμαι πολύ, πάρα πολύ χαρούμενος πού θά ἀνταμώσουμε γρήγορα· καί ὁ «ἀδελφός» * ἴσως ἔρθει αὐτές τίς μέρες καί σέ 2-3 ἑβδομάδες μπορεῖ καί ὁ Ἀλεξέι.

Ἀπό τό Παρίσι δέν πήραμε ἀκόμη τό ἄρθρο γιά τό διεθνές συνέδριο — σήμερα ἔστειλα τηλεγράφημα.

Θά ὑποχρεωθῶ ἴσως νά φύγω προσωρινά πρίν τυπωθεῖ ἡ ἐφημερίδα, γιά νά τακτοποιήσω ὁρισμένες μικροϋποθέσεις (πέσαμε γιά καλά ἔξω κατά χιλιάδες γράμματα καί τώρα πετᾶμε πολλά!), αὐτό ὅμως θά κρατήσει 3-4 μέρες.

Γράψτε μου — νά νοικιάσω δωμάτιο γιά Σᾶς, εἴτε εἶναι καλύτερα μόνο νά τό δῶ προκαταβολικά. Θά ρωτήσω τήν Β. Ι. γιά τίς ἀπαιτήσεις Σας καί θά ἀρχίσω νά ψάχνω.

Μέ συγχωρεῖτε γιά τή συντομία — εἶμαι πολύ κουρασμένος καί βιάζομαι.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι.

Δικός Σας *Petroff*

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Ζυρίχη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. III

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

38

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. ΜΠ. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

24. XII. 00.

Ἀγαπητέ Π. Μπ.!

Μόλις χθές γύρισα ἀπό τό ταξίδι πού σχετιζόταν μέ τή δουλιά [76] καί πῆρα τό γράμμα Σας. Ἡ ἐφημερίδα σήμερα πρέπει νά εἶναι ἕτοιμη: μόλις τήν πάρω, θά Σᾶς τή στείλω, ἄν Ἐσεῖς δέν ξεκινήσετε.

* Α. Ν. Πότρεσοφ. *Ἡ Σύντ.*

'Απόψε τό βράδυ ἔρχεται ὁ ἀδελφός.

Ὁ 'Αλεξέι δέν θά ἀπαλλαγεῖ ἀπό τά ἐμπόδιά του πρίν ἀπό τίς 20. XII μέ τό παλιό ἡμερολόγιο καί θά ξεκινήσει.

Μέ κανένα τρόπο δέν μποροῦσα νά Σᾶς στείλω τά δοκίμια — οὔτε κι' ἐγώ ὁ ἴδιος μποροῦσα νά τά πάρω καί ἀναγκάστηκα νά ταξιδέψω γιά νά κάνω μερικές ἀλλαγές στήν 8η σελίδα. Ὅσο δυσάρεστο καί ἄν ἦταν, ὑποχρεωθήκαμε νά χωρίσουμε σέ δυό τό ἄρθρο Σας καί νά ἀφήσουμε τό (δεύτερο) μισό γιά τό ἑπόμενο φύλλο *: διαφορετικά δέν χωροῦσε νά μπεῖ ἡ ὕλη, γιατί ἡ στοιχειοθέτηση (γιά τεχνικούς λόγους) ἔγινε μέ στοιχεῖα μποργκές καί ὄχι μέ μικρά.

Συνεπῶς, ἀπό τόν Βασίλιεφ — ; καί ἀπό τόν Ἄντλερ — τίποτε; 'Εσεῖς δέν γράφετε γιά τόν Ἄντλερ.

Τό περιοδικό προχωρεῖ: ὁ Γκ. Β. ἔστειλε ἄρθρο γιά τόν Στροῦβε ** — συνολικά ἔχουν σταλεῖ 6 ἄρθρα.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι καί Σᾶς εὔχομαι ὁλόψυχα νά ἀπαλλαγεῖτε τό γρηγορότερο ἀπό τήν ἰνφλουέντσα, πού ἀλωνίζει παντοῦ αὐτό τό χρόνο.

Δικός Σας *Petroff*

P. S. Μόλις τώρα διάβασα τό γράμμα τοῦ Γκουριέβιτς ὅτι πήρατε τό ἄρθρο γιά τήν Αὐστρία. Ὑπέροχα. Ἔχετε κανέναν ἀρκετά καλό μεταφραστή; Ἄν ὄχι, στεῖλτε τό ἄρθρο σέ μᾶς, θά τό μεταφράσουμε ἐδῶ.

Γιά τόν Γκουριέβιτς

Σᾶς εὐχαριστῶ γιά τά νέα. Φυσικά, θά θέλαμε νά ἔχουμε λεπτομέρειες γιά τόν σύντροφο ἀπό τή Ρίγα: Τί εἴδους δουλιά θά ἤθελε καί θά μποροῦσε νά ἀναλάβει; Κατά πόσο εἶναι ἐλεύθερος καί ἐξασφαλισμένος ἀπό οἰκονομική πλευρά; κτλ.

Πέστε, Σᾶς παρακαλῶ, στόν Skubik ὅτι πῆρα τό γράμμα του, δέν τοῦ ἀπάντησα, γιατί δέν ἤμουν στό σπίτι, καί τώρα μπορῶ νά πῶ μόνο ὅτι *ὁ ἄνθρωπός μας εἶναι ἤδη «ἐκεῖ»* καί ἔχει διεύθυνση, ἔτσι ἡ ὑπόθεση τῆς ἀλληλογραφίας μας μέ τόν Skubik ἐξαντλήθηκε.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. *Πετρόφ*

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Ζυρίχη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. III

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* Πρόκειται γιά τό ἄρθρο «Τά ἀποτελέσματα τῆς διεθνοῦς σοσιαλδημοκρατίας». *Ἡ Σύντ.*

** Πρόκειται γιά τό ἄρθρο τοῦ Γκ. Β. Πλεχάνοφ «Ἡ κριτική τῶν ἐπικριτῶν μας. Μέρος πρῶτο. Ὁ κύριος Στροῦβε στό ρόλο τοῦ ἐπικριτῆ τῆς μαρξιστικῆς θεωρίας τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης. Ἄρθρο πρῶτο». *Ἡ Σύντ.*

1901

39

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Π. ΝΟΓΚΙΝ

3 τοῦ Γενάρη 1901.

Ἀγαπητέ σύντροφε! Πῆρα τήν μπροσούρα «Ἐπανάσταση καί ἀντεπανάσταση» [77] καί Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ γιά τήν ἀποστολή της. Ὅσο γιά τή μεταφορά αὐτή τή στιγμή δέν μποροῦμε νά ἀναλάβουμε καμιά συγκεκριμένη ὑποχρέωση. Τά δρομολόγιά μας τώρα τακτοποιοῦνται καί, ὅπως φαίνεται, θά τακτοποιηθοῦν, δέν ξεκαθαρίστηκε ὅμως ἀκόμη πῶς θά λειτουργοῦν. Ἴσως σέ 2-3 ἑβδομάδες τό πολύ θά μπορέσουμε νά Σᾶς δόσουμε μιά ἀπάντηση πέρα γιά πέρα συγκεκριμένη, καί ἄν θά εἶμαστε σέ θέση, τότε θά ἀναλάβουμε μέ εὐχαρίστηση τή μεταφορά τῆς μπροσούρας Σας. Δέν ξέρουμε τίποτε γιά τόν Μάξ Μένκους καί τή δουλιά μας δέν τήν κάνουμε μέσω αὐτοῦ. Πήραμε τά γράμματα καί τίς ἀνταποκρίσεις Σας. Μερικές ἀπ' αὐτές τίς χρησιμοποιήσαμε ἤδη γιά τήν ἐφημερίδα *. Μέ τήν εὐκαιρία, τό πρῶτο φύλλο πρέπει νά εἶναι ἕτοιμο αὐτές τίς μέρες καί τότε θά Σᾶς τό στείλω. Πολύ σύντομα περιμένουμε ἐδῶ τό φίλο μας ἀπό τήν Πολτάβα. Γειά σας. Ναί, ἕνα ζήτημα ἀκόμη. — Ἕνα μέλος τῆς ὁμάδας «Ραμπότσεγε Ζνάμια», ὅταν ἔμαθε ὅτι ἔχουμε ἕτοιμη μετάφραση τοῦ βιβλίου τοῦ Κάουτσκι: «Ὁ Μπέρνσταϊν καί τό σοσιαλδημοκρατικό πρόγραμμα», ἀπευθύνθηκε στή Ρωσία σέ ἕνα μέλος τῆς ὁμάδας μας μέ τήν πρόταση νά ἐκδόσει τή μετάφραση αὐτή [78]. Ἐμεῖς ὅμως θά θέλαμε νά τήν ἐκδόσουμε μόνοι μας μέ τή δική μας φίρμα. Γι' αὐτό, κοιτάξτε μήπως συμφωνήσουν τά πρόσωπα πού ἔκαναν τήν πρόταση νά μᾶς δόσουν τά χρήματα γιά τήν ἔκδοσή της, ἔστω καί ἕνα μέρος. Γράψτε, Σᾶς παρακαλῶ,

* Πρόκειται γιά τήν ἐφημερίδα «Ἴσκρα». *Ἡ Σύντ.*

ἄν ἔχετε τή δυνατότητα καί ἄν ἀναλαμβάνετε νά ἔρθετε σέ ἐπαφή μ' αὐτούς γιά τό ζήτημα αὐτό.

Δικός Σας *Πετρόφ* *

Σκεπτόμαστε νά δημοσιεύσουμε τό ἄρθρο τοῦ Χάιντμαν σύντομα μέ τή σημείωση ὅτι «μᾶς ἔχει σταλεῖ σέ χειρόγραφο τοῦ ἀρθρογράφου *μέσω ἑνός μέλους τῆς ὁμάδας «Ραμπότσεγε Ζνάμια» τῆς Πετρούπολης»* [79]. Ἄν ἔχετε νά πεῖτε κάτι σχετικά μέ τίς ὑπογραμμισμένες λέξεις, πληροφορεῖστε μας, Σᾶς παρακαλῶ, *ἀμέσως*.

Σᾶς σφίγγω τό χέρι. *Πετρόφ*

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στό Λονδίνο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό δακτυλογραφημένο κείμενο μέ διορθώσεις καί προσθήκη τοῦ Β. Ι. Λένιν

40

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Π. ΝΟΓΚΙΝ

24. I. 01.

Ἀγαπητέ σύντροφε!

Πῆρα τό γράμμα Σας σχετικά μέ τά διαβατήρια, ἔγραψα στόν (ἐδῶ) φίλο μου, ἀπ' ὅπου θά μποροῦσα νά περιμένω βοήθεια στό ζήτημα αὐτό καί τώρα περιμένω ἀπάντηση. Νομίζω ὅτι θά κατορθώσουμε νά ἐξασφαλίσουμε ξένο (βουλγαρικό ἤ γερμανικό) διαβατήριο (γιά τό πέρασμα στή Ρωσία), ὅσο ὅμως γιά ρωσικό διαβατήριο ἤ ἁπλῶς γιά ἕνα ἔντυπο, δηλαδή λευκό, ἀσυμπλήρωτο διαβατήριο, δέν ἐλπίζω. Φυσικά, μπορεῖ νά πετύχουμε καί αὐτό, ὅμως ἐγώ θά Σᾶς συμβούλευα νά πάρετε ἀμέσως τά μέτρα γιά νά βρεῖτε ξένο διαβατήριο, διαφορετικά κινδυνεύετε νά μείνετε χωρίς κανένα διαβατήριο. Ρωσικό ὅμως διαβατήριο, καί ἄν κατορθώσουμε νά βροῦμε, αὐτό μπορεῖ νά γίνει μᾶλλον στή Ρωσία.

Ἄν δέν ἀναφέρουμε στή σημείωση γιά τή «Ραμπότσεγε Ζνάμια», τότε μήπως σκεφτήκατε νά τό ποῦμε μέ ἄλλο τρόπο;

* Μέ ἄγνωστο χέρι ἔχει προστεθεῖ: «Διεύθυνση: Herrn Philipp Rögner. Cigarrenhandlung. Neue Gasse. Nürnberg». *Ἡ Σύντ.*

Λογουχάρη, ἀπό (διαμέσου) ἕνα μέλος τῆς ὁμάδας «Ραμπότσεγε Ζνάμια», πού δούλευε τό 1897 στήν Πετρούπολη, ἤ κάτι τέτιο. Κατά τή γνώμη μου, θά ἦταν καλύτερα νά ἀναφέρουμε μέ κάποιον τρόπο μέσω τίνος πήραμε τό ἄρθρο, ἄν ὅμως ἔχετε διαφορετική γνώμη, τότε, ἐννοεῖται, θά τό τυπώσουμε καί χωρίς καμιά σημείωση ἀπό ποιόν τό πήραμε.

Μοῦ εἶπαν τό ἐπώνυμο τοῦ πετρουπολίτη πού ἔκανε (στήν ἐπαρχία καί μάλιστα ἀρκετά ἀπόμερη) τήν πρόταση νά ἐκδοθεῖ ἡ μετάφραση τοῦ Κάουτσκι. Φοβᾶμαι νά ἐμπιστευτῶ τό ἐπώνυμο στό ταχυδρομεῖο, ὅμως θά Σᾶς τό δόσω μέ τόν ἀκόλουθο τρόπο. Γράψτε τό ὄνομα, τό πατρώνυμο (στά ρωσικά) καί τό ἐπώνυμο τοῦ 'Αλεξέι καί σημειῶστε καί τά 23 γράμματα μέ ἀριθμούς κατά σειρά. Τότε τό ἐπώνυμο τοῦ πετρουπολίτη θά σχηματιστεῖ ἀπό τά γράμματα: 6, 22, 11, 22 (στή θέση του διαβάστε τό ἑπόμενο γράμμα στό ἀλφάβητο), 5, 10, καί 13 [80].

Γιά τήν πούληση τῆς μπροσούρας «'Επανάσταση καί ἀντεπανάσταση», θά ἀπευθυνθοῦμε στίς ὀργανώσεις τοῦ ἐξωτερικοῦ πού ἔχουν μαζί μας ἐπαφές.

Τώρα, ὅλη ἡ ὑπόθεση βρίσκεται στή μεταφορά, πού τρώει ἕνα σωρό λεπτά, ἐπειδή εἶναι καινούργια. Γι' αὐτό δέν μπορῶ νά Σᾶς ἀπαντήσω συγκεκριμένα ὅτι θά Σᾶς δόσουμε χρηματική βοήθεια γιά νά φτιάξετε διαβατήρια, ἄν δέν καθοριστεῖ πόσα ἀκριβῶς χρήματα θά χρειαστοῦν γι' αὐτή τή δουλιά καί πόσες ἐλπίδες ἔχουμε ὅτι ὅλα τά ἄλλα (ἐκτός ἀπό τά χρήματα) τά ἀπαραίτητα γι' αὐτή τή δουλιά ὑπάρχουν. 'Ο 'Αλεξέι ἔδοσε ἀκόμη τήν ἄνοιξη (sic!) χρήματα σέ μιά ὀργάνωση μέ ἐπιροή γιά ἀγορά ἀσυμπλήρωτων λευκῶν διαβατηρίων (πού μᾶς τά εἶχαν ὑποσχεθεῖ οἱ ἄνθρωποι τῆς ὀργάνωσης), ὅμως μέχρι τώρα δέν πήραμε τίποτε.

Θά συμφωνούσατε νά ἀναλάβετε στό ἄμεσο μέλλον τή μόνιμη ὑπηρεσία μεταφορᾶς, δηλαδή νά μένετε κοντά στά σύνορα, νά ταξιδεύετε, νά ἔρχεστε σέ ἐπαφή μέ λαθρεμπόρους κτλ.; Ξέρετε τή γερμανική γλώσσα καί γενικά καμιά ἄλλη γλώσσα ἐκτός ἀπό τή ρωσική; *

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι.

Δικός Σας *Πετρόφ*

---

* Μήπως ἔχετε ὑπόψη Σας κανέναν σύντροφο πού νά εἶναι ἱκανός νά παίξει τό ρόλο αὐτό καί νά ξέρει ἑβραϊκά; Κι' ἀκόμη ἕνα: μήπως ἔχετε ὑπόψη Σας κανέναν ἀπόλυτα σίγουρο σύντροφο στοιχειοθέτη;

Σᾶς στέλνω τήν ἐφημερίδα *: σᾶς παρακαλῶ νά μή τή δείξετε σέ *κανέναν*, ἐκτός ἀπό τό φίλο Σας, καί γράψτε τή γνώμη Σας. Τό φύλλο ἀρ. 2 τυπώνεται.

Γράψτε μου στή διεύθυνση:

Herrn Georg Rittmeyer.
Kaiserstraße 53 I.
München.

(Χωρίς καμιά μεταβίβαση, ἄν τό γράμμα εἶναι στά ρωσικά.)

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στό Λονδίνο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

41

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΠΛΕΧΑΝΟΦ

30. I. 01.

Ἀγαπητέ Γκ. Β.! Ἀμέσως, μόλις γύρισα ἀπό τήν «τελική» συζήτηση μέ τόν Ἰούδα [81], πῆρα τό γράμμα. Τό ζήτημα τακτοποιήθηκε καί εἶμαι πάρα πολύ δυσαρεστημένος μέ τήν τακτοποίηση πού πῆρε. Σπεύδω νά σᾶς γράψω, γιά νά μή χάσω τίς νωπές ἐντυπώσεις.

Σχετικά μέ τή «δημοκρατική ἀντιπολίτευση» ὁ Ἰούδας δέν λογομάχησε: δέν εἶναι ρομαντικός καί μέ λόγια δέν τόν φοβίζεις. Πάνω στό «7ο σημεῖο» ὅμως (χρησιμοποίηση τοῦ ὑλικοῦ γιά τήν «Ἴσκρα», τοῦ ὑλικοῦ πού φτάνει στό «Σοβρεμέννογε Ὀμποζρένιγε») ὁ Ἰούδας ξεγέλασε ἐπιδέξια τούς δικούς μας, πού ὅλοι τους, καί τοῦ Π. Μπ. compris **, τάχθηκαν μέ τό μέρος του καί ἐνάντια σέ μένα. Αὐτός, ὁ Ἰούδας — βλέπετε — περίμενε ὅτι ἡ «Ἴσκρα» θά γίνει πιό δημοφιλής, πιό «ἐργατική», νομίζει ὅτι ἡ ἐλεύθερη ἀξιοποίηση ἀπομέρους μας τῆς ὕλης πού φτάνει στό «Σοβρεμέννογε Ὀμποζρένιγε» μπορεῖ νά δημιουργήσει ἀνταγωνισμό... Ἀπαιτεῖ νά γίνεται ἀξιοποίηση τῆς ὕλης ἀπό τήν «Ἴσκρα» μόνο ὕστερα ἀπό *συμφωνία* μέ τόν ἀντιπρόσωπο τοῦ «Σοβρεμέννογε Ὀμποζρένιγε» — ἡ συμφωνία παύει νά ἰσχύει μόνο ὅταν δέν θά ὑπάρχει ἐπαφή μέ τόν ἀντιπρόσωπο αὐτό — περίπτωση, ὅπως φαίνεται, πολύ σπάνια, γιατί ὁ Ἰούδας λέει ἀνοιχτά ὅτι ἤ θά βρίσκεται, ὅπως ὑποθέτει, ἕνας ἀντιπρόσωπος

---

* Πρόκειται γιά τήν ἐφημερίδα «Ἴσκρα», ἀρ. φύλ. 1 (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 76). *Ἡ Σύντ.*

** — συμπεριλαμβανομένου. *Ἡ Σύντ.*

im Auslande * («όχι περισσότερο άπό 12 ώρες άπό τό Μόναχο»), ή θά υπάρχει πολύ τακτική συστηματική αλληλογραφία. Θά ήθελε νά εκδίδονται *πέντε* τυπογραφικά φύλλα *κάθε μήνα* — δηλ. 200 χιλ. γράμματα περίπου — ακριβώς τόσα, όσα θά έχουν 2 φύλλα τής «Ίσκρα». Δέν υπάρχει αμφιβολία ότι αυτός θά μπορέσει *νά εξασφαλίσει* τόση ύλη, γιατί είναι άνθρωπος ευκατάστατος, γράφει πολύ καί έχει καλές σχέσεις. Τό ζήτημα είναι καθαρό: ό ανταγωνισμός δέν στρέφεται τόσο ενάντια στό περιοδικό «Ζαριά», όσο ενάντια στήν «Ίσκρα»: ή ίδια υπεροχή τής πολιτικής ύλης, ό ίδιος χαρακτήρας εφημερίδας — *ανασκόπηση* τών καθημερινών γεγονότων, σύντομα άρθρα (ό Ιούδας μέ τάκτ πολύ σωστά δίνει τεράστια σημασία στή συχνή έκδοση μικρών φυλλαδίων μέ μικρά άρθρα). Θά μάς φορτώνουν μέ ύλη αυτού τού είδους, εμείς θά τρέχουμε νά εκτελούμε τίς παραγγελίες τού Ιούδα πού, όντας νοικοκύρης στό «Σοβρεμέννογε Όμποζρένιγε» (είναι ξεκάθαρο ότι εκεί αυτός θά είναι νοικοκύρης, καί μάλιστα απόλυτος νοικοκύρης, γιατί έχει χρήματα καί τά 99% τής ύλης, ενώ εμείς πού καί πού θά είμαστε σέ θέση νά δίνουμε εκεί πολύ λίγα πράγματα), θά κάνει μιά θαυμάσια φιλελεύθερη σταδιοδρομία καί θά προσπαθήσει νά παραμερίσει όχι μόνο τό δυσκολοκίνητο περιοδικό «Ζαριά», αλλά καί τήν «Ίσκρα». Εμείς θά τρέχουμε, θά κοπιάζουμε, θά διορθώνουμε, θά κουβαλάμε, ενώ ή αυτού εκλαμπρότητα ό κ. Ιούδας θά είναι ό rédacteur en chef ** τού πιό έγκυρου (στήν πλατιά so genannten *** «κοινή» γνώμη) μικρού περιοδικού. Καί σ' αυτούς τούς rechtgläubigen **** μπορεί νά δοθεί «ρομαντική» παρηγοριά: άς ονομάζεται «Παράρτημα τού σοσιαλδημοκρατικού περιοδικού «Ζαριά», άς παρηγορούνται μέ λογάκια, ενώ στό μεταξύ εγώ θά πάρω στά χέρια μου τήν ίδια τήν υπόθεση. Γεννιέται τό ερώτημα, ή περίφημη «ηγεμονία» τής σοσιαλδημοκρατίας μέσα σέ τέτιες συνθήκες δέν θά είναι μιά απλή cant *****; Σέ τί θά εκφράζεται αυτή, εκτός από τά λογάκια: «Παράρτημα τού σοσιαλδημοκρατικού»; Δέν υπάρχει αμφιβολία ότι θά μάς πνίξει μέ ύλη, αφού εμείς δέν προφταίνουμε νά γράφουμε ούτε γιά τό «Ζαριά» καί τήν «Ίσκρα».

---

* — στό εξωτερικό. *Ή Σύντ.*
** — διευθυντής. *Ή Σύντ.*
*** — λεγόμενη. *Ή Σύντ.*
**** — ορθόδοξους. *Ή Σύντ.*
***** — υποκρισία. *Ή Σύντ.*

Ἕνα ἀπό τά δυό: ἤ τό «Σοβρεμέννογε Ὀμποζρένιγε» εἶναι *παράρτημα* τοῦ *περιοδικοῦ* «Ζαριά» — (ὅπως εἶχε συμφωνηθεῖ) — καί τότε δέν πρέπει νά βγαίνει συχνότερα ἀπό τό «Ζαριά», μέ *πλήρη* ἐλευθερία ἀξιοποίησης τῆς ὕλης γιά τήν «Ἴσκρα». Ἤ πουλᾶμε τά πρωτοτόκια μας ἀντί πινακίου φακῆς καί φτάνουμε στήν κατάσταση νά μᾶς genasführt * ὁ Ἰούδας, ταΐζοντάς μας μέ κουβέντες.

Ἄν μᾶς ἀνήκει καί μποροῦμε νά πετύχουμε μιά πραγματική ἡγεμονία, θά τήν πετύχουμε ἀποκλειστικά μέ τή βοήθεια τῆς πολιτικῆς ἐφημερίδας (ἐνισχυμένης ἀπό ἐπιστημονικό ὄργανο), καί ὅταν μᾶς δηλώνουν μέ ἐξωφρενική ἀναίδεια ὅτι τό πολιτικό τμῆμα τῆς ἐφημερίδας μας δέν πρέπει νά ἀνταγωνίζεται τήν πολιτική ἐπιχείρηση τῶν κ.κ. φιλελευθέρων, τότε ὁ φτωχός μας ρόλος φαίνεται ὁλοκάθαρος.

Ἔβγαλα ἀντίγραφο ἀπό τό γράμμα αὐτό, τό ἐπισυνάπτω στά «Πρακτικά» τῆς σημερινῆς συνεδρίασης, σάν δήλωση διαμαρτυρίας μου καί τῆς «ἰδιαίτερης γνώμης» μου, καί Σᾶς καλῶ νά ὑψῶστε καί Σεῖς τή σημαία τῆς ἐξέγερσης. Εἶναι προτιμότερη ἡ διάσπαση ἀπό τήν πραγματική αὐτή ὑποταγή στό πρόγραμμα τοῦ Gredo δίπλα στίς ἠχηρές φράσεις ἐνάντια στόν credi' σμό.

Ἄν ἡ πλειοψηφία ταχθεῖ ὑπέρ — ἐγώ, βέβαια, θά πειθαρχήσω, ὅμως νίπτω προκαταβολικά τάς χεῖρας μου.

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. III

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό δακτυλογραφημένο κείμενο μέ ἰδιόχειρες προσθῆκες τοῦ Β. Ι. Λένιν

42

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΜΑΔΑ «ΜΠΟΡΜΠΑ» [82]

3. II. 01.

Ἀγαπητοί σύντροφοι!

Τό γράμμα σας πού μᾶς πληροφορεῖ ὅτι δέν δέχεστε συνεργασία μᾶς πίκρανε πολύ. Τό γράμμα μας πρός τόν Νιεβζόροφ (γράμμα στό ὁποῖο εἴχαμε ἐπισυνάψει εἰδικά γιά σᾶς τή «δήλωση», τό 1ο φύλλο τῆς «Ἴσκρα» καί τό τυπογραφικό δοκίμιο τοῦ ἄρθρου τοῦ Ριαζάνοφ) καί τό δικό σας γράμμα τό σχετικό μέ τήν ἄρνηση στάλθηκαν ταυτόχρονα.

* — σέρνει ἀπό τή μύτη. *Ἡ Σύντ.*

'Απ' αὐτό καί μόνο βλέπετε πόσο μακριά ἀπό μᾶς ἦταν ἡ σκέψη νά σᾶς παραμερίσουμε ἀπό τίς ὑποθέσεις. Σᾶς ζητοῦμε συγνώμη γιά τήν καθυστέρηση — γι' αὐτό φταῖμε πραγματικά, μή ξεχνᾶτε ὅμως ὅτι καί μεῖς δέν ὑποφέρουμε λιγότερο ἀπό Σᾶς ἐξαιτίας τῆς «ἀοριστίας τῶν σχέσεων». Τήν ἀπόφαση τῆς ὁμάδας μας νά μή κυκλοφοροῦμε τήν ἐφημερίδα στό ἐξωτερικό προτοῦ κυκλοφορήσει στή Ρωσία τήν τηρούσαμε αὐστηρά, κάνοντας ἐξαίρεση μόνο γιά τά πολύ κοντινά πρόσωπα, καί σᾶς μαζί. Μέχρι τήν τελευταία ὥρα βρισκόμασταν σέ πλήρη ἀβεβαιότητα, ἄν θά κυκλοφορήσει ἡ ἐφημερίδα στή Ρωσία (καί τώρα ἀκόμη δέν μποροῦμε *νά ἐγγυηθοῦμε* γι' αὐτό) — οἱ φροντίδες γι' αὐτή τή δουλιά σέ σύνδεση μέ ὁρισμένες νέες διαπραγματεύσεις (μέ τούς φιλελεύθερους δημοκράτες — πρός τό παρόν αὐτό εἶναι *μεγάλο μυστικό!)* μᾶς ἔτρωγαν ὅλο τόν καιρό καί γι' αὐτό ἡ ἀπόφαση πού πάρθηκε πρίν δυό ἑβδομάδες περίπου, νά σᾶς σταλεῖ τό φύλλο τῆς «Ἴσκρα», ἄργησε νά ἐκπληρωθεῖ.

Ἡ δήλωσή μας δέν ἔχει κυκλοφορήσει ἀκόμη στή Ρωσία, μόνο τήν *ἔδειξαν* σέ μερικά πρόσωπα ἐκεῖ.

'Επαναλαμβάνουμε ἀκόμη μιά φορά ὅτι ὅσα ἔγιναν δέν εἶναι καθόλου ἀποτέλεσμα ἔλλειψης προσοχῆς, ἀλλά τῆς ἀόριστης καί ἀνήσυχης κατάστασης, ἀπ' ὅπου ἐμεῖς οἱ ἴδιοι δέν ἀπαλλαχτήκαμε ἀκόμη. Θά εἴμασταν πολύ εὐχαριστημένοι, ἄν διαλύονταν οἱ παρεξηγήσεις πού ἔχουν προκληθεῖ ἀπ' αὐτό, καί ἄν ἐσεῖς ἐξακολουθούσατε νά κρατᾶτε τήν παλιά στάση ἀπέναντι στό κοινό μας ἔργο.

Μέ συντροφικούς χαιρετισμούς *Πετρόφ*

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στό Παρίσι

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

43

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΝΤ. ΜΠ. ΡΙΑΖΑΝΟΦ

5/II. 01.

'Αγαπητέ σύντροφε! Τό ἄρθρο Σας τό ἐπιμεληθήκαμε ἤδη καί τώρα ἀσφαλῶς θά τυπώθηκε, ἔτσι πού ἀλλαγές πιά δέν μποροῦν νά γίνουν. Ὅσο γιά τήν παράλειψη, τήν κάναμε ἐμεῖς. Δέν θά θεωρούσαμε, βέβαια, πώς ἔχουμε δικαίωμα νά κάνουμε ὁποιεσδήποτε ἀλλαγές πού ἀφοροῦν οὐσιαστικά σοβαρές σκέψεις

τοῦ ἀρθρογράφου, χωρίς προηγούμενα νά ζητήσουμε τή συγκατάθεσή του. Ἡ συντόμευση ὅμως ἔγινε ἀποκλειστικά γιά λόγους συντακτικούς-τεχνικούς. Καμιά Συντακτική ἐπιτροπή δέν μπορεῖ νά παραιτηθεῖ ἀπό τό δικαίωμα νά κάνει τέτιου εἴδους συντομεύσεις. Εἴμασταν ἀπόλυτα βέβαιοι ὅτι καί Σεῖς ὁ ἴδιος θά παραδεχόσαστε ὅτι οἱ συντομεύσεις πού ἔγιναν δέν ἀλλάζουν καθόλου τόν εἱρμό τῶν σκέψεων τοῦ ἀρθρογράφου, οὔτε τή σοβαρότητα τῶν ἐπιχειρημάτων του. Πολύ θά θέλαμε νά μή τό παίρνατε αὐτό ἀπό τήν ἄσχημη πλευρά καί νά συνεχίζατε τή συνεργασία Σας, πού μᾶς εἶναι τόσο πολύτιμη.

Ἡ συμφωνία μέ τούς φιλελεύθερους, γιά τήν ὁποία κάνουμε ὑπόμνηση στό προηγούμενο γράμμα *, ἔγινε. Θά ἐπιχειρήσουμε ἀκόμη νά ἐκδόσουμε χωριστά ἕνα γενικό πολιτικό παράρτημα τοῦ «Ζαριά», στό ὁποῖο θά συμπεριληφθεῖ καί ἕνα μέρος τῆς τρέχουσας ὕλης μας. Ἐλπίζουμε πώς ἡ ὁμάδα Σας [83] θά μᾶς βοηθήσει καί στό παράρτημα αὐτό. Ἀνακοίνωση γιά τήν ἔκδοσή του θά Σᾶς στείλουμε σύντομα.

Δέν ἀκούσατε τίποτε γιά τά γεγονότα τοῦ Κιέβου [84]; Λένε πώς ὑπάρχουν 18 νεκροί. Παρακαλῶ νά μᾶς γράψετε τί ξέρετε.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. *Πετρόφ*

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στό Παρίσι

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

44

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Π. ΝΟΓΚΙΝ

5/II. 01.

Εὐχαριστῶ γιά τό γράμμα καί γιά τή λεπτομερή κριτική ἀνάλυση τῆς «Ἴσκρα». Ἐμπεριστατωμένες καί αἰτιολογημένες κρίσεις μέ τήν ὑπόδειξη (ἀναπόφευκτων σέ τέτιο δύσκολο ἔργο) τῶν λαθῶν συναντᾶς τόσο σπάνια, πού τίς ἐκτιμᾶς στό διπλάσιο, καί ἡ προσοχή Σας στήν «Ἴσκρα» ἐνισχύει τήν ἐλπίδα μου ὅτι θά δουλέψουμε μαζί γι' αὐτή.

Συμφωνῶ ἀπόλυτα πώς ἡ ἐσωτερική ἐπισκόπηση εἶναι πενιχρή. Στό δεύτερο φύλλο εἶναι πλουσιότερη, παρόλα αὐτά ὅμως

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 82. *Ἡ Σύντ.*

φτωχή: εἶναι ἕνας ἀπό τούς πιό δύσκολους τομεῖς καί αὐτό μόνο σιγά-σιγά μπορεῖ νά τακτοποιηθεῖ ἱκανοποιητικά.

Ἡ κρίση Σας γιά τίς ἀνταποκρίσεις, κατά τή γνώμη μου, δέν εἶναι ἐντελῶς σωστή. Ἡ σύμπτωση μέ τό φύλ. ἀρ. 10 τῆς «Ραμπότσαγια Μίσλ» [ἐδῶ πού τά λέμε: ἐγώ δέν τό εἶδα — στεῖλτε μου το, Σᾶς παρακαλῶ] δέν μέ φοβίζει.

Αὐτό δείχνει πώς καί μεῖς ἔχουμε σύνδεση μέ τήν Ἕνωση * τῆς Πετρούπολης καί αὐτό εἶναι πολύ καλό.

Τό σύνθημα «φυλαχτεῖτε» στό σημείωμα γιά τήν κρίση [85] τό ἑρμηνεύετε, κατά τή γνώμη μου, ὄχι σωστά καί παρατραβηγμένα. Ἀπό τά συμφραζόμενα φαίνεται πώς προφυλάγουν *μόνο ἀπό τίς ἀπεργίες,* καί ἐπειδή δίπλα-δίπλα ἀναφέρεται πώς ἡ ἀπεργία δέν εἶναι τό μοναδικό μέσο πάλης, ὅτι αὐτή ἀκριβῶς ἡ δύσκολη περίοδος πρέπει νά χρησιμοποιεῖται γιά ἄλλα μέσα πάλης: προπαγάνδα («νά ἐξηγοῦμε») καί διαφώτιση («νά προετοιμάζουμε γιά πιό ἀποφασιστική — NB — πάλη») — τότε ἐγώ κατηγορηματικά διαμαρτύρομαι γιά τή σύγκριση τοῦ συνθήματος «φυλαχτεῖτε» μέ τό πνεῦμα τῆς «Ραμπότσαγια Μίσλ». Ἡ συμβουλή «φυλαχτεῖτε» ἀπό τίς ἀπεργίες καί προετοιμαστεῖτε γιά > ἀποφασιστική πάλη — εἶναι ἐντελῶς ἀντίθετη μέ τή «Ραμπότσαγια Μίσλ». Ἡ ὑπόδειξή σας γιά διαδήλωση εἶναι πέρα γιά πέρα σωστή, ὅμως, πρῶτο, αὐτό ἀκριβῶς ταιριάζει μέ τήν πιό πλατιά ἔννοια «τῆς πιό ἀποφασιστικῆς πάλης»· δεύτερο, τό νά δίνεται στό σύνθημα αὐτό πιό συγκεκριμένη μορφή καί κατηγορηματικότητα θά ἦταν δύσκολο, ὅταν δέν ὑπάρχει ἄμεση ἀφορμή καί ὅταν εἶναι ἀδύνατο νά ἐκτιμηθεῖ λεπτομερειακά ἡ ὅλη κατάσταση. Στό φύλ. ἀρ. 2 — ἀπ' ἀφορμή μιά ἀπεργία καί ἕνα σημείωμα στή «Γιούζνι Ραμπότσι» [86] — γίνεται προσπάθεια νά μιλήσουμε μέ μεγαλύτερη σαφήνεια.

Δέν μπορῶ ἐπίσης νά συμφωνήσω καί μέ τό ὅτι ἡ κρατική ἀσφάλιση ἀπό τήν ἀνεργία μποροῦσε νά ἀποτελέσει παρορμητικό αἴτημα. Ἀμφιβάλλω, ἄν αὐτό θά ἦταν σωστό ἀπό ἄποψη ἀρχῶν: σέ ἕνα ταξικό κράτος ἡ ἀσφάλιση ἀπό τήν ἀνεργία δέν μπορεῖ νά εἶναι τίποτε ἄλλο παρά μόνο κοροϊδία. Ἀπό τακτική ἄποψη σέ μᾶς στή Ρωσία εἶναι ἰδιαίτερα ἀκατάλληλο, γιατί τό κράτος μας *ἀγαπάει* τά πειράματα τῆς «κρατικοποίησης», ἀγαπάει νά διαφημίζει τό «γενικό ὄφελός» τους, καί μεῖς πρέπει νά εἴμαστε κατηγορηματικά ἐνάντια στή διεύρυνση τῶν ἁρμοδιοτήτων τοῦ *σημερινοῦ* κράτους καί ὑπέρ τῆς μεγάλης διεύρυνσης τῆς κοινωνικῆς πρωτοβουλίας.

* Πρόκειται γιά τήν ὁμάδα «Ραμπότσεγε Ζνάμια». *Ἡ Σύντ.*

Γιά βοήθεια καί ἐπιδόματα στούς ἀνέργους — μάλιστα, ἀλλά γιά «κρατική ἀσφάλιση» — ;

Ἡ ὑπόδειξή σας, πώς τό ἄρθρο γιά τόν Ζουμπάτοφ εἶναι κάπως ἀνολοκλήρωτο, εἶναι ἴσως σωστή [87].

Γιά τά 75-χρονα τῶν δεκεμβριστῶν εἶναι πραγματικά παράλειψη [88].

———

Ἄν θέλετε, μπορῶ νά Σᾶς ἐξασφαλίσω βουλγαρικό διαβατήριο. *Γράψτε, ἄν χρειάζεται*, καί ἄν ναί, στεῖλτε μου τά χαρακτηριστικά.

Καλυτέρευσε ἡ δουλιά μας στή μεταφορά καί μπορεῖ νά μή χρειαστοῦμε καινούργιους ἀνθρώπους.

Στεῖλτε, παρακαλῶ, τή «Ραμπότσαγια Μίσλ», ἐπίσης τό *«Μπιλόγε»* [89] καί *ἄλλα ἔντυπα τοῦ Λονδίνου*. Θά σᾶς παρακαλοῦσα ἐπίσης τόν κατάλογο τῶν ἐκδόσεων τῆς «Fabian Society» * καί ἄλλων σοσιαλιστικῶν ἑταιριῶν. Ποιά ἀγγλική ἐφημερίδα θά συμβουλεύατε; Δέν μπορούσατε μήπως νά στείλετε δυό φύλλα γιά ὑπόδειγμα; Ἐγώ κάποτε ἤμουν συνδρομητής στή «Justice» [90] καί δέν ἱκανοποιήθηκα.

Τέσσερα ἀντίτυπα τῆς «Ἴσκρα» δέν ὑπάρχουν τώρα. Γρήγορα θά τά ἔχουμε. Μέ τήν εὐκαιρία, γιατί τά θέλετε; Μή ξεχνᾶτε πώς *μέ κανένα τρόπο δέν κάνει* νά κυκλοφοροῦν στό ἐξωτερικό. Τό ἀντίτυπο πού στάλθηκε εἶναι *μόνο* γιά Σᾶς καί τόν φίλο σας **, γενικά ὅμως γιά τήν ὥρα αὐτό πρέπει νά εἶναι ἀπόλυτο μυστικό.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. *Πετρόφ*

Σᾶς στέλνω ἀκόμη τήν μπροσουρίτσα μας ***. Ἐπίσης γιά τήν ὥρα *μόνο* γιά Σᾶς καί *ὑπό ἐχεμύθεια*.

Σᾶς παρακαλῶ γράψτε μου γιά ὅλες τίς ἐντυπώσεις Σας.

Πότε σκέπτεστε νά ἀναχωρήσετε γιά τή Ρωσία; Τότε θά πρέπει νά ἀνταμώσουμε. Δέν θά μπορούσατε μήπως νά περάσετε γιά μιά ἑβδομάδα [91]; Πῶς πᾶτε σχετικά μέ τίς ἀποδοχές Σας καί τά οἰκονομικά Σας γενικά;

Σᾶς σφίγγω καί πάλι δυνατά τό χέρι.

Δικός Σας *Petroff*

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στό Λονδίνο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1958 στό περιοδικό «Βοπρόσι Ἰστόριι τοῦ ΚΚΣΕ», τεῦχ. 3

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* — «Φαβιανῆς ἑταιρίας». *Ἡ Σύντ.*

** Προφανῶς πρόκειται γιά τόν Σ. Β. Ἀντρόποφ. *Ἡ Σύντ.*

*** Πρόκειται, προφανῶς, γιά τήν μπροσούρα «Τά γεγονότα τοῦ Μάη στό Χάρκοβο» μέ πρόλογο τοῦ Β. Ι. Λένιν (Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 4ος, σελ. 369-376). *Ἡ Σύντ.*

45

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΜΑΔΑ «ΜΠΟΡΜΠΑ»

21. II. 01.

Ἀγαπητοί σύντροφοι!

Ἡ ἐπιμονή σας σχετικά μέ τόν «καθορισμό τῶν σχέσεων» μᾶς ἐκπλήσσει καί δέν μποροῦμε νά σᾶς ἱκανοποιήσουμε στό ζήτημα αὐτό, γεγονός πού μᾶς λυπεῖ πολύ. Ἡ δουλιά μας μόλις τώρα ἀρχίζει, ἡ μηχανή μόλις ἄρχισε σιγά-σιγά νά κινεῖται καί ἀπό τή δραστήρια κοινή συνεργασία ἐξαρτᾶται, ἄν δέν δουλέψει ὅπως πρέπει — καί ξαφνικά, ἀντί γιά βιαστική δουλιά, ὁρίστε «νά καθορίσουμε τίς σχέσεις» μέ κάποια ἰδιαίτερη ἀκρίβεια. Ἐμεῖς νομίζουμε ὅτι ἡ στενή καί μόνιμη συνεργασία (πού ἐκδηλώθηκε ἤδη μέ τήν ἀποστολή ἀπομέρους σας 2 ἄρθρων καί πού τήν ὑπολογίζαμε καί γιά τό μέλλον) εἶναι μιά σχέση ἀρκετά καθορισμένη καί ὅτι ἀπ' αὐτή προκύπτει ξεκάθαρα καί τό δικαίωμα τῶν συνεργατῶν νά μιλοῦν ἐξονόματος τῆς ἔκδοσης, νά προσελκύουν δυνάμεις, νά βρίσκουν συνδέσεις καί μέσα, νά στέλνουν ἄρθρα κτλ. Τό ὅτι ἡ προσέλκυση αὐτή θά ὁδηγήσει φυσιολογικά καί στήν προσέγγιση ἀνάμεσα σ' αὐτούς πού προσελκύονται καί στή Συντακτική ἐπιτροπή, ὅτι ἡ καθιέρωση ὁριστικῶν συμφωνιῶν (γιά κάποια ἐπιχείρηση, ἤ γιά τή διεύθυνση αὐτοῦ ἤ ἐκείνου τοῦ τμήματος, αὐτῆς ἤ ἐκείνης τῆς ἁρμοδιότητας) θά ἀπαιτήσει ἄμεσες σχέσεις τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς μ' αὐτούς πού προσελκύονται — καί αὐτό προκύπτει ἐπίσης μόνο του ἀπό τήν οὐσία τῶν σχέσεων ἀνάμεσα στούς στενούς συνεργάτες καί στή Συντακτική ἐπιτροπή.

Ἐλπίζουμε ὅτι οἱ σχέσεις μας μέ τό πέρασμα τοῦ χρόνου θά μποροῦσαν νά μετατραποῦν ἀπό ἁπλή συνεργασία σέ συνεταιρισμό, ὅπου θά γινόταν κατανομή ὁρισμένων τμημάτων καί θά ὀργανώνονταν περιοδικά κοινές συσκέψεις τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς.

Ἔπειτα, ἐμεῖς, φυσικά, δέν ἀρνούμαστε καθόλου ὅτι ἡ ὑπόθεση τῆς ὀργάνωσης τοῦ ἐξωτερικοῦ θά ἀπαιτήσει (ὕστερα ἀπό $^1/_4$-$^1/_2$ χρόνου) τή δημιουργία νέων μορφῶν, ὀργάνων, ἁρμοδιοτήτων, καί ἀπό τήν ἄποψη αὐτή ὑπολογίζαμε σέ σᾶς, δέν μποροῦμε ὅμως νά καταπιαστοῦμε ἀμέσως μέ ὅλη αὐτή τή δουλιά τή στιγμή πού τό «Ζαριά» καί ἡ «Ἴσκρα» δέν ἔχουν ἀκόμη σταθεροποιηθεῖ ἐντελῶς.

Ἐλπίζουμε ὅτι θά καταλάβετε καί τή δική μας κατάσταση καί θά συμφωνήσετε ὅτι ὁ παραπέρα «καθορισμός τῶν σχέσεων» εἶναι τώρα ἀδύνατος.

Σᾶς σφίγγουμε τό χέρι *.

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στό Παρίσι

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

46

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Π. ΝΟΓΚΙΝ

21/II. 01.

Σᾶς εὐχαριστῶ γιά τίς ἐφημερίδες πού μοῦ στείλατε. Αὐτές τίς μέρες θά Σᾶς στείλω τό φύλ. ἀρ. 2 τῆς «Ἴσκρα» — ἐπίσης μέ *ἀπόλυτη* ἐχεμύθεια.

Δέν θά μπορούσατε νά ζητήσετε πληροφορίες ἀπό τό «Νακανοῦνε»; Ἐκεῖ στάλθηκαν (ἐξονόματος τοῦ Dr. K. Lehmann) χρήματα καί 3 γραμματόσημα ἀκόμη στίς 31 *τοῦ Ὀχτώβρη* γιά νά στείλουν ἐφημερίδες. Καί ἀπό τότε οὔτε φωνή, οὔτε ἀκρόαση.

Στεῖλτε ἀντίγραφο τῆς διαμαρτυρίας γιά τήν ἐπιστράτευση τῶν φοιτητῶν. Εἶναι ἐνδιαφέρον νά ἀντιπαραβληθεῖ μέ τό σχετικό ἄρθρο στό φύλ. ἀρ. 2 τῆς «Ἴσκρα» **.

Ὁ Ἀλεξέι ὑπόσχεται νά ἔρθει σύντομα.

Δικός Σας *Πετρόφ*

Μέ συγχωρεῖτε γιά τή συντομία τοῦ γράμματός μου: εἶμαι παραφορτωμένος μέ ἕνα σωρό μικρές φροντίδες.

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στό Λονδίνο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* Ἀρχικά ἦταν γραμμένο ἔτσι: «Μέ συντροφικούς χαιρετισμούς. Πετρόφ». *Ἡ Σύντ.*

** Βλ. Β. Ι. Λένιν. «Ἡ ἐπιστράτευση τῶν 183 φοιτητῶν» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 4ος, σελ. 396-401). *Ἡ Σύντ.*

47

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. ΜΠ. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

27. II. 01.

'Αγαπητέ Π. Μπ.! Πῆρα καί τά δυό γράμματά Σας καί παρέδοσα τό γράμμα ἀπό τήν 'Ιταλία στήν Β. Ι. Τό περιεχόμενο τοῦ τελευταίου αὐτοῦ γράμματος δέν τό ξέρω ἀκόμη, γιατί τό παρέδοσα μέσω τοῦ Μπλούμενφελντ. Μέ τόν Μπλούμενφελντ αὔριο ταξιδεύω: αὐτός περνώντας ἀπό τή Βιέννη θά συνεχίσει τό ταξίδι του κι' ἐγώ μέσω Βιέννης θά πάω στήν Πράγα γιά ὑπόθεσή μου [92]. Σᾶς ζητῶ συγνώμη γιατί λόγω τῶν συναντήσεων καί τῶν προετοιμασιῶν Σᾶς γράφω σύντομα.

'Ο Dietz μᾶς ἔστειλε γράμμα, ὅπου λέει ὅτι *δέν θά δημοσιεύσει* τή δήλωση (γιά τή συμμαχία μέ τούς φιλελεύθερους), ὅτι αὐτό εἶναι ἐπικίνδυνο («συνένωση», ὁμάδες etc.) καί ὅτι γενικά δέν θά ἦταν καλύτερα γιά μᾶς νά ἔχουμε ἕνα μυστικό τυπογραφεῖο;! Μᾶς προκάλεσε κατάπληξη αὐτή ἡ εἴδηση τοῦ χαζοπάλαβου Ντίτς. 'Αποφασίσαμε (provisorisch *) νά ἀφήσουμε *γιά τήν ὥρα* τό «Ζαριά» (γιά τήν ὥρα!) — καί τά ὑπόλοιπα νά τά τυπώσουμε στή Γενεύη.

Μοῦ φαίνεται ὅτι ξανάρχισαν οἱ διπλωματικές σχέσεις μέ τούς παριζιάνους.

'Ο Μόλοτοφ ἔχει γράψει *ἤδη* τό ἄρθρο σχετικά μέ τά δημοσιονομικά (γιά τό 3ο φύλλο τῆς «῎Ισκρα» **). 'Υποσχέθηκε νά γράψει μιά ἐξωτερική ἀνασκόπηση.

'Η ὕλη γιά τό 3ο φύλλο τῆς «῎Ισκρα» εἶναι ἀκόμη λιγοστή.

'Ο 'Ιούδας (μοσχαράκι) δέν ἔφυγε ἀκόμη. ῞Οπως φαίνεται, αὐτές τίς μέρες ἐπιτέλους φεύγει αἰσίως. Μ' αὐτόν «ὅλα πᾶνε καλά».

'Από τήν πατρίδα συνεχῶς γράφουν γιά φοιτητικές ταραχές. 'Ο ἀδελφός γράφει ὅτι θά ἔρθει γρήγορα.

Τό δεύτερο φύλλο *** δέν ἔφτασε ἀκόμη στή Ρωσία.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. ῞Οταν ἐπιστρέψω (θά λείψω 4-7 μέρες) καί μπῶ στήν πορεία τῶν ὑποθέσεων θά σᾶς γράψω δίχως ἄλλο πιό καθαρά.

Δικός Σας *Πετρόφ*

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Ζυρίχη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. III

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* — προσωρινά. *Ἡ Σύντ.*

** Τό ἄρθρο «Ἡ ἀπολυταρχία καί τά δημοσιονομικά» δημοσιεύτηκε στό φύλ. ἀρ. 4 τῆς «῎Ισκρα». *Ἡ Σύντ.*

*** τῆς ἐφημερίδας «῎Ισκρα». *Ἡ Σύντ.*

48

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. ΜΠ. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

11/III. 01.

Ἀγαπητέ Π. Μπ.! Πῆρα σήμερα τό γράμμα Σας (μέ ἀντίγραφο τῆς ὑπερβολικά ἐπαινετικῆς γνώμης τῶν παριζιάνων [93]) καί σπεύδω νά Σᾶς στείλω τό ἄλλο ἀντίτυπο ἀρ. 2 *. Πῶς ἐγώ δέν τό πρόσεξα ὅτι τό ἀντίγραφο πού Σᾶς ἔστειλα ἦταν τόσο ἄσχημο; Ἄλλωστε, τότε δέν εἶχα κανένα ἀπολύτως ἄλλο νά *διαλέξω*.

Τό ἄρθρο τοῦ Λέιτεϊζεν, κατά τή γνώμη μου, δέν ἦταν πέρα γιά πέρα... ὅμως, φαίνεται, ὅτι παρόλα αὐτά θά χρειαστεῖ. Οἱ ἄλλοι τό βρῆκαν, φαίνεται, καλύτερο ἀπό ὅ,τι τό βρῆκα ἐγώ.

Γιά τόν Σόουερ δέν ξέρω τίποτε. Θά ρωτήσω τούς ἄλλους.

Στέλνω ὅσα φύλλα ἔχω τῆς «Weltpolitik» [94]. Ἄν Σᾶς χρειάζονται ὅλα κατά σειρά — θά χρειαστεῖ ἴσως, νά ἀπευθυνθεῖτε στόν ἴδιο τόν συγγραφέα, πού καί πάλι προληπτικά δημοσιεύει τή διεύθυνσή του.

Θεωρήσαμε τό τελευταῖο τυπογραφικό φύλλο τοῦ «Ζαριά». Σύντομα...

Γιά τά 20-χρονα στίς 1/III. ἤθελε νά γράψει ὁ Ἀλεξέι. Ἔγραψε ἄραγε — δέν ξέρω. Τόν περιμένω σύντομα.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι.

Δικός Σας *Πετρόφ*

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Ζυρίχη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. III

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

49

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. ΜΠ. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

20. III. 01.

Ἀγαπητέ Π. Μπ.! Πῆρα ὅλα τά γράμματά Σας καί διαβίβασα στή θείτσα νέα ἀπό τόν παλιό της φίλο **. Ἄδικα ἀνησυχήσατε γιά τίς διευθύνσεις καί νομίσατε ὅτι κάτι ἄλλαξε. Ζῶ ὅπως πάντα στό ἴδιο μέρος καί πρέπει νά μοῦ γράφετε στήν ἴδια διεύθυνση:

---

* τῆς ἐφημερίδας «Ἴσκρα». *Ἡ Σύντ.*

** Πρόκειται γιά τόν Ντομπροτζεάνου-Γκέρεα (Κύτς, Κ. Α.). *Ἡ Σύντ.*

Herrn Georg Rittmeyer, Kaiserstraße 53/0. München. Ἐσωτερικά: für Meyer.

Τή γυναίκα μου δέν τήν περιμένω καί τόσο σύντομα: ἡ προθεσμία της τελειώνει μόλις τήν Κυριακή καί στή συνέχεια εἶναι ἀνάγκη νά πάει κάπου, κι' ἔτσι εἶναι ἀμφίβολο ἄν θά ἔρθει νωρίτερα ἀπό τό δεύτερο δεκαπενθήμερο τοῦ Ἀπρίλη. Μά κι' ὅταν θά ἔρθει, θά μπορεῖτε πάλι νά γράφετε στόν ἴδιο τόν Ρίτμαγερ, γιατί αὐτός πάντα θά μοῦ τά διαβιβάζει κι' ἐγώ, μέ τή σειρά μου, θά εἰδοποιήσω ἔγκαιρα γιά τήν ἀλλαγή τῆς διεύθυνσης.

Μέ τό «Ζαριά» ἔχουμε στενοχώριες. Αὐτό τό καπριτσιόζικο ἀφεντικό ὁ Dietz ἀπόριψε κατηγορηματικά τό μικρό κύριο ἄρθρο Σας, γιατί φοβᾶται τίς παραπομπές Σας στήν «Ἴσκρα», μυρίστηκε «ὁμάδες» etc., καί ἐπικαλεῖται τό ὅτι καί ὁ Μπέμπελ καί ὁ Ζίγγερ (μέτοχοι στή G. m. b. H.* τους) φοβοῦνται[95] κτλ. Ἀναγκαστήκαμε μέ πολύ μεγάλη λύπη νά παραιτηθοῦμε ἀπό τό ἄρθρο Σας, βάζοντας στή θέση του δυό λόγια «πρός τούς ἀναγνῶστες». Εἶναι πάρα πολύ δυσάρεστη ἡ καινούργια αὐτή λογοκρισία! Καί τό ἐξώφυλλο ὑπόφερε: ἔσβησαν ἀκόμη καί τίς λέξεις «μερικῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν». Πότε θά ἀπαλλαγοῦμε ἐπιτέλους ἀπό τήν «κηδεμονία» αὐτῶν τῶν Dreck-Genoss**;!

Μέ τό μοσχαράκι (τόν Ἰούδα) ἐπίσης εὐχάριστα: ἦρθε γράμμα ἀπό τόν φίλο του (= πιθανή πηγή χρημάτων = goldene Wanze***), πολύ θυμωμένο πού λέει ὅτι τά 200 (διακόσια!) ρούβλια τά στέλνω γιά τό *«Σοβρεμέννογε Ὀμποζρένιγε»* καί ἔχετε ὑπόψη ὅτι *δέν* εἶναι γιά τή δική σας ἐπιχείρηση, ἀλλά γιά τήν ἐπιχείρηση τοῦ περιοδικοῦ. Ὅλοι ἀγανακτήσαμε καί ἀποφασίσαμε: 1) νά μή δημοσιευτεῖ ἡ δήλωση γιά τό συνασπισμό, 2) νά σταλεῖ στό μοσχαράκι καί στόν «φίλο» *τελεσίγραφο* πού νά λέει: ἤ θά χρηματοδοτήσετε σταθερά τήν ἐπιχείρησή μας, ἤ ἀρνούμαστε, 3) τό ὑπόμνημα τοῦ Βίττε[96] νά τελειώσει.

Λοιπόν, δέν εἶναι ἀλήθεια ὅτι ὁ Ἰούδας μᾶς κορόιδεψε ξανά;;

Ἡ μόνη παρηγοριά: τό φύλ. ἀρ. 2 τῆς «Ἴσκρα» ἔφτασε καλά στή Ρωσία, ἔχει ἐπιτυχία, ἀνταποκρίσεις ἔρχονται ἄφθονες.

* — G. m. b. H. — «Gesellschaft mit beschränkter Haftung» («Ἑταιρία περιορισμένης εὐθύνης») — ἐκδοτικός οἶκος Ντίτς. *Ἡ Σύντ.*

** — ἐλεεινῶν συντρόφων. *Ἡ Σύντ.*

*** — «χρυσός κοριός», χρυσό σακί (ψευδώνυμο τοῦ Ντ. Ζουκόβσκι). *Ἡ Σύντ.*

Ὁ διάβολος ξέρει τί γίνεται στή Ρωσία: διαδηλώσεις στήν Πετρούπολη, τή Μόσχα, τό Χάρκοβο, τό Καζάν, στή Μόσχα κηρύχτηκε στρατιωτικός νόμος (ἐκεῖ ἔπιασαν ἀνάμεσα στούς ἄλλους καί τή μικρότερη ἀδελφή μου, ἀκόμη καί τόν γαμπρό, πού ποτέ καί πουθενά δέν εἶχε ἀνακατευτεῖ!), μακελειό, γέμισαν οἱ φυλακές κ.ἄ.

Αὐτές τίς μέρες περιμένουμε τόν ἀδελφό * καί τόν κοινό φίλο μας — τόν Φέλντ, πού ξεκίνησαν (ἐπιτέλους!). Ὁ Φέλντ *(ὥς τώρα) ἔχει ἐκπληρώσει καλά* ὅ,τι τοῦ ζητήθηκε.

Τυπώνουμε τήν πρωτομαγιάτικη προκήρυξη ** καί στή συνέχεια θά ἀρχίσουμε τό 3ο φύλλο τῆς «Ἴσκρα», ἴσως καί τό 4ο μαζί — ὕλη ἔχουμε πάρα πολλή.

Τό «Ζαριά» θά βγεῖ τό Σάββατο — ἔτσι λένε — καί θά Σᾶς σταλεῖ κατευθείαν ἀπό τή Στουτγάρδη.

Μέ τό ταμεῖο μας πᾶμε *πολύ* ἄσχημα. Γιά τό λόγο αὐτό εἴμαστε ἀναγκασμένοι *προσωρινά* νά σταματήσουμε κάθε ἔξοδο γιά τήν πρόσληψη τοῦ ἀνθρώπου (πού Ἐσεῖς ἔχετε ὑπόψη γιά τίς μεταφορές).

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. Δικός Σας *Μάγερ*

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Ζυρίχη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. III

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

50

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Φ. Ι. ΝΤΑΝ

22. III. 01.

Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ γιά τό γράμμα τῆς 2. III. πού στείλατε στόν Rittmeyer. Χαρήκαμε πολύ, γιατί ἐπιτέλους ἀποκαταστάθηκε ἡ ἀλληλογραφία μας (γι' αὐτή Σᾶς εἶχα γράψει ἀκόμη στίς 15 τοῦ *Ἰούλη!!* ***). Σᾶς παρακαλῶ νά τή συνεχίσετε κανονικά, γιά νά ξέρουμε πάντοτε ὅτι γιά κάθε σοβαρό ζήτημα τό γράμμα θά φτάσει στόν προορισμό του. Ἡ διεύθυνση ὅπου στείλατε τό τελευταῖο γράμμα εἶναι μιά ἀπό τίς καλύτερες — χρησιμοποιεῖστε την.

---

* Γ. Ο. Μάρτοφ. *Ἡ Σύντ.*

** Πρόκειται γιά τήν προκήρυξη τῆς «Ἴσκρα» «Ἡ Πρωτομαγιά», πού ἐκδόθηκε τόν Ἀπρίλη τοῦ 1901. *Ἡ Σύντ.*

*** Δέν βρέθηκε τό γράμμα τοῦ Β. Ι. Λένιν. *Ἡ Σύντ.*

Συγκεντρώστε χρήματα. Ἔχουμε φτάσει τώρα σχεδόν στήν ἀθλιότητα καί εἶναι ζήτημα ζωῆς γιά μᾶς νά πάρουμε ἕνα μεγάλο ποσό. Αὐτές τίς μέρες θά Σᾶς στείλουμε τό «Ζαριά». Συνεπῶς, καταβάλετε ὅλες τίς προσπάθειες σχετικά μέ τά οἰκονομικά *.

Πῶς πάει ἡ ὑπόθεση τῆς ὁμάδας τοῦ γιατροῦ **; Τό καλοκαίρι ὁ ἀντιπρόσωπός τους κρατοῦσε μιά στάση πού ἰσοδυναμοῦσε μέ διάσπαση (μᾶς ἔβαζε ἠλίθιες ἀπαιτήσεις) — ἀργότερα ὅμως ἕνας ἀπό τήν ὁμάδα του ἐπανέλαβε τίς σχέσεις μέ τόν ἀντιπρόσωπό μας στό Βερολίνο ***. Ἐξακριβῶστε: εἶναι σύμφωνοι νά μᾶς βοηθήσουν ἤ ὄχι;

Στεῖλτε μιά διεύθυνση γιά γιάφκα μέ βαλίτσα [97] καί τήν πιό σίγουρη διεύθυνση γιά τά γράμματα καί τά βιβλία.

Δικός Σας *Σταρίκ*

Τί γίνεται καί πῶς πάει ἡ ὑπόθεση μέ τούς φιλλανδικούς δρόμους [98]; Ἐμεῖς δέν ξέρουμε τίποτε καί δέν πήραμε ἀπό Σᾶς κανένα γράμμα σχετικά μ' αὐτό. Γράψτε ξανά.

Ἄν οἱ μεταφορεῖς τῆς βαλίτσας δέν ἔχουν γράμμα ἀπό ὀργάνωση, δέν πρέπει *σέ καμιά περίπτωση* νά ἀνοίγεστε μπροστά σ' αὐτούς *γιά ὁποιοδήποτε ζήτημα.*

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στό Βερολίνο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

51

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Π. ΝΟΓΚΙΝ

23/III. 01.

Σᾶς στέλνω 5 ἀντίτυπα τοῦ φύλ. ἀρ. 2 τῆς «Ἴσκρα» γιά κυκλοφορία καί πούληση. Ἄν μπορεῖτε μέ αὐτά νά συγκεντρώσετε ἀρκετά χρήματα, θά μᾶς ὑποχρεώσετε πολύ. Ἔχουμε μεγάλη ἀνάγκη ἀπό χρήματα. Ἴσως μέσω Λονδίνου θά μπορούσατε καί Σεῖς νά πάρετε ὁρισμένα μέτρα γιά τήν κυκλοφορία καί γιά ἔρανο;

---

* Τά χρήματα μποροῦν νά σταλοῦν μέ τσέκ σέ συστημένο γράμμα μέσω τράπεζας στό ὄνομα τοῦ γιατροῦ Carl Lehmann (τό τρίτο γράμμα εἶναι τό γερμανικό «χα») Gabelsbergerstraße 20a. Ἔχετε ὑπόψη Σας αὐτή τή διεύθυνση: εἶναι καλή καί γιά χρήματα καί γιά γράμματα, καί γιά βιβλία.

** Δέν ἐξακριβώθηκε γιά ποιά ὁμάδα πρόκειται. *Ἡ Σύντ.*

*** τόν Μ. Γκ. Βετσεσλόφ. *Ἡ Σύντ.*

Αὐτές τίς μέρες περιμένω τόν 'Αλεξέι. Πῆρε τό διαβατήριο καί ἔπρεπε νά ἀναχωρήσει στό τέλος τῆς περασμένης ἑβδομάδας. Τό «Ζαριά» πρέπει νά Σᾶς σταλεῖ αὐτές τίς μέρες ἀπό τή Στουτγάρδη.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. Δικός Σας...

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στό Λονδίνο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

52

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Π. ΝΟΓΚΙΝ

6/IV. 01.

Τώρα μόλις ἐγώ καί ὁ 'Αλεξέι πήραμε τό γράμμα Σας γιά τό «Ζαριά». Σᾶς εὐχαριστοῦμε πολύ γιά τό λεπτομερειακό καί σταράτο σχόλιο: τά σχόλια αὐτοῦ τοῦ εἴδους ἔχουν πιό μεγάλη ἀξία γιά μᾶς, γιατί εἶναι πολύ σπάνια. Οἱ ὑποδείξεις Σας ὅτι δέν εἶναι ἀρκετές οἱ πολιτικές ἀνασκοπήσεις καί τά ἄρθρα στό «Ζαριά» εἶναι ἀπόλυτα σωστές. 'Αναγνωρίζουμε πέρα γιά πέρα τήν ἀδυναμία αὐτή καί θά καταβάλουμε ὅλες μας τίς προσπάθειες νά τή διορθώσουμε.

Σᾶς σφίγγω τό χέρι. Δικός Σας...

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στό Λονδίνο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

53

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΠΛΕΧΑΝΟΦ *

Πῆρα τή συλλογή *«Σέ μιά τιμητική θέση»* [99] πού ἀφιερώνεται στόν Μιχαηλόβσκι. Πρέπει στό δεύτερο τεῦχος τοῦ «Ζαριά» νά τούς τσακίσουμε: ἐγώ ἀναλαμβάνω τόν Τσερνόφ, ὁ ὁποῖος ψέλνει γιά καλά τόν Κάουτσκι à la Μπουλγκάκοφ. Καλό θά ἦταν ἄν 'Εσεῖς καταπιανόσασταν μέ τόν Ραφαήλοφ, τόν Γιουζακόφ καί τούς ἄλλους «κοινωνιολόγους». Αὐτό θά εἶναι ἡ ρεβάνς κατά τοῦ Μιχαηλόβσκι.

Δικός Σας *Πετρόφ*

Γράφτηκε στίς 15 τοῦ 'Απρίλη 1901
Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε στίς 7 τοῦ Σεπτέμβρη 1956 στήν ἐφημερίδα «Σμένα» (Λένινγκραντ), ἀρ. φύλ. 210

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* Τό γράμμα εἶναι ἐπισημείωση στό γράμμα πρός τόν Γ. Ο. Μάρτοφ. *Ἡ Σύντ.*

54

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Κ.-Γ. ΜΠΡΑΝΤΙΝΓΚ [100]

19 τοῦ 'Απρίλη 1901.

'Αξιότιμε σύντροφε!

'Ο σύντροφός μας ἀπό τό Βερολίνο Σᾶς ἔχει γράψει μέ ἐντολή μας ὅτι θά θέλαμε νά ἀποκαταστήσουμε πιό στενή σύνδεση μέ τούς σουηδούς καί τούς φιλλανδούς συντρόφους.

Σήμερα παίρνω τό θάρος ἐξονόματος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ρωσικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ περιοδικοῦ «Ζαριά» (J. H. W. Dietz Verlag. Stuttgart) νά Σᾶς ἀπευθύνω τήν παρακάτω παράκληση.

'Εμεῖς δίνουμε πολύ μεγάλη σημασία στήν ἐνημέρωση τῶν ρώσων γενικά καί τῶν ρώσων ἐργατῶν ἰδιαίτερα, σχετικά μέ τήν πολιτική κατάσταση στή Φιλλανδία καί τήν καταπίεση τῆς Φιλλανδίας, καθώς καί γιά τήν πεισματική πάλη τῶν φιλλανδῶν ἐνάντια στό δεσποτισμό. Γιά τό λόγο αὐτό θά εἴμασταν πολύ εὐγνώμονες, ἄν 'Εσεῖς θά μεταβιβάζατε σέ ὅλους τούς γνωστούς Σας φιλλανδούς συντρόφους τήν ἐπίμονη παράκλησή μας νά μᾶς ὑποστηρίξουν στήν ὑπόθεση αὐτή.

Θά ἦταν γιά μᾶς πολύ καλά, βέβαια, ἄν θά μπορούσαμε νά βροῦμε ἕναν μόνιμο φιλλανδό συνεργάτη πού θά μᾶς ἔστελνε, πρῶτο, κάθε μήνα σημειώματα (μέ 4-8 χιλιάδες γράμματα) καί, δεύτερο, ἀπό καιρό σέ καιρό καί μεγάλα ἄρθρα καί ἀνασκοπήσεις. Τά τελευταῖα τά χρειαζόμαστε γιά τό «Ζαριά» καί τά πρῶτα γιά τήν παράνομη ρωσική ἐφημερίδα «Ἴσκρα», πού ἡ Συντακτική της ἐπιτροπή ἀπευθύνθηκε σέ μᾶς μέ τήν παράκληση αὐτή.

Ἄν νομίζετε ὅτι αὐτό εἶναι ὠφέλιμο, θά Σᾶς στείλω τό «Ζαριά» καί δυό φύλλα τῆς «Ἴσκρα».

Τά ἄρθρα μποροῦν νά γραφοῦν καί στή σουηδική ἤ στή φιλλανδική γλώσσα: ἐμεῖς θά βροῦμε μεταφραστή.

Σᾶς παρακαλῶ πολύ νά μέ πληροφορήσετε, ἄν θά μπορέσετε νά ἐκπληρώσετε τήν παράκλησή μας.

Μέ σοσιαλδημοκρατικούς χαιρετισμούς

Ι. Πετρόφ

P. S. Σᾶς ζητῶ συγνώμη γιατί τά γερμανικά μου εἶναι πολύ ἄσχημα.

Ἡ διεύθυνσή μου:
Herrn J. H. W. Dietz Verlag.
Furthbachstr. 12.
Stuttgart.
Στόν ἐσωτερικό φάκελο:
An die Redaktion der Morgenröte — für Herrn Petroff.

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Στοκχόλμη

Πρωτοδημοσιεύτηκε στά σουηδικά στίς 8 τοῦ Μάρτη 1955 στήν ἐφημερίδα «Morgon-Tidningen», ἀρ. φύλ. 65

Στά ρωσικά πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1957 στήν 4η ἔκδοση τῶν Ἁπάντων τοῦ Β. Ι. Λένιν, τόμ. 36ος

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

55

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΠΛΕΧΑΝΟΦ

21. IV. 01.

Ἀγαπητέ Γκ. Β.!

Χαιρόμαστε πάρα πολύ, γιατί ἡ περιπέτειά Σας εἶχε καλό τέλος [101]. Σᾶς περιμένουμε: θά πρέπει νά μιλήσουμε γιά πολλά καί γιά δημοσιογραφικά ζητήματα, καί γιά ὀργανωτικά θέματα, καί γιά τήν «Ἴσκρα» (τό τρίτο φύλλο πρέπει νά εἶναι ἕτοιμο τήν 1. V. Στή συνέχεια θέλουμε νά τυπώσουμε ἀμέσως τό τέταρτο) καί γιά τό «Ζαριά». Τή διεύθυνση τῆς γιάφκας τήν ἔχετε — εἶναι τῆς Βελίκα Ντμίτριεβνα. Γιά κάθε ἐνδεχόμενο Σᾶς δίνουμε καί μιά ἄλλη (τοῦ Ἀλεξέι): Occamstr. (στό Schwabing) 1α, III, rechts bei Frau Kraft, νά ρωτήσετε τόν Herrn Vernet, μόνο πού θά εἶναι καλύτερα νά γράψετε στή διεύθυνση αὐτή προκαταβολικά πότε θά ἔρθετε, γιατί διαφορετικά μπορεῖ νά μήν τόν βρεῖτε στό σπίτι.

Σᾶς στέλνω τήν ἐφημερίδα «Προμίσλεννι Μίρ», φύλλα 1-11 [102]. Τό βιβλίο τοῦ Φράνκ τό ἔχουμε — θά Σᾶς τό στείλω, ἄν Σᾶς χρειάζετε πρίν τόν ἐρχομό Σας.

Ἀπό τή συλλογή «Σέ μιά τιμητική θέση» ἔχουμε ἐδῶ μόνο ἕνα ἀντίτυπο: θά παραγγείλουμε ἀκόμη ἕνα, γιατί τό βιβλίο ἔχει μεγάλη ζήτηση.

Σχετικά μέ τά πρωτεῖα τῆς ὀργάνωσης ἀπέναντι στή διαφώτιση στή σημερινή στιγμή συμφωνοῦμε ἀπόλυτα μαζί Σας. Τό

«Λιστόκ τῆς «Ἴσκρα»» εἶναι ἀρκετά ἐπιφυλακτικό σχετικά μέ τήν ἀνοιχτή ἔκκληση — ἤ μήπως ἐξακολουθεῖτε νά τό θεωρεῖτε καί αὐτό ἐπικίνδυνο [103];

Καλή ἀντάμωση.

Δικός Σας *Πετρόφ*

Στεῖλτε Σᾶς παρακαλῶ ἤ φέρτε μας Ἐσεῖς τό «Ναρόντνογε Χοζιάιστβο» [104].

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Συλλογή «Ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς»», τεῦχ. 6

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

56

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. ΓΚ. ΒΕΤΣΕΣΛΟΦ *

22 τοῦ Ἀπρίλη.

Πρός τόν Γιούριεφ

Τά κόκκινα φυλλάδια πρέπει νά διαπεραιωθοῦν στήν Πετρούπολη, γι' αὐτό ἡ βαλίτσα μ' αὐτά πρέπει νά σταλεῖ πέρα ἀπό τά σύνορα (στό Πσκόφ, ὄχι ὅμως στό Σμολένσκ, οὔτε στήν Πολτάβα).

Στέλνουμε 100 μάρκα *δανεικά* στήν ὁμάδα τοῦ Βερολίνου [105] Καλά θά ἦταν νά μαζεύονταν ἐπιτόπου τά χρήματα πού χρειάζονται γιά νά διαπεραιώνονται οἱ βαλίτσες καί νά μήν ἐπιβαρύνουν τά ἔξοδα αὐτά τήν «Ἴσκρα». Νά ἐξοικονομήσετε γιά τό σκοπό αὐτό χρήματα μέ κάθε μέσο, γιατί τό ταμεῖο μας εἶναι πολύ φτωχό.

Ὅσοναφορᾶ τήν ἀποχώρησή Σας ἀπό τήν οὐδέτερη ὁμάδα, Ἐσεῖς οἱ ἴδιοι βλέπετε καλύτερα τί νά κάνετε. Καλύτερα ἴσως θά εἶναι νά μή βιαστεῖτε νά ἀποχωρήσετε, γιατί μπορεῖ νά τραβήξετε κανέναν μέ τό μέρος μας.

Δόθηκε ἡ παραγγελία γιά σφραγίδα. Ἐπαναλάβετε τή βιενέζικη διεύθυνση πού στείλατε, κάτι παράξενο βγαίνει.

Ὅσοναφορᾶ τή μεταφορά μέσω τοῦ μέλους τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Πολωνίας, δεχτεῖτε τήν πρότασή του καί κάνετε ὅ,τι ἀπό Σᾶς ἐξαρτᾶται γιά νά τοῦ δόσετε ὅσο τό δυνατό γρηγορότερα ἕνα ἤ δυό πούτια ἔντυπου ὑλικοῦ γιά νά ἀποκτήσει πεῖρα διαπεραίωσης. Πόσο

* Τό γράμμα γράφτηκε ἀπό κοινοῦ μέ τήν Ν. Κ. Κρούπσκαγια. *Ἡ Σύντ.*

ἔντυπο ὑλικό θά βρεῖτε γιά τό σκοπό αὐτό; Θά Σᾶς στείλουμε αὐτό πού δέν φτάνει — τό «Ζαριά» καί (ὕστερα ἀπό τήν 1. V.) τό φύλ. ἀρ. 3 τῆς «Ἴσκρα».

Ὡστόσο δέν μᾶς γράψατε πόσα ἀκριβῶς νόμιμα ἔντυπα πήρατε. Στεῖλτε μας ἀναλυτικό λογαριασμό.

Γράφτηκε στίς 22 τοῦ Ἀπρίλη 1901
Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στό Βερολίνο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

57

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. ΜΠ. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

25. IV. 01.

Ἀγαπητέ Π. Μπ.! Ἔχω πολύ καιρό νά κουβεντιάσω γιά κάτι μαζί Σας, δέν μπόρεσα νά τά καταφέρω, ὅμως ὁ Ἀλεξέι Σᾶς ἔγραψε γιά ὅλες τίς ὑποθέσεις *, ἡ ἀνάγκη ὡστόσο νά συζητήσουμε ἔγινε τόσο ἐπιτακτική, ὥστε ἀποφάσισα νά μή τήν ἀναβάλω περισσότερο. Θέλω νά Σᾶς συμβουλευτῶ καί γιά τούς παριζιάνους καί γιά τούς ζυριχιανούς [106] καί γενικά γιά τίς ὑποθέσεις.

Ἐσεῖς ξέρετε ὅτι οἱ παριζιάνοι «ἔχουν διαλύσει (ἀπό καιρό τώρα, πρίν ἀπό 2-3 ἑβδομάδες) τήν ὁμάδα βοήθειας πρός τήν «Ἴσκρα»» καί ἀρνήθηκαν (γιά δεύτερη φορά) νά συνεργαστοῦν, μέ τό ἐπιχείρημα ὅτι ἐμεῖς «παραβιάσαμε» τήν «ὀργανωτική οὐδετερότητα» (sic!, ὅτι εἴμαστε ἄδικοι ἀπέναντι στήν Ἕνωση ** καί χωρίς λόγους ἐπιτεθήκαμε ἐναντίον της στό «Ζαριά»). Αὐτό τό ἔγραφε ὁ συντάκτης τῶν «Παρατηρήσεων πάνω στό πρόγραμμα τοῦ «Ραμπότσεγε Ντιέλο»» ***, κάνοντας τούς πιό ἀπερίφραστους ὑπαινιγμούς ὅτι τό «Ραμπότσεγε Ντιέλο» διορθώνεται (στό τεῦχος 6 τοῦ «Λιστόκ» [107] ὑπερδιορθώθηκε μάλιστα, κατά τή γνώμη μας!) καί συνεπῶς... συνεπῶς... Vivrons verrons **** — ἔτσι τέλειωνε τοῦτος ὁ «ἀγαπητός σύντροφος». Εἶναι φανερό ὅτι προσπαθεῖ (ὅπως κάνουν ὁρισμένες «καινούργιες δυνάμεις», γιά τίς ὁποῖες ἔγραφε ὁ Γκ. Β.) νά πετύχει μιά καλύτερη θεσούλα στό «Ραμπότσεγε Ντιέλο». Τόσο πολύ ἀγανακτήσαμε ἀπό τήν παλιανθρωπιά αὐτή, πού οὔτε κάν τούς ἀπαντήσαμε. Σκεπτόμαστε στό φύλ. ἀρ. 4 τῆς «Ἴσκρα» (τό φύλ. ἀρ. 3 ὑπόσχονται νά

* Μιά ἑβδομάδα περίπου ἤμουν ἄρωστος ἀπό ἰνφλουέντσα.

** Πρόκειται γιά τήν «Ἕνωση τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ». *Ἡ Σύντ.*

*** Συγγραφέας τοῦ ἄρθρου «Παρατηρήσεις πάνω στό πρόγραμμα τοῦ «Ραμπότσεγε Ντιέλο»» εἶναι ὁ Ντ. Μπ. Ριαζάνοφ. *Ἡ Σύντ.*

**** — Ἡ ζωή θά δείξει. *Ἡ Σύντ.*

εἶναι ἕτοιμο τήν 1. V. Θέλουμε νά ἀρχίσουμε ἀμέσως τό φύλλο 4) νά κατσαδιάσουμε τό «Ραμπότσεγε Ντιέλο» γιά τόν καιροσκοπισμό του.

Καί δέν ξέρω ἀκόμη, νά μουντζώσουμε μιά γιά πάντα αὐτούς τούς ραδιούργους ἤ... παρόλα αὐτά νά συνεχίσουμε τίς προσπάθειες; Οἱ ἄνθρωποι αὐτοί ἀναμφίβολα εἶναι ἱκανοί, ἔγραφαν, μᾶς ἐφοδίαζαν (καί οἱ δυό τους) μέ ὕλη (κι' ὁ Ντανιέβιτς ἐπίσης), συγκέντρωναν ἐπιδέξια χρήματα (ὁλόκληρα 350 frs: τόσα πού δέν συγκέντρωσαν πουθενά ὡς τώρα στό ἐξωτερικό γιά τήν «Ἴσκρα»). Στήν οὐσία κι' ἐμεῖς εὐθυνόμαστε ἀπέναντί τους: δέν τούς δίναμε τήν ἀπαιτούμενη προσοχή, δέν τούς στέλναμε οὔτε ἕνα ἄρθρο νά τό δοῦν καί νά «δόσουν μιά συντροφική συμβουλή», δέν τούς προτείναμε κανένα «τμῆμα» (ἔστω καί τήν ἐξωτερική ἀνασκόπηση στήν «Ἴσκρα», ἤ τά σχόλια γιά ὁρισμένα ζητήματα κοινωνικῶν χρονικῶν). Ὅπως φαίνεται, στίς συνθῆκες τοῦ ἐξωτερικοῦ δέν μπορεῖ, μά καθόλου *δέν μπορεῖ* νά κάνουμε κάτι τό παρόμοιο. Νά καί οἱ βερολινέζοι * (ἐκεῖ πρίν λίγο ἦταν ὁ Ἀρσένιεφ) θέλουν κι' αὐτοί μιά ὁρισμένη θέση: νά βοηθᾶς ἁπλῶς τήν «Ἴσκρα», λένε, αὐτό εἶναι ἀρκετό γιά ἕναν φοιτητή, ἀλλά *γιά μᾶς* ἤ γιά τήν *Ντβίνσκαγια* (αὐτή μαζί μέ τόν ἄνδρα της ἀποχωρεῖ ἀπό τήν Ἕνωση, στήν ὁποία ὅταν ρωτήθηκαν τά μέλη μόνο τρία καί τοῦ *Γκρίσιν compris* **! τάχθηκαν ὑπέρ τῆς συνδιάσκεψης. Vive camarade G.! ***) χρειάζεται, λέει, κάτι τέτιο, ξέρετε...

Πραγματικό δυστύχημα! Χρειάζεται νά «σκεφτοῦμε» ὀργάνωση — χωρίς αὐτό es geht nicht ****.

Μοῦ ἦρθε ἡ σκέψη, δέν θά ἦταν ἄραγε δυνατό νά δοκιμαστεῖ τό ἑξῆς σχέδιο ὀργάνωσης: ἡ ὀργάνωση «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ «Ζαριά» καί οἱ τάδε καί τάδε ὁμάδες (οἱ βερολινέζοι, λογουχάρη — οἱ παριζιάνοι, *ἴσως*, κτλ.) ἤ τά τάδε καί τάδε πρόσωπα συνενώνονται σέ ἕναν, ἄς ποῦμε, *Σύνδεσμο* [108]. Ἡ φιλολογική διεύθυνση θά εἶναι τριπλή: ἡ ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς» διαθέτει δικό της τυπογραφεῖο, τό «Ζαριά» τό δικό του καί ἡ *αἱρετή* Φιλολογική ἐπιτροπή θά ἀποτελεῖ τόν ἄμεσο συνεργάτη, θά συμμετέχει στά συνέδρια ὅλων τῶν Συντακτικῶν ἐπιτροπῶν, πού θά συνέρχονται περιοδικά, καί θά δημοσιεύει (μέ τήν ὑπογραφή τῆς Φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς) μπροσοῦρες κτλ. στά τυπογραφεῖα τῆς *«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»* καί τοῦ *«Ζαριά»* — eventuell ***** καί στό

* Βερολινέζοι εἶναι τά μέλη τῆς ὁμάδας βοήθειας πρός τήν «Ἴσκρα» στό Βερολίνο. *Ἡ Σύντ.*

** — συμπεριλαμβανομένου. *Ἡ Σύντ.*

*** — Ζήτω ὁ σύντροφος Γκ.! *Ἡ Σύντ.*

**** — τίποτε δέν γίνεται. *Ἡ Σύντ.*

***** — πιθανῶς. *Ἡ Σύντ.*

τρίτο τυπογραφεῖο, ἄν ὁ *Σύνδεσμος* ὀργανώσει τέτιο (γι' αὐτό ὑπάρχουν μερικές ἐνδείξεις). Τό *ἀνώτερο ὄργανο πού θά λύνει* τά δημοσιογραφικά ζητήματα τοῦ Συνδέσμου θά εἶναι ἡ *συνδιάσκεψη ἀπό τρία μέλη:* ἀπό τήν ὁμάδα «'Απελευθέρωση τῆς δουλιᾶς», ἀπό τό «Ζαριά» καί τή Φιλολογική ἐπιτροπή. Ἡ διεύθυνση θά εἶναι κοινή, αἱρετή.

Αὐτή εἶναι ἡ οὐσία τοῦ σχεδίου μου (ἡ «Ἴσκρα», σάν ρωσική ἔκδοση, βέβαια, *δ έ ν θά συμμετέχει* ἐπίσημα στό Σύνδεσμο). Καταρχήν ἐδῶ τό ἐγκρίνουν, καθώς καί ἡ μεγαλύτερη ἀδελφή. Μοῦ φαίνεται ὅτι ἕνα τέτιο «Σύνταγμα» («αὐστριακό», ὅπως ἀστειεύεται ὁ 'Αλεξέι) γιά μᾶς δέν εἶναι καθόλου ἐπικίνδυνο, καί κάτι τέτιο εἶναι τελείως ἀπαραίτητο, γιατί διαφορετικά τό κοινό εἶναι κυριολεκτικά δυσαρεστημένο καί μπορεῖ νά σκορπίσει. Μέ τόν τρόπο αὐτό ἐξασφαλιζόμαστε ἀπό συγχύσεις καί φαγωμάρες, διατηρώντας ἀπόλυτα στά χέρια μας τά τυπογραφεῖα μας καί τίς Συντακτικές ἐπιτροπές μας, ἐνῶ στόν κόσμο δίνουμε τήν ἀπαραίτητη ἀπλοχωριά πού, ἄν δέν τήν ἔχει, δέν συμφωνεῖ νά μᾶς βοηθήσει.

Γράψτε, παρακαλῶ, πῶς βλέπετε τήν ἰδέα αὐτή καί συζητεῖστε την μέ τόν Γκ. Β. (σ' αὐτόν δέν γράφω, γιατί γρήγορα πρέπει νά ἔρθει ἐδῶ, καί κατά τή διαδρομή θά περάσει, φυσικά, ἀπό Σᾶς). Λεπτομέρειες δέν ἀναφέρω: αὐτές τακτοποιοῦνται εὔκολα. Ἄν ὅλοι μας (δηλ. ὅλη ἡ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ») συμφωνήσουμε σ' αὐτό, τότε ὑπάρχουν πάρα πολλές ἐλπίδες ὅτι οἱ βερολινέζοι (πού διαθέτουν τυπογραφεῖο καί διψᾶνε γιά «δουλιά» μέ μιά ὁρισμένη «θέση») θά προσχωρήσουν καί τότε θά μπορέσουμε νά ἀντιπαραθέσουμε στήν Ἕνωση τόν ἑνιαῖο «Σύνδεσμο» πού θά ἀναπτύσσει πλατιά δράση.

Δέν ὑπάρχει λόγος νά φοβόμαστε τήν αἱρετή διεύθυνση, γιατί αὐτή θά διαχειρίζεται μόνο τίς μεταφορές καί τή συγκέντρωση χρημάτων στό ἐξωτερικό, πού θά διανέμονται μέ μιά ὁρισμένη ἀναλογία ἀνάμεσα στή «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», τό «Ζαριά» κ.ἄ. Τήν «Ἴσκρα» ἡ ὑπόθεση αὐτή δέν τήν ἀφορᾶ — ἡ «Ἴσκρα» θά βρίσκεται ἀνεπίσημα μέ τό μέρος τοῦ «Ζαριά» καί μαζί μέ τό «Ζαριά». Τυπικά μποροῦμε νά ἀνακηρύξουμε τό Σύνδεσμο σύμμαχο τῆς *ρωσικῆς ὀργάνωσης τῆς «Ἴσκρα»* στό ἐξωτερικό πού τήν ὀργανώνουμε ἤδη.

Δέν ὑπάρχει ἐπίσης λόγος νά φοβόμαστε καί τίς φιλολογικές ἀνοησίες, γιατί (1) τό καταστατικό μπορεῖ νά περιορίσει τά αὐτοτελῆ δημοσιεύματα τῆς Φιλολογικῆς ἐπιτροπῆς· (2) ἡ ἐπιτροπή αὐτή θά δημοσιεύει μέ τήν ὑπογραφή της: ἡ ὁμάδα «'Απελευθέρωση τῆς δουλιᾶς» καί τό «Ζαριά» δέν μπερδεύονται μ' αὐτή· (3) σ' αὐτή μποροῦν νά ὑπάρχουν καί δικοί μας ἄνθρωποι· (4) ἡ ἐπιτροπή αὐτή

θά ὑποτάσσεται στή συνδιάσκεψη, ὅπου θά ἔχουμε τήν πλειοψηφία.

Δέν ξέρω βέβαια ἄν θά εἶναι ἱκανοποιημένοι οἱ παριζιάνοι: εἶναι πάρα πολύ ὑπερήφανοι. Βρισκόμαστε πιά σέ δύσκολη θέση ἀκόμη καί ν' ἀπευθυνόμαστε σ' αὐτούς. Ἄν Ἐσεῖς ἐγκρίνετε τό σχέδιο, δέν ἀναλαμβάνετε νά τούς γράψετε καί νά τούς ψαρέψετε: ἀφοῦ αὐτοί στό Παρίσι ἀκόμη Σᾶς μίλησαν γιά τή στενόχωρη θέση τους. Ἐσεῖς λοιπόν θά τούς προτείνετε μιά τέτια διέξοδο. Ἄν ἐγκρίνετε τήν ἰδέα, θά ἀπευθυνθοῦμε στόν Κολτσόφ καί θά τόν παρακαλέσουμε νά ἐπεξεργαστεῖ σχέδιο καταστατικοῦ τοῦ «Συνδέσμου» *.

Τώρα γιά τούς λεττονούς τῆς Ζυρίχης. Δέν ξέρω ἄν ἀκούσατε ὅτι ἡ μεταφορά πού εἶχε ὀργανωθεῖ μέ τή βοήθειά τους *απότυχε* τελείως: ἡ ἀστυνομία *ἔπιασε* 3000 φύλλα τῆς «Ἴσκρα» (ἀρ. φύλ. 1), ἔπιασε καί τό λαθρέμπορο. Στή συνέχεια ἕνας ἀπ' αὐτούς μᾶς ἔγραψε, ζητώντας καί ἄλλα χρήματα γιά τό ταξίδι. Τοῦ ἀπαντήσαμε ὅτι γιά τό δρόμο αὐτό δέν μποροῦμε νά τοῦ δόσουμε ἄλλα — δέν ἀναλαμβάνουμε τήν εὐθύνη ἀπέναντι στήν ὀργάνωσή μας, στήν περίπτωση ὅμως πού ἀναλαμβάνει εἰδική ὑποχρέωση νά μεταφέρει ἕνα πούτι (ὅπως ἀνάλαβε σέ συζήτηση μαζί μου), τότε ἄς κοπιάσει ἐδῶ.

Ἀπάντηση, οὔτε λέξη. Μήπως ξέρετε, τούς κακοφάνηκε, τί λέτε; Πῶς πᾶνε οἱ δουλιές τους καί ποιά εἶναι τά σχέδιά τους; Ἄν δεῖτε κανέναν ἀπ' αὐτούς, συζητεῖστε, παρακαλῶ, γιά νά ξεκαθαριστεῖ τό ζήτημα.

Ἀρχίζουμε νά σκεπτόμαστε γιά τό 2ο τεῦχος τοῦ «Ζαριά», εἶναι καιρός πιά. Τό ὑπόμνημα τοῦ Βίττε θά τελειώσει γρήγορα **, ὕστερα ἀπό 2-3 ἑβδομάδες (ὁ Dietz σάν νά τό καθυστερεῖ ὑπερβολικά: γιά τήν ὥρα εἶναι ἕτοιμα μόνο 9 τυπογραφικά). Πρός τό παρόν *δέν* ὑπάρχει ὑλικό, ἐκτός ἀπό τό γνωστό πιά σέ Σᾶς ἄρθρο τοῦ Νιεβζόροφ γιά τήν ἱστορική προετοιμασία τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας. Ἐλπίζουμε νά πάρουμε τό κύριο ἄρθρο ἀπό τόν Γκ. Β. γιά τά καινούργια γεγονότα καί ἀπό τόν ἴδιο ἕνα ἄρθρο contra Struve ***, τό ἄρθρο Σας (σημείωμα τῆς Σύνταξης) — δέν εἶναι ἀλήθεια; Μᾶς ὑποσχέθηκε ἄρθρο ἡ Λούξεμπουργκ (καινούργια εἰσαγωγή στά ἄρθρα της «Die sozialistische Krise in Frankreich» ****, τά ἄρθρα αὐτά θέλουμε νά τά μεταφράσουμε), ὁ Κάουτσκι μᾶς ὑποσχέθηκε ἕνα σύντομο ἄρθρο γιά τούς ἀκαδημαϊκούς καί τούς προλετάριους.

---

* Θά ἦταν καλό νά παρουσιαστοῦμε πιά στόν κόσμο μέ ἕνα κοινό σχέδιο τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» καί τοῦ «Ζαριά».

** Βλ. Β. Ι. Λένιν. «Οἱ διῶκτες τῶν ζέμστβο καί οἱ Ἀννίβες τοῦ φιλελευθερισμοῦ» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 5ος, σελ. 21-73). *Ἡ Σύντ.*

*** — ἐνάντια στόν Στροῦβε. *Ἡ Σύντ.*

**** — «Ἡ σοσιαλιστική κρίση στή Γαλλία». *Ἡ Σύντ.*

Ξένες ἀνασκοπήσεις δέν ὑπάρχουν. Τί γίνεται μέ τό «αὐστριακό» ἄρθρο; Δέν θά μᾶς στείλουν τίποτε ἀπό τήν Ἀμερική; — ἀπό τήν Ἑλβετία; Λένε ὅτι ὁ Ντανιέβιτς εἶναι ἄρρωστος. Δέν ἔχουμε ποιόν νά παρακαλέσουμε νά γράφει γιά τή Γερμανία — μήπως τόν Πάρβους πού εἶχε ὑποσχεθεῖ (;) τήν ἐξωτερική ἀνασκόπηση, αὐτό ὅμως δέν εἶναι τό ἴδιο.

Στό τέταρτο φύλλο τῆς «Ἴσκρα» σχεδιάζουμε νά δημοσιεύσουμε τό ἄρθρο (τοῦ Ἀλεξέι) γιά τήν τρομοκρατία· ὑπάρχουν: «Ἡ ἀπολυταρχία καί τά ζέμστβο» (συνέχεια), «Ἡ ἀπολυταρχία καί τά δημόσια οἰκονομικά» (τοῦ Parvus), κάτι γιά τά κοινωνικά χρονικά (ὑπάρχουν παραλειπόμενα γιά τίς διαδηλώσεις) καί τό ἐργατικό κίνημα. Σκεπτόμαστε τό 4ο φύλλο νά τό βγάλουμε σ' ἕνα τυπογραφικό (τό 3ο φύλλο μεγάλωσε μέχρι τά 2 τυπογραφικά, 8 σελίδες (ἑφτά σελίδες εἶναι ἤδη ἕτοιμες), ὅπως καί τό 1ο φύλλο, καί μάλιστα ἀναγκαστήκαμε νά παραλείψουμε ἕνα μέρος τῆς ὕλης!). Πρέπει νά καταβάλουμε ὅλες μας τίς προσπάθειες, γιά νά ἐπισπεύσουμε τήν ἔκδοση τῆς «Ἴσκρα» καί νά τήν κάνουμε μηνιαία.

Καλή ἀντάμωση! Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι καί στέλνω χαιρετισμούς σέ ὅλους τούς δικούς Σας. Ἡ γυναίκα μου ἐπίσης.

Δικός Σας *Πετρόφ*

P. S. Γράψτε μου στή διεύθυνση τοῦ Rittmeyer.

Γιά νά μήν ξεχάσω: ἡ μεγαλύτερη ἀδελφή μοῦ ἀνάθεσε νά Σᾶς πληροφορήσω ὅτι πάρθηκαν τά 250 frs. Ὁ ἀπολογισμός σχετικά μ' αὐτά δημοσιεύεται στό 3ο φύλλο τῆς «Ἴσκρα» («Ἀπό τήν Ἀμερική μέσω τοῦ Ἀξελρόντ»). Στέλνω μέσω τῆς Στουτγάρδης 10 ἀντίτυπα τοῦ «Ζαριά» — στεῖλτε στόν Ἴνγκερμαν, στόν Μοκριέβιτς etc. Τό ἄρθρο γιά τούς γερμανούς σχετικά μέ τίς διαδηλώσεις τό γράφει ἡ μεγαλύτερη ἀδελφή.

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Ζυρίχη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. III

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

58

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. ΓΚ. ΒΕΤΣΕΣΛΟΦ

Γιά τόν Γιούριεφ

25 τοῦ Ἀπρίλη.

Πῆρα τό γράμμα Σας.

Σᾶς παρακαλῶ, στεῖλτε μας τό γρηγορότερο ἀκριβή ἀπολογισμό, πόσες βαλίτσες εἴχατε καί τί λογῆς ἦταν, πόσες ἔφυγαν καί πόσες

ἔμειναν. Μᾶς εἶναι ἀπαραίτητος γιά νά συντάξουμε τόν ἀπολογισμό μας καί τόν οἰκονομικό προϋπολογισμό μας. Σχετικά μέ τό ἔντυπο ὑλικό ἀπό καιρό Σᾶς παρακαλῶ νά γράψετε, πόσο ἀκριβῶς καί τί ὑλικό πήρατε καί ποῦ καί πῶς τό διαθέσατε.

Τήν πρωτομαγιάτικη προκήρυξη (ΝΒ) *δέν* τήν ἔχουμε.

Τά χρήματα (100 Mr.) ἔχουν σταλεῖ ἤδη· ἐπαναλαμβάνω τήν παράκληση νά καταβάλετε πιό πολλές προσπάθειες γιά νά ἐξοικονομήσετε χρήματα στό Βερολίνο καί σέ ἄλλα μέρη γιά βαλίτσες: μέ αὐτό θά μᾶς δόσετε τήν πιό σοβαρή καί τήν πιό ἀπαραίτητη βοήθεια. Πόσα χρήματα δικά Σας ἔχετε στό ταμεῖο; Ποιό εἶναι τό συνηθισμένο (καί τό σημερινό) μηνιαῖο δοῦναι καί λαβεῖν τοῦ ταμείου;

Ἡ μπροσούρα «Τά γεγονότα τοῦ Χαρκόβου» θά εἶχε μεγάλη σημασία νά σταλεῖ ὅσο τό δυνατό γρηγορότερα στό Νότο, ὅπου τή ζητοῦν πολύ.

Σχετικά μέ τό δελτίο δέν Σᾶς κατάλαβα καλά. 1) Ποιός θέλει νά τό ἐκδόσει — ἡ «Ὁμάδα βοήθειας πρός τήν «Ἴσκρα»» ἤ ἡ «Οὐδέτερη ὁμάδα» [109]; 2) Τί εἴδους δελτία, σάν τά προηγούμενα ἤ διαφορετικά; Ἐμεῖς νομίζουμε ὅτι θά ἦταν πολύ παράλογο νά ξοδεύονται χρήματα γιά δελτία παλιοῦ τύπου καί, ἀπό τήν πλευρά μας, δυσκολευόμαστε νά ὑποσχεθοῦμε μή ἐπεξεργασμένη ὕλη γιά τό λόγο ὅτι τώρα γίνεται ἐντατική δουλιά νά μετατρέψουμε τήν «Ἴσκρα» σέ μηνιαία ἐφημερίδα [110] καί δέν ἔχουμε οὔτε τόν καιρό, οὔτε τά μέσα γιά ἀντιγραφή καί ἀποστολή μή ἐπεξεργασμένης ὕλης. Ἐμεῖς δέν πρέπει νά σκεπτόμαστε νά σκορπᾶμε τό ὑλικό πού ἔχουμε γιά δελτία καί νά μειώνουμε καί τή σημασία του καί τήν ἐντύπωση πού θά κάνει, κυκλοφορώντας το στό ἐξωτερικό σέ μή ἐπεξεργασμένη μορφή, ἀλλά ἀντίθετα πρέπει νά σκεπτόμαστε γιά τή συγκέντρωση ὅλης τῆς ὕλης στήν «Ἴσκρα» καί τήν ἐπίσπευση τῆς ἔκδοσης τῆς «Ἴσκρα» μέ ἐπεξεργασμένη διαφωτιστική ὕλη. Μιά διαφορετική τακτική δέν θά ἦταν πάλη ἐνάντια στίς σημερινές ἰδεολογικές ταλαντεύσεις καί συγχύσεις, ἀλλά ἐνίσχυσή τους.

Δέν εἶναι περίεργο ὅτι ἡ «Οὐδέτερη ὁμάδα», μέ τό ἀνόητο προσωπικό της καί τό πρόγραμμά της, ἔβγαζε τέτια δελτία, ὅμως ἀπό τήν «Ὁμάδα βοήθειας πρός τήν «Ἴσκρα»» θά περιμέναμε μιά πιό ὁμόγνωμη μέ μᾶς καί πιό ὀρθολογιστική δουλιά. Προσπαθεῖστε νά διαβιβάσετε (καί νά μή διαβάσετε ὁλόκληρο τό γράμμα, γιατί γράφω μόνο γιά Σᾶς) τούς συλλογισμούς αὐτούς στήν ὁμάδα Σας καί νά τήν πείσετε καί πληροφορεῖστε με γιά τήν ἀπόφασή της.

Ἄλλο πράγμα εἶναι τά δελτία μέ ἀνασκόπηση τοῦ ξένου Τύπου γιά τή Ρωσία. Αὐτά φυσικά εἶναι ὠφέλιμα. Νά στέλνετε ἀποκόμματα

ἀπό ρωσικές ἐφημερίδες. Δέν θά μποροῦσε ἐπίσης νά ἐφοδιάζετε τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα» μέ ρωσικά περιοδικά, ἀφοῦ διαβαστοῦν πρῶτα στό Βερολίνο; Ἄν αὐτό εἶναι δυνατό, πληροφορεῖστε μας σέ τί περιοδικά θά μπορούσαμε νά ὑπολογίζουμε (ἔχουμε ὁρισμένα, εἶναι ὅμως λίγα).

Γράφτηκε στίς 25 τοῦ Ἀπρίλη 1901
Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στό Βερολίνο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

59

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Σ. Ι. ΡΑΝΤΣΕΝΚΟ

Πήραμε τό γράμμα Σας. Ἐπιδοκιμάζουμε ἀπόλυτα τόν τρόπο διάδοσης τοῦ ἔντυπου ὑλικοῦ πού χρησιμοποιεῖτε καί συμβουλεύουμε νά τόν συνεχίσετε αὐστηρά, χωρίς νά παίρνετε ὑπόψη τίς συμβουλές καί τίς συκοφαντίες κανενός.

Θά ἦταν καλό νά δείξετε μόνο κάποια προσοχή στήν *ὁμάδα «Σοτσιαλίστ»* [111] καί σέ περίπτωση ἀνάγκης νά τῆς κάνετε ὁρισμένες δυνατές διευκολύνσεις (λογουχάρη, πίστωση), γιατί αὐτή ἐπιδιώκει μιά μεγαλύτερη προσέγγιση μέ μᾶς καί ὑπόσχεται νά προπαγανδίζει τή δουλιά μας. Μᾶς πρότειναν ἀντί νά πληρώνουν τό ἔντυπο ὑλικό νά μᾶς δίνουν ἕνα ποσοστό ἀπό τά ἔσοδά τους: *Σᾶς ἐξουσιοδοτοῦμε* νά συμφωνήσετε πάνω σ' αὐτό ἀνάλογα μέ τήν *προσωπική Σας* ἀντίληψη, ἄν καταλαβαίνετε ὅτι *δέν εἶναι ἀσύμφορο* ἀπό οἰκονομική πλευρά. (Γιατί *παραπονεῖται ἡ ὁμάδα «Σοτσιαλίστ»* ὅτι *Ἐσεῖς δέν τῆς δίνετε* ἔντυπο ὑλικό;)

Γενικά τζάμπα μή δίνετε, ὅμως μέ χρήματα δόστε της *ὅσο τό δυνατό* γρηγορότερα.

Μή δίνετε χρήματα στόν Γκριγκόριεφ, νά τά στέλνετε ὅλα σέ μᾶς. Ὁ Γκριγκόριεφ πρέπει νά βρίσκει χρήματα ἀπό τό δικό του ἔντυπο ὑλικό πού ἔχει σέ μεγάλη ποσότητα.

Τό 3ο φύλλο τυπώνεται, θά ἀκολουθήσει τό τέταρτο. Κυκλοφόρησε πρωτομαγιάτικο φυλλάδιο καί ἕνα ἰδιαίτερο φυλλάδιο τῆς *«Ἴσκρα»* [112].

Νά καταβάλετε ὅλες τίς προσπάθειες γιά νά σταλοῦν *στό Βερολίνο* ἄνθρωποι γιά τίς βαλίτσες *(διεύθυνση)*... * παρασύνθημα: **ἀπό τόν Πετρόφ.**

* Στό χειρόγραφο ἀφέθηκε μέρος γιά τή διεύθυνση. *Ἡ Σύντ.*

Ἂν ἔμειναν 100-200 περίπου ἀντίτυπα ἀπό τήν μπροσούρα «Τά γεγονότα τοῦ Χαρκόβου», νά τά στείλετε ἀμέσως *μέ ἄνθρωπο* στή *διεύθυνση*... *

Νά συνδεθεῖτε μέ τό Πσκόφ. Τίς βαλίτσες θά τίς στέλνουμε στόν Λεπεσίνσκι καί Σεῖς θά τίς παίρνετε ἀπ' αὐτόν.

Γράφτηκε στά τέλη τοῦ Ἀπρίλη 1901
Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στήν Πετρούπολη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

60

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΜΑΔΑ «ΜΠΟΡΜΠΑ»

12/V. 01.

Ἀξιότιμοι σύντροφοι!

Ὄντας καί τώρα, ὅπως καί παλιότερα, ὀπαδοί τῆς ἕνωσης στή βάση ἀρχῶν, γιά δεύτερη φορά δίνουμε τή συγκατάθεσή μας γιά τήν ἐπανάληψη τῶν διαπραγματεύσεων σχετικά μέ τή συνένωση καί δεχόμαστε εὐχαρίστως τήν πρόταση τῆς ὁμάδας «Μπορμπά» νά ἀναλάβει τήν πρωτοβουλία καί νά εἶναι ὁ μεσολαβητής στήν προκαταρκτική φάση τῶν συνομιλιῶν. Συμφωνοῦμε γιά τήν προκαταρκτική συνδιάσκεψη τῶν σοσιαλιστικῶν ὀργανώσεων πού ἀναφέρατε.

Θεωροῦμε πώς δέν εἶναι περιττό νά συμπληρώσουμε ὅτι τήν πολεμική ἀπό θέση ἀρχῶν πού ἀρχίσαμε ἐνάντια στό «Ραμπότσεγε Ντιέλο», εἶναι αὐτονόητο, δέν μποροῦμε νά τή σταματήσουμε.

Μέ ἐκτίμηση ἀπομέρους τῆς ὁμάδας τῆς «Ἴσκρα».....

Σᾶς παρακαλοῦμε νά μᾶς ἀπαντήσετε τό γρηγορότερο, ἄν συμφώνησαν ὅλοι γιά τή συνδιάσκεψη [113]. Τό Μάη ὁπωσδήποτε θά μπορούσαμε νά ὑποσχεθοῦμε τή συμμετοχή μας στή συνδιάσκεψη· ἀργότερα ὅμως αὐτό θά δημιουργήσει μερικές δυσκολίες γιά μᾶς.

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στό Παρίσι

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό ἀντίγραφο, πού ἔγραψε ἰδιόχειρα ἡ Α. Ι. Οὐλιάνοβα-Ἐλιζάροβα

---

* Στό χειρόγραφο ἀφέθηκε μέρος γιά τή διεύθυνση. *Ἡ Σύντ.*

61

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. ΓΚ. ΒΕΤΣΕΣΛΟΦ

Τό πρόχειρο τοῦ γράμματος τῆς 18. V. 01.

Συμφωνοῦμε βέβαια μέ τό σχέδιό Σας νά ἀρχίσουμε τώρα ἀμέσως τήν ἔκδοση δελτίων. Χρειάζεται μόνο όργανωτικά νά ἐπεξεργαστοῦμε τό σχέδιο αὐτό, δηλαδή νά λύσουμε μερικά προκαταρκτικά ζητήματα πού ἀναπόφευκτα προκύπτουν. Λογουχάρη, ἄν θά ἐκδίδει καί θά συντάσσει τά δελτία ὅλη ἡ βερολινέζικη ὁμάδα βοήθειας πρός τήν «Ἴσκρα» (ἄν δέν κάνω λάθος, δέν ἐπρόκειτο νά κάνουμε πρός τό παρόν γνωστό τό σχέδιό μας σχετικά μέ τήν ὀργάνωση σέ ὅλη αὐτή τήν ὁμάδα) ἤ μόνο ἕνα μέρος της, ἤ μερικά ἄτομα; ἄν ὁ τίτλος τῶν δελτίων θά φανερώνει τή σχέση τους πρός τήν «Ἴσκρα» ἤ ὄχι; Θά θέλαμε ἐπίσης, τό πρόγραμμα τῶν δελτίων νά ἀντιστοιχοῦσε μέ αὐτό πού ἐπεξεργαστήκαμε στό δικό μας σχέδιο καί νά φρόντιζε ἡ Συντακτική ἐπιτροπή γιά τήν κατανομή τῶν τμημάτων (μεταφράσεις ἐντύπων ἀπό τά πολωνικά, τά φιλλανδικά κ.ἄ.) ἀνάμεσα στούς συμπαθοῦντες τήν «Ἴσκρα» καί στά ἀλληλέγγυα μ' αὐτή πρόσωπα. Χρειάζεται τέλος νά ἀποφασιστεῖ συγκεκριμένα (τέτια ἀπόφαση βέβαια δέν πρόκειται νά δημοσιευτεῖ) πώς ἡ ὁμάδα πού θά ἐκδίδει καί θά συντάσσει τά δελτία ἀναλαμβάνει τό ζήτημα αὐτό προσωρινά γιά νά τό παραδόσει στήν αἱρετή Φιλολογική ἐπιτροπή, ὅταν θά δημιουργηθεῖ ἀνοιχτά ἡ ὀργάνωση ἐξωτερικοῦ τῆς «Ἴσκρα» πού προτείναμε. Ὑπάρχουν ἀκόμη καί ἄλλα προβλήματα, πού Ἐσεῖς βέβαια θά τά δεῖτε καί θά τά λύσετε, ὅταν θά ἀσχοληθεῖτε γιά τήν τελική ὀργανωτική ἐπεξεργασία καί διατύπωση τοῦ σχεδίου Σας.

Ἐμεῖς, ἀπομέρους μας, θά διαλέξουμε ὁρισμένη ὕλη πού ἔχουμε καί θά σᾶς τή στείλουμε. Ἀνακοινῶστε, πότε ὑπολογίζετε τήν πρώτη ἔκδοση; Ὑπολογίζετε μήπως νά ἐκδίδετε τέτια ἀκριβῶς (στή μορφή καί στό μέγεθος) δελτία, ὅπως καί προηγούμενα ἤ διαφορετικά;

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στό Βερολίνο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

62

ΠΡΟΣ ΤΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ «ΙΣΚΡΑ»

Ἀπαραίτητα πρέπει νά ἀλλάξουμε τή σειρά τῶν ἄρθρων.

Στοιχειοθετεῖτε, ὅσο ὑπάρχουν στοιχεῖα, *διαφυλάσσοντας τή στοιχειοθέτηση*.

Αὔριο-μεθαύριο ἐλπίζουμε νά σᾶς στείλουμε τά ἄρθρα.

Σᾶς στέλνω:

1) Τό τυπογραφικό δοκίμιο
2) Χάρκοβ
3) Κόβνα κ.ἄ.
4) Σαμάρα
5) Ἐπαναστατική δράση κτλ.
6) 2 ποιήματα
7) Νίζνι Νόβγκοροντ *.

Στεῖλτε χρωστική μελάνη γιά τήν ἐκτύπωση, δέν ξέρουμε πῶς νά βροῦμε.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 22 τοῦ Μάη καί 1η τοῦ Ἰούνη 1901 στό Μόναχο (τοπικό)

Πρωτοδημοσιεύτηκε στίς 5 τοῦ Μάη 1931 στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 122

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

63

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ν. Ε. ΜΠΑΟΥΜΑΝ

24. V. 01.

Πήραμε τό γράμμα Σας μέ τόν ἀπολογισμό γιά τό Γενάρη, Φλεβάρη, Μάρτη καί Ἀπρίλη. Εὐχαριστῶ γιατί ὁ κατάλογος τῶν ἐσόδων καί ἐξόδων εἶναι λεπτομερής καί ἀκριβής. Ὁσοναφορᾶ ὅμως τή δράση Σας γενικά, βρισκόμαστε σέ ἄγνοια: ποιά συγκεκριμένα εἶναι ἡ δράση αὐτή καί ποιά τά ἀποτελέσματά της; Γράφατε ὅτι γίνεστε χίλια κομμάτια καί δέν ὑπάρχει ποιός νά Σᾶς ἀντικαταστήσει, ὅμως δέν ἐκπληρώσατε ἀκόμη τήν ὑπόσχεση νά περιγράψετε τή δράση αὐτή. Περιορίζεται μήπως ἡ δουλιά Σας στή μεταφορά τῶν ἐντύπων στά σημεῖα πού ἀναφέρονται στόν

* Ἀποσπάσματα ἀπό τήν παραπάνω ὕλη δημοσιεύτηκαν στήν «Ἴσκρα», ἀρ. φύλ. 5. *Ἡ Σύντ.*

ἀπολογισμό; Ἡ ἀσχολεῖστε μέ τή συγκρότηση ὁμάδας respective * ὁμάδων; ἄν ναί, τότε ποῦ, τί λογῆς εἶναι, τί ἔχει γίνει ὥς τώρα καί γιά ποιό σκοπό συγκροτήθηκαν οἱ ὁμάδες αὐτές: γιά τοπική δουλιά, γιά νά στέλνονται σέ μᾶς νά παίρνουν τά ἔντυπα, ἤ γιά τίποτε ἄλλο;

Ρωτᾶμε γι' αὐτό, γιατί τό ζήτημα εἶναι πολύ σοβαρό. Οἱ δουλιές μας δέν πᾶνε καί τόσο καλά. Τά οἰκονομικά εἶναι πάρα πολύ ἄσχημα, ἡ Ρωσία δέν δίνει σχεδόν τίποτε. Ἡ μεταφορά ἐξακολουθεῖ νά εἶναι ἐντελῶς ἀνοργάνωτη καί συμπτωματική. Στίς συνθῆκες αὐτές ὅλη ἡ «τακτική» μας πρέπει νά ἀποβλέπει *ὁλοκληρωτικά* στά ἑξῆς: 1) τά χρήματα πού συγκεντρώνονται στή Ρωσία γιά λογαριασμό τῆς «Ἴσκρα» νά στέλνονται ὅσο τό δυνατό περισσότερα ἐδῶ, περιορίζοντας τά τοπικά ἔξοδα στό minimum· 2) νά ξοδεύονται χρήματα σχεδόν ἀποκλειστικά γιά τή *μεταφορά*, ἐπειδή γιά τήν παραλαβή λειτουργοῦν ἤδη πρακτορεῖα σχετικά πολύ φτηνά στό Πσκόφ καί στήν Πολτάβα, πού δέν ἐπιβαρύνουν τό ταμεῖο.

Σκεφτεῖτε τό ζήτημα αὐτό καλά. Ὁ ἐπιούσιος ἄρτος μας πού μόλις φτάνει γιά νά ζοῦμε εἶναι, ὅπως καί πρῶτα, μόνο οἱ βαλίτσες. Πληρώνουμε γιά ἕνα ζευγάρι 100 περίπου ρούβλια, ἐνῶ ὁ πρόχειρος τρόπος ἀποστολῆς ἀνθρώπων φέρνει πάρα πολλές καθυστερήσεις, τσαπατσουλιές, ἀπώλειες κτλ. Ἡ ὀργάνωση τῆς ἀποστολῆς μεγάλων βαλιτσῶν ἀπό τή Ρίγα (εἶναι δυνατή καί σύμφωνα μέ τά λόγια τοῦ Ραζνοτσβέτοφ καί σύμφωνα μέ τά λόγια τοῦ Ἔρνστ) δέν προχωρεῖ καθόλου. Ἀπό τό Λεοπόλντ ** καμιά εἴδηση. Στή Φιλλανδία τίποτε δέν ὀργανώθηκε, μ' ὅλο πού κι' αὐτό εἶναι δυνατό, ὅπως διαβεβαιώνουν ἀπό διάφορες μεριές. Εἶναι ἄραγε σωστό σέ μιά τέτια κατάσταση πραγμάτων νά ξοδευτοῦν 400 ρούβλια μέσα σέ τέσσερις μῆνες γιά τήν τοπική παραλαβή καί τή μεσολάβηση στή μεταβίβαση τῶν ἐντύπων;

Κατά τή γνώμη μας, θά ἔπρεπε νά μετακινηθεῖτε *** πολύ κοντά στά σύνορα μέ σκοπό νά μεταφέρετε τό μήνα ἔστω καί 2-4 βαλίτσες καί 10-20 φούντια πάνω σας.

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Μόσχα

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* — ἤ. *Ἡ Σύντ.*

** Τό ψευδώνυμο δέν ἀποκρυπτογραφήθηκε. Φαίνεται πώς ἔτσι ὀνομαζόταν ἡ ὁμάδα μεταφορῶν, πού συνδεόταν μέ τόν Ν. Ε. Μπάουμαν. *Ἡ Σύντ.*

*** Ἀρχικά στό χειρόγραφο εἶχε γραφτεῖ ἔτσι: «Δοκιμάσατε μέχρι τώρα δυό σχέδια δράσης: 1) τακτοποίηση μεγάλου συνόρου ἤ συνόρων γιά χονδρική μεταφορά. Ἀποτύχατε· 2) τακτοποίηση τῆς κυκλοφορίας ἔντυπων ὑλικῶν καί συγκέντρωσης χρημάτων σέ ἰδιαίτερη περιοχή. Τά ἀποτελέσματα καί δῶ δέν ἀντιστοιχοῦν στίς προσπάθειες καί τά ἔξοδα. Δέν νομίζετε ὅτι πρέπει νά περάσετε στό 3ο σχέδιο: τή μετοίκηση». *Ἡ Σύντ.*

64

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. ΝΤ. ΛΕΪΤΕΪΖΕΝ

24. V. 01.

'Αγαπητέ Λέιτεϊζεν! Σχετικά μέ τόν «Μουσικό» νομίζουμε ὅτι μιά πού αὐτός se met à notre disposition * καί εἶναι ἄνθρωπος αὐτός καθαυτός μέ ἐπιχειρηματικό πνεῦμα, τότε πρέπει βέβαια νά φροντίσετε ἀμέσως νά τόν στείλετε *ἀκριβῶς* στά σύνορα, γιά νά καταπιαστεῖ μόνος του νά διευθύνει ἄμεσα τή μεταφορά, καί ὄχι μόνο νά διευθύνει, ἀλλά καί νά μεταφέρει ἤ νά κουβαλάει μόνος του (respective **: νά περνάει μέ λαθρέμπορο).

Μιά πού γι' αὐτό συμφωνεῖ, πρέπει νά τοῦ δόσετε 200 frs (δηλαδή 100 + 100, ὅπως γράφετε 'Εσεῖς) καί προφανῶς πρέπει νά τόν στείλετε *σέ μᾶς*. Ὅλοι μας σκεπτόμαστε ἄν θά πρέπει νά ἔρθει ἐδῶ ἤ μόνο στό Βερολίνο γιά νά συζητήσει ἐκεῖ μέ ἀντιπρόσωπό μας, καί καταλήξαμε στό συμπέρασμα πώς δέν μποροῦμε νά ἀποφύγουμε τήν ἄφιξή του ἐδῶ: ἔχουμε καί μιά σειρά περισσότερο ἤ λιγότερο σταθεροποιημένους δεσμούς στά σύνορα καί στήν παραμεθόριο καί χωρίς νά συσκεφτοῦμε ὁλόπλευρα μέ τόν ἴδιο πού πηγαίνει δέν μποροῦμε νά ἀποφασίσουμε, ποῦ ἀκριβῶς νά πάει καί τί «πρόσχημα» νά χρησιμοποιήσει.

Χρήματα τώρα ἔχουμε λίγα, εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά τσιγκουνευόμαστε πολύ, ἐκτός ἀπό τή μεταφορά πουθενά ἀλλοῦ δέν μποροῦμε νά ξοδέψουμε. Ἄν ὅμως ὁ Μουσικός θά φτάσει στόν προορισμό του μέ τά 200 frs καί θά ζήσει μ' αὐτά ἕνα χρονικό διάστημα, τότε, αὐτός ἀσφαλῶς θά εἶναι πιά σέ θέση, χρησιμοποιώντας τούς δεσμούς μας, νά καταπιαστεῖ ἀμέσως καί μέ τή μεταφορά.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι

Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Βρίσκεται τώρα ἐδῶ ὁ Ριαζάνοφ, μέ τόν ὁποῖο συζητοῦμε γιά τό σχέδιο τῆς ὀργάνωσής μας. Στήν ἀρχή ἀπόριψε τό σχέδιό μας κατηγορηματικά καί «παραξηγημένος», ὕστερα ὅμως — ὅταν προστέθηκε ἡ πρόταση ὅτι ὅλα αὐτά εἶναι *προσωρινά*, γιά 1 χρόνο — συμφώνησε *προκαταβολικά* γιά τόν ἑαυτό του,

* — θέτει τόν ἑαυτό του στή διάθεσή μας. *Ἡ Σύντ.*
** — ἀνάλογα. *Ἡ Σύντ.*

διαβεβαιώνοντας πώς ὁ Νιεβζόροφ *σέ καμιά περίπτωση* δέν θά συμφωνήσει (;). Χαράξαμε, γιά κάθε ἐνδεχόμενο, καί ἕνα ἄλλο σχέδιο: ὁμοσπονδία ἀνάμεσα στή *«Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»*, τό *«Ζαριά»* καί τήν *«Μπορμπά»*, μάλιστα ἡ τελευταία ἐκδίδει μόνο μπροσοῦρες (ὄχι ὄργανο), συμμετέχει μέ *συμβουλευτική* ψῆφο στό «Ζαριά» καί στήν «Ἴσκρα», καταθέτει, ὅπως καί κάθε ἄλλος μέτοχος, ἕνα ὁρισμένο μέρος τῶν ἐσόδων στό ὁμόσπονδο ταμεῖο, συγκεντρώνει χρήματα πρωτοβουλιακά ἀπό τίς χοροεσπερίδες πού ὀργανώνει κτλ. Πῶς τό βλέπετε ἐσεῖς τό τελευταῖο αὐτό σχέδιο; Ἐγώ τό βλέπω ἄδικο, πάρα πολλά δίνει στήν «Μπορμπά» καί δέν πιστεύω νά τό ἐγκρίνουν ὅλοι.

Γενικά πιστεύουμε πώς μποροῦμε καί μέ τήν «Μπορμπά» νά τά κανονίσουμε: φαίνεται πώς κι' αὐτοί εἶναι πρόθυμοι γιά ὑποχωρήσεις, βλέποντας πώς ἐμεῖς δέν σκοπεύουμε νά παραιτηθοῦμε ἀπό τήν ἄποψή μας.

Δικός Σας *Λένιν*

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στό Παρίσι

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

65

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. ΜΠ. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

25. V. 01.

Ἀγαπητέ Π. Μπ.! Θά μάθατε ἤδη, φυσικά, ἀπό τόν Γκ. Β. γιά τό σχέδιο τῆς ὀργάνωσής μας καί γιά τό καινούργιο «συμφιλιωτικό» διάβημα τῶν Νιεβζόροφ, Ντανιέβιτς καί Ριαζάνοφ (πού πῆραν τήν ὀνομασία τῆς ὁμάδας «Μπορμπά»). Ἀπαντήσαμε στό ἐρώτημά τους (ἄν εἴμαστε σύμφωνοι γιά προκαταρκτική συνδιάσκεψη τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», τῆς Ἕνωσης καί τοῦ «Ζαριά», δηλ. ἀντιπροσώπων τους) ὅτι *συμφωνοῦμε.* Ὁ Γκ. Β. ἔλεγε ἐδῶ ὅτι πρέπει φυσικά νά συμφωνήσουμε καί ὅτι Σᾶς ἔγραψε ἤδη γι' αὐτό. Σήμερα ὁ Ριαζάνοφ (πού βρίσκεται ἤδη ἐδῶ δυό μέρες) μοῦ ἀνακοίνωσε ὅτι πῆρε γράμμα ἀπό τόν Γκουριέβιτς καί τόν πληροφορεῖ ὅτι ἐπίσημη συγκατάθεση πῆραν μόνο ἀπό μᾶς, ὅτι ἀπό τήν ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς» δέν πῆραν μέχρι τώρα τίποτε, ὅτι εἶδε τόν Κριτσέβσκι καί τόν Ἰβάνσιν καί εἶναι σχεδόν βέβαιος ὅτι θά συμφωνήσουν γιά τή συνδιάσκεψη, ὅτι ὑπολογίζουν τίς Βρυξέλλες σάν τόπο τῆς συνδιάσκεψης

καί ἡμερομηνία — γύρω στίς 4 τοῦ Ἰούνη, ὅτι καί ἡ ὀργάνωση τῆς Μπούντ τοῦ ἐξωτερικοῦ θέλει νά πάρει κι' αὐτή μέρος στή συνδιάσκεψη.

Γράψτε τους, παρακαλῶ, τό *γρηγορότερο* ὅτι ἡ ὁμάδα «'Απελευθέρωση τῆς δουλιᾶς» δίνει *ἐπίσημη* συγκατάθεση γιά τή συνδιάσκεψη (σάν ἀντιπρόσωπος τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»), ἐπίσης γράψτε τους ποιά εἶναι ἡ γνώμη Σας σχετικά μέ τό μέρος καί τό χρόνο *. 'Εμεῖς σχετικά μέ τόν τόπο γράψαμε ὅτι εἴμαστε σύμφωνοι γιά τή Ζυρίχη, ἤ γιά ἕνα μέρος πιό κοντινό σ' αὐτή (ὅτι καί γιά τήν ὁμάδα «'Απελευθέρωση τῆς δουλιᾶς» ἡ 'Ελβετία φυσικά εἶναι πιό βολική) κι' ὅτι ἐπιθυμοῦμε νά καθοριστεῖ ἡ συνδιάσκεψη τό γρηγορότερο, ἄν μπορεῖ τό Μάη, γιατί τόν Ἰούνη δέν μποροῦμε νά διαθέσουμε καί τόσο ἐλεύθερα τό χρόνο μας. ('Η ἐπιθυμία μας νά ἐπισπευσθεῖ ἡ σύγκληση τῆς συνδιάσκεψης ἐξηγεῖται στήν πραγματικότητα, γιατί μᾶς εἶναι συμφερότερο νά ξεμπλέξουμε τό συντομότερο, γιά νά καταπιαστοῦμε τό γρηγορότερο μέ τήν ὀργάνωσή μας καί νά ἔχουμε καιρό νά προετοιμάσουμε, σέ περίπτωση διάσπασης, ἕναν ἀποφασιστικό πόλεμο ἐνάντια στήν Ἕνωση. Καί ὁ πόλεμος πρέπει ἴσως νά μεταφερθεῖ τό καλοκαίρι καί στή Ρωσία.)

Ὑποστηρίξτε, παρακαλῶ, τήν ἐπιθυμία μας νά ἐπισπευσθεῖ ἡ σύγκληση τῆς συνδιάσκεψης ** (προβάλλοντας κάποια αἰτία) καί τόν καθορισμό σάν τόπο τῆς συνδιάσκεψης τήν 'Ελβετία. Μοῦ φαίνεται ὅτι εἶναι δύσκολο νά φέρουν ἀντίρηση γιά τήν 'Ελβετία: 1) οἱ δυό πλευρές ἀπό τίς 4 (τό «Ζαριά» καί ἡ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» ἔναντι τῆς Ἕνωσης καί τῆς «Μπορμπά») θέλουν τήν 'Ελβετία· 2) κατάλληλο μέρος γιά τό συνέδριο τῶν ἀντιπροσώπων ἀπό τίς ἐλβετικές, γερμανικές καί γαλλικές ὁμάδες πρέπει νά εἶναι ἡ 'Ελβετία. Μπορεῖ νά συμφωνήσουμε, ἄν ὄχι γιά τή Ζυρίχη, γιά τή Βασιλεία, λογουχάρη; Πληροφορεῖστε με Σᾶς παρακαλῶ, ἄν στείλατε Σεῖς ἐπίσημη συγκατάθεση.

Τώρα θά Σᾶς ἀφηγηθῶ γιά τόν Ριαζάνοφ. Στό ζήτημα τῆς ὀργάνωσής *μας* (τῆς ὀργάνωσης τῆς «Ἴσκρα» στό ἐξωτερικό) στήν ἀρχή ἔκανε τόν κόκορα, ὅταν ἔμαθε ὅτι δέν σκεπτόμαστε καθόλου νά διευρύνουμε τή Συντακτική ἐπιτροπή καί τούς προτείνουμε μόνο συμβουλευτική συμμετοχή. Ἔλεγε μέ πάθος ὅτι ὁ Νιεβζόροφ εἶναι ἄνθρωπος μέ μεγάλο παρελθόν καί μέ ὑπηρεσίες (ἀκριβῶς ὅπως ἔλεγε ὁ Νιεβζόροφ τό περασμένο καλοκαίρι γιά τόν Ριαζάνοφ!), ἀγανακτοῦ-

---

* 'Επαναλαμβάνω, γιά κάθε ἐνδεχόμενο, τή διεύθυνση τοῦ Γκουριέβιτς: Mr. E. Gourevitsch. 39 bis. Rue Gassendi. 38 bis. *Paris.*

** Λένε ὅτι θέλουν νά γίνει περίπου στίς 10. VI. Μπορεῖ κι' ἔτσι.

σε, εἰρωνευόταν κτλ. κτλ. Ὅμως, ὕστερα ἀπό λίγο, ὅταν εἶδε ὅτι αὐτό δέν εἶχε καμιά ἐπίδραση σέ μᾶς — ἄρχισε νά ὑποχωρεῖ, δήλωσε ὅτι θά συμφωνήσει ἴσως καί μέ τό σχέδιό μας («ὁ Νιεβζόροφ σέ καμιά περίπτωση δέν θά συμφωνήσει»), τό καλύτερο ὅμως θά ἦταν νά γίνει ὁμοσπονδία ἀνάμεσα στή «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», τό «Ζαριά» καί τήν «Μπορμπά», ὅτι ἡ «Μπορμπά» εἶναι ἕτοιμη νά παραιτηθεῖ ἀπό τήν ἔκδοση δικοῦ της ὀργάνου (ἐμεῖς ποτέ δέν πιστέψαμε ὅτι αὐτοί θά μποροῦσαν νά ἐκδόσουν ὄργανο δικό τους) καί νά περιοριστεῖ σέ μιά σειρά μπροσοῦρες.

Γενικά, ὅπως φαίνεται, θά μπορούσαμε νά δουλέψουμε μαζί τους: θά δείξουν λίγο πεῖσμα, τελικά ὅμως θά συμφωνήσουν.

Ὁσοναφορᾶ τήν προσέγγιση μέ τήν Ἕνωση, ὁ Ριαζάνοφ στήν ἀρχή δήλωσε ὅτι δέν στηρίζει καμιά ἀπολύτως ἐλπίδα στή συνδιάσκεψη, ὅτι μόνο ἕνας Γκουριέβιτς τρέφει μιά τέτια ἰδέα κτλ. Ὅταν ὅμως ἔμαθε ὅτι ἐμεῖς δέν βάζουμε σάν conditio sine qua non * τή διάλυση τῆς Ἕνωσης, ὅτι εἴμαστε ἕτοιμοι νά δεχτοῦμε τήν ὕπαρξη δίπλα στό ἐπιστημονικό ὄργανο («Ζαριά») καί τήν πολιτική ἐφημερίδα («Ἴσκρα») μιᾶς ἐκλαϊκευμένης συλλογῆς ἤ ἑνός περιοδικοῦ γιά τούς ἐργάτες («Ραμπότσεγε Ντιέλο») — τότε ἔκανε ἀπότομη στροφή, δήλωσε ὅτι ἀπό καιρό τώρα μιλοῦσε γι' αὐτό στόν Κριτσέβσκι, ὅτι τό θεωρεῖ αὐτό σάν φυσικό τέρμα τῆς διχόνοιας κι' ὅτι εἶναι ἕτοιμος νά δουλέψει γιά τήν ἐφαρμογή ἑνός τέτιου σχεδίου. — Ἄς δουλέψει! Ἴσως πάνω σέ μιά τέτια βάση νά γίνει πραγματική συνένωση ἤ *ὁμοσπονδία* — αὐτό θά ἦταν ἕνα τεράστιο βῆμα πρός τά μπρός.

Θά προσθέσω ὅτι προτιμοῦμε τή Ζυρίχη φυσικά καί γιά τό λόγο ὅτι ὁ Ἀλεξέι πολύ θά ἤθελε νά ἔχει περισσότερο χρόνο γιά νά συζητήσει μαζί Σας γιά ὅλες τίς ὑποθέσεις.

Ἄν γιά νά παρθεῖ ἡ γνώμη ὅλων τῶν μελῶν τῆς «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» (γιά μιά ἐπίσημη ἀπάντηση στήν ὁμάδα «Μπορμπά») ἀπαιτεῖται πολύς χρόνος — τότε προσπαθεῖστε, παρακαλῶ, ἄν εἶναι δυνατό νά συντομεύσετε κάπως τό χρόνο αὐτό. Ἡ καθυστέρηση τῆς συνδιάσκεψης εἶναι ἐξαιρετικά ἀνεπιθύμητη.

Σχετικά μέ τή συμμετοχή τῆς ὀργάνωσης Μπούντ τοῦ ἐξωτερικοῦ στή συνδιάσκεψη σκεπτόμαστε νά τήν ἀπορίψουμε (χωρίς νά δόσουμε μ' αὐτό τουλάχιστο τήν casus belli **), μέ βάση τό 1ο σημεῖο τῶν ἀποφάσεων τοῦ συνεδρίου τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ

* — ἀπαράβατο ὅρο. *Ἡ Σύντ.*

** — ἀφορμή γιά πόλεμο. *Ἡ Σύντ.*

Ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας πού ἔγινε τό 1898. (Σύμφωνα μέ τό σημεῖο αὐτό ἡ Μπούντ ἔχει αὐτονομία μόνο σέ ζητήματα πού ἀφοροῦν εἰδικά τό ἑβραϊκό προλεταριάτο, καί συνεπῶς δέν μπορεῖ νά ἐμφανίζεται σάν αὐτοτελές τμῆμα στίς διαπραγματεύσεις.)

Τί γίνεται μέ τό ἄρθρο Σας γιά τήν «Ἴσκρα»; Σκέπτεστε νά δόσετε κάτι γιά τό δεύτερο τεῦχος τοῦ «Ζαριά», γιά τό ὁποῖο φυσικά σᾶς μίλησε ὁ Γκ. Β.;

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι καί ἔχετε χαιρετισμούς ἀπ' ὅλους.

Δικός Σας *Πετρόφ*

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Ζυρίχη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. III

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

66

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Λ. Μ. ΚΝΙΠΟΒΙΤΣ *

Μέ ποιόν τρόπο σκέπτεστε νά ἐκδόσετε τήν «Ἴσκρα» στή Ρωσία; Σέ μυστικό τυπογραφεῖο ἤ σέ νόμιμο; Ἄν συμβαίνει τό τελευταῖο, γράψτε ἀμέσως, μήπως ἔχετε συγκεκριμένους τρόπους: θά εἴμαστε ἕτοιμοι νά ἁρπαχτοῦμε καί μέ τά δυό χέρια ἀπό τό σχέδιο αὐτό (πού εἶναι ἐφαρμόσιμο, ὅπως μᾶς βεβαίωναν στόν Καύκασο) κι' αὐτό δέν θά ἀπαιτοῦσε καί πολλά μέσα **. Ἄν συμβαίνει τό πρῶτο, τότε πάρτε ὑπόψη σας ὅτι τό τυπογραφικό μας φύλλο (4 σελίδες) παίρνει ὥς 100 χιλιάδες γράμματα [κι' αὐτό σέ ἕνα μήνα!]: Θά μπορέσει ἄραγε νά τά βγάλει πέρα ἔτσι τό μυστικό τυπογραφεῖο;; Δέν ἀποτελεῖ ἄραγε γιά μᾶς ἕνα πολύ μεγάλο κίνδυνο νά χάσουμε ἕνα σωρό χρήματα κι' ἀνθρώπους;; Δέν θά ἦταν καλύτερα νά διατεθοῦν τά χρήματα καί οἱ δυνάμεις αὐτές στή μεταφορά, πού χωρίς αὐτήν ἔτσι ἤ ἀλλιῶς δέν μπορεῖς νά τά βγάλεις πέρα στή Ρωσία.

Γράφτηκε στίς 28 τοῦ Μάη 1901
Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στό Ἀστραχάν

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμος VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* Τό γράμμα εἶναι ἐπισημείωση στό γράμμα τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια. *Ἡ Σύντ.*

** Ἄν ὑπάρχουν ἔστω καί κάπως ὑποφερτές σχέσεις μέ νόμιμα τυπογραφεῖα, συζητεῖστε ὁπωσδήποτε μαζί τους τό ζήτημα καί γράψτε μας: ἐμεῖς ἔχουμε δικό μας, πολύ πρακτικό (καί δοκιμασμένο) σχέδιο γιά τό ζήτημα αὐτό [114].

67

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ρ. Ε. ΚΛΑΣΣΟΝ *

Ἡ ὁμάδα πού ἐκδίδει καί διευθύνει τήν «Ἴσκρα» καί τό «Ζαριά» ἀπευθύνεται πρός Ἐσᾶς, σάν ἄνθρωπο πού πῆρε μέρος μαζί μας σέ μιά ἀπό τίς πρῶτες μαρξιστικές ἐκδοτικές ἐπιχειρήσεις [115], πού πάντοτε συμπαθοῦσε τήν πολιτική δράση τῆς σοσιαλδημοκρατίας, μέ τήν παράκληση νά ὑποστηρίξετε οἰκονομικά τήν ὑπόθεση. Σήμερα ἀπό τήν ὑποστήριξη αὐτή ἐξαρτᾶται σέ *σημαντικό* βαθμό ἡ τύχη ὅλης τῆς ὑπόθεσης, γιατί ὅλο τό ἀρχικό ἀπόθεμα ξοδεύτηκε γιά τήν ὀργάνωση τῆς δουλιᾶς, καί γιά νά μπορέσει ἡ ἐπιχείρηση νά καλύψει τά ἔξοδα χρειάζεται τουλάχιστο ἕνας χρόνος ἐντατικῆς ἐργασίας. Πέρυσι τήν ἄνοιξη (1900) ἕνας ἀπό μᾶς συνομίλησε μέ τόν φίλο Σας (τόν ὁποῖο, ὅπως φαίνεται, Ἐσεῖς τώρα τόν βλέπετε συχνά) καί ὁ ὁποῖος ἐπίσης ἔκφρασε τήν πεποίθηση πώς δέν θά ἀρνηθεῖτε νά μᾶς βοηθήσετε. Ἐλπίζαμε πώς μέ τούς δεσμούς πού ἔχετε θά μπορούσατε νά συγκεντρώσετε ἀμέσως ἕνα σοβαρό ποσό, ἐκτός ἀπ' αὐτό ὅμως ἡ ὀργάνωσή μας ἔχει βέβαια ἀνάγκη καί ἀπό περιοδικές συνδρομές.

Γράφτηκε στίς 28 τοῦ Μάη 1901
Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στό Μπακού

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

68

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. ΜΠ. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

1. VI. 01.

Ἀγαπητέ Π. Μπ.! Τώρα μόλις πήραμε τό γράμμα Σας μέ τά συνημμένα ὑλικά καί τά γράμματα τοῦ Ντέμπ **. Σᾶς εὐχαριστοῦμε πολύ, τό ὑλικό θά ὑποχρεωθοῦμε νά τό ἐξετάσουμε.

Σχετικά μέ τήν πρόταση τοῦ Ντέμπ ἐμεῖς, φυσικά, συμφωνοῦμε νά τοῦ δόσουμε 300 ἀντίτυπα καί ἐλπίζουμε ὅτι οἱ ἐπιφυλάξεις του δέν θά δημιουργήσουν οὔτε τό παραμικρό ἐμπόδιο γιά τή δημοσίευση τῶν ἀναμνήσεων στό περιοδικό μας. Ἡ μεγαλύτερη προθεσμία γιά νά προλάβει τό 2ο τεῦχος τοῦ «Ζα-

* Τό γράμμα αὐτό ἀποτελεῖ προσθήκη στό γράμμα τῆς 28 τοῦ Μάη 1901 (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 112). *Ἡ Σύντ.*

** Φυσικά, τό γράμμα του θά τό φυλάξουμε [116].

ριά» εἶναι ἕνας μήνας, δηλ. ἡ πρώτη τοῦ Ἰούλη. Τό πολύ — 2 τυπογραφικά, maximum 2½. Ἐλπίζουμε ὅτι τά 4-5 τυπογραφικά του θά τά χωρίσει κατά κύρια μέρη ἔτσι, πού νά χωρέσουν στό 2ο καί τό 3ο τεῦχος τοῦ «Ζαριά».

Δέν ξέρουμε ἀκόμη τίποτε γιά τή συνδιάσκεψη. Προσπαθεῖστε, Σᾶς παρακαλῶ, νά πείσετε τόν Κολτσόφ καί κανέναν ἀκόμη ἀπό τή «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» νά συμφωνήσει. Αὐτό δέν δημιουργεῖ ἐξάλλου καμιά ὑποχρέωση, κι' ἐμεῖς γλιτώνουμε ἀπό τήν odium * ὅτι δέν θέλουμε νά σταματήσουμε τίς φαγωμάρες. Δέν ἔχουμε, στ' ἀλήθεια, διάθεση νά κάνουμε καμιά οὐσιαστική κάπως παραχώρηση οὔτε στήν «Μπορμπά», οὔτε στό «Ραμπότσεγε Ντιέλο» (πόσο ἀδύνατο εἶναι τό 7ο τεῦχος τοῦ «Λιστόκ» του! Ἐμεῖς τούς περάσαμε κιόλας ἀκόμη καί στόν τεχνικό τομέα: στήν ταχύτητα τῆς ἐνημέρωσης).

Τυπώνεται τό 5ο φύλλο τῆς «Ἴσκρα». Κύριο ἄρθρο — «Ἀνόητα ὀνειροπολήματα» (τοῦ Σταροβέρ). Ἐπιφυλλίδα τοῦ Γκ. Β. — «Καινούργιο κρασί σέ παλιό ἀσκί» — γιά τή διακήρυξη τῶν σοσιαλιστῶν-ἐπαναστατῶν καί τή στροφή τους πρός τούς σοσιαλδημοκράτες. Ἔπειτα ἕνα (ἤ καί δυό) ἀρθράκια γιά τή σφαγή τῆς 4-7 τοῦ Μάη στήν Πετρούπολη (στή συνοικία Βίμποργκ καί στό ἐργοστάσιο Ὀμποῦχοφ). Ἐπίσης γιά τό κοινωνικό χρονικό καί τό ἐργατικό κίνημα ἔχουμε ὕλη, καθώς καί γιά τή στήλη «Πρωτομαγιά στή Ρωσία» — λογουχάρη, ἕνα ζωντανό γράμμα μιᾶς ἐργάτριας τῆς Πετρούπολης γιά τό φόνο ἑνός ἐργάτη (συγγενοῦς της) πού ἔγινε στίς 4 τοῦ Μάη μέσα στό πλῆθος πού βάδιζε στό Νιέβσκι [117]. Ἕνα γράμμα ἑνός στενοῦ μας φίλου-ἐργάτη ἀπό τό Ἰβάνοβο-Βοζνεσένσκ γιά τίς διαθέσεις πού ὑπάρχουν ἐκεῖ, γιά τίς προσπάθειες νά γιορτάζουν τήν Πρωτομαγιά καί γιά τίς ἐπιτυχίες τῆς «Ἴσκρα».

Μόνο τά οἰκονομικά μας εἶναι χάλια, τά ἄλλα πᾶνε καλά καί μᾶς δίνουν ἐλπίδες γιά τό μέλλον.

Πῶς πάει ἡ ὑγεία Σας; Μήπως ξαλάφρωσαν οἱ προσπάθειές Σας γιά τήν Erwerbsarbeit **; Ἀναπαύεστε ἀρκετά; Πῶς σκέπτεστε νά περάσετε τό καλοκαίρι;

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι καί χαιρετίζω ὅλους τούς δικούς Σας.

Δικός Σας *Πετρόφ*

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Ζυρίχη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. III

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* — κατηγορία. *Ἡ Σύντ.*

** — δουλιά γιά τό μεροκάματο. *Ἡ Σύντ.*

69

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ Π. Ν. ΛΕΠΕΣΙΝΣΚΙ ΚΑΙ Π. Α. ΚΡΑΣΙΚΟΦ

2α 3β—ρ——

1. VI. 01.

Θά χαιρόμασταν πολύ νά δουλεύουμε ἀπό κοινοῦ μέ τόν —ρ——. Αὐτός θά ἦταν πάρα πολύ χρήσιμος γιά τή σημερινή περίοδο τῶν ταλαντεύσεων τοῦ κοινοῦ γενικά καί τῶν κάθε λογῆς ραδιουργιῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ ἰδιαίτερα. Δυστυχῶς, τά οἰκονομικά μας βρίσκονται σέ πολύ ἄσχημη κατάσταση καί ὁπωσδήποτε δέν εἴμαστε σέ θέση νά τοῦ χορηγήσουμε τά ἔξοδα τοῦ ταξιδιοῦ καί τῆς συντήρησης. Ἐπίσης εἶναι ἐξαιρετικά δύσκολο νά βρεῖ ἐδῶ δουλιά (δέν μιλᾶμε γιά τή Γαλλία καί τή γαλλική Ἐλβετία, γιατί δέν τίς ξέρουμε. Ὁ ἴδιος ὁ —ρ—— εἶναι καλύτερα ἀπό μᾶς ἐνημερωμένος γι' αὐτό). Μόνο σέ μιά περίπτωση θά μπορούσαμε νά τοῦ δόσουμε χρηματική ἐνίσχυση: ἄν ὁ —ρ—— ἀναλάμβανε νά ἔρθει στό ἐξωτερικό, νά βρεῖ ἐδῶ γαλλικό διαβατήριο καί νά περάσει μ' αὐτό 2-3 φορές τά σύνορα ἀπό διάφορα σημεῖα, μεταφέροντας ἀπό δυό βαλίτσες κάθε φορά. Ἐμεῖς, ἔτσι ἤ ἀλλιῶς, πληρώνουμε γιά τίς μεταφορές αὐτές καί, φυσικά, θά πληρώναμε μέ μεγαλύτερη εὐχαρίστηση αὐτόν, παρά ὁποιονδήποτε ἄλλο, ξένο. Αὐτός, κατέχοντας τή γλώσσα καί μέ τήν καπατσοσύνη του, ἀσφαλῶς θά τά κατάφερνε, καί στό δρόμο θά ἔβρισκε ἴσως καί κανέναν ἄλλο γιά τόν ἴδιο σκοπό. Ἄν συμφωνεῖ, ἄς γράψει ἀμέσως — διαβάστε του ὁλόκληρο τό γράμμα — καί νά μᾶς στείλει πολύ λεπτομερειακά τά στοιχεῖα του. Ἐμεῖς θά ζητήσουμε ἀμέσως γαλλικό διαβατήριο μέ τά στοιχεῖα αὐτά καί, ὅταν τό πάρουμε, θά τόν εἰδοποιήσουμε νά ξεκινήσει. Γενικά ὅλος ὁ κόμπος τῆς δουλιᾶς μας βρίσκεται τώρα στή μεταφορά, τή μεταφορά καί πάλι τή μεταφορά. Ὅποιος θέλει νά μᾶς βοηθήσει, ἄς ριχτεῖ *ὁλοκληρωτικά* σ' αὐτή τή δουλιά.

Τώρα γιά τά 125 ρούβλια. Πολλές φορές ὥς τώρα πέσαμε ἔξω μέ τά δάνεια πρός ξένες ὀργανώσεις: δόσαμε ἕνα σωρό χρήματα, καί τό ἀποτέλεσμα τιποτένιο, ἕνα *μηδέν σχεδόν*. Γι' αὐτό φοβόμαστε πολύ νά πληρώνουμε προκαταβολικά. Παρακάτω: μεγαλύτερη σημασία ἔχει γιά μᾶς ἡ γρήγορη μεταφορά μιᾶς μικρῆς ποσότητας (ἔστω καί ½ πούτι *τό μήνα)*, παρά ἡ μεταφορά 10-12 πουτιῶν σέ 3-4 μῆνες, γιατί ἡ μηνιαία ἔκδοση καί μεταφορά τῆς «Ἴσκρα» ἔχει γιά μᾶς τήν πρώτη θέση. Γιά

τήν ὥρα τά πορεύουμε σχεδόν μόνο μέ τίς βαλίτσες. Μελετεῖστε λοιπόν πιό λεπτομερειακά, ἄν ἡ πρόταση εἶναι σοβαρή, ἀπό ποιά ὀργάνωση προέρχεται, τί εἴδους θά εἶναι ἡ μεταφορά, ἄν μποροῦμε νά βάλουμε ἐκεῖ ἕναν ἄνθρωπο δικό μας γιά νά κάνει ἔλεγχο καί νά παίρνει μέρος στή μεταφορά, καί ἔπειτα ἐνημερῶστε μας. Ἄν συμφωνοῦν νά κάνουν δοκιμή χωρίς προκαταβολική πληρωμή, κανονίστε το μόνοι σας. Ἄν ὅμως πρέπει νά δόσουμε ἀμέσως ἕνα μεγάλο ποσό, εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά τά ζυγίσουμε ἀπό ὅλες τίς πλευρές καί νά μελετήσουμε *ὅλα* τά στοιχεῖα.

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στό Πσκόφ

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

70

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΜΑΔΑ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ «ΙΣΚΡΑ» *

Ὁ Ντόκτορ ** πρέπει νά ἐγκατασταθεῖ στά σύνορα, λογουχάρη στό Πολάνγκεν (σ' αὐτά τά μέρη ἔχουμε σύνδεση μέ τή μή ρωσική πλευρά, ἔχουμε καί δική μας ἀποθήκη), νά μελετήσει τίς τοπικές συνθῆκες (ἐκεῖ θά χρειαζόταν νά ξέρει τή λεττονική καί τή γερμανική γλώσσα, ὅμως μπορεῖ ἴσως νά τά βολέψει κι' ἔτσι), νά προσπαθήσει νά βρεῖ εὐλογοφανή ἀπασχόληση (βεβαιώνουν ὅτι ἐκεῖ μπορεῖ νά ζήσει κανείς μέ ἰδιωτική ἀσχολία), νά δημιουργήσει καλές σχέσεις μέ τούς κατώτερους τοπικούς ὑπαλλήλους καί νά τούς συνηθίσει νά περνοῦν συχνά τά σύνορα. Ἐκεῖ τά σύνορα δέν τά περνοῦν μέ διαβατήριο, ἀλλά μέ Grenzkarte *** (διαρκείας 28 ἡμερῶν). Μέ τά συχνά αὐτά περάσματα μπορεῖ νά μεταφέρει κανείς (ἀπάνω του ἤ σέ βαλίτσα μέ τό δικό μας τρόπο· γι' αὐτή τή δουλιά χρειάζεται μιά μικρή βαλίτσα γιά ἐργαλεῖα ἰατρικῆς) λίγα-λίγα, μερικά φούντια ἔντυπου ὑλικοῦ. Γιά μᾶς ἔχει ἰδιαίτερη σημασία νά γίνεται τακτική καί συχνή ἡ μεταφορά ἔστω καί ἀπό πολύ λίγα. Ἄν ὁ ἄνθρωπος ἀναλάβει νά ὀργανώσει

* Τό γράμμα εἶναι ἐπισημείωση στό γράμμα τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια. Τώρα ἔχει ἐξακριβωθεῖ ὅτι ἡ ἐπισημείωση ἀπευθυνόταν πρός τόν Β. Σ. Κλεστόφ. *Ἡ Σύντ.*

** Προφανῶς, πρόκειται γιά τόν Β. Ν. Ρόζανοφ. *Ἡ Σύντ.*

*** — μεθοριακή ταυτότητα (ντοκουμέντο γιά νά περνοῦν τά σύνορα οἱ κάτοικοι τῆς παραμεθοριακῆς ζώνης). *Ἡ Σύντ.*

τή δουλιά αὐτή καί νά δουλεύει ὁ *ἴδιος*, νά τά μεταφέρει ὁ *ἴδιος*, τότε θά τοῦ δόσουμε χρήματα γιά τό ταξίδι καί τή συντήρησή του ἐκεῖ ἐπί ἕνα-δυό μῆνες, ὥσπου νά συνηθίσει.

Γράφτηκε στίς 5 τοῦ Ἰούνη 1901
Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στό Σμολένσκ

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

71

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΠΛΕΧΑΝΟΦ

12. VI. 01.

Σᾶς γράφω, ἀγαπητέ Γκ. Β., λίγα λόγια, γιά νά σᾶς ἀνακονώσω πώς τό ἄρθρο τῆς Ὀρτοντόξ ἐνάντια στόν Μπερντιάγεφ στάλθηκε σήμερα στό τυπογραφεῖο. Τό ἄρθρο αὐτό καθορίστηκε νά μπεῖ σέ *δεύτερη* θέση, δηλαδή ὕστερα ἀπό τό δικό Σας κύριο ἄρθρο. *Στεῖλτε τό γρηγορότερο τήν ἐπικεφαλίδα* γιά τό ἄρθρο αὐτό, γιατί τό ἄρθρο εἶναι ἐντελῶς «ἀκέφαλο».

Σχετικά μέ τό ἄρθρο λογομαχήσαμε λιγάκι μέ τόν Ἀρσένιεφ καί τήν Βελίκα... Θεωροῦσαν plump * τίς ἐπιθέσεις ἐνάντια στόν Κιστιακόβσκι (2 × 2 = 5) καί τό τέλος γιά τόν «ἀστισμό» τοῦ Μπερντιάγεφ...

Σᾶς σφίγγω τό χέρι.

Δικός Σας *Πετρόφ*

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. III

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

72

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. ΓΚ. ΒΕΤΣΕΣΛΟΦ

17. VI. 01.

Πήραμε τό γράμμα Σας μέ τήν παράκληση νά Σᾶς στείλουμε 100 μάρκα. Δυστυχῶς, δέν μπορῶ νά ἐκπληρώσω αὐτή τήν παράκλησή Σας μέχρις ὅτου πάρω ἀπό Σᾶς τίς «νεότερες πληροφορίες» πού ὑπόσχεστε. Σέ καμιά περίπτωση δέν μπορῶ νά πάρω ἀπόφαση χορήγησης τοῦ ποσοῦ αὐτοῦ (καί γιά λόγους

* — χοντροκομμένες. *Ἡ Σύντ.*

τυπικούς — γιατί αὐτό ἐξαρτᾶται ἀπό τήν ἐπιτροπή καί γιά τούς λόγους πού σᾶς ἀνάφερα στήν προσωπική συνάντησή μας), νά συγκαλέσω ὅμως τώρα ἀμέσως τήν ἐπιτροπή δέν μπορῶ, ἐξαιτίας τῆς ἀναχώρησης μερικῶν προσώπων. Θά Σᾶς παρακαλέσω ἀκόμη μιά φορά νά μήν τσιγγουνεύεστε νά μᾶς στείλετε τίς πιό λεπτομερεῖς πληροφορίες: χωρίς αὐτό οἱ σχέσεις μας δέν θά γίνουν *ποτέ* ὅσο πρέπει ὁμαλές. Πληροφορίες σάν αὐτή, ὅτι «ὅλα γιά τήν ὥρα πᾶνε καλά», μποροῦν νά προκαλέσουν ἀρνητική μάλλον ἐντύπωση στήν ἐπιτροπή μας πού ἀποφασίζει γιά τήν ὑπόθεση. Καταλαβαίνω θαυμάσια ὅτι πολύ συχνά οἱ πιό δραστήριες προσπάθειες τοῦ ἀνθρώπου ἀποβαίνουν ἄκαρπες γιά λόγους ἀνεξάρτητους ἀπό τή θέλησή του, καί θά ἦταν παράλογο νά τόν κατηγοροῦμε γιά ἀποτυχίες. Ὡστόσο πρέπει νά καταλάβετε καί Σεῖς ὅτι, ἄν δέν ἔχουμε τίς πιό λεπτομερεῖς καί ἀκριβεῖς πληροφορίες πού νά λένε τί λογῆς ἦταν αὐτές οἱ προσπάθειες, τί ἀκριβῶς ἔχει ἐπιτευχθεῖ (respective * δέν ἔχει ἐπιτευχθεῖ), γιατί ἀκριβῶς καί ποιά εἶναι ἡ κατάσταση τῶν πραγμάτων καί τά σχέδια στή δοσμένη στιγμή, τότε *δέν μποροῦμε* νά προβοῦμε σέ παραπέρα ἐνέργειες καί νά φορτώσουμε στούς ἐντολοδόχους μας καί ἄλλες θυσίες, γιά τίς ὁποῖες *ἐμεῖς* εὐθυνόμαστε.

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στό Βερολίνο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό ἀντίγραφο πού τό ἔγραψε ἰδιόχειρα ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια

73

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Λ. Ε. ΓΚΑΛΠΕΡΙΝ

ι/ζ

Στήν Περσία μόλις τελευταῖα στείλαμε μέσω Βιέννης, καί ἔτσι εἶναι ἀκόμη νωρίς νά μιλᾶμε γι' ἀποτυχία. Μπορεῖ καί νά πετύχει. Εἰδοποιεῖστε τόν παραλήπτη στήν Ταυρίδα ὅτι πρέπει νά πάρει βιβλία ἀπό τό Βερολίνο καί γράψτε μας ὅταν θά τά πάρει.

Σχετικά μέ τήν ἔκδοση τῆς *«Ἴσκρα»* στόν Καύκασο στείλαμε ἤδη στήν Χ *λεπτομερειακό* ἐρωτηματολόγιο καί ἀπάντηση δέν πήραμε ἀκόμη. Μᾶς εἶναι ἀπαραίτητο νά ξέρουμε μέ ἀκρίβεια ποιό εἶναι τό σχέδιο (νόμιμο ἤ παράνομο τυπογραφεῖο), κατά πόσο τό σχέδιο αὐτό «πλησιάζει νά πραγματοποιηθεῖ», τί ποσότητα ἔντυπου ὑλικοῦ ὑπολογίζει τό σχέδιο αὐτό (μπορεῖ ἤ

* — ἤ. *Ἡ Σύντ.*

«*Ἴσκρα*» νά βγαίνει κάθε μήνα;), πόσα ἀκριβῶς χρήματα χρειάζονται ἀμέσως καί πόσα τό μήνα. Τό ταμεῖο μας τώρα βρίσκεται σέ κακά χάλια καί δέν μποροῦμε νά ὑποσχεθοῦμε πρίν πάρουμε λεπτομερέστερα στοιχεῖα. Στεῖλτε τα ἀμέσως.

Νά καταβάλετε ὅλες τίς προσπάθειες νά ἐξοικονομηθοῦν χρήματα: γράψαμε ἤδη γι' αὐτό μέσω τῆς Χ σ' ἕναν γνωστό Σας καί Σᾶς συμβουλεύουμε νά παρακαλέσετε νά φροντίσει γι' αὐτό καί ὁ ΖΖ, μέ τόν ὁποῖο μίλησε ἤδη ἕνα μέλος τῆς ὁμάδας τῆς «*Ἴσκρα*» γιά χρήματα στίς ἀρχές τοῦ περασμένου χρόνου (ὑπενθυμίστε του τή συζήτηση πού ἔγινε σέ ἕνα ἀπό τά θέατρα τῆς πρωτεύουσας [118]).

Σχετικά μέ τήν ἀνατολική ἀκτή τῆς Μαύρης θάλασσας ψάξτε νά βρεῖτε ὁπωσδήποτε δρομολόγια. Ἰδιαίτερες προσπάθειες νά καταβάλετε στά γαλλικά καράβια — ἐλπίζουμε νά βροῦμε σύνδεση μ' αὐτά ἀπό δῶ.

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 18 καί 22 τοῦ Ἰούνη 1901
Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στό Μπακού

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

74

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ν. Ε. ΜΠΑΟΥΜΑΝ

Στόν Γκράτς

Μόλις πήραμε εἴδηση ἀπό τόν Νικολάι (= Ἔρνστ) ὅτι τοῦ ἔφεραν καί βρίσκονται σέ ἀσφαλές μέρος $4^1/_2$ πούτια· αὐτό εἶναι τό πρῶτο. Τό δεύτερο εἶναι ὅτι ὁ Νικολάι ἔχει *πάντα* τή δυνατότητα νά ἐξασφαλίζει στόν ἄνθρωπό μας μαζί μέ τόν λαθρέμπορο τό πέρασμα ἀπό τά σύνορα καί ὅτι οἱ ἄνθρωποι αὐτοί μᾶς χρειάζονται. Λοιπόν, Σᾶς κάνουμε τήν ἀκόλουθη πρόταση: πηγαίνετε ἀμέσως ἐπιτόπου, πεταχτεῖτε μ' ἕνα ἀπό τά διαβατήριά Σας στόν Νικολάι στό Μέμελ, μάθετε ἀπ' αὐτόν τά πάντα, στή συνέχεια περάστε τά σύνορα μέ τή Grenzkarte * ἤ μέ λαθρέμπορο, πάρτε τό ἔντυπο ὑλικό πού βρίσκεται ἀπό κείνη τή μεριά (δηλ. στή Ρωσία) καί στεῖλτε το παντοῦ. Εἶναι φανερό ὅτι γιά τήν ἐπιτυχία τῆς ὑπόθεσης *χρειάζεται* ἕνας ἄνθρωπος ἀκόμη ἀπό τή ρωσική πλευρά, πού θά βοηθάει τόν Νικολάι, θά τόν

* — μεθοριακή ταυτότητα. *Ἡ Σύντ.*

ἐλέγχει, πού θά εἶναι πάντα ἕτοιμος νά περάσει κρυφά τά σύνορα καί θά ἀσχολεῖται κυρίως μέ τήν παραλαβή τοῦ ἔντυπου ὑλικοῦ στή ρωσική πλευρά καί τή μεταφορά του στό Πσκόφ, τό Σμολένσκ, τή Βίλνα καί τήν Πολτάβα. [Χάσαμε ἐντελῶς τήν ἐμπιστοσύνη στόν Νικολάι καί τήν παρέα του, *ἀποφασίσαμε νά μή δόσουμε οὔτε δεκάρα πλέον* καί μόνο ὅταν θά συμμετέχει ἄμεσα στή μεταφορά ἕνας ἄνθρωπος ὁλότελα δικός μας μπορεῖ νά ἐλπίζουμε στήν ἀξιοποίηση τοῦ δρομολογίου αὐτοῦ.] Ἐσεῖς εἶσαστε ὁ κατάλληλος γι' αὐτό, γιατί (1) πήγατε ἤδη μιά φορά στόν Νικολάι καί (2) ἔχετε δυό διαβατήρια. Ἡ ὑπόθεση εἶναι δύσκολη καί σοβαρή, ἀπαιτεῖ ἀλλαγή τοῦ τόπου διαμονῆς, ὅμως εἶναι ἡ πιό σπουδαία ὑπόθεση γιά μᾶς. Σκεφτεῖτε το καλά καί ἀπαντεῖστε ἀμέσως, χωρίς νά τό ἀναβάλετε οὔτε γιά μιά μέρα. Ἄν δέν ἀναλαμβάνετε τήν ἀποστολή αὐτή, ὀφείλουμε νά δόσουμε ἀμέσως τήν ὑπευθυνότητα αὐτή σέ ἄλλον. Γι' αὐτό παρακαλοῦμε ἀκόμη μιά φορά ἐπίμονα νά ἀπαντήσετε ἀμέσως.

Γράφτηκε στίς 25 ἤ στίς 26 τοῦ Ἰούνη 1901
Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Μόσχα

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

75

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΠΛΕΧΑΝΟΦ

7. VII. 01.

Ἀγαπητέ Γκ. Β.! Πῶς πάει ἡ δουλιά Σας; Ὅλο καί δέν ἔβρισκα εὐκαιρία νά Σᾶς γράψω σχετικά μέ τό τέλος τοῦ ἄρθρου τῆς Ὀρτοντόξ, δηλ. σχετικά μέ τήν προσθήκη στό ἄρθρο τοῦ Μπερντιάγεφ, πού στάλθηκε ἀργότερα καί δημοσιεύτηκε στό τεῦχος 6 τοῦ «Μίρ Μπόζι». Τό δικό μας Struvefreundliche Partei [119] *ἀπόριψε* τό τέλος αὐτό μέ πλειοψηφία $2\frac{3}{4}$ ἔναντι $1\frac{1}{4}$ (εἶναι ὁ Ἀλεξέι πού «μοιράστηκε» $\frac{3}{4}$ καί $\frac{1}{4}$) — ἐγώ παρέμεινα μειοψηφία μέ τό δικό μου *«ὑπέρ»*. Δέν τούς ἄρεσε καί ἡ σημείωση σχετικά μέ τή ρομαντική ἀγάπη καί ὁ γενικός χαρακτήρας τῆς προσθήκης. Κατά τή γνώμη μου ὅμως ἡ προσθήκη αὐτή, σύντομα, ἔντονα, καθαρά καί ἐπιδέξια κόβει τά φτερά τοῦ κυρίου αὐτοῦ· ἰδιαίτερα καλοί εἶναι οἱ τελευταῖοι στίχοι!

Ἀπό τή Ρωσία καί πάλι μᾶς γράφουν ὅτι ἑτοιμάζεται συνέδριο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας — σέ μιά μάλιστα πόλη πῆραν καί πρόσκληση. Εἶναι ἐξαιρετικά

σοβαρό νά βιαστοῦμε μέ τό πρόγραμμα. Γράψτε, Σᾶς παρακαλῶ, ἄν σκέπτεστε νά καταπιαστεῖτε καί ἄν μπορεῖτε νά καταπιαστεῖτε Σεῖς μέ τή δουλιά αὐτή. Ἐκτός ἀπό Σᾶς καί τόν Π. Μπ. δέν ὑπάρχει ἄλλος: στήν ὑπόθεση αὐτή χρειάζεται μιά ἐξαιρετική περίσκεψη στή διατύπωση, ἐνῶ ἐδῶ, λογουχάρη, μέ τίς φασαρίες πού ἔχουμε εἶναι ἐντελῶς ἀδύνατο νά συγκεντρωθεῖ κανείς καί νά μελετήσει στά σοβαρά. Ἐκεῖνα τά παλιά σχέδια προγράμματος καί τά ἄρθρα (δηλ. τό 1ο σχέδιο καί τό 1ο ἄρθρο), πού Σᾶς ἔφερε ὁ Ἀλεξέι — καί πού ἐντελῶς ἄσκοπα τά πῆρε πίσω — μάλλον δέν θά φέρουν μεγάλο ὄφελος. Τί σκέπτεστε Σεῖς; Ἄν ὅμως Σᾶς χρειάζονται, τά στέλνουμε ἀμέσως.

Παράγγειλα τά βιβλία τοῦ Σαχόβσκι καί τοῦ Τεζιακόφ. Τί Σᾶς χρειάζονται τά βιβλία αὐτά γιά τό πρόγραμμα; Μήπως σκέπτεστε μέ βάση αὐτά νά διατυπώσετε τίς διεκδικήσεις τῶν ἐργατῶν γῆς; Καί ποιά ἡ θέση Σας ἀπέναντι στίς διεκδικήσεις τῆς ἀγροτιᾶς; Παραδέχεστε γενικά ὅτι μποροῦν νά μποῦν οἱ διεκδικήσεις αὐτές στό ρωσικό σοσιαλδημοκρατικό πρόγραμμα ἤ ὄχι;

Οἱ διορθώσεις τοῦ ἄρθρου Σας ἀκόμη δέν ἦρθαν. Στό «Ζαριά», τεῦχ. 2, γράφουν: ὁ Σταροβέρ — γιά τό «Ρούσσκογε Μπογκάστβο», ἡ Β. Ι. — γιά τόν Μπερντιάγεφ, ἐγώ ἔγραψα γιά τό ὑπόμνημα τοῦ Βίττε καί ἔβρισα πολύ τόν πρόλογο * (σκέπτομαι νά Σᾶς τό στείλω γιά νά Σᾶς συμβουλευτῶ, δέν ξέρω ὅμως, ἄν φτάνει ὁ καιρός), ὁ Ἀλεξέι ἔχει ἕνα σύντομο ἄρθρο «Τά καθήκοντα τῆς σοσιαλιστικῆς διανόησης», μήπως τό ἔχετε δεῖ, πῶς τό βρήκατε; Θά γράψω ἀκόμη καί ἐνάντια στόν Τσερνόφ **. Τό σχόλιο σχετικά μέ τή συλλογή «Σέ μιά τιμητική θέση» θά τό δόσετε;

Γιά τήν «Ἴσκρα» (τό φύλ. ἀρ. 6 στοιχειοθετεῖται καί θά βγεῖ τόν Ἰούλη, τό φύλ. ἀρ. 7 πρέπει νά βγεῖ τόν Αὔγουστο) περιμένουμε ἀπό Σᾶς ἄρθρο, παίρνοντας ἀφορμή τό γράμμα τοῦ ἐργάτη καί ἄρθρο γιά τήν «Ἀναγέννηση τοῦ ἐπαναστατισμοῦ στή Ρωσία».

Ὁ Parvus ἐξακολουθεῖ νά εἶναι ὑπέρ τῆς «ὀργάνωσής» του!!

Ὁ Κάουτσκι ἦταν ἐδῶ περαστικός. Πηγαίνει νά ἀναπαυθεῖ καί τώρα δέν ὑπόσχεται νά γράψει τίποτε.

Ὁ Νιεβζόροφ ἔστειλε στήν «Ἴσκρα» ἕνα «βρωμερό» (σχόλιο τῆς Β. Ι. καί τοῦ Πούτμαν) ἄρθρο ἐνάντια στό ἄρθρο «Ἀπό ποῦ νά ἀρχίσουμε;» [120] — εἶναι ἕνας ὕμνος τῶν ἐπιτροπῶν, μιά

* Βλ. «Οἱ διῶκτες τῶν ζέμστβο καί οἱ Ἀννίβες τοῦ φιλελευθερισμοῦ» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 5ος, σελ. 21-73). *Ἡ Σύντ.*

** Βλ. «Τό ἀγροτικό ζήτημα καί «οἱ κριτικοί τοῦ Μάρξ»» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 5ος, σελ. 97-225). *Ἡ Σύντ.*

ὑπεράσπιση (δικολαβίστικη) τοῦ «Ραμπότσεγε Ντιέλο» κτλ. Θά τό ἐπιστρέψουμε στόν ἀρθρογράφο (θά βγάλουμε ἀντίγραφο κι' ἄν θέλετε Σᾶς τό στέλνουμε).

Ναί, σχετικά μέ τό σχέδιο τῆς ὁμοσπονδίας ἤ τῆς συγχώνευσης μέ τήν Ἕνωση — ἐλπίζω, θά εἴδατε τό ἀντισχέδιό μας; Ἄν ὄχι, παρακαλέστε τόν Κολτσόφ νά τό πάρει ἀπό τήν Ντβίνσκαγια. Ἀμφιβάλλω ἄν θά βγεῖ τίποτε ἀπ' ὅλα αὐτά.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. Δικός Σας...

Ναί, σχετικά μέ τά χρήματα ἀπομέρους τῶν βέλγων γιά τό κίνημά μας. Κατά τή γνώμη μου, νά δοθεῖ τό $^1/_3$ στό «Ραμπότσεγε Ντιέλο»: δέν ἀξίζει γιά 50-100 φράγκα νά δόσουμε ἀφορμή νά γίνουν ἔστω καί ἁπλές συζητήσεις.

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1926 στή συλλογή «Ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς»», τεῦχ. 4

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

76

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. ΜΠ. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

9. VII. 01.

Ἀγαπητέ Π. Μπ.! Σᾶς στέλνω τό ἄρθρο τοῦ Νιεβζόροφ, πού τό ἀπορίψαμε. Γιά δέστε αὐτό τό φροῦτο (ὅπως ἄκουσα ἐνδιαφερθήκατε σχετικά) καί ὅταν τό διαβάσετε, στεῖλτε το, Σᾶς παρακαλῶ, ἀμέσως στόν Γκ. Β. — πού ἐνδιαφέρεται ἐπίσης γιά τούς παριζιάνους. Ἐμεῖς νομίζουμε ὅτι εἶναι ἀπαραίτητο νά φυλάξουμε ἕνα ἀντίγραφο σάν ντοκουμέντο.

Ἐδῶ στοιχειοθετεῖται τό 6ο φύλλο τῆς «Ἴσκρα» — προφανῶς, θά εἶναι ἑξασέλιδη, γιατί ἔχουμε ἀρκετή ὕλη γιά τό κοινωνικό χρονικό καί τό ἐργατικό κίνημα. Γιά τό 2ο τεῦχος τοῦ «Ζαριά» ἔχουν σταλεῖ 1) τό κύριο ἄρθρο τοῦ Γκ. Β. «Τί θά γίνει παραπέρα;» καί 2) τό ἄρθρο τῆς Λ. Ι. — «Γιατί δέν θέλουμε νά πᾶμε πίσω;» τῆς Ὀρτοντόξ. Στή συνέχεια γράφει ὁ Ἀρσένιεφ καί ἡ Βελίκα Ντμίτριεβνα, ὑπάρχει τό σύντομο ἄρθρο τοῦ Ἀλεξέι (πῶς Σᾶς φάνηκε; Ἡ Βελίκα Ντμ. δέν ἔμεινε ἱκανοποιημένη). Ἐγώ ἔγραψα ἕνα ἀρθράκι, παίρνοντας ἀφορμή ἀπό τό ὑπόμνημα τοῦ Βίττε καί τόν πρόλογο σ' αὐτό, φυσικά, ἔβρισα τόν κ. Ρ. Ν. Σ. * — ἡ Βελίκα Ντμίτριεβνα

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 121. *Ἡ Σύντ.*

εἶναι πολύ δυσαρεστημένη καί θά ὑποχρεωθῶ νά στείλω τό ἄρθρο στόν Γκ. Β. κτλ.: ἐπίμαχο σημεῖο αὐτός ὁ κύριος Ρ. Ν. Σ.!

Πῶς πᾶνε οἱ δουλιές Σας καί ἡ ὑγεία Σας; Φέτος οἱ διακοπές Σας θά εἶναι μεγάλες, ποῦ σκέπτεστε νά ἀναπαυθεῖτε; Θά ἤθελα πάρα πολύ νά ἐρχόσαστε γιά λίγο ὥς ἐδῶ καί νά συζητήσουμε γιά διάφορα πράγματα — ἀλλά φοβᾶμαι νά σᾶς καλέσω, γιατί ἀντί νά ἀναπαυθεῖτε, μπορεῖ νά ἔχετε μιά νέα διαταραχή τῶν νεύρων. Ἄν αὐτό δέν Σᾶς τρομάζει — ἐλᾶτε, μά τήν ἀλήθεια.

Ἀπό τή Ρωσία μᾶς ἔγραψαν ὅτι ἐντάθηκαν οἱ φῆμες γιά τό συνέδριο. Αὐτό μᾶς κάνει νά σκεπτόμαστε ξανά καί ξανά γιά τό πρόγραμμα. Ἡ δημοσίευση σχεδίου προγράμματος εἶναι *πάρα πολύ* ἀπαραίτητη καί θά εἶχε τεράστια σημασία [121]. Ὅμως αὐτό κανείς δέν μπορεῖ νά τό ἀναλάβει ἐκτός ἀπό Σᾶς καί τόν Γκ. Β.: τό θέμα χρειάζεται ἤρεμη αὐτοσυγκέντρωση καί σκέψη. Ἐλᾶτε, Σᾶς παρακαλῶ, νά μᾶς βοηθήσετε, ἄν οἱ δουλιές καί ἡ ὑγεία τό ἐπιτρέπουν. Ἴσως νά συναντηθεῖτε μέ τόν Γκ. Β. καί νά μείνετε λίγο διάστημα μαζί του — θά μπορούσατε νά ἐκμεταλλευτεῖτε τό χρόνο αὐτό;

Πέρασε ἀπό δῶ ὁ Κάουτσκι (πῆγε γιά ἀνάπαυση στό Τιρόλο), ξεχάσαμε ὅμως νά μιλήσουμε μαζί του γιά τό Erfurter Programm * (πού τό βλέπει τώρα ὁ Ἀλεξέι). Μήπως ὑποσχέθηκε εἰδικό πρόλογο;

Γιά ποιά βιβλία εἴπατε στήν ἀδελφή τοῦ Ἀλεξέι ὅτι ἔχουν σταλεῖ;

Ὅσοναφορᾶ τήν ἐξωτερική ἀνασκόπηση γιά τό «Ζαριά» ἐδῶ δέν ὑπάρχει ἐλπίδα: ὁ Parvus θέλει νά γράφει συνεχῶς γιά τήν ὀργάνωση, ἡ Λούξεμπουργκ καί ὁ Ντανιέβιτς θά δόσουν (ἴσως) γιά τή Γαλλία καί *τίποτε* περισσότερο, οὔτε γιά τή Γερμανία, οὔτε γιά τήν Αὐστρία... Χάλια!

Λοιπόν, καλή ἀντάμωση! Σᾶς ζητῶ συγνώμη γιά τό ὅτι γράφω σπάνια: μέ τίς φασαρίες ἐδῶ δέν μοῦ μένει καιρός. Τώρα βρίσκονται ἐδῶ οἱ λονδρέζοι **; μοῦ ἀρέσουν. Ἐσεῖς πῶς τούς βλέπετε;

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι καί στέλνω χαιρετισμούς σέ ὅλους τούς δικούς Σας. Δικός Σας...

Ἡ διεύθυνση τοῦ Λέιτεϊζεν: 52, Faubourg du Temple. *Mr. Gouman. Paris*· στόν ἐσωτερικό φάκελλο: pour Mr. Basile.

⌈ Σχετικά μέ τήν ἐπανέκδοση τοῦ πρώτου φύλλου τῆς «Ἴσκρα» θά ὑποχρεωθοῦμε γιά τήν ὥρα νά περιμένουμε λιγάκι:

* — Πρόγραμμα τῆς Ἐρφούρτης. *Ἡ Σύντ.*

** Οἱ Β. Π. Νογκίν καί Σ. Β. Ἀντρόποφ. *Ἡ Σύντ.*

σύντομα θά ξεκαθαριστεῖ τό ζήτημα μιᾶς *χιλιάδας* ἀντιτύπων του, πού ὅπως φαίνεται γλίτωσαν, καί τῆς προσπάθειας πού καταβάλλεται τώρα γιά τή μεταφορά αὐτῆς τῆς χιλιάδας.]

Τό σημείωμα γιά τόν Ἄντλερ θά προλάβει ἀκόμη καί γιά τό 6ο φύλλο τῆς «Ἴσκρα»[122], ἄν δέν ἀργήσει νά ἔρθει περισσότερο ἀπό μιά ἑβδομάδα.

Δέν γράφω γιά τό σχέδιο συμφωνίας μέ τήν Ἕνωση: δέν ὑπάρχει τίποτε τό καινούργιο, ἐνῶ τό παλιό τό ξέρετε ἀσφαλῶς ἀπό τήν ἀδελφή τοῦ Ἀλεξέι.

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Ζυρίχη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. III

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

77

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΠΛΕΧΑΝΟΦ

13. VII. 01.

Πῆρα τό γράμμα Σας τῆς 11. Τή γνώμη τῆς πλειοψηφίας, ὅσοναφορᾶ τό P. Scriptum τῆς Ὀρτοντόξ[123] θά Σᾶς τήν ἀναπτύξει σήμερα κιόλας ὁ Ἀλεξέι. Ἐγώ δέν συμφωνῶ μέ τή γνώμη αὐτή καί μέ ἐνδιαφέρει (προσωπικά) νά ξέρω καί τή δική Σας ἄποψη γι' αὐτό τό P. S. συγκεκριμένα, καί γιά τή γνώμη ὅτι θά μποροῦσε τάχα ὕστερα ἀπό τήν ἔγκριση ὅλου τοῦ ἄρθρου νά ἀποριφθεῖ τό P. Scriptum λόγω τῶν «συντακτικῶν ἀδυναμιῶν» του. Ἡ «σωτηρία» ὅμως τοῦ P. S., γιά τήν ὁποία γράφετε, εἶναι δυνατή ἴσως, ἄν ὁ Πάβελ Μπορίσοβιτς ψηφίσει κατηγορηματικά *ὑπέρ,* ὅμως καί πάλι δέν εἶναι σίγουρο: οἱ ψῆφοι θά μοιραστοῦν ἐξίσου, γιατί ὁ Ἀλεξέι τώρα δέν εἶναι ὁλοκληρωτικά κατά.

Γενικά νομίζω ὅτι σέ κάθε ζήτημα πού ἀφορᾶ λίγο πολύ τά «ἐπίμαχα» σημεῖα, θά ἔπρεπε νά ζητᾶτε ἀμέσως τίς αἰτίες τῶν ἀπόψεων πού διατυπώνουν οἱ Struvefreundliche * μας: αὐτό μπορεῖ νά γίνεται μέ γράμματα στή διεύθυνση τοῦ ἴδιου τοῦ Λέμαν (γενικά τώρα πρέπει νά γράφουμε στή διεύθυνση *τοῦ Λέμαν)* μέ τήν προσθήκη für Meyer **καί** «γιά τόν Πούτμαν». Διαφορετικά δέν ἀναλαμβάνω σέ καμιά περίπτωση νά διατυπώνω τίς ἀπόψεις τους. Αὐτό ἀφορᾶ, λογουχάρη, καί τό ἄρθρο μου ἐνάντια στόν Ρ. Ν. Σ. **.

* — φίλοι τοῦ Στροῦβε. *Ἡ Σύντ.*

** Βλ. «Οἱ διῶκτες τῶν ζέμστβο καί οἱ Ἀννίβες τοῦ φιλελευθερισμοῦ» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 5ος, σελ. 21-73). *Ἡ Σύντ.*

Εὐχαριστῶ πολύ γιά τήν πρόταση νά μοῦ στείλετε ὑλικό ἐνάντια στόν Τσερνόφ. Καταπιάστηκα ἀκριβῶς μέ αὐτόν *, καί ἀσφαλῶς θά μοῦ φανεῖ χρήσιμο καί ὅ,τι ἔχει σχέση μέ τή Γαλλία καί τό Βέλγιο (Vandervelde et Destrée. «Le socialisme en Belgique» **, ἀποσπάσματα ἀπ' αὐτό παραθέτει ὁ Τσερνόφ, καθώς καί τό καινούργιο ἔργο τοῦ Vandervelde ***). Νά τό στείλετε ὅμως μόνο σέ περίπτωση πού δέν θά Σᾶς χρειάζεται καί θά μπορέσετε νά μοῦ τό δόσετε γιά μερικές ἑβδομάδες. Θά μοῦ χρειαζόταν πολύ ἡ ἐργασία τοῦ Liebknecht: «Zur Grund- und Bodenfrage» ****, ἐδῶ δέν τή βρῆκα οὔτε στόν Πάρβους, οὔτε στή βιβλιοθήκη. Ἄν Ἐσεῖς τήν ἔχετε, στεῖλτε την, Σᾶς παρακαλῶ, γιά λίγο καιρό.

Ὁ Τσερνόφ παραθέτει ἀπόσπασμα ἀπό τό βιβλίο κάποιου Gerolamo Gatti: «Le nuove correnti dell' economia agricola» (Milano — Palermo, 1900) *****, πού πολεμάει ἀνοιχτά τούς μαρξιστές. Μήπως ξέρετε τί λογῆς ἄνθρωπος εἶναι καί ἄν ἀξίζει τόν κόπο νά τόν διαβάσει κανείς; Μήπως ὑπάρχει γαλλική μετάφραση; (ἐγώ ἰταλικά δέν ξέρω — ἴσως ἡ ἀδελφή θά μποροῦσε νά βοηθήσει).

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. Γράψτε μου σχετικά μέ τό ἄρθρο μου.

Δικός Σας *Πετρόφ*

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1956 στό περιοδικό «Κομμουνίστ», τεῦχ. 16

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

78

ΠΡΟΣ ΠΑΡΑΛΗΠΤΗ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΕΞΑΚΡΙΒΩΘΕΙ ******

18/VII.

Πήραμε τό γράμμα Σας. Πληροφορεῖστε μας πότε ἀκριβῶς, καθορίστε συγκεκριμένα τήν ἡμερομηνία, μπορεῖτε μόνοι Σας νά πᾶτε

* Ὁ Β. Ι. Λένιν ἀσχολοῦνταν μέ τό ἔργο «Τό ἀγροτικό ζήτημα καί «οἱ κριτικοί τοῦ Μάρξ»» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 5ος, σελ. 95-225). *Ἡ Σύντ.*

** — Βαντερβέλντε καί Ντεστρέ. «Ὁ σοσιαλισμός στό Βέλγιο». *Ἡ Σύντ.*

*** — Vandervelde E. «La propriété foncière en Belgique», Paris, 1900 (Βαντερβέλντε Ε. «Ἡ ἀγροτική ἰδιοκτησία στό Βέλγιο», Παρίσι, 1900). *Ἡ Σύντ.*

**** — Λῆμπκνεχτ: «Σχετικά μέ τό ἀγροτικό ζήτημα». *Ἡ Σύντ.*

***** — Gerolamo Gatti. «Agricoltura e Socialismo. Le nuove correnti dell' economia agricola» (Milano — Palermo, 1900) (Ντζερολάμο Γκάττι. «Τό ἀγροτικό ζήτημα καί ὁ σοσιαλισμός. Νέα ρεύματα στήν ἀγροτική οἰκονομία» (Μιλάνο — Παλέρμο, 1900). *Ἡ Σύντ.*

****** Τό γράμμα γράφτηκε ἀπό κοινοῦ μέ τήν Ν. Κ. Κρούπσκαγια. Τώρα ἐξακριβώθηκε ὅτι τό γράμμα ἀπευθυνόταν στόν Ο. Α. Ἔνγκμπεργκ. *Ἡ Σύντ.*

ἤ νά στείλουμε κάποιον γιά τή βαλίτσα (στήν Καινιξβέργη ἤ στό Βερολίνο). Τότε τό ἔντυπο ὑλικό πού θά πάρετε θά χρειαστεῖ νά τό πᾶτε στόν Χ στή διεύθυνση: ... * Ξέρετε μήπως τουλάχιστο λίγα γερμανικά, γιατί θά ἔχετε νά κάνετε μέ γερμανό. Ὑπολογίστε πόσα ἔξοδα θά ἔχει κάθε ταξίδι στήν Καινιξβέργη καί πληροφορεῖστε μας, πόσο συχνά μπορεῖ νά εἶναι τά ταξίδια. Σέ περίπτωση πού δοθεῖ εὐκαιρία στό Βερολίνο, ἄς ἔχετε τή διεύθυνση (καί τό συνθηματικό) γιά νά παρουσιαστεῖτε γιά τή βαλίτσα. Χρειάζεται νά ἔχετε πράγματα γιά νά γεμίσετε τή βαλίτσα.

Γράφτηκε στίς 18 τοῦ Ἰούλη 1901
Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στό Βίμποργκ

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

79

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Λ. Ν. ΡΑΝΤΣΕΝΚΟ

Στόν Πάσα. Γιατί τόσο καιρό δέν πήραμε γράμμα; Πῶς πάει ὁ *τεχνικός μηχανισμός;* Γιά ποιό λόγο δέν στέλνετε ποτέ ἀνταποκρίσεις; Νά ἔχετε ὑπόψη σας πώς σύντομα θά πάρετε γράμμα μέ ὑπογραφή Γιάμπλοτσκοφ, μέ τό κλειδί «Στόν κολπίσκο πράσινη βελανιδιά» (ἤ «Σκόλνικ»). Ὁ ἄνθρωπος αὐτός μπορεῖ νά ἔρθει ἐπίσης σέ Σᾶς. Εἶναι πέρα γιά πέρα δικός μας ἄνθρωπος. Φροντίστε νά τόν συνδέσετε στήν... ** μέ τούς ἐργάτες καί τούς διανοούμενους ***.

Πήραμε ἀπό Σᾶς ἤ ἀπό τόν Ρουμιάντσεφ **** σημειωματάκι μέ τήν εὐκαιρία καί τή διεύθυνση. Στή διεύθυνση αὐτή Σᾶς στείλαμε γράμμα, στό ὁποῖο μέ χημική μελάνη περιεχόταν ἡ ἀνακοίνωσή μας. Ἀπάντηση δέν ἔχουμε. Ἴσως νά μή τό πήρατε. Φροντίστε ὅσο τό δυνατό γρηγορότερα νά ἀπαντήσετε στό γράμμα αὐτό καί νά ἀποκαταστήσετε ἀλληλογραφία μαζί μας. Νά ἡ διεύθυνση *****.

Εἶναι κατάλληλη ἡ διεύθυνσή Σας; (ἐπιβεβαιῶστε) ******.

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 18 καί 27 τοῦ Ἰούλη 1901
Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στό Χάρκοβο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* Στό χειρόγραφο ἔχει μείνει κενό μέρος γιά τή διεύθυνση. *Ἡ Σύντ.*

** Ἡ λέξη αὐτή πού εἶναι σβησμένη στό χειρόγραφο δέν κατορθώθηκε νά διαβαστεῖ. *Ἡ Σύντ.*

*** Ἡ § αὐτή εἶναι γραμμένη ἀπό τήν Ν. Κ. Κρούπσκαγια. *Ἡ Σύντ.*

**** Ἡ λέξη εἶναι σβησμένη στό χειρόγραφο. *Ἡ Σύντ.*

***** Ἡ διεύθυνση στό χειρόγραφο δέν ἀναφέρεται. *Ἡ Σύντ.*

****** Ἡ λέξη σέ παρένθεση στό χειρόγραφο εἶναι σβησμένη. *Ἡ Σύντ.*

80

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. ΜΠ. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

21. VII. 01.

Ἀγαπητέ Π. Μπ.! Ὅλο καί ἑτοιμαζόμουν νά ἀπαντήσω στό γράμμα Σας, ὅμως τό ἀνέβαλλα ὥσπου νά πάρω τό ἄρθρο. Μή βιάζεστε ἰδιαίτερα μ' αὐτό, μιά καί Σᾶς κουράζει — παρατεῖστε ἐντελῶς ἀκόμη καί τό διάβασμα γιά νά ἀναπαυθεῖτε καί νά θεραπευθεῖτε ὅπως πρέπει. Ὁ Γκ. Β. μοῦ ἔγραψε ἤδη ἀρκετά λεπτομερειακά γιά τίς τροποποιήσεις πού θά ἐπιθυμοῦσε νά γίνουν, καί ἐγώ φυσικά θά προσπαθήσω νά κάνω *ὅλες* αὐτές τίς τροποποιήσεις [124] (μόνο σχετικά μέ τήν ἀλλαγή τοῦ *ὕφους*... δέν ξέρω ἄν τά καταφέρω. Εἶναι ζήτημα ἄν θά μπορέσω νά γράψω σέ διπλωματικό ὕφος γιά ἕναν κύριο πού μοῦ προκαλεῖ θυελλώδη αἰσθήματα. Καί εἶναι ζήτημα ἄν ἔχει ἀπόλυτα δίκιο ὁ Γκ. Β., ὅταν λέει ὅτι ὁ ἀναγνώστης δέν θά καταλάβει τό «μίσος» μου: θά ἀναφέρω γιά παράδειγμα τόν Parvus πού, διαβάζοντας τόν πρόλογο, ἔνιωσε, χωρίς νά ξέρει τόν συγγραφέα, ἔχθρα ἀπέναντι σ' αὐτόν τόν «ἀγριοπετεινό», ὅπως ἐκφράστηκε, — αὐτό ὅμως σέ παρένθεση). Δυσαρεστήθηκα πολύ γιατί Σᾶς φορτώσαμε μέ δυό δουλιές (τό διάβασμα τῶν ἄρθρων — τοῦ δικοῦ μου * καί τῆς Ὀρτοντόξ) ἀκριβῶς τήν ὥρα πού πήγατε γιά θεραπεία καί ἀνάπαυση. Τό καλύτερο εἶναι νά χρησιμοποιήσετε πιό καλά τό χρόνο τῆς θεραπείας καί σέ καμιά περίπτωση νά μήν ἐπιβαρύνετε τόν ἑαυτό σας μέ μελέτη χειρογράφων.

Σᾶς παρακαλῶ νά γράφετε (καί νά στείλετε τά χειρόγραφα καί ὅ,τι ἄλλο ἔχετε) *ἀποκλειστικά* στή διεύθυνση:

Herrn Dr. Med. Carl Lehmann.
Gabelsbergerstraße 20 a/II.
München (ἐσώκλειστα: *für Meyer*).

Ἡ διεύθυνση τοῦ Ρίτμαγερ *δέν κάνει πιά* (ἄν ὅμως στείλετε τίποτε στό ὄνομα τοῦ Ρίτμαγερ πρίν πάρετε τό γράμμα αὐτό, θά τό πάρουμε).

Μήπως ἔχετε τό βιβλίο τοῦ Liebknecht «Zur Grund- und Bodenfrage» (Leipzig, 1876) **; Ἤ μήπως τό ἔχει κανένας ἀπό τούς γκενόσσε τῆς Ζυρίχης; Μοῦ *χρειάζεται πάρα πολύ* γιά

---

* Βλ. «Οἱ διῶκτες τῶν ζέμστβο καί οἱ Ἀννίβες τοῦ φιλελευθερισμοῦ» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 5ος, σελ. 21-73). *Ἡ Σύντ.*

** — Λῆμπκχνετ. «Σχετικά μέ τό ἀγροτικό ζήτημα» (Λειψία, 1876). *Ἡ Σύντ.*

τό ἄρθρο κατά τοῦ Τσερνόφ *, κι' ἐδῶ δέν ὑπάρχει οὔτε στή βιβλιοθήκη, οὔτε στόν Πάρβους, οὔτε στόν Λέμαν.

Καλή ἀντάμωση! Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι καί Σᾶς εὔχομαι νά ἀναπαυθεῖτε καλά καί νά βελτιώσετε *ὅσο μπορεῖ πιό καλά* τήν ὑγεία Σας.

Δικός Σας *Πετρόφ*

P. S. 'Ακόμη μιά παράκληση: μήπως ἔχετε (ἤ ὁ Γκρόιλιχ) *τά πρακτικά τῶν συνεδρίων τῆς διεθνοῦς;* Ἤ τό περιοδικό *«Vorbote»* [125] (σ' αὐτό, μοῦ φαίνεται, ὑπῆρχαν ἀκριβεῖς ἀπολογισμοί); Αὐτός ὁ Τσερνόφ δέν μέ ἀφήνει ἥσυχο — γιατί αὐτός, ὁ παλιάνθρωπος, *διαστρεβλώνει* ὅπως φαίνεται τό ζήτημα, ἐπικαλούμενος τά πρακτικά τῶν συνεδρίων τῆς Διεθνοῦς καί ἀποδίδοντας στό «δογματικό μαρξισμό» ἀκόμη καί τίς «ἀλληλέγγυες κοινότητες» (τοῦ Ριττιγκχάουζεν) [126]. Ἄν θά μπορούσατε νά μέ βοηθήσετε ὅσοναφορᾶ τά ὑλικά αὐτά, θά σᾶς ἤμουν πάρα πολύ εὐγνώμων.

[Ἄν θά χρειαστεῖ νά σπάζετε τό κεφάλι σας γιά τά ὑλικά αὐτά *Σᾶς παρακαλῶ μήν τό κάνετε:* κάπως θά τά βγάλω πέρα.]

Καί ἄλλη μιά παράκληση. (Καταλαβαίνω πώς ἐνεργῶ ἀδιάντροπα, ἐπιφορτίζοντάς Σας μέ παρακλήσεις, ὅμως μιά πού ἄρχισα εἶναι δύσκολο νά σταματήσω. *Σᾶς παρακαλῶ ὅμως,* ἄν πρόκειται νά Σᾶς βάλω σέ μπελάδες, λογουχάρη νά πᾶτε κάπου κτλ. γιά νά βρεῖτε βιβλία, παρατεῖστε τα καί ἀφῆστε τίς παρακλήσεις μου «χωρίς νά τίς προωθήσετε». Θά περάσω καί ἔτσι. Τόν Τσερνόφ πάντως θά τόν συγυρίσω.) Νά πῶς ἔχει ἡ ὑπόθεση. Αὐτό τό κτῆνος ὁ Τσερνόφ παραθέτει ἀποσπάσματα ἀπό τό ἄρθρο τοῦ Ἔνγκελς «Ὁ γερμανός ἀγρότης» (στό «Ρούσσκογε Μπογκάτστβο», 1900, τεῦχ. 1). Ψάχνοντας τό ἄρθρο αὐτό, εἶδα ὅτι πρόκειται γιά μετάφραση τοῦ ἄρθρου τοῦ Ἔνγκελς *«Die Mark»* (Anhang στήν μπροσούρα «Entwicklung des Sozialismus von der Utopie zur Wissenschaft») [127] (ἐγώ ἔχω μόνο τήν 4η ἔκδοση τῆς μπροσούρας αὐτῆς τοῦ 1891). Στό τέλος ὅμως τῆς μετάφρασης αὐτῆς ἔχουν συμπληρωθεῖ *στά ρωσικά δυό κατεβατά, πού δέν ὑπάρχουν στό πρωτότυπο* καί πού περιέχουν τίς πιό ἀμφίβολες θέσεις: «νά παλινορθωθεῖ (sic!) ἡ μάρκα» ** κτλ.

Τί εἶναι αὐτό; Διαστρέβλωση τοῦ «Ρούσσκογε Μπογκάτστβο»; — τότε τούς χρειάζεται καλό στιγμάτισμα. Πρῶτα ὅμως

* Βλ. «Τό ἀγροτικό ζήτημα καί «οἱ κριτικοί τοῦ Μάρξ»» (Ἄπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 5ος, σελ. 97-225). *Ἡ Σύντ.*

** — μάρκα — ἀγροτική κοινότητα στή μεσαιωνική Γερμανία. *Σημ. μετ.*

πρέπει μέ κάθε τρόπο νά ξεκαθαριστεῖ τό ζήτημα: στή σημείωση τοῦ ρωσικοῦ ἄρθρου ἀναφέρεται ὅτι τό ἄρθρο τοῦ Ἔνγκελς «δημοσιεύτηκε στήν περίοδο 1880-1890 σέ ἕνα ἀπό τά γερμανικά περιοδικά χωρίς τήν ὑπογραφή του. Στό δοκίμιο ὅμως πού ἔστειλε ὁ Ἔνγκελς σέ κάποιον φίλο του τό ὑπόγραψε, βάζοντας τά ἀρχικά του». Μήπως ξέρετε, 1) ποιό εἶναι αὐτό τό «γερμανικό περιοδικό»; Μήπως τό «*Neue Zeit*»; 2) μήπως ἔχετε μιά ἀπό τίς πρῶτες ἐκδόσεις τῆς μπροσούρας «Die Entwicklung des Sozialismus von der Utopie etc.» μέ τό Anhang «*Die Mark*»; Εἶναι ἀπαραίτητο νά κάνουμε παραβολή μήπως δέν ἦταν στίς πρῶτες ἐκδόσεις αὐτά τά κατεβατά πού δέν ὑπάρχουν στήν 4η ἔκδοση; (ἄν καί αὐτό εἶναι ἀπίθανο).

Ἔπειτα γιά τήν ἀντιπαραβολή χρειάζεται ἡ μπροσούρα: *W. Wolff.* «Die schlesische Milliarde» [128], πού δέν μπόρεσα νά τή βρῶ ἐδῶ στή βιβλιοθήκη καί πού δέν ὑπάρχει στό Buchhandlung «Vorwärts» * — ἔχει πουληθεῖ **.

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Ζυρίχη

Πρωτοδημοσιεύτηκε ὄχι ὁλόκληρο τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. III

Πρωτοδημοσιεύεται ὁλόκληρο σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

81

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΠΛΕΧΑΝΟΦ

25. VII. 01.

Ἀγαπητέ Γκ. Β.! Χθές πῆρα τά βιβλία γιά τό ἀγροτικό πρόβλημα. Σᾶς εὐχαριστῶ. Εἶμαι πολύ ἀποροφημένος μέ τό «ἀγροτικό» ἄρθρο μου ἐνάντια στόν Τσερνόφ (ἐνμέρει καί ἐνάντια στόν Γκέρτς καί τόν Μπουλγκάκοφ). Νομίζω ὅτι πρέπει νά τσακίσουμε *ἀνελέητα* αὐτόν τόν Τσερνόφ ***.

Τώρα ἦταν ἐδῶ ἡ Βελίκα, διάβασε ἀποσπάσματα ἀπό τό γράμμα πού τῆς στείλατε. Σχετικά μέ τίς διορθώσεις κάναμε ἤδη «ὅ,τι μπορούσαμε», δηλ. στείλαμε στόν Ντίτς τίς τροποποιήσεις γιά νά τίς περάσει στό κείμενο, ἄν δέν εἶναι ἀργά. Ἄν ὅμως εἶναι ἀργά, *τότε ὁπωσδήποτε* θά βάλουμε παροράματα στό τέλος τοῦ βιβλίου, ἔτσι πού δέν θά ἔχουμε, πιστεύω, καμιά ἰδιαίτερη ζημιά. Τίς διορθώσεις τίς εἶχε ἡ γυναίκα μου καί τίς παράβαλε μέ

* — στό βιβλιοπωλεῖο τῆς «Βπεριόντ». *Ἡ Σύντ.*

** Οἱ τελευταῖες τρεῖς παράγραφοι δημοσιεύονται γιά πρώτη φορά. *Ἡ Σύντ.*

*** Βλ. «Τό ἀγροτικό ζήτημα καί «οἱ κριτικοί τοῦ Μάρξ»» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 5ος, σελ. 97-225). *Ἡ Σύντ.*

τό χειρόγραφο (ἐκεῖνο πού στείλατε μέ τή σημείωση: «Αὐτά δέν τά ἔγραψα ἐγώ!» ἀποδείχτηκε παραδρομή δική Σας, γιατί, ὅπως εἶδα τώρα στό χειρόγραφο, Ἐσεῖς εἴχατε πραγματικά γράψει «μαγιάτικη ἐξέγερση». Αὐτό ἐπίσης τό διορθώσαμε). Ἐπειδή τά λάθη τοῦ διορθωτῆ εἶναι ἀναπόφευκτα, ἀπό τώρα θά χρησιμοποιήσουμε πραγματικά τήν «τακτική» πού προτείνατε Σεῖς: θά στέλνουμε στόν ἀρθρογράφο τήν *πρώτη* διόρθωση (ἡ δεύτερη θά εἶναι ἀργά) ἔτσι, πού ὁ ἀρθρογράφος νά μή διορθώνει μερικά γράμματα καί σημεῖα, γιατί αὐτό τό κάνει ὁ διορθωτής, καί αὐτό δέν εἶναι τό σπουδαῖο, ἀλλά νά διορθώνει *μόνο* παραλείψεις φράσεων, λέξεων, *πού διαστρεβλώνουν τό νόημα*, ἤ νά κάνει τήν ἀλλαγή μιᾶς λέξης ἀπό μιά ἄλλη.

Πῆρα τό ἄρθρο μου * ἀπό τόν Π. Μπ. μαζί μέ γράμμα του. Καί ὁ Π. Μπ. θεωρεῖ ὅτι τό ἄρθρο πρέπει νά γίνει πιό ἤπιο. Κι' ἐγώ, ἐννοεῖται, *ἔκανα* ἤδη ὅ,τι μοῦ ὑποδείξατε συγκεκριμένα Ἐσεῖς καί ὁ Π. Μπ. γιά νά γίνει πιό ἤπιο. Ὁσοναφορᾶ τήν ἀλλαγή ὅλου τοῦ ὕφους τοῦ ἄρθρου respective ** τήν ἀλλαγή ὅλων τῶν ἐπιθέσεων μέ καυστικές παραινέσεις ἀφ' ὑψηλοῦ — ἄν καί μοῦ ἀρέσει τό σχέδιό Σας, ἀμφιβάλλω ἄν θά *μπορέσω* νά τό πραγματοποιήσω. Ἄν δέν ἤμουν «ἐκνευρισμένος» ἀπό τόν ἀρθρογράφο δέν θά ἔγραφα ἔτσι. Ἀλλά μιά καί ὑπάρχει «ἐκνευρισμός» (πράγμα εὔλογο ὄχι μόνο σέ μᾶς, ἀλλά καί σέ κάθε σοσιαλδημοκράτη ἀναγνώστη πού διάβασε τόν πρόλογο), δέν μπορῶ πιά νά τόν κρύβω κι' ἐδῶ δέν χρειάζονται πονηριές. Θά προσπαθήσω νά μετριάσω ἀκόμη πιό πολύ τό ὕφος καί νά κάνω καί ἄλλες ἐπεξηγήσεις: ἴσως καί νά πετύχουμε κάτι.

Στόν Ἀλεξέι θά μεταβιβάσω τή γνώμη Σας (πού τήν περίμενε μέ ἀνυπομονησία τόσο πολύ) γιά τό ἀρθράκι του. Ὁ Ἀλεξέι ξέχασε φαίνεται νά Σᾶς πεῖ ὅτι *ὁ ἴδιος* ἔδοσε τό θέμα του γιά τόν Μιχαηλόβσκι στόν Ριαζάνοφ (πού τό γράφει). *Ἐγώ* κατάλαβα ἔτσι, ὅτι Σεῖς γράφετε σχόλιο γιά τή συλλογή «Σέ μιά τιμητική θέση», πού Σᾶς τό στείλαμε.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. Δικός Σας...

Ἄν δεῖτε τόν Κολτσόφ, διαβιβάστε του ἕνα μεγάλο εὐχαριστῶ ἀπομέρους μου γιά τό «Βόλνογε Σλόβο» [129].

Παραλίγο νά ξεχάσω. Ἤθελα ἀκόμη νά ζητήσω τή συμβουλή Σας γιά τό ἑξῆς ζήτημα. Αὐτό τό κτῆνος ὁ Τσερνόφ παραθέτει στό «Ρούσσκογε Μπογκάτστβο», 1900, τεῦχ. 1, ἀποσπάσματα ἀπό τό ἄρθρο τοῦ Ἔνγκελς «Ὁ γερμανός ἀγρότης» — ὅπου στό *τέλος* τοῦ

* Βλ. «Οἱ διῶκτες τῶν ζέμστβο καί οἱ Ἀννίβες τοῦ φιλελευθερισμοῦ» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 5ος, σελ. 21-73). *Ἡ Σύντ.*

** — ἤ. *Ἡ Σύντ.*

ἄρθρου αὐτοῦ ὁ Ἔνγκελς λέει ὅτι χρειάζεται νά «παλινορθωθεῖ ἡ μάρκα». Τό βρῆκα τό ἄρθρο αὐτό. Ἀποδείχτηκε ὅτι εἶναι μετάφραση τοῦ Anhang γιά τό «Entwicklung des Sozialismus von der Utopie zur Wissenschaft» — «Die Mark» [130]. *Ὅμως στό «Ρ ο ύ σ κ ο γ ε Μ π ο γ κ ά τ σ τ β ο» μπῆκαν στό τ έ λ ο ς δυό παράγραφοι* (18 γραμμές), *π ο ύ δ έ ν ὑ π ά ρ χ ο υ ν σ τ ό π ρ ω τ ό τ υ π ο.* Ὅλη τήν ἄλλη μετάφραση τήν παρέβαλα κατά παραγράφους, ὅμως οἱ δυό παράγραφοι μπῆκαν ὁ διάβολος ξέρει ἀπό ποῦ. Θά πρέπει νά ξεσκεπαστεῖ αὐτή ἡ ἀρχιπαλιανθρωπιά, ὡστόσο ὅμως... μήπως ὑπάρχει ἐδῶ παρανόηση; Μήπως ὑπάρχει *ἄλλο κείμενο* τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ τοῦ Ἔνγκελς; Στή σημείωση γιά τή ρωσική μετάφραση ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ «Ρούσσκογε Μπογκάτστβο» λέει:

«Τό ἄρθρο αὐτό (τοῦ Ἔνγκελς) δημοσιεύτηκε τό 1880-1890» [τό 1882; ὁ πρόλογος στό «Entwicklung» ἔχει ἡμερομηνία 21. IX. 82] «σ' ἕνα γερμανικό περιοδικό» [;; «Neue Zeit»; ἤ στό «Σοσιαλδημοκράτη τῆς Ζυρίχης» [131]; Μήπως ξέρετε Σεῖς;] «χωρίς τήν ὑπογραφή του» [;;;]. «Ὅμως στό δοκίμιό του, πού τό ἔστειλε ὁ Ἔνγκελς σ' ἕναν ἀπό τούς φίλους του» [sic!! στόν Ντανιελσόν; Δέν ἀκούσατε μήπως Ἐσεῖς κάτι σχετικά μ' αὐτό ἀπό τόν Ἔνγκελς;], «τό ὑπόγραψε μέ τά ἀρχικά του». Ἐξάλλου, τό ἱστορικό μέρος τοῦ ἄρθρου εἶναι ταυτόσημο μέ τόν πρόλογο στό «Schlesische Milliarde» * καί μέ τό ἄρθρο στή «Neue Rheinische Zeitung» *(Ἀπρίλης-Μάρτης 1849).*

Δέν μπορεῖτε νά βοηθήσετε ὥστε νά τό ξεδιαλύνουμε αὐτό; Δέν ὑπῆρχε μήπως στή «Neue Rheinische Zeitung» ἤ ὁπουδήποτε ἀλλοῦ *ἄλλο κείμενο* τοῦ ἄρθρου «Die Mark»; Δέν μποροῦσε μήπως ὁ Ἔνγκελς νά βγάλει *ἀργότερα* τό τέλος γιά τήν «παλινόρθωση τῆς μάρκας»;;

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. III

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

82

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. ΜΠ. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

26. VII. 01.

Ἀγαπητέ Π. Μπ.! Πῆρα καί διάβασα προσεκτικά τό γράμμα Σας (τό ἴδιο καί ὁ Ἀλεξέι). Χάρηκα πολύ γιατί ἐκθέσατε τόσο λεπτομερειακά τίς παρατηρήσεις Σας [132]. Μόνο πού ἄδικα πιστεύετε ὅτι εἶμαι

* — «Τό δισεκατομμύριο τῆς Σιλεσίας». *Ἡ Σύντ.*

πάρα πολύ («άρκετά») «πεισματάρης». Πήρα υπόψη μου *ό λ ε ς* τίς ύποδείξεις Σας νά μετριάσω όρισμένα σημεία (όπως καί όλες τίς ύποδείξεις τού Γκ. Β.), δηλ. παντού μετρίασα τό ύφος. Στή θέση: «ένα καπίκι στό ρούβλι» θά ένώσει όλους τούς έργάτες, πρόσθεσα: «κατά τή γνώμη τών οίκονομιστών» σέ παρένθεση. Στή θέση «περιορισμό τής άπολυταρχίας» έβαλα «έξάλειψη», όπως ύποδείξατε Σείς. Τίς σελίδες 82-83, πού ήταν άπρόσεκτες άπό τήν άποψη τών σχεδίων μας γιά τή χρησιμοποίηση τών φιλελεύθερων (δηλ. έννοιες πού διατυπώθηκαν άπρόσεκτα), τίς *έσβησα* τελείως, όπως συμβουλεύσατε Σείς. Έβαλα έπίσης παρατήρηση έπικαλούμενος τήν μπροσούρα Σας «Ίστορική θέση» μέ τήν ύπόδειξη ότι τό ζήτημα αύτό πού έγώ τό έθιξα λίγο έχει άναλυθεί λεπτομερειακά άπό Σάς. Πρόσθεσα δυό λόγια ότι μπορεί νά χαίρεται κανείς γιά τή μεγαλύτερη κατανόηση τού έργατικού κινήματος άπομέρους τών φιλελεύθερων (στό πρόσωπο τού Ρ. Ν. Σ.). Έσβησα έντελώς τή λέξη «λύπη» γιά τή δημοσίευση τού ύπομνήματος τού Βίττε μέ έναν τέτιο πρόλογο. Έσβησα άκόμη μερικές άπότομες φράσεις καί στό πρώτο καί στό δεύτερο μισό τού άρθρου. Γενικά, δέν είμαι καθόλου πεισματάρης, όταν πρόκειται νά μετριάσω έπιμέρους ζητήματα, όμως άπό άποψη άρχών δέν μπορώ νά έγκαταλείψω τή σκέψη ότι είναι δικαίωμά μας (καί ύποχρέωσή μας) νά τσακίσουμε τόν Ρ. Ν. Σ. γιά τίς πολιτικές ταχυδακτυλουργίες του. Είναι άκριβώς ένας πολιτικός ταχυδακτυλουργός: πείστηκα γι' αύτό όριστικά, όταν διάβασα καί ξαναδιάβασα τόν πρόλογο καί πρόσθεσα στήν κριτική μου όλα όσα μάς έδωσαν οί τελευταίοι μήνες (δηλ. Verhandlungen * μέ τό «μοσχαράκι», προσπάθειες συμφωνίας etc. **) — μπορώ νά πώ ότι ξαλάφρωσα, ξεκαθαρίζοντας τούς λογαριασμούς μου μ' αύτό τό ύποκείμενο. Τή διευκρίνιση τού ζητήματος σχετικά μέ τή συνταγματικότητα τών ζέμστβο τή θεώρησα σάν τό κέντρο βάρους όλου τού άρθρου. Ό φιλελευθερισμός τών «ζέμστβο» παίζει τόν ίδιο ρόλο στόν τομέα τής έπίδρασης στήν κοινωνία πού παίζει ό οίκονομισμός στόν τομέα τής έπίδρασης στούς έργάτες. Πρέπει νά καταπολεμήσουμε καί τή μιά καί τήν άλλη στενότητα.

Ίσως αύριο νά *λυθεί* σέ μάς τό ζήτημα σχετικά μέ τό άρθρο. Άν σταλεί τώρα στό τυπογραφείο, θά προσπαθήσω νά Σάς στείλω ένα άντίτυπο τής πρώτης διόρθωσης: ίσως ύποδείξετε άκόμη κάτι

* — *παζαρέματα. Ή Σύντ.*
** Βλ. σέ τούτο τόν τόμο, σελ. 79-81. *Ή Σύντ.*

καί τότε προφταίνουμε νά τό διορθώσουμε (στή διάρκεια πού θά γίνεται ή πρώτη καί ή δεύτερη διόρθωση).

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι καί εὔχομαι καλή ἀνάπαυση καί καλή ἀνάρωση. Γι' αὐτό, μήπως θά ἦταν καλύτερα νά μή Σᾶς στείλουμε προσωρινά τίποτε; γιά νά μή χάσετε τίς διακοπές Σας καί τή θεραπεία;

Δικός Σας *Πετρόφ*

Γράψτε στή διεύθυνση Herrn Dr. Med. Carl Lehmann
Gabelsbergerstraße 20 a/II.
München (*für Meyer* ἐσωτερικά).

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Ζυρίχη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. III

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

83

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. ΜΠ. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

30/VII. 01.

Ἀγαπητέ Π. Μπ.!

Πῆρα ἀπό Σᾶς τόν «Λῆμπκνεχτ» καί τό «Vorbote». Εὐχαριστῶ πάρα πολύ!

Στήν ἀρχή λίγα λόγια γιά ἕνα εἰδικό θέμα. Ἀποφασίσαμε νά ὀργανώσουμε συνάντηση μέ τόν συγγραφέα τοῦ ἄρθρου «Ἡ ἀναγέννηση τοῦ ἐπαναστατισμοῦ στή Ρωσία» *, ὅμως σέ καμιά περίπτωση στό Μόναχο. Ὁρίσαμε τή Ζυρίχη, γιά νά συνδυάσουμε τό ταξίδι τοῦ ἀντιπροσώπου μας (ὑποτίθεται ὅτι θά πάω ἐγώ) μέ τή συνάντηση μαζί Σας. Ἡ συνάντηση αὐτή ὁρίζεται στίς 8-10 τοῦ Αὐγούστου (μέχρι τίς 12) μέ τό νέο ἡμερολόγιο.

Γράψτε, παρακαλῶ, ἄν θά ἐπιτρέψετε νά χρησιμοποιήσουμε τό διαμέρισμά Σας γιά τή συνάντηση καί ἄν μπορεῖτε στό διάστημα αὐτό νά εἶστε στή Ζυρίχη, γιά νά συναντηθοῦμε (δηλ. μέ μεγαλύτερη ἀκρίβεια: ἄν μπορῶ ἐγώ νά ἔρθω σέ Σᾶς, ἀφοῦ κάνετε θεραπεία, γιατί νά ταξιδέψετε Ἐσεῖς; Γιά μένα, βέβαια, δέν ἀποτελεῖ πρόβλημα).

---

* Συγγραφέας τοῦ ἄρθρου «Ἡ ἀναγέννηση τοῦ ἐπαναστατισμοῦ στή Ρωσία» εἶναι ὁ Λ. Ναντέζντιν. *Ἡ Σύντ.*

Ὁ κύριος αὐτός θά ἔρθει στό διαμέρισμά Σας (ἔτσι λοιπόν, γράφουμε τώρα στή Γενεύη στήν ἀδελφή τοῦ Ἀλεξέι, ἡ ὁποία θά τό διαβιβάσει στόν κύριο αὐτό, ἄν Ἐσεῖς δέν δόσετε ἀντίθετη ἐντολή), θά συστηθεῖ *Σοκολόβσκι* καί θά ζητήσει ἀπό Σᾶς (ἤ ἀπό τή γυναίκα Σας) τόν ἀντιπρόσωπο τῆς «Ἴσκρα». Ἐμένα ὅμως ἡ ἀδελφή τοῦ Ἀλεξέι θά μοῦ στείλει τηλεγράφημα, ὅταν ξεκινήσει ὁ κύριος αὐτός καί ἐγώ ἔγκαιρα θά εἶμαι στή Ζυρίχη, κρύβοντας ἀπ' αὐτόν (φοβόμαστε νά ἀνοιχτοῦμε πολύ σ' αὐτόν!) τόν τόπο παραμονῆς μου.

Τό περιοδικό τῶν ναροντοβόλτσι «Βέστνικ Ρούσκοϊ Ρεβολιούτσιι» [133] τό εἴδαμε (ἕνα ἀντίτυπο μᾶς τό ἔδειξε ὁ Ριαζάνοφ), ὅμως οἱ ἴδιοι δέν τό πήραμε ἀκόμη παρά τήν ὑπόσχεση. Κοίταξα μόνο τό κύριο ἄρθρο καί τήν κριτική ἀνάλυση γιά τήν «Ἴσκρα» (μέ συμπάθεια, ὅμως *ὑπέρ* τῆς τρομοκρατίας). Γρήγορα πρέπει νά τό πάρουμε καί μεῖς καί Σεῖς.

Πήραμε τόν πρόλογο τοῦ Κάουτσκι. Οἱ παρατηρήσεις Σας σχετικά μέ τό ἄρθρο μου * στό σημερινό Σας γράμμα πρός τήν ἀδελφή μοῦ ἔδοσαν πολλά νά καταλάβω γιά τή στάση Σας. Ἐλπίζω νά μιλήσουμε ἀκόμη γι' αὐτό καί au revoir **!

Δικός Σας *Petroff*

Ὁ Γκ. Β. γράφει ὅτι θά πᾶτε σ' αὐτόν. Πότε σκέπτεστε νά πᾶτε; Ἐμεῖς μποροῦμε νά ἐπιταχύνουμε τό ταξίδι στή Ζυρίχη γιά τή συνάντηση μέ τόν Σοκολόβσκι, ἄν Ἐσεῖς πρόκειται γρήγορα νά ἀναχωρήσετε.

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στό Νίντελμπαντ (Ἑλβετία)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. III

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

84

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΠΛΕΧΑΝΟΦ

30. VII. 01.

Ἀγαπητέ Γκ. Β.! Πῆρα τό γράμμα Σας ἀπό τό ἐξοχικό σας καί τά καινούργια βιβλία («Final Report», Blondel et Vandervelde et Destrée ***) καί Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ.

---

* Βλ. «Οἱ διῶκτες τῶν ζέμστβο καί οἱ Ἀννίβες τοῦ φιλελευθερισμοῦ» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 5ος, σελ. 21-73). *Ἡ Σύντ.*

** — καλή ἀντάμωση. *Ἡ Σύντ.*

*** — «Τελικός λόγος», Μπλόντελ καί Βαντερβέλντε καί Ντεστρέ. *Ἡ Σύντ.*

Δέν πῆρα τό βιβλίο τοῦ Τεζιακόφ, *καί εἶναι πιθανό νά μή τό πάρω,* γιατί παραγγέλθηκε στήν ἀποθήκη τῆς Καλμικόβα [134], πού *ἐκτοπίζεται γιά τρία χρόνια* ἀπό τήν Πετρούπολη καί *κλείνει τήν ἀποθήκη* (αὐτές εἶναι οἱ τελευταῖες καί ἀπόλυτα ἀκριβεῖς εἰδήσεις!).

Σᾶς στέλνω σήμερα κιόλας τόν Κούλεμαν.

Θά προσπαθήσω νά πάρω ὅλα τά μέτρα σχετικά μέ τήν πλαστογραφία πού ἔγινε σέ βάρος τοῦ Ἔνγκελς * στό «Ρούσσκογε Μπογκάτστβο».

Σχετικά μέ τά σχόλια λίγα πράγματα ἐξακριβώσαμε. Ὅλοι εἶναι τώρα ἀπασχολημένοι μέ τά ἄρθρα τους (ἡ Βελίκα ἐνάντια στόν Μπερντιάγεφ, ὁ Πούτμαν μέ τά δημοσιογραφικά σημειώματα ἐνάντια στό «Ρούσσκογε Μπογκάτστβο», ἐγώ μέ τό ἀγροτικό ** etc.). Ἀλλά καί ὁ χρόνος δέν μᾶς πιέζει σχετικά μέ τά σχόλια.

Τό ἄρθρο μου ἐνάντια στόν Ρ. Ν. Σ. τό ἔστειλα στό τυπογραφεῖο, μετριάζοντας μιά σειρά τσουχτερές φράσεις ***. Ἔγραψα κι' ἕνα μικρό ἐπίλογο σ' αὐτό, ὅπου ἔκανα παραλληλισμό ἀνάμεσα σ' ἕνα ἄρθρο τοῦ Ντραγκομάνοφ («Κρούετε καί ἀνοιγήσεται») καί στόν Ρ. Ν. Σ. πρός ὄφελος τοῦ πρώτου. Θά μετριάσω καί κεῖ (μέ τήν ἐπιμονή τῆς Βελίκα) μερικές ἐκφράσεις. Τό γενικό ὅμως ὕφος τοῦ διασυρμοῦ δέν παίρνει πιά ριζική ἀλλαγή.

Ἀπό τή Ρωσία γράφουν ὅτι τό κοινό ἐνθουσιάζεται πάρα πολύ ἀπό τόν Μπερντιάγεφ. Νά ποιόν θά ἔπρεπε νά συντρίψουμε *καί ὄχι μόνο* στόν εἰδικό-φιλοσοφικό τομέα! Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ Βελίκα γράφει ἕνα ἄρθρο, παίρνοντας ἀφορμή ἀπό τό τελευταῖο ἄρθρο του στό περιοδικό «Μίρ Μπόζι».

Πολύ μέ εὐχαρίστησε ἡ εἴδηση ὅτι θά συναντηθεῖτε μέ τόν Π. Μπ. καί θά ἀσχοληθεῖτε μέ τό πρόγραμμα. Αὐτό θά εἶναι ἕνα τεράστιο βῆμα πρός τά μπρός, ἄν παρουσιαστοῦμε μέ ἕνα σχέδιο τέτιο σάν τό δικό Σας καί τοῦ Π. Μπ. μπροστά στό κοινό. Καί ἡ ὑπόθεση αὐτή εἶναι πάρα πολύ ἐπιτακτική.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. Δικός Σας *Πετρόφ*

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο
στό καντόνιο Βώ (Ἑλβετία)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή
Λενινιστική Συλλογή, τόμ. III

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 131. *Ἡ Σύντ.*

** Ὁ Β. Ι. Λένιν ἀσχολοῦνταν μέ τό ἄρθρο «Τό ἀγροτικό ζήτημα καί «οἱ κριτικοί τοῦ Μάρξ»» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 5ος, σελ. 97-225). *Ἡ Σύντ.*

*** Βλ. «Οἱ διῶκτες τῶν ζέμστβο καί οἱ Ἀννίβες τοῦ φιλελευθερισμοῦ» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 5ος, σελ. 21-73 καί σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 130). *Ἡ Σύντ.*

85

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Λ. Ε. ΓΚΑΛΠΕΡΙΝ *

Στείλαμε τηλεγράφημα — τό νόημά του εἶναι κατανοητό — συγκατάθεση. Ὅμως ἔχετε ὑπόψη Σας ὅτι οἱ ἐπαφές μέ τόν τηλέγραφο εἶναι πολύ ἐπικίνδυνες, ἀπό τά τηλεγραφήματα κρατοῦν ἀντίγραφα. Προσπαθεῖστε νά περιορίζεστε στό ταχυδρομεῖο. Δέν ὑπάρχει λόγος νά ἔρθετε γιά συνομιλίες σχετικά μέ τίς λεπτομέρειες. Γιά ὅλα μποροῦμε νά ἀλληλογραφήσουμε. Ἔχετε μήπως ἔμπειρο τυπογράφο; Ἄν ναί, τότε μπορεῖτε νά χρησιμοποιήσετε τίς τυπογραφικές μῆτρες πού εὔκολα στέλνονται (σέ περιοδικά κτλ.). Τά πλεονεκτήματα αὐτοῦ τοῦ τρόπου: 1) δέν χρειάζεται νά ἔχετε στοιχεῖα, 1α) πολύ πιό γρήγορα, 2) λιγότεροι ἄνθρωποι, πού σημαίνει μεγαλύτερη ἀσφάλεια ἀπό συνωμοτική ἄποψη, 3) ἡ ἐφημερίδα θά ἔχει ἐμφάνιση ἐξωτερικοῦ, πράγμα πού ἀπό ἄποψη συνωμοτικότητας ἐπίσης εἶναι πολύ πιό βολικό. Αὐτές τίς μέρες γιά δοκιμή θά σᾶς στείλουμε μῆτρες χαρτοδεμένες στή διεύθυνση Κ... ** Ἀνοῖξτε τις προσεκτικά, κάντε ὅλες τίς δοκιμές καί τό γρηγορότερο ἀνακοινῶστε μας τά ἀποτελέσματα. Ἡ «συσκευή γιά κάθε εἴδους στερεοτυπία», πού χρειάζεται γιά τό καλούπιασμα ἀπό τή μήτρα, στοιχίζει 300 μάρκα περίπου, ὅμως δέν ξέρουμε ἄν μπορεῖ νά τήν ἀγοράσει κανείς στή Ρωσία ἐλεύθερα. Πληροφορεῖστε μας τί διαστάσεων εἶναι τό πιεστήριό σας; Ἄν μπορεῖ νά γίνεται ἐκτύπωση στό σχῆμα τῆς «Ἴσκρα» μας; Γενικά στεῖλτε μας ὅσο τό δυνατό γρηγορότερα κάποιο ὑπόδειγμα τῆς δουλιᾶς σας.

Ἄν ὁ τεχνικός μηχανισμός σας εἶναι ἐντάξει, προσπαθεῖστε ὅσο μπορεῖ τό γρηγορότερο νά ἐκδόσετε τουλάχιστο ἕνα φύλλο τῆς «Ἴσκρα» (ἄν εἶναι δύσκολο νά τό ἐκδόσετε ὀχτασέλιδο, ὅπως τό φύλ. ἀρ. 6, τότε ἐκδόστε τουλάχιστο τό φύλ. ἀρ. 5 πού εἶναι τετρασέλιδο). Θά ἦταν γιά μᾶς πάρα πολύ σπουδαῖο νά εἴχαμε ἕνα ἀντίτυπο ρωσικῆς ἔκδοσης τῆς «Ἴσκρα» γιά τό συνέδριο [135], πού θά συγκληθεῖ ἐδῶ, δηλ. μέσα σέ ἕνα μήνα (maximum 1½).

Ἀπό πότε ὑπολογίζεται χρέος 800 ρ.; Τό ταμεῖο μας τώρα εἶναι φτωχό καί τό χρέος αὐτό θά ὑπάρχει ἡ δυνατότητα νά καλυφθεῖ μόνο σέ περίπτωση πού ὁ τεχνικός μηχανισμός σας θά μπορέσει πράγματι νά δόσει τουλάχιστο τρεῖς-πέντε χιλιάδες ἀντίτυπα τῆς «Ἴσκρα» (4-8 σελίδες) τό μήνα. Ἄν τό πετύχετε αὐτό, τότε, φυσικά, θά ὑπάρχουν ἔσοδα.

---

* Τό γράμμα γράφτηκε μαζί μέ τήν Ν. Κ. Κρούπσκαγια. *Ἡ Σύντ.*

** Δέν ἐξακριβώθηκε τό ψευδώνυμο. *Ἡ Σύντ.*

Ποῦ στείλατε τά δέματα πού πήρατε; Γιατί νά στείλετε στήν Ε. * 5 πούτια; Ἐμεῖς δέν ἀποφασίζουμε γιά πρώτη φορά νά στείλουμε παραπάνω ἀπό 1-2 πούτια, καλύτερα ἄς στοιχίσουν ἀκριβότερα. Μπορεῖ μήπως νά σημειώνονται στήν Ε. «Bücher» **. Πόσος καιρός θά χρειαστεῖ γιά τήν παραλαβή τους; Αὐτό ἔχει μεγάλη σημασία. Γράφετε τίς διευθύνσεις, χωρίζοντας τίς λέξεις, γιατί διαφορετικά δέν μπορεῖ νά καταλάβεις ποῦ εἶναι τό ὄνομα, ποῦ ἡ πόλη καί ἡ ὁδός.

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 31 τοῦ Ἰούλη
καί 12 τοῦ Αὐγούστου 1901
Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στό Μπακού

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή
Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

86

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Λ. Ι. ΓΚΟΛΝΤΜΑΝ

Πρός τόν Ἀκίμ

Ἀγαπητέ σύντροφε! Μᾶς χαροποίησε τό δέμα πού μᾶς στείλατε! Ἔγινε μιά χαρά, ἔτσι δήλωσε μάλιστα καί ὁ Τσβετόφ. Ἀλλιῶς μᾶς καταλάβατε. Δέν εἴμασταν καθόλου ἐνάντια στήν ἔκδοση τῆς «Ἴσκρα» στή Ρωσία, ἀπεναντίας, ἀναγνωρίζουμε πέρα γιά πέρα πώς ἡ ὑπόθεση ἔχει ἀπ' αὐτό ἐξαιρετικό ὄφελος, καί πάντα τό θέλαμε αὐτό, μόνο πού, ἀναγνωρίζουμε, δέν πιστεύαμε τόσο στήν ἐπιτυχία τῆς ἐπιχείρησης. Μᾶς ὑποχρεώσατε τώρα νά πιστέψουμε σ' αὐτή. Σᾶς στέλνουμε τό ἄρθρο τοῦ Χ, προορίζεται γιά τό 2ο τεῦχος τοῦ «Ζαριά», ὅμως, κατά τή γνώμη μας, θά ἦταν πιό ὠφέλιμο νά ἐκδοθεῖ σέ ξεχωριστή μπροσούρα, ἄν τό διαβάσετε, θά συμφωνήσετε, ἀσφαλῶς, μαζί μας. Τυπῶστε το σέ 1000 ἀντίτυπα. Καθυστέρηση τῆς ὕλης ἄλλη φορά δέν θά γίνει. Ὁρίσετε προθεσμία, πότε νά σταλεῖ ἡ ὕλη γιά τήν ἑπόμενη μπροσούρα. Στή συνέχεια θά σᾶς στείλουμε καί τήν ὕλη γιά τήν ἐφημερίδα ***. Ἐπαναλαμβάνουμε, μᾶς κάνατε νά χαροῦμε ἐξαιρετικά.

Σχετικά μέ τό μύθο γιά Veto θά ὑπάρχει σημείωμα στό φύλ. ἀρ. 7, εἶναι καθαρά ἀνοησίες.

Ἔχετε ἀπόλυτα δίκιο, ὅταν γράφετε πώς ἡ «Ἴσκρα» χρειάζεται νά ὀργανωθεῖ. Μόνο δέν ἔχετε δίκιο, ὅταν λέτε πώς ἔπρεπε ὕστερα ἀπό μᾶς νά *ἀφήσουμε* ὀργάνωση στή Ρωσία.

Νά γίνει αὐτό, ἐδῶ πού τά λέμε, προκαταβολικά ἦταν ἀδύνατο: μόνο στήν πορεία τῆς δουλιᾶς μπορεῖ νά ξεκαθαριστεῖ πῶς πρέπει νά διαμορφωθεῖ ἡ ὀργάνωση. Τώρα — ἔχετε δίκιο — ὑπάρχει χάος (ἐνμέρει προκαλεῖται ἀπό τόν τρόπο διανομῆς), σχετικά μ' αὐτό μᾶς γράφουν οἱ περισσότεροι ἀπό τούς ἀντιπροσώπους μας. Σκεπτόμαστε νά κάνουμε ἔτσι: νά στείλουμε τό σχέδιο ὀργάνωσης στή Ρωσία πού ἐπεξεργαστήκαμε γιά νά τό συζητήσουν 2-3 ἄτομα καί

* Πρόκειται γιά τήν Αἴγυπτο. Ὑπῆρχε ἡ σκέψη νά ὀργανωθεῖ ἡ μεταφορά τῆς «Ἴσκρα» μέσω θαλάσσης στήν Ἀλεξάνδρεια (Αἴγυπτος). *Ἡ Σύντ.*

** — «βιβλία». *Ἡ Σύντ.*

*** Εἶναι γιά μᾶς πάρα πολύ σπουδαῖο νά ἔχουμε τό συντομότερο τήν «Ἴσκρα» πού ἐκδίδεται στή Ρωσία. Ἄν δέν φτάνει, βγάλτε χωριστά ἄρθρα ἀπό τήν «Ἴσκρα».

μέ τή βοήθειά τους νά έπεξεργαστοῦμε τό καταστατικό τῆς ὀργάνωσης. Φυλλάδια τῆς 'Οδησσοῦ δέν ἔχουμε. Στεῖλτε μας.

['Ο καινούργιος γνωστός πού Σᾶς εἶδε ἐδῶ Σᾶς στέλνει προσωπικά τριπλό ζήτω λόγω τῆς τέτιας ἐπιτυχίας!!!] *

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 31 τοῦ 'Ιούλη καί 12 τοῦ Αὐγούστου 1901
Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στό Κισινιόφ

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

87

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Σ. Ο. ΤΣΕΝΤΕΡΜΠΑΟΥΜ

Μόλις πήραμε τό γράμμα Σας μέ τό σχέδιο τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Παχόμιου, τοῦ Γιάμπλοτσκοφ καί τοῦ Μπρουσκόφ. Δέν μποροῦμε νά τό κρύψουμε ὅτι ὄχι μόνο δέν μποροῦμε νά συμφωνήσουμε ἔστω καί μέ ἕνα μέρος τοῦ σχεδίου αὐτοῦ (ἄν καί γιά τό πρῶτο μποροῦμε νά συζητήσουμε), ἀλλά μείναμε καί κατάπληκτοι κυριολεκτικά, ἰδιαίτερα μέ τό 2ο μέρος: 1) νά πᾶμε ὅλοι στήν Πετρούπολη, 2) νά ὀργανωθεῖ τοπικό ὄργανο τῆς ρωσικῆς ὀργάνωσης τῆς «Ἴσκρα». Μείναμε τόσο κατάπληκτοι, πού Σᾶς ζητᾶμε προκαταβολικά συγνώμη, ἄν στήν παραπέρα ἔκθεση τρυπώσει καμιά πολύ τσουχτερή λέξη.

Αὐτό εἶναι κάτι τό ἀπίστευτο! Ὕστερα ἀπό τίς ἀπεγνωσμένες προσπάθειες πού βάσταξαν ἕναν ὁλόκληρο χρόνο, μόλις ἔγινε δυνατό νά ἀρχίσει νά συγκροτεῖται γιά νά ἐκπληρώσει τό τεράστιο καί τό πιό ἐπιτακτικό αὐτό καθῆκον ἕνα ἐπιτελεῖο καθοδηγητῶν καί ὀργανωτῶν στή Ρωσία (τό ἐπιτελεῖο αὐτό εἶναι ἀκόμη ἐξαιρετικά μικρό, ἀφοῦ ἐκτός ἀπό τά παραπάνω τρία πρόσωπα, ἔχουμε ἀκόμη 2-3 ἄτομα, ἐνῶ γιά ἕνα πανρωσικό ὄργανο δέν χρειάζεται μόνο μιά δεκάδα τέτιων δραστήριων συνεργατῶν, παίρνοντας τή λέξη αὐτή *ὄχι μόνο* μέ τή φιλολογική ἔννοια), καί ξαφνικά νά γκρεμίσουμε τό οἰκοδόμημα καί νά γυρίσουμε ξανά στόν παλιό χειροτεχνικό τρόπο δουλιᾶς! Δέν μπορῶ κάν νά φανταστῶ πώς ὑπάρχει μιά ἄλλη τακτική πού θά ὁδηγοῦσε τήν «Ἴσκρα» πιό σίγουρα στήν αὐτοκτονία! Τοπικό ὄργανο σάν τή «Γιούζνι Ραμπότσι» πού ὑπάρχει — σημαίνει νά διαθέσουμε ξανά ἕνα σωρό χρήματα καί ἀνθρώπους γιά τή Σύνταξη, τόν τεχνικό μηχανισμό, τή διεκπεραίωση κτλ. καί γιά ποιό λόγο; Γιά πέντε φύλλα σέ $1^1/_2$ χρόνο! Μά κι' ἕνα τέτιο ποσό τό ὄργανο αὐτό

* 'Επισημείωση στό γράμμα τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια. *Ἡ Σύντ.*

σήμερα δέν θά μπορέσει σέ καμιά περίπτωση νά τό πετύχει μέσα σέ 1½ χρόνο, γιατί ἡ «Γιούζνι Ραμπότσι» εἶχε τό πλεονέκτημα ὅτι τήν ἔκδιδε ἡ Ἐπιτροπή πού ἦταν ἤδη συγκροτημένη καί βρισκόταν στό ἀπόγειο τῆς ἀνάπτυξής της, δηλ. μιά ὁλόκληρη ὀργάνωση. Γιά τήν ὥρα Ἐσεῖς εἶστε μόνο τρεῖς. Ἀντί νά διεξάγουμε πάλη ἐνάντια στή στενότητα, πού ὑποχρεώνει τόν κάτοικο τῆς Πετρούπολης νά ξεχνάει τή Μόσχα, τόν κάτοικο τῆς Μόσχας — τήν Πετρούπολη, τόν κάτοικο τοῦ Κιέβου, τό πᾶν ἐκτός ἀπό τό Κίεβο, ἀντί νά συνηθίζουμε τούς ἀνθρώπους (πρέπει νά τούς συνηθίζουμε χρόνια στή δουλιά αὐτή, ἄν θέλουμε νά δημιουργήσουμε πολιτικό κόμμα ἀντάξιο αὐτῆς τῆς ὀνομασίας) νά διαχειρίζονται τήν πανρωσική ὑπόθεση — ἀντί νά κάνουμε αὐτό, ἐνθαρύνουμε καί πάλι τίς χειροτεχνικές μεθόδους δουλιᾶς, τό στενό τοπικό πνεῦμα καί τήν ἀνάπτυξη μιᾶς κάποιας συντεχνιακῆς σοσιαλδημοκρατίας, στή θέση μιᾶς σοσιαλδημοκρατίας πανρωσικῆς — αὐτό δέν θά εἶναι παρά συντεχνιακό πνεῦμα, δέν μπορεῖ νά εἶναι τίποτε ἄλλο. Ἡ πείρα μᾶς ἔπεισε πόσο λίγες εἶναι οἱ δυνάμεις μας γιά τή δημιουργία ἑνός πραγματικά πολιτικοῦ ὀργάνου, πόσο λίγοι εἶναι οἱ συνεργάτες, οἱ ἀνταποκριτές, πόσο λίγοι εἶναι οἱ ἄνθρωποι μέ πολιτικούς δεσμούς, πόσο λίγοι εἶναι οἱ πρακτικοί τοῦ τεχνικοῦ μηχανισμοῦ καί τῆς διεκπεραίωσης.

Οἱ δυνάμεις αὐτές σέ ὅλη τή Ρωσία εἶναι *λίγες*, καί μεῖς ἐπιπλέον θά τίς κομματιάσουμε καί θά ἐγκαταλείψουμε τήν πανρωσική ἐπιχείρηση πού ἄρχισε ἤδη καί ἔχει ἀνάγκη ὁλόπλευρης βοήθειας, γιά νά δημιουργήσουμε μιά νέα τοπική ἐπιχείρηση. Στήν καλύτερη περίπτωση, στήν περίπτωση μιᾶς ἐξαιρετικῆς ἐπιτυχίας τοῦ νέου αὐτοῦ σχεδίου, αὐτό θά ὁδηγήσει στή μείωση τοῦ χαρακτήρα τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας, στή μείωση τῆς πολιτικῆς σημασίας της, γιατί δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει «τοπική» πολιτική ἐφημερίδα, ἐφόσον σ' ἕνα τοπικό ὄργανο τό γενικό πολιτικό τμῆμα θά ὑστερεῖ. Γράφετε: «μαζικό» ὄργανο. Δέν μποροῦμε καθόλου νά καταλάβουμε τί θηρίο εἶναι αὐτό. Μήπως καί ὁ ἀδελφός τοῦ Παχόμιου ἄρχισε ἤδη νά σκέπτεται ὅτι χρειάζεται νά γλιστρήσουμε πιό χαμηλά, ἀπό τούς πρωτοπόρους στή μάζα, νά γράφουμε πιό ἁπλά καί πιό κοντά στή ζωή;; Μήπως ὁ σκοπός μας εἶναι νά πλησιάζουμε πρός τή «μάζα» καί ὄχι νά τήν ἀνεβάζουμε πού ἄρχισε ἤδη νά κινεῖται ὥς τό ἐπίπεδο τοῦ ὀργανωμένου πολιτικοῦ κινήματος; Μήπως δέν μᾶς φτάνουν τά γράμματα ἀπό τίς φάμπρικες καί τά ἐργοστάσια καί τό ὑλικό γιά πολιτικές ἀποκαλύψεις, πολιτικές γνώσεις, πολιτικές *γενικεύσεις;* Καί νά, γιά νά διευρύνουμε καί νά βαθαίνουμε τίς πολιτικές μας *γενικεύσεις,* ἐλᾶτε νά κομματιάσουμε τή

γενική ὑπόθεση σέ τοπικές ὑποθέσεις! Καί ἐκτός ἀπό τήν πολιτική μείωση αὐτές ἀπό τεχνική πλευρά θά μειώσουν ἀναπόφευκτα καί τήν ὑπόθεση σχετικά μέ τό σχέδιο τοῦ τοπικοῦ ὀργάνου. Μέ τή *συνένωση* ὅλων τῶν δυνάμεων γύρω στήν «Ἴσκρα» μποροῦμε νά ἐκδόσουμε (αὐτό τό *ἀπόδειξε* ἤδη ἡ πείρα ἑνός χρόνου) μηνιαία ἐφημερίδα, μέ πολιτική πραγματικά ὕλη, ἐνῶ ὅταν ἐκδόσουμε ἕνα τοπικό ὄργανο, δέν μποροῦμε νά σκεπτόμαστε σήμερα ὅτι θά βγάλουμε ἔστω καί 4 φύλλα τό χρόνο. Ἄν ὅμως δέν πηδᾶμε ἀνυπόμονα ἀπό τό ἕνα σχέδιο στό ἄλλο καί δέν τά χάνουμε ἀπό τίς προσωρινές ἀποτυχίες καί τήν ἀργή ἀνάπτυξη τῆς πανρωσικῆς ἐπιχείρησης, τότε θά ἦταν ἀπόλυτα δυνατό νά πετύχουμε, ὕστερα ἀπό 6 μῆνες-ἕνα χρόνο, καί ἕνα δεκαπενθήμερο ὄργανο (γιά ἕνα τέτιο ὄργανο σκεπτόμαστε ἤδη ἐπίμονα). Ὑποθέτουμε, φυσικά, ὅτι ὁ ἀδελφός τοῦ Παχόμιου, ὁ Γιάμπλοτσκοφ καί ὁ Μπρουσκόφ στέκονται στίς προηγούμενες θέσεις καί ἐγκρίνουν καί τήν κατεύθυνση καί τό ὀργανωτικό σχέδιο τῆς «Ἴσκρα» — ἄν ὅμως ἄλλαξαν ἀπόψεις σχετικά μέ τά ζητήματα αὐτά, τότε φυσικά ἡ συζήτηση εἶναι ἐντελῶς διαφορετική. Γενικά, ἀποροῦμε κυριολεκτικά, γιατί τά πρόσωπα αὐτά ἔχασαν τήν πίστη τους στό σχέδιο αὐτό καί μάλιστα τόσο γρήγορα; (γιατί δέν μποροῦν ἀσφαλῶς νά μή βλέπουν ὅτι τό νέο σχέδιο καταστρέφει τό παλιό). Λόγω τῶν μεταφορῶν; Μέχρι σήμερα ὅμως προσπάθησαν μόνο *μιά φορά* νά ὀργανώσουν τό δρομολόγιό τους καί ἡ προσπάθεια αὐτή δέν ἀπότυχε ἀκόμη τελείως — ἐνῶ ἐμεῖς δέν πρέπει νά ἐγκαταλείπουμε τήν ὑπόθεση κι' ἔπειτα ἀπό 2-3 *ἀποτυχίες*. Μήπως αὐτά τά πρόσωπα ἄρχισαν νά συμπαθοῦν περισσότερο τήν ἔκδοση στή Ρωσία καί ὄχι στό ἐξωτερικό; Αὐτοί ὅμως ξέρουν ὅτι γιά τήν πρώτη περίπτωση ἔγινε τό πᾶν, ἔχουν ξοδευτεῖ 1000 ρούβλια περίπου καί ἀποτελέσματα μέχρι τώρα δέν ἔχουμε. Ὀφείλουμε νά ποῦμε γενικά ὅτι κάθε σχέδιο γιά νά ἐκδοθεῖ ὁποιοδήποτε ἀχτιδικό ἤ τοπικό ὄργανο ἀπό τή ρωσική ὀργάνωση τῆς «Ἴσκρα» τό θεωροῦμε χωρίς συζήτηση λαθεμένο καί βλαβερό. Ἡ ὀργάνωση τῆς «Ἴσκρα» ὑπάρχει γιά τή βοήθεια καί τήν ἀνάπτυξη τῆς «Ἴσκρα» καί γιά τή *συνένωση* μέ τόν τρόπο αὐτό τοῦ Κόμματος καί ὄχι γιά τό *κομμάτιασμα* τῶν δυνάμεων πού ὑπάρχει σέ ἀρκετό βαθμό καί χωρίς τήν ὀργάνωση αὐτή. Σχετικά μέ τήν ἄποψη νά πᾶμε ὅλοι στήν Πετρούπολη λέμε τοῦτο μόνο, ὅτι τέτια στελέχη, σάν τόν Π., τόν Μπ. καί τόν ἀδελφό τοῦ Παχόμιου ἔχουμε πολύ λίγα καί χρειάζεται νά τά διαφυλάξουμε. Καί ὁ κίνδυνος ἑνός γενικοῦ χτυπήματος, ὅταν θά ζοῦμε σ' ἕνα μέρος, εἶναι ἑκατό φορές μεγαλύτερος. Ἄν νομίζουν ὅτι ἕνας ἐκεῖ δέν φτάνει (κι' αὐτό τό βλέπουν αὐτοί καλύτερα), ἄς

τοποθετήσουν δίπλα σ' αὐτόν, ἐκεῖνον πού θά ἀπελευθερωθεῖ τό φθινόπωρο (τόν ἀδελφό τοῦ Παχόμιου), ὄχι καί τούς δυό. Στή συνέχεια, τόσο γιά τήν ἀσφάλειά τους, ὅσο καί γιά τήν ἑνιαία δουλιά, ἄς μή ξεχνοῦν ὅτι εἶναι ἐξαιρετικά ἀπαραίτητο νά ἀλλάζουν ἀπό καιρό σέ καιρό τόν τόπο διαμονῆς. Ἄν τελικά κατορθώσουν νά κερδίσουν τήν Ἐπιτροπή Πετρούπολης, τότε φυσικά χρειάζεται νά τήν ὑποχρεώσουν νά καταπιαστεῖ ὁλοκληρωτικά μέ τήν «Ἴσκρα», καί γιά τήν πιό συχνή ἔκδοσή της καί γιά νά παλέψει ἐνάντια σέ κάθε λογῆς νέες χειροτεχνικές ἐπιχειρήσεις. Ὁ χειροτεχνικός τρόπος εἶναι πολύ πιό μοχθηρός ἐχθρός ἀπ' ὅ,τι ὁ «οἰκονομισμός», γιατί σύμφωνα μέ τήν ἀτράνταχτη πεποίθησή μας οἱ βαθύτατες *ζωτικές* ρίζες τοῦ οἰκονομισμοῦ βρίσκονται ἀκριβῶς στό χειροτεχνικό τρόπο δουλιᾶς. Σέ καμιά περίπτωση δέν πρόκειται νά δημιουργήσουμε πολιτικό κίνημα (πολιτικό ὄχι μόνο στά λόγια, ἀλλά καί στά ἔργα, δηλ. κίνημα πού νά ἐπιδρᾶ στήν κυβέρνηση ἄμεσα καί νά προετοιμάζει τή γενική ἔφοδο), ἄν δέν ξεπεράσουμε τό χειροτεχνικό πνεῦμα καί δέν ὑπονομεύσουμε κάθε ἐμπιστοσύνη ἀπέναντι σ' αὐτό. Ἐφόσον ἡ Πετρούπολη ἀγόραζε 400 ἀντίτυπα τῆς «Γιούζνι Ραμπότσι», ἡ ὁμάδα «Σοσιαλιστής» ἀνάλαβε νά μοιράσει 1000 ἀντίτυπα τῆς «Ἴσκρα». Ἄς ὀργανώσουν τήν κυκλοφορία ἑνός τέτιου ἀριθμοῦ ἀντιτύπων, ἄς ὀργανώσουν τή δουλιά ἔτσι, ὥστε νά ὑπάρχει στήν ἐφημερίδα ἕνα σημαντικό τμῆμα της γιά τήν Πετρούπολη (σέ περίπτωση ἀνάγκης τό τμῆμα αὐτό θά ἀποτελέσει εἰδικό παράρτημα) καί τότε θά ἐκπληρωθεῖ τό ἴδιο ἐκεῖνο καθῆκον πού Σᾶς ἐπισκίασε ὅλα τά ἄλλα καθήκοντα τῆς κατάκτησης τῆς Πετρούπολης. Θεωροῦμε ἀπαραίτητο νά ὑπενθυμίσουμε ὅτι ὅλα τά στελέχη τῆς «πρακτικῆς δουλιᾶς» συμφωνοῦν ὅτι ἡ «Γιούζνι Ραμπότσι» σέ σύγκριση μέ τήν «Ἴσκρα» δέν κυκλοφορεῖ πιό εὔκολα ἀνάμεσα στούς ἐργάτες, ἔτσι λοιπόν κι' αὐτό τό ἐπιχείρημα πέφτει. Εἶναι παράλογο καί ἐγκληματικό νά κομματιάζουμε τίς δυνάμεις καί τά μέσα: ἡ «Ἴσκρα» βρίσκεται χωρίς χρήματα, οὔτε ἕνας ρῶσος πράκτορας δέν τῆς στέλνει οὔτε μιά δεκάρα καί στό μεταξύ ὁ καθένας πάει νά ἀνοίξει νέα ἐπιχείρηση πού θέλει νέα μέσα. Ὅλα αὐτά φανερώνουν ἔλλειψη σταθερότητας. Χρειάζεται μεγαλύτερη ὑπομονή: μέ τή βοήθεια τοῦ σχεδίου μας θά πετύχουμε αὐτό πού θέλουμε, ἔστω κι' ἄν αὐτό δέν γίνει γρήγορα, τί ὅμως μποροῦμε νά περιμένουμε, ἐφαρμόζοντας τό προτεινόμενο σχέδιο, φαίνεται ἀπό τή θλιβερή πείρα τῆς «Ραμπότσεγε Ζνάμια». Οἱ γνωστοί μας καταπιάστηκαν μέ τόσο μεγάλη ταχύτητα νά ἐφαρμόσουν τό σχέδιό τους, ὥστε ὁ Γιάμπλοτσκοφ, παρά τή συμφωνία πῆγε στήν Πετρούπολη,

ἐγκαταλείποντας τήν 'Οδησσό, ὅπου ἡ παραμονή τοῦ ἀντιπροσώπου μας ἦταν ἀπαραίτητη. Ζητοῦμε νά ἐγκαταλειφθεῖ τό καινούργιο σχέδιο. Ἄν τά ἐπιχειρήματά μας δέν φαίνονται πειστικά, ἄς ἀναβάλουν κάθε καινούργιο σχέδιο μέχρι τό συνέδριό μας, πού θά τό συγκαλέσουμε σέ περίπτωση ἀνάγκης, ὅταν ἡ ὑπόθεση κάπως τακτοποιηθεῖ. Σχετικά μέ τό ἐκλαϊκευτικό ἔντυπο ὑλικό, ὑπάρχει σκέψη νά ἐκδοθοῦν περισσότερες ἐκλαϊκευτικές μπροσοῦρες. Τό γράμμα αὐτό δέν ἐκφράζει τή γνώμη μόνο τῆς ὁμάδας μας, ἀλλά καί τῆς ὁμάδας «'Απελευθέρωση τῆς δουλιᾶς».

Γράφτηκε στό δεύτερο δεκαπενθήμερο τοῦ 'Ιούλη 1901
Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Βίλνα

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στό περιοδικό «Κράσναγια Λέτοπις», τεῦχ. 4

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό δακτυλογραφημένο ἀντίγραφο (τῆς μυστικῆς λογοκρισίας)

88

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π ΜΠ. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

4/VIII. 01.

'Αγαπητέ Π. Μπ.! Πῆρα τό γράμμα Σας τῆς 30 καί σήμερα τό γράμμα Σας ἀπό τό Νιντελμπάντ μέ τήν εἴδηση ὅτι μποροῦμε νά ὀργανώσουμε τή συνάντηση στό σπίτι Σας. Χάρηκα πολύ μ' αὐτό. 'Ελπίζω πώς μέσα στήν ἑβδομάδα αὐτή θά συναντηθοῦμε καί θά χορτάσουμε νά μιλᾶμε, καί γι' αὐτό περιορίζομαι σέ σύντομο σημείωμα «γιά τή δουλιά».

Σήμερα ἤδη ἔστειλα *μέσω Στουτγάρδης* γράμμα στή Ζυρίχη σέ κάποιον Φίνν: τό γράμμα αὐτό τόν συσταίνει σέ Σᾶς. Τόν Φίνν τόν ἤξεραν *(λίγο)* στή Ρωσία (πρίν τή σύλληψή του) ἡ γυναίκα μου καί ἡ ἀδελφή μου. Ἔδινε τήν ἐντύπωση ἀνθρώπου ἐπιπόλαιου, ὅμως δέν ὑπῆρχε βάση γιά νά ἀμφιβάλλει κανείς γιά τήν τιμιότητά του. Πιάστηκε γιά τή μοσχοβίτικη ὑπόθεση [136] μαζί μέ τόν περιώνυμο προδότη *Ρούμα* καί πῆγε ἐξορία στό 'Αστραχάν. Οἱ ἐξόριστοι τοῦ 'Αστραχάν (πέρα γιά πέρα γνωστοί μας) δέν εἶχαν ἐπίσης ἀμφιβολίες γιά τήν ἐντιμότητά του, καί πιό πολύ πού ὁ Φίνν *ἕνας ἀπό τούς πρώτους* παραδέχτηκε τήν προδοσία τοῦ Ρούμα.

Μετά τή λήξη τῆς ἐξορίας του ὁ Φίνν ἦρθε στό ἐξωτερικό καί ἔμενε στό Βερολίνο, ὅπου οἱ ἀντιπρόσωποί μας στήν ἀρχή, ὅπως φαίνεται, ἔγιναν φίλοι του, μετά ὅμως χώρισαν, καί *χθές* ξαφνικά ἔφτασε ἀναπάντεχο γράμμα ἀπό ἕναν βερολινέζο ὅτι ὁ Φίνν «δέν ἀναγνωρίζει τήν κομματική ἠθική», ὅτι «προκαλεῖ ἐντύπωση ἀπαίσια», ὅτι «ἤξερε γιά τίς σχέσεις τοῦ Ρούμα μέ τόν

Ζουμπάτοφ», ότι τόν Φίνν δέν τόν θεωρούν χαφιέ, όμως συμβουλεύουν προφύλαξη.

Καταταραγμένοι άπό τό γράμμα αυτό, πήραμε τέτιες προφυλάξεις πού κι' έγώ δέν *συναντήθηκα* μέ τόν Φίνν * (ό 'Αλεξέι τοϋ είπε μόνο τόν τόπο συνάντησης, χωρίς νά άποκαλύψει μάλιστα τή συμμετοχή του στήν ύπόθεση), άλλά συναντήθηκε μόνο ή γυναίκα μου, πού τοϋ είπε ότι *έγώ ζώ στή Στουτγάρδη* καί βρίσκομαι τώρα έκεϊ.

Νά γιατί κι' έγώ τοϋ έγραψα μέσω Στουτγάρδης καί Σάς παρακαλώ νά τοϋ ένισχύσετε τήν πεποίθηση αυτή.

'Ο Φίνν δημοσιογραφεί. Καί νομίζω πώς έμεϊς μέ τόν 'Αλεξέι κάναμε λάθος πού δέν τόν συναντήσαμε καί δέν διαλευκάναμε τήν ύπόθεση μέ προσωπική μας έξέταση. Φαίνεται πώς ό Φίνν χώρισε άπό τούς βερολινέζους, γιατί άρνήθηκε νά έκπληρώσει τήν άξίωσή τους: νά γράψει γιά τήν «"Ισκρα» όλες *τίς περιπέτειες* τής ύπόθεσης Ρούμα. Αυτό τούς δημιούργησε ύποψίες. 'Ο Φίνν είπε στή γυναίκα μου ότι δέν μπορεί νά τό κάνει αυτό, γιατί ό Ρούμα τότε θά μάθει άμέσως γιά τίς συνδέσεις του, τοϋ Φίνν, μέ τόν παράνομο Τύπο. 'Αντί γι' αυτό ό Φίνν έδοσε στή γυναίκα μου ένα σημείωμά του σέ λίγες γραμμές, όπου μέ συντομία άναφέρονται οί *άναμφίβολες σχέσεις τοϋ Ρούμα μέ τόν Ζουμπάτοφ.*

Γιά νά έξετάσουμε τώρα καλύτερα όλη τήν ύπόθεση αυτή, γράφω ήδη τώρα στήν άδελφή μου, πού ήξερε τόν Φίνν πρίν άπό τή σύλληψή του καί τόν είχε συναντήσει στή Μόσχα. Θά παρακαλέσω τήν άδελφή μου νά άπαντήσει καί σέ μένα *καί άπευθείας* σέ Σάς. 'Εσεϊς όμως, νά μιλήσετε, Σάς παρακαλώ, μέ τόν Φίνν καί νά τόν βολιδοσκοπήσετε, έπίσης άν θά είναι βολικό, νά τόν καθυστερήσετε στή Ζυρίχη δυό μέρες παραπάνω, γιά νά μπορέσω νά τόν δώ κι' έγώ (θά είναι πολύ καλύτερα, παρά έδώ) καί νά προσπαθήσω νά διορθώσω τό λάθος μου, πού προκλήθηκε άπό τό συνταρακτικό γράμμα τών βερολινέζων.

'Ο Φίνν θά πάει στή συνέχεια στόν Γκ. Β. Δόστε του δυό άράδες πρός τόν Γκ. Β. καί ταυτόχρονα στείλτε πρός τόν Γκ. Β. τό γράμμα μου αυτό, γιά νά κατατοπιστεί ό Γκ. Β. μέ τήν ύπόθεση.

Καί πάλι καλή άντάμωση.

Δικός Σας *Πετρόφ*

Στάλθηκε άπό τό Μόναχο στή Ζυρίχη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. III

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* (Τόν Φίνν ποτέ δέν τόν γνώρισα καί δέν τόν είδα).

89

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. ΜΠ. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

24. VIII. 01.

Ἀγαπητέ Π. Μπ.! Σᾶς στέλνω τό ἄρθρο τοῦ Νιεβζόροφ πού τό ξαναδούλεψε. Σέ μᾶς τό ζήτημα τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ κατάληξε στό ἑξῆς δίλημμα: ἤ νά τό δημοσιεύσουμε στό «*Ζαριά*», ἤ νά τό ἀπορίψουμε τελείως. Οἱ ψῆφοι χωρίστηκαν ἐξίσου (ὁ Ἀλεξέι καί ὁ Ἀρσένιεφ εἶναι *ὑπέρ*, ἡ Βελίκα Ντμίτριεβνα κι' ἐγώ κατά). Δόστε, Σᾶς παρακαλῶ, τήν ψῆφο Σας. Πρέπει νά πῶ ὅτι μέ ἐξοργίζει ἰδιαίτερα τό γεγονός ὅτι ὅλοι (ἀκόμη καί ὁ Ἀρσένιεφ!) δηλώνουν ὅτι τό ἄρθρο εἶναι «βρωμερό», «προδοτικό» (ἔτσι ἐκφράστηκε γι' αὐτό καί ὁ Γκ. Β.) — καί ὡστόσο μιλοῦν γιά δημοσίευση! Κατά τή γνώμη μου αὐτό ἀποτελεῖ τή χειρότερη τακτική ἀνεκτικότητας καί ἐνθάρυνσης. Λένε, ὑπερασπίζοντας τό ἄρθρο: «Εἶναι γράμμα συνεργάτη πρός τή Συντακτική ἐπιτροπή. *Δέν εἶναι εὔκολο* νά τό ἀπορίψουμε». Κατά τή γνώμη μου, μιά καί ὁ συνεργάτης παίρνει *τέτιο* κατήφορο, ἐμεῖς ἀκριβῶς πρέπει νά τόν σταματήσουμε. Ἄς πάει μέ τό καλό στό «Ραμπότσεγε Ντιέλο» (ὁ Νιεβζόροφ μᾶς ἔγραφε μάλιστα, ἄν εἴμαστε ἐνάντια σ' αὐτό!!; Sic!) — ἔτσι θά «χαρακτηρίσουμε» πολύ καλύτερα τό πρόσωπό του καί θά τόν διασύρουμε πιό ἄνετα, παρά ἄν θά δημοσιεύσουμε τό ἄρθρο του στό «Ζαριά». (Ἕνα ἀπό τά ἐπιχειρήματα πού συνηγοροῦν *ὑπέρ* εἶναι νά τό δημοσιεύσουμε, γιά νά ἔχουμε τή δυνατότητα νά ἀπαντήσουμε στά δημοσιευόμενα ἐπιχειρήματα.)

Λοιπόν, ἀποφασίστε!

Καί τί θά γίνει μέ τό ἄρθρο τοῦ Φίνν; Ἄν εἶναι καλό (ὅπως γράψατε), τότε νά τό βάλουμε στό *«Ζαριά»;* Δέν τό στέλνετε ἐδῶ;

Πῶς πάει ἡ ὑγεία Σας; Ἄκουσα ὅτι βρίσκεστε κοντά στό Τούν, ἐλπίζω ὅμως ὅτι θά Σᾶς στείλουν γράμμα.

Πότε σκέπτεστε νά πᾶτε στόν Γκ. Β.; Σέ Σᾶς στηρίζουμε μεγάλες ἐλπίδες σχετικά μέ τό πρόγραμμα.

Καλή ἀντάμωση! Σᾶς εὔχομαι νά γίνετε καλά καί Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι.

Δικός Σας *Πετρόφ*

Τό ἕβδομο φύλλο τῆς «Ἴσκρα» βγαίνει αὐτές τίς μέρες. Τό ἄρθρο τοῦ Γκ. Β. (τό δεύτερο ἐνάντια στόν Στροῦβε) τό στείλαμε στό «Ζαριά». Ἔπειτα θά ἀκολουθήσουν τά ἄρθρα τοῦ Νιεβζόροφ,

τοῦ 'Αλεξέι, τῆς Βελίκα Ντμίτριεβνα, τοῦ 'Αρσένιεφ, γιά τό ἀγροτικό ζήτημα (τό γράφω ἐγώ) * καί τοῦ Γκ. Β. ἐνάντια στόν Μπέρνσταϊν (σχόλιο πάνω στή ρωσική μετάφραση τοῦ βιβλίου του). 'Εξωτερική ἀνασκόπηση δέν ὑπάρχει. Θά τή γράψει ὁ Ντανιέβιτς; Γιά τήν «"Ισκρα» ἔστειλε ἤδη τό δεύτερο γράμμα (θά μπεῖ στό 8ο φύλλο).

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Χαΐλιγκενσβέντ ('Ελβετία)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. III

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

90

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. ΜΠ. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

30. VIII. 01.

'Αγαπητέ Π. Μπ.! Σήμερα πῆρα τό γράμμα Σας καί σήμερα κιόλας ἔστειλα στόν Ντίτς τά δοκίμια τοῦ ἄρθρου μου **. "Εκανα τή διόρθωση πού ὑποδείξατε — σχετικά μέ τό χωρισμό στό τέλος τῶν φιλελεύθερων ἀπό τούς ἐπαναστάτες, πού συμπεριλήφθηκαν σέ μιά λέξη «ἐμεῖς». 'Οσοναφορᾶ τήν «ἀπρόβλεπτη παραδρομή», ἐδῶ δέν μποροῦσα πιά νά κάνω τίποτε: ἡ διασκευή τοῦ κομματιοῦ αὐτοῦ θά χρειαζόταν τόσο μεγάλες ἀλλαγές, ἀλλά καί ὅλο τό πνεῦμα τοῦ ἄρθρου δέν ἐπιτρέπεται νά τό ἀλλάξω μέ τήν ἔννοια τῆς ἐξάλειψης τῆς «μονομέρειας» (φυσικά, ἔχετε δίκιο ὅτι φωτίστηκε μέ τρόπο «μονόπλευρο»: σέ ἕνα ἄρθρο μέ πνεῦμα πολεμικῆς, πού ἀφιερώνεται στήν ἐπίθεση ἐνάντια σέ μιά ἀπό τίς πτέρυγες τῶν ἀντιπάλων μας, πῶς μποροῦσες νά κρατᾶς πολυμέρεια! Δηλαδή, θέλω νά πῶ ὅτι ἡ *ἀδυναμία* αὐτή βρίσκεται πολύ βαθιά καί δέν μπορεῖς νά τήν ἐξαλείψεις μέ ἐπιμέρους ἀλλαγές — αὐτό σέ καμιά περίπτωση δέν σημαίνει ὅτι δέν εἶδα ἐδῶ τήν ἀδυναμία).

Πήραμε ὅλα τά γράμματά Σας. Δέν ξέρω πῶς ἔχουν τά πράγματα σχετικά μέ τήν ἀδελφή, γιατί ἔχω καιρό νά πάρω νέα της.

Θά πήρατε, βέβαια, τό γράμμα ἀπό τόν 'Αλεξέι, ὁ ὁποῖος μιλάει γιά τό ἐμπόδιο πού μπαίνει στό δρόμο τοῦ συνεδρίου ***. Θά περιμένουμε νά δοῦμε πῶς θά λύσετε Σεῖς μέ τόν Ντανιέβιτς τό πρόβλημα αὐτό.

---

* Βλ. «Τό ἀγροτικό ζήτημα καί «οἱ κριτικοί τοῦ Μάρξ»» ("Απαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 5ος, σελ. 97-225). *Ἡ Σύντ.*

** Βλ. «Οἱ διῶκτες τῶν ζέμστβο καί οἱ 'Αννίβες τοῦ φιλελευθερισμοῦ» ("Απαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 5ος, σελ. 21-73). *Ἡ Σύντ.*

*** Πρόκειται γιά τό «ἑνωτικό» συνέδριο πού ἔγινε στή Ζυρίχη στίς 4-5 τοῦ 'Οχτώβρη 1901 (βλ. σημείωση 135). *Ἡ Σύντ.*

Τό ἕβδομο φύλλο * βγῆκε, καί φυσικά Σᾶς τό ἔστειλαν ἤδη. Στό ὄγδοο θά μπεῖ τό ἄρθρο τοῦ Ριαζάνοφ «Τσαρική ταβέρνα» (γιά τό μονοπώλιο τοῦ κρασιοῦ), ἔπειτα σχεδιάζουμε νά μπεῖ ἕνα ἄρθρο γιά τόν καινούργιο νόμο (τῆς 8 τοῦ Ἰούνη) σχετικά μέ τήν παραχώρηση στούς εὐγενεῖς γαιῶν στή Σιβηρία **. Γιά τό κοινωνικό χρονικό ἔχουμε μιά εἴδηση σχετικά μέ τό συνέδριο τῶν φιλελευθέρων ***, τήν ἄσχημη συμπεριφορά ἀπέναντι στούς ἐξόριστους τῆς Σιβηρίας, τό μεγάλο ἀναβρασμό σέ τέτιες ἀπομακρυσμένες περιοχές, ὅπως εἶναι τό Κούρσκ, τήν ἀνταρσία τῶν μαθητῶν τῶν ἱερατικῶν σχολῶν καί τῶν γυμνασίων. Στή συνέχεια πήραμε ἕνα πολύ ἐνδιαφέρον ἄρθρο ἑνός ἐργάτη — ἀπάντηση στόν Νταντόνοφ, πού ἔβρισε στό «Ρούσσκογε Μπογκάτστβο» τούς ἐργάτες τοῦ Ἰβάνοβο-Βοζνεσένσκ [137]. Τό ἄρθρο, ὅπως λένε (ἐγώ δέν τό διάβασα ἀκόμη), εἶναι πολύ καλό, ἔτσι πού δέν ξέρουμε ποῦ εἶναι καλύτερα νά τό δημοσιεύσουμε: στήν «Ἴσκρα» ἤ στό «Ζαριά». Γιά τό 8ο φύλλο τῆς «Ἴσκρα» ὑπάρχει ἕνα γράμμα τοῦ Ντανιέβιτς ἀπό τή Γαλλία.

Δέν ἔχουμε ἀκόμη ἐξωτερική ἀνασκόπηση γιά τό «Ζαριά»! Καί εἶναι ζήτημα ἄν θά ἔχουμε καί ἐσωτερική ἀνασκόπηση [138]. Ἄσχημα! Καί παραγεμίζει τό «Ζαριά»! Τώρα ἔχουμε ἤδη 6 τυπογραφικά + 4 (Πλεχάνοφ «Κριτική») + 2 (ὁ ἴδιος ἐνάντια στόν Μπέρνσταϊν) + 2 (Νιεβζόροφ + Ἀλεξέι) + 2-3 (Βελίκα Ντμίτριεβνα καί Σταροβέρ)... Κι' ἐγώ κόλλησα ἐντελῶς στό ἀγροτικό ζήτημα ****.

Λοιπόν, ἴσως συναντηθοῦμε γρήγορα.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. Δικός Σας *Πετρόφ*

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Χαϊλιγκενσβέντ (Ἐλβετία)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. III

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

91

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΠΛΕΧΑΝΟΦ

18/IX. 01.

Ἀγαπητέ Γκ. Β.!

Ἔκανα τώρα τίς προσθῆκες πού ζητήσατε στό ἄρθρο Σας ἐνάντια

* τῆς «Ἴσκρα». *Ἡ Σύντ.*

** Βλ. Β. Ι. Λένιν. «Οἱ φεουδάρχες σέ δράση» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 5ος, σελ. 88-93). *Ἡ Σύντ.*

*** Βλ. Β. Ι. Λένιν. «Τό συνέδριο τῶν ζέμστβο» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 5ος, σελ. 94-96). *Ἡ Σύντ.*

**** Βλ. «Τό ἀγροτικό ζήτημα καί «οἱ κριτικοί τοῦ Μάρξ»» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 5ος, σελ. 97-225). *Ἡ Σύντ.*

στόν Μπέρνσταϊν καί τό χώρισα ἐπίσης κατά κεφάλαια. Φοβᾶμαι πολύ πώς τό χώρισμα τό ἔκανα ἀποτυχημένα (ὅπως ἐξίσου ἀποτυχημένα πρόσθεσα τήν παρατήρηση γιά τόν Κάουτσκι). Θά Σᾶς εἶναι εὔκολο ὅμως νά τό διορθώσετε στό τυπογραφικό *δοκίμιο:*

Ἐφιστῶ ἐπίσης τήν προσοχή Σας στήν προσθήκη μου στή σελίδα 77 τοῦ χειρογράφου (ἡ ἔκφραση) καί στό σβησμένο (σελ. 78) μέρος. Ἴσως χρειάζεται νά μετριαστοῦν ὅλα αὐτά στό σύνολό τους;

Τό ἄρθρο Σας ἐνάντια στόν Μπέρνσταϊν τώρα ἤδη στοιχειοθετεῖται. Τό δοκίμιο θά Σᾶς τό στείλουμε μαζί μέ τό χειρόγραφο, γιά νά μπορέσετε νά δεῖτε τίς προσθῆκες πού ἔκανα.

Ἐπισυνάπτω γράμμα γιά τόν Ρατσίνσκι.

Ἔχουμε καιρό νά πάρουμε εἰδήσεις Σας. Εἶστε καλά; Σκέπτεστε μήπως νά ἐπισκεφθεῖτε τόν Πάβελ Μπορίσοβιτς καί πότε;

Ἐγώ μέ ἀρκετό ζῆλο καταπιάστηκα μέ τό «ἀγροτικό» ἄρθρο *, πού ὅλο καί μεγαλώνει φοβερά.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι

Δικός Σας *Πετρόφ*

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1926 στή συλλογή «Ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς»», τεῦχ. 4

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

92

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Λ. Ι. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

Ἀξιοσέβαστη Λ. Ι.! Σᾶς παρακαλῶ, βάλτε κάποιον νά ἀντιγράψει *ἀμέσως* τά βασικά ντοκουμέντα τοῦ συνεδρίου μας καί νά μᾶς τά στείλετε τό γρηγορότερο στή διεύθυνση:

Herrn Dr. Med.
Carl Lehmann
Gabelsbergerstraße 20 a
München.

Μᾶς εἶναι ἐξαιρετικά ἀναγκαῖα τά ντοκουμέντα αὐτά *ἀμέσως*, γιατί πρέπει νά τά δείξουμε στούς φίλους πού ἀναχωροῦν αὐτές τίς μέρες γιά τή Ρωσία. Γι' αὐτό Σᾶς παρακαλῶ πολύ νά βάλετε τό γρηγορότερο 2-3 κοπέλες νά ἀντιγράψουν τά παρακάτω ντοκουμέντα:

* Βλ. «Τό ἀγροτικό ζήτημα καί «οἱ κριτικοί τοῦ Μάρξ»» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 5ος, σελ. 97-225). *Ἡ Σύντ.*

1) Οἱ ἀποφάσεις τῆς Γενεύης.
2) 2 ζητήματα πού πρότεινε στήν ὁμιλία του ὁ Φρέι.
3) Ἡ δήλωση τῆς Ἕνωσης γιά τήν Μπούντ καί ἡ ἀπάντησή μας πού ἀναγνωρίζει τήν Μπούντ, ὅμως «χωρίς νά ἀφορᾶ» τά ἄλλα.
4) Οἱ τροποποιήσεις τῆς Ἕνωσης στίς ἀποφάσεις τῆς Γενεύης.
5) Ἡ δήλωση τῆς ὁμάδας «Μπορμπά».
6) *Ἡ διακήρυξή μας γιά τήν ἀποχώρηση ἀπό τό συνέδριο* [139].

Μέ δυό λόγια, ὅλα τά ντοκουμέντα πού ὑποβλήθηκαν στό γραφεῖο.

Ἀπαντεῖστε, Σᾶς παρακαλῶ, τό γρηγορότερο στό Μόναχο (τώρα φεύγουμε).

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι.
Φρέι

Γράφτηκε στίς 5 ἤ 6 τοῦ Ὀχτώβρη 1901 στή Ζυρίχη (τοπικό)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

93

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΜΑΔΑ ΤΗΣ «ΙΣΚΡΑ» ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ *

Νά μᾶς ἀναφέρετε ὁπωσδήποτε καί νά μᾶς ἀναφέρετε τακτικά, τί ρεύματα ὑπάρχουν καί πῶς ἐκπροσωποῦνται στήν Ἕνωση Πετρούπολης γενικά καί εἰδικότερα στό κέντρο της, ἄν ὑπάρχουν δραστήρια καί μέ ἐπιροή ἄτομα κτλ. Ἐμεῖς πρέπει ὁπωσδήποτε νά εἴμαστε ἐνημερωμένοι μέ τόν πιό ἀκριβή τρόπο πάντοτε γιά τήν Ἕνωση Πετρούπολης [140].

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 15 τοῦ Ὀχτώβρη 1901 Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

94

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΠΛΕΧΑΝΟΦ

21. X. 01.

Ἀγαπητέ Γκ. Β.! Τίς μέρες αὐτές Σᾶς ἔστειλα τό 1ο τεῦχος τοῦ «Neue Zeit» μέ τό ἄρθρο τοῦ Ἔνγκελς σχετικά μέ τό πρόγραμμα [141]. Νομίζω ὅτι θά ἔχει ἐνδιαφέρον γιά τή δουλιά Σας,

* Τό γράμμα εἶναι ἐπισημείωση στό γράμμα πρός τόν Γ. Ο. Μάρτοφ. *Ἡ Σύντ.*

δηλ. γιά τήν κατάρτιση τοῦ σχεδίου προγράμματος. Στή συνέχεια Σᾶς στείλαμε σήμερα τίς διορθώσεις: ὅταν θά τίς δεῖτε, στεῖλτε τις, παρακαλῶ, τό γρηγορότερο ἀπευθείας στόν Ντίτς μέ τή σημείωση «Druckfertig!» *.

Συγκέντρωσα λίγη ὕλη γιά τήν ἐσωτερική ἀνασκόπηση ** κι' αὐτές τίς μέρες θά ἀσχοληθῶ στά σοβαρά μ' αὐτή (τώρα δέν εἶμαι καλά: κάτι σάν γρίππη ὕστερα ἀπό τό ταξίδι [142]). Ἐπειδή ὕστερα ἀπό τή δουλιά αὐτή θά πρέπει νά ἀσχοληθῶ μέ τήν «Ἴσκρα» καί στή συνέχεια μέ τήν μπροσούρα πού ἀπό καιρό τήν ἀναβάλλω ***, δέν θά μοῦ περισσέψει καθόλου χρόνος γιά τό πρόγραμμα, καί ἡ μόνη ἐλπίδα εἶσαστε Σεῖς.

Δέν μᾶς συστήνετε κανέναν γάλλο γιά τά γράμματα ἀπό τή Γαλλία; (Ὁ Ντανιέβιτς, ὅπως φαίνεται, θά ἀρνηθεῖ.)

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. Δικός Σας *Λένιν*

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. III

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

95

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Λ. Ι. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

22/X. 01.

Ἀξιοσέβαστη Λ. Ι.!

Μέ συγχωρεῖτε πού Σᾶς ἀπαντῶ ὄχι ἀμέσως καί μέ μεγάλη συντομία: πάλι μ' ἔπιασε κάτι σάν γρίππη καί τό κεφάλι μου εἶναι χάλια. Κατά τή γνώμη μου, ἄν δέν μπορεῖ νά γίνει ἀπολογισμός γιά τό συνέδριο, τότε ἔπρεπε νά γίνει τό ἑξῆς: νά ἀνατυπωθοῦν κατά σειρά ὅλα τά ντοκουμέντα καί οἱ δηλώσεις πού ὑποβλήθηκαν στό γραφεῖο τοῦ συνεδρίου (οἱ ἀποφάσεις τῆς Γενεύης ****, οἱ τροποποιήσεις σ' αὐτές, ἡ δήλωση τῆς Ἕνωσης καί ἡ δική μας γιά τήν Μπούντ, ἡ διακήρυξή μας γιά τήν ἀποχώρηση κ.ἄ.), *καμιά* ὅμως ὁμιλία νά μή γραφεῖ (ὄχι μόνο νά μή γραφεῖ λεπτομερειακά, ἀλλά οὔτε καί σέ περίληψη), ἀλλά ἁπλῶς μέ δυό

* — «Ἕτοιμο γιά στοιχειοθέτηση!». *Ἡ Σύντ.*

** Βλ. «Ἐσωτερική ἀνασκόπηση» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 5ος, σελ. 301-354). *Ἡ Σύντ.*

*** Ὁ Β. Ι. Λένιν ἐννοεῖ τό βιβλίο «Τί νά κάνουμε;» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 6ος, σελ. 1-195). *Ἡ Σύντ.*

**** Λάθος στό χειρόγραφο: «τοῦ Λονδίνου». *Ἡ Σύντ.*

λόγια *νά συνδεθοῦν* αὐτά τά ντοκουμέντα. Νομίζω τά ντοκουμέντα αὐτά εἶναι τόσο εὔγλωττα καί τόσο ξεκάθαρα διατυπωμένα, ὥστε ἀρκεῖ μόνο νά ἀνατυπωθοῦν (ἀναφέροντας μόνο πῶς, μέ ποιά σειρά καί γιά ποιό λόγο ὑποβλήθηκαν respective* διαβάστηκαν) — καί αὐτό θά εἶναι ὁλοκληρωμένη ἐξήγηση τῆς ἀποχώρησής μας μπροστά σέ ὅλους τούς μυαλωμένους ἀνθρώπους [143].

Ἄν δέν ἔχετε τά ζητήματα πού πρότεινε ὁ Φρέι, τότε ρωτεῖστε τόν Λέιτεϊζεν καί τόν Ντάν: αὐτοί ἴσως νά τά ἔχουν.

Δοκιμάστε νά περιοριστεῖτε σέ μιά τέτια ἀντιπαραβολή τῶν ντοκουμέντων καί στεῖλτε τό γρηγορότερο αὐτό πού θά προκύψει στή Γενεύη: ἐκεῖ πιά θά τό τυπώσουν καί θά κάνουν ἴσως μικρές ἀλλαγές, ἄν τέτιες θά χρειαστοῦν.

Σᾶς σφίγγω τό χέρι. Δικός Σας...

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Βέρνη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

96

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΠΛΕΧΑΝΟΦ

2. XI.

Ἀγαπητέ Γκ. Β.! Πήραμε τό γράμμα Σας. Τό ἄρθρο Σας θά μπεῖ, ὅπως ὑπολογίζουμε, στό 10ο φύλλο τῆς «Ἴσκρα». Τό ἔνατο θά βγεῖ τίς μέρες αὐτές: καθυστέρησε, γιατί μεγάλωσε κι' ἔφτασε τίς 8 σελίδες.

Πήρατε τό 1ο καί τό 3ο τεῦχος τοῦ «Neue Zeit»; (ἀφοῦ τά χρησιμοποιήσετε, Σᾶς παρακαλῶ, νά τά *ἐπιστρέψετε).* Σᾶς τά ἔστειλα, γιατί ἐκεῖ ὑπάρχουν τά ἄρθρα τοῦ Ἔνγκελς καί τοῦ Κάουτσκι γιά τό πρόγραμμα, πού θά μποροῦσαν ἴσως νά Σᾶς χρειαστοῦν. Πότε ὑπολογίζετε νά τελειώσετε τό πρόγραμμα;

Γιά τό σχόλιο πάνω στή συλλογή τῶν Ἁπάντων τοῦ Μάρξ [144] τίποτε δέν γράφετε. Ὑπολογίζουμε ὅτι παρόλα αὐτά θά τό στείλετε — χρειάζεται ὁπωσδήποτε γιά τό 2ο-3ο τεῦχος τοῦ «Ζαριά». Στίς 4/XI. θά κυκλοφορήσει ὁ IV τόμος: γράμματα τοῦ

* — ἤ. *Ἡ Σύντ.*

Λασσάλ πρός τόν Μάρξ, γι' αὐτόν ὅμως δέν χρειάζεται πιά νά γραφτοῦν σχόλια, γιά νά μή καθυστερήσει ἡ ἔκδοση.

Τελειώνω τήν ἐσωτερική ἀνασκόπηση *. Ὁ Ἀλεξέι ἔγραψε γιά τή Λυβέκη. Σχόλια ὑπάρχουν: τό δικό Σας γιά τόν Φράνκ, τρία τοῦ Ἀλεξέι + τό δικό Σας γιά τή συλλογή τῶν Ἁπάντων τοῦ Μάρξ + ἴσως τῆς Βελίκα Ντμίτριεβνα γιά τήν «Ἐλευθερία». Εἶναι ἀρκετά.

Also ** τό 2ο-3ο τεῦχος τοῦ «Ζαριά» εἶναι ἕτοιμο καί ἀπομένει ἡ ἐκτύπωση πού μπορεῖ νά τελειώσει στά μέσα τοῦ Νοέμβρη.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. Δικός Σας...

P. S. Ρωτάω τόσο ἐπίμονα γιά τό πρόγραμμα, γιατί πρέπ νά ξέρω, ἄν θά ὑπάρχει ἀμέσως ὕστερα ἀπό τήν ἔκδοση το 2ου-3ου τεύχους τοῦ «Ζαριά» ὕλη γιά τό 4ο τεῦχος, γιά νά τή δόσουμε στούς στοιχειοθέτες. Ὁ Dietz μέ πιέζει γι' αὐτό.

Ἄν δέν στείλατε ἀκόμη τό ἄρθρο τοῦ Ριαζάνοφ — στεῖλτε το *ἀμέσως*, διαφορετικά θά φάει κυριολεκτικά τόν Ἀλεξέι. Ὁ Ριαζάνοφ (καί ὁ Parvus πού εἶναι μαζί του καί τόν ὑποστηρίζει) θίχτηκε φοβερά γιά τήν ἀναβολή τοῦ ἄρθρου καί θέλει, ὅπως φαίνεται, νά ἀποχωρήσει. «Δέν ξέρετε νά εἶσαστε διευθυντές ἐφημερίδων!» — μᾶς ἔλεγε ὁ Parvus.

Γιά φαντάσου!

Γράφτηκε στίς 2 τοῦ Νοέμβρη 1901
Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1926 στή συλλογή «Ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς»», τεῦχ. 4

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

97

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ε. Λ. ΓΚΟΥΡΙΕΒΙΤΣ

3. XI. 01.

Ἀγαπητέ σύντροφε! Ὅταν συζητούσαμε ἐδῶ πρίν ἀκόμη φύγετε, μᾶς εἴπατε ὅτι ὁποια μορφή καί ἄν πάρουν οἱ σχέσεις μας — ἀκόμη κι' ἄν χωρίσουμε — Ἐσεῖς πάντως θά παραμείνετε συνεργάτης τῶν ἐκδόσεών μας. Ὕστερα ἀπ' αὐτό, μετά τή

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 149. *Ἡ Σύντ.*
** — Συνεπῶς. *Ἡ Σύντ.*

θλιβερή ἔκβαση τῶν ὀργανωτικῶν διαπραγματεύσεών μας ἐπαναλάβαμε ὁ ἕνας στόν ἄλλον ὅτι σέ καμιά περίπτωση «δέν θά κηρύξουμε τόν πόλεμο ἀνάμεσά μας» καί θά παραμείνουμε, ἄν καί χωρισμένοι προσωρινά, πολιτικοί σύμμαχοι.

Γι' αὐτό τό λόγο ἐλπίζουμε ὅτι θά συνεχίσετε ὅπως καί πρῶτα νά στέλνετε στήν «Ἴσκρα» τά γράμματά Σας ἀπό τή Γαλλία. Δυστυχῶς, στήν ἐρώτησή μας δέν μπορούσαμε νά πάρουμε συγκεκριμένη ἀπάντηση ἀπό τό μέλος τῆς ὁμάδας Σας πού βρίσκεται ἐδῶ. Ἀπαντεῖστε, Σᾶς παρακαλῶ, ἄν σκοπεύετε νά συνεργάζεστε καί στό μέλλον στίς ἐκδόσεις μας ἤ ὄχι.

Θά ξέρετε, ἀσφαλῶς, πόσο ἐκτιμοῦμε τή δημοσιογραφική συνεργασία Σας καί ἄν τώρα, ὕστερα ἀπό τή συγκρότηση τοῦ «Συνδέσμου», οἱ ὀργανωτικές σχέσεις μας μέ τήν ὁμάδα Σας ἐπιδεινώθηκαν, ὡστόσο δέν ὑπάρχουν πάντως ἀπό τήν πλευρά μας ἐμπόδια γιά τήν παραπέρα δημοσιογραφική προσέγγιση. Θά ἐπιθυμούσαμε αὐτή τήν προσέγγιση.

Μέ συντροφικούς χαιρετισμούς...

P. S. Ἀπ' ὅσα μοῦ εἶπε ὁ Ριαζάνοφ ἔβγαλα τό συμπέρασμα ὅτι τά λόγια μου γιά πιθανή ἐπίδραση τῶν διαφωνιῶν μας πάνω στή δημοσιογραφική συμφωνία δέν κατανοήθηκαν σωστά. Εἶχα ὑπόψη μου μόνο τή συμφωνία γιά τίς μπροσοῦρες (ὁ «Σύνδεσμος» συγκρότησε μιά ἰδιαίτερη Συντακτική ἐπιτροπή γιά τίς μπροσοῦρες), οἱ καθαρά δημοσιογραφικές ὅμως σχέσεις τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ «Ζαριά» καί τῆς «Ἴσκρα» ἀπέναντι στούς συνεργάτες δέν θίγονται ἀπό τήν ἵδρυση τοῦ «Συνδέσμου».

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στό Παρίσι

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό ἀντίγραφο, πού τό ἔγραψε ἰδιόχειρα ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια

98

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΠΛΕΧΑΝΟΦ

3/XI. 01.

Ἀγαπητέ Γκ. Β.! Ἦρθε σήμερα «μέ ἰδιαίτερο ὕφος» ἡ Βελίκα Ντμ. μέ «διπλωματική» ἀποστολή. Μᾶς φάνηκε παράξενο μάλιστα, γιατί τό πράγμα αὐτό εἶναι *αὐτονόητο* πώς τίποτε τό διπλωματικό ἐδῶ δέν ὑπάρχει — αὐτή ἀστειευόταν. Σᾶς στέλνω 50 ρούβλια. Ἄν δέν βολευτεῖτε μ' αὐτά καί μέ τά 292 frs πού

Σᾶς ἔμειναν, τότε γράψτε ὁπωσδήποτε καί τό γρηγορότερο: θά Σᾶς στείλουμε κι' ἄλλα, γιατί τά οἰκονομικά μας τώρα «τακτοποιήθηκαν». (Δέν ξέρω ἄν Σᾶς εἶπαν ἤ ἄν Σᾶς ἔγραψαν πώς γενικά τώρα ἔχουμε σχετικά καλές προβλέψεις γιά ἀξιόλογα κατά περιόδους ἐμβάσματα — ὅπως χίλια ρούβλια πού πήραμε αὐτές τίς μέρες [145] — ἔτσι πού μέ τίς ἀποστολές ἀπό τή Ρωσία ὑπολογίζουμε νά κρατηθοῦμε minimum 2-3 χρόνια, παρ' ὅλη τή γενική αὔξηση τῶν ἐξόδων.) Γράφετε, παρακαλῶ, πάντα χωρίς ἐπισημότητα, ὅταν χρειάζεται.

Χθές Σᾶς ἔγραψα γιά ζητηματάκια *. Τό πήρατε ἄραγε;

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. Δικός Σας *Πετρόφ*

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. III

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

99

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. ΝΤ. ΛΕΪΤΕΪΖΕΝ

10. XI. 01.

Ἀγαπητέ Λέιτεϊζεν! Συναντήθηκα μέ τόν κύριο, στόν ὁποῖο Ἐσεῖς ἀποκαλύψατε τό συνωμοτικό μυστικό τοῦ Συνδέσμου καί ὁ ὁποῖος ξεσήκωσε θόρυβο.

Δέν μπορῶ νά μή Σᾶς πῶ πώς κάνατε ἀρκετά μεγάλο σφάλμα.

Πρῶτο, γιατί εἴπατε γιά τόν κύριο ** αὐτό σέ *μή* μέλη τοῦ Συνδέσμου, στόν Λέιμποφ καί τόν Βάσσερμπεργκ;; Ὁ κύριος ἔχει ἰδιαίτερα πικρό παράπονο γι' αὐτό. Καί ἔχει δίκιο. Ἡ στάση τοῦ Συνδέσμου πρός τρίτα πρόσωπα πρέπει νά εἶναι γνωστή *μόνο* στά μέλη τοῦ Συνδέσμου. Νομίζω πώς πρέπει νά κατσαδιάσετε γερά τόν Λέιμποφ καί τόν Βάσσερμπεργκ καί στό ἑξῆς νά μή τούς ἔχετε τόσο μεγάλη ἐμπιστοσύνη: ἄν ἤδη κρίνατε δυνατό νά τούς τό πεῖτε, ἔπρεπε αὐτοί ὁπωσδήποτε νά σιωπήσουν.

Δεύτερο, γιατί τήν ὑπόθεση αὐτή δέν τήν κλείσατε ἀμέσως, *ἀποτρέποντας* ἔτσι τή μετάβαση τοῦ κυρίου στόν Γκ. Β. καί σέ

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 150-151. *Ἡ Σύντ.*

** Πρόκειται γιά τόν Α. Γ. Φίνν-Ἐνοταγέβσκι. *Ἡ Σύντ.*

μᾶς;; Μά 'Εσεῖς εἶστε ἐπίσημο πρόσωπο, μέλος τῆς διοίκησης. Γι' αὐτό ἔπρεπε νά *πάρετε* ἀπό τόν κύριο ἐκείνη ἤ τήν ἄλλη αἴτησή του καί, ἀφοῦ συζητούσατε συλλογικά τήν αἴτηση αὐτή, νά τοῦ δίνατε τήν ἀνάλογη συλλογική ἀπάντηση. Ἔπρεπε νά πεῖτε στόν κύριο πώς μέ τό Σύνδεσμο μπορεῖ νά ἔχει ἐπαφές *μ ό ν ο* διαμέσου 'Εσᾶς, καί πώς γι' αὐτό *κ ά θ ε λ ο γ ῆ ς* παράπονα στό Σύνδεσμο γενικά ἤ σέ κάποιο ἀπό τά μέλη τοῦ Συνδέσμου ειδικά *εἶναι ὑποχρεωμένος* νά τά ὑποβάλλει σέ Σᾶς καί δέν ἔχει δικαίωμα νά ἀπευθύνεται γιά τήν ὑπόθεση αὐτή ἐκεῖ πού δέν πρέπει (στόν Γκ. Β. ἤ σέ μᾶς).

Κατά τή γνώμη μου, παραβήκατε τό καταστατικό (τό ὁποῖο ἄμεσα ἀναθέτει στή διοίκηση νά ἀσχολεῖται μέ ὅλα τά παράπονα) καί εὐθύνεστε ὄχι μόνο γιά ἀπερισκεψία, ἀλλά καί γιά μή ἐξάσκηση ἐξουσίας.

Δέν πειράζει ὅμως. Μή μέ παρεξηγήσετε γιά τήν εἰλικρίνειά μου. Τώρα l' incident est clos *. 'Εμεῖς εἴπαμε στόν κύριο αὐτό: δέν Σᾶς συμβουλεύουμε νά ἀπευθυνθεῖτε στό Σύνδεσμο μέ ἐρώτημα γιά Σᾶς (δηλ. ἄν σοῦ ἔχει ἐμπιστοσύνη ὁ Σύνδεσμος κτλ.). Αὐτό δέν ἔχει λογική βάση. Ὁ Σύνδεσμος δέν εἶναι ὑποχρεωμένος νά Σᾶς ἀπαντήσει. 'Αλλά 'Εσεῖς νά τί νά κάνετε: πάρτε *ὅλα* τά μέτρα γιά τή διευκρίνιση τῆς ὑπόθεσης Ρούμα (σέ *ὅ λ α τ η ς* τά παρακλάδια), συγκεντρῶστε *ὅλες* τίς μαρτυρικές καταθέσεις καί ἀπευθυνθεῖτε στό Σύνδεσμο μέ τήν παράκληση νά ἐξετάσει τήν ὑπόθεση αὐτή καί νά δημοσιεύσει τό πόρισμα τῆς ἐξέτασης (δηλ. τήν ἐνοχοποίηση τοῦ Ρούμα καί eventuellement ** καί τήν ἀποκατάσταση τῶν ἄλλων).

Αὐτός ἀναγνώρισε πώς μόνο ἔτσι πρέπει νά ἐνεργήσει καί κάθησε μόνος του νά συντάξει τήν κατάθεσή *του*. Ἄν γνωρίζετε τουλάχιστο ἀκόμη ἕναν μάρτυρα, πάρτε καί μόνοι σας μέτρα γιά νά συγκεντρωθοῦν μαρτυρίες.

Λοιπόν, ἡ τακτική μας τώρα: μέσα στό Σύνδεσμο γιά τήν ὥρα νά ἔχουμε *ἐπιφυλάξεις* ἀπέναντι στόν «κύριο». *Ὅμως ο ὔ τ ε* ἔξω ἀπό τό Σύνδεσμο, *ο ὔ τ ε μ ά λ ι σ τ α* στά ἁπλά μέλη τοῦ Συνδέσμου — *οὔτε κουβέντα* γι' αὐτό. N' est ce pas? ***

Δικός Σας *Φρέι*

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στό Παρίσι

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* — τό ἐπεισόδιο ἔληξε. *Ἡ Σύντ.*

** — σέ περίπτωση πού θά χρειαστεῖ. *Ἡ Σύντ.*

*** — Ἔτσι δέν εἶναι; *Ἡ Σύντ.*

100

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΠΛΕΧΑΝΟΦ

11. XI. 01.

Ἀγαπητέ Γκ. Β.! Πήραμε τό δοκίμιό Σας γιά τήν «Ἴσκρα» — πρόλαβε *ἀκριβῶς* τήν τελευταία στιγμή. Τό δέκατο φύλλο θά βγεῖ ὕστερα ἀπό μιά ἑβδομάδα.

Ὁ Μπόντς-Μπρουγέβιτς μᾶς ἔστειλε μέσω τοῦ Ντίτς ἕνα γράμμα, ὅπου λέει ὅτι *Σᾶς ἔδοσε* τό ἄρθρο «Θύματα τοῦ ρωσικοῦ τσαρισμοῦ» καί ὅτι Ἐσεῖς εἴπατε, λέει, ὅτι μᾶς τό στείλατε.

Τί ἱστορία εἶναι αὐτή; Ἐγώ δέν θυμᾶμαι ἀπολύτως *τίποτε*.

Ὁ Ἀλεξέι κάτι *ἄκουσε* σχετικά μ' αὐτό *πρίν ἀπό ἕνα χρόνο,* ὅμως ἐμεῖς δέν τό ἔχουμε πάρει.

Ἀπαντεῖστε, παρακαλῶ, *τό γρηγορότερο,* τί συμβαίνει. *Θά πρέπει νά ἐπιστραφεῖ τό ἄρθρο ἀμέσως,* πολύ παρακαλεῖ γι' αὐτό ὁ Μπόντς-Μπρουγέβιτς.

Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Περιμένουμε σχόλια.

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1926 στή συλλογή «Ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς»», τεῦχ. 4

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

101

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. ΝΤ. ΛΕΪΤΕΪΖΕΝ

14. XI. 01.

Ἀγαπητέ Λέιτεϊζεν! Σπεύδω νά ἀπαντήσω ἀμέσως στό γράμμα Σας πού μόλις τό πῆρα.

Εἶναι γεγονός ὅτι Ἐσεῖς δέν φερθήκατε ἐντελῶς... ἀμερόληπτα πρός τό «ἐπεισόδιο». Ἄν ἀποκαλύψατε συνωμοτικό μυστικό σέ ἕναν ὄχι καί τόσο σταθερό ἄνθρωπο, τότε εἶναι φανερό ὅτι ὑπῆρχε κάποια ἀπερισκεψία. Εἶναι αὐτονόητο πώς αὐτό μπορεῖ νά συμβεῖ στόν καθένα, καί παρακαλῶ μή νομίζετε ὅτι τό ἐπαναλαμβάνω αὐτό γιά τίποτε ἄλλο, παρά μόνο γιά νά λήξει τελικά τό ἐπεισόδιο. Συμφωνεῖστε ὅμως ὅτι ὑποχρεωθήκαμε νά ἔχουμε *ἀρκετά δυσάρεστες* στιγμές καί διευκρινίσεις ὄχι ἀπό ὑπαιτιότητά μας, γιατί δέν εἴπαμε ἐμεῖς στόν Λέιμπ... αὐτό πού δέν μποροῦσε νά μήν ἀναστατώσει τόν «κύριο»!

Καί στή συνέχεια γιά τήν οὐσία τῆς ὑπόθεσης. Μιά πού ὁ «κύριος» ἔμαθε (ὅπως καί νάχει τό πράγμα) γιά τήν ἀπόφαση πού πῆρε ἐναντίον του ὁ Σύνδεσμος (ἤ γιά τό ὅτι ἕνα ἀπό τά μέλη τοῦ Συνδέσμου ἔκφρασε τή γνώμη ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά ἔχουμε ἐπιφυλάξεις ἀπέναντι στόν «κύριο» αὐτό *: τό ἴδιο κάνει), τότε ὁ *Σύνδεσμος ἤδη μπερδεύτηκε* μέ τήν ὑπόθεση. Αὐτό πιά δέν διορθώνεται, ὅπως δέν μπορεῖ νά πιάσεις τή λέξη πού σοῦ ξέφυγε.

Καί Σᾶς παρακαλῶ, μή προσθέτετε στό πρῶτο σφάλμα καί δεύτερο: μή λέτε *τώρα:* «ὁ Σύνδεσμος ἐδῶ δέν φταίει σέ τίποτε»! Ὁ Σύνδεσμος εἶναι πιά μπερδεμένος καί τό θέμα μπορεῖ νά εἶναι *ἁπλῶς* πῶς θά τόν ξεμπλέξουμε.

Ὁ «κύριος» ἤθελε νά κάνει ἐρώτημα στό Σύνδεσμο γι' *αὐτόν,* γιά τόν «κύριο» (Ἐσεῖς, φαίνεται, δέν μέ καταλάβατε καλά στό σημεῖο αὐτό;), δηλ. ἐρώτημα, ποῦ στηρίχτηκαν τά μέλη τοῦ Συνδέσμου καί προκάλεσαν ὑποψίες ἐναντίον του;

Ἐμεῖς τόν πείσαμε πώς «ὑποψία» κανείς δέν προκάλεσε, γιά τίς ἐπιφυλάξεις του ὅμως ὁ Σύνδεσμος δέν εἶναι ὑποχρεωμένος νά ἀπαντήσει.

Ἔτσι τέλειωσε τό *προσωπικό* ζήτημα γιά τόν «κύριο». Ὅμως παραμένει ἀκόμη τό κοινωνικό ζήτημα γιά τήν ὑπόθεση τοῦ Ρούμα, γιά τό ὁποῖο μᾶς γράφουν ἀπό καιρό ὅτι ἡ ὑπόθεση αὐτή πρέπει νά ξεκαθαριστεῖ.

Οἱ ἐπιφυλάξεις ἀπέναντι στόν «κύριο» βασίζονταν στήν «ἐνοχή» του στήν ὑπόθεση αὐτή.

Γι' αὐτό δέν μπορούσαμε νά μή συμβουλέψουμε τόν «κύριο» νά καταπιαστεῖ μέ τήν «ἐξέταση καί τήν ἔρευνα» τῆς ὑπόθεσης Ρούμα μέ ὅλα της τά παρακλάδια.

Μιά πού ὁ «κύριος» συμφώνησε μ' αὐτό, τότε ἐμεῖς πρέπει νά τόν βοηθήσουμε: bdx, γιατί ἡ ὁλόπλευρη διευκρίνιση τῶν μεθόδων καί τῆς πλεκτάνης τοῦ προβοκάτορα Ρούμα πρέπει νά γίνει ὁπωσδήποτε γιά τό συμφέρον τοῦ *κινήματος*· δεύτερο, γιατί ἐμεῖς, τά μέλη τοῦ Συνδέσμου, φταῖμε λίγο γιά τό ὅτι ὁ Σύνδεσμος προξένησε στόν «κύριο» τεράστια δυσαρέσκεια, *ἴσως καί δίχως νά τοῦ πολυάξιζε.*

Πρέπει νά συμφωνήσετε ὅτι τό νά ἔχουμε ἐπιφυλάξεις ἀπέναντι στόν Χ, Υ, Ζ ἔχουμε δικαίωμα καί εἴμαστε ὑποχρεωμένοι, ὅμως νά μιλᾶμε γι' αὐτές στόν Χ, Υ, Ζ δέν πρέπει. Καί μιά πού ἔγινε τό

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 153-154. *Ἡ Σύντ.*

«σφάλμα» πρέπει ἐπιτέλους, ξέρετε, «κουτσά-στραβά» νά τά βγάλουμε πέρα.

Δέν πρέπει στό ἕνα σφάλμα νά προσθέσουμε καί ἄλλο, λέγοντας *τώρα* πώς «καρφί δέν μοῦ καίγεται γιά τούς ἄλλους», ἀφοῦ βγάλαμε στή φόρα τά οἰκογενειακά μας.

Δικός Σας *Φρέι*

P. S. Χαιρετισμούς στόν Ἐφρόν! Εἶναι ἱκανοποιημένος ἀπό τά ἀποτελέσματα τοῦ συνεδρίου καί τήν ὀργάνωση τοῦ Συνδέσμου;

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στό Παρίσι

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

102

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΠΛΕΧΑΝΟΦ

19. XI. 01.

Ὡστόσο δέν Σᾶς ἀφήνω ἥσυχο μέ τά γράμματά μου, ἀγαπητέ Γκ. Β.! Μοῦ φαίνεται, *καθημερινά* Σᾶς βομβαρδίζω.

Σᾶς ἔστειλα τό ἄρθρο «Ἡ σύγχρονη βιομηχανική κρίση» *. Κατά τή γνώμη μου, εἶναι καλούτσικο καί θά μποροῦσε νά μπεῖ στό 4ο τεῦχος τοῦ «Ζαριά», ἀφοῦ γίνουν μικρές ἀλλαγές. Διαβάστε το, παρακαλῶ, τό *γρηγορότερο,* ὅταν ἔχετε ἐλεύθερη ὥρα καί πέστε τή γνώμη σας. Ἄν τό ἐγκρίνετε θά τό δόσουμε *πολύ σύντομα* (ὕστερα ἀπό $1^1/_2$ ἑβδομάδα) γιά στοιχειοθέτηση γιά νά μή σταματήσει τό τυπογραφεῖο τοῦ Ντίτς. Ἴσως ὁ Κολτσόφ νά μή φέρει ἀντίρηση νά βοηθήσει γιά νά διορθωθεῖ τό ἄρθρο αὐτό, ἄν χρειαστεῖ;

Σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς δημοσίευσης τῶν ὑλικῶν τοῦ συνεδρίου, ἡ πλειοψηφία ἤδη ἐκφράστηκε *ὑπέρ* τῆς ἄμεσης δημοσίευσης (ἡ Βελ. Ντμ., ὁ Μπλούμενφελντ, δυό μέλη τοῦ Βερολίνου κι' ἐγώ, δηλ. οἱ πέντε ἀπό τούς ἐννιά — ἕξι συντάκτες καί τρία διοικητικά πρόσωπα). Συνεπῶς τό ζήτημα εἶναι λυμένο. Ἄς βιαστεῖ ὁ Μπ. Ἀμπρ. ὅσο εἶναι δυνατό.

Μήπως ἔχετε Ἐσεῖς παραπανίσιο ἀντίτυπο τῆς ρωσικῆς ἔκδοσης τοῦ «Τί θά γίνει παραπέρα;» Ἐμεῖς δέν ἔχουμε οὔτε ἕνα. Στεῖλτε το, παρακαλῶ.

Δικός Σας *Φρέι*

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. III

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* Συντάκτης τοῦ ἄρθρου «Ἡ σύγχρονη βιομηχανική κρίση» εἶναι ὁ Α. Γ. Φίνν-Ἐνοταγέβσκι. Τό ἄρθρο δέν δημοσιεύτηκε. *Ἡ Σύντ.*

103

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Λ. Ι. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

27. XI. 01.

'Αξιοσέβαστη Λ. Ι.! Εὐχαριστῶ γιά τό βιβλίο Σας [146], πού μοῦ τό ἔδειξε ἡ Β. 'Ιβ. Λυπᾶμαι πάρα πολύ, γιατί δέν μπόρεσα νά καταπιαστῶ μέ τό διάβασμά του: πρῶτο, τόν τελευταῖο καιρό ἤμουν πολύ ἀπασχολημένος μέ τήν μπροσούρα (ἐνάντια στό «Ραμπότσεγε Ντιέλο») * καί δεύτερο, ἀρχίζω καί πάλι νά ὑποφέρω ἀπό μιά «ἀκαθόριστη» ἀρώστια. 'Η δουλιά στέκει καί δέν ξέρω, ἄν θά μπορέσω σύντομα νά καταπιαστῶ μ' αὐτή ξανά! Καί ἡ δουλιά εἶναι ἐπείγουσα.

'Οσοναφορᾶ τίς συστάσεις τῆς Ποπόβα, λυπᾶμαι πάρα πολύ, ὅμως εἶμαι ἐντελῶς ἀκατάλληλος γι' αὐτό. Προσωπικά δέν γνωρίζω καί ποτέ δέν γνώριζα τήν Ποπόβα. Εἶχα σχέσεις μαζί της *μόνο μέσω τοῦ Στροῦβε* (ὅπως καταλαβαίνετε, νά ἀπευθυνθῶ σ' αὐτόν μέ τήν παράκληση νά δοθοῦν συστάσεις γιά τό βιβλίο Σας, δέν μπορεῖ νά γίνει λόγος. Καί ὅμως αὐτός ἀκριβῶς εἶναι ὁ ὑπεύθυνος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῶν ἐκδόσεων τῆς Ποπόβα!!). Συνεπῶς, ἄν ἀπευθυνθῶ πρός τήν Ποπόβα, αὐτό θά εἶχε μᾶλλον ἀρνητική ἐπίδραση.

'Αλλά κι' αὐτό δέν εἶναι τό πᾶν. Τελευταῖα (πρίν 1 ἤ 1½ μήνα) ἔγραψα στήν Ποπόβα καί τήν παρακάλεσα *γιά πρώτη φορά* νά μοῦ στείλει ἕνα ἀντίτυπο τοῦ δεύτερου τόμου τῶν Οὐέμπ, πού μεταφράστηκε μέ τήν ἐπιμέλειά μου καί πού μόλις τελευταῖα κυκλοφόρησε [147]. Δέν πῆρα μέχρι τώρα οὔτε ἀπάντηση, οὔτε βιβλίο!

Μέ τήν Βοντοβόζοβα εἶχα κάποτε ἀλληλογραφία «φιλική», μπορεῖ νά πεῖ κανείς. Στό τελευταῖο ὅμως γράμμα μου (γράφτηκε τήν ἄνοιξη!) πρός αὐτή *(γιά δουλιές) δέν ἀπάντησε καθόλου.* "Οπως βλέπετε, κι' ἐδῶ εἶμαι ἐντελῶς ἀκατάλληλος.

Θά ὑποχρεωθεῖτε ἤ νά βρεῖτε κάποιον πού νά ἔχει καλύτερους δεσμούς μέ τούς δημοσιογραφικούς καί ἐκδοτικούς κύκλους, ἤ νά ἀπευθυνθεῖτε ἀπευθείας σέ μερικούς ἐκδότες, στέλνοντας καί τό βιβλίο Σας. ⌊ Μήπως ὁ Φιλίπποφ θά μποροῦσε νά Σᾶς βοηθήσει; 'Αφοῦ εἴχατε ἐκδόσει βιβλίο σ' αὐτόν! Οἱ σχέσεις μου μαζί του ἔχουν διακοπεῖ. ⌋

'Ο Μπέργκ θά Σᾶς γράψει ἤ θά μιλήσει μαζί Σας προσωπικά: θέλει νά φύγει σύντομα.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. Δικός Σας *Φρέι*

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Βέρνη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* Βλ. «Τί νά κάνουμε;» ("Απαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 6ος, σελ. 1-195). *'Η Σύντ.*

104

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΠΛΕΧΑΝΟΦ

1. XII. 01.

Ἀγαπητέ Γκ. Β.! Διάβασα τό γράμμα Σας γιά τό ἄρθρο τοῦ Φίνν. Φανήκατε πολύ πιό αὐστηρός. Ἐμένα τό ἀρθράκι μοῦ φάνηκε ὑποφερτό. Τά ἐπιχειρήματά Σας ὅμως μέ ἔπεισαν ἐντελῶς καί συμφωνῶ μέ τόν ἀκρωτηριασμό. *Μίλησα* ἤδη στόν ἀρθρογράφο ὅτι εἶναι ἀπαραίτητο νά γίνουν ὁρισμένες ἀλλαγές καί περικοπές. Δέν ἔφερε καμιά ἀπολύτως ἀντίρηση, διατύπωσε ὅμως τήν «ἐπιθυμία» νά μή γίνουν μεγάλες περικοπές, γιατί διαφορετικά θά ἔβρισκε, λέει, ἀλλοῦ νά δημοσιεύσει τό ἄρθρο του.

Ἄς δοκιμάσουμε νά γράψουμε στόν ἀρθρογράφο: διεύθυνση ἔχουμε, ὅμως δέν εἶναι καί τόσο βολικό νά τοῦ γράψουμε.

Ἀλλά νά διορθώσω τό ἄρθρο *δέν θά ἀναλάβω*. Αὐτό θά ὑποχρεωθεῖτε νά τό κάνετε Σεῖς, ἄν ἀποφασιστεῖ νά μπεῖ στήν ἐφημερίδα.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι.

Δικός Σας *Φρέι*

Ἡ κριτική Σας σχετικά μέ τό ἄρθρο τοῦ Φίνν μοῦ ξανάφερε τή σκέψη ὅτι τό οἰκονομικό τμῆμα τῆς «Ἴσκρα» εἶναι φτωχό, πράγμα πού τό εἴπατε στή Ζυρίχη. Γιατί δέν στέλνετε τίποτε γιά τό τμῆμα αὐτό; Ἀρχίζοντας ἀπό σημειώματα μισῆς στήλης (4 χιλιάδες γράμματα, 4-6 δικές Σας σελιδοῦλες) γιά τά τρέχοντα γεγονότα, ὅπως εἶναι τό συνέδριο τῶν συνεταιρισμῶν, τά καινούργια στοιχεῖα γιά τά συνδικάτα, οἱ οἰκονομικές ἀνασκοπήσεις στό «Economist»[148], οἱ μεγάλες ἀπεργίες, τά καινούργια στατιστικά στοιχεῖα κτλ. κτλ. — καί τελειώνοντας σέ ἄρθρα πού θά ἔπιαναν 1½-2 στῆλες ἤ σέ ἐπιφυλλίδες μέ 20-25 περίπου χιλιάδες γράμματα (ὥς 30 περίπου δικές Σας σελιδοῦλες), ὅλα αὐτά θά ἦταν πάρα πολύ σπουδαῖα!! Καί ὅπως φαίνεται, Ἐσεῖς παρακολουθεῖτε περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλον τόν Τύπο πού ἀσχολεῖται μέ τά οἰκονομικά προβλήματα καί θά Σᾶς ἦταν εὐκολότερο ἀπό κάθε ἄλλον νά γράφετε, ἀπό καιρό σέ καιρό, τέτια σημειώματα! Μά τήν ἀλήθεια, δοκιμάστε καί βοηθεῖστε μας, διαφορετικά ἡ «Ἴσκρα» θά γίνει μονότονη. Φυσικά, δέν σκέπτομαι καθόλου νά Σᾶς ἀποσπάσω ἀπό τή δουλιά πάνω στό πρόγραμμα πού μᾶς χρειάζεται *ἐπιτακτικά* καί πρίν ἀπό κάθε ἄλλο πράγμα, ὡστόσο ἀνάμεσα στίς ἄλλες δουλιές μικρά σημειώματα καί ἀρθράκια σχετικά μέ τά καινούργια οἰκονομικά περιοδικά κτλ. θά μπορούσατε νά γράψετε.

Τό ἱστορικό τμῆμα τῆς «Ἴσκρα» εἶναι ἐπίσης ἀδύνατο: ἐπιφυλλίδες μέ ἀφηγήσεις γιά τίς εὐρωπαϊκές ἐπαναστάσεις κτλ. Νομίζω πώς ἐδῶ θά μποροῦσαν νά γίνουν καί μεταφράσεις. Στεῖλτε, Σᾶς παρακαλῶ, κατάλληλο ὑλικό: εἴπατε κάποτε πώς ἔχετε κάτι ὑπόψη Σας.

Δικός Σας *Φρέι*

Ἐξακολουθῶ νά εἶμαι ἀδιάθετος καί «παιδεύομαι» μέ τήν μπροσούρα ἐνάντια στό *«Ραμπότσεγε Ντιέλο»*, πού προχωρεῖ σχεδόν σάν χελώνα *.

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. III

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

105

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Λ. Ι. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

17/XII. 01.

Ἀξιοσέβαστη Λ. Ι.! Πῆρα τά τρία γράμματά Σας καί Σᾶς ἀπαντῶ ἀμέσως. Νά ἔρθω μοῦ εἶναι ἐντελῶς ἀδύνατο [149]: εἶμαι φορτωμένος τώρα καί μέ ὅλη τή δουλιά τῆς ἐφημερίδας καί οἱ διοικητικές ὑποθέσεις ἔχουν περιπλακεῖ ἀπό τό σταμάτημα τῶν μεταφορῶν καί τή σύγχυση στή Ρωσία, ἐνῶ ἡ μπροσούρα μου καρκινοβατεῖ. Τήν ἔχω ἀργοπορήσει πάρα πολύ! Καί εἶμαι πέρα γιά πέρα ἀνέτοιμος: Ἀκόμη καί τό σημείωμα γιά τό 13ο φύλλο τῆς «Ἴσκρα» παρακάλεσα τόν Μπέργκ νά τό γράψει, γιατί εἶναι πολύς καιρός πού δέν ἔχω διαβάσει τίποτε γιά τήν ἱστορία τοῦ ἐπαναστατικοῦ μας κινήματος. Μοῦ φαίνεται ἄδικα νομίζετε πώς δέν εἶστε Σεῖς κατάλληλη λόγω τῶν διαθέσεων τοῦ κοινοῦ. Τό ἰωβηλαῖο τοῦ Πλεχάνοφ εἶναι τόσο *συγκεκριμένη* ὡς πρός τό χαρακτήρα της γιορτή, ὥστε θά πάρουν μέρος προφανῶς μόνο πρόσωπα μέ ἐντελῶς καθορισμένη κατεύθυνση καί διάθεση.

* Βλ. «Τί νά κάνουμε;» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 6ος, σελ. 1-195). *Ἡ Σύντ.*

Ἡ διεύθυνση γιά τά γράμματα πρός τόν Τσβετόφ (Μπλούμενφελντ):

Herrn Dittrich Buchbinder.
Schwanthalerstraße 44.
München.

Σᾶς ἀνακοινώνω τή διεύθυνση αὐτή, γιατί τά γράμματά Σας διαμέσου τῆς δικῆς μου διεύθυνσης πρός τόν Τσβετόφ μποροῦν νά καθυστερήσουν δυό *ὁλόκληρα* εἰκοσιτετράωρα! Ὁ Τσβετόφ μένει στήν ἄλλη ἄκρη καί βλεπόμαστε ἀραιά.

«Παράξενο» ὅμως τό γράμμα μέ τό ἐρώτημα σχετικά μέ τήν κυρία Ντ.· ἔπρεπε νά σταλεῖ ὄχι στόν Μπλούμενφελντ, ἀλλά στή διεύθυνση πού ἦταν συνημμένη στό ἴδιο τό γράμμα.

Σᾶς σφίγγω τό χέρι. Δικός Σας *Φρέι*

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Βέρνη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

106

ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΤΗΣ «ΙΣΚΡΑ» ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ

1) τόν Γιάκοφ
2) τήν Ἐπιτροπή Μόσχας
3) τήν Πετρούπολη + τό Νίζνι
4) τόν Μπακούνιν;
5) «Γράμμα πρός τά ρωσικά σοσιαλδημοκρατικά ὄργανα» [150].

Μόλις μάθαμε ὅτι οἱ σύμμαχοι ὀργανώνουν συνδιάσκεψη τῶν σημαντικότερων ἐπιτροπῶν γιά νά ἐπιλύσουν τό ζήτημα τῆς διένεξης τοῦ ἐξωτερικοῦ [151].

Πρέπει νά καταβάλουμε *ὅλες* τίς προσπάθειες, γιά νά ἐφαρμοστοῦν ἀπό ἕνα ὅσο τό δυνατό μεγαλύτερο ἀριθμό ἐπιτροπῶν καί ὁμάδων τά ἀκόλουθα μέτρα:

1) Ἡ συνδιάσκεψη ὁπωσδήποτε νά ἀναβληθεῖ τό minimum ὥς τήν ἄνοιξη (ὥς τό Πάσχα κτλ.). Οἱ λόγοι: α) πρέπει νά ὑπάρχουν ἀντιπρόσωποι *καί* ἀπό τήν «*Ἴσκρα*» καί ἀπό τό Σύνδεσμο τοῦ ἐξωτερικοῦ, καί αὐτό ἀπαιτεῖ καί χρόνο καί χρήματα. Ἡ συνδιάσκεψη ὅμως χωρίς τούς ἀντιπροσώπους τῆς «*Ἴσκρα*» καί τοῦ Συνδέσμου δέν εἶναι νόμιμη καί δέν ἔχει νόημα. β) Πρέπει νά περιμένουμε νά κυκλοφορήσουν οἱ μπροσοῦρες καί τῶν δυό μερῶν, πού νά διατυπώνουν τήν οὐσία τῶν διαφωνιῶν.

Πρίν κυκλοφορήσουν οἱ μπροσοῦρες αὐτές ἡ συνδιάσκεψη δέν μπορεῖ νά κρίνει, ἐπειδή δέν θά ξέρει τήν ὑπόθεση καί γι' αὐτό οἱ συζητήσεις της θά κρέμονται στόν ἀέρα. Ἡ «Ἴσκρα» στό φύλ. ἀρ. 12 (θά κυκλοφορήσει στίς 5 τοῦ Δεκέμβρη 1901) δίνει κατηγορηματική ὑπόσχεση νά ἐκδόσει τήν μπροσούρα αὐτή πολύ γρήγορα (ὕστερα ἀπό ἑνάμιση περίπου μήνα), στήν ὁποία θά ἀναλυθοῦν πολύ λεπτομερειακά ὅλες οἱ διαφωνίες. Θά δείξουμε ἐκεῖ *ὅλη τήν κακεντρέχεια* τῆς κατεύθυνσης τοῦ *«Ραμπότσεγε Ντιέλο»*, θά ἀποκαλύψουμε ὅλες τίς ἐπαίσχυντες ταλαντεύσεις τους καί τήν ἀνικανότητά τους ἀπέναντι στόν μπερνσταϊνισμό καί τόν οἰκονομισμό. Ἡ μπροσούρα αὐτή εἶναι σχεδόν ἕτοιμη, σέ λίγο θά ἔχει τελειώσει ἡ συγγραφή της. Ἐξάλλου τώρα (στά μέσα τοῦ Δεκέμβρη μέ τό νέο ἡμερολόγιο) γίνονται στό ἐξωτερικό διαλέξεις γιά τίς διαφωνίες: μιά ἀπό ἀντιπρόσωπο τοῦ «Ραμπότσεγε Ντιέλο», καί ἡ ἄλλη ἀπό ἀντιπρόσωπο τοῦ Συνδέσμου. Οἱ διαλέξεις αὐτές θά δημοσιευτοῦν ἐπίσης πολύ γρήγορα στόν Τύπο καί γι' αὐτό τό λόγο νά συγκαλοῦμε συνδιάσκεψη, χωρίς νά τίς περιμένουμε, σημαίνει νά πετᾶμε χρήματα στόν ἀέρα καί νά κάνουμε θυσίες.

2) Θά στείλουμε στή συνδιάσκεψη, ἄν συνέλθει, *ειδικό* ἀντιπρόσωπο. Γι' αὐτό νά μᾶς πληροφορήσετε *ὁπωσδήποτε* τώρα κιόλας: (1) ἄν ὁρίστηκε ἡ συνδιάσκεψη· (2) ποῦ· (3) πότε καί (4) τό συνθηματικό καί τή γιάφκα γιά τή συνδιάσκεψη. Πρέπει νά ζητήσουμε *ἐπίσημα* ἀπό τίς ἐπιτροπές καί τίς ὁμάδες νά ἀνακοινώσουν τίς πληροφορίες αὐτές, ἀπειλώντας νά κηρύξουμε τή συνδιάσκεψη παράνομη καί νά δημοσιεύσουμε ἀμέσως ὅτι θέλουν νά λύσουν τό ζήτημα χωρίς νά ἀκούσουν καί τίς δυό πλευρές.

3) Ἄν οἱ ἐπιτροπές εἴτε οἱ ὁμάδες ἐκλέξουν ἀντιπροσώπους γιά τή συνδιάσκεψη, πού πρόσκεινται στό «Ραμπότσεγε Ντιέλο», πρέπει νά διαμαρτυρηθοῦμε ἀμέσως καί *ἐπίσημα* ἐνάντια σ' αὐτό καί νά ἀπαιτήσουμε νά ἐκλεγοῦν ἀντιπρόσωποι *καί* ἀπό τούς ὀπαδούς τοῦ «Ραμπότσεγε Ντιέλο» *καί* ἀπό τούς ὀπαδούς τῆς «*Ἴσκρα*» (respective *: ἀπό τήν πλειοψηφία καί τή μειοψηφία).

4) Σέ περίπτωση πού ἡ συνδιάσκεψη πάρει θέση ἐνάντια στήν «*Ἴσκρα*», θά εἶναι ἀνάγκη νά *βγοῦμε* ἀπό τίς ἐπιτροπές καί τίς ὁμάδες, πού δέν θά συμφωνήσουν νά διαμαρτυρηθοῦν δημόσια ἐνάντια σ' αὐτό, νά βγοῦμε καί ἀμέσως νά δημοσιεύσουμε στήν *«Ἴσκρα»* γιά τήν ἔξοδο αὐτή καί γιά τούς λόγους. Γιά μιά τέτια

* — ἀντίστοιχα. *Ἡ Σύντ.*

ἐνέργεια οἱ ἄνθρωποί μας πρέπει ἀπό τώρα ἤδη νά ἀρχίσουν νά συνεννοοῦνται.

5) Νά μᾶς πληροφορήσετε ἀμέσως γιά τά ἀποτελέσματα καί νά μᾶς ἐνημερώνετε χωρίς καθυστέρηση γιά *ὅλες* τίς ἐνέργειες. Νά καταβληθοῦν *ὅλες οἱ προσπάθειες*, ὥστε οἱ ὀπαδοί τῆς «Ἴσκρα» νά συνεννοηθοῦν παντοῦ καί νά ἐνεργήσουν ὁμόφωνα.

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 18 τοῦ Δεκέμβρη 1901
Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

107

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ι. ΓΚ. ΣΜΙΝΤΟΒΙΤΣ

Πήραμε τήν εἴδηση ὅτι ὁ Ἀκίμ τυπώνει τή «Βπεριόντ» [152]. Δέν μποροῦμε νά τό πιστέψουμε καί παρακαλοῦμε νά μᾶς ἐξηγήσετε μήπως πρόκειται γιά παρανόηση. Δέν μποροῦμε νά πιστέψουμε ὅτι ἄνθρωποι πού συγκέντρωναν ἐξονόματος τῆς «Ἴσκρα» ἑκατοντάδες καί χιλιάδες ρούβλια γιά τό τυπογραφεῖο τῆς «Ἴσκρα», ἄνθρωποι πού ἀποτελοῦν τή ρωσική ὀργάνωση τῆς «Ἴσκρα», λιποτάχτησαν κρυφά σέ ἄλλη ἐπιχείρηση καί σέ κρίσιμη μάλιστα στιγμή γιά μᾶς, ὅταν οἱ μεταφορές σταμάτησαν, ὅταν ὅλος ὁ Βοράς καί τό κέντρο (ἀκόμη καί ὁ Νότος!!) μᾶς ἔπνιξαν μέ παράπονα, γιατί δέν πάει ἡ «Ἴσκρα», καί ὅταν ὅλη ἡ σωτηρία βρισκόταν στήν ἐπανέκδοση τῆς «Ἴσκρα» στή Ρωσία — ὅτι τό ἔκαναν αὐτό καί μάλιστα μέ ἀπάτη, ἀφοῦ ὁ Ἀκίμ μᾶς ἔγραφε ὅτι τυπώνει τό φύλ. ἀρ. 10, καί εἴμασταν γι' αὐτό σίγουροι, ἐνῶ ὁ Κρασάβετς δέν μᾶς ἀνακοίνωσε οὔτε μιά λεξούλα γιά τά μεγαλεπήβολα σχέδιά του — μιά τέτια ἐνέργεια πού παραβιάζει ὄχι μόνο ὅλους τούς κανόνες τῆς ὀργάνωσης, ἀλλά καί ὁρισμένους ἄλλους πιό ἁπλούς κανόνες, δέν μποροῦμε νά τήν πιστέψουμε.

Ἄν ὅμως ἡ ἀπίστευτη αὐτή εἴδηση εἶναι σωστή, *ἀπαιτοῦμε* ἀμέσως συνάντηση γιά νά τακτοποιήσουμε τήν πρωτάκουστη αὐτή προστυχιά καί ἀπό τήν πλευρά μας παρακαλοῦμε πάρα πολύ τόν Γιάκοφ καί τόν Ὅρσα νά συγκεντρώσουν ὅλα τά χρήματα πού ἀπόμειναν καί νά πραγματοποιήσουν ἀμέσως τό σχέδιό τους νά ἔρθουν ἐδῶ.

Γράφτηκε στίς 18 τοῦ Δεκέμβρη 1901
Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στό Κίεβο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

108

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΠΛΕΧΑΝΟΦ

19. XII. 01.

'Αγαπητέ Γκ. Β.!

Τώρα μόλις πῆρα τό γράμμα Σας τῆς 17 καί ἀπαντῶ ἀμέσως. Σᾶς ἀπάντησα ἤδη πρίν *ἀπό μιά καί παραπάνω ἑβδομάδα* σχετικά μέ τό ταξίδι Σας στίς Βρυξέλες [153], στέλνοντας τό ἐκτεταμένο αὐτό γράμμα στόν Π. Μπ. (ἐκτεταμένο γιατί σ' αὐτό ὑπῆρχε τό σχέδιο τοῦ 4ου τεύχους τοῦ «Ζαριά») μέ τήν παράκληση νά τό διαβιβάσει *ἀμέσως* σέ Σᾶς. Ἄν δέν χάθηκε τό γράμμα, τότε τό ὅτι τό καθυστέρησε ἀποτελεῖ σκάνδαλο!! Γράφω σ' αὐτόν ἀμέσως τώρα.

Συμμερίζομαι τή γνώμη τοῦ 'Αλεξέι ὅτι *πρέπει* νά κάνετε τό ταξίδι αὐτό. Ὁ Κριτσέβσκι μπορεῖ νά μᾶς βλάψει, καί τώρα πού ἀρχίζει ἡ *ἀποφασιστική* πάλη ἐνάντιά του πρέπει νά προσέχουμε ἰδιαίτερα. Μ' αὐτούς δέν πρόκειται νά κάνουμε χωριό.

Σᾶς στέλνω 230 μάρκα: τά 80 μάρκα = 100 frs γιά τό Διεθνές Γραφεῖο καί τά 150 μάρκα γιά τό ταξίδι. Μήπως εἶναι λίγα;

Πάρτε *εἰσιτήριο μέ ἐπιστροφή* (διάρκειας 2 μηνῶν) μέ στάση στό Μόναχο (ἄν δέν εἶναι συνετό νά τό πάρετε ἀπό τή Γενεύη, νά τό παραγγείλετε στή Ζυρίχη). Στή Ζυρίχη προσπαθεῖστε νά πείσετε καί τόν Π. Μπ. νά ἔρθει. Τότε θά συναντηθοῦμε ὅλοι στίς ἀρχές τοῦ Γενάρη καί *θά τελειώσουμε* καί μέ τό πρόγραμμα (αὐτό ἔχει σημασία) καί μέ τό 4ο τεῦχος τοῦ «Ζαριά» κτλ.

Τό «Ζαριά» τό περιμένω ἀπό μέρα σέ μέρα. Στό ἴδιο γράμμα ἔστειλα ἤδη στόν Π. Μπ. τά περιεχόμενα τοῦ «Ζαριά».

Γράψτε γιά τήν «Ἴσκρα» ἕνα σύντομο ἀπολογισμό ἤ σημείωμα σχετικά μέ τίς συνεδριάσεις τῆς Διεθνοῦς Γραμματείας.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι.

Δικός Σας *Φρέι*

'Απαντεῖστε, ἄν θά ἔρθετε ἐδῶ.

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. III

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

109

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. ΜΠ. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

19. XII. 01.

'Αγαπητέ Π. Μπ.! Τώρα πῆρα γράμμα ἀπό τόν Γκ. Β., ὁ ὁποῖος *δέν πῆρε τό ἐκτεταμένο γράμμα* πού ἔστειλα *στή διεύθυνσή Σας* γιά Σᾶς καί γι' αὐτόν μιά ἑβδομάδα (ἄν ὄχι περισσότερο) πιό μπροστά. Πραγματικά, εἶναι δυνατό νά χάθηκε τό γράμμα;; *

Στό γράμμα ἦταν τό σχέδιο τοῦ 4ου τεύχους τοῦ «Ζαριά» καί πολλά ἄλλα!

'Απαντεῖστε, tout de suite s' il vous plaît **.

Δικός Σας *Φρέι*

'Ο Γκ. Β. θά πάει στίς 29 στίς Βρυξέλες. Τόν παρακαλοῦμε νά περάσει ἀπό μᾶς. 'Ελᾶτε καί Σεῖς! Θά τελειώναμε τότε μέ τό πρόγραμμα καί τό 4ο τεῦχος τοῦ «Ζαριά». Μά τήν ἀλήθεια, ἐλᾶτε!

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. Δικός Σας...

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Ζυρίχη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. III

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

110

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΠΛΕΧΑΝΟΦ

20/XII. 01.

'Αγαπητέ Γκ. Β.! Ξέχασα νά Σᾶς παρακαλέσω γιά τό ἑξῆς: Σᾶς παρακαλῶ ψάξτε νά βρεῖτε σέ Σᾶς τό *γράμμα* πού Σᾶς ἔστειλε ἡ γυναίκα μου *σχετικά μέ τό ἄρθρο «Τό ἐργατικό κόμμα καί ἡ ἀγροτιά»* *** (τρία ἤ τέσσερα φύλλα χαρτιοῦ ἐπιστολογραφίας, πυκνογραμμένα, χωρίς ἐπικεφαλίδα καί ὑπογραφή).

Δέν εἴπατε τίποτε σχετικά μέ τή δημοσίευσή του στό «Ζαριά». Σᾶς ὑπενθυμίζω νά μή ξεχάσετε γι' αὐτό καί *ὁπωσδήποτε πρίν φύγετε* νά μᾶς τό στείλετε (ἤ νά τό πάρετε μαζί Σας).

* Ἄν χάθηκε — πρέπει νά ξεσηκώσουμε θόρυβο στό Ταχυδρομεῖο!

** — παρακαλῶ ἀμέσως. *Ἡ Σύντ.*

*** Βλ. Β. Ι. Λένιν, 5η ἔκδ., τόμ. 4ος, σελ. 436-444. *Ἡ Σύντ.*

Γράψτε μας παρακαλῶ, ὅταν θά ἀποφασίσετε τελικά γιά τό χρόνο ἀναχώρησής Σας καί πότε ὑπολογίζετε νά ἔρθετε σέ μᾶς.

Ὁ Μπέργκ, λένε, εἶχε ἐπιτυχίες στό Παρίσι. Ἐνῶ οἱ σύμμαχοι στή Ρωσία δέν πέτυχαν τίποτε ἀπολύτως! Πρέπει τώρα καί ἀκριβῶς τώρα νά τούς τσακίσουμε!

Γράφω ἐνάντιά τους μιά μπροσούρα *, καί ὅσο προχωρῶ τόσο περισσότερο ἀγριεύω. Μόνο πού γίνεται ὀγκώδης ἡ μπροσούρα μου! Κακό αὐτό!

Δικός Σας *Φρέι*

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1926 στή συλλογή «Ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς»», τεῦχ. 4

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

111

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. ΜΠ. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

23. XII. 01.

Ἀγαπητέ Π. Μπ.!

Ἔστειλα ὄχι συστημένο τό γράμμα στή διεύθυνσή Σας ἐδῶ καί δυό ἑβδομάδες **. Ἄν μπορεῖ νά γίνει, κάντε δήλωση στό Ταχυδρομεῖο, ἐπισυνάπτοντας τουλάχιστο φάκελλο μέ τό γραφικό μου χαρακτήρα, μήπως καί αὐτό φανεῖ χρήσιμο.

Βέβαια, ὁ Γκ. Β. εἶναι καλύτερα νά περάσει κατά τήν ἐπιστροφή. Τοῦ ἔστειλα ἤδη χρήματα γιά τό δρόμο. Τό «Ζαριά» ἀσφαλῶς τό πήρατε;

Θά μπορούσατε μήπως τώρα νά κοιτάξετε τήν μπροσούρα μου (βιβλίο;) ἐνάντια στούς οἰκονομιστές; Ἄν ναί, θά Σᾶς στείλω αὐτές τίς μέρες ἤ στίς ἀρχές τῆς ἐρχόμενης ἑβδομάδας τό μισό, γιατί ἤθελα νά Σᾶς συμβουλευτῶ. Γράψτε καμιά λεξούλα.

Γρήγορη ἀντάμωση.

Δικός Σας *Φρέι*

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Ζυρίχη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. III

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* Βλ. «Τί νά κάνουμε;» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 6ος, σελ. 1-195). *Ἡ Σύντ.*

** Σχετικά μέ τό γράμμα αὐτό ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραφε στόν Π. Μπ. Ἀξελρόντ στίς 19 τοῦ Δεκέμβρη 1901 (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 165). *Ἡ Σύντ.*

112

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Λ. Ι. ΓΚΟΛΝΤΜΑΝ

... Ἔλεγα πάντα ὅτι ὁ καταμερισμός τῶν ἁρμοδιοτήτων γίνεται μόνος του: ἐδῶ ἐκδίδουν τά ἔντυπα καί γράφουν ἄρθρα γιά τήν ἐφημερίδα κτλ. Στή Ρωσία διανέμουν τά ἔντυπα καί βρίσκουν διασυνδέσεις. Τή μεταφορά τήν κάνουν ειδικά πρόσωπα πού ἔχουν τοποθετηθεῖ ὕστερα ἀπό ἀμοιβαία συμφωνία τῶν ἐδῶ καί τῶν ἐκεῖ συντρόφων καί συνδέονται καί μέ τούτους καί μ' ἐκείνους. Αὐτό θά ἦταν ἰδεῶδες...

... Μᾶς θλίβει ἀπό καιρό τό γεγονός ὅτι ἡ ρωσική ὀργάνωση (ἔργο πρωταρχικῆς σημασίας) προχωρεῖ δύσκολα, κι' ἐμεῖς — τό θυμᾶστε; — τό καλοκαίρι Σᾶς στείλαμε μάλιστα καί «σχέδιο» [154] (δυστυχῶς, δέν φυλάξαμε ἀντίγραφο τοῦ γράμματος, ὅπου διατυπώναμε τό «σχέδιο» αὐτό), Ἐσεῖς ὅμως ἀπαντήσατε: «Δέν ὑπάρχουν ἄνθρωποι». Τώρα, ὅπως φαίνεται, νομίζετε ὅτι μπορεῖτε νά καταπιαστεῖτε μέ αὐτό καί, φυσικά, ὅλοι ἐμεῖς εἴμαστε ἕτοιμοι νά βοηθήσουμε ὅλους ἐσᾶς, ἐφόσον αὐτό ἐξαρτᾶται ἀπό μᾶς. Ὁ ρόλος μας ὅμως στήν περίπτωση αὐτή ἔρχεται σέ ἐντελῶς δεύτερη μοίρα. Ἐσεῖς συνδέεστε μέ τόν Χ. Υ. Ζ. [155] — συνεπῶς, ὅλες οἱ «πηγές» τῶν ἐντύπων συγκλίνουν πρός Ἐσᾶς. Νά συνδεθεῖτε μεταξύ σας καί νά διευθύνετε τίς πηγές αὐτές: ἄν βρεῖτε ἀνθρώπους κατάλληλους γι' αὐτή τή δουλιά καί ἄξιους, τῆς ἀπόλυτης ἐμπιστοσύνης Σας, συγκροτεῖστε ἀπ' αὐτούς, ὕστερα ἀπό κοινή συμφωνία, συντονιστική ἐπιτροπή, κι' ἐμεῖς, φυσικά, θά γράψουμε σέ ὅλους, σέ ὅσους μποροῦμε, νά ἀκοῦν τήν ἐπιτροπή αὐτή. Τό μόνο πού χρειάζεται εἶναι ἡ συντονιστική ἐπιτροπή νά σκέπτεται *ἀπαραίτητα* γιά ὅλη τή Ρωσία καί σέ καμιά περίπτωση γιά μιά μόνο περιφέρεια, γιατί ὅλο τό μέλλον τῆς «Ἴσκρα» ἐξαρτᾶται ἀπό τό ἄν θά μπορέσει νά ὑπερνικήσει τόν τοπικιστικό χειροτεχνισμό καί τήν περιφερειακή ἀπομόνωση καί νά γίνει πραγματικά *στήν πράξη* πανρωσική ἐφημερίδα...

Γράφτηκε τό Δεκέμβρη τοῦ 1901
Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στό Κισινιόφ

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928
στό περιοδικό
«Προλετάρσκαγια Ρεβολιούτσιγια», τεῦχ. 1

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο
τῆς «Ἔκθεσης τῆς ὀργάνωσης «Ἴσκρα»
στό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ», πού τό ἔγραψε
ἰδιόχειρα ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια

1902

113

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Λ. Ι. ΓΚΟΛΝΤΜΑΝ

Μήπως νομίζετε ὅτι πρέπει νά κρατήσουμε μυστικό τό γεγονός ὅτι ἡ «Ἴσκρα» ἔχει τυπογραφεῖο * στή Ρωσία; Δηλ. εἶστε ἐνάντια στήν προσπάθεια νά κυκλοφορήσουμε πλατιά στό ἐξωτερικό τό ρωσικό ἀντίτυπο [156];

Σχετικά μέ τή γενική ἀνωμαλία τῆς ὑπόθεσής μας, γιά τήν ὁποία ἔχετε τόσο πικρά παράπονα — σύμφωνα μέ τά λόγια τοῦ προσώπου πού Σᾶς εἶδε τελευταῖα ** — σ' αὐτό λίγο μποροῦμε νά Σᾶς βοηθήσουμε. Πρέπει τά μέλη τῆς ὀργάνωσης τῆς «Ἴσκρα» πού βρίσκονται στή Ρωσία νά συγκροτήσουν σταθερό πυρήνα καί νά πετύχουν μιά κανονική κυκλοφορία τῆς «Ἴσκρα» σέ *ὅλη* τή Ρωσία. Αὐτό εἶναι ἀποκλειστικά ζήτημα τῆς ὀργάνωσης στή Ρωσία. Ἄν τό πετύχουμε αὐτό ἡ δουλιά θά σιγουρευτεῖ. Χωρίς αὐτό — ἡ ἀνωμαλία εἶναι ἀναπόφευκτη ***. Γιά τήν κανονική κυκλοφορία καί τό *γόητρο* ἔχει πολύ μεγάλη σημασία νά ἐκδίδεται ἡ «Ἴσκρα» στή Ρωσία κάθε 2ο ἤ 3ο φύλλο, διαλέγοντας ἐκεῖνα τά φύλλα πού δέν θά χάνουν τήν ἐπικαιρότητά τους. Λογουχάρη, ἴσως θά πρέπει νά βγεῖ τό φύλ. ἀρ. 13 [157].

Μιά ὅμως καί βγαίνει πιά, νά τυπώνετε *πολύ* μεγαλύτερο ἀριθμό ἀντιτύπων: χρειάζεται ἔστω καί μιά φορά νά δοκιμάσετε νά καλύψετε ὅλη τή Ρωσία. Θυμᾶστε πῶς Ἐσεῖς ὁ ἴδιος κάνατε παράπονα γιά τή μικρή κυκλοφορία;

Ἀκόμη μιά φορά πολλούς χαιρετισμούς καί συγχαρητήρια γιά τήν ἐπιτυχία!!

Γράφτηκε στίς 3 τοῦ Γενάρη 1902
Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στό Κισινιόφ

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* Τίς δυό σειρές τίς ἔχει γράψει ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια. *Ἡ Σύντ.*

** Προφανῶς πρόκειται γιά τόν Ι. Μπ. Μπασόβσκι. *Ἡ Σύντ.*

*** Δέν νομίζετε ὅτι ὁ Ντεμέντιεφ θά μποροῦσε νά κάνει τόν διανομέα;

114

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Ν. ΚΡΟΧΜΑΛ

3/I. Πήραμε ἀπό τό Κίεβο ἀνταπόκριση, ὅπου γίνεται κριτική τῆς δράσης τῆς ἐπιτροπῆς. Στήν ἀνταπόκριση ἀναφέρεται (1) ὅτι ἡ ἐπιτροπή εἶναι ἀδύνατα ἐνημερωμένη (ἔγιναν συλλήψεις στίς 1 μέ 2. XII., καί ἡ ἐπιτροπή δέν μπορεῖ νά ξεκαθαρίσει ποιούς συνέλαβαν καί γιατί), ὅτι εἶναι βραδυκίνητη. (2) Ἔπρεπε νά κυκλοφορήσει προκήρυξη πρός τούς ἐργάτες, πού νά τούς ἐνημέρωνε γιά τίς φοιτητικές ταραχές καί νά τούς ἐξηγοῦσε τί στάση πρέπει νά κρατήσουν οἱ ἐργάτες. Ἡ ἐπιτροπή ἦταν σύμφωνη πώς χρειάζεται μιά τέτια προκήρυξη, ὅμως δέν τήν ἔβγαλε ἔγκαιρα. Ἐμεῖς ἑτοιμαζόμαστε νά δημοσιεύσουμε τήν ἀνταπόκριση αὐτή στό φύλ. ἀρ. 14, πού θά βγεῖ ὕστερα ἀπό 10 μέρες. Γι' αὐτό, μόλις πάρετε τό γράμμα αὐτό ἀπαντεῖστε *ἀ μ έ σ ω ς*, ἄν ἔχετε μήπως καμιά ἀντίρηση σχετικά μέ τά δυό αὐτά γεγονότα, ἤ στεῖλτε ἔκθεσή σας γιά τά περιστατικά πού ἔχουν σχέση μέ τά γεγονότα αὐτά. Ἡ ἀνταπόκριση γενικά εἶναι ἐνδιαφέρουσα, ὅμως δέν θέλουμε νά δημοσιεύσουμε κριτική τῆς δράσης φιλικῆς ἐπιτροπῆς, χωρίς νά ξέρουμε τή γνώμη της. *Πολύ Σᾶς παρακαλοῦμε* νά ἐπισπεύσετε *.

Γράφτηκε στίς 3 τοῦ Γενάρη 1902
Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στό Κίεβο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

115

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΠΛΕΧΑΝΟΦ

7. II. 02.

Ἀγαπητέ Γκ. Β.! Σᾶς στέλνω τό σχέδιο προγράμματος ** μέ τίς τροπολογίες τοῦ Μπέργκ. Γράψτε μας, Σᾶς παρακαλῶ, θά κάνετε τροπολογίες ἤ θά παρουσιάσετε ὁλόκληρο ἀντισχέδιο; Θά ἤθελα ἐπίσης νά ξέρω ποιά σημεῖα δέν Σᾶς ἱκανοποίησαν.

Σχετικά μέ τή θρησκεία διάβασα στό γράμμα τοῦ Κ. Μάρξ γιά τό πρόγραμμα τῆς Γκότα αὐστηρή κριτική τῆς διεκδίκησης τῆς Gewissensfreiheit *** καί τήν ἄποψη ὅτι οἱ σοσιαλδημοκράτες πρέπει νά μιλήσουν ἀνοιχτά καί γιά τήν πάλη τους ἐνάντια στόν religiösem Spuk [158]. Νομίζετε ὅτι εἶναι δυνατό κάτι παρόμοιο

* Ἐπισημείωση στό γράμμα τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια. *Ἡ Σύντ.*
** Βλ. Β. Ι. Λένιν. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 6ος, σελ. 208-214. *Ἡ Σύντ.*
*** — ἐλευθερίας τῆς συνείδησης. *Ἡ Σύντ.*

καί μέ ποιά μορφή; Σχετικά μέ τή θρησκεία ἐμεῖς ἔχουμε πολύ λιγότερους λόγους ἀπ' ὅ,τι οἱ γερμανοί, γιά νά εἴμαστε ἐπιφυλακτικοί, ὅπως καί σχετικά μέ τή «δημοκρατία».

Δόστε Σᾶς παρακαλῶ στόν Κολτσόφ νά βγάλει ἀντίγραφο ἀπό τό δικό Σας ἀντίτυπο: ἡ δουλιά αὐτή δέν θά χρειαστεῖ πολύ χρόνο.

Πῶς πάει ἡ δουλιά Σας (μήπως γράφετε ἄρθρο γιά τό «Ζαριά», ὅπως ὑπολογίζουμε); Πότε σκέπτεστε νά τό τελειώσετε;

Καί τό «Neue Zeit» (τεύχη *1* καί *3)* καί τό *γράμμα γιά τό ἀγροτικό πρόγραμμα* παρόλα αὐτά δέν μοῦ τά στείλατε!! Σᾶς παρακαλῶ, στεῖλτε τα ἤ γράψτε γιατί καθυστέρησαν.

Παράγγειλα γιά Σᾶς τό «Conrad's Jahrbücher» [159] γιά τό 1902, τά «Wirtschaftliche Chronik» * γιά τό 1901 θά βγοῦν τό Φλεβάρη — τότε θά Σᾶς τά στείλουν. Μήπως παραγγείλατε τήν «Ἐμποροβιομηχανική Ἐφημερίδα» [160] καί μήπως ἀρχίσατε νά τήν παίρνετε;

Δέν ἀκούσατε τίποτε τό καινούργιο γιά τούς ὀπαδούς τοῦ «Ραμπότσεγε Ντιέλο»; Ἐδῶ οὔτε φωνή, οὔτε ἀκρόαση.

Ἡ μπροσούρα μου στοιχειοθετεῖται **.

Ἡ «Vorwärts» ἀρνήθηκε νά δημοσιεύσει ἔστω καί μιά περιληπτική ἀπάντηση, καί ἡ ὑπόθεση πέρασε στήν Vorstand ***. Ὁ Μπέμπελ, λέει, εἶναι μέ τό μέρος μας. Θά δοῦμε.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι.

Δικός Σας *Φρέι*

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή συλλογή «Ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς»», τεῦχος 6

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

116

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Λ. Ι. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

18. II. 02.

Ἀξιοσέβαστη Λ. Ι.! Σπεύδω νά Σᾶς πληροφορήσω, ἀπαντώντας στό γράμμα Σας, ὅτι τά ἄρθρα τοῦ Στροῦβε καί τοῦ Μπουλγκάκοφ δημοσιεύτηκαν τό *Μάη τοῦ 1897* στό «Νόβογε Σλόβο» (τεῦχ. 8, σύμφωνα μέ τήν ἰδιαίτερη ἀρίθμησή τους) [161].

* — «Οἰκονομικά χρονικά». *Ἡ Σύντ.*

** «Τί νά κάνουμε;» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 6ος, σελ. 1-195). *Ἡ Σύντ.*

*** — Διοίκηση, ἡ ΚΕ (τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας). *Ἡ Σύντ.*

Μᾶς εὐχαριστεῖ πολύ ὅτι τό ἄρθρο Σας σύντομα θά εἶναι ἕτοιμο, νά μᾶς στείλετε, Σᾶς παρακαλῶ, μαζί μ' αὐτό καί τά ἄρθρα τοῦ Στροῦβε καί τοῦ Μπουλγκάκοφ.

Χρησιμοποιήσατε μήπως τά ἄρθρα τοῦ Βλ. Τσερνόφ, πού δημοσιεύτηκαν στά τελευταῖα τεύχη τοῦ «Ρούσσκογε Μπογκάτστβο» γιά τήν ὑποκειμενική μέθοδο, τόν Μπερντιάγεφ κτλ.; Ἄχ τί καλά θά ἦταν νά ἀφιερώνατε ἔστω καί λίγες σειρές γιά νά στολίσετε αὐτόν τό φαφλατά! Στό δεύτερο τεῦχος (Φλεβάρης) τοῦ «Sozialistische Monatshefte»[162] κάποιος Λοζίνσκι θάβει ἐπίσης τόν ὑλισμό καί ἐξυμνεῖ τόν Μπερντιάγεφ.

Ἀπό τή Βόλογκντα (ὅπου βρίσκονται ἐξόριστοι ὁ Μπερντιάγεφ καί ὁ Μπογκντάνοφ) μᾶς πληροφοροῦν ὅτι οἱ ἐξόριστοι ἐκεῖ συζητοῦν ζωηρά γιά τή φιλοσοφία καί ὅτι ὁ Μπερντιάγεφ, σάν ὁ πιό κατατοπισμένος, «νικάει», ὅπως φαίνεται.

Σᾶς σφίγγω γερά τό χέρι.

Δικός Σας...

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Βέρνη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

117

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. ΜΠ. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

3/III. 02.

Ἀγαπητέ Π. Μπ.!

Ὁ Μπέργκ Σᾶς γράφει μήνυμα πρακτικῆς σημασίας πού τό διαβάσαμε συλλογικά. Ἐγώ θέλω μόνο νά προσθέσω ὅτι κάνω τίς παρακάτω τροποποιήσεις στό σχέδιό μου * (τροποποιήσεις ὑπέρ τοῦ Γκ. Β.): — βλ. στό ἑπόμενο φύλλο **. Ἀπό τίς τροποποιήσεις αὐτές θά δεῖτε ὅτι δέν μπορεῖ οὔτε κάν νά γίνει λόγος γιά διαφωνίες «ἀρχῶν».

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. Δικός Σας *Λένιν*

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Ζυρίχη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* Βλ. Β. Ι. Λένιν. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 6ος, σελ. 208-214. *Ἡ Σύντ.*

** Βλ. «Τρεῖς τροποποιήσεις στό σχέδιο προγράμματος» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 6ος, σελ. 215). *Ἡ Σύντ.*

118

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. ΜΠ. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

22. III. 02.

Ἀγαπητέ Π. Μπ.!

Πῶς πάει ἡ ὑγεία Σας ὕστερα ἀπό τό ταξίδι; Ἔχετε συνέλθει ἀπό τή ζωή τοῦ περιπλανόμενου καί ἀπό τήν «ἀντίδραση» πού περιμένατε, φεύγοντας ἀπό μᾶς;

Ἡ Βελίκα Ντμίτριεβνα Σᾶς ἔστειλε τό πρόγραμμα τοῦ Γκ. Β. καί τό δικό μας σχέδιο «ρύθμισης ἀπό ἐπιτροπή» [163] τοῦ ζητήματος μέσω μιᾶς ἐπιτροπῆς διαιτησίας sui generis *. *Ὅπως φαίνεται* τό σχέδιο αὐτό χαντακώνεται ἀπό τήν ἀπροθυμία τοῦ Γκ. Β., ἀλλά ἀκόμη δέν ξέρω ἄν θά γίνει ἀκριβῶς ἔτσι. Μέ ἐνδιαφέρει νά μάθω τί ἐντύπωση Σᾶς ἔκανε τό καινούργιο σχέδιο τοῦ Γκ. Β. καί ποιό ἀπό τά δυό σχέδια προτιμᾶτε τώρα;

Τώρα μόλις ἄρχισε ἡ ἀντιγραφή τῆς μπροσούρας Σας [164]: μέχρι τώρα ἡ ἀντιγραφέας ἦταν ἀπασχολημένη μέ τήν ἀντιγραφή τῆς ὕλης γιά τήν «Ἴσκρα» (λόγω τῆς ἀναχώρησης τοῦ Τσβετόφ [ἡ δουλιά] ** τῆς «Ἴσκρα» πού προχωροῦσε, πάει πολύ δύσκολα: τό Μάρτη θά βγεῖ μόνο ἕνα φύλλο). Ὅπως φαίνεται, ἄν ἡ μπροσούρα Σας ἐκδοθεῖ ἐδῶ, ἡ καθυστέρηση θά εἶναι ἀναπόφευκτη: ἄν δέν θέλετε νά ἀργήσει πολύ, γράψτε καί τότε θά μπορέσουμε νά τή στείλουμε στή Γενεύη. Ἄν δέν βιάζεστε τόσο πολύ, τότε μόλις τελειώσει ἡ ἀντιγραφή καί ἔρθει ὁ Τσβετόφ, θά ἀρχίσει ἡ στοιχειοθέτηση τῆς μπροσούρας Σας ἐδῶ.

Ἀκόμη γιά τό πρόγραμμα. Νά μπεῖ σέ ψηφοφορία *ὅλου* τοῦ Συνδέσμου (καί ὄχι μόνο τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς), respective *** νά ἀρχίσει μιά πολεμική ἀνάμεσά μας μέσω τοῦ Τύπου, ἐμεῖς θά τό θεωρήσουμε πολύ ἀνεπιθύμητο (ἄν καί θά ἦταν δύσκολο νά ἀποφευχθεῖ, ὅταν ἀποτύχουν οἱ προσπάθειες γιά μιά συμφωνία). Ποιά εἶναι ἡ γνώμη Σας;

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι καί Σᾶς εὔχομαι ὑγεία.

Δικός Σας...

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Ζυρίχη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. II

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* — Ἰδιόμορφη. *Ἡ Σύντ.*

** Ἡ λέξη [δουλιά] προστέθηκε κατ' ἔννοια. *Ἡ Σύντ.*

*** — ἤ. *Ἡ Σύντ.*

119

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. ΝΤ. ΛΕΪΤΕΪΖΕΝ

Πάλι zur Frage (γιά τό ζήτημα) τοῦ Κριτσέβσκι. Ὁ Γκ. Β. λέει ὅτι στήν παροικία τοῦ Παρισιοῦ *ἐπίμονα βεβαιώνουν* πώς αὐτός ὁ Μπορίς Κριτσέβσκι πῆρε *εὐχαριστήριο* γράμμα ἀπό τόν Μιλλεράν (γιά τήν ἀνταπόκρισή του στή «Vorwärts») καί πώς ὁ ἴδιος μάλιστα *παινευόταν* ἐκεῖνο τόν καιρό γι' αὐτό. Λοιπόν, μιά καί τώρα ἄναψε ἡ πολεμική ἀνάμεσα στή «Vorwärts» καί στό «Ζαριά» [165] καί τό ζήτημα μπῆκε ἐπιτακτικά, πρέπει νά καταβληθοῦν *ἀμέσως ὅλες* οἱ προσπάθειες γιά νά γίνει αὐστηρή (μέ «πάθος») ἐξέταση τῆς ὑπόθεσης αὐτῆς. Καταπιαστεῖτε, παρακαλῶ, ἀμέσως μέ τό καθῆκον αὐτό. Συγκεντρῶστε καταθέσεις ὅλων τῶν μαρτύρων τόσο αὐτῶν πού κάτι εἶδαν, ὅσο *καί ἐκείνων* πού κάτι *ἄκουσαν* σχετικά, καί ἀφοῦ τίς συγκεντρώσετε, γράψτε μας γράμμα, ἀπαριθμώντας ὅλους τούς μάρτυρες καί τίς μαρτυρίες τους. Στήν ἀνάγκη πρέπει νά ἀπευθυνθεῖτε στόν Petit, καλύτερα ὅμως νά μή «σκιάξουμε τά ἀγρίμια» καί νά τά πιάσουμε, ὅταν αὐτά δέν περιμένουν ἐπίθεση.

Λοιπόν, δράστε! Μέ ὅλη τήν ἐνεργητικότητα!

Περιμένουμε ἀπάντηση!

Δικός Σας *Φρέι*

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 23 τοῦ Μάρτη 1902
Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στό Παρίσι

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

120

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. ΜΠ. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

27. III. 02.

Ἀγαπητέ Π. Μπ.! Τώρα μόλις πῆρα τό γράμμα Σας καί σπεύδω νά Σᾶς ἀπαντήσω. Ἡ ἰδέα Σας νά δημοσιευτεῖ τό ἄρθρο στό «Ζαριά», ἀντί νά ἐκδοθεῖ μπροσούρα (παράρτημα τῆς «Ἴσκρα») μοῦ ἀρέσει πολύ καί γενικά καί εἰδικά λόγω τῶν σχεδίων μας γιά νά μετακινηθοῦμε στό Λονδίνο (ὁ Εὐγκένι Σᾶς γράφει σχετικά) [166]. Ἔχει ἀντιγραφεῖ ἤδη τό μισό περίπου ἀπό τό ἄρθρο Σας καί μόλις τελειώσει θά Σᾶς τό στείλω

ἀμέσως: ἡ ἀντιγραφή τώρα προχωρεῖ γρήγορα. Θά εἶναι ὑπέροχο νά βάλουμε στό «Ζαριά» ἄρθρο πού ἔχει ἀκριβῶς χαρακτήρα ἄρθρου περιοδικοῦ. Ἄν χρειαστεῖ νά γίνουν δρισμένες ἀλλαγές ἐφόσον τό γράμμα ἀπευθύνεται «πρός τήν «Ἴσκρα»», αὐτές θά εἶναι ἀσήμαντες.

Ὅσο ξέρω, κανένας δέν ἄρχισε νά γράφει καί δέν σκέπτεται νά γράψει σχόλια γιά τό «Κανούν Ρεβολιούτσιι» [167]. Γι' αὐτό τό λόγο γράψτε δίχως ἄλλο: καί ἀκριβῶς τά σχόλια εἶναι πού μᾶς λείπουν γιά τό «Ζαριά».

Ὁσοναφορᾶ τό πρόγραμμα, θά Σᾶς στείλω τίς μέρες αὐτές τίς παρατηρήσεις μου γιά τό σχέδιο τοῦ Γκ. Β. * (τώρα τίς ἔχει ὁ ἄρωστος φίλος **): τίς ἔδειξα στούς φίλους μας ἐδῶ καί αὐτοί μέ συμβούλεψαν νά μή τίς στείλω στόν Γκ. Β., ἐφόσον ὑπάρχουν οἱ γνῶμες τῆς ἐπιτροπῆς «διαιτησίας ἤ συμβιβασμοῦ». Θά μοῦ προξενοῦσε ὅμως μεγάλη εὐχαρίστηση νά τίς στείλω σέ Σᾶς προσωπικά, γιά νά δεῖτε τίς Bedenken *** μου, πού ἔχουν διατυπωθεῖ συστηματικά. Σχετικά μέ τό συνέδριο [168] δέν πιστεύω ὅτι τό συνέδριο αὐτό θά μπορέσει *τώρα* νά ὁδηγήσει τήν ὑπόθεση σέ αἴσιο πέρας. Δέν ξέρω πῶς θά ἀποφασίσει ὅλη ἡ Συντακτική ἐπιτροπή (σήμερα κιόλας θά τῆς κάνουμε γνωστό τό σχέδιό Σας), ἐγώ ὅμως φοβᾶμαι πολύ ὅτι, ἐφόσον δέν προετοιμάστηκε ἀκόμη ἕνα τρίτο σχέδιο, *ἐφόσον δέν ὑπάρχει καινούργια σύνθεση ψηφοφόρων*, ἐφόσον δέν ὑπάρχει *σταθερή* συμφωνία πῶς ἀκριβῶς νά ψηφίσουμε καί τίνος σχέδιο νά ψηφίσουμε καί *τί σημασία νά ἀποδόσουμε στίς ψηφοφορίες*, τό συνέδριό μας στή Ζυρίχη καί πάλι δέν θά καταλήξει σέ κανένα ἀποτέλεσμα. Ὅσο γιά τή σημασία τῆς δημοσίευσης τοῦ προγράμματος ἔχετε *χίλιες φορές* δίκιο.

Εἴδατε τό «Ἡμερολόγιο» [169] τῆς «Μπορμπά»; Σᾶς ἄρεσε;

Κυκλοφόρησε τό 4ο φύλλο τῆς «Ρεβολιουτσιόνναγια Ροσσίγια» [170]. Δουλεύουν!!

Συγνώμη γιά τό σύντομο, πολύ βιαστικό γράμμα μου. Βιάζομαι πολύ.

Δικός Σας...

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Ζυρίχη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. II

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* Βλ. «Παρατηρήσεις στό δεύτερο σχέδιο προγράμματος τοῦ Πλεχάνοφ» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 6ος, σελ. 216-239). *Ἡ Σύντ.*

** Α. Ν. Πότρεσοφ. *Ἡ Σύντ.*

*** — σκέψεις. *Ἡ Σύντ.*

121

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. Α. ΜΠΟΓΚΝΤΑΝΟΦ

Ἀγαπητοί σύντροφοι! Μᾶς εὐχαριστεῖ πολύ ἡ πρότασή Σας νά ἐκδίδουμε μπροσοῦρες. Ἀκριβῶς ἀπό μπροσοῦρες ἔχουμε κάποια ἔλλειψη, ἐνῶ θά μπορούσαμε νά ἐκδίδουμε τέτιες εὔκολα σέ ὁποιαδήποτε ποσότητα. (Ὁσοναφορᾶ τή μεταφορά τώρα δέν μποροῦμε *νά ἐγγυηθοῦμε* ὅτι θά ἔχουμε κανονική ἀποστολή en masse *, ἐλπίζουμε ὅμως ὅτι καί αὐτό θά τακτοποιεῖται ὁλοένα καί περισσότερο.) Θά Σᾶς παρακαλούσαμε ὅμως πολύ νά μήν ἐπιμένετε στόν ὅρο νά ἐγκρίνονται ἤ νά ἀπορίπτονται οἱ μπροσοῦρες en bloc **, χωρίς καμιά ἐπιμέρους ἀλλαγή. Ὁ ὅρος αὐτός δέν εἶναι καθόλου ἐξυπηρετικός καί θά καθυστερεῖ τρομερά ὅλη τή δουλιά. Παράδειγμα: τό πρῶτο ἤδη ἄρθρο γιά τίς ὀργανώσεις (γιά τά τεχνικά καθήκοντα τῆς ὀργάνωσης) πού μᾶς ἔχει σταλεῖ. Σύμφωνα μέ τή γενική γνώμη τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τό ἄρθρο αὐτό (αὐτό καθαυτό ἐνδιαφέρον καί πολύτιμο) *μέ τή μορφή αὐτή δέν μπορεῖ νά δημοσιευτεῖ,* γιατί περιέχει πράγματα ἐντελῶς ἄτοπα καί χωρίς τάκτ (ὅπως εἶναι ἡ «μονοπρόσωπη διεύθυνση» καί ἡ «δικτατορία ἑνός μέλους τῆς ἐπιτροπῆς» κτλ.), ἔχει καί ἐπιμέρους ἐλλείψεις πού θέλουν διόρθωση. Παρόλα αὐτά δέν θά ἦταν καθόλου δύσκολο νά πετύχουμε μιά συμφωνία γιά παρόμοιες ἀλλαγές, πού ἀπό τήν ἄποψη τοῦ ἀρθρογράφου δέν εἶναι πολύ οὐσιαστικές (εἶναι ὅμως ἀπόλυτα ἀναγκαῖες). Σκεφτεῖτε το καλά αὐτό καί μή σταματᾶτε μιά σοβαρή δουλιά ἀπό τήν ἐπιθυμία νά μᾶς βάλετε ἰδιαίτερα περιοριστικούς ὅρους.

Ἐπαναλαμβάνουμε: τό ἄρθρο στό σύνολό του εἶναι πρακτικά ὠφέλιμο καί πολύτιμο· γενικά *εἴμαστε σύμφωνοι νά* ἐγκρίνονται τά ἄρθρα ἤ νά ἀπορίπτονται στό σύνολό τους, χωρίς ἐπιμέρους διορθώσεις. Βλέπετε ὅμως ὅτι μέ τόν ὅρο αὐτό θά εἴμασταν *ἀναγκασμένοι* νά ἀπορίψουμε τό πρῶτο κιόλας ἄρθρο Σας — πράγμα πού θά ἔκανε ζημιά στή δουλιά μας. Ὅσο γιά τίς *ἐπιμέρους* διορθώσεις, θά μπορούσαμε, ἀσφαλῶς, νά συμφωνήσουμε μέ τόν ἀρθρογράφο. Δοκιμάστε ἔστω καί γιά παράδειγμα καί ἀφῆστε μας νά κάνουμε μιά δοκιμή μέ τίς διορθώσεις αὐτές. Ἄν θέλετε, θά Σᾶς γράψουμε καί πιό λεπτομερειακά τί ἀκριβῶς πρέπει νά ἀλλάξει.

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 28 τοῦ Μάρτη καί στίς 19 τοῦ Ἀπρίλη 1902
Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στή Βόλογκντα

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* — σέ μεγάλη ποσότητα. *Ἡ Σύντ.*

** — στό σύνολό τους. *Ἡ Σύντ.*

122

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΠΛΕΧΑΝΟΦ

4. IV. 02.

Ἀγαπητέ Γκ. Β.! Σᾶς στέλνω τό ἄρθρο μου γιά τά ὀτρέζκι *. Ὅταν τό διαβάσετε στεῖλτε το, Σᾶς παρακαλῶ, στόν Π. Μπ. μαζί μ' αὐτό τό γράμμα, γιατί *ἄν* Ἐσεῖς δεχτεῖτε τό σχέδιο, πού ἐγώ ὑποστήριξα στήν ἀρχή (δηλ. νά ἀποτελέσει τό ἄρθρο αὐτό ἕνα εἶδος γενικῆς ὑπεράσπισης τοῦ γενικοῦ μας σχεδίου), τότε πρέπει νά συμφωνήσουμε ἀπό κοινοῦ γιά τίς ἀπαραίτητες τροπολογίες. Ἄν ὅμως Ἐσεῖς ἀπορίψετε αὐτό ἀκριβῶς τό σχέδιο, τότε θά πρέπει νά βροῦμε κάποια ἄλλη λύση.

Ἔχω παραθέσει ἐδῶ κι' ἐκεῖ τό γενικό μέρος τοῦ προγράμματος (τή διακήρυξη ἀρχῶν) σύμφωνα μέ τό σχέδιό μου: εἶναι αὐτονόητο ὅτι αὐτό θά ἀλλάξει, ἄν τό σχέδιό μου ἀποριφθεῖ. (Θά μποροῦσα τότε νά παραθέσω μερικά ἀποσπάσματα ἀπό τό πρόγραμμα τῆς Ἐρφούρτης [171], ἄν Ἐσεῖς δέν ἔχετε καμιά ἀντίρηση.)

Ἡ Βελίκα Ντμίτριεβνα ἔκανε ἐδῶ κι' ἐκεῖ τίς παρατηρήσεις της στά περιθώρια, χωρίς ὡστόσο νά προτείνει σέ κάθε περίπτωση ὁρισμένες ἀλλαγές. Γράψτε, Σᾶς παρακαλῶ, τή γνώμη Σας πάνω στά σημεῖα αὐτά. Σέ ἕνα ἀπό τά σημεῖα αὐτά ἤθελα νά πῶ μερικά λόγια πρός ὑπεράσπισή μου. Ἡ Βελίκα Ντμίτριεβνα προτείνει νά παραλειφθοῦν οἱ σελίδες 79-82 ** — ἐγώ, βέβαια, δέν θά ἐπέμενα ἰδιαίτερα γι' αὐτές. Ἡ Β. Ντ. ὅμως διέκρινε ἀκόμη σ' αὐτές «ἐνθάρρυνση τῆς κακοπιστίας», γιατί σύμφωνα μέ τό σχέδιο δέν δίνεται προτίμηση στούς μικρούς ἐνοικιαστές (τῆς ἐθνικοποιημένης γῆς), ἀλλά ἐνοικιάζεται ἐξίσου στούς μεγάλους καί στούς μικρούς *μέ τόν ὅρο* νά ἐφαρμόζουν τούς ἀγροτικούς νόμους καί (NB) νά περιποιοῦνται ὀρθολογιστικά τή γῆ καί τά ζῶα.

Ἡ Β. Ντ. ἔχει τίς ἑξῆς ἀντιρήσεις: αὐτό θά εἶναι «ἔγκλημα», γιατί «ὅλα θά τά πάρουν οἱ πλούσιοι», καί ἡ ἀναπτυγμένη καλλιέργεια θά ἀφαιρέσει τή δουλιά ἀπό τά 9/10 τῶν ἐργατῶν πού δέν θά τούς βοηθήσει κανένας ἀγροτικός νόμος.

Νομίζω ὅτι ἡ ἀντίρηση αὐτή δέν εἶναι σωστή, γιατί (1)

* Βλ. «Τό ἀγροτικό πρόγραμμα τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 6ος, σελ. 305-350). *Ἡ Σύντ.*

** Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 6ος, σελ. 340-351. *Ἡ Σύντ.*

παίρνεται σάν υπόθεση ότι υπάρχει μιά πολύ αναπτυγμένη ήδη αστική κοινωνία, όπου σπάνια ό μουζίκος τά βγάζει πέρα χωρίς νά πάρει εργάτες· (2) «οί πλούσιοι» μπορούν νά πάρουν τότε τή γή, μόνο στήν περίπτωση πού ή μεγάλη οικονομία «οργανωθεί» από τεχνική καί οικονομική πλευρά, αυτό όμως δέν μπορεί νά γίνει αμέσως καί έτσι τό ξαφνικό πέρασμα πού φοβίζει τήν Βελίκα Ντμίτριεβνα δέν μπορεί νά υπάρξει· (3) ή εκτόπιση τών εργατών από τίς μηχανές είναι φυσικά αναπόφευκτο αποτέλεσμα τής μεγάλης παραγωγής, εμείς όμως δέν στηρίζουμε τίς ελπίδες μας στήν καθυστέρηση τής ανάπτυξης τών καπιταλιστικών αντιθέσεων, αλλά στήν πλήρη ανάπτυξή τους· ή βελτιωμένη καλλιέργεια τής γής προϋποθέτει επιπλέον γιγάντια αύξηση τής βιομηχανίας καί εντατική απόσπαση τού πληθυσμού από τή γή· (4) τό προτεινόμενο μέτρο όχι μόνο δέν βοηθάει κανέναν «εγκληματία», αλλά, απεναντίας, στήν αστική κοινωνία είναι τό *μόνο δυνατό* μέτρο αντενέργειας στό «έγκλημα», γιατί αυτό τό μέτρο περιορίζει άμεσα *καί τήν εκμετάλλευση τού εργάτη*, καί *τήν καταλήστευση τής γής*, καί τή χειροτέρευση τών ζώων. Ό μικρός ακριβώς παραγωγός στήν αστική κοινωνία *σπαταλάει ιδιαίτερα* τίς δυνάμεις καί τών ανθρώπων, καί τής γής, καί τών ζώων.

Άν έχετε καί Σείς τή γνώμη νά παραλειφθούν οί σελίδες 79-82, τότε δόστε μιά συμβουλή, Σάς παρακαλώ, πώς νά τροποποιηθεί ή παρατήρηση στή σελίδα 92 *.

Ποιά είναι ή γνώμη Σας, μπορεί γενικά νά δημοσιευτεί τό αγροτικό μέρος τού προγράμματος (καί σχόλια πάνω σ' αυτό) χωριστά από όλο τό πρόγραμμα, πρίν δημοσιευτεί ολόκληρο τό πρόγραμμα;

Χθές πήρα τίς διορθώσεις τού άρθρου τής Β. Ι. καί τίς έστειλα στόν Ντίτς. Χθές επίσης έστειλα στή διεύθυνσή Σας τή συνέχεια τών διορθώσεων τού άρθρου της. (Γιά νά γίνει ή δουλιά αυτή γρηγορότερα θά μπορούσε ή ίδια νά στείλει τίς διορθώσεις όταν κάνει τόν έλεγχο απευθείας στόν Ντίτς.)

Γιά τόν φτωχό Τσβετόφ — ούτε φωνή, ούτε ακρόαση από τρείς εβδομάδες τώρα. Πιθανό νά χάθηκε. Αυτό θά είναι γιά μάς τεράστια απώλεια!

Σάς σφίγγω δυνατά τό χέρι. Δικός Σας *Φρέι*

5. IV. P. S. Μόλις πήρα τό γράμμα Σας. Τό διαβίβασα στόν κόσμο μας. Αυτές τίς μέρες θά απαντήσουμε.

---

* Βλ. Άπαντα, 5η έκδ., τόμ. 6ος, σελ. 345. *Ή Σύντ.*

Στεῖλτε, Σᾶς παρακαλῶ, *ἀμέσως* τό σχέδιο τοῦ Μπέργκ (αὐτό πού τό ὀνομάσατε σχέδιο τῆς ἐπιτροπῆς) στή διεύθυνση *Frau Kiroff*, *Schraudolf*straße, 29, III I. bei *Taurer*. *Ἐπειγόντως*, γιατί αὐτοί *δέν ἔχουν ἀντίγραφο* καί δέν καταλαβαίνουν τίς παρατηρήσεις Σας. (Ἐγώ προσωπικά θά προτιμοῦσα νά δημοσιευτοῦν καί τά δυό σχέδια, στή μορφή τοῦ «τρίτου δρόμου» πού πρότειναν ὅλοι, ὅμως ἡ πλειοψηφία, ὅπως φαίνεται, ἔχει τώρα διαφορετική γνώμη.) Θά Σᾶς στείλω τά ἀγροτικά βιβλία. Ἡ Βελίκα Ντμίτριεβνα, φαίνεται, εἶναι πρόθυμη νά μετριάσει τήν «κατηγορία» ἐνάντια στούς νόμιμους μαρξιστές.

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή συλλογή «Ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς»», τεῦχ. 6

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

123

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΠΛΕΧΑΝΟΦ

17. IV. 02.

Ἀγαπητέ Γκ. Β.!

Ἔχω ἀκόμη μιά παράκληση γιά Σᾶς. Γράψτε, παρακαλῶ, ἕνα γραμματάκι στόν Κβέλτς, παρακαλώντας τον νά μᾶς βοηθήσει στό ζήτημα γιά τό ὁποῖο ἤδη ἀπευθύνθηκε σ' αὐτόν ὁ φίλος μου (μέ γράμμα ἀπό τήν Βελίκα Ντμ.), καί σήμερα κι' ἐγώ: ἄς κάνει ὅ,τι εἶναι δυνατό καί ὅ,τι ἐξαρτᾶται ἀπ' αὐτόν, γιατί εἶναι πολύ σημαντικό. Μπορεῖτε νά τοῦ γράψετε καί στά γαλλικά. Ἕνα τέτιο γράμμα πολύ θά διευκόλυνε τήν τακτοποίησή μου, πού ἤδη ἄρχισε νά διευθετεῖται καί πρέπει μόνο νά ὁλοκληρωθεῖ.

Νά, γιά κάθε ἐνδεχόμενο, ἡ διεύθυνσή του: M-r *H. Quelch*.

37 A. Clerkenwell Green.
London E. C.

Γιά τήν ὥρα νά μοῦ γράφετε στή διεύθυνση τοῦ Ἀλεξέγεφ, πού μένει δυό βήματα ἀπό δῶ. Ὕστερα ἀπό μιά ἑβδομάδα ἐλπίζω νά τακτοποιηθῶ ὁλοκληρωτικά.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι.

Δικός Σας...

P. S. Ἡ Βελ. Ντμ. ἔχει ἀπόλυτο δίκιο: ἡ πρώτη ἐντύπωση πού προκαλεῖ τό Λονδίνο εἶναι ἀπαίσια!!

Εἶναι πρόθυμος ὁ στοιχειοθέτης Σας νά ἔρθει σέ μᾶς;

Ποῦ εἶναι ὁ Μπέργκ καί ἡ Βελ. Ντμ. καί πότε ξεκινάει ὁ πρῶτος ἀπ' αὐτούς, μήπως ξέρετε;

Σᾶς ἔστειλα μέ τήν Βελ. Ντμίτρ. τά ἀγροτικά βιβλία. Τά πήρατε;

Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. III — *Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο*

124

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. ΜΠ. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

18. IV. 02.

Ἀγαπητέ Π. Μπ.!

Σᾶς γράφω δυό λόγια, μέ τήν εὐκαιρία: εἶναι ἀνάγκη νά δόσετε τό γρηγορότερο στόν Μπ. Ν—τς τά γράμματα πού μόλις πήραμε γι' αὐτόν. Ἄν δέν εἶναι ὁ Μπ. Ν—τς σέ Σᾶς, στεῖλτε τα, παρακαλῶ, ἐκεῖ πού πάει.

Ἄν ὁ Μπέργκ εἶναι σέ Σᾶς, παρακαλέστε τον νά μοῦ γράψει δυό λόγια γιά τά σχέδιά του: πότε καί ποῦ θά πάει, γιά πόσες μέρες. Καί τό κυριότερο: πῆρε ἄραγε τά 2 μου γράμματα πού τοῦ ἔστειλα τό Σάββατο (στίς 12) τό πρωί μέ τό ταχυδρομεῖο τῆς πόλης;

Ἀσχολούμαστε μέ τήν τακτοποίηση: φροντίδες πολλές. Γιά τήν ὥρα γράφετε στή διεύθυνση τοῦ Ἀλεξέγεφ — τά παίρνω ἀμέσως (Mr. Alexejeff. 14. Frederickstr. 14. Gray' s jun. Road. London W. C.). Τό γράμμα μου ἀπό τήν Κολωνία θά τό πήρατε ἀσφαλῶς; *

Πῶς πάει τό ἄρθρο Σας;

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι.

Δικός Σας...

(Ἡ πρώτη ἐντύπωση ἀπό τό Λονδίνο εἶναι ἀπαίσια. Καί ἀκρίβια παντοῦ!)

Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στή Ζυρίχη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. III — *Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο*

* Πρόκειται γιά τίς «Παρατηρήσεις πάνω στό σχέδιο προγράμματος τῆς ἐπιτροπῆς» (Ἅπαντα, 5η ἐκδ., τόμ. 6ος, σελ. 245-256). Μέρος τῶν «Παρατηρήσεων» τό ἔγραψε ὁ Β. Ι. Λένιν στήν Κολωνία, ὅπου παρέμεινε, πηγαίνοντας ἀπό τό Μόναχο στό Λονδίνο. *Ἡ Σύντ.*

125

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. ΜΠ. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

23. IV. 02.

Ἀγαπητέ Π. Μπ.! Νά ἡ νέα μου διεύθυνση (πού θά Σᾶς παρακαλοῦσα πολύ νά μή τήν πεῖτε σέ κανέναν, οὔτε στά μέλη τοῦ Συνδέσμου, ἐκτός ἀπό τά πιό κοντινά πρόσωπα, ὅπως ὁ Λ. Γκρ. ἤ ὁ Μπ. Ν.: οἱ ὑπόλοιποι ἄς χρησιμοποιοῦν τήν παλιά διεύθυνση τοῦ Ἀλεξέγεφ καί οἱ ξένοι τή διεύθυνση τοῦ Ντίτς. Ἄν εἶναι δυνατό — φροντεῖστε ἀκόμη καί στίς συζητήσεις νά χρησιμοποιεῖτε συστηματικά τό Μόναχο ἀντί τό Λονδίνο καί μοναχιῶτες ἀντί λονδρέζους).

Mr. Jacob *Richter* (Holford)
30. Holford Square. Pentonville. *London W. C.*

Ὁ Μπέργκ βέβαια θά ἔχει φύγει ἤδη: σήμερα πῆρα τό γράμμα του πού γράφει ὅτι φεύγει τήν Πέμπτη. Ἄν εἶναι ἀκόμη σέ Σᾶς, πέστε του ὅτι, ἄν δέν προλάβει τόν Ἀλεξέγεφ, μπορεῖ νά πάει στόν Ρίχτερ — εἶναι δυό βήματα.

Ἄν εἶναι ἐκεῖ ἡ «πρώην οἰκονομολόγος» (πρόσωπο πού Σᾶς ἄρεσε), ρωτεῖστε την ἤ μάλλον μή τή ρωτᾶτε, ἀλλά: νά τήν ἐξετάσετε μέ ἐπιμέλεια, ἄν *ἔστειλε* τά συστημένα ἐκεῖνα γράμματα πού τῆς δόθηκαν στίς 11. IV. 02. στό Μόναχο γιά νά τά στείλει. Ἄν ναί, ἄς μᾶς στείλει ἀμέσως τίς ἀποδείξεις. Ἄν ὄχι, νά τήν κατσαδιάσετε γιά τά καλά, ρωτεῖστε την ποῦ εἶναι λοιπόν τά γράμματα, ἤ καλύτερα δόστε της ἐντολή νά μᾶς γράψει (στή διεύθυνση τοῦ Ἀλεξέγεφ).

Σήμερα ἀκριβῶς Σᾶς στέλνω σέ πακέτο (ὄχι συστημένο) κάτι πολύ ἐνδιαφέρον γιά τόν Λ. Γκρ.: ἄς δόσει ἐξαιρετική προσοχή.

Μήπως ἔγραψε ὁ Γκ. Β. τό κύριο ἄρθρο πού ὑποσχέθηκε γιά τό φύλ. ἀρ. 20 τῆς «Ἴσκρα»; Ἄν ναί, στάλθηκε μήπως στό τυπογραφεῖο; Στάλθηκε τίποτε ἄλλο στό τυπογραφεῖο ἀπό Σᾶς; Ἄν ὄχι, *πῶς θά γίνει* μέ τό κύριο ἄρθρο; Ἀλήθεια, τό ἀφήσατε τό ζήτημα αὐτό ἀνοιχτό; Ὁ Μπέργκ τίποτε δέν γράφει γι' αὐτό!;!;

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι.

Δικός Σας...

Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στή Ζυρίχη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. III

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

126

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. ΜΠ. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

3. V. 02.

Ἀγαπητέ Π. Μπ.! Αὐτές τίς μέρες Σᾶς ἔστειλα ἕνα «γράμμα γιά τόν Κ.» *, χωρίς νά προσθέσω οὔτε μιά σειρά γιά Σᾶς, ἐπειδή δέν εἶχα καθόλου καιρό. Ἐλπίζω ὅτι θά μέ συγχωρήσετε γι' αὐτό.

Θά ἤθελα τώρα νά μιλήσουμε λιγάκι μαζί Σας σχετικά μέ τό ἄρθρο γιά τά ὀτρέζκι **. Τό διόρθωσα, παίρνοντας ὑπόψη *ὅλες* τίς ὑποδείξεις καί τίς ἀπαιτήσεις τῆς ἀνώτερης ἐπιτροπῆς. Τώρα τό στέλνω στόν Γκ. Β. *γιά νά τό διαβιβάσει σέ Σᾶς:* μή ξεχνᾶτε νά τό ζητήσετε, ἄν τό καθυστερήσει (γιατί τό τυπογραφεῖο τοῦ Ντίτς δέν ἔχει δουλιά!). Ὁ Μπέργκ ἔμεινε ἱκανοποιημένος ἀπό τίς διορθώσεις μου, μοῦ εἶπε ὅμως ὅτι Ἐσεῖς ἰδιαίτερα φέρατε ἀντιρρήσεις γιά τό ἄρθρο. Ἄν αὐτό δέν Σᾶς ἀποσπάσει πολύ ἀπό τή δουλιά, Σᾶς παρακαλῶ, γράψτε, ποῦ βρίσκεται ἡ αἰτία τῆς δυσαρέσκειάς Σας. Αὐτό μέ ἐνδιαφέρει πολύ. (Ἄν γράφετε ἄρθρο, τότε Σᾶς παρακαλῶ μή σταματᾶτε, γιατί ἡ συζήτηση αὐτή δέν εἶναι καθόλου «πρακτική», ἀλλά post festum *** σέ σημαντικό βαθμό.)

Ἐγώ, λογουχάρη, δέν καταλαβαίνω καλά τήν προσθήκη Σας «...πού καταπιέζουν βαριά τήν ἀγροτιά...» (τά ὑπολείμματα τῆς δουλοπαροικίας). 1ο, αὐτή εἶναι περιττή, γιατί δέν προσθέτει τίποτε στό *νόημα*. 2ο, δέν εἶναι ἀκριβής (δέν καταπιέζουν βαριά μόνο τήν ἀγροτιά, μάλιστα καί ἡ ζημιά τους δέν βρίσκεται μόνο στήν «καταπίεση» τοῦ ἑνός ἤ τοῦ ἄλλου κοινωνικοῦ στρώματος).

Τό πρόγραμμα στάλθηκε ἤδη γιά ἀντιγραφή καί θά μπεῖ σάν κύριο ἄρθρο τῆς «Ἴσκρα» στό φύλ. ἀρ. 21. Τό ζήτημα ἄν πρέπει νά γράψω κριτική (πού ἐπιτράπηκε ἀπό τήν ἀνώτερη ἐπιτροπή), ἀκόμη δέν τό ἀποφάσισα, γιατί θέλω νά ξαναδιαβάσω ἀρκετές φορές τό πρόγραμμα δημοσιευμένο «μέ τήν ἡσυχία μου», ἐνῶ τώρα δέν συνῆλθα ἀκόμη ἐντελῶς ἀπό τό σάλο τοῦ Λονδίνου ****.

---

* Δέν ἐξακριβώθηκε γιά ποιόν πρόκειται. *Ἡ Σύντ.*

** Βλ. Β. Ι. Λένιν. «Τό ἀγροτικό πρόγραμμα τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 6ος, σελ. 305-350). *Ἡ Σύντ.*

*** — κατόπιν ἑορτῆς. *Ἡ Σύντ.*

**** Πρόκειται γιά τή μετακόμιση τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Ἴσκρα» ἀπό τό Μόναχο στό Λονδίνο. *Ἡ Σύντ.*

Τί κάνουν ὁ Λ. Γκρ. καί ὁ Μπορίς Νικολάγεβιτς; Πῶς πάει ἡ δουλιά τοῦ πρώτου; Καί ἡ ὑγεία τοῦ δεύτερου; *Ἐμεῖς σ' αὐτόν ὑπολογίζουμε γρήγορα (πιθανό),* καί γι' αὐτό εὔχομαι νά γίνει τό γρηγορότερο ἐντελῶς καλά.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι κι' εὔχομαι ὑγεία.

Δικός Σας...

P. S. Διαβιβάστε στόν Μπ. Ν. ὅτι στό Βορόνεζ πιάστηκαν 40 ἄτομα (λένε), μάλιστα καί τό σημερινό γράμμα ἀναφέρει καί τά ὀνόματα: «Κάρποφ, Λιουμπίμοφ, Κοροστένιεφ, Κάρντατσεφ, Μπουτκόβσκι, Μαχνόβετς καί Γκουμπάρεβα, οἱ 4 τελευταῖοι ἀφέθηκαν ἐλεύθεροι χωρίς ἀνάκριση. Στήν Οὐφά ἔγιναν 8 ἔρευνες καί 2 συλλήψεις: οἱ Μπόικοφ καί Σαζόνοφ, φοιτητές». Οἱ σύντροφοι τοῦ Βορόνεζ πιάστηκαν (1. IV.) τάχα «μέ ἐντολή τῆς Πετρούπολης — Κιέβου» (sic!). Αὐτό εἶναι *ὅλο* τό περιεχόμενο ἑνός γράμματος πού στάλθηκε σέ μᾶς *ἀπευθείας*.

Γενικά ἔγιναν πάρα πολλές συλλήψεις! *Εἶναι σχεδόν σίγουρο,* ὅτι πιάστηκε καί ὁ δικός μας Ναντέζα, πού τόν εἴδατε καί τόν γνωρίσατε καί στή Ζυρίχη καί σέ μᾶς — ναί, ναί, αὐτός ὁ ἴδιος! Εἶναι κακό, πολύ μεγάλο κακό!

NB Ὁ Λ. Γκρ. ἄς στείλει ἀμέσως τό φύλλο τῆς «Πριντνιεπρόβσκι Κράι» [172] πού πήρατε ὅπως βγῆκε ἀπό τή λογοκρισία.

Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στή Ζυρίχη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. III

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

127

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. Ι. ΚΡΕΜΕΡ

Πρός τόν Ἀλεξάντρ

4. V. 02.

Ἀξιότιμε σύντροφε! Ἔχουμε σοβαρούς λόγους νά φοβόμαστε, ὅτι ὁ ἀντιπρόσωπός μας (στή συνδιάσκεψη) πιάστηκε ἀμέσως μετά τή συνδιάσκεψη, χωρίς νά προλάβει νά διαβιβάσει τήν ὑπευθυνότητά του [173]. Γι' αὐτό Σᾶς παρακαλῶ νά μᾶς γνωρίσετε: 1) ποιός ἀκόμη ἐκλέχτηκε μέλος τῆς προπαρασκευαστικῆς (ἤ

όργανωτικῆς κτλ.) ἐπιτροπῆς, ἐκτός ἀπό τόν ἀντιπρόσωπό μας; καί 2) πῶς νά ἔλθουμε σέ ἐπαφή μέ τά πρόσωπα αὐτά (διεύθυνση, κρυπτογραφικός κώδικας, παρασύνθημα κτλ.);

Τήν ἀνακοίνωσή Σας θά μπορούσατε νά τή γράψετε μέ χημική μελάνη ἤ κρυπτογραφημένη, ἄν χρειάζεται, δίνοντας τόν κώδικα ἀποκρυπτογράφησης προσωπικά στόν κομιστή. Γενικά βολικότερα εἶναι νά ἔχουμε ἐπαφή μέσω τοῦ κομιστῆ, πού θά μπορεῖ σέ ἔκτακτες περιπτώσεις καί νά τηλεγραφεῖ καί μάλιστα, ἄν εἶναι κάτι τό ἰδιαίτερα ἐπεῖγον καί ἐπιτακτικό, νά ἀποφασίζει μόνος του.

Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στό Παρίσι

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

128

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΝΩΣΗ ΤΩΝ ΡΩΣΩΝ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΩΝ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

Πρός τήν Ἕνωση

4. V. 02.

Λόγω τῶν ἀπόλυτα ἀπροσδόκητων καί ἀπρόβλεπτων γιά μᾶς περιστατικῶν, μόλις χθές πήραμε τό γράμμα Σας καί δέν μπορούσαμε νά Σᾶς ἀπαντήσουμε νωρίτερα. Ἀπό τόν ἀντιπρόσωπό μας δέν πήραμε καμιά ὑπόδειξη γιά τό «συμβατικό μέρος». Γι' αὐτό τό λόγο πιό σκόπιμο θά εἶναι, ἄν Ἐσεῖς θά πάρετε ἄμεσα μέτρα γιά νά φτάσει τό φυλλάδιο στίς ἐπιτροπές[174]. Πρέπει κάποιος ἀπό τούς δικούς μας νά ἔχει πιαστεῖ. Γιά τή σύλληψη στό Μπελοστόκ γιά τήν ὥρα δέν δημοσιεύουμε. Σᾶς παρακαλοῦμε ἐπίμονα, γιά γρηγορότερη ἐνημέρωση σέ *σοβαρές* ὑποθέσεις, νά μᾶς τά ἀνακοινώνετε ὅλα μέσω τοῦ παρισινοῦ συντρόφου (Λέιτεϊζεν), στέλνοντας σέ μᾶς (στή διεύθυνση: Herrn Philipp Rögner. Cigarrenhandlung. Neue Gasse. 44. Nürnberg) ἤ ἀντίγραφο τῶν ἀναφορῶν πού διαβιβάστηκαν στόν παριζιάνο, ἤ σύντομη περίληψή τους.

Γιά τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα» ***Φρέι***

Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στό Παρίσι

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

129

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. ΝΤ. ΛΕΪΤΕΪΖΕΝ

5/V. 02.

Ἀγαπητέ Λέιτεϊζεν! Μόλις τώρα πῆρα τό γράμμα Σας γιά τήν ἄφιξή Σας. Σπεύδω νά Σᾶς ἀνακοινώσω ὅτι *χθές* Σᾶς ἔστειλα ἕνα *πολύ σημαντικό* γράμμα στή διεύθυνση 130 Mont Parnasse 130 (γιά Σᾶς). *Ὁπωσδήποτε* πάρτε ὅλα τά μέτρα γιά νά βρεῖτε τό γράμμα αὐτό καί νά ἐκπληρώσετε τήν ἄκρως ἐπείγουσα ἐντολή πού ἀναφέρεται στό γράμμα αὐτό. Στήν ἴδια ἀκριβῶς διεύθυνση εἶχε σταλεῖ νωρίτερα καί ἄλλο γράμμα, τό ὁποῖο ἐπίσης πρέπει νά βρεῖτε.

Ἐμεῖς βέβαια θά εἴμαστε ἐδῶ τήν ἐρχόμενη ἑβδομάδα καί χαρήκαμε πολύ γιά τόν ἐρχομό Σας. Προσπαθεῖστε νά πετύχετε τό πρωινό τρένο καί πηγαίνετε σ' ἐκεῖνο τόν κύριο (σύντροφο) στή διεύθυνση τοῦ ὁποίου γράφετε. Σχετικά μέ τό ἄν δέν πρέπει νά πάρετε aller-retour *, δέν μπορῶ νά Σᾶς πῶ τίποτε τό συγκεκριμένο: *γιά τήν ὥρα* δέν προβλέπεται πώς θά μπορούσαμε νά Σᾶς καθυστερήσουμε ἐδῶ γιά εἰδικές ἀνάγκες.

Μήπως Σᾶς χρειάζονται ὁδηγίες καί βοηθήματα γιά τό δρομολόγιο καί τόν πρῶτο προσανατολισμό Σας στό Λονδίνο;

Καλή ἀντάμωση!

Δικός Σας *Λένιν*

Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στό Παρίσι

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

130

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ Π. Ν. ΛΕΠΕΣΙΝΣΚΙ, Ι. Ι. ΡΑΝΤΣΕΝΚΟ **

Πῆρα τή στατιστική. Εὐχαριστῶ πάρα πολύ. Στεῖλτε ἀκόμη ὑλικό σχετικά μέ τήν ἐκτίμηση τῶν γαιῶν τοῦ κυβερνείου Βλαντίμιρ, τ. V, ἔκδ. III. 1901 (νομός Γκοροχοβέτς) — ἀλλά καί ἄλλους τόμους.

Γράφτηκε στίς 5 τοῦ Μάη 1902
Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στό Πσκόφ

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* — εἰσιτήριο μέ ἐπιστροφή. *Ἡ Σύντ.*

** Τό γράμμα εἶναι ἐπισημείωση στό γράμμα τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια. *Ἡ Σύντ.*

131

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Μ. ΚΡΖΙΖΑΝΟΒΣΚΙ

6. V.

Πήραμε τό γράμμα Σας. Ὁ Ντέρεβο, κατά τά φαινόμενα, πιάστηκε. Ὁ Κλέρ πρέπει ὁπωσδήποτε νά ἀποφύγει τή σύλληψη καί γι' αὐτό τό λόγο πρέπει νά περάσει ἀμέσως στήν παρανομία. Ἡ συνάντηση μέ τή Σάσα * (γι' αὐτή πρόφτασε νά μᾶς γράψει ὁ Ντέρεβο) εἶχε σάν ἀποτέλεσμα νά συγκροτηθεῖ ἐπιτροπή γιά τή σύγκληση τοῦ συνεδρίου μέσα σέ 5 μῆνες.

Τό *βασικό* μας καθῆκον τώρα εἶναι νά τό προετοιμάσουμε, δηλ. πρόσωπα *ἀπόλυτα* δικά μας νά μποῦν σέ ὅσο τό δυνατό περισσότερες ἐπιτροπές καί νά προσπαθήσουν νά ὑπονομεύσουν τήν ΚΕ τοῦ Νότου τῶν νότιων ἐπιτροπῶν (= σβούρα). Ἡ «σβούρα» αὐτή, πού τή στριφογυρίζει ὁ Genosse (ὁρισμένοι μάλιστα τόν κατηγοροῦν πώς εἶναι καί προβοκάτορας, πράγμα πού δέν ἐξακριβώθηκε ἀκόμη), εἶναι τό κύριο ἐμπόδιο (ἀκόμη καί ἡ Πετρούπολη). Γι' αὐτό τό λόγο τό ἄμεσο καθῆκον εἶναι: ὁ Κούρτς + ὁ Ἐμπριόν καί οἱ δυό νά μποῦν ἀμέσως στίς ἐπιτροπές. Στή συνέχεια ὁ Κλέρ καί ὁ Μπροντιάγκιν νά ἀκολουθήσουν μέ τή μιά ἤ τήν ἄλλη μορφή τό παράδειγμά τους. Αὐτό εἶναι τό κύριο καθῆκον, γιατί διαφορετικά θά μᾶς ἐκτοπίσουν ὁπωσδήποτε: νά ὑποτάξετε ὅλα τά ἄλλα στό καθῆκον αὐτό, νά θυμᾶστε τή σοβαρότατη σημασία πού ἔχει τό δεύτερο συνέδριο! Προσαρμόστε σ' αὐτό... ** καί μελετεῖστε τήν ἐπίθεση στό κέντρο, στό Ἰβάνοβο κι' ἀλλοῦ, στά Οὐράλια καί στό Νότο. Ἡ τυπική πλευρά ἀποκτᾶ τώρα πολύ μεγάλη σημασία.

Ὁ Μπροντιάγκιν ὑποπτεύεται προβοκάτσια. Ἐδῶ προβοκάτσια δέν μπορεῖ νά ὑπάρχει, εἴμαστε ἤδη στό Λονδίνο. Πολύ πιθανό νά ἔπιασαν πολλά νήματα σέ μερικούς ἀπό τούς συλληφθέντες ἀνθρώπους μας — αὐτό τά ἐξηγεῖ ὅλα. Φυλάξτε τόν ἑαυτό σας καλύτερα ἀπό τήν κόρη τοῦ ὀφθαλμοῦ σας — γιά τό «κύριο καθῆκον» ***. Ἄν ἐμεῖς (δηλ. *ἐσεῖς)* δέν τό καταφέρετε αὐτό, τότε τό κακό θά εἶναι πολύ μεγάλο.

Στεῖλτε ἀμέσως ὁλόκληρο τό γράμμα αὐτό στόν Μπροντιάγκιν καί πέστε του νά μᾶς γράφει ὁπωσδήποτε καί συχνότερα: ὅλα τά γράμματά του ἔφτασαν πολύ καλά.

Ἄν ἐξακριβωθεῖ ὅτι ὁ Ντέρεβο χάθηκε, τότε πρέπει νά ἀνταμώσουμε ὅσο τό δυνατό γρηγορότερα μέ τόν Κλέρ ἤ μέ τόν Μπροντιά-

---

* Σάσα — συνωμοτική ὀνομασία τῆς συνδιάσκεψης τῶν ἐπιτροπῶν τοῦ ΣΔΕΚΡ στό Μπελοστόκ. *Ἡ Σύντ.*

** Ἡ λέξη πού ἔχει σβηστεῖ στό χειρόγραφο δέν ἔχει ἐξακριβωθεῖ. *Ἡ Σύντ.*

*** Πρόκειται γιά τήν προετοιμασία τοῦ II συνεδρίου τοῦ Κόμματος. *Ἡ Σύντ.*

γκιν ἤ νά ἀνταλλάξουμε πολύ λεπτομερειακά γράμματα, ἄν ὑπάρχουν πολύ καλές διευθύνσεις (;) γιά νά Σᾶς στείλουμε ὅλες τίς λεπτομέρειες γιά τή Σάσα (τή διεύθυνση γιά τό ἐξώφυλλο στεῖλτε την τό γρηγορότερο).

Γιά τό διαβατήριο φροντίστε μόνοι σας, σέ μᾶς μήν ἐλπίζετε. Δέν πρέπει νά ἀντικατασταθεῖ ὁ Κλέρ μέ τόν Μπροντιάγκιν, μιά καί ὅλοι τόν γνωρίζουν ἤδη;

Ποιός θά εἶναι ἀντιπρόσωπος ἀπό τή Μόσχα; Εἶναι ἀπόλυτα σίγουρος; Ἔχει καλό διάδοχο; Συνεπῶς, ξανά καί ξανά: νά μπεῖτε στίς ἐπιτροπές. Εἶναι σίγουρο τό Νίζνι;

Γράφτηκε στίς 6 τοῦ Μάη 1902
Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στή Σαμάρα

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

132

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΠΛΕΧΑΝΟΦ

Πῆρα τό ἄρθρο μέ τίς παρατηρήσεις Σας *. Ἔχετε καλή ἀντίληψη σχετικά μέ τό τάκτ στίς σχέσεις ἀπέναντι στούς συναδέλφους τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς! Δέν διστάζετε ἀκόμη καί στήν ἐκλογή τῶν πιό περιφρονητικῶν ἐκφράσεων, γιά νά μή μιλήσουμε πιά γιά τήν «ψηφοφορία» τῶν προτάσεων, πού δέν κάνατε τόν κόπο καί νά τίς διατυπώσετε, ἀκόμη καί γιά τήν «ψηφοφορία» σχετικά μέ τό ὕφος. Θά ἤθελα νά ξέρω τί θά λέγατε Σεῖς, ἄν ἀπαντοῦσα ἐγώ μέ τόν ἴδιο τρόπο στό ἄρθρο Σας γιά τό πρόγραμμα; Ἄν βάλατε σκοπό Σας νά κάνετε ἀδύνατη τήν ἀπό κοινοῦ δουλιά μας, τότε μέ τό δρόμο πού διαλέξατε μπορεῖτε πολύ γρήγορα νά φτάσετε στό σκοπό αὐτό. Ὅσοναφορᾶ τίς προσωπικές σχέσεις καί ὄχι τίς σχέσεις δουλιᾶς, τίς χαλάσατε ἤδη ὁριστικά, ἤ σωστότερα: πετύχατε τήν πλήρη διακοπή τους.

Ν. Λένιν

Γράφτηκε στίς 14 τοῦ Μάη 1902
Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. III

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* Βλ. Β. Ι. Λένιν «Τό ἀγροτικό πρόγραμμα τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 6ος, σελ. 305-350). *Ἡ Σύντ.*

133

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Φ. Β. ΛΕΝΓΚΝΙΚ

Λοιπόν τώρα τό καθῆκον Σας εἶναι νά συγκροτήσετε *μόνος Σας* ἐπιτροπή γιά τήν προετοιμασία τοῦ συνεδρίου [175], νά προσλάβετε σ' αὐτή τήν ἐπιτροπή τόν μπουντοφικό * (ἀφοῦ τόν ζυγίσετε *ἀπ' ὅλες τίς πλευρές* — αὐτό NB!), νά βάλετε δικούς μας ἀνθρώπους σέ ὅσο τό δυνατό μεγαλύτερο ἀριθμό ἐπιτροπῶν, φυλάγοντας ὥς τό συνέδριο τόν ἑαυτό Σας καί τούς ἀνθρώπους μας περισσότερο ἀπό τήν κόρη τῶν ματιῶν Σας. Ὅλα αὐτά ἔχουν πολύ μεγάλη σημασία! Νά τό θυμᾶστε. Στή δουλιά αὐτή νά εἶστε πιό τολμηρός, θρασύς καί ἐφευρετικός, καί στά ἄλλα πιό ἤρεμος καί προσεκτικός.

Πονηροί σάν τά φίδια καί πράοι (ἀπέναντι στίς ἐπιτροπές: τῆς Μπούντ καί τῆς Πετρούπολης) σάν τά περιστέρια.

Ὅλος δικός Σας *Σταρίκ*

Γράφτηκε στίς 23 τοῦ Μάη 1902
Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στή Σαμάρα

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

134

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Λ. Ι. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

14. VI. 02.

Ἀξιοσέβαστη Λ. Ι.!

Κάνετέ μου τή χάρη, δόστε ἤ στεῖλτε στόν Ἀρσένιεφ (Λ. Γκρ.) τό συνημμένο γράμμα.

Πῶς τά περνᾶτε; Πῶς πᾶνε οἱ δουλιές Σας; Σᾶς συμβουλεύω νά ξεκουραστεῖτε τό καλοκαίρι, ζηλεύω τρομερά, ὅμως δέν μπορῶ νά πάω γιά ξεκούραση — τά νεῦρα μου ὅμως εἶναι ξεχαρβαλωμένα πέρα γιά πέρα.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι.

Δικός Σας *Λένιν*

Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στή Ζυρίχη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* τόν Κ. Πορτνόι. *Ἡ Σύντ.*

135

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ι. Ι. ΡΑΝΤΣΕΝΚΟ

Τώρα μόλις δόσαμε στόν *μπουντοφικό* γιάφκα νά ἔρθει σέ Σᾶς. Πρόκειται γιά τό θέμα τοῦ συνεδρίου. Ἐσεῖς μαζί μ' αὐτόν (+ τό γραφεῖο ἤ κάποιον ἀκόμη) πρέπει νά συγκροτήσετε τή ρωσική ἐπιτροπή γιά τήν προετοιμασία τοῦ συνεδρίου. Νά κρατᾶτε στάση πιό *ἐπιβλητική* καί νά εἶσαστε *προσεκτικός*. Νά ἀναλάβετε περισσότερες περιοχές καί νά καταπιαστεῖτε σ' αὐτές μέ τήν προετοιμασία τοῦ συνεδρίου, νά ἐπικαλεῖστε τό γραφεῖο (δίνοντάς του ἕνα ἄλλο ὄνομα), κοντολογῆς, νά κάνετε ἔτσι πού νά ἔχετε ὅλη τήν ὑπόθεση *ἀπόλυτα στά χέρια Σας*, καί ἡ Μπούντ ἄς περιοριστεῖ γιά τήν ὥρα στήν Μπούντ. Ἐμεῖς θά ἀρχίσουμε ἐδῶ μιά σειρά διαπραγματεύσεις γιά τήν ἐδῶ προσέγγιση καί θά Σᾶς ἐνημερώνουμε ἀμέσως.

Ἑπομένως, γιά τήν ὥρα *σκεφτεῖτε* τήν πιό εὐνοϊκή γιά μᾶς σύνθεση τῆς «ρωσικῆς ἐπιτροπῆς γιά τήν προετοιμασία τοῦ συνεδρίου» (ἴσως θά εἶναι κατάλληλο νά εἰπωθεῖ ὅτι Ἐσεῖς συγκροτήσατε ἤδη τήν ἐπιτροπή αὐτή καί εἶστε πολύ εὐχαριστημένος *γιά τή συμμετοχή* τῆς Μπούντ ἤ κάτι παρόμοιο). Νά ἀναλάβετε *ὁπωσδήποτε*, τή γραμματεία σ' αὐτή τήν ἐπιτροπή. Αὐτά θά εἶναι τά πρῶτα βήματα. Καί ἀργότερα βλέπουμε.

Λέω «σκεφτεῖτε» τή σύνθεση, γιά νά ἔχετε μεγαλύτερη ἐλευθερία: μή δεσμεύεστε ἀμέσως ἀπέναντι στήν Μπούντ (μπορεῖτε, λ.χ., νά πεῖτε ὅτι ἔχει τακτοποιηθεῖ ἡ σύνδεση μέ τό Βόλγα, τόν Καύκασο, τό κέντρο — ἔχουμε ἕναν ἄνθρωπο ἀπό κεῖ — καί μέ τό Νότο — γιά κεῖ φεύγουν ἀπό δῶ δυό ἄτομα) καί σταθεῖτε νοικοκύρης τῆς ἐπιχείρησης αὐτῆς. Ὅμως ὅλα αὐτά πολύ προσεκτικά, χωρίς νά προκαλεῖτε μομφές.

Γράψτε λίγα λόγια, Σᾶς εἶναι σαφής ὁ ρόλος Σας; Ἴσως προλάβουμε ἀκόμη νά ἀνταλλάξουμε γράμματα.

Νά στέλνετε ἐξάπαντος τήν ἑβδομαδιαία ἐφημερίδα *κανονικά* στή διεύθυνση τοῦ Rögner: εἶναι ἀπαραίτητο νά ἔχουμε τήν πιό κανονική ἀλληλογραφία. Κι' ἐμεῖς θά θέλαμε νά στέλνουμε τό εἰδικό ἑβδομαδιαῖο περιοδικό: στεῖλτε τό γρηγορότερο τή διεύθυνση ἑνός γιατροῦ, ἑνός τεχνίτη, ἑνός ποδηλατιστῆ, ἑνός καλλιτέχνη κτλ. κτλ.

Ὅλος δικός Σας...

Γράφτηκε στίς 22 τοῦ Ἰούνη 1902
Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στήν Πετρούπολη

Πρωτοδημοσιεύτηκε ὁλόκληρο τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

136

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Λ. Ι. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

23. VI. 02.

Ἀξιοσέβαστη Λ. Ι.!

Μέ μεγάλη μου λύπη δέν μπορῶ μέ κανένα τρόπο νά ἐκπληρώσω τήν παράκλησή Σας καί νά ἔρθω στή Βέρνη. Ἡ ὑγεία μου εἶναι πολύ ἄσχημη, καί ἀλήθεια δέν ξέρω ἄν θά τά καταφέρω μέ τή διάλεξη στό Παρίσι: δέν πρόλαβα νά προετοιμαστῶ, Arbeitsunfähigkeit * σχεδόν πλήρης, τά νεῦρα μου εἶναι χάλια. Ἄν θά μποροῦσα θά ξέφευγα καί ἀπό τό Παρίσι, μά τήν ἀλήθεια θά ἦταν πιά ἀσυνειδησία νά κοροϊδέψω [176]. Ἄν δέν θά ρεζιλευτῶ στό Παρίσι καί ἄν θά ξεκουραστῶ μετά — τότε θά προσπαθήσω (ἴσως κατά τό φθινόπωρο) ὁπωσδήποτε νά ξεγλιστρήσω κάπως ὥς Ἐσᾶς, τώρα ὅμως, μά τήν πίστη μου, δέν μπορῶ.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι καί Σᾶς εὐχαριστῶ γιά ὅσα μοῦ ἀνακοινώνετε γιά Σᾶς.

Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Ἡ γυναίκα μου θέλει νά μάθει: πάρθηκε τό γράμμα γιά τόν Λ. Γκρ. καί στή συνέχεια τό γράμμα της γιά τά χρήματα (μέ τήν παράκληση νά ἐπιστρέψουν τά χρήματα πίσω ἤ νά ἐμβαστοῦν στόν Ρίχτερ);

Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στή Βέρνη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

137

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΠΛΕΧΑΝΟΦ

23. VI. 02.

Ἀγαπητέ Γκ. Β.! Μοῦ ἔφυγε ἕνα μεγάλο βάρος ἀπό πάνω μου, ὅταν πῆρα τό γράμμα Σας πού βάζει τέρμα στίς σκέψεις γιά «διένεξη». Ὅσο πιό ἀναπόφευκτο μᾶς φαινόταν αὐτό τό τελευταῖο, τόσο πιό βαριές ἦταν οἱ σκέψεις αὐτές, γιατί οἱ κομματικές συνέπειες θά ἦταν πολύ θλιβερές...

* — ἀνικανότητα γιά δουλιά. *Ἡ Σύντ.*

Θά χαρῶ πολύ νά συζητήσω μαζί Σας ὅταν συναντηθοῦμε γιά τό πῶς ἄρχισε ἡ «ἱστορία» στό Μόναχο [177], φυσικά ὄχι γιά νά ξεσκαλίζουμε τά παλιά, ἀλλά γιά νά ξεκαθαρίσουμε τί ἦταν προσβλητικό γιά Σᾶς τότε. Ὅτι δέν σκεπτόμουν οὔτε κατά διάνοια νά Σᾶς προσβάλλω, Ἐσεῖς, αὐτό, βέβαια, τό ξέρετε.

Ἡ Β. Ι. μοῦ ἔδειξε ἐπίσης τό γράμμα Σας σχετικά μέ τό ἄρθρο, δηλ. τήν πρότασή Σας νά Σᾶς ἐπιτραπεῖ νά διατυπώσετε τήν ἄποψή Σας στό ἄρθρο Σας πάνω στό πρόγραμμα. Προσωπικά εἶμαι διατεθειμένος νά θεωρήσω τή λύση αὐτή σάν τήν καλύτερη καί νομίζω ὅτι ἡ δυνατότητα νά ἀναφέρεται ἡ διαφορά κατά 25% (ἐφόσον ἀναγνωρίστηκε ἤδη ἐντελῶς ἀπαραίτητο νά ἀναφέρεται αὐτή) ὑπάρχει καί ὑπῆρχε πάντοτε γιά τό κάθε μέλος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς (ὅπως ἀναφέρατε ἤδη στό ἴδιο ἄρθρο μιά διαφορετική κάπως τοποθέτηση τοῦ ζητήματος γιά τήν ἐθνικοποίηση, ἤ γιά τούς φιλελεύθερους στό σχόλιο πού δημοσιεύτηκε στό τεῦχος 2-3 τοῦ «Ζαριά»). Εἶμαι πρόθυμος φυσικά καί τώρα νά συζητήσω ἀκόμη μιά φορά μαζί Σας τίς ἐπιθυμητές ἀλλαγές στό ἄρθρο μου * καί γι' αὐτό τό λόγο θά Σᾶς στείλω τίς διορθώσεις. Διαλέξτε ὁποιαδήποτε. Θά ἔπρεπε νά τελειώσουμε *ὅσο μπορεῖ γρηγορότερα* τό «Ζαριά», γιατί οἱ διαπραγματεύσεις παρατείνονται φοβερά. Πάντως θά ἀνακοινώσω τώρα κιόλας τήν πρότασή Σας καί στόν Α. Ν. καί στόν Γιούλιο.

Δέν ἔχω ἀκόμη τίς διορθώσεις τοῦ ἄρθρου Σας καί γι' αὐτό δέν μπορῶ νά ἀπαντήσω στό ἐρώτημά Σας σχετικά μέ τό μέρος πού ἀφορᾶ τόν Μάρξ.

Κατά τή γνώμη μου, μάλλον δέν ἀξίζει νά δημοσιεύσουμε τό γράμμα τοῦ σοσιαλιστῆ-ἐπαναστάτη: γιατί ἔχουν τό δικό τους ὄργανο — ἄς κάνει ἐκεῖ τήν πολεμική του (ἄλλωστε δέν ἔχουν ἄλλο παρά πολεμική). Θά ἦταν καλό νά δημοσιευτεῖ τό ἄρθρο τῆς Ρόζας Λούξεμπουργκ γιά τό Βέλγιο, ἄν αὐτό μποροῦσε νά γίνει γρήγορα.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. *Ν. Λένιν*

P. S. Τίς μέρες αὐτές φεύγω γιά τή Γερμανία νά δῶ τή μητέρα μου καί νά ξεκουραστῶ [178]. Τά νεῦρα μου ξεχαρβαλώθηκαν «τελείως» καί αἰσθάνομαι τόν ἑαυτό μου ἐντελῶς ἄρωστο. Ἐλπίζω γρήγορα νά συναντηθοῦμε στό Λονδίνο;

Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. III

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* Βλ. «Τό ἀγροτικό πρόγραμμα τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 6ος, σελ. 305-350). *Ἡ Σύντ.*

138

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΠΛΕΧΑΝΟΦ

2. VII. 02.

Ἀγαπητέ Γκ. Β.!

Μέ συγχωρεῖτε πού γράφω τόσο βιαστικά. Ἦρθα ἐδῶ στή Βρετάνη γιά ξεκούραση (περιμένω ἐδῶ καί τούς δικούς μου), στό Παρίσι ὅμως ὁ Μπέργκ μοῦ ἔδοσε τό σημείωμά του καί πῆρα τό ἄρθρο μέ τήν ὑπογραφή Βετεράν πού στείλατε Σεῖς.

Εἶμαι ἀπόλυτα σύμφωνος μέ τόν Βετεράν. Εἶχα μιά μικρή σύγκρουση μέ τόν Μπέργκ καί τή Βελίκα Ντμίτριεβνα γιά ἕνα σημείωμα πού δημοσιεύτηκε στήν «Ἴσκρα» σχετικά μέ τόν Λεκκέρτ. Καί οἱ δυό τους, ὅπως συνήθως, νευρίασαν καί ἄρχισαν νά μιλοῦν ὅτι εἶναι ἀναπόφευκτη ἡ τρομοκρατία καί ὅτι εἶναι ἀνάγκη γιά μᾶς νά τό ποῦμε αὐτό (μέ τόν ἕνα ἤ τόν ἄλλο τρόπο).

Ἔτσι, τό σημείωμα στήν «Ἴσκρα» ἀποτελοῦσε ἕναν συμβιβασμό: αὐτό ἦταν ὅλο ἐκεῖνο πού μποροῦσα νά *ἀποσπάσω μέ πόλεμο* [179].

Τώρα ὁ ἴδιος ὁ Μπέργκ τάσσεται πιό ἀποφασιστικά ἐνάντια στήν τρομοκρατία, ἀκόμη καί τῶν διάφορων Λεκκέρτ.

Τό ζήτημα ὅμως βρίσκεται στό ἄν εἶναι σωστό νά μπεῖ τό ἄρθρο Σας μέ τήν ὑπογραφή τοῦ Βετεράν. *Φυσικά, ἄν θέλετε, θά μπεῖ ὁπωσδήποτε* (καί θά προλάβει νά μπεῖ στό ἑπόμενο φύλλο) — δέν θά ἦταν ὅμως καλύτερα ἄν τό διασκευάζατε σέ κύριο ἄρθρο γιά τό φύλ. ἀρ. 22, συνενώνοντάς το (ἄς ποῦμε) μέ τό ἄρθρο τοῦ Μπέργκ «Πῶς νά παλεύουμε»; Σᾶς ἐπισυνάπτω τό ἄρθρο αὐτό πού, κατά τή γνώμη μου, ἔχει σημεῖα πού θέλουν διορθώσεις, σημεῖα ἀνώφελης ὑπεκφυγῆς σχετικά μέ τό ζήτημα τοῦ Λεκκέρτ.

Μαζί μ' αὐτό Σᾶς ἐπισυνάπτω καί τό σημείωμα γιά τό γράμμα τοῦ παπᾶ. Ποιά εἶναι ἡ γνώμη Σας;

Λοιπόν, ἀγαπητέ Γκ. Β., Σᾶς παρακαλῶ νά ἀπαντήσετε τό γρηγορότερο καί νά στείλετε καί τά τρία αὐτά πράγματα πίσω, κατευθείαν στό Λονδίνο (J. Richter, 30. Holford Sq. 30. Pentonville: London W. C.). Στήν ἴδια διεύθυνση νά γράφετε καί σέ μένα.

Κατά τή γνώμη μου, τό καλύτερο θά ἦταν νά εἰπωθοῦν *ἀκριβῶς σέ κύριο ἄρθρο* αὐτά πού λέτε: ἀπ' αὐτό θά κερδίσει ἡ οὐσία τῆς ὑπόθεσης (θά σβήσει ἡ *«ἀντίρηση» ἐνάντια* στήν «Ἴσκρα») καί ἡ ἐντύπωση στό σύνολό της θά δυναμώσει. Καί σέ Σᾶς φυσικά εὔκολο θά εἶναι νά διασκευάσετε τό ἄρθρο Σας σέ κύριο ἄρθρο, *ἀντικαθιστώντας* ἔτσι μέ αὐτό τό ἄρθρο «Πῶς νά

παλεύουμε». Ἡ ἀντικατάσταση αὐτή θά ἦταν, κατά τή γνώμη μου, ἡ καλύτερη λύση.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. Δικός Σας *Λένιν*

Στάλθηκε ἀπό τό Λογκιβύ (Βόρεια ἀκτή τῆς Γαλλίας) στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή συλλογή «Ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς»», τεῦχ. 6

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

139

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ι. Ι. ΡΑΝΤΣΕΝΚΟ

Γράμμα πρός τόν Ἀρκάντι ἀπό τόν Λένιν

Ἀγαπητέ φίλε! Πρίν ἀπ' ὅλα Σᾶς συγχαίρω ὁλόψυχα (καθώς καί τούς φίλους Σας) γιά τήν τεράστια ἐπιτυχία: τήν ἔναρξη τῆς ἀναδιοργάνωσης τῆς τοπικῆς ἐπιτροπῆς. Αὐτή ἡ δουλιά μπορεῖ νά ἀποτελέσει στροφή γιά *ὅλο* τό κίνημά μας, καί γιά τό λόγο αὐτό τό πιό σημαντικό καί τό πιό ἐπιτακτικό καθῆκον εἶναι νά ὁλοκληρώσετε αὐτή τήν ἀναδιοργάνωση. Πάρτε ὅλα τά μέτρα προφύλαξης γιά νά κατορθώσετε νά ἐκπληρώσετε αὐτό τό καθῆκον.

Περνῶ στήν οὐσία τοῦ ζητήματος. Παρακαλεῖτε νά Σᾶς βοηθήσουμε μέ ἕνα «συγκεκριμένο πρόχειρο σχέδιο γιά τήν τοπική δουλιά σέ σύνδεση μέ τή γενική δουλιά στή Ρωσία». Γιά νά ἐκπληρώσω χωρίς ἀργοπορία τήν παράκλησή Σας, Σᾶς γράφω γιά τήν ὥρα προσωπικά (γιά νά μή καθυστερήσω τό ζήτημα ὥσπου νά πάρω ἐπαφή μέ τά ἄλλα μέλη τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς πού εἶναι σκορπισμένα τώρα σέ διάφορα σημεῖα, ἀργότερα μπορεῖ οἱ ἴδιοι νά Σᾶς γράψουν κάτι ἀκόμη συμπληρωματικά). Δέν εἶμαι ἀπόλυτα βέβαιος, ἄν κατάλαβα σωστά τήν παράκλησή Σας. Οἱ πηγές πού διαθέτω τώρα εἶναι: τό γράμμα Σας τῆς 21/VI καί τό γράμμα τοῦ 2α 3β γιά δυό συναντήσεις (Ἑσᾶς, τοῦ 2α 3β καί τοῦ Κράσικοφ) μέ τό Βάνια (Ἕνωση τῆς Πετρούπολης) [180]. Κρίνοντας ἀπ' αὐτές τίς πηγές (ἰδιαίτερα ἀπό τή δεύτερη), ὁ Βάνια «ἔγινε τώρα ὁμοϊδεάτης μας, πού παραδέχεται ἀνοιχτά τά λάθη τῆς προηγούμενης θέσης του». Ξεκινώντας ἀπ' αὐτό, ἀπευθύνομαι μέ ὅσα γράφω παρακάτω καί σέ Σᾶς καί στόν Βάνια, ἀφήνοντας ἀπόλυτα στήν κρίση Σας, ἄν θά πρέπει νά δόσετε τώρα τό γράμμα μου στόν Βάνια (*καί στήν Μάνια* = ἐργατική ὀργάνωση) ἤ ἀργότερα, ἄν θά τό δόσετε

ὁλόκληρο ἤ μέ μερικές διορθώσεις, πού ἐπίσης Σᾶς ἐξουσιοδοτῶ νά τίς κάνετε σέ περίπτωση ἀνάγκης (ἐνημερώνοντάς μας γιά ὅλες αὐτές τίς διορθώσεις, ἐφόσον εἶναι δυνατό φυσικά).

Ἄν θέλουμε νά μιλήσουμε σοβαρά, δέν μπορῶ βέβαια νά Σᾶς δόσω τώρα ἕνα «συγκεκριμένο πρόχειρο σχέδιο τοπικῆς δουλιᾶς σέ σύνδεση μέ τή γενική δουλιά στή Ρωσία»: εἶναι ἀδύνατο νά ἐκπληρώσω αὐτό τό καθῆκον χωρίς μιά *σειρά διεξοδικές* συσκέψεις καί μέ τόν Βάνια καί μέ τήν Μάνια. Τό μόνο πού μπορῶ νά κάνω εἶναι νά πῶ σέ γενικές γραμμές ποιά εἶναι τά πρακτικά μέτρα πού πρέπει νά πάρει ἀμέσως καί πρίν ἀπόλα ὁ Βάνια, μιά πού ἔγινε καινούργιος Βάνια, εἴτε θέλει νά γίνει de facto τέτιος. Καί μοῦ φαίνεται ὅτι τά μέτρα πού ὑποδείξατε ὅλοι Σας στή δεύτερη συνάντηση μέ τόν Βάνια (καί πού περιγράφονται στό γράμμα τοῦ 2α 3β) εἶναι πέρα γιά πέρα σωστά. Συμφωνῶ ἀπόλυτα ὅτι «πρώτη του δουλιά εἶναι νά δηλώσει ἀνοιχτά ὅτι εἶναι ὀπαδός καθορισμένων ἀντιλήψεων». Αὐτή ἀκριβῶς εἶναι ἡ πρώτη του δουλιά καί αὐτό μπορεῖ νά γίνει μόνο μέ ἀνοιχτή δήλωση [181]. Ξέρω καλά ὅτι οἱ περισσότεροι ἤ οἱ πολλοί σύντροφοι τοῦ Βάνια (δηλ. οἱ ἐπιτροπές καί τά μέλη τους) εἶναι σοβαρά προκατειλημμένοι ἐνάντια σέ τέτιες ἀνοιχτές δηλώσεις, ἤ τουλάχιστο δέν εἶναι συνηθισμένοι σ' αὐτές. Αὐτό τό πράγμα ἐξηγεῖται ἀπόλυτα ἀπό τήν ἄποψη τοῦ σταδίου τοῦ κινήματος πού ἔχει πιά ξεπεραστεῖ καί τῶν λαθῶν πού ἔχουν πιά καταδικαστεῖ. Καί ἀκριβῶς ἐπειδή ὁ Βάνια παίρνει μιά τόσο σημαντική θέση, ἀκριβῶς ἐπειδή προηγούμενα διακήρυσσε ἀνοιχτά τίς παλιές του ἀπόψεις πού ἦταν τελείως ἀντίθετες ἀπό τίς «ἰσκρικές», ἀκριβῶς γι' αὐτό ἤθελα νά συστήσω ἰδιαίτερα θερμά στούς συντρόφους (= στόν Βάνια) νά κατανικήσουν αὐτή τήν ἔλλειψη συνήθειας καί αὐτή τήν προκατάληψη. Οἱ πιό μεγάλες ἀδυναμίες τῆς τοπικῆς δουλιᾶς μας ἦταν μέχρι σήμερα ἡ στενότητα καί ἡ ἀπομόνωση, ἡ ἀπροθυμία τῶν τοπικῶν στελεχῶν νά καταπιαστοῦν *δραστήρια* καί ἀποφασιστικά μέ τήν ἐπεξεργασία τῶν γενικῶν προβλημάτων τοῦ Κόμματος. Ἄς ξεκόψει λοιπόν ἀπ' αὐτή τήν παράδοση ὁ Βάνια, περνώντας στίς γραμμές τῶν ὀπαδῶν τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας, καί ἄς δηλώσει *δημόσια* ὅτι οἱ βασικές *θεωρητικές ἀπόψεις* του καί *όργανωτικές ἰδέες* του εἶναι *αὐτές κι' αὐτές* καί ὅτι ὁ ἴδιος καταπιάνεται τώρα μέ τήν πραγματοποίηση αὐτῶν τῶν ἰδεῶν καί καλεῖ νά κάνουν τό ἴδιο καί ὅλες οἱ ὑπόλοιπες ἐπιτροπές. Αὐτή ἡ δήλωση θά ἔχει τεράστια σημασία καί γιά τόν Βάνια καί γιά ὅλη τή Ρωσία, θά

εἶναι πιά αὐτή καθαυτή μεγάλη *ὑπόθεση*. Δέν πρέπει νά φοβηθοῦμε μή δυσαρεστηθοῦν οἱ παλιοί φίλοι τοῦ Βάνια, πού ἔχουν διαφορετικές ἀπόψεις: κάθε ἴχνος δυσαρέσκειας θά ἐκλείψει ἐδῶ ἀκριβῶς ὅταν ὁ *ἴδιος* ὁ Βάνια παραδεχτεῖ ἀνοιχτά καί είλικρινά ὅτι τά γεγονότα καί ἡ πείρα τόν ἔπεισαν ὅτι ἦταν λαθεμένες οἱ προηγούμενες θεωρητικές του ἀπόψεις, ἀρχές τακτικῆς καί τά ὀργανωτικά σχέδια, πού συνδέονταν μέ τόν ἕναν ἤ τόν ἄλλο τρόπο μέ τόν οἰκονομισμό. Ἐδῶ δέν θά ὑπάρχει οὔτε ἴχνος ἐπίθεσης ἐνάντια σ' αὐτές τίς παλιές ἀπόψεις, ἀλλά μιά ἁπλή ἀναγνώριση *τῆς δικῆς του* ἐξέλιξης. Ἡ είλικρινής εὐθύτητα αὐτῆς τῆς ἀναγνώρισης θά ἀσκήσει δέκα φορές μεγαλύτερη ἐπίδραση στήν *ἔμπρακτη* συνένωση ὅλων τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν καί στό ὁλοκληρωτικό σταμάτημα τῆς «πολεμικῆς» ἀνάμεσά τους, παρά μιά ἑκατοντάδα διαμαρτυρίες ἐνάντια στήν «πολεμική».

Ἑπομένως, πρίν ἀπόλα καί πάνω ἀπόλα: ἀνοιχτή δήλωση στόν Τύπο (σέ τοπικό φύλλο ἤ στήν «Ἴσκρα», καί ἀκόμη καλύτερα κι' ἐδῶ κι' ἐκεῖ). Αὐτή ἡ ἐνέργεια δέν πρέπει σέ καμιά περίπτωση νά ἀναβληθεῖ οὔτε μιά ἑβδομάδα, γιατί *χωρίς αὐτή* ὅλες οἱ ἄλλες ἐνέργειες *μποροῦν εὔκολα* νά μείνουν χωρίς ἀποτέλεσμα (χτύπημα κτλ.), ἐνῶ *μ' αὐτό* ἐξασφαλίζεται ἀμέσως ὁ καινούργιος δρόμος.

Τί θά πρέπει νά λέει αὐτή ἡ δήλωση; Ἄν ὁ Βάνια μοῦ ζητοῦσε γι' αὐτό μιά συντροφική συμβουλή *(καί φυσικά ὄχι πρίν μοῦ τό ζητήσει ὁ ἴδιος)*, θά ἀπαντοῦσα: 1) νά δηλώσει ὅτι ἀποκηρύσσει τίς παλιές του ἀντιλήψεις (θεωρητικές, τακτικῆς, ὀργανωτικές), δίνοντας ἕναν πολύ γενικό (ἄν εἶναι δυνατό μέ 1-2 λέξεις) χαρακτηρισμό αὐτῶν τῶν ἀντιλήψεων. 2) Νά δηλώσει ὅτι περνᾶ μέ τό μέρος τῶν ὀπαδῶν τῆς «Ἴσκρα», τῶν θεωρητικῶν, τακτικῶν καί ὀργανωτικῶν ἀπόψεών της, νά ἀναγνωρίσει τήν «Ἴσκρα» σάν *καθοδηγητικό* ὄργανο (NB: καθοδηγητικό δέν σημαίνει καθόλου ὅτι πρέπει ὑποχρεωτικά νά εἶναι κανείς σέ ὅλα σύμφωνος μαζί του. Αὐτό σημαίνει κυρίως νά εἶναι σύμφωνος μέ *τίς καθοδηγητικές* ἀρχές τοῦ τάδε ὀργάνου. Αὐτή ἡ ἀναγνώριση *συμβιβάζεται πέρα γιά πέρα* μέ τήν ὑπόμνηση τῶν μερικότερων διαφωνιῶν, ἄν ὑπάρχουν, καί μέ τήν παρατήρηση ὅτι ἐγώ θέλω νά γίνουν οἱ τάδε ἀλλαγές κι' ἐγώ, ὀπαδός τώρα τῆς «Ἴσκρα», θά τίς *προπαγανδίζω* καί θά ἐπιδιώξω νά γίνουν σ' αὐτή, τήν «Ἴσκρα», οἱ ἀλλαγές αὐτές). 3) Νά προβάλει στήν πρώτη γραμμή τή συνένωση, πιό σωστά τήν ἔμπρακτη *ἀνασύσταση* ἑνός ἑνιαίου πανρωσικοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος *μέ* τή

δουλιά δλων μας, πού πρέπει νά ἀρχίσει ἀπό τή συσπείρωσή μας γύρω στήν «Ἴσκρα» γιά τή μετατροπή της σέ ὄργανο πραγματικά παλλαϊκῆς διαφώτισης καί ἡ ὁποία (δουλιά) πρέπει νά καταλήξει στή δημιουργία μιᾶς μαχητικῆς πανρωσικῆς ὀργάνωσης, ἱκανῆς νά ἐξαπολύσει ἀποφασιστική ἐπίθεση ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία. 4) Νά ἀναγνωρίσει (πράγμα πού τό ἔχει κάνει ἤδη ὁ Βάνια, ἀλλά δέν τό ἔχει δόσει ἀκόμη στή δημοσιότητα) τήν ἀνάγκη ἀναδιοργάνωσης τῆς διάρθρωσης καί τοῦ τρόπου λειτουργίας τοῦ Βάνια μέ τή Μάνια (σχέσεις τους κτλ.), νά κηρύσσει (ἄς τό ποῦμε ἔτσι) τήν ἀναθεώρηση τῆς ὀργανωτικῆς διάρθρωσης. 5) Νά ἀναγνωρίσει τήν ἀνάγκη τῆς στενότερης προσέγγισης *καί τῆς συγχώνευσης* μέ τή ρωσική ὀργάνωση τῆς «Ἴσκρα» γιά τήν ἐκπλήρωση τῶν καθηκόντων πού ἀπό δῶ καί πέρα εἶναι κοινά καί γιά τόν Βάνια καί γι' αὐτή τήν ὀργάνωση. 6) Νά ἀναθέσει σέ ἕνα ἤ σέ μερικά (ἴσως ἀπό τόν Βάνια καί ἀπό τή Μάνια κτλ.) μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης τήν ἀποστολή νά ἀρχίσουν ἀμέσως τήν πρακτική ἐφαρμογή τῶν παραπάνω, δηλ. τή *συγχώνευση* μέ τήν «Ἴσκρα» καί τήν *ἑνοποίηση* τοῦ Κόμματος *.

Φυσικά, ἀπ' αὐτά τά 6 μέρη, τό 6ο σέ καμιά περίπτωση δέν μπορεῖ νά δημοσιευτεῖ, ἴσως μάλιστα καί ἄλλα ἀκόμη σημεῖα. Στή δήλωση θά μποροῦσαν νά μποῦν ἀποσιωπητικά καί νά ποῦμε καθαρά δτι τά τάδε (ἤ τά «παρακάτω») σημεῖα γιά συνωμοτικούς λόγους δέν μποροῦν νά δημοσιευτοῦν. Ἐπαναλαμβάνω δμως: ἄν ὁ Βάνια ἔγινε πραγματικά ὀπαδός μας, δέν πρέπει νά ἀναβάλει αὐτή τή δήλωση *οὔτε μιά ἑβδομάδα.*

Σ' αὐτή λοιπόν τή σύσκεψη τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης μέ τή Σόνια (ρωσική ὀργάνωση τῆς «Ἴσκρα») καί μέ τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα» (στό ἐξωτερικό) θά καταρτιστεῖ καί ἕνα πραγματικό πιά συγκεκριμένο σχέδιο ὄχι μόνο ἀναδιοργάνωσης τῆς δουλιᾶς στήν Πετρούπολη, ἀλλά καί ἄμεσης ἑνοποίησης τοῦ Κόμματος, συγκρότησης Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς γιά τήν προετοιμασία τοῦ 2ου συνεδρίου τοῦ Κόμματος κτλ. κτλ. κτλ.

Στή συνέχεια, στή δεύτερη σύσκεψή Σας καθορίστηκε νά γίνει προηγούμενα, «πρίν ἀπό τήν ἐκπλήρωση τοῦ παραπάνω σχεδίου (τῆς ἀποστολῆς ἀντιπροσώπων στό ἐξωτερικό τόν Ἰούλη), μιά περιοδεία γιά τή μελέτη τῆς κατάστασης στίς διάφορες περιοχές τῆς ἀπέραντης πατρίδας μας, ὥστε νά ἔχουμε μιά βάση συζήτησης

* Αὐτό (§ 6) ἐπίσης λύθηκε πιά *de facto* στή δεύτερη σύσκεψή Σας: ἀποστολή στό ἐξωτερικό γιά ὁριστική συμφωνία.

στό συνέδριο». Ἔ, λοιπόν, αὐτή τήν ἀπόφαση (θά τό πῶ ἀνοιχτά) τή θεωρῶ λάθος καί θά σᾶς συμβούλευα νά τήν ἐγκαταλείψετε. Αὐτό σημαίνει νά τραινάρουμε τήν ὑπόθεση καί νά κυνηγᾶμε δυό λαγούς. Ἄς πιάσουμε πρῶτα τόν ἕνα, δηλ. ἄς συμφωνήσουμε (ἐμεῖς μέ τόν Βάνια) ἐμεῖς οἱ ἴδιοι. *Αὐτό θά ἰσοδυναμεῖ ἤδη* μέ πλήρη συμφωνία τοῦ Βάνια μέ τή Σόνια. Καί ὅταν ὑπάρχει αὐτή ἡ συμφωνία, τό *κατοπινό* πρακτικό καθῆκον (τῆς περιοδείας στή Ρωσία) θά τό ἐκπληρώσουν ὁ Βάνια ∓ ἡ Σόνια (+ ἥ = ;) πολύ εὔκολα. Τώρα ὅμως δέν εἶναι λογικό νά σκορπίσουμε: στήν ἀρχή (1) *νά πείσουμε* οριστικά τόν Βάνια καί τήν Μάνια, ἔπειτα (2) *νά διακηρύξουμε* δημόσια τή σταντπούνκτ * μας, στή συνέχεια (3) νά συμφωνήσουμε ἀμέσως μέ τήν «Ἴσκρα» (στό ἐξωτερικό, ὅπου ἡ «Ἴσκρα» διαθέτει ἤδη ὁλόκληρο ἀρχεῖο στοιχείων σχετικά μέ τήν κατάσταση στίς διάφορες περιοχές τῆς ἀπέραντης πατρίδας: μή περιφρονεῖτε τό ἀρχεῖο αὐτό, σύντροφοι!), καί (4) μέ τή Σόνια, καί τότε πιά (5) νά γίνει ἡ περιοδεία στή Ρωσία μέ ἄμεσο πρακτικό στόχο τήν *ἔμπρακτη* ἑνοποίηση τῆς δουλιᾶς (καί τή σύγκληση παγκομματικοῦ συνεδρίου).

Ὁρίστε λοιπόν, ἄν θέλετε, καί τό «συγκεκριμένο πρόχειρο σχέδιο» τῶν ἄμεσων πρακτικῶν καθηκόντων. Ἄν ἡ § 2 παρουσιάσει δυσκολίες, μπορεῖ νά προβληθεῖ στήν πρώτη γραμμή ἡ § 3 (αὐτό φυσικά θά μᾶς φέρει λίγο πίσω, ὅμως κάτω ἀπό ὁρισμένες συνθῆκες ἡ ἀναβολή αὐτή εἶναι ἀναπόφευκτη). Πρέπει ὅμως ὁπωσδήποτε νά ἐπιμείνουμε καί γιά τή 2η καί γιά τήν 3η. Ταυτόχρονα εἶναι ἐξαιρετικά σπουδαῖο τά μέλη τοῦ Βάνια πού θά ἔρθουν ἐδῶ νά ἔχουν ὅσο τό δυνατό εὐρύτερη ἐξουσιοδότηση, ἄν μπορεῖ νά εἶναι 2 καί ὄχι 1 (ἄν καί αὐτό ἐξαρτᾶται πιά ἀποκλειστικά ἀπό τίς τοπικές συνθῆκες καί Σεῖς μπορεῖτε νά κρίνετε πολύ καλύτερα γι' αὐτό).

Ἐδῶ, νομίζω, μποροῦμε καί νά τελειώσουμε. Γράψτε μας, παρακαλῶ, τό γρηγορότερο τή γνώμη Σας: κατάλαβα σωστά τήν παράκλησή Σας; εἶναι πραγματοποιήσιμο τό «συγκεκριμένο σχέδιό» μου; κτλ. Φοβᾶμαι μήπως τά πράγματα δέν εἶναι καί τόσο καλά ἀκόμη, μήπως ὁ Βάνια δέν εἶναι ἀκόμη ἀπόλυτα ὀπαδός μας. Ἰδιαίτερα ὕποπτο εἶναι τό γεγονός ὅτι μέχρι σήμερα δέν ἔδωσαν στή Μάνια τό «Τί νά κάνουμε;» ** Καλό θά ἦταν νά κάνετε ἀκόμη μιά σύσκεψη μέ τόν Βάνια in pleno (δηλ. μέ τή συμμετοχή *ὅλων* τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης): αὐτό θά ἦταν ἐξαιρετικά σπουδαῖο γιά *νά ἐξακριβώσουμε* ἄν ὑπάρχουν ἀντίπαλοι, ποιοί συγκεκριμένα, ποιά εἶναι τά κύρια

* — σταντπούνκτ (γερμ. standpunkt) — θέση, ἄποψη. *Σημ. μετ.*

** Βλ. Β. Ι. Λένιν, Ἄπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 6ος, σελ. 1-195. *Ἡ Σύντ.*

σημεῖα τῶν ἀπόψεών τους. Ἐξίσου σπουδαία θά ἦταν καί μιά ἄμεση ἐπαφή Σας μέ τή Μάνια. Ἐπισπεῦστε *ὅσο εἶναι δυνατό καί ὁπωσδήποτε* τό ταξίδι τοῦ Βάνια (καί καλά θά ἦταν καί τῆς Μάνιας!) γιά ἐδῶ (νά ἀναχωρήσουν *κατευθείαν* γιά τό Λονδίνο: νά τούς δόσετε *ὁπωσδήποτε* τή διεύθυνση *τοῦ Λονδίνου* καί ἐπιπλέον, γιά κάθε ἐνδεχόμενο, τή διεύθυνση τοῦ Μεστσεριακόφ στό Βέλγιο). Ἄν τό κατορθώσετε αὐτό, θά εἶναι ἤδη μιά τεράστια ἐπιτυχία πού ἐγγυᾶται τήν καρποφορία τῶν προσπαθειῶν Σας ἀκόμη καί στήν περίπτωση πού θά ἀποτύχετε ὁλοκληρωτικά τώρα. Καί μή ξεχνᾶτε πώς μιά τέτια ἀποτυχία εἶναι πολύ πιθανή, καί πώς γιά τό λόγο αὐτό πρέπει ὁπωσδήποτε χωρίς τήν παραμικρή καθυστέρηση νά ἐξασφαλίσουμε τό γρηγορότερο μιά *πραγματική* πρώτη ἐνέργεια (δήλωση, ἀναχώρηση).

Ἄν ὁ Βάνια γίνει *στήν πραγματικότητα* ἀπόλυτα *δικός μας*, τότε μέσα σέ μερικούς μῆνες θά πραγματοποιήσουμε τό δεύτερο συνέδριο τοῦ Κόμματος καί θά μετατρέψουμε τήν «Ἴσκρα» σέ 15θήμερο, ἤ ἀκόμη καί σέ ἑβδομαδιαῖο ὄργανο τοῦ Κόμματος. Προσπαθεῖστε νά πείσετε τόν Βάνια ὅτι ἀπό τήν *τοπική* δουλιά οὔτε κάν σκεπτόμαστε νά τόν ἀποσπάσουμε, ὅτι ἡ Πετρούπολη εἶναι ἕνας τέτιος «τόπος», πού ἔχει καί *ἄμεσα* πανρωσική σημασία, ὅτι ἡ συγχώνευση τοῦ Βάνια μέ τή Σόνια θά δυναμώσει σέ τεράστιο βαθμό τήν τοπική δουλιά καί ταυτόχρονα θά βγάλει μεμιᾶς ὅλο τό Κόμμα ἀπό τή μισοφανταστική κατάστασή του καί θά τό μετατρέψει ὄχι μόνο σέ πραγματικότητα, ἀλλά καί σέ δύναμη πρώτης γραμμῆς.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 9 καί 16 τοῦ Ἰούλη 1902
Στάλθηκε ἀπό τό Λογκιβύ (Βόρεια ἀκτή τῆς Γαλλίας) στήν Πετρούπολη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στό περιοδικό «Προλετάρσκαγια Ρεβολιούτσιγια», τεῦχ. 3

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

140

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΠΛΕΧΑΝΟΦ

12. VII. 02.

Ἀγαπητέ Γκ. Β.! Πῆρα τό ἄρθρο Σας *. Εὐχαριστῶ πολύ γιά τήν τροποποίηση. Τό ἔστειλα τώρα στό Λονδίνο. Ὁσοναφορᾶ τό

* Πρόκειται γιά τό ἄρθρο «Κριτική τῶν ἐπικριτῶν μας», πού ἀργότερα δημοσιεύτηκε στό περιοδικό «Ζαριά», τεῦχ. 4. *Ἡ Σύντ.*

ἄρθρο τοῦ Μπέργκ, ἡ Β. Ι. νομίζει πώς μπορεῖ ἀπόλυτα νά δημοσιευτεῖ μαζί, ὅμως κατά τή γνώμη μου καλύτερα θά εἶναι νά τό ἀναβάλουμε. Θά ρωτήσουμε τόν Μπέργκ.

Νά μοῦ γράφετε στό Λονδίνο, γιατί δέν πιστεύω ἄν θά εἶμαι πολύ καιρό ἐδῶ. Ὡστόσο minimum μιά ἑβδομάδα θά εἶμαι καί, σέ περίπτωση πού θά μοῦ γράψετε στό διάστημα αὐτό, νά ἡ διεύθυνσή μου:

M-me Leguen (pour M. Olinoff)
Loguivy (par Ploubazlanec).
Côtes du Nord.
France.

Γιατί ματαιώθηκε τό ταξίδι Σας στίς Βρυξέλλες; [182] Δέν θά γίνει μήπως ἡ συνδιάσκεψη; Ἐλπίζω πάντως νά ἀνταμώσουμε στό Λονδίνο. Μοῦ φαίνεται πολύ ἀποτυχημένο τό σχέδιο τοῦ Λ. Γκρ. νά ἀλλάξει τή συνάντηση αὐτή μέ τό ταξίδι καί τό δικό μου καί τοῦ Μπέργκ στήν Ἐλβετία γιά 10-12 μέρες (sic!) γιά νά δοῦμε ἐκεῖ μερικούς πού ἦρθαν ἀπό τή Ρωσία. Λοιπόν τί μπορεῖ νά κάνεις τῆς προκοπῆς μέσα σέ 10-12 μέρες; Καί μ' αὐτούς πού ἦρθαν ἀπό τή Ρωσία πρέπει ὁπωσδήποτε νά γνωριστοῦμε καλά καί μέ τόν καθένα χωριστά, ἀλλά καί ἀναμεταξύ μας ἔχουμε νά ποῦμε πολλά. Νά μείνουμε ὅμως στήν Ἐλβετία γιά πολύ εἶναι ἀδύνατο (νά ἀφήσουμε τίς δουλιές μας). Τέλος αὐτοί πού ἦρθαν ἀπό τή Ρωσία εἶναι ἀπαραίτητο νά μελετήσουν ὅλη (ἤ μέρος) τήν ἀλληλογραφία μας μέ τή Ρωσία (ἄν αὐτοί οἱ ρῶσοι εἶναι ἰσκριστές), αὐτό ὅμως μπορεῖ νά γίνει μόνο στό Λονδίνο. Χωρίς αὐτή τή μελέτη τῆς ἀλληλογραφίας ἡ συνάντηση θά εἶναι ἄσκοπη καί σχεδόν χασομέρι. Γιά τούς λόγους αὐτούς πολύ ἐπιμένω νά γίνει ἡ συνάντηση στό Λονδίνο.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. Δικός Σας...

P. S. Μέ τούς «συμμάχους», κατά τή γνώμη μου, δέν ὑπάρχει λόγος νά ἑνωθοῦμε τώρα: αὐτοί κρατοῦν αὐθάδη στάση καί «πρόσβαλαν» ὠμά τόν Μπέργκ στό Παρίσι [183]. Ἴσως θά σᾶς στείλει αὐτός τό γράμμα μου, ὅπου αἰτιολογῶ διεξοδικά τήν ἀνάγκη νά εἶμαστε αὐστηροί καί πολύ προσεκτικοί πρός αὐτούς. Οἱ ὑποθέσεις μας στή Ρωσία τώρα ἔχουν μεγάλη ἄνοδο, ἐνῶ οἱ «σύμμαχοι» ἀπειλοῦν νά ἐπιδείξουν αὐτοτέλεια! Ὁ Θεός νά σέ φυλάει...

Τό «Ζαριά» σάν νά ἔχει παγώσει. Ὁ Dietz γελάει: δέν εἶναι γραφτό νά βγεῖ!

Στάλθηκε ἀπό τό Λογκιβύ (Βόρεια ἀκτή τῆς Γαλλίας) στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. IV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

141

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ν. Κ. ΚΡΟΥΠΣΚΑΓΙΑ

16. VII. 02.

Ἐπισυνάπτω τό γράμμα γιά τόν Ἀρκάντι *.

Πῆρα σήμερα τό γράμμα σου, τά δοκίμια καί τά χρήματα. Merci.

Σχετικά μέ τό «συνέδριο» στήν Ἐλβετία [184] γενικά παρουσιάζει κάποια καταραμένη σύγχυση. Ποιός (πρῶτος) σκέφτηκε τό «συνέδριο»; Ὄχι ἐμεῖς. Τό σκάρωσε ἀσφαλῶς ὁ Μπ. Ν. πού θά ἔπρεπε νά κατσαδιαστεῖ πιό αὐστηρά γιά τήν ἐπιπολαιότητά του (ταξίδι στό ἐξωτερικό, φλυαρία μέ τόν Κορονιέβσκι γιά τό συνέδριο κτλ.)· ἄν δέν τό ἔκανες ἀκόμη, Σέ παρακαλῶ, νά τόν *κατσαδιάσεις γιά καλά*. Σκέφτηκα νά τό κάνω ἐγώ, πιστεύω ὅμως ὅτι εἶναι καλύτερα νά τό κάνεις ἐσύ, γιατί ἐγώ εἶμαι πάρα πολύ θυμωμένος.

Κανένας δέν ὀργανώνει «συνέδριο»: γιά νά γίνει συνέδριο χρειάζεται νά εἴμαστε *ὅλοι παρόντες* (ἐμεῖς ὅμως δέν ξέρουμε τίποτε τό συγκεκριμένο γιά τόν Ἀρκάντι καί τή Σόνια **. Γιά τό «συνέδριο» χρειάζονται καί μερικοί ἀπό τούς ἀνθρώπους τοῦ ἐξωτερικοῦ (σάν τόν Ντίμκα, τά γεροντάκια, ἴσως, τήν Ἀλεξάντροβα κ.ἄ.), *γι' αὐτό ὅμως δέν ἔγινε κάν λόγος*. Ἀκόμη καί πρόγραμμα δέν ἑτοίμασε κανένας γιά τό συνέδριο καί κανένας δέν ξέρει, γιά ποιό πράγμα θά μιλήσουν ἐκεῖ: γιά τή ρωσική ὀργάνωση τῆς «Ἴσκρα»; Χωρίς νά ὑπάρχουν ἀντιπρόσωποι τῆς ὀργάνωσης αὐτῆς;; Μά ὅλα αὐτά εἶναι ἐξαιρετικά βιαστικά καί ἀπερίσκεπτα!!

Τώρα καί ὁ ἴδιος ὁ Λ. Γκρ. θέλει νά ἀναβληθεῖ αὐτό «ὥς τό φθινόπωρο». Σέ παρακαλῶ, φρόντισε κι' ἐσύ «νά διαλύσεις» αὐτή τήν ἀνοησία σχετικά μέ τό «συνέδριο». *Πρέπει* τώρα κιόλας νά

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 201-203. *Ἡ Σύντ.*

** Σόνια — συνωμοτική ὀνομασία τοῦ Κέντρου τῆς «Ἴσκρα» στή Σαμάρα. *Ἡ Σύντ.*

δεῖς τόν Λάποτ: αὐτός θά συναντηθεῖ καί μέ τούς ἐλβετούς καί *ὁ ἴδιος* θά ἔρθει ἐδῶ. Τί ἄλλο χρειάζεται; Ἔπειτα ὁ Πόβαρ, ὅπως φαίνεται, ἔχει ἀνάγκη ἀπό διδασκαλία — ἅς διδαχτεῖ στή Ζυρίχη· αὐτό εἶναι πολύ καλό. Ἴσως, αὐτός, ὅπως καί ὁ Μπ. Ν. θά παραμείνει ἀκόμη *μῆνες* στό ἐξωτερικό;!; Γιατί νά βιαζόμαστε νά τόν δοῦμε; Ὅταν θά θελήσει νά φύγει ὁ *ἴδιος*, θά πρέπει νά ἔρθει ἐδῶ καί δέν ὑπάρχει λόγος νά τόν τραβᾶμε τώρα ἐδῶ. Καί τί βλακεία εἶναι αὐτή πού γράφουν ὁ Μπ. Ν. καί ὁ Β. Β. στόν Μπέργκ: «δέν πρέπει νά γίνει συζήτηση χωρίς τόν Π. Μπ.». Μέ ποιόν; Μέ τόν Πόβαρ· αὐτός βρίσκεται ἐκεῖ, στόν Π. Μπ. Μέ τά τρία πρόσωπα — αὐτά βρίσκονται ἐκεῖ, στόν Π. Μπ. Μέ τόν Λάποτ — θά εἶναι ἐκεῖ στόν Π. Μπ. Συμβούλεψε τόν Μπέργκ νά μαλώσει στά καλά τόν Β. Β. καί τόν Μπ. Ν. γι' αὐτή τή βλακεία καί γράψε μου, πῶς τά βλέπει ὁ Μπέργκ καί ἄν ὑπάρχει ἐλπίδα νά τούς ἀπαντήσει ἔτσι, πού νά τούς κοπεῖ ἡ ὄρεξη νά κάνουν βλακεῖες. Καί ὕστερα ὁ ἴδιος ὁ Π. Μπ. πῆγε στό Μόναχο — θά ἔρθει καί στό Λονδίνο. Κανένας δέν ἀμφιβάλλει ὅτι ὁ ἐρχομός τοῦ Γκ. Β. *(θ ά ε ἶ ν α ι)* ἀπαραίτητος.

Ἔγραψα στόν Γκ. Β. ὅτι δέν ξέρω τίποτε γιά τό «συνέδριο» καί ὅτι εἶναι *ἀπαραίτητη μιά σ υ ν ά ν τ η σ η* (μέ τόν Λάποτ κτλ.) γιά τίς *ὑποθέσεις* στό Λονδίνο, ὅπου, φυσικά, θά εἶναι κι' αὐτός. Ἄν χρειαστεῖ θά τοῦ ξαναγράψω.

Προσπάθησε *μέ κάθε τρόπο* νά πιέσεις τόν Λ. Γκρ. γιά νά τόν μεταπείσεις: αὐτός δέν ἔχει σαφή ἀντίληψη ἀπό *ποιούς, γιά ποιό σκοπό* καί *τί μορφή* θά ἔχει αὐτό τό «συνέδριο».

Δικός σου...

Νομίζω ὅτι δέν εἶναι ἀνάγκη νά ἐπιστρέψουμε τά δοκίμια; N' est ce pas? *

Τί γίνεται μέ τό ἄρθρο τῆς Β. Ι., δέν ἔχει στοιχειοθετηθεῖ; Σέ παρακαλῶ, μήν ξεχάσεις: στό ἄρθρο μου γιά τό ἀγροτικό ὑπάρχει μιά περικοπή ἀπό τόν Μπουλγκάκοφ: τόμ.; σελ.; Δέν πρέπει νά τό ἀφήσουμε ἔτσι, καί ἄν δέν ἔρθω νωρίς καί δέν μπορέσω νά δῶ πιά τό δοκίμιο, τότε σβῆσε ὄχι ὅλες τίς σημειώσεις, ἀλλά μόνο τά λόγια: «τ.—σ.—» [185].

Στάλθηκε ἀπό τό Λογκιβύ (Βόρεια ἀκτή τῆς Γαλλίας) στό Λονδίνο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* — Δέν εἶναι ἔτσι; *Ἡ Σύντ.*

142

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ι. Ι. ΡΑΝΤΣΕΝΚΟ

Γράμμα πρός τόν Ἀρκάντι

Ἀγαπητέ φίλε! Ξαναδιάβασα τό ἐκτεταμένο γράμμα Σας τῆς 6 τοῦ Ἰούνη καί θέλω νά προσθέσω κάτι στό προηγούμενο γράμμα μου *. Μέ χαροποίησε πολύ ἡ πληροφορία Σας γιά τή συζήτηση μέ τούς ἐργάτες. Ἐμεῖς πάρα πολύ σπάνια τυχαίνει νά πάρουμε τέτια γράμματα, πού δίνουν πραγματικά τόσο μεγάλο θάρος. Νά τό μεταδόσετε ὁπωσδήποτε στούς ἐργάτες Σας καί νά τούς διαβιβάσετε τήν παράκλησή μας νά μᾶς γράφουν καί οἱ ἴδιοι *ὄχι μόνο γιά τόν Τύπο*, ἀλλά καί ἔτσι ἁπλῶς, γιά νά ἀνταλλάσσουμε γνῶμες, γιά νά μή χάνουμε τή σύνδεση ἀνάμεσά μας καί τήν ἀμοιβαία κατανόηση. Ἐμένα προσωπικά μέ ἐνδιαφέρει ἰδιαίτερα νά μάθω πῶς θά δοῦν οἱ ἐργάτες τό «Τί νά κάνουμε;» **, γιατί ὥς τώρα δέν ἔχω πάρει σχόλια ἐργατῶν.

Λοιπόν, νά συνδέσετε μέ μᾶς ἄμεσα τόν ὁμιλό Σας τῶν ἐργατῶν καί τή Μάνια ***: αὐτό ἔχει μεγάλη σημασία καί θά ἐνισχύσει πολύ καί τήν προσέγγισή τους μέ τήν «Ἴσκρα» καί τή δική Σας θέση μέσα σ' αὐτούς. Ἔπειτα, ἄν στούς ἡγέτες τῆς Μάνια ὑπάρχουν πραγματικά ἱκανοί ἄνθρωποι, θά ἦταν καλό νά ἔρθει σέ μᾶς ἕνας ἀπό αὐτούς: βάλτε τους τήν ἰδέα αὐτή καί μιλεῖστε μαζί τους, πῶς τό βλέπουν αὐτό.

Στή συνέχεια ἀκόμη τρία σημεῖα.

1) Ἄν ὁ Βάνια **** εἶναι δικός μας, πῶς θά καθορίσετε τίς σχέσεις Σας ἀπέναντί του; Τί σκέπτεστε; Ἴσως, ἄν ὁ Βάνια καί ἡ Μάνια εἶναι *ἀπόλυτα* δικοί μας (καί ἄν κυκλοφορήσουν τή δήλωση πού ἔγραφα — αὐτό θά ἔχει ἐξαιρετική σημασία), θά μποροῦσαν νά Σᾶς πάρουν στή δική τους ΚΕ [186] καί *ἐκτός ἀπ' αὐτό* νά Σᾶς ἐπιφορτίσουν ἐπίσημα μέ μιά ειδική ἑνωτική δουλιά σέ ὅλη τή Ρωσία; (δηλ. «ἡ ΚΕ ἀναθέτει στόν ΝΝ, μέλος της καί μέλος τῆς ρωσικῆς ὀργάνωσης τῆς «Ἴσκρα», μέ τήν ὁποία ὀργάνωση ἡ ΚΕ μας εἶναι ἀπόλυτα ἀλληλέγγυα, ἀναθέτει σ' αὐτόν τόν ΝΝ νά διευθύνει τήν ὑπόθεση τῆς προετοιμασίας τῆς κομματικῆς συνένωσης στό πνεῦμα τῆς «Ἴσκρα»).

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 192-197. *Ἡ Σύντ.*

** Βλ. Β. Ι. Λένιν. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 6ος, σελ. 1-195. *Ἡ Σύντ.*

*** Μάνια — συνωμοτική ὀνομασία τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς ἐργατικῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης. *Ἡ Σύντ.*

**** Βάνια — συνωμοτική ὀνομασία τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης. *Ἡ Σύντ.*

Ἴσως αὐτό θά μποροῦσε νά τροποποιηθεῖ ὡς ἑξῆς (ἐγώ φυσικά δέν κάνω τίποτε ἄλλο, παρά νά τά σημειώνω ὅλα αὐτά ὑποθετικά): «Ἡ ΚΕ τῆς Πετρούπολης, ἐκφράζοντας τήν πλήρη ἀλληλεγγύη της πρός τή ρωσική ὀργάνωση τῆς «Ἴσκρα», παίρνει μέ ἱκανοποίηση στή σύνθεση τῆς Ἐπιτροπῆς, ὕστερα ἀπό ὁμόφωνη συγκατάθεση, τήν ὁμάδα τῶν προσώπων πού ἀνήκουν στήν ὀργάνωση αὐτή καί ἀσχολοῦνται εἰδικά μέ τή μεταφορά καί τή διανομή τῆς «Ἴσκρα» σέ *ὅλη τή Ρωσία*. Ἡ ΚΕ διαθέτει γιά βοήθεια στήν ὁμάδα αὐτή τά τάδε μέλη καί χορηγεῖ τά τάδε μέσα, ταυτόχρονα ἕνα μέλος τῆς ὁμάδας αὐτῆς (ὁ Ἀρκάντι) μπαίνει στήν ΚΕ Πετρούπολης, παραμένοντας μέλος τῆς ρωσικῆς ὀργάνωσης τῆς «Ἴσκρα», καί ἀναλαμβάνει τήν εἰδική ἀποστολή τῆς προετοιμασίας τῆς γενικῆς κομματικῆς συνένωσης στό πνεῦμα τῆς «Ἴσκρα». Λέγοντας ὁμάδα, ἐννοῶ τά πρόσωπα πού στείλατε γιά ψάρια [187] κτλ. Ἐπαναλαμβάνω ἀκόμη μιά φορά: ἐγώ ἁπλῶς ἀναφέρω διάφορες προϋποθέσεις πού μποροῦν νά γίνουν δεκτές καί εἶναι πιθανές, ἐκπληρώνοντας τήν παράκλησή Σας νά Σᾶς στείλω ἕνα «συγκεκριμένο πρόχειρο σχέδιο» καί ἀφήνω στήν κρίση Σας νά χρησιμοποιήσετε τίς προϋποθέσεις μου κατά τόν ἕνα ἤ τόν ἄλλο τρόπο. Γράψτε ἐξάπαντος πῶς πᾶνε τώρα τά πράγματα καί σέ ποιά κατεύθυνση τά προωθεῖτε. Χτυπᾶτε τό σίδερο ὅσο εἶναι ζεστό καί νά θυμᾶστε ὅτι ἐμεῖς οἱ δυό πρέπει νά συμφωνήσουμε ὅσο μπορεῖ πιό λεπτομερειακά γιά τό σχέδιο τῆς ὁριστικῆς καί ἀμετάκλητης κατάκτησης τοῦ «διαπασῶν» (= Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης = Βάνια). Καί Σεῖς πρέπει νά εἶστε πονηρός σάν φίδι μέ τούς νεαρούς φίλους Σας!

Ἄν αὐτό μπορεῖ νά γίνει, θά ἦταν τό καλύτερο. Τότε θά εἴσασταν στήν ΟΕ (γιά τήν προετοιμασία τοῦ Σάσα *) σάν ἀντιπρόσωπος ἀπομέρους τοῦ Βάνια, καί ἀπομέρους τῆς Σόνιας θά ἦταν ἀκόμη ἕνα ἄλλο πρόσωπο ἀπό τούς δικούς μας. Γράψτε τό γρηγορότερο πῶς βλέπετε τό ζήτημα αὐτό; *Μιλήσατε* γι' αὐτό μέ τόν Βάνια καί μέ τή *Μάνια;*

2) Ἐσεῖς πρέπει ὁπωσδήποτε νά συγκροτήσετε στή Ρωσία τήν ΟΕ καί νά τήν πάρετε στά χέρια Σας: Ἐσεῖς ἀπομέρους τοῦ Βάνια, ὁ Κλέρ ἀπομέρους τῆς Σόνιας καί + ἀκόμη ἕνας ἀπό τούς δικούς μας ἀπό τό Νότο — αὐτό εἶναι τό ἰδεῶδες. Μέ τήν Μπούντ νά εἶστε πολύ προσεκτικός καί συγκρατημένος, χωρίς νά ἀνοίγετε τά χαρτιά Σας, νά τῆς ἀναθέτετε νά διαχειρίζεται τίς δουλιές τῆς Μπούντ καί νά μή τῆς ἐπιτρέπετε νά *χώνει τή μύτη*

---

* Σάσα — συνωμοτική ὀνομασία τοῦ ΙΙ συνεδρίου τοῦ Κόμματος. *Ἡ Σύντ.*

της στίς ρωσικές ὑποθέσεις: νά θυμᾶστε ὅτι δέν εἶναι σίγουρος φίλος (*ἴσως καί ἐχθρός*).

3) Νά ἐξηγεῖτε σέ ὅλους παντοῦ οἱ διαδόσεις ὅτι ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα» θέλει τάχα νά γίνει ἡ ἴδια ΚΕ τοῦ ρωσικοῦ Κόμματος δέν εἶναι παρά κουτσομπολιό. Αὐτό εἶναι ἀνοησία. Ἡ ΚΕ μπορεῖ νά ὑπάρχει μόνο στό πεδίο δράσης κι' ἐμεῖς θέλουμε νά συγκροτηθεῖ αὐτή ἀπό τήν ΟΕ καί ἀπό ἐργάτες-ἐπαναστάτες. Ὅσο γιά τίς σχέσεις τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Ἴσκρα» μέ τήν ΚΕ, αὐτές θά καθορίζονταν πάνω στήν ἀρχή τοῦ καταμερισμοῦ τῶν ἁρμοδιοτήτων (ἰδεολογική καθοδήγηση καί *πρακτική διεύθυνση),* καί τή συνένωση θά τήν ἐξυπηρετοῦσαν τά τακτικά συνέδρια καί ἴσως ἡ παρουσία ἑνός μόνιμου ἀντιπρόσωπου ἀπό τά 5 (ἄς ὑποθέσουμε) μέλη τῆς ΚΕ. Τό κουτσομπολιό αὐτό τό διαδίδει ἡ «Μπορμπά» καί πρέπει νά τήν ξεσκεπάζουμε. Δέν θέλουμε νά ἀπαντᾶμε σ' αὐτούς τούς παλιανθρώπους μέσω τοῦ Τύπου: καλύτερα νά τούς τιμωρήσουμε μέ τή σιωπή τῆς «Ἴσκρα».

Μήπως καί οἱ δισταγμοί τοῦ Βάνια (γιά τούς ὁποίους γράψατε) ἐξηγοῦνται ἀπό τό ὅτι ἔχει σύγχυση σχετικά μ' αὐτό; Προσπαθεῖστε νά διαφωτίσετε πλήρως τόν Βάνια καί ἀκόμη περισσότερο τή *Μάνια.*

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι καί Σᾶς εὔχομαι νά εἶστε πολύ καλά.

Δικός Σας *Λένιν*

⌐P. S. Ἄν ὁ Βάνια σκεφτεῖ νά ζητήσει συγκεκριμένο καθορισμό τῶν σχέσεων ἀνάμεσα σ' αὐτόν καί τή Μάνια, ἀνάμεσα στά μέλη του καί τά μέλη τῆς Μάνιας, πού παίρνουν μέρος στήν ΚΕ Πετρούπολης, νομίζω ὅτι θά ἦταν καλύτερα *νά ἀναβάλετε* τό ζήτημα αὐτό ὥς τή συνάντησή μας ἐδῶ καί νά πεῖτε στόν Βάνια *ἀνοιχτά:* «Ἕνα ἀπό τά δυό — εἴτε εἴμαστε πραγματικά ἀλληλέγγυοι — καί τότε μέσα στήν κοινή δουλιά ἑνός μήνα θά συνεννοηθοῦμε ἔτσι πού δέν θά μείνει οὔτε ἴχνος παρανοήσεων, γιατί ὅλοι ἐμεῖς θά εἴμαστε ἰσκριστές. Ἤ θά προκύψει ἀσυμφωνία — καί τότε θά χωρίσουμε μέ καλό τρόπο. Νά ντροπιαζόμαστε ὅμως ξανά, γράφοντας συμφωνίες κτλ. δέν θέλουμε!» Ἀπό τό γράμμα Σας τῆς 6 τοῦ Ἰούνη βλέπω ὅτι στήν ἀρχή τούς ἀπαντήσατε μ' αὐτό τό πνεῦμα καί, φυσικά, κάνατε θαυμάσια.⌐

Γράφτηκε στίς 16 τοῦ Ἰούλη 1902
Στάλθηκε ἀπό τό Λογκιβύ (Βόρεια ἀκτή τῆς Γαλλίας) στήν Πετρούπολη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στό περιοδικό «Προλετάρσκαγια Ρεβολιούτσιγια», τεῦχ. 3

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

143

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ι. Ι. ΡΑΝΤΣΕΝΚΟ

Ἀγαπητέ φίλε! Ἡ εἴδηση πού πήραμε τελευταῖα ἀπό Σᾶς σχετικά μέ τό δημοσίευμα τῶν φίλων τοῦ Βάνια — τῶν «συμμάχων» (= ὀπαδῶν τοῦ «Ραμπότσεγε Ντιέλο») μᾶς ἔβαλε πάλι σέ πολλές ἀμφιβολίες. Θά ἀντέξει ἄραγε τώρα ὁ Βάνια; Ὅπως κι' ἄν ἔχει τό πράγμα, βάλτε του τό ἐρώτημα ὀρθά-κοφτά, ἐπιδιῶξτε νά πάρετε μιά καθαρή ἀπάντηση. Σέ περίπτωση ἀρνητικῆς ἀπάντησης κατσαδιάστε τον μέ τά πιό τσουχτερά λόγια καί ὅ,τι κι' ἄν συμβεῖ, ειδοποιεῖστε μας ἀμέσως πῶς ἔχουν τά πράγματα. Ἄν ὁ Βάνια μᾶς ἔφυγε πάλι (ἤ ἔστω ἄν μᾶς φεύγει) ἀπό τά χέρια, τότε πολύ περισσότερο εἶναι ἀνάγκη νά τριπλασιάσετε τίς προσπάθειές Σας πρός τήν κατεύθυνση τῆς Μάνια: ἄν εἶναι δυνατό ἀπευθείας στήν ἴδια τή Μάνια, ἄν δέν εἶναι δυνατό, τότε μέσω τῶν καινούργιων φίλων Σας, πού γιά τή συζήτηση πού εἴχατε μαζί τους μᾶς γράψατε τόσο λεπτομερειακά καί τόσο ἐνδιαφέροντα πράγματα.

Πρέπει νά βάλετε σάν καθῆκον Σας (σέ περίπτωση ἔστω καί τῆς *παραμικρότερης ἀστάθειας* ἤ ὑπεκφυγῆς τοῦ Βάνια) τήν προετοιμασία τοῦ πολέμου τῶν ἰσκριστῶν τῆς Πετρούπολης ἐνάντια στά ὑπολείμματα τοῦ οἰκονομισμοῦ *. Σ' αὐτούς δέν χρειάζεται φυσικά νά ποῦμε τίποτε γι' αὐτό τόν πόλεμο, πρέπει ὅμως νά τόν προετοιμάζουμε μέ ὅλες μας τίς δυνάμεις καί κατά τό δυνατό ἐνάντια καί στίς δυό πτέρυγες. Δηλαδή, πρῶτο, προσπαθεῖστε νά διατηρήσετε τίς προσωπικές σχέσεις πού ἤδη ἔχετε συνάψει μέ τούς φίλους μας μέσα στό διανοουμενίστικο μισό τοῦ Βάνια, προσπαθεῖστε νά τούς βλέπετε, νά ἐπιδρᾶτε πάνω τους, νά τούς κάνετε νά ντρέπονται γιά τή στάση τους, νά βλέπετε τή νεολαία τους, νά προετοιμάζετε τήν ἀπόσπαση τῶν ἰσκριστῶν ἀπό τούς μεσοβέζικους ἀνθρώπους. Ἡ δεύτερη πτέρυγα — πολύ πιό σπουδαία — εἶναι οἱ ἐργάτες. Ὁ ὅμιλός Σας εἶναι μιά ὑπέροχη βάση καί πρέπει πρίν ἀπόλα νά πετύχετε ὁ ὅμιλος αὐτός νά ἀναπτύξει, νά κάνει συνείδησή του καί νά διαμορφώνει τήν ἔχθρα του πρός τόν Βάνια. Ἐπιδιῶξτε νά δόσετε σ' αὐτό τόν ὅμιλο τό «Τί νά κάνουμε;» ** καί νά πετύχετε (αὐτό δέν εἶναι καθόλου δύσκολο, ἄν κρίνουμε ἀπό τό γράμμα Σας) *ἀπόλυτη* συμφωνία, ὑπογραμμίζοντας ἰδιαίτερα ἔντονα πώς τό «Τί νά κάνουμε;» στρέφεται ἀκριβῶς καί κατά κύριο λόγο ἐνάντια στούς ἀνθρώπους «πετρουπολίτικου» τύπου. Στίς

* Τό παραπάνω κείμενο στό χειρόγραφο εἶναι σβησμένο μέ κόκκινο μολύβι. *Ἡ Σύντ.*

** Βλ. Β. Ι. Λένιν, Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 6ος, σελ. 1-195. *Ἡ Σύντ.*

συζητήσεις μαζί τους νά τούς τά ἐξηγήσετε ὅλα μέ τό νί καί μέ τό σίγμα, νά ἀναφέρετε συνεχῶς τόν Βάνια σάν κακό παράδειγμα, παράδειγμα τοῦ τί δέν πρέπει νά κάνει κανείς. Ἐγώ εἶμαι ἕτοιμος νά Σᾶς βοηθήσω σέ ὅλα αὐτά μέ ὅ,τι μπορῶ, λογουχάρη, μέ μιά σειρά γράμματα στόν ὅμιλο. Ἂς γίνει πρῶτα αὐτός ὁ ὅμιλος συνειδητά καί ὁλοκληρωτικά ἰσκρικός, συνειδητά καί *ἀπόλυτα* ἐχθρικός ἀπέναντι σέ ὅλο τόν παλιό «πετρουπολιτισμό», καί στή «Ραμπότσαγια Μίσλ» καί στό «Ραμπότσεγε Ντιέλο» καί σέ καθετί τό μεσοβέζικο. *Τότε (μά μονάχα τότε)* νά τί θά κάνουμε: τή δήλωση πού συστήσατε στόν Βάνια νά κάνει καί πού γι' αὐτή Σᾶς ἔγραψα λεπτομερειακά *, τή δήλωση αὐτή, μέ κάπως παραλλαγμένη μορφή θά τήν κάνει φυσικά ὁ ὅμιλος, πού θά ὑψώσει τή «σημαία τῆς ἐξέγερσης» ἐνάντια στούς οἰκονομιστές τοῦ Βάνια καί θά ἀρχίσει ἀνοιχτή ἐκστρατεία μέ σκοπό νά πάρει μέ τό μέρος του ὅλη τή Μάνια.

Δέν ἀμφιβάλλω οὔτε στιγμή πώς αὐτή ἡ ἐκστρατεία θά λήξει μέ γρήγορη καί ὁλοκληρωτική νίκη, καί νομίζω ἡ κύρια δυσκολία δέν βρίσκεται στήν ἴδια τήν ἐκστρατεία, ἀλλά ἀκριβῶς στό νά ὁδηγήσουμε τούς ἀνθρώπους ὥς τήν ἀνοιχτή ἐκστρατεία, νά μήν ἔρθουμε πάλι σέ συμβιβασμούς μέ τόν Βάνια, σέ ὑποχωρησοῦλες ἀπέναντί του, σέ ἀναβολές κτλ. Κανέναν *ἀπολύτως* συμβιβασμό, *ἀνελέητο* πόλεμο ἐνάντια καί στά παραμικρότερα ὑπολείμματα τοῦ οἰκονομισμοῦ καί τοῦ χειροτεχνισμοῦ — νά τί πρέπει, κατά τή γνώμη μου, νά βάλετε σάν καθῆκον στόν ὅμιλο. Καλύτερα νά χάσουμε γιά τήν προετοιμασία τρεῖς μῆνες, μισό χρόνο καί παραπάνω, ἀλλά νά πετύχουμε τή δημιουργία ἑνός *μαχητικοῦ* ἰσκρικοῦ ὁμίλου, παρά νά συνενώσουμε ἀνθρώπους πού δέν εἶναι ἀκόμη ἐντελῶς διαμορφωμένοι μέ τούς διπλωμάτες καί τούς μελλητές τοῦ Βάνια.

Ἐπωφεληθεῖτε ἀπό τό γεγονός ὅτι ἔχετε ἐλεύθερα τά χέρια Σας σέ ὅ,τι ἀφορᾶ τόν ὅμιλο καί διοχετεύετε τή γραμμή Σας ἀποφασιστικά, μήν ἀφήνοντας νά πλησιάσουν σέ ἀπόσταση βολῆς ἄνθρωποι πού δέν εἶναι ἀπόλυτα δικοί μας.

Ἂν χειριστεῖτε ἔτσι τό ζήτημα, θά εἶστε ἀνεπηρέαστος ἀπό τούς δισταγμούς καί τίς ταλαντεύσεις τοῦ Βάνια, θά ἔχετε τό *δικό σας* σημεῖο στήριξης. Κι' ἄν καμιά φορά ἡ ἀνάγκη Σᾶς ὑποχρεώσει νά φερθεῖτε διπλωματικά ἀπέναντι στόν Βάνια, τότε στόν ὅμιλο δέν χρειάζεται νά κάνετε ἀπολύτως οὔτε τήν ἐλάχιστη διπλωματικότητα, ἀλλά ἐκεῖ νά εἶστε πάντα *ἀδιάλλακτος* ἀπέναντι στόν Βάνια. Τότε ἡ τακτική Σας θά εἶναι ἁπλή: πλησιάζει ὁ Βάνια πρός ἐμᾶς, χαϊδέψτε του τό κεφαλάκι, κρατᾶτε ὅμως γερά στήν τσέπη καί μιά πέτρα, δηλ. μή

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 194-195. *Ἡ Σύντ.*

τοῦ κρύβετε ὅτι αὐτό εἶναι λίγο, ὅτι πρέπει νά ἔρθει ὁλότελα κοντά μας καί νά μπεῖ μέσα, ὅτι τό λίγο δέν Σᾶς ἱκανοποιεῖ. 'Απομακρύνεται ὁ Βάνια — μή τοῦ συγχωρεῖτε οὔτε ἕνα λάθος, οὔτε ἕνα σφάλμα. Νά *τσακώνετε* τόν Βάνια σέ κάθε σφάλμα του, νά ξεσκεπάζετε καί νά ξετινάζετε ἀλύπητα αὐτά τά σφάλματα στόν ὅμιλο (καί στό μέτρο τοῦ δυνατοῦ πότε-πότε καί στήν «"Ισκρα») — αὐτό πρέπει νά εἶναι ἕνα ἀπό τά κύρια καθήκοντά Σας.

Κοντολογῆς, ἀπέναντι στόν Βάνια ἀκολουθεῖστε σταθερά τήν ἀρχή: θέλω μαζί σου εἰρήνη καί γι' αὐτό τό λόγο προετοιμάζω μέ ὅλες μου τίς δυνάμεις τόν πόλεμο ἐναντίον σου.

Τελειώνοντας, Σᾶς δίνω μιά πρακτική συμβουλή. 'Ο Βάνια ἀπό τή φύση του εἶναι διπλωμάτης καί τυπολάτρης. Τώρα ἔβαλε ζήτημα ἀνακαίνισης τοῦ σκυλοκάλυβου καί εἶναι πολύ πιθανό ὅτι κάτω ἀπό τήν εὔσχημη δικαιολογία αὐτῆς τῆς «ἀναθεώρησης τῆς συγκρότησης» ὁ Βάνια θά τραινάρει τήν ὑπόθεση, θά ἐπινοεῖ χίλιους δυό συμβιβασμούς κτλ. Προσέξτε λοιπόν νά μή πέσετε σ' αὐτή τήν παγίδα. Κοροϊδεύετε ἀλύπητα τή μανία τῆς σύνταξης καταστατικῶν. 'Η οὐσία δέν βρίσκεται στά καταστατικά, καί ὅποιος νομίζει πώς, ξεκινώντας ἀπό τίς τάδε ἰδέες τακτικῆς καί ὀργάνωσης, μπορεῖ νά γράψει ἕνα ὑποδειγματικό καταστατικό, αὐτός δέν καταλαβαίνει ἀπολύτως τίποτε καί πρέπει νά τόν *καταπολεμοῦμε* ὥς τό τέλος γι' αὐτή τήν ἄγνοια. "Αν ὁ Βάνια φαντάζεται ὅτι νά, θά συζητήσουν ὁλόπλευρα τό νέο καταστατικό καί θά ἀλλάξουν τίς 40 § ἀπό τίς 50 καί ὕστερα «βαρᾶτε βιολιτζῆδες», δηλ. ὅτι ὕστερα πιά μέ βάση τό νέο καταστατικό ἡ δουλιά θά πάρει καινούργιο δρόμο — ἄν φαντάζεται ἕνα τέτιο πράγμα (ὅπως φαίνεται ἀπ' ὅλες τίς ἐνδείξεις), θά πεῖ πώς αὐτός μόνο στά λόγια ἐγκατέλειψε τίς παλιές προλήψεις, ἐνῶ στήν πραγματικότητα διατηρεῖ ἀκόμη ἑκατοντάδες ἀνόητες ἰδέες, πού ἐνάντιά τους χρειάζεται πόλεμος καί πάλι πόλεμος. Νά χτυπᾶτε τή σχολαστικότητα καί τό φορμαλισμό καί νά ἀποδείχνετε πώς ἡ οὐσία δέν βρίσκεται στά καταστατικά, ἀλλά 1) στό νά συμφωνήσουμε στίς ἀπόψεις, ἀφοῦ *τίς καλοσκεφτοῦμε* καί 2) στό *νά συμφωνήσουμε* στήν *ἴδια* τήν πρακτική δουλιά.

Μέ βάση αὐτή τήν ἄποψη, γράφουμε στά παλιά μας τά παπούτσια τό παιχνίδι σας (τοῦ Βάνια) μέ τά καταστατικά καί σᾶς δηλώνουμε καθαρά: ποιοί εἴμαστε, τί θέλουμε καί πῶς δουλεύουμε, τό ξέρετε καί πρέπει νά τό μάθετε ὄχι μόνο ἀπό τά χαρτιά, ἀλλά καί ἀπό τίς προσωπικές ἐπαφές στή Ρωσία καί στό ἐξωτερικό (τέτιες ἐπαφές εἶναι ἀναπόφευκτες στήν ἐπαναστατική δουλιά). Δέν θέλετε νά βαδίσετε χέρι μέ χέρι μαζί μας — δηλῶστε το καθαρά, μήν

ἑλίσσεστε, καί νά θυμᾶστε πώς ἐμεῖς θά πολεμᾶμε «μέ τούς κανόνες τοῦ πολέμου» κάθε ἑλιγμό. Μή νομίζετε πώς θά κρύψετε ἀπό μᾶς τούς ἑλιγμούς σας μέ τίς ἀναθεωρήσεις τῶν καταστατικῶν κτλ. Ἄν πάλι θέλετε νά πᾶμε μαζί, ἀρχίστε *ἀμέσως* τή δουλιά, καί τότε θά δεῖτε πώς αὐτή ἡ ἴδια ἡ δουλιά, σέ σύνδεση μέ τήν πανρωσική ἐφημερίδα, γι' αὐτή τήν ἐφημερίδα καί μέ βάση αὐτή, ἡ ἴδια ἡ δουλιά θά δείξει τί νέες μορφές χρειάζονται, καί πιθανό (ἤ μάλλον ἀναμφίβολα) θά δείξει ὅτι μέσα στήν πραγματική, ζωντανή δουλιά οἱ μορφές αὐτές προβάλλουν ἀπό μόνες τους χωρίς κανένα καταστατικό. Καί ὅταν θά εἴμαστε δυνατοί, θά ὀργανώνουμε τέσσερις φορές τό χρόνο στή Ρωσία καί δυό φορές στό ἐξωτερικό — (ἤ τό ἀντίθετο ἀνάλογα μέ τίς περιστάσεις) — συναντήσεις καί συνδιασκέψεις, καί τά διάφορα καταστατικά θά τά καταρτίζουμε σ' αὐτές τίς συνδιασκέψεις (γιά νά μιλήσουμε πιό ἁπλά: τά διάφορα καταστατικά θά τά στείλουμε στό διάβολο).

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι καί περιμένω ἀνυπόμονα ἀπάντηση: βρίσκουν ἄραγε τά γράμματά μου τό στόχο; Δηλ. Σᾶς δίνουν ὅ,τι χρειάζεται;

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 22 τοῦ Ἰούλη 1902
Στάλθηκε ἀπό τό Λογκιβύ (Βόρεια ἀκτή τῆς Γαλλίας) στήν Πετρούπολη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1926 στό περιοδικό «Κράσναγια Λέτοπις», τεῦχ. 6

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

144

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. ΝΤ. ΛΕΪΤΕΪΖΕΝ

24. VII. 02.

Ἀγαπητέ Λ.! Ἡ διεύθυνση τῆς ἀδελφῆς: M-me Elizaroff. *Loguivy* (par Ploubazlanec). Côtes du Nord. Ἐδῶ πραγματικά δέν πολυαρέσει στήν Ἄννα καί στή μητέρα καί ἴσως μετακινηθοῦν, δέν ξέρουν ὅμως ἀκόμη γιά ποῦ (μπορεῖ νά μπεῖ στό γράμμα ἡ διεύθυνση τῆς Expédition *). Αὔριο ξεκινάω γιά τό σπίτι. Γενικά, ἐδῶ μοῦ ἄρεσε πολύ καί ἀναπαύθηκα ἀρκετά καλά· δυστυχῶς ὅμως πίστεψα πρόωρα ὅτι ἔγινα καλά, ξέχασα τή δίαιτα καί τώρα πάλι τραβολογιέμαι μέ γαστρίτιδα. Ὡστόσο ὅλα αὐτά εἶναι μικροπράγματα.

Θά μείνετε πολύ ἀκόμη στό χωριό Σας; Καλό θά ἦταν νά συνδυάζατε τό τερπνό μετά τοῦ ὠφελίμου (ὑπηρεσία) καί νά ἀναπαυθεῖτε καλά καί περισσότερο καιρό. Γυρίζοντας, γράψτε δυό λόγια γιά τόν ἑαυτό Σας.

* — Διεκπεραίωσης. *Ἡ Σύντ.*

Εἴστε ἱκανοποιημένος ἀπό τό ἀποτέλεσμα τῶν διαπραγματεύσεων μέ τούς Λ. Γκρ. καί Γιούρεφ; Συμφωνήσατε ἀπόλυτα καί ἐλπίζετε νά ἔχετε καλύτερα ἀποτελέσματα;

Ἀπό τή Ρωσία ἔχουμε καλές εἰδήσεις γιά τή στροφή τῶν ἐπιτροπῶν πρός τήν «Ἴσκρα», ἀκόμη καί τῆς ἐπιτροπῆς *Πετρούπολης* (sic!). Νά ἕνα ἐνδιαφέρον πραγματάκι. Αὐτοί ἔστειλαν μιά μπροσούρα στό «Ραμπότσεγε Ντιέλο». Ἐκεῖ (στή σελ. 9: μᾶς γράφουν μέ ἀκρίβεια!) ὑπῆρχε ἡ σημείωση: «βλ. τό ὑπέροχο βιβλίο τοῦ Λένιν *». Οἱ ἐδῶ σύμμαχοι σήμαναν συναγερμό! καί γράφουν στήν Πετρούπολη: θά κάνετε καλά νά τό σβήσετε, μ' αὐτό χτυπᾶτε καί τόν ἑαυτό σας καί μᾶς. Ἡ ἀπάντηση: μή μᾶς ἐμποδίζετε νά ὀργανώνουμε τήν ὑπόθεση μέ καινούργιο τρόπο, ὅσο γιά τήν μπροσούρα δόστε την στήν «Ἴσκρα».

Αὐτό entre nous **, φυσικά, γιά τήν ὥρα. Εἶναι ὅμως χαρακτηριστικό!

Δέν ξέρω, θά ἀντέξει ἡ Πετρούπολη στήν καινούργια ἐπίθεση;

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράψτε μου στό Λονδίνο.

P. S. Παραλίγο νά ξεχάσω. Ὁ «Socialiste» *** μέ εἰδοποίησε ὅτι ἡ συνδρομή μου τέλειωσε τό Δεκέμβρη τοῦ 1901. Ἔτσι εἶναι; Δέν κάνει λάθος; Ὅσο θυμᾶμαι, Ἐσεῖς εἴσασταν κάποτε σ' αὐτόν μέ τήν καρτέλα τοῦ Γιουρντάνοφ; Ἄν, ναί, μήπως Σᾶς ἔμεινε κανένα χαρτάκι, ἤ μήπως θυμᾶστε σχετικά;

Στάλθηκε ἀπό τό Λογκιβύ (Βόρεια ἀκτή τῆς Γαλλίας) στό Παρίσι

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1952 στήν 4η ἔκδοση τῶν Ἁπάντων τοῦ Β. Ι. Λένιν, τόμ. 34ος

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

145

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΠΛΕΧΑΝΟΦ

28. VII. 02.

Ἀγαπητέ Γκ. Β.! Σᾶς στέλνω 100 μάρκα γιά τό δρόμο. Χάρηκα πολύ πού ἔμαθα ὅτι ἑτοιμάζεστε νά ἔρθετε ἐδῶ γιά 2-3 μῆνες καί ὄχι ἁπλῶς γιά λίγο χρονικό διάστημα: ἴσως θά ἔχουν ἔρθει καί ἀπό τή Ρωσία στό διάστημα αὐτό.

* Βλ. «Τί νά κάνουμε;» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 6ος, σελ. 1-195). *Ἡ Σύντ.*

** — μεταξύ μας. *Ἡ Σύντ.*

*** — «Σοσιαλιστής». *Ἡ Σύντ.*

Τό γράμμα Σας πρός ἐμένα στάλθηκε στή Γαλλία, ἀπ' ὅπου ἔφυγα γρήγορα, καί ἔτσι δέν μέ πρόλαβε, καί ἀκόμη δέν τό ἔχω δεῖ.

Σᾶς σφίγγω τό χέρι καί καλή ἀντάμωση.

Δικός Σας *Λένιν*

Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. IV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

146

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. ΓΚ. ΣΚΛΙΑΡΕΒΙΤΣ

29. VII. 02.

Πήραμε τήν ἀνακοίνωσή Σας σχετικά μέ τήν «κληρονομιά» [188]. Πολλά μᾶς φαίνονται «παράξενα καί ἀκατανόητα» — ἰδιαίτερα ἡ ἀνάθεση στή Θέκλα * νά βρεῖ δικηγόρο. Ποῦ νά τό κάνει αὐτό ἡ Θέκλα; Καί γιατί νά μή τό κάνει αὐτό ὁ ἴδιος ὁ κληρονόμος; Βέβαια μέ τό νά δοκιμάσεις δέν χάνεις τίποτε, ἀπόπειρα μπορεῖ νά γίνει, χρειάζεται ὅμως παρόλα αὐτά νά τό ἐξετάσουμε καλά. Γιατί μπορεῖ νά σέ κοροϊδέψει ὁ κόσμος ὅταν ἀσχολεῖσαι μέ σαπουνόφουσκες. Λοιπόν, πάρτε ὅλα τά δυνατά μέτρα γιά τήν ἀναγνώριση καί ἀναφέρετε, μέ ποιό τρόπο εἶναι δυνατό «νά ἔχουμε στή διάθεσή μας τόν κληρονόμο»; Νά τόν στείλετε μήπως στό ἐξωτερικό; Δόστε μας *λεπτομερῆ* χαρακτηριστικά του. Παρακάτω, γιατί ὁ «δικός Σας» κληρονόμος δέν ἀπευθύνθηκε στούς δικηγόρους πού ἀνέλαβαν τήν ὑπόθεση τῶν συγκληρονόμων; (Εἶναι εὐνόητο ὅτι ἐμεῖς δέν μποροῦμε νά ξοδέψουμε χρήματα γιά τήν ὑπόθεση αὐτή.)

Θά ἦταν πολύ σημαντικό ἄν μᾶς συνδέατε καλά καί *ἄμεσα μέ τήν ἐργατική ὀργάνωση τοῦ Νότου* [189]. Φροντίστε γι' αὐτό καί γράψτε μας πιό ἀναλυτικά γιά τήν ὀργάνωση **.

Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στό Κορεῖζ

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* Θέκλα — συνωμοτική ὀνομασία τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Ἴσκρα». *Ἡ Σύντ.*

** Ἡ παράγραφος αὐτή εἶναι σβησμένη στό χειρόγραφο. *Ἡ Σύντ.*

147

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. ΓΚ. ΣΜΙΝΤΟΒΙΤΣ

2. VIII. 02.

Πῆρα τό γράμμα Σας, ἀγαπητέ Τσ., καί γιά τήν ὥρα Σᾶς ἀπαντῶ μέ δυό λόγια: εἶμαι πολύ ἄσχημα, εἶμαι ξαπλωμένος στό κρεβάτι.

Πάνω στό σημεῖο πού ἀνακινήσατε δέν εἶδα *οὔτε ἕνα* γράμμα. Καί νομίζω ὅτι πέσατε σέ παρανόηση. Ποιός θά μποροῦσε νά σκεφτεῖ γιά «ἀποδιοργάνωση» τῶν ἐργατικῶν ὁμίλων, τῶν ὁμάδων καί τῶν ὀργανώσεων, ὅταν χρειάζεται αὔξηση καί στερέωσή τους; Ἐσεῖς γράφετε ὅτι δέν ὑπόδειξα πῶς μπορεῖ μιά ὀργάνωση αὐστηρά συνωμοτική νά συνδέεται μέ τίς μάζες τῶν ἐργατῶν. Ἀμφιβάλλω ἄν εἶναι ἔτσι, ἀφοῦ (ἄν κι' αὐτό vient sans dire *) Ἐσεῖς ὁ ἴδιος ἀναφέρεστε στήν περικοπή ἀπό τή σελ. 96, πού μιλάει ὅτι χρειάζεται *«ἕνας ἀριθμός ὅσο τό δυνατό μεγαλύτερος,* (ὑπογράμμιση τοῦ Λένιν) μέ τίς πιό διαφορετικές λειτουργίες», «μιά ὁλόκληρη μάζα (NB!) [*ὁλόκληρη μάζα!!*] ἀπό ἄλλες ὀργανώσεις» (δηλ. ἐκτός ἀπό τήν κεντρική ὀργάνωση τῶν ἐπαγγελματιῶν ἐπαναστατῶν) **. Ὅμως βλέπετε λαθεμένα μιά *ἀπόλυτη* ἀντίθεση στό μέρος, ὅπου ἐγώ καθορίζω μόνο μιά κλιμάκωση καί ὑποδείχνω τά ὅρια τῶν ἀκρινῶν κρίκων τῆς κλιμάκωσης αὐτῆς. Ἄν *ἀρχίσουμε* ἀπό τή χούφτα ἑνός πολύ συνωμοτικοῦ καί στενοῦ πυρήνα ἐπαγγελματιῶν ἐπαναστατῶν (τοῦ κέντρου) καί *τελειώσουμε στή μαζική* «ὀργάνωση χωρίς μέλη» — ἔχουμε στό ἐνδιάμεσο μιά ὁλόκληρη ἁλυσίδα ἀπό κρίκους. Ἐγώ ὑποδείχνω μόνο τήν κατεύθυνση στόν ἐναλλασσόμενο χαρακτήρα τῶν κρίκων: *ὅσο περισσότερο «μαζική», τόσο λιγότερο συγκροτημένη, τόσο λιγότερο συνωμοτική πρέπει νά εἶναι ἡ ὀργάνωση* — αὐτή εἶναι ἡ θέση μου. Ἐσεῖς ὅμως θέλετε νά καταλάβετε τή θέση αὐτή ἔτσι: ὅτι ἀνάμεσα στή μάζα καί στούς ἐπαναστάτες δέν χρειάζονται ἐνδιάμεσοι!! Ἔλεος! Μά ἀκριβῶς σ' αὐτούς τούς ἐνδιάμεσους βρίσκεται ὅλη ἡ οὐσία. Καί μιά καί ὑποδείχνω τίς ἰδιότητες τῶν ἀκρινῶν κρίκων καί ὑπογραμμίζω *(καί ἐγώ ἀκριβῶς ὑπογραμμίζω)* τήν ἀνάγκη τῶν ἐνδιάμεσων, τότε γίνεται αὐτονόητο ὅτι οἱ ἐνδιάμεσοι αὐτοί κρίκοι θά βρίσκονται *στό ἐνδιάμεσο* μεταξύ τῆς «ὀργάνωσης τῶν ἐπαναστατῶν» καί τῆς «μαζικῆς ὀργάνωσης», *στό ἐνδιάμεσο* — ἀπό ἄποψη συγκρό-

* — εἶναι αὐτονόητο. *Ἡ Σύντ.*

** «Τί νά κάνουμε;» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 6ος, σελ. 128). *Ἡ Σύντ.*

τησης, δηλ. θά εἶναι λιγότερο στενοί καί συνωμοτικοί ἀπ' ὅ,τι θά εἶναι τό κέντρο, ὅμως θά εἶναι κάτι περισσότερο ἀπ' ὅ,τι μιά «ἕνωση ὑφαντουργῶν» κτλ. Λογουχάρη, στόν «ὅμιλο τῆς φάμπρικας» (*έννοεῖται*, χρειάζεται νά ἐπιδιώκουμε ὥστε νά ὑπάρχει σέ κάθε φάμπρικα ἕνας ὅμιλος ἐνδιάμεσων) εἶναι ἀπαραίτητο νά βρίσκεται «τό μέσον»: ἀπό τή μιά μεριά, ὅλη ἤ σχεδόν ὅλη ἡ φάμπρικα πρέπει ὁπωσδήποτε νά *ξέρει* κάποιον πρωτοπόρο καί νά πιστεύει σ' αὐτόν, νά τόν ἀκούει. 'Από τήν ἄλλη, ὁ «ὅμιλος» πρέπει νά ὀργανώσει τή δουλιά ἔτσι, ὥστε *νά μή μποροῦν* νά ξέρουν *ὅλα* τά μέλη του, ὥστε *νά μή μποροῦν* νά πιάσουν ἐπ' αὐτοφώρω αὐτόν πού ἔρχεται σέ μεγαλύτερη ἐπαφή μέ τή μάζα, νά μή μποροῦν γενικά νά τόν ἐνοχοποιήσουν. Μήπως αὐτό δέν βγαίνει ἀπό μόνο του ἀπό ἐκεῖνα πού εἶπε ὁ Λένιν;

Τό ἰδανικό ἑνός «ὁμίλου τῆς φάμπρικας» εἶναι ἀπόλυτα σαφές: τέσσερις-πέντε (τό φέρνω σάν παράδειγμα) ἐργάτες-ἐπαναστάτες — ἡ μάζα δέν πρέπει νά τούς ξέρει *ὅλους*. Ἕναν ἴσως χρειάζεται νά τόν ξέρει κι' αὐτόν πρέπει νά τόν προφυλάξουμε γιά νά μήν ἀποκαλυφθεῖ: γι' αὐτόν ἄς λένε — δικός μας ἄνθρωπος, μυαλό, *ἄν καί δέν παίρνει μέρος στήν ἐπανάσταση* (δέν φαίνεται). Ἕνας ἄλλος συνδέεται μέ τό κέντρο. Καί οἱ δυό ἔχουν ἀντικαταστάτες. Αὐτοί ἔχουν *μερικούς* ὁμίλους (ἐπαγγελματιῶν, ἐκπαιδευτικῶν, διανομέων, κατασκόπων, στρατιωτικῶν κτλ. κτλ.). Ταυτόχρονα, ὅπως εἶναι εὐνόητο, ἡ συνωμοτικότητα τοῦ ὁμίλου λογουχάρη, γιά τή σύλληψη σπιούνων ἤ γιά τήν ἐξεύρεση ὁπλισμοῦ θά εἶναι ἐντελῶς διαφορετική ἀπό τή συνωμοτικότητα τοῦ ὁμίλου γιά τό διάβασμα τῆς «Ἴσκρα», ἤ τοῦ ὁμίλου γιά τό διάβασμα τοῦ νόμιμου Τύπου κτλ. κτλ. Ἡ συνωμοτικότητα θά εἶναι ἀντιστρόφως ἀνάλογη μέ τόν ἀριθμό τῶν μελῶν τοῦ ὁμίλου καί εὐθέως ἀνάλογη μέ τήν ἀπόσταση τῶν σκοπῶν τοῦ ὁμίλου ἀπό τήν *ἄμεση πάλη*.

Δέν ξέρω ἄν ἀξίζει νά γράψει κανείς ἰδιαίτερα γι' αὐτό: ἄν νομίζετε ὅτι χρειάζεται, ἐπιστρέψτε μου τό γράμμα αὐτό, θά τό μελετήσω μαζί μέ τό δικό Σας, σάν ὑλικό. Μέ τό σύντροφο τῆς Πετρούπολης ἐλπίζω νά συναντηθῶ καί νά συζητήσω λεπτομερειακά ἐδῶ.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. Δικός Σας *Λένιν*

Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στή Μασσαλία

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

148

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΝΟΣΚΟΦ

4. VIII. 02.

'Αγαπητέ Μπ. Ν.! Πῆρα καί τά δυό γράμματά Σας καί χάρηκα πολύ πού ἔμαθα, όταν τά διάβασα, ὅτι οἱ φανταστικές «παρανοήσεις» ἀποδείχνονται ἁπλῶς *καπνός*, ὅπως ἔγραψα ἤδη καί στόν Πόβαρ (τοῦ εἶχα γράψει ὅτι εἶμαι βέβαιος γι' αὐτό).

Παραπονεῖστε γιά τούς «πράκτορες-ἀντιπροσώπους» μας. Κι' ἐγώ θά ἤθελα νά μιλήσω μαζί Σας πάνω στό θέμα αὐτό, γιατί κι' ἐμένα πολύ μέ βασάνισε. «Πολύ εὔκολα ἔγινε ἡ ἐπιλογή τῶν πρακτόρων»... Ξέρω, πολύ καλά τό ξέρω, καί ποτέ δέν τό ξεχνάω, ὅμως αὐτοῦ ἀκριβῶς βρίσκεται καί ἡ τραγωδία (μά τήν ἀλήθεια τραγωδία, χωρίς ὑπερβολή!) τῆς κατάστασής μας, ὅτι εἶμαστε *ὑποχρεωμένοι* νά ἐνεργοῦμε ἔτσι, ὅτι εἶμαστε *ἀνίσχυροι* νά ὑπερνικήσουμε ὅλο τόν ὄγκο τῆς ἀνοργανωσιᾶς πού βασιλεύει στή δουλιά μας. Ξέρω πολύ καλά ὅτι στά λόγια Σας δέν ὑπῆρχε μομφή ἐναντίον μας. Προσπαθεῖστε ὅμως νά καταλάβετε καλά τή θέση μας *καί νά βάλετε τόν ἑαυτό Σας* νά λέει οἱ *«δικοί μας* πράκτορες» κι' ὄχι οἱ «δικοί Σας πράκτορες». Μπορεῖτε νά τοποθετήσετε ἔτσι τόν ἑαυτό Σας καί (κατά τή γνώμη μου) πρέπει νά τό κάνετε αὐτό — καί τότε θά ἐξαφανιστεῖ μιά γιά πάντα *κάθε* δυνατότητα παρανόησης. 'Αντικαταστεῖστε τό δεύτερο πρόσωπο μέ τό πρῶτο, φροντίστε καί ὁ ἴδιος γιά τούς πράκτορές «μας», βοηθεῖστε νά τούς βρίσκουμε, νά τούς μεταθέτουμε καί νά τούς ἀντικατασταίνουμε — καί τότε δέν θά μιλᾶτε γιά «ἀντιπαθητικότητα» τῶν πρακτόρων μας (οἱ κουβέντες αὐτές δέν μποροῦν παρά νά εἶναι ἀκατανόητες: τίς θεωροῦν σάν ἔκφραση ἀποξένωσης, τίς θεωροῦν γενικά, τίς θεωροῦν τά μέλη τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς μας πού δέν εἶχαν τή δυνατότητα νά διευκρινίσουν τό ζήτημα μαζί Σας), ἀλλά γιά ἐλλείψεις τοῦ *κοινοῦ μας* ἔργου. 'Ο ὄγκος τῶν ἐλλείψεων αὐτῶν μέ βασανίζει ὅσο πάει καί περισσότερο. Τώρα ἀκριβῶς κοντοζυγώνει πιά (τό νιώθω) ἡ στιγμή πού τό ζήτημα θά μπεῖ ὀρθά-κοφτά: εἴτε ἡ Ρωσία θά δόσει τούς ἀνθρώπους της, θά ἀναδείξει τέτιους πού θά μᾶς βοηθήσουν καί θά διορθώσουν τή δουλιά, εἴτε... Καί παρόλο πού ξέρω καί βλέπω ὅτι τέτιοι ἄνθρωποι ἀναδείχνονται ἤδη καί ὁ ἀριθμός τους μεγαλώνει, ὅμως αὐτό προχωρεῖ τόσο ἀργά καί μέ τόσες διακοπές, ἐνῶ τό «τρίξιμο» τῆς μηχανῆς σοῦ τσακίζει τόσο τά νεῦρα, πού... νιώθεις κάποτε ἕνα πολύ μεγάλο βάρος.

«Πολύ εὔκολα ἔγινε ἡ ἐπιλογή τῶν πρακτόρων». Ναί, ὅμως ἐμεῖς δέν φτιάχνουμε τό «ἀνθρώπινο ὑλικό», ἀλλά παίρνουμε καί δέν μποροῦμε νά μή πάρουμε, *ὅ,τι δίνουν*. Χωρίς αὐτό δέν μποροῦμε νά ζήσουμε. Πηγαίνει ἕνας ἄνθρωπος στή Ρωσία — λέει, θέλω νά δουλέψω γιά τήν «Ἴσκρα» — ἄνθρωπος τίμιος κι' ἀφοσιωμένος στήν ὑπόθεση. Πηγαίνει λοιπόν καί φυσικά γίνεται «πράκτορας», ἄν καί κανένας ἀπό μᾶς δέν θά τοῦ ἔδινε *ποτέ* ἕνα τέτιο ἀξίωμα. Τί μέσα ὅμως ἔχουμε γιά νά ἐλέγχουμε τούς «πράκτορες», νά τούς καθοδηγοῦμε, νά τούς τοποθετοῦμε σέ ἄλλες θέσεις; Μά ἐμεῖς σχεδόν ποτέ δέν μποροῦμε νά ἐξασφαλίσουμε ἀκόμη καί γράμματα καί στίς *9 περιπτώσεις ἀπό τίς 10* (μιλῶ ἀπό πείρα) ὅλοι οἱ ὑπολογισμοί μας ἐδῶ γιά τή μελλοντική δράση τοῦ «πράκτορα» πᾶνε στό διάβολο *τήν ἄλλη μέρα μόλις περάσει τά σύνορα*, κι' ὁ πράκτορας δουλεύει, ὅπως τοῦ κατεβάσει τό κεφάλι. Πιστέψτε με, χάνω κυριολεκτικά τήν πίστη στούς ἐδῶ ὑπολογισμούς, τά δρομολόγια, τά σχέδια κτλ., γιατί ξέρω ἀπό τά πρίν ὅτι ὅλα αὐτά δέν ἀξίζουν τίποτε. Εἴμαστε «ὑποχρεωμένοι» νά παραδέρνουμε σάν τό ψάρι στή στεριά, *κάνοντας (γιατί δέν ἔχουμε ἄλλους ἀνθρώπους)* δουλιά πού δέν εἶναι δική μας. Γιά νά βάλεις πράκτορες, νά τούς παρακολουθήσεις, *νά εὐθύνεσαι* γι' αὐτούς, νά τούς συνενώσεις καί νά τούς καθοδηγήσεις *στήν πράξη* — χρειάζεται νά βρίσκεσαι παντοῦ, νά τρέχεις, νά τούς βλέπεις ὅλους στήν ἴδια τήν πράξη, στή δουλιά. Γιά νά γίνει αὐτό χρειάζεται συνεργεῖο *π ρ α κ τ ι κ ῶ ν ὀργανωτῶν καί καθοδηγητῶν*, ἐνῶ ἐμεῖς δέν τούς ἔχουμε, δηλ. ἔχουμε φυσικά, ἀλλά λίγους, λίγους, λίγους... Αὐτοῦ βρίσκεται ὅλη ἡ ἀτυχία μας. Ὅταν κοιτᾶς τήν πρακτική ἀνοργανωσιά μας — τότε νευριάζεις κάποτε ὥς τό σημεῖο νά χάνεις τήν ἱκανότητα γιά δουλιά, καί μόνο ἕνα πράγμα σέ παρηγορεῖ: δηλαδή, εἶναι ἔργο ζωντανό, πού *μεγαλώνει* καί μεγαλώνει ὁλοφάνερα, *παρόλο* αὐτό τό χάος. Δηλαδή, θά βράσει καί θά γίνει καλό τό κρασί.

Καταλαβαίνετε τώρα γιατί μόνο ἡ παρατήρηση τοῦ ἰσκριστῆ: «οἱ πράκτορές «Σας» εἶναι ἐλαφρούτσικοι» — εἶναι ἱκανή νά μᾶς ὁδηγήσει σχεδόν σέ ἀπόγνωση; Πάρτε καλύτερα ἐσεῖς οἱ ἴδιοι τίς θέσεις τῶν «ἐλαφρούτσικων» — θά θέλαμε νά σᾶς ποῦμε. Ἐμεῖς λέμε, ἐπαναλαμβάνουμε, γράφουμε μάλιστα καί στά βιβλιαράκια, ὅτι ὅλο τό κακό βρίσκεται στό ὅτι «ὑπάρχει πλῆθος ἀνθρώπων καί *ἀ ν θ ρ ώ π ο υ ς δ έ ν ἔ χ ο υ μ ε»*, καί γι' αὐτήν ἀκριβῶς τήν ἔλλειψη ἀνθρώπων μᾶς τραβοῦν τ' αὐτιά συνεχῶς. Ἐδῶ μιά διέξοδος ὑπάρχει, διέξοδος *τελείως* ἀπαραίτητη, ἐπιτακτική μέ τήν καθαυτό κυριολεξία τῆς λέξης, χωρίς καμιά ὑπερβολή, γιατί ὁ χρόνος δέν περιμένει καί οἱ ἐχθροί ἐπίσης πληθαίνουν, καί τό «Ὀσβομποζντένιγε» [190], καί οἱ

σοσιαλιστές-ἐπαναστάτες, καί ὅλες οἱ καινούργιες σοσιαλδημοκρατικές ὁμάδες, ἀρχίζοντας ἀπό τήν ἐλαφρόμυαλη ἀνεμοδούρα, τό περιοδικό «Ζίζν» καί τελειώνοντας στούς ραδιούργους-«μπορτσί» *. Ἡ διέξοδος εἶναι τούτη: οἱ ρῶσοι ἰσκριστές νά συγκεντρωθοῦν, ἐπιτέλους, *νά βροῦν ἀνθρώπους* καί **νά πάρουν στά χέρια τους τή διαχείριση τῆς «Ἴσκρα»**, γιατί πραγματικά ἡ χώρα μας εἶναι μεγάλη καί πλούσια, τάξη ὅμως σ' αὐτή δέν ὑπάρχει. *Ὀφείλουμε* νά βροῦμε ἀνθρώπους, γιατί *ὑπάρχουν* ἄνθρωποι, χρειάζεται ὅμως καί νά τούς φυλάξουμε καλύτερα ἀπό τά μάτια μας, κι' αὐτό ὄχι μόνο μέ τήν κυριολεξία τῆς λέξης νά τούς φυλάξουμε ἀπό τήν ἀστυνομία, ἀλλά νά τούς φυλάξουμε καί γιά τήν ἐπιτακτική αὐτή ὑπόθεση, νά μή τούς ἀφήνουμε νά παρασύρονται ἀπό ἄλλα καθήκοντα, πού θά εἶναι γενικά ὠφέλιμα, δέν θά εἶναι ὅμως *ἐπίκαιρα καθήκοντα.* Ὅταν εἴμαστε *ὑποχρεωμένοι,* γιατί δέν ὑπάρχουν καθόλου ἄνθρωποι, νά ἁρπαζόμαστε ἀπό τούς πιό «ἐλαφρούτσικους», δέν εἶναι περίεργο ὅτι δέν μποροῦμε νά βλέπουμε ἤρεμα τό γεγονός ὅτι οἱ ἄλλοι ἀναβάλλουν τό ἔργο μας «γιά ὕστερα».

Ἄν ὅλοι οἱ *τωρινοί,* οἱ ἰσκριστές πού ὑπάρχουν, καταπιάνονταν *ἀμέσως,* χωρίς ἀναβολή μέ τή *διαχείριση τῆς «Ἴσκρα»,* μέ τόν *αὐτοτελή* μηχανισμό γιά τή μεταφορά της, τή διεκπεραίωση τῆς ὕλης κτλ. — τότε *θά εἴχαμε κιόλας μιά πραγματική ΚΕ,* μιά ΚΕ, πού νά καθοδηγεῖ de facto τούς «πράκτορες» (γιατί ἡ ΚΕ ὀφείλει νά καθοδηγεῖ τούς πράκτορες καί ὄχι ἡ Συντακτική ἐπιτροπή) καί *νά διευθύνει* ὅλη τήν πρακτική δουλιά.

Λένε: ἄν δέν ὑπάρχουν ἄνθρωποι, τότε ἀπό ποῦ θά τούς πάρει ἡ ΚΕ; Νά ὅμως πού βρίσκουμε, ἄν καί εἶναι ἐλαφρούτσικοι, ὡστόσο βρίσκουμε. Ἕνας μέ μυαλό μέσα στούς 10 ἐλαφρούτσικους δέν ἀλλάζει τήν κατάσταση, ἡ πείρα ὅμως δέν πάει χαμένη. Οἱ ἄνθρωποι διδάσκονται στή δουλιά: μερικοί φεύγουν, ἄλλοι ἀλλάζουν, *μιά καί ἡ δουλιά ἄρχισε πιά* — ἄλλοι θά *τραβηχτοῦν* δέκα φορές πιό εὔκολα στή δουλιά αὐτή πού μπῆκε στό δρόμο. Συγκροτώντας τώρα ΚΕ (ὄχι ἐπίσημη) — αὔριο αὐτή θά γίνει ἐπίσημη καί θά *τραβάει* πιά ἀπό κάθε τοπική ὀργάνωση τούς ἱκανούς ἀνθρώπους μέ δέκα φορές μεγαλύτερη δραστηριότητα ἀπ' ὅ,τι τώρα. Καί μόνο αὐτό τό «τράβηγμα ἀπό τίς τοπικές ὀργανώσεις» εἶναι σέ θέση νά ὁδηγήσει σέ μιά ὀργάνωση τῆς δουλιᾶς, πού *νά ἐξυπηρετοῦνται* ὅπως πρέπει οἱ τοπικές αὐτές ὀργανώσεις.

Νά γιατί *ζηλεύω* καί τόν Σεμιόν Σεμιόνοβιτς [191], ζηλεύω ὅσο δέν παίρνει, καί κάθε ἄποψη (ἀκόμη καί ἄποψη) πού διατυπώνεται ἀπό «ἄνθρωπο πού στέκεται στήν ἄκρη» μέ ἀναστατώνει. Καί δέν μπορῶ

* Πρόκειται γιά τά μέλη τῆς ὁμάδας «Μπορμπά». *Ἡ Σύντ.*

νά κρατήσω διαφορετική στάση, γιατί ἄν οἱ ἰσκριστές δέν ποῦν: ἡ δουλιά αὐτή εἶναι *δική μου* δουλιά, ἄν δέν τό ποῦν αὐτό δυνατά, ἄν δέν καταπιαστοῦν μέ τή δουλιά αὐτή στά γερά, μέ χέρια καί μέ δόντια, ἄν δέν ἀρχίσουν νά μαλώνουν τούς ἄλλους γιατί δέν καταπιάστηκαν ὅσο χρειάζεται [μοῦ εἴπατε κάποτε: μαλῶστε τούς ἰσκριστές! καί Σᾶς ἀπάντησα: *Ἐσεῖς* πρέπει νά τό κάνετε αὐτό, κι' ὄχι ἐγώ, γιατί μόνο ἐκεῖνος πού παίρνει μέρος στήν *ἴδια* τή δουλιά πρακτικά καί ξέρει ὅλα της τά καθέκαστα, ἔχει τό δικαίωμα νά μαλώνει], ἄν οἱ ἰσκριστές δέν τό κάνουν, τότε αὐτό θά σημαίνει ὅτι *θέλουν* νά μᾶς ἀφήσουν «μόνο μέ τούς ἐλαφρούτσικους», κι' αὐτό θά ἦταν ἡ ἀρχή τοῦ τέλους.

Εἶναι καιρός νά τελειώνω. Θά ἤθελα πάρα πολύ Ἐσεῖς καί ὁ Πόβαρ νά σχηματίσετε ὅσο μπορεῖ πιό συγκεκριμένη ἰδέα γιά τήν κατάστασή μας καί νά μπεῖτε στήν οὐσία της καί νά μή λέτε ἐσεῖς, ἀλλά *ἐμεῖς*. Πάντως ὁ Πόβαρ εἶναι ἀνάγκη νά μᾶς γράφει πολύ συχνά, νά μᾶς γράφει καί *ἄμεσα* καί νά μᾶς συνδέει *πιό γερά* μέ τόν Σεμιόν Σεμιόνοβιτς καί τόν Σεμιόν Σεμιόνοβιτς μέ μᾶς.

Ὁσοναφορᾶ τόν ἐρχομό Σας, ἄν εἶστε ὑποχρεωμένος νά παραμείνετε ἀκόμη στή Ζυρίχη, τότε ἡ ὑπόθεση ἀλλάζει. Γιατί αἰσθάνεστε τόν ἑαυτό Σας ἄσχημα; Εἶστε ἄραγε τελείως καλά; Μήπως χρειάζεται νά ἀναπαυθεῖτε λίγο;

Ἐξακολουθῶ νά εἶμαι ἀδιάθετος, ἔτσι πού δέν μπορεῖ νά γίνει οὔτε σκέψη γιά ταξίδι.

Γράψτε τή γνώμη Σας γιά τή Ζερνόβα καί τόν Σάνιν. Κάτι ἄκουσα γιά τόν τελευταῖο ἀπό διάφορα πρόσωπα καί σχημάτισα τήν ἐντύπωση ὅτι αὐτός δέν εἶναι στέλεχος, ἀλλά πάρα πολύ ἄγριος («wild»). Ὁσοναφορᾶ ὅμως τή Ζερνόβα εἶναι ἀλήθεια ὅτι δέν εἶναι καλός ἄνθρωπος, δηλ. ὄχι μόνο ἀγαπάει «τίς περιπέτειες» (αὐτό βέβαια δέν εἶναι καί κακό, αὐτό καθαυτό), ἀλλά ἀκριβῶς σάν ἄνθρωπος εἶναι ἀναξιόπιστος; *

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. Δικός Σας *Λένιν*

Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στή Ζυρίχη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. IV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

149

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΚΑΡΤΑΒΤΣΕΦ **

4/VIII.

1) Πήραμε ἀκόμη 2 γράμματά Σας καί δέν μπορέσαμε νά ξεκαθαρίσουμε τίποτε. Γράφετε μέ πολύ ἀραιό διάλυμα. Πρίν γράψετε κάνετε κάθε φορά δοκιμή.

* Ἡ τελευταία φράση δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά. *Ἡ Σύντ.*

** Δέν ἐξακριβώθηκε τίνος ψευδώνυμο εἶναι. *Ἡ Σύντ.*

Εἶναι πολύ δυσάρεστο νά πάρεις γράμμα καί νά μήν εἶσαι σέ θέση νά τό διαβάσεις.

2) Πήρατε μήπως τό γράμμα μας, ὅπου Σᾶς παρακαλούσαμε νά μᾶς στείλετε τριακόσια ρούβλια ἀπό τά ὑπάρχοντα δικά μας χρήματα;

3) Τί νέα ἀπό τή φυλακή;

4) Ἡ διεύθυνση τοῦ IIIg . Δέν τή γράφετε σωστά, πρέπει: *

5) Ἀνακοινῶστε μας τί κάνετε στήν ἐπιτροπή. Στό Βερολίνο, λέει, ἦρθε κάποιος «Λεόντι» (Ποτιόμκιν) **. Στό σύντροφό μας τοῦ Βερολίνου αὐτός εἶπε τάχα πώς a) ἡ ἐπιτροπή Κιέβου ἀφαιρεῖ ὅλες τίς πληρεξουσιότητες ἀπό τούς «ζά σταριτσκόφ», b) πώς εἶναι ἐξοργισμένος γιά τό γράμμα τῆς «Ἴσκρα» καί θά ἀντιταχθεῖ στήν ἀναγνώριση τῆς «Ἴσκρα» σάν κομματικοῦ ὀργάνου, c) πώς ἡ ἐπιτροπή τοῦ ἀνάθεσε νά ἔρθει σέ ἐπαφή μέ τό «Ζίζν», τό ὁποῖο οἱ κιεβίτες προορίζουν γιά κομματικό ὄργανο, d) πώς ἡ ἐπιτροπή δέν ἔχει τή δύναμη νά ἀντισταθεῖ στούς σοσιαλιστές-ἐπαναστάτες, δέν ἀποφασίζει νά μιλήσει ἐνάντια στήν τρομοκρατία καί θέλει μόνο νά ἀντισταθεῖ στή διάδοση τοῦ ἔντυπου ὑλικοῦ, ὅπως γιά παράδειγμα, «Πῶς ζεῖ ὁ καθένας» κτλ. Ἴσως κάτι ἐδῶ νά μήν εἶναι ἔτσι καί μεῖς παρακαλέσαμε νά εἰπωθεῖ στόν Λεόντι, νά μᾶς γράψει καί νά ἐκθέσει διεξοδικά πῶς ἔχει τό πράγμα. Αὐτός ὅμως δέν μᾶς γράφει, ἐξηγεῖστε μας τί συμβαίνει.

Θερμά καί ἐπίμονα παρακαλοῦμε νά ἔχετε *ἄμεση* ἐπαφή μαζί μας γιά ὅλες τίς λίγο-πολύ σοβαρές ὑποθέσεις, γιατί οἱ διαβιβάσεις μέσω *Βερολίνου* κτλ. πάντα φέρνουν φοβερή μπερδεψιά. Νομίζουμε πώς κι' ἐδῶ εἶναι μπερδεψιά. Ὅταν μιά ἀποστολή δίνεται σέ ὁποιονδήποτε ἀπ' αὐτούς πού πᾶνε στό ἐξωτερικό, τότε ὑποχρεωτικά πρέπει νά ἀπαιτοῦμε ἀπ' αὐτόν νά μή περιορίζεται στή συνάντηση μέ κάποιον ἀπό τά μέλη τοῦ Συνδέσμου, ἀλλά *ὁπωσδήποτε* νά ἀπευθύνεται στή Συντακτική ἐπιτροπή εἴτε προσωπικά, εἴτε μέ *ἰδιόχειρο* (δηλ. νά γράφει ὁ ἴδιος καί ὄχι νά αναθέτει σέ κάποιον ἀπό τά μέλη τοῦ Συνδέσμου) γράμμα (τά συστημένα γράμματα ἀπό τό ἐξωτερικό στή διεύθυνση τοῦ Ντίτς καί τά ἄλλα εἶναι *πέρα γιά πέρα* σίγουρα). Τά παραπάνω μέτρα εἶναι ἀπαραίτητα, γιατί τά μέλη τοῦ Συνδέσμου καί μάλιστα τά μέλη τῆς διοίκησής του εἶναι διασκορπισμένα σέ ὅλες τίς γωνιές τῆς Εὐρώπης καί δέν ξέρουν πολλά γιά τίς ἐπαφές μέ τή Ρωσία ***.

Τελικά δέν ἔχουμε διεύθυνση μιᾶς γιάφκας δικῆς Σας. Ἴσως νά τήν εἴχατε στείλει σέ ἕνα ἀπό τά γράμματα πού δέν μπορέσαμε νά διαβάσουμε, ὅμως ἐπί τοῦ προκειμένου ἐμεῖς δέν μποροῦμε νά κάνουμε τίποτε. Περιμένουμε ἀπάντηση.

Συνδέστε μας μέ τόν Βακάρ.

Γράφτηκε στίς 4 τοῦ Αὐγούστου 1902
Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στό Κίεβο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* Στό χειρόγραφο δέν ἀναγράφεται ἡ διεύθυνση. *Ἡ Σύντ.*

** Γιά ποιόν πρόκειται δέν ἐξακριβώθηκε. *Ἡ Σύντ.*

*** Προσθήκη σέ γράμμα τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια. *Ἡ Σύντ.*

150

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ι. Ι. ΡΑΝΤΣΕΝΚΟ

6) Πάρα πολύ φοβόμαστε γιά τόν 'Αρκάντι, ἄς προσέχει τόν ἑαυτό του καί ἄς μή λυπᾶται τά χρήματα· καλύτερα ἄς μή στέλνει στή Θέκλα.

Στήν παράγραφο 6. Ὁ 'Αρκάντι πρέπει ὁπωσδήποτε νά φύγει ἀπό τήν Πετρούπολη ἀφοῦ τόν παρακολουθοῦν. Τώρα μπορεῖ νά φύγει μιά πού θά δοῦμε τόν Κόλια [192] ἐδῶ. Ἄς θυμᾶται ὁ 'Αρκάντι πώς τόν ἔχουμε σχεδόν ἕναν καί πώς πρέπει νά φυλάγει τόν ἑαυτό του *μέ κάθε τρόπο* *.

Γράφτηκε στίς 7 τοῦ Αὐγούστου 1902
Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στήν Πετρούπολη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

151

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΠΛΕΧΑΝΟΦ

8. VIII. 02.

'Αγαπητέ Γκ. Β.! Μᾶς ἦρθε χθές ὁ σύντροφος ** πού τόν περιμέναμε καί πού τόν γνωρίζει ὁ παλιός φίλος [193] πού Σᾶς εἶχε φέρει τά χρήματα. Πρῶτα-πρῶτα, λοιπόν, διαβιβάστε παρακαλῶ σ' αὐτόν τόν παλιό φίλο νά ἔρθει: χρειάζεται γιά τίς κοινές συνομιλίες καί ὁ σύντροφος πού ἦρθε θά παραμείνει ἐδῶ μόνο $1^1/_2$-2 ἑβδομάδες.

Παρακάτω, τό ζήτημα τῆς συνάντησης αὐτοῦ πού ἦρθε μέ Σᾶς. Θέλει νά συναντηθεῖ καί ὁ ἴδιος — καί γιά τήν ὑπόθεση, βέβαια, εἶναι πολύ ὠφέλιμο. Τό ζήτημα μόνο εἶναι νά φροντίσετε νά ἔρθετε ἐδῶ πιό γρήγορα, γιά νά τόν προλάβετε ὁπωσδήποτε ἐδῶ — ἤ τό ἀντίθετο νά τόν περιμένετε 'Εσεῖς στή Γενεύη, *ὅπου θά πάει ὕστερα ἀπό μᾶς*. Χθές, χωρίς νά ξέρουμε ἀκόμη ὅτι σύντομα θά ἔρθετε κι' 'Εσεῖς ἐπίσης ἐδῶ, ὁ φίλος αὐτός μέ παρακάλεσε νά τοῦ δόσω γράμμα γιά Σᾶς.

Πάρτε ἀκόμη ὑπόψη Σας καί τό ἑξῆς πράγμα: στήν 'Ελβετία (μάλλον στό Montreux?) τώρα εἶναι συγκεντρωμένοι σχεδόν ὅλοι οἱ ραμποτσεντέλτσι (Μαρτίνοφ, 'Ακίμοφ, Ὄλχιν, πάει καί ὁ

* 'Επισημείωση στό γράμμα τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια. *Ἡ Σύντ.*

** Πρόκειται γιά τόν Β. Π. Κρασνούχα. *Ἡ Σύντ.*

Κριτσέβσκι *κ. ἄ.)* καί ὁ μουσαφίρης μας πάει νά *τούς συναντήσει.* Ἀπό πρώτη ἐντύπωση ὁ μουσαφίρης μας φαίνεται ἰσκριστής καί ἔτσι τόν συσταίνουν οἱ φίλοι ἀπό τή Ρωσία. Ὅμως... παρόλα αὐτά. Δέν θά τοῦ ποῦν μήπως διάφορα ψευδολογήματα οἱ σύμμαχοι (ραμποτσεντέλτσι); Θά εἶναι ἄραγε εὔκολο, ἄν αὐτός *τελευταία φορά* θά συναντηθεῖ μ' αὐτούς καί δέν θά εἶναι σέ θέση ἴσως νά ἀντιμετωπίσει κάποιο καινούργιο κουτσομπολιό κτλ.; Γι' αὐτό κι' ἐμεῖς νομίζουμε πώς μάλλον θά εἶναι καλύτερα, ἄν γνωριστεῖ ἤ συναντηθεῖ μέ Σᾶς ὄχι μόνο μιά φορά στή Γενεύη. Τότε ἴσως θά μπορούσατε νά συνομιλήσετε μαζί του καί κατά τίς συναντήσεις του μέ τούς συμμάχους καί ὕστερα ἀπό τίς συναντήσεις αὐτές; Τότε ἴσως θά καταφέρνατε νά βάλετε τέρμα ἀμέσως σέ κάποιο καινούργιο κουτσομπολιό; κτλ.

Συζητεῖστε (μαζί μέ τόν παλιό φίλο) αὐτή τή σκέψη, *ἀποφασίστε* ποῦ θά ἀνταμώσετε μ' αὐτόν πού ἦρθε καί ἀπαντεῖστε τό γρηγορότερο. Μόνο προσέξτε μήπως, πηγαίνοντας δέν ἀνταμώσετε μ' αὐτόν, αὐτό θά ἦταν τό χειρότερο.

Ἄν ἀποφασίσετε νά τόν δεῖτε σέ Σᾶς (ὁ παλιός φίλος ἄς ἔρθει πάντως ἐδῶ), τότε θά Σᾶς γράψουμε διεξοδικά γράμμα μέ ὅλα τά σχετικά στοιχεῖα γιά τόν ἄνθρωπο πού ἦρθε.

Εἶναι ἄραγε στό ἀκέραιο ἀκίνδυνη ἡ διεύθυνσή Σας γιά τά γράμματα; Εἶστε βέβαιος πώς τά γράμματα δέν μπορεῖ νά διαβάζονται;

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. Δικός Σας *Λένιν*

Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. IV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

152

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ι. Ι. ΡΑΝΤΣΕΝΚΟ

12. VIII. 02.

Τώρα πήραμε τό γράμμα Σας τῆς 25. VII. καί τό διαβάσαμε μαζί μέ τόν Γκραζντανίν. Ἀπορούμε, γιατί Ἐσεῖς, μέλος τῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς [194], δέν ἐφαρμόζετε τήν προηγούμενη ἀπόφαση νά προσλάβετε νέα μέλη ἀπό ἐργάτες πού εἶναι ἔξω ἀπό τή Μάνια *; Ὁ Γκραζντανίν νομίζει πώς τό μέτρο αὐτό εἶναι τό

* Μάνια — συνωμοτική ὀνομασία τῆς Ἐργατικῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης. *Ἡ Σύντ.*

μοναδικό γιά νά ἀλλάξει ἡ μορφή τῆς Μάνια καί τό μέτρο αὐτό πρέπει νά ἐφαρμοστεῖ τό γρηγορότερο.

Τόν 'Αρκάντι πρέπει νά τόν φυλάξετε: εἶστε ὑπόλογοι ἀπέναντί μας γι' αὐτόν καί θά Σᾶς ζητήσουμε βαριές εὐθύνες, ἄν δέν τόν διώξετε ἀπό τήν Πετρούπολη προτοῦ πιαστεῖ. Ἄς μή παρασέρνεται ἀπό τή δραστήρια δουλιά καί ἄς μή ξεχνάει πώς καί οἱ χωροφύλακες εἶναι δραστήριοι. Πολύ μᾶς χρειάζεται ἕνα πρόσωπο στό Νότο (στό Χάρκοβο ἤ στό Κίεβο!); Δέν γίνεται νά στείλετε ἐκεῖ τόν 'Αρκάντι;

Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στήν Πετρούπολη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

153

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. ΜΠ. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

19. VIII. 02.

'Αγαπητέ Π. Μπ.! Αὐτή τή στιγμή πῆρα τό τηλεγράφημα ὅτι ὁ Κολούμπ εἶναι σέ Σᾶς. Ἄπειρους χαιρετισμούς στόν παλιό μου φίλο! 'Εσωκλείω γράμμα γι' αὐτόν *. Προφανῶς θά ξεκουραστεῖ καί θά κατατοπιστεῖ γιά ἕνα διάστημα σέ Σᾶς καί μετά θά ἔρθει πιά σέ μᾶς μαζί μέ τόν Μπ. Ν.;

Ὁ Γκ. Β. γράφει πώς θά πρέπει 'Εσεῖς νά πᾶτε στό Μόναχο [195]. 'Εγώ συμφωνῶ ἀπόλυτα μ' αὐτό: μέ τούς ἄλλους δέν πρόλαβα ἀκόμη νά μιλήσω, πιστεύω ὅμως ὅτι κι' αὐτοί θά συμφωνήσουν. Γράψτε ἐπειγόντως, ἄν χρειάζονται χρήματα γιά τό ταξίδι. Θά χρειαστεῖ μάλλον καί πάλι νά τά βροῦμε, γιατί στό ταμεῖο ἔχουμε ὅλα-ὅλα 100 ρούβλια. Ὅμως, θά τά βροῦμε φυσικά.

Στόν Λ. Γκ—τς θά διαβιβάσω τήν ἐντολή τοῦ Γκ. Β.

Πῶς πᾶτε μέ τήν ὑγεία Σας τώρα; Ξεκουραστήκατε τό καλοκαίρι καλά;

Σᾶς σφίγγω τό χέρι. Δικός Σας *Λένιν*

Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στή Ζυρίχη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. IV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* Τό γράμμα τοῦ Λένιν δέν βρέθηκε. *Ἡ Σύντ.*

154

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ε. Γ. ΛΕΒΙΝ

Ἀγαπητοί σύντροφοι! Μᾶς χαροποίησε ἐξαιρετικά τό γράμμα Σας πού μᾶς ἐνημερώνει γιά τίς ἀπόψεις καί τά σχέδια τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Γιούζνι Ραμπότσι», αὐτῆς τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς πού ἀπόμεινε [196]. Συμμεριζόμαστε μέ ὅλη μας τήν ψυχή τήν πρότασή Σας γιά νά διατηροῦμε τίς πιό στενές σχέσεις καί συνεργασία ἀνάμεσα στή «Γιούζνι Ραμπότσι» καί στήν «Ἴσκρα». Πρέπει ἀμέσως νά πάρουμε τά πιό δραστικά μέτρα γιά νά σταθεροποιήσουμε τίς στενές αὐτές σχέσεις καί νά περάσουμε στήν *ἑνιαία δράση,* πού πηγάζει ἀπό τήν ἑνότητα τῶν ἀπόψεών μας. Πρῶτο, θά ἐπωφεληθοῦμε γι' αὐτό τό σκοπό ἀπό τήν πρότασή Σας νά ἀρχίσουμε διαπραγματεύσεις μέ τόν Τσερνισιόφ. Δόστε μας τή διεύθυνσή του. Μήπως δέν θά ἔρθει στό ἐξωτερικό (ὅπως ἀκούσαμε) καί δέν θά μᾶς ἐπισκεφθεῖ *; Δεύτερο, ὑποδεῖξτε μας καί τόν δικό Σας ἐπίσημο ἀντιπρόσωπο. Δόστε ἀμέσως ἀπευθείας διεύθυνση γιά νά Σᾶς στέλνονται τά γράμματα ἀπό τό ἐξωτερικό *καί ἀπό τή Ρωσία,* καθώς καί τή διεύθυνση μιᾶς γιάφκας δικῆς Σας. Κάναμε ἤδη βήματα γιά νά συναντηθοῦν μαζί Σας μέλη τῆς Ρωσικῆς ὀργάνωσης τῆς «Ἴσκρα» καί νά συζητήσουν λεπτομερειακά γιά ὅλα τά ζητήματα. Γιά νά μή χάνουμε ἄσκοπα χρόνο, γράψτε μας καί Σεῖς πιό λεπτομερειακά γιά τίς δουλιές. Ποιά εἶναι τά ἄμεσα πρακτικά σχέδια τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Γιούζνι Ραμπότσι»; Ἔχει ἐπαφές μέ τίς νότιες ἐπιτροπές καί ἐπίσημες σχέσεις μ' αὐτές; Ἀπό τά λόγια Σας ὅτι ἡ πρόθεσή Σας εἶναι νά γίνεται ἡ δουλιά ὅπως γινόταν *πρίν σχηματιστεῖ* ἡ «Ἕνωση τῶν νότιων ἐπιτροπῶν καί τῶν ὀργανώσεων» [197], συμπεραίνουμε ὅτι καί ἡ σύνθεση καί ἡ *κατεύθυνση* τῆς τωρινῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Γιούζνι Ραμπότσι» διαφέρουν ἀπό τή σύνθεση καί τήν κατεύθυνση τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς πού ὑπῆρχε τήν ἄνοιξη, τόν καιρό τῆς συνδιάσκεψης. Σέ τί συγκεκριμένα συνίσταται αὐτή ἡ διαφορά κατευθύνσεων καί ποιά θέση παίρνουν στό ζήτημα αὐτό οἱ νότιες ἐπιτροπές, δηλ. ποιές ἀπ' αὐτές ὑποστηρίζουν τήν κατεύθυνση τῆς «Ἕνωσης τῶν νότιων ἐπιτροπῶν καί τῶν ὀργανώσεων» καί ποιές τή δική Σας κατεύθυνση; Ποιά εἶναι ἡ γνώμη Σας, εἶναι μεγάλη ἡ διαφορά αὐτή, δέν ἐμποδίζει τήν κομματική συνένωση καί ποιά μέτρα εἶναι ἀπαραίτητα γιά νά πετύχουμε πιό γρήγορη ἀλληλεγ-

* Ἀπό τό ἐξωτερικό νά γράφετε στόν Ντίτς *σέ δ υ ό φακέλους,* παρακαλώντας τον νά διαβιβάσει τά γράμματα ἀμέσως στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα».

γύη; Τί στάση κρατοῦν οἱ 6 ἐπαρχιακές ὁμάδες, γιά τίς ὁποῖες γράψατε, ἀπέναντι στίς ἐπιτροπές τοῦ νότου (ἀπέναντι καί στίς δυό κατευθύνσεις, γιά τίς ὁποῖες κάνατε λόγο); Πολύ θά θέλαμε νά μᾶς βοηθήσετε νά ξεκαθαρίσουμε ἐντελῶς ὅλα αὐτά τά ζητήματα, γιατί αὐτό θά βοηθοῦσε πολύ τήν προσέγγιση ἀνάμεσα στούς φίλους Σας καί στά μέλη τῆς ρωσικῆς ὀργάνωσης τῆς «Ἴσκρα», πού δουλεύουν στό Νότο.

Γράφτηκε στίς 22 τοῦ Αὐγούστου 1902
Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στό Χάρκοβο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στό περιοδικό «Προλετάρσκαγια Ρεβολιούτσιγια», τεῦχ. 3

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

155

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΜΟΣΧΑΣ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ

Πρός τήν Ἐπιτρ. Μόσχας. Γράμμα τοῦ Λένιν

Ἀγαπητοί σύντροφοι! Πήραμε τό γράμμα Σας πού ἐκφράζει τίς εὐχαριστίες στόν συγγραφέα τοῦ «Τί νά κάνουμε;» * καί περιέχει τήν ἀπόφαση γιά διάθεση τῶν 20% ὑπέρ τῆς «Ἴσκρα». Μέ τή σειρά μου Σᾶς εὐχαριστῶ θερμά γιά τήν ἔκφραση συμπάθειας καί ἀλληλεγγύης. Γιά τόν παράνομο συγγραφέα αὐτό εἶναι ἐξαιρετικά πολύτιμο, γιατί εἶναι ὑποχρεωμένος νά δουλεύει σέ συνθῆκες μεγάλης ἀποξένωσης ἀπό τόν ἀναγνώστη. Κάθε ἀνταλλαγή σκέψεων, κάθε πληροφορία γιά τήν ἐντύπωση πού προκαλεῖ τό ἕνα ἤ τό ἄλλο ἄρθρο εἴτε μπροσούρα στά διάφορα στρώματα τῶν ἀναγνωστῶν, ἔχει γιά μᾶς ἰδιαίτερα σπουδαία σημασία, καί θά εἴμαστε ἐξαιρετικά εὐγνώμονες, ἄν θά μᾶς γράφουν ὄχι μόνο γιά τίς δουλιές μέ τή στενή ἔννοια τῆς λέξης, ὄχι μόνο γιά τόν Τύπο, ἀλλά καί γιά νά μή νιώθει ὁ συγγραφέας τόν ἑαυτό του ἀποσπασμένο ἀπό τόν ἀναγνώστη.

Στό 22ο φύλλο τῆς «Ἴσκρα» δημοσιεύσαμε τήν ἀπόφασή Σας γιά διάθεση τῶν 20% ὑπέρ τῆς «Ἴσκρα». Ὅσο γιά τίς εὐχαριστίες Σας πρός τόν Λένιν, δέν ἀποφασίσαμε νά τίς δημοσιεύσουμε, γιατί, πρῶτο, τίς βάλατε χωριστά, χωρίς νά κάνετε λόγο ἄν ἐπιθυμεῖτε νά τίς δεῖτε στόν Τύπο. Καί δεύτερο, καί ἡ μορφή αὐτῶν τῶν εὐχαριστιῶν σάν νά μή ταίριαζε γιά τόν Τύπο. Παρακαλῶ ὅμως νά μή νομίσετε πώς δέν ἔχει γιά μᾶς σημασία ἡ

* Βλ. Β. Ι. Λένιν. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 6ος, σελ. 1-195. *Ἡ Σύντ.*

δημοσίευση δηλώσεων τῶν ἐπιτροπῶν ὅτι συμφωνοῦν μέ τίς τάδε ἀπόψεις. Ἀπεναντίας, ἀκριβῶς τώρα πού ὅλοι μας σκεπτόμαστε γιά τήν ἑνοποίηση τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας, *αὐτό ἔχει ἰδιαίτερη σημασία.* Θά ἦταν πολύ καλό ἄν ἡ Ἐπιτροπή τῆς Μόσχας στή γνώμη της ὅτι συμφωνεῖ μέ τό βιβλίο μου ἔδινε τή μορφή *δήλωσης,* πού θά δημοσιευόταν ἀμέσως στήν «Ἴσκρα». Ἀπό καιρό πιά ἔπρεπε οἱ ἐπιτροπές νά διακηρύξουν ἀνοιχτά τήν κομματική τους θέση, νά ξεκόψουν ἀπό τήν τακτική τῆς σιωπηρῆς συγκατάθεσης πού ἐπικρατοῦσε στήν «3η περίοδο». Αὐτός εἶναι γενικά ὁ λόγος πού συνηγορεῖ ὑπέρ τῆς ἀνοιχτῆς δήλωσης. Εἰδικότερα, ἐμένα λογουχάρη, μέ *κατηγοροῦσαν ἀπό τόν Τύπο* (ἡ ὁμάδα *«Μπορμπά»* στό *«Λιστόκ»* της [198], ὅτι θέλω νά μετατρέψω τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα» σέ ρωσική Κεντρική Ἐπιτροπή, «νά διοικῶ» τούς «πράκτορές» της κτλ. Αὐτό εἶναι φανερή διαστρέβλωση τῶν ὅσων εἰπώθηκαν στό «Τί νά κάνουμε;», ἐγώ ὅμως δέν ἔχω ὄρεξη νά γράφω ξανά καί ξανά: «ἐσεῖς διαστρεβλώνετε». Νομίζω πώς πρέπει νά μιλήσουν τά στελέχη πού δουλεύουν πρακτικά στή Ρωσία, *πού ξέρουν πολύ καλά* ὅτι ἡ «διοίκηση» τῆς «Ἴσκρα» δέν ξεπερνάει τά ὅρια τῶν συμβουλῶν καί τῆς ἔκφρασης τῆς γνώμης της καί τά ὁποῖα *βλέπουν* ὅτι οἱ *ὀργανωτικές* ἰδέες πού διατυπώνονται στό «Τί νά κάνουμε;» ἐκφράζουν μιά ζωτική ἐπικαιρότητα, ἕνα φλέγον ζήτημα τοῦ *πραγματικοῦ* κινήματος. Νομίζω ὅτι αὐτά τά στελέχη τῆς πρακτικῆς δουλιᾶς πρέπει μόνα τους νά πάρουν τό λόγο καί νά δηλώσουν ἀνοιχτά, πῶς αὐτά βλέπουν τό ζήτημα, πῶς ἀπό τήν πείρα τῆς δουλιᾶς τους καταλήγουν γιά τά ὀργανωτικά ζητήματα σέ ἀπόψεις σύμφωνες μέ τίς δικές μας.

Τίς εὐχαριστίες πού ἐκφράζετε γιά τό «Τί νά κάνουμε;» τίς καταλάβαμε καί, ἐννοεῖται, δέν μπορούσαμε νά τίς καταλάβουμε ἀλλιῶς, παρά μέ τήν ἔννοια ὅτι σ' αὐτό τό βιβλίο βρήκατε ἀπαντήσεις στά *δικά σας* ἐρωτήματα, ὅτι ἐσεῖς οἱ *ἴδιοι* σχηματίσατε ἀπό τήν *ἄμεση* γνωριμία μέ τό κίνημα τήν πεποίθηση ὅτι εἶναι ἀναγκαία μιά δουλιά πιό θαραλέα, πιό σοβαρή, *πιό ἑνωμένη,* πιό συγκεντρωτική, πιό συσπειρωμένη γύρω σέ μιά κεντρική ἐφημερίδα — πεποίθηση πού διατυπώνεται καί σ' αὐτό τό βιβλίο. Καί μιά πού εἶναι ἔτσι, μιά πού ἐσεῖς σχηματίσατε πραγματικά αὐτή τήν πεποίθηση, καλά εἶναι ἡ ἐπιτροπή νά τό δηλώσει αὐτό ἀνοιχτά καί φωναχτά, καλώντας καί τίς ἄλλες ἐπιτροπές νά δουλέψουν μαζί της πρός τήν ἴδια κατεύ-

θυνση, κρατώντας τό ἴδιο «νῆμα» καί βάζοντας μπροστά τους τούς ἴδιους ἄμεσους ὀργανωτικούς-κομματικούς σκοπούς.

Ἐλπίζουμε, σύντροφοι, πώς θά κρίνετε σκόπιμο νά διαβάσετε αὐτό τό γράμμα σέ γενική συνέλευση ὅλης τῆς Ἐπιτροπῆς καί θά μᾶς στείλετε τήν ἀπόφασή Σας σχετικά μέ τά ζητήματα πού θίγω. (Προσθέτω σέ παρένθεση ὅτι ἡ Ἐπιτροπή Πετρούπολης συμφώνησε ἐπίσης μαζί μας καί σκέπτεται τώρα γιά μιά παρόμοια δήλωση.)

Εἴχατε ἀρκετά ἀντίτυπα τοῦ «Τί νά κάνουμε;»; Τό διάβασαν οἱ ἐργάτες καί τί θέση πῆραν;

Σφίγγω δυνατά τό χέρι ὅλων τῶν συντρόφων καί τούς εὔχομαι πλήρη ἐπιτυχία.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 24 Αὐγούστου 1902
Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1922 στό βιβλίο:
Π. Ν. Λεπεσίνσκι. «Στή στροφή», Πετρούπολη

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

156

ΠΡΟΣ ΤΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ «ΓΙΟΥΖΝΙ ΡΑΜΠΟΤΣΙ»

Ἀγαπητοί σύντροφοι! Τό ἐμπεριστατωμένο γράμμα Σας μᾶς χαροποίησε ἐξαιρετικά ὅλους. Στεῖλτε μας, παρακαλῶ, τό γρηγορότερο τίς συμπληρώσεις πού ὑποσχεθήκατε καί κρατεῖστε πιό τακτική ἀλληλογραφία μαζί μας. Ἐλπίζουμε νά Σᾶς στείλουμε σύντομα ἕναν σύντροφο γιά πιό διεξοδικές καί τελικές συζητήσεις, γιά τήν ὥρα ὅμως θά περιοριστοῦμε στό πιό σημαντικό.

Ἔχετε χίλιες φορές δίκιο, ὅταν λέτε πώς πρέπει ὅσο τό δυνατό γρηγορότερα καί χωρίς καθυστέρηση νά ἑνωθοῦμε σέ μιά πανρωσική ὀργάνωση, πού θά ἔχει σκοπό της νά προετοιμάσει τήν ἰδεολογική ἑνότητα τῶν ἐπιτροπῶν καί τήν πρακτική, ὀργανωτική ἑνότητα τοῦ Κόμματος. Ἐμεῖς ἀπό τήν πλευρά μας ἔχουμε κάνει ἤδη ἀρκετά σημαντικά βήματα πρός αὐτή τήν κατεύθυνση χάρη στό γεγονός ὅτι ἡ Ἐπιτροπή Πετρούπολης ἔγινε πέρα γιά πέρα ἰσκρική, ἔκανε σχετικά μ' αὐτό δήλωση στόν Τύπο καί συγχωνεύτηκε de facto (αὐτό, φυσικά, αὐστηρά entre nous *) μέ τή ρωσική ὀργάνωση τῆς «Ἴσκρα», δίνοντας στά μέλη αὐτῆς τῆς ὀργάνωσης πολύ ὑπεύθυνες θέσεις στήν κεντρική ὁμάδα τῆς Ἐπιτροπῆς. Ἄν πετύχουμε μιά παρόμοια πλήρη ὁμοφωνία καί πλήρη συγχώνευση

* — μεταξύ μας. *Ἡ Σύντ.*

μέ τό Νότο, τότε τό ζήτημα τῆς ἔμπρακτης ἑνοποίησης τοῦ Κόμματος θά προωθηθεῖ κατά 3/4 πρός τή λύση του. Πρέπει νά βιαστοῦμε πολύ σ' αὐτό. Ἐμεῖς παίρνουμε ἄμεσα μέτρα, πρῶτο, γιά νά ἔρθουν σέ Σᾶς μέλη τῆς ρωσικῆς ὀργάνωσης τῆς «Ἴσκρα» γιά συνεννόηση καί, δεύτερο, γιά ἀποκατάσταση ἐπαφῆς ἐδῶ μέ τόν Τσερνισιόφ. Ἐσεῖς, ἀπό τήν πλευρά σας, ἐπισπεύσετε τήν ἔκδοση (ἤ τή δημοσίευση στήν «Ἴσκρα») τῆς δήλωσης ἀρχῶν Σας, πού νά καθορίζει ἀπόλυτα τή θέση Σας στό Κόμμα καί πάρτε ὅλα τά μέτρα γιά τήν ἔμπρακτη συγχώνευση μέ τή ρωσική ὀργάνωση τῆς «Ἴσκρα».

Τέλος, λίγα λόγια γιά τά ζητήματα πού ἀνακινήσατε. Σχετικά μέ τήν ἀγροτιά καί μέ τό ἀγροτικό πρόγραμμα δέν ξεκαθαρίσαμε, τί ἀκριβῶς δέν Σᾶς ἱκανοποιεῖ στό σχέδιο τοῦ ἀγροτικοῦ μας προγράμματος καί τί ἀλλαγές θά θέλατε νά γίνουν. Καθορίστε το αὐτό ἀκριβέστερα. Εἴδατε τό 4ο τεῦχ. τοῦ «Ζαριά» μέ τό ἄρθρο γιά τό ἀγροτικό πρόγραμμα; * Γενικά οἱ παρατηρήσεις Σας ἀπ' ἀφορμή τίς ἐλλείψεις τῆς «Ἴσκρα» μαρτυροῦν πόσο σπουδαῖο εἶναι γιά μᾶς νά πυκνώσουμε καί νά ρυθμίσουμε τίς ἐπαφές μεταξύ μας, γιά νά συμφωνήσουμε ἀπόλυτα. Οἱ δυνάμεις εἶναι τόσο φοβερά λιγοστές, πού μόνο ἡ πιό στενή συνένωση *ὅλων* τῶν σοσιαλδημοκρατῶν μπορεῖ νά μᾶς ἐξασφαλίσει τήν ἐπιτυχία στήν πάλη ἐνάντια καί στούς «τυχοδιῶκτες» καί στήν κυβέρνηση. Καί ὅμως ἐμεῖς δέν ξέραμε σχεδόν τίποτε μέχρι σήμερα γιά τή δική Σας, λ.χ., ἄποψη, γιά τή δική Σας πρακτική δουλιά — εἶναι μήπως αὐτό πράγμα κανονικό; Εἶναι μήπως κανονικό ἐπίσης τό ὅτι, λ.χ., Ἐσεῖς, κάνετε τώρα ἐνέργειες γιά τήν ὀργάνωση ταχυδρομείου μόνοι σας, κι' ἐμεῖς πάλι μόνοι μας; (Γράψτε πιό λεπτομερειακά, πῶς, τί καί ποῦ ἐνεργεῖτε, τί μέσα ὑπάρχουν κτλ.). Αὐτός ὁ ἴδιος παράγοντας, δηλ. ἡ ἀνεπάρκεια δυνάμεων, πρέπει νά παρθεῖ ὑπόψη καί κατά τή συζήτηση τοῦ ζητήματος γιά ἕνα ἰδιαίτερο ὄργανο, γιά συνέχιση τῆς ἔκδοσης τῆς «Γιούζνι Ραμπότσι», γιά μετατροπή της σέ «Ρούσκι Ραμπότσι». Πρέπει νά ζυγιστοῦν πάρα πολύ προσεκτικά ὅλες οἱ πλευρές τοῦ ζητήματος. Σκεφτεῖτε, ποῦ θά βρεθοῦν οἱ δυνάμεις γιά δυό ὄργανα, ἀφοῦ ξέρουμε πολύ καλά πώς εἶναι λίγες καί γιά ἕνα. Δέν θά σπρώξετε λοιπόν ἔτσι τήν Πετρούπολη (τά μή ἰσκρικά στοιχεῖα τῆς Πετρούπολης) νά ἐκδίδει τή «Ραμπότσαγια Μίσλ» ἐπίσης σάν ὄργανο «ἐπεξηγηματικό», ἐκλαϊκευτικό κτλ. — κι' αὐτό τή στιγμή πού ἡ Πετρούπολη ἑτοιμάζεται νά σταματήσει τή

* Βλ. Β. Ι. Λένιν, Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 6ος, σελ. 305-350. *Ἡ Σύντ.*

«Ραμπότσαγια Μίσλ» καί νά ἐπιδοθεῖ ἐπιτέλους σέ μιά πραγματική δουλιά γιά τήν «Ἴσκρα»; Δέν θά ζημιώσει ἄραγε ἀπό τά σχέδιά Σας ἡ δουλιά Σας γιά τήν ὀργάνωση μιᾶς τακτικῆς δημοσιογραφικῆς συνεργασίας στήν «Ἴσκρα» ἀπό τή Ρωσία — συνεργασίας πού χωρίς αὐτή ἡ «Ἴσκρα» δέν μπορεῖ νά γίνει πραγματικό κομματικό ὄργανο; Καί μή ξεχνᾶτε πώς γι' αὐτή τή δουλιά ἐκτός ἀπό Σᾶς δέν διαθέτουμε σχεδόν ἀνθρώπους. Κι' ἄν μ' αὐτό τό ζήτημα δέν καταπιαστοῦν οἱ ἰσκριστές, τότε ποιός καί πότε θά καταπιαστεῖ; Τέλος, συζητεῖστε πιό προσεκτικά τό ζήτημα: συμβιβάζονται μήπως τά καθήκοντα ἑνός ἐπεξηγηματικοῦ, προπαγανδιστικοῦ καί ἐκλαϊκευτικοῦ ἔντυπου ὑλικοῦ πού προορίζεται γιά τόν «μέσο ἀναγνώστη» (ὅπως ἐκφράζεστε Σεῖς) μέ τά καθήκοντα τῆς ἐφημερίδας; Εἰδικό ἔντυπο ὑλικό γιά τόν μέσο ἀναγνώστη καί γιά τή μάζα πρέπει νά ὑπάρχει, αὐτό εἶναι ἀναμφισβήτητο, μά τό ὑλικό αὐτό δέν μπορεῖ νά εἶναι παρά προκηρύξεις καί μπροσοῦρες, γιατί μέ τήν ἐφημερίδα *δέν εἶναι δυνατό νά ἐξηγήσουμε* στόν μέσο ἀναγνώστη *κάθε* ζήτημα ὅπως πρέπει. Γιά τό σκοπό αὐτό πρέπει νά ἀρχίσουμε *ἀπό τήν ἀρχή,* ἀπό τό ἄλφα καί νά φτάσουμε ὥς τό ὠμέγα, ἐπεξηγώντας λεπτομερειακά τά ζητήματα ἀπ' ὅλες τίς πλευρές. Ἀμφιβάλλω ἄν ἡ ἐφημερίδα εἶναι σέ θέση νά τό κάνει αὐτό, ἀκόμη καί σέ περίπτωση ἰδανικῆς ἐξασφάλισής της μέ δημοσιογραφικές δυνάμεις. Μή ξεχνᾶτε, τέλος, ὅτι ἡ δουλιά Σας θά ἔχει, τό θέλετε εἴτε ὄχι, πανρωσική σημασία, καί ὅτι οἱ κουβέντες, οἱ ἀντιλήψεις, οἱ θεωρίες γιά *εἰδικές* ἐφημερίδες γιά τή διανόηση καί «γιά τούς ἐργάτες» μποροῦν νά παίξουν τόν πιό ὀλέθριο ρόλο ὄχι μόνο ἀνεξάρτητα ἀπό τίς ἐπιθυμίες Σας, μά ἀκόμη καί παρά τήν προσωπική Σας ἀντίδραση. Κι' αὐτό γιατί ἄνθρωποι σάν καί Σᾶς εἶναι ἀνάμεσα στούς ρώσους σοσιαλδημοκράτες μιά χούφτα, ἐνῶ στή μάζα τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν ὑπάρχει ἀκόμη ἐξαιρετικά μεγάλη καί κάθε λογῆς στενότητα. Φυσικά, γιά ἕνα τόσο σημαντικό ζήτημα, δέν σκεπτόμαστε νά περιοριστοῦμε σ' αὐτές τίς πεταχτές παρατηρήσεις. Σᾶς παρακαλοῦμε μόνο νά μή βιαστεῖτε νά πάρετε ἀπόφαση καί νά συζητήσετε τό ζήτημα ὁλόπλευρα. Τή διατήρηση ἰδιαίτερης ὁμάδας (τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Γιούζνι Ραμπότσι») τή θεωροῦμε ἀκόμη καί *εὐχῆς ἔργο,* τουλάχιστο ὥς τό συνέδριο τοῦ Κόμματος, δέν θά πρέπει ὅμως αὐτή ἡ ὁμάδα νά βιαστεῖ σχετικά μέ τήν ἐφημερίδα της.

Γράφτηκε στίς 16 τοῦ Σεπτέμβρη 1902
Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στό Χάρκοβο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στό περιοδικό «Προλετάρσκαγια Ρεβολιούτσιγια», τεῦχ. 3

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

157

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΓΚ. Μ. ΚΑΙ Ζ. Π. ΚΡΖΙΖΑΝΟΒΣΚΙ *

Στό γράμμα πρός τή Σόνια ** νά ρωτηθεῖ ἡ Μανιάσα μέ παράκληση τοῦ Κολούμπ. Ὁ Κολούμπ τῆς ἔγραψε στή διεύθυνση πού τοῦ ἔδοσαν ἀμέσως μόλις ἔφτασε στό ἐξωτερικό, ὅμως δέν πῆρε ἀπάντηση. Τό πήρανε ἄραγε τό γράμμα; Ἔχει ἄραγε ἐπαφές αὐτή μέ τόν κύριο ἐκεῖνο ***, μέ τόν ὁποῖο παρακαλοῦσε ὁ Κολούμπ νά ἀποκτήσει ἐπαφές; Ὁ Κολούμπ στέλνει σέ ὅλους τούς πιό θερμούς χαιρετισμούς. Πῆγε στή Γενεύη.

Γράφτηκε στίς 23 τοῦ Σεπτέμβρη 1902
Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στή Σαμάρα

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

158

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Π. ΚΡΑΣΝΟΥΧΑ ΚΑΙ ΤΗΝ Ε. ΝΤ. ΣΤΑΣΟΒΑ

Τό γράμμα γιά τόν Βάνια καί τή Βαρβάρα Ἰβάνοβα εἶναι *προσωπικό*. Παρακαλοῦμε νά τό διαβιβάσετε ἀμέσως σ' αὐτούς καί μόνο σ' αὐτούς.

Ἡ εἴδηση γιά τή «νίκη» τοῦ Βισιμπάλο μᾶς ἔκανε κατάπληξη [199]. Ὥστε ἦταν ἀρκετή ἡ ἀναχώρηση τοῦ Κασιάν καί τοῦ Σπίλκα, γιά νά χάσουν οἱ ἰσκριστές τήν ἱκανότητα νά δροῦν; Ἡ διαμαρτυρία τοῦ Βισιμπάλο μποροῦσε νά ὁδηγήσει μόνο στήν πρόταση ἀπομέρους σας *νά δόσει τήν ψῆφο του* καί ἀμέσως νά ἀνακοινώσετε μέ πλειοψηφία ὅτι 1), αὐτός ἐπί τῆς οὐσίας τοῦ ζητήματος ἀποτελεῖ μηδαμινή μειοψηφία· 2) τό παράπονό του ὅτι παραβιάστηκε τό καταστατικό εἶναι ἀνόητο καί στρεψόδικο (γιατί σύμφωνα μέ τό καταστατικό πρέπει νά ἐρωτηθοῦν ὅλοι, ὅσοι βρίσκονται στήν Πετρούπολη, καί ὄχι νά καθυστεροῦν τήν ὑπόθεση μέχρις ὅτου ρωτηθοῦν οἱ ἀπόντες).

Ἄν ὅμως ὁ Βισιμπάλο ἀνακινοῦσε (τολμοῦσε νά ἀνακινήσει) ζήτημα διαχωρισμοῦ, τότε ἦταν ἀπαραίτητο ἡ πλειοψηφία νά πάρει ἀμέσως κιόλας ἀπόφαση γιά τή διαγραφή του ἀπό τήν Ἕνωση.

---

* Τό γράμμα εἶναι ἐπισημείωση στό γράμμα τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια. *Ἡ Σύντ.*

** Σόνια — συνωμοτική ὀνομασία τοῦ Κέντρου τῆς «Ἴσκρα» στή Σαμάρα. *Ἡ Σύντ.*

*** Γιά ποιόν γίνεται λόγος δέν ἐξακριβώθηκε. *Ἡ Σύντ.*

Ἀπόλα αὐτά φαίνεται ὅτι ὁ Βισιμπάλο τραβάει μέ ἀναίδεια «γιά πόλεμο» καί οἱ ἰσκριστές θά ρεζιλευτοῦν γιά πάντα, ἄν δέν ἀπαντήσουν σ' αὐτό μέ τόν πιό ἀποφασιστικό καί ἀμείλικτο πόλεμο. Μή φοβᾶστε καμιά ἀπειλή τοῦ Βισιμπάλο, καμιά δημοσίευση δέν πρέπει νά Σᾶς τρομάζει, ὀργανῶστε ἀμέσως τή δουλιά μέ μαχητικό τρόπο, ὅπως Σᾶς γράψαμε παραπάνω *, καί πάρτε ὅσο τό δυνατό γρηγορότερα τίς ἀποφάσεις πού προτείναμε παραπάνω. Κι' ἄν ἀκόμη ὁ Βισιμπάλο παρασύρει μέ τό μέρος του μερικούς (κι' ἄν ἀκόμη μείνετε μόνο οἱ μισοί ἤ καί *λιγότεροι* ἀπό τούς μισούς) ὀφείλετε παρόλα αὐτά νά προχωρήσετε μέχρι τό τέλος καί νά ἀπαιτήσετε τό διώξιμο τοῦ Βισιμπάλο χωρίς νά σᾶς τρομάζει καθόλου ἡ «διάσπαση» τῆς Ἕνωσης.

Στή συνέχεια ὀφείλετε νά θέσετε καί μπροστά στούς ἐργάτες τελεσίγραφο: ἤ διάσπαση τῆς Ἕνωσης καί πόλεμο, ἤ κατηγορηματική καταδίκη τοῦ Βισιμπάλο ἀπομέρους τῶν ἐργατῶν καί ἀπομάκρυνσή του.

Ἐμεῖς, ἀπό τήν πλευρά μας, γράφουμε τώρα ἀμέσως στόν 2α 3β. *Ἀναβάλλουμε* τή δημοσίευση στήν «Ἴσκρα» τῆς δήλωσης τῆς Πετρούπολης [200].

Ἐπαναλαμβάνουμε: τώρα πρόκειται πιά γιά τήν *τιμή* τῶν ἰσκριστῶν τῆς Πετρούπολης... Φυσικά, τώρα δέν μπορεῖ παρά νά τά κάνετε ὅλα σέ γενική συνέλευση, προσκαλώντας ἀπαραίτητα καί τόν Βισιμπάλο καί κρατώντας πρακτικά ἀποφάσεων. Τά πρακτικά στεῖλτε τα ἀμέσως σέ μᾶς.

Γράφτηκε στίς 24 τοῦ Σεπτέμβρη 1902
Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στήν Πετρούπολη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στό περιοδικό «Προλετάρσκαγια Ρεβολιούτσιγια», τεῦχ. 3

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

159

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Μ. ΚΑΛΜΙΚΟΒΑ

27. IX. 02.

Πῆρα τό γράμμα Σας. Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ γιά τή λεπτομερειακή ἀπάντηση. Ὡς τόν ἐρχομό τοῦ Βίκοντ ἐγώ, σύμφωνα μέ τήν ἐπιθυμία Σας, δέν θά βάλω οὔτε τό γενικό ζήτημα τῶν οἰκονομικῶν, *οὔτε πληροφορίες* θά δόσω γιά τό γράμμα Σας, παρά μόνο σέ γενικές γραμμές: δηλαδή οὔτε γιά τό πῶς Ἐσεῖς καθορίζετε τή σύνθεση τῶν «κατόχων», οὔτε γιά τό τί ἀκριβῶς ποσό ἀναφέρετε, οὔτε γιά τό

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 206-207. *Ἡ Σύντ.*

ζήτημα πόσο γρήγορα (ἀμέσως ὅλο τό ποσό ἤ κατά τμήματα) μπορεῖτε νά τό δόσετε. Μέ τόν Βίκοντ ἔτσι ἤ ἀλλιῶς θά ἔχουμε vertrauliche * συζητήσεις σέ ὅλα τά σημαντικά θέματα — κι' ἔτσι θά εἶναι καλύτερα νά δείξω τό γράμμα Σας πρίν ἀπόλα σ' αὐτόν καί νά ἀποφασίσουμε ἀπό κοινοῦ σχετικά μέ τά ὅρια, ἄς ποῦμε, τῆς παραπέρα ἀνακοίνωσης τοῦ περιεχομένου τοῦ γράμματος αὐτοῦ.

Ἐγώ προσωπικά θά κατέληγα στή σκέψη ὅτι γιά τήν ὥρα εἶναι καλύτερο νά μήν ἀνακοινώσουμε σέ κανέναν ὅλο τό ποσό (νά τό κρατήσουμε γιά τόν ἑαυτό μας),γιά τή δυνατότητα νά τό πάρουμε ὁλόκληρο μονομιᾶς — ἐπίσης νά μή τό ποῦμε σέ κανέναν ἀπολύτως, γιατί τώρα ἔχουμε *πάρα πολλά* «πιθανά» ἔξοδα, «πιθανές» ἐπιχειρήσεις. Οἱ πολλές ἀποδράσεις βάζουν «στή διάθεση» τῆς «Ἴσκρα» πολλούς ἀνθρώπους *μέ τόν ὅρο τῆς συντήρησης ὅλων αὐτῶν* καί ἄν καταπιαστοῦμε μέ τήν ὑπόθεση αὐτή μέ ἀπλοχεριά, ἐλαφρότητα καί ἀπερισκεψία ὕστερα ἀπό 6 μῆνες-ἕνα χρόνο δέν θά ἔχουμε «τίποτε». Στό μεταξύ, ἄν θά εἶμαστε πιό «σφιχτοί», τότε ἕνας ἀρκετά μεγάλος ἀριθμός περιφερειακῶν ἐπιχειρήσεων «θά τά βγάλουν πέρα μέ τά δικά τους μέσα». Γι' αὐτό τό λόγο τό καλύτερο εἶναι *νά μπεῖ τό ζήτημα ὅπως παλιά* (δηλ. νά λέμε σέ ὅλους πού συμμετέχουν στή δουλιά τά ἑξῆς): *Ἐ σ ε ῖ ς* μπορεῖτε νά δίνετε *πολύ περισσότερα* ἀκόμη, ἄς ποῦμε *«πάνω* ἀπό 10 χιλιάδες», ὡστόσο, 1ο, ὄχι ὅλα μαζί καί, 2ο, *θέλετε* νά δίνετε μόνο σέ μεγάλη ἀνάγκη, συνιστώντας νά ἀναζητοῦν καί νά βρίσκουν μόνοι τους τακτικές πηγές γιά τά τρέχοντα ἔξοδα. Ἐπαναλαμβάνω, αὐτό εἶναι γιά τήν ὥρα προσωπική μου γνώμη, τή γνώμη τοῦ Βίκοντ δέν τήν ξέρω ἀκόμη. Μέ τόν Βίκοντ θέλαμε νά ἀνακινήσουμε ἐδῶ τό ζήτημα ἑνός «ἀδελφικοῦ», «φιλικοῦ» διαχωρισμοῦ ἁρμοδιοτήτων, ξεκινώντας ἀπό τό γεγονός ὅτι εἶναι καλύτερα νά ἐκμεταλλευτοῦμε ἐπιτέλους τήν εἰρήνη γιά νά δημιουργήσουμε ἕνα σταθερό modus vivendi **, παρά νά ἀναβάλουμε ξανά τήν ὑπόθεση ὥσπου νά παρουσιαστεῖ μιά «τυχαία» σύγκρουση. Ἄν θά τό πετύχουμε ὅμως αὐτό ἤ ὄχι, ἄν θά τό λύσουμε αὐτό ἔτσι, ἄν θά εἶναι βολικό νά ἀνακινήσουμε τό ζήτημα — ὅλα αὐτά γιά τήν ὥρα εἶναι ἄγνωστα.

Τώρα περνοῦμε πολύ μεγάλες δυσκολίες σέ χρήματα, καί ἔχουμε *ἐπείγοντα* ἔξοδα. Γι' αὐτό Σᾶς παρακαλῶ στεῖλτε, ἄν εἶναι δυνατό, ἀμέσως *2000 μάρκα:* ἀπ' αὐτά ὅσα μπορεῖτε στεῖλτε τα ἀμέσως, καί ὅσα πρέπει νά τά ἐμβάσετε, τό γρηγορότερο (καί νά μᾶς πληροφορήσετε, πότε θά ἔρθουν). Ὅμως κατά τή γνώμη μου,

* — ἐμπιστευτικές. *Ἡ Σύντ.*

** — τρόπος συμβίωσης. *Ἡ Σύντ.*

πρέπει νά ἐμβάσετε περισσότερα: νά γράψετε ἀνάληψη γιά *3 χιλιάδες ρούβλια* καί κρατεῖστε τα γιά νά μποροῦμε νά τά πάρουμε ἀπό Σᾶς γρήγορα. Διαφορετικά δέν μποροῦμε κυριολεκτικά νά τά βγάλουμε πέρα: χρωστᾶμε ἤδη 150 ρούβλια, ἀναβάλλουμε γιά τήν ἐρχόμενη βδομάδα μιά πληρωμή ἀπό 50 ρούβλια. Γιά τά ἀπαραίτητα ταξίδια χρειάζονται 300 ρούβλια περίπου, γιά τούς ἀνθρώπους ἐδῶ θά χρειαστοῦν σύντομα 200 περίπου κτλ. Γράψτε τό γρηγορότερο, πῶς τά κανονίσατε, πότε καί πόσα χρήματα θά πάρετε.

Θά διαβιβάσω στόν Μπρόκ. Ἔχουμε πολύ κόσμο καί πάρα πολλές φασαρίες καί τίς μέρες αὐτές καταφτάνουν καί πολλοί ἄλλοι!

Δέν γράφετε τίποτε γιά τά σχέδια τοῦ ἐρχομοῦ Σας, γιά τήν ὑγεία Σας πολύ ἀόριστα: μόνο ὅτι νιώθετε τόν ἑαυτό Σας ἄσχημα, γιατί ὅμως καί πῶς; Ἀκόμη μέ ἀνησυχεῖ ἡ ἔλλειψη εἰδήσεων ἀπό τό σπίτι.

Εὔχομαι νά εἶστε καλά.

Δικός Σας *Λένιν*

Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στή Δρέσδη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

160

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. ΝΤ. ΛΕΪΤΕΪΖΕΝ

Ἀγαπητέ Λέιτεϊζεν! Ὁ Γ. * μοῦ ἔδοσε τήν ἀπόφασή Σας γιά τή σύσκεψη σχετικά μέ τή διατύπωση. Μέ ἱκανοποίησε ἀπόλυτα ἡ «Ἐμπιστευτική ἀνακοίνωση», ὅμως τό σκεπτικό, κατά τή γνώμη μου, ἔπρεπε νά εἶναι πιό ἐπιβλητικό, πιό κατηγορηματικό. Εἰδικότερα, ἐγώ θά πρότεινα:

Ἡ § 3 νά ἑνωθεῖ μέ τήν § 4, ἐπειδή ἡ § 3 αὐτή καθαυτή δέν εἶναι ὁλοκληρωμένη καί τίποτε δέν δίνει.

Στήν § 1 νά συμπληρωθεῖ: «ἀπό τήν ἐμπεριστατωμένη ἐξέταση ὅλων τῶν στοιχείων σχετικά μέ τόν Γκουρόβιτς σάν ἄτομο ἡ ἐπιτροπή σχημάτισε τήν πεποίθηση ὅτι σύμφωνα μέ τίς ἠθικές του ἰδιότητες ὁ Γκουρόβιτς δέν μοιάζει καθόλου μέ εἰλικρινή καί τίμιο ἐπαναστάτη».

Στήν § 2. «Ἑπομένως, ὁ Γκουρόβιτς δέν ἔλεγε τήν ἀλήθεια ἤ ἔπρεπε πολλά νά κρύβει γιά τούς δικούς του πόρους ζωῆς».

§ 3. Βλ. παραπάνω (καί τήν § 4).

* Τό ψευδώνυμο δέν ἐξακριβώθηκε. *Ἡ Σύντ.*

§ 5. Ἡ ἐπιτροπή θεωρεῖ ὅτι, καί ἄν ἀκόμη σέ μιά ὁποιαδήποτε ἀπό τίς περιπτώσεις αὐτές θά ἦταν δυνατό νά παραδεχτεῖ κανείς ὅτι οἱ χωροφύλακες μποροῦσαν νά μάθουν στοιχεῖα ἀπό κάποιον ἄλλο, τυχαῖο καί ἄγνωστο τρόπο, ὡστόσο ἡ ἀντιπαράθεση ὅλων αὐτῶν τῶν περιπτώσεων μαζί κάνει τήν παραδοχή αὐτή ἐντελῶς ἀδύνατη καί δέν ἐπιτρέπει νά ὑπάρχουν ἀμφιβολίες γιά τήν προδοσία τοῦ Γκουρόβιτς.

Νά μετατοπιστοῦν οἱ §§ 6 καί 5.

§ 7. Νά μπεῖ «ὁμόψυχα καί ἐπίμονα». Νά προστεθεῖ: «Ἡ ἐπιτροπή θεωρεῖ πώς ἡ γνώμη αὐτή ἐπιβεβαιώνεται πέρα γιά πέρα ἀπό πολλά λεπτομερειακά στοιχεῖα πού τῆς ἔγιναν γνωστά καί τά ὁποῖα δέν μποροῦν νά δημοσιευτοῦν γιά λόγους συνωμοτικούς. Ὅμως ὁρισμένα ἀπό τά στοιχεῖα αὐτά ἡ ἐπιτροπή τά ἀνακοινώνει στήν ἐμπιστευτική ἐγκύκλιό της πρός τίς ἐπαναστατικές ὀργανώσεις».

Τό «παίρνοντας ὑπόψη» νά μεταφερθεῖ ἀπό τήν εἰσαγωγή στά ἐδάφια τοῦ πορίσματος, γιατί πολλά ἐδάφια δέν συνδέονται μέ τά ἄλλα καί αὐτά καθαυτά δέν εἶναι πολύ σημαντικά.

Παίρνοντας ὑπόψη ὅλα τά παραπάνω, ἡ ἐπιτροπή νομίζει πώς αὐτά πού λέει ὁ κατηγορούμενος Γκουρόβιτς, ὅτι δέν ὑπάρχουν ἀπόλυτα συγκεκριμένες καταγγελίες καί ἀναμφισβήτητες ἀποδείξεις, ἐπιχειρήματα, δέν μποροῦν μέ κανέναν τρόπο νά χρησιμεύσουν γιά τήν ἀθώωσή του. Ἕνα τέτιο ἔγκλημα, ὅπως εἶναι ἡ μυστική ὑπηρεσία στήν πολιτική ἀστυνομία, γενικά, ἐκτός ἀπό ἐντελῶς μεμονωμένες περιπτώσεις, δέν μπορεῖ νά ἀποδειχτεῖ μέ ἀπόλυτα σίγουρες ἀποδείξεις καί μέ τόσο συγκεκριμένα στοιχεῖα, πού θά μπορεῖ νά τά ἐξετάσει ὁποιοσδήποτε ἄνθρωπος. Κρίνοντας ὅμως ὅλες τίς ἀποδείξεις στό σύνολό τους καί ἐλέγχοντας ἐπισταμένα τίς πολυάριθμες δηλώσεις ἐπαναστατῶν, ἡ ἐπιτροπή σχημάτισε τήν ἀκράδαντη πεποίθηση ὅτι (λεπτομερειακά) ὁ Μιχαήλ Ἰβάνοβιτς Γκουρόβιτς (τίτλος * etc. λεπτομερειακά) ἦταν *πράκτορας τμήματος ἀσφάλειας* καί δροῦσε μέσα στίς ἐπαναστατικές ὀργανώσεις τῆς Πετρούπολης σάν *προβοκάτορας*.

Ἡ ἐπιτροπή καλεῖ γιά τό λόγο αὐτό ὅλους τούς τίμιους πολίτες τῆς Ρωσίας νά κόψουν ἐντελῶς κάθε σχέση μέ τόν

---

* Ἐδῶ νά συμπληρωθεῖ: ἡλικία, χαρακτηριστικά κτλ. καί νά ἐκφραστεῖ ἡ ἐπιθυμία νά δημοσιευτεῖ ἡ φωτογραφία.

Γκουρόβιτς καί νά τόν καταδιώκουν σταθερά σάν προδότη καί χαφιέ.

Νά, λοιπόν ἡ γνώμη μου, ἀγαπητέ Λ. Μή ξεχνᾶτε, παρακαλῶ, πώς γιά τή διατύπωση δέν εἶχα καιρό νά σκεφτῶ ἐπισταμένα (γιατί ὁ Γ. μοῦ ζητάει τό χειρόγραφο ἐπειγόντως) καί γι' αὐτό ἔκανα μόνο τό προσχέδιό του, μέ ποιό πνεῦμα ἤθελε τίς τροποποιήσεις. Πρέπει νά δημιουργηθεῖ ἐντύπωση πιό ἐπιβλητική *: ἐγώ τότε θά εἶχα τή γνώμη νά δημοσιευτεῖ ἡ καταδίκη σέ ἰδιαίτερο φυλλάδιο μέ φωτογραφία καί πρόλογο τῆς «Ἴσκρα» γιά τήν ἀνάγκη συστηματικῆς πάλης ἐνάντια στούς προβοκάτορες καί τούς χαφιέδες, τήν ὀργάνωση ὁμάδων γιά τό ξεσκέπασμά τους, τήν παρακολούθησή τους, τό κυνήγημά τους καί τά παρόμοια.

Ἄν ὁ «μπορέτς» ** τά κλωθογυρίζει, προσπαθεῖστε νά τόν ἀναγκάσετε νά βάλει στό πρωτόκολλο τήν ἰδιαίτερη γνώμη του ἤ κάτι ἄλλο παρόμοιο, ὥστε νά ἀφήσει ἴχνη τό κούνημα τῆς οὐρᾶς του.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 5 τοῦ Ὀχτώβρη 1902
Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στό Παρίσι

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά
σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

161

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Λ. Ι. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

Τρίτη. Γενεύη.

Ἀξιοσέβαστη Λ. Ι.!

Σχετικά μέ τή διάλεξη νομίζω πώς πρέπει νά γίνει τό *Σάββατο*. Χθές ἔκανα στή Λωζάνη, σήμερα ἐδῶ καί μεθαύριο πάλι ἐδῶ προβλέπεται συζήτηση [201]. Σᾶς *παρακαλῶ*, φροντίστε νά κάνετε ὅ,τι εἶναι ἀπαραίτητο γιά νά γίνει *ὁπωσδήποτε ὄχι ἀργότερα* ἀπό τό Σάββατο, νωρίτερα σκεπτόμουν νά γίνει τήν Παρασκευή, ὅμως καλύτερα, λένε, τό Σάββατο. Εἶναι μεγάλη ἀνάγκη γιά μένα νά ξεμπερδέψω γρηγορότερα καί, ἄν χρειάζεται συζήτηση, θά εἶχα τή γνώμη νά γίνει τήν Κυριακή, ὄχι ἀργότερα. Μετά πρέπει νά πάω ἀκόμη στή Ζυρίχη καί ἐκεῖ νά κάνω διάλεξη.

---

* Σάν δικαστική ἀπόφαση, ἡ καταδίκη πρέπει νά εἶναι ἐξαιρετικά ἐμπεριστατωμένη καί νά *μή φοβόμαστε τίς ἐπαναλήψεις*.

** Μέλος τῆς ὁμάδας «Μπορμπά». Δέν ἔχει ἐξακριβωθεῖ γιά ποιόν πρόκειται. *Ἡ Σύντ.*

Σκέπτομαι νά φύγω στίς 12 καί 45΄ τήν Παρασκευή καί νά φτάσω σέ Σᾶς στίς 4 καί κάτι. Ἀπό τό σταθμό θά ἔρθω σέ Σᾶς. Ἀπαντεῖστε μου, παρακαλῶ, ἀμέσως, ἄν καθορίστηκε πραγματικά διάλεξη γιά τό Σάββατο.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. Δικός Σας *Φρέι*

Γράφτηκε στίς 11 τοῦ Νοέμβρη 1902
Στάλθηκε στή Βέρνη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

162

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. Α. ΚΡΑΣΙΚΟΦ

Ἀγαπητέ φίλε! Δέν μπορῶ νά βρῶ τίς σημειώσεις μου γιά τή σύσκεψη πού ἔγινε ἐδῶ [202]. Μά καί δέν χρειάζονται. Ἡ σύσκεψη εἶχε συμβουλευτικό χαρακτήρα καί σεῖς οἱ δυό * θά θυμᾶστε φυσικά καλύτερα ἀπό μένα, τί εἶχε γίνει. Δέν μπορῶ καί δέν θά μποροῦσα νά ἀποκαταστήσω ἐπίσημα ἐκεῖνο πού ἔγινε κι' ἄν ἀκόμη εἶχα τίς σύντομες σημειώσεις πού ἔγραψα ἀποκλειστικά γιά τόν ἑαυτό μου κάποτε μέ συνθηματικά καί ὄχι μέ λέξεις. Ἄν χρειάζεται νά ἀποφασίσουμε κάτι τό σοβαρό, γράψτε συγκεκριμένη πρόταση, ἐπίσημο ἐρώτημα σέ μᾶς (στή Συντακτική ἐπιτροπή), καί θά ἀπαντήσουμε ἀμέσως. Ἄν ὅμως γι' αὐτό δέν ὑπάρχουν ἀκόμη λόγοι, τότε γιά τή γενική τακτική συμφωνήσαμε ἀπόλυτα.

Χάρηκα πάρα πολύ ὅταν ἔμαθα ὅτι καταπιαστήκατε ἀμέσως καί συγκροτήσατε τήν ΟΕ [203] ἀπό ἔξι ἄτομα. Τό μόνο πού μοῦ προκαλεῖ κατάπληξη εἶναι ὅτι προσλάβατε ἄλλους *προτοῦ* γίνει ἐπίσημη συγκρότηση, *προτοῦ* προσκληθεῖ ἡ Μπούντ; Ἀφοῦ εἶχε καθοριστεῖ νά γίνει τό ἀντίθετο. Ἐξάλλου αὐτό δέν εἶναι καί τόσο σημαντικό, ἄν πειστήκατε ὅτι δέν μποροῦν νά παρουσιαστοῦν δυσχέρειες.

Κρατεῖστε πιό αὐστηρή στάση ἀπέναντι στήν Μπούντ! Καί στό ἐξωτερικό νά γράφετε μέ ὅσο τό δυνατό πιό αὐστηρή γλώσσα (στήν Μπούντ καί στό «Ραμπότσεγε Ντιέλο»), περιορίζοντας τή δράση τοῦ ἐξωτερικοῦ στό ἐλάχιστο, γιά νά μή μπορεῖ σέ καμιά περίπτωση νά ἀποκτήσει σημασία. Τήν τεχνική προετοιμασία τοῦ συνεδρίου μπορεῖτε νά τήν ἀναθέσετε σέ εἰδικούς ἀντιπροσώπους Σας ἤ σέ εἰδικούς δικούς Σας *πράκτορες:* μή παραδίνετε τή δουλιά

* Πρόκειται γιά τούς Β. Π. Κρασνούχα καί Π. Α. Κράσικοφ. *Ἡ Σύντ.*

αὐτή *σέ κανέναν* καί μή ξεχνᾶτε ὅτι ὁ κόσμος τοῦ ἐξωτερικοῦ ἔχει μεσάνυχτα ἀπό συνωμοτικότητα.

Τήν Ordre du jour * τοῦ συνεδρίου καθορίστε την σέ γενικές μόνο γραμμές. Στεῖλτε μας γραπτά τήν αἴτησή σας γιά νά Σᾶς ἀνακοινώσουμε τή δική μας (τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς) ordre du jour καί ποιούς θά ἔχουμε γιά εἰσηγητές καί πόσοι ἀπό μᾶς (ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή) μποροῦν νά βγοῦν ἀντιπρόσωποι. Βιαστεῖτε γιά τό συνέδριο ὅσο τό δυνατό γρηγορότερα.

Προσπαθεῖστε νά ἐξασφαλίσετε πληρεξούσια γιά τούς φυγάδες: αὐτό θά λιγοστέψει τά ἔξοδα.

Νά μᾶς ἐνημερώνετε ὁπωσδήποτε μέ τή μεγαλύτερη ἀκρίβεια γιά κάθε ἐπίσημη ἐνέργεια τῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς. Καί ἀκόμη: τό «Ραμπότσεγε Ντιέλο» ξεψυχάει καί θά εἶχε μεγάλη σημασία νά τοῦ στείλετε Σεῖς (ἀπομέρους τῆς ΟΕ) μιά παραίνεση ὄχι ὑβριστική, ἀλλά αὐστηρή γιά τή σπουδαιότητα πού ἔχει ἡ συνένωση, γιά τό ὄφελος πού φέρνει ἡ ταπεινοφροσύνη κτλ.

Λοιπόν, βιαστεῖτε! Στήν ἀνάγκη θά ἐξοικονομήσουμε λίγα χρήματα **.

Γράφτηκε στίς 11 τοῦ Νοέμβρη 1902
Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στήν Πετρούπολη

Πρωτοδημοσιεύτηκε ὄχι ὁλόκληρο τό 1920 στό περιοδικό «Κράσναγια Λέτοπις», τεῦχ. 2

Ὁλόκληρο δημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

163

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Λ. Ι. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

28. XI. 02.

Ἀξιοσέβαστη Λ. Ι.!

Εὐχαριστῶ γιά τό γράμμα Σας καί γιά τά χρήματα πού πῆρα σήμερα.

Τό «Κράσνογε Ζνάμια» [204] τό πῆρα, ὅμως ἀκόμη δέν τό διάβασα.

Μετά τήν περιοδεία ἔνιωθα ἀρκετά κουρασμένος, τώρα ὅμως ἀρχίζω νά «συνέρχομαι», ἄν καί αὔριο πρόκειται ἐδῶ πάλι νά ἐπαναλάβω τή διάλεξη.

---

* — Ἡμερήσια διάταξη. *Ἡ Σύντ.*

** Ἡ τελευταία φράση ἔχει σβηστεῖ στό χειρόγραφο. *Ἡ Σύντ.*

Τί πλήξη! Δέν ξέρω ἀκόμη ἄν θά γράψω τήν μπροσούρα ἐνάντια στούς σοσιαλιστές-ἐπαναστάτες.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. Δικός Σας *Λένιν*

Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στή Βέρνη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

164

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΠΛΕΧΑΝΟΦ

1. XII. 02.

Ἀγαπητέ Γκεόργκι Βαλεντίνοβιτς! Ἤθελα νά Σᾶς ρωτήσω γιά τίς αἰτίες τῆς σιωπῆς Σας, ὅταν πῆρα τό γράμμα Σας. Τίς παραγγελίες θά τίς ἐκπληρώσουμε.

Γιατί σιωπᾶτε καί (1) σχετικά μέ τό θέμα γιά τήν «Ἴσκρα» καί (2) γιά τήν ἐπιφυλλίδα σχετικά μέ τόν Ταράσοφ [205]; Μήπως δέν πήρατε τό γράμμα μου ἀπό τή Βέρνη; Ἀπαντεῖστε, Σᾶς παρακαλῶ, τό γρηγορότερο ἄν σκέπτεστε νά γράψετε κύριο ἄρθρο γιά τήν «Ἴσκρα» πάνω σέ ἕνα τέτιο ἤ περίπου τέτιο θέμα; [Τό γρηγορότερο γιατί τό φύλ. ἀρ. 28 εἶναι πιά ἕτοιμο καί ἄρχισε νά στοιχειοθετεῖται τό φύλ. ἀρ. 29. Στό φύλ. ἀρ. 28 σάν κύριο ἄρθρο μπῆκε τό ἄρθρο τῆς Βέρα Ἰβάνοβνα ἐνάντια στούς σοσιαλιστές-ἐπαναστάτες, πού λέει ὅτι αὐτοί διαστρεβλώνουν τήν ἱστορία, γράφοντας ὅτι στόν καιρό τῆς «Ναρόντναγια Βόλια» [206] δέν ὑπῆρχαν, τάχα, προσβολές σέ βάρος τῶν πολιτικῶν etc. Ὁ τίτλος τοῦ ἄρθρου εἶναι: «Le mort saisit le vif» *.]

Πῶς πᾶνε οἱ συζητήσεις Σας μέ τόν «Βλαντίμιροφ»; Καί ἡ διάλεξή Σας; Πῶς πᾶνε οἱ ὅμιλοι τοῦ Λαλαγιάντς κ.ἄ.; Καί τί κάνουν οἱ «ζίζνεντσι» **;

Σᾶς σφίγγω τό χέρι.

Δικός Σας *Λένιν*

Ναί! Παραλίγο νά ξεχάσω ὅτι ὁ Λέβ ***

Τό γράμμα πού ἐπισυνάπτω στεῖλτε το, Σᾶς παρακαλῶ, μέ τό ταχυδρομεῖο τῆς πόλης.

Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1956 στό περιοδικό «Κομμουνίστ», τεῦχ. 16

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* — «Ὁ νεκρός ἁρπάζει τόν ζωντανό». *Ἡ Σύντ.*

** «Ζίζνεντσι» — μέλη τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας «Ζίζν». *Ἡ Σύντ.*

*** Ἡ φράση διακόπτεται. *Ἡ Σύντ.*

165

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ε. Γ. ΛΕΒΙΝ

Γράφει ὁ Λένιν. Χαιρόμαστε πολύ γιά τίς ἐπιτυχίες καί τή δραστηριότητα τῆς ΟΕ. Ἔχει ἐξαιρετική σημασία νά καταβληθοῦν ἀμέσως ὅλες οἱ προσπάθειες γιά νά φτάσει ἡ ὑπόθεση στό τέλος καί ὅσο τό δυνατό γρηγορότερα. Προσπαθεῖστε τό γρηγορότερο νά ἀντικαταστήσετε τό μέλος ἀπό τήν Πετρούπολη (καλά θά ἦταν νά ἀντικατασταθεῖ μέ τόν Ἰγκνάτ) καί γράψτε πιό λεπτομερειακά τί στάση κρατοῦν στά διάφορα μέρη (οἱ ἐπιτροπές) ἀπέναντι στήν Ὀργανωτική Ἐπιτροπή. Ὁ Ἰγκνάτ μήπως θά δεῖ γρήγορα τή Θέκλα *; Πρέπει νά τό ξέρουμε ὅσο τό δυνατό πιό συγκεκριμένα καί πιό γρήγορα.

Τόν κατάλογο τῶν θεμάτων τόν καθορίσαμε ἐδῶ περίπου ὡς ἑξῆς (διάταξη κατά σειρά συζήτησης): 1) ἡ στάση ἀπέναντι στόν Μπορίς **; (Ἄν πρόκειται μόνο γιά ὁμοσπονδία, νά χωρίσουμε ἀμέσως καί νά συνεδριάζουμε χωριστά. Ὅλους πρέπει νά τούς προετοιμάσουμε γι' αὐτό.) 2) Τό πρόγραμμα. 3) Τό ὄργανο τοῦ Κόμματος (ἐφημερίδα. Καινούργια ἤ μιά ἀπό τίς ὑπάρχουσες. Νά ἐπιμένουμε στή σπουδαιότητα τοῦ προκαταρκτικοῦ αὐτοῦ ζητήματος). 4) Ἡ ὀργάνωση τοῦ Κόμματος (βασική ἀρχή: δυό κεντρικά ὄργανα πού δέν θά ὑποτάσσεται τό ἕνα στό ἄλλο. a) Τό κεντρικό ὄργανο θά ἀσκεῖ τήν ἰδεολογική καθοδήγηση. Στό ἐξωτερικό; b) Ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή στή Ρωσία. Ὅλη ἡ πρακτική διαχείριση. Τακτικές καί συχνές συναντήσεις ἀνάμεσά τους καί ὁρισμένα δικαιώματα ἀλληλοσυμμετοχῆς ἤ ἀλληλοπρόσληψης καμιά φορά. Ἔχει πολύ μεγάλη σημασία νά προετοιμαστεῖ ἀπό νωρίτερα τό ἔδαφος γιά νά γίνει δεκτή ἡ βασική αὐτή ἀρχή καί νά γίνει ἀπόλυτα κατανοητή ἀπ' ὅλους. Στή συνέχεια: ὅσο τό δυνατό μεγαλύτερη συγκεντροποίηση. Αὐτονομία τῶν τοπικῶν ἐπιτροπῶν γιά τίς τοπικές ὑποθέσεις μέ δικαίωμα τῆς ΚΕ γιά veto *** σέ ἐξαιρετικές περιπτώσεις. Ἀχτιδικές ὀργανώσεις μόνο ὕστερα ἀπό συγκατάθεση καί ἔγκριση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς). 5) Διάφορα ζητήματα τακτικῆς: τρομοκρατία, συνδικάτα, νομιμοποίηση τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, ἀπεργίες, διαδηλώσεις, ἐξέγερση, ἀγροτική πολιτική καί δουλιά στήν ἀγροτιά καί στό στρατό, διαφώτιση γενικά, προκηρύξεις, μπροσοῦρες καί ἄλλα κ τ λ., χωρίς νά κρατηθεῖ σ' αὐτή μιά ὁρισμένη σειρά. 6) Ἡ στάση ἀπέναντι στά ἄλλα κόμματα («Ὀσβομποζντένιγε»,

* Θέκλα — συνωμοτική ὀνομασία τῆς Συντ. ἐπιτροπῆς τῆς «Ἴσκρα». *Ἡ Σύντ.*

** Πρόκειται γιά τήν Μπούντ. *Ἡ Σύντ.*

*** — ἀρνησικυρία. *Ἡ Σύντ.*

σοσιαλιστές-έπαναστάτες, πολωνοί, λεττονοί, κ.ἄ.). 7) Ἐκθέσεις τῶν ἀντιπροσώπων (ἔχει *πολύ μεγάλη σημασία* νά γίνουν ἐκθέσεις ἀπό κάθε ἐπιτροπή καί ὅσο τό δυνατό περισσότερο ὁλοκληρωμένες (νά τίς ἑτοιμάζουν ἀπό *τώρα κιόλας* καί γιά ἀσφάλεια νά παραδίνονται ἀντίγραφα στήν ΟΕ γιά νά σταλοῦν σέ μᾶς). Νά προσπαθεῖτε πάντα νά δίνετε στίς ἐκθέσεις τό χαρακτηρισμό τῶν τοπικῶν *ἐσέρων* καί νά κάνετε τήν ἐκτίμηση τῆς δύναμης καί τῶν δεσμῶν τους). 8) Οἱ ὁμάδες καί ὀργανώσεις τοῦ ἐξωτερικοῦ («Ραμπότσεγε Ντιέλο», «Μπορμπά», «Ζίζν», «Σβομπόντα»[207]. Νά ἀνατεθεῖ σέ μιά ἐπιτροπή ἤ στήν ΚΕ νά ἐπεξεργαστεῖ ἕνα σχέδιο γιά τή συνένωσή τους). 9) Πρωτομαγιά. 10) Τό συνέδριο τοῦ 1903 στό Ἄμστερνταμ[208]. 11) Ἐσωτερικά ὀργανωτικά ζητήματα: οἰκονομικά, μορφή ὀργάνωσης τῶν ἐπιτροπῶν, ἀνάθεση στήν ΚΕ τῆς μεταφορᾶς καί τῆς κατανομῆς τῶν ἐντύπων κτλ. Ἕνα μέρος ἀπ' αὐτά τά ζητήματα θά χρειαστεῖ ἴσως νά συζητηθοῦν στίς ἐπιτροπές.

Ἐπαναλαμβάνω ὅτι αὐτά καθορίστηκαν μόνο κατά προσέγγιση, καί μόνο ἡ διάταξη σχετικά μέ τά σημεῖα 1-5 συζητήθηκαν ἐδῶ ἀπό κοινοῦ. Στήν περίπτωση αὐτή ἐγώ, ἀπό τά μέλη τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς, ὑποστήριξα τό σημεῖο 3 νά μπεῖ σέ μιά ἀπό τίς πρῶτες θέσεις (καί συγκεκριμένα στήν τρίτη), καί ἕνα ἄλλο μέλος (ὁ Παχόμιος) — ὑποστήριξε νά μπεῖ ὕστερα ἀπό τό σημεῖο 5. Ἐγώ νομίζω ὅτι ἔχει σημασία νά λυθεῖ στήν ἀρχή τό 3ο σημεῖο, γιά νά δόσουμε ἀμέσως τή μάχη ἐνάντια σέ ὅλους τούς ἀντίπαλους πάνω στό βασικό καί πλατύ ζήτημα καί νά ξεκαθαρίσουμε ὅλη τήν εἰκόνα τοῦ συνεδρίου (respective *: νά χωρίσουμε ὕστερα ἀπό μιά σοβαρή αἰτία).

Ἐνημερῶστε μας ἄν θά ἔχετε εἰσηγητές καί πάνω σέ ποιά θέματα (ad 5 ** — λεπτομερειακά).

Ποιά μπροσούρα ζητάει ὁ Ἰγκνάτ νά ἐκδόσουμε; Μήπως τό γράμμα πρός τόν Ἐρέμ; ***

Νά πάρετε ὁπωσδήποτε ἀπό *κάθε* ἐπιτροπή (καί ὁμάδα) ἐπίσημη καί *γραπτή* ἀπάντηση, ἄν ἀναγνωρίζουν τήν Ὀργανωτική Ἐπιτροπή. Αὐτό εἶναι ἀπαραίτητο νά γίνει ἀμέσως.

Σᾶς συμβουλεύω νά ἐκδόσετε τήν ἀνακοίνωση γιά τήν ΟΕ καί στή Ρωσία (δηλ. νά μή δημοσιευτεῖ μόνο στήν «Ἴσκρα»): νά ἐκδοθεῖ ἔστω καί πολυγραφημένη.

Τό σχέδιο ὅλης τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς γιά τά θέματα καί τόν

---

* — ἀντίστοιχα. *Ἡ Σύντ.*

** — στό (σημεῖο) 5. *Ἡ Σύντ.*

*** Βλ. Β. Ι. Λένιν. «Γράμμα σέ σύντροφο γιά τά ὀργανωτικά μας καθήκοντα» (Ἄπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 7ος, σελ. 1-30). *Ἡ Σύντ.*

κατάλογο τῶν εἰσηγητῶν μας θά τά στείλουμε, ὅταν συνεννοηθοῦμε γι' αὐτό μέ ὅλα τά μέλη τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς, πού διαμένουν τώρα σέ διάφορες χῶρες.

Διορίστε ἀμέσως μέλη τῆς ΟΕ στά βασικά κέντρα (Κίεβο, Μόσχα, Πετρούπολη) καί δόστε τους ἰδιαίτερες γιάφκες, γιά νά μποροῦμε νά στέλνουμε ὅλους αὐτούς πού θά ταξιδεύουν καί νά μπαίνουν στήν ἀπόλυτη διάθεση τῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς. Αὐτό ἔχει πάρα πολύ μεγάλη σημασία.

Καί τέλος, ἀκόμη καί τοῦτο: ἡ συνάντηση τοῦ Ἰγκνάτ μέ τήν Θέκλα θά ἔπρεπε νά ὀργανωθεῖ *ἀφοῦ πρῶτα* αὐτός 1) θά συναντιόταν κατά τό δυνατό μέ ὅλους γενικά· 2) ἀφοῦ ἐσεῖς θά παίρνατε ἀπό ὅλους ἐπίσημα ἀναγνώριση τῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς· 3) ἀφοῦ *θά πληροφορούσατε ἐπίσημα καί τό «Ραμπότσεγε Ντιέλο»* ὅτι θά ἔχουν πληρεξούσιο μέλος τῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς. Μόνο μέ τέτιους ὅρους ἡ συνάντηση τοῦ Ἰγκνάτ μέ τή Θέκλα θά μπορέσει νά ἀποτελέσει τή βάση γιά παραπέρα σοβαρές πρακτικές ἐνέργειες. Γι' αὐτό τό λόγο ἄς βιαστεῖ ὁ Ἰγκνάτ μέ τά προκαταρκτικά αὐτά μέτρα καί νά μή ξεχνάει ὅτι στή Θέκλα πρέπει νά παρουσιαστεῖ ἐφοδιασμένος πιά μέ ἐπίσημα ἀναγνωρισμένες καί *τίς πιό πλατιές* (σημειῶστε το!) πληρεξουσιότητες.

Γράφτηκε ὄχι νωρίτερα ἀπό τίς 11 τοῦ Δεκέμβρη 1902
Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στό Χάρκοβο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

166

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΠΛΕΧΑΝΟΦ

14. XII. 02.

Ἀγαπητέ Γκ. Β.! Ἔχουμε καιρό νά πάρουμε νέα Σας, ἐνῶ δουλιές καί ζητήματα ἔχουν μαζευτεῖ ἀρκετά.

Πρίν ἀπόλα σχετικά μέ τά ἄρθρα πού προορίζονται γιά τήν «Ἴσκρα». Γιά τό φύλ. ἀρ. 30 (τό φύλ. ἀρ. 29 θά βγεῖ αὔριο ἤ μεθαύριο) ἔχουμε τό ἄρθρο τοῦ Γιούλι «Φθινοπωρινά ἀποτελέσματα». Θά *χρειαζόταν* κι' ἕνα ἀκόμη ἄρθρο. Τί σκέπτεστε σχετικά μ' αὐτό; Σᾶς παρακαλῶ, ἀπαντεῖστε, ἄν γράφετε κάτι καί πότε σκέπτεστε νά τό στείλετε, ἐπίσης καί γιά τήν ἐπιφυλλίδα: πολύ καλά θά ἦταν νά ἔμπαινε στό φύλ. ἀρ. 30 μιά ἐπιφυλλίδα ἐνάντια στή «σελιδούλα» τοῦ Ταράσοφ, πού τήν ἔχετε προτείνει Ἐσεῖς. Θά περιμένω ἀπάντηση.

Στή συνέχεια σχετικά μέ τήν μπροσούρα ἐνάντια στούς σοσιαλιστές-ἐπαναστάτες. Ὁ Λ. Γκρ. μοῦ εἶπε ἔγραψε καί σέ Σᾶς ὅτι θά ἦταν καλύτερα νά καταπιαστεῖτε Ἐσεῖς μ' αὐτή, γιατί Ἐσεῖς θά μπορούσατε ἐκτός ἀπό μιά κριτική «δογματική» νά δόσετε καί τόν *ἱστορικό παραλληλισμό* μέ τή δεκαετία 1870-1880. Συμφωνῶ ἀπόλυτα μέ τόν Λ. Γκρ. ὅτι ἕνας τέτιος παραλληλισμός ἔχει πάρα πολύ μεγάλη σημασία. Ἐγώ φυσικά οὔτε καί σκέπτομαι γι' αὐτό. Καί γενικά θά χαιρόμουν πολύ, ἄν θά καταπιανόσασταν Ἐσεῖς μέ τήν μπροσούρα αὐτή. Ἐμένα δέν μέ τραβάει καί πολύ ἡ δουλιά αὐτή καί ἐξάλλου τώρα, ἐκτός ἀπό τίς τρέχουσες δουλίτσες, μέ περιμένει καί ἡ δουλιά γιά τήν προετοιμασία τῶν διαλέξεων πού θά γίνουν στό Παρίσι (θέλουν, ὅπως μέ πληροφορεῖ ὁ Γιούλι, νά μέ καλέσουν ἐκεῖ γιά 3-4 διαλέξεις πάνω στό ἀγροτικό πρόβλημα). Ἑπομένως ὅλα γενικά λένε ὅτι ἡ μπροσούρα πέφτει σέ Σᾶς καί ἡ μπροσούρα αὐτή ἐνάντια στούς σοσιαλιστές-ἐπαναστάτες εἶναι ὁπωσδήποτε ἀπαραίτητη, πρέπει τό δίχως ἄλλο νά τούς σμπαραλιάσουμε μέ κάθε τρόπο κι' ἀπόλες τίς πλευρές. Κάνουν φοβερή ζημιά καί σέ μᾶς καί στή δουλιά. Γράψτε λοιπόν, τί ἀποφασίζετε.

Ἡ ἀπάντηση τοῦ Λ. Γκρ. στήν ἐφημερίδα «Ρεβολιουτσιόνναγια Ροσσίγια» μπῆκε στό φύλ. ἀρ. 29: θά τήν πάρετε ἐπομένως στό τέλος τῆς ἑβδομάδας — ἄν καί τήν εἴδατε ἤδη στίς διορθώσεις.

Σήμερα ἔμαθα ὅτι θά εἶστε στή διεθνή συνδιάσκεψη τῶν Βρυξελλῶν (πιθανό στά τέλη τοῦ Δεκέμβρη ἤ στίς ἀρχές τοῦ Γενάρη [209]) καί θά κάνετε ἐκεῖ διάλεξη. Ἐλπίζω ὅτι θά πεταχτεῖτε δίχως ἄλλο καί σέ μᾶς. Ἀπό κεῖ ὥς ἐδῶ εἶναι μόνο δυό βήματα καί στίς γιορτές θά κοστίσει πολύ φτηνά. Καί δῶ 1) θά ἦταν πάρα πολύ ἀπαραίτητη ἡ διάλεξή Σας, γιατί ὑπάρχουν πολλοί *ἐργάτες* δηλητηριασμένοι ἀπό τόν ἀναρχισμό (πείστηκα γι' αὐτό, κάνοντας τή διάλεξή μου γιά τούς σοσιαλιστές-ἐπαναστάτες, πού δέν τράβηξε τό ἐνδιαφέρον τοῦ ἐδῶ κοινοῦ [210]). Ἀσφαλῶς Ἐσεῖς θά ἐπιδρούσατε σ' αὐτούς. Στή συνέχεια, κι' αὐτό εἶναι τό κυριότερο, ἐδῶ συσσωρεύτηκαν σοβαρά προβλήματα γιά συζήτηση, ἰδίως πάνω σέ ρωσικές ὑποθέσεις: ἐκεῖ ἱδρύθηκε παρόλα αὐτά ἡ «Ὀργανωτική Ἐπιτροπή», πού προετοιμαζόταν ἀπό καιρό καί πού μπορεῖ νά παίξει *τεράστιο* ρόλο. Καί θά εἶχε πολύ μεγάλη σημασία νά ἀπαντήσουμε σ' αὐτήν ἀπό κοινοῦ πάνω σέ μιά *ὁλόκληρη σειρά* θέματα, γιά τά ὁποῖα *ἀπευθύνθηκε ἤδη σέ μᾶς* (τά θέματα ἀφοροῦν τά μέτρα ἑνοποίησης τοῦ Κόμματος, τήν ἡμερήσια διάταξη, Tagesordnung, τοῦ κοινοῦ συνεδρίου, ἐπιπλέον ποιές θά εἶναι οἱ εἰσηγήσεις *μας* κτλ. — γενικά θέματα πολύ μεγάλης σπουδαιότη-

τας, πού τώρα ἔχουν ἰδιαίτερη σημασία). Γράψτε, Σᾶς παρακαλῶ, πότε ἀκριβῶς θά γίνει ἡ συνδιάσκεψη στίς Βρυξέλλες, πόσες μέρες θά διαρκέσει καί ἄν μπορεῖτε νά πεταχτεῖτε μέχρι ἐδῶ. Ἔπειτα, δέν θά ἦταν σκόπιμο νά ἐκμεταλλευτεῖτε στή συνδιάσκεψη αὐτή κατά τόν ἕνα ἤ τόν ἄλλο τρόπο τό γεγονός τῆς ἵδρυσης τῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς; Γράψτε τό γρηγορότερο καί θά ρωτήσουμε τή Ρωσία: ἴσως, θά πρόφταινε νά σταλεῖ ἀπό κεῖ καί μιά δήλωση ἤ κανένα γράμμα γιά Σᾶς, ἄν ὑπῆρχε ἀνάγκη γι' αὐτό.

Συναντιέστε μέ τούς ζίζνεντσι *; Πῶς πάει ἡ «προσέγγιση» μ' αὐτούς καί τί ἐλπίδες ὑπάρχουν; Καί πῶς πᾶνε οἱ ραμποτσεντέλτσι; Ξέρετε, κατά τή γνώμη μου, θά ἦταν καλά νά ἔπαιρναν κι' αὐτοί μέρος στό δικό Σας «μαρξιστικό ὅμιλο» καί νά ἀρχίσουμε (ὄχι ἐπίσημα) νά τούς πλησιάζουμε. Σήμερα δέν συμφέρει νά μαλώνουμε μ' αὐτούς, μά καί δέν ὑπάρχει λόγος: ἐφόσον αὐτοί ἀντικατέστησαν τό «Ραμπότσεγε Ντιέλο» μέ τό «Κράσνογε Ζνάμια», ἀποδέχτηκαν στήν οὐσία τό δικό μας σχέδιο «καταμερισμοῦ τῶν φιλολογικῶν καθηκόντων», καί στήν μπροσούρα τοῦ Μαρτίνοφ «Ἐργάτες καί ἐπανάσταση» δέν ὑπάρχει τίποτε τό *βλαβερό* (παρουσιάζεται μόνο ἕνας *ἀνόητος* «ἐξυπνάκιας»).

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι.

Δικός Σας *Λένιν*

Ὅσο γιά τόν βούλγαρο ** ἐγώ φταίω. Μετανιώνω. Δέν ἔγραψα γιατί δέν ὑπῆρχε ἐντολή καί δέν σκέφτηκα ὅτι Ἐσεῖς ἀνησυχεῖτε.

Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. IV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

167

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΦΙΤ ***

16/XII.

Πήραμε τό γράμμα Σας τῆς 15/XI.

I. Εἶναι γραμμένο μέ ἄγνωστο γιά μᾶς κρυπτογραφικό κώδικα, στό μεταξύ, τό ἀποκρυπτογραφήσαμε ὅλο, ἐκτός ἀπό τίς διευθύνσεις. (Μή κρυπτογραφτεῖτε ἀλλιῶς, παρά ὁλόκληρες φράσεις, διαφορετικά πολύ εὔκολα μπορεῖ νά ἀποκαλυφθεῖ ὁ κώδικας.) Ἐπαναλάβετε τίς διευθύνσεις...

* «Ζίζνεντσι» — μέλη τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμάδας «Ζίζν». *Ἡ Σύντ.*

** Γιά ποιόν πρόκειται δέν ἔχει ἐξακριβωθεῖ. *Ἡ Σύντ.*

*** Ψευδώνυμο τοῦ Ντ. Ι. Οὐλιάνοφ. *Ἡ Σύντ.*

III. Νά μποῦμε στήν ἐπιτροπή πρέπει ὁπωσδήποτε, νά μποῦμε καί νά κάνουμε διαφώτιση ἀπό τά μέσα γιά τήν ἀνάγκη νά προσχωρήσουμε στήν πανρωσική ὀργάνωση. Ταυτόχρονα πρέπει νά ἐπιδράσουμε καί στή Νότια Ἕνωση στήν ἴδια ἀκριβῶς κατεύθυνση. Ἡ ὕπαρξη δυό ὀργανώσεων σέ μιά πόλη εἶναι ἀντικανονική [211] καί πρέπει αὐτές τέλος πάντων νά συγχωνευτοῦν καί νά συγκροτήσουν ἰσκρική ἐπιτροπή. Πῶς θά γίνει αὐτό ἐσεῖς οἱ ἴδιοι, βέβαια, μπορεῖτε νά τό δεῖτε καλύτερα.

(Ἐννοεῖται, νά συγχωνευτοῦν μόνο τότε ὅταν εἶναι ἐξασφαλισμένη ἡ νίκη μας. Σέ ἀντίθετη περίπτωση καλύτερα νά περιμένουμε, διαφυλάσσοντας τή μιά ὀργάνωση στό πλευρό τῆς «Ἴσκρα» καί διαβρώνοντας τήν ἄλλη ἀπό μέσα. *)

IV. Γιά τήν Ὀργανωτική Ἐπιτροπή.

V. Μᾶς εἰδοποίησαν πώς κάποια μεταφορά τῆς «Ἴσκρα» ἀπότυχε στήν Ὀδησσό. Τί συμβαίνει;

Γράφτηκε στίς 16 τοῦ Δεκέμβρη 1902
Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στήν Ὀδησσό

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

168

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Λ. Ι. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

18. XII. 02.

Ἀξιοσέβαστη Λ. Ι.!

Πῆρα αὐτή τή στιγμή τό γράμμα Σας καί σπεύδω νά ἀπαντήσω, γιά νά Σᾶς συγχαρῶ γι' αὐτό τό τεράστιο ἀπόκτημα, ὅπως εἶναι ὁ Στάβσκι. Στά γράμματα πού παίρναμε ἀπό τό Ροστόβ τοῦ Ντόν ἀναφερόταν τό ἐπώνυμό του, ἐγώ ὅμως τό διέγραφα, φοβούμενος μήπως ἐκτεθεῖ ὁ ἄνθρωπος **. Ἐσωκλείω τό φύλ. ἀρ. 29 τῆς «Ἴσκρα» γιά Σᾶς καί *τόν Στάβσκι* γιά νά τοῦ δείξουμε πιό γρήγορα τή δική μας περιγραφή τῶν γεγονότων. Ἐσωκλείω καί γράμμα γι' αὐτόν μέ μιά παράκληση σχετικά μέ τήν μπροσούρα γιά τά γεγονότα στό Ροστόβ [212].

Παρακάτω, σχετικά μέ τόν «Μίσα ναμπόρστσικ». Τέτιο ψευδώνυμο ἐγώ δέν ξέρω, ὅμως τόν Βασ. Ἀντρ. Σελγκουνόφ, πού ἀνέφερε, τόν ξέρω καί δούλεψα μαζί του. Γι' αὐτό διαβιβάστε στόν «Μίσα», παρακαλῶ, χαιρετισμούς ἀπό μένα προσωπικά, ἀφοῦ ὁ Σελγκουνόφ τοῦ ἔχει μιλήσει γιά μένα, καί τήν παράκληση νά μᾶς γράψει γιά

* Προσθήκη στό γράμμα τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια. Ἀργότερα σβήστηκε ὅλη ἡ παράγραφος III. *Ἡ Σύντ.*

** Βλ. Β. Ι. Λένιν. «Νέα γεγονότα καί παλιά ζητήματα» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 7ος, σελ. 56-62). *Ἡ Σύντ.*

ὅλα πιό λεπτομερειακά, δηλ. καί γιά τή δουλιά καί γιά τόν ἑαυτό του, *ποιός* εἶναι καί ποιά τά σχέδιά του τώρα, ἄν ἦρθε γιά πολύ καιρό στό ἐξωτερικό κτλ. 'Αλήθεια, θά χρειαστεῖ 'Εσεῖς νά ἀσχοληθεῖτε μ' αὐτούς τούς ἀνθρώπους: εἶναι πολύ σπουδαῖο νά τούς προσελκύσετε ὁλοκληρωτικά. Ἄν δέν ὑπάρχει καμιά δυνατότητα γιά Σᾶς νά ξοδέψετε χρόνο τώρα, τότε στεῖλτε τους στή Ζυρίχη ἤ στή Γενεύη στούς δικούς μας. Ἴσως μπορέσουμε ἀπό δῶ σύντομα νά Σᾶς στείλουμε γιά βοήθεια ἕναν νεαρό καί πολύ δραστήριο καί ἱκανό σύντροφο (ψευδώνυμο: «Περό»).

Ναί, σχετικά μέ τήν 'Οδησσό ὁ «Μίσα» κάνει λάθος: ἔχουμε ἀπό κεῖ γράμματα ἀπό τό «πεδίο δράσης». 'Εκεῖ ὑπάρχει ΝΕΕ (Νότια ἐπαναστατική ἕνωση σοσ. δημ.) καί ἐπιτροπή. Ἡ τελευταία εἶναι «μπορμπιστική», ἀντιισκρική. Ἡ πρώτη εἶναι πλησιέστερη πρός τήν «Ἴσκρα», ὅμως *ὄχι ὁλοκληρωτικά* «δική μας». Ἡ ἐπιτροπή τῆς 'Οδησσοῦ ἔβγαλε τό φύλ. ἀρ. 3 τῆς «Ραμπότσεγε Σλόβο» (ἔντυπη ἐφημερίδα). Ἡ ΝΕΕ τυπώνει φυλλάδια. Σέ ποιά «ὁμάδα» λοιπόν ἀνῆκε ὁ «Μίσα»; Στή ΝΕΕ, στήν ἐπιτροπή τῆς 'Οδησσοῦ ἤ σέ κάποια ἄλλη;

Τίς ἀποστολές σχετικά μέ τήν Πετρούπολη καί τή Μόσχα ἡ γυναίκα μου θά τίς ἐκπληρώσει, δηλ. θά γράψει σέ ὅποιον χρειάζεται.

Σᾶς σφίγγω τό χέρι. Δικός Σας *Λένιν*

Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στή Βέρνη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

169

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΠΛΕΧΑΝΟΦ

19. XII. 02.

'Αγαπητέ Γκ. Β.! Πῆρα τό γράμμα Σας καί σπεύδω νά ἀπαντήσω. Λοιπόν, τήν μπροσούρα τή γράφετε. Αὐτό πολύ μέ χαροποιεῖ. Στήν ἐπιφυλλίδα τῆς «Ἴσκρα» θά εἶναι πολύ καλά νά δημοσιευτοῦν μερικά κεφάλαια τῆς μπροσούρας μαζί καί αὐτό πού εἴπατε 'Εσεῖς. Θά τό περιμένω τήν *ἄλλη ἑβδομάδα:* διαφορετικά δέν θά μπεῖ στό φύλ. ἀρ. 30. Καλό θά ἦταν νά μπεῖ γιά νά γίνεται ἐπίθεση ἐνάντια στούς ἐσέρους χωρίς διακοπή.

Καί στόν Ταράσοφ ἀλήθεια δέν θά ἀπαντήσετε (χωριστό ἀνάτυπο ἀπό τό φύλ. ἀρ. 3); Παρακαλῶ μήν ἐγκαταλείπετε τήν πρόθεσή σας αὐτή. Πρέπει ὑποχρεωτικά νά τοῦ δοθεῖ ἕνα καλό μάθημα.

Γράψτε δυό λόγια, γράψτε τί καί πότε σκέπτεστε νά τό τελειώσετε: γιά νά μπορῶ νά ξέρω τή σύνθεση τοῦ φύλλου.

῎Αν χρειάζεται τό ταξίδι στίς Βρυξέλλες ἐγώ δέν μπορῶ νά κρίνω, γιατί δέν ξέρω τί θά γίνει στή συνδιάσκεψη. Χρήματα τώρα ἔχουμε (ἡ 'Αμερική ἔστειλε 5000 frs) — συνεπῶς, ἄν χρειάζεται, μπορεῖτε νά πᾶτε. Νά Σᾶς ἀντικαταστήσουμε μέ τόν Γκίνζμπουργκ, κατά τή γνώμη μου, μπορεῖ μόνο *σάν ἐξαίρεση, μ ό ν ο γ ι ά μ ι ά φ ο ρ ά* καί σέ καμιά περίπτωση γιά πάντα, γιατί πολύ πιθανό νά χρειαστοῦν ἀποφασιστικές ἐνέργειες καί ἐκεῖ.

῎Αν ἀποφασίσετε νά πᾶτε, γράψτε ἤ τηλεγραφεῖστε γιά χρήματα.

῾Ο Λεβινσόν μᾶς ἀπειλεῖ ὅτι θά φύγει, γιατί διόρισαν ὑπεύθυνο τοῦ τυπογραφείου τόν Λαλαγιάντς πού μαζί του εἶναι μαλωμένος. ῎Εγραψα στόν Λαλαγιάντς καί τόν παρακαλῶ νά τό «τακτοποιήσει» αὐτό. Βοηθεῖστε καί Σεῖς νά καθησυχάσουμε τόν Λεβινσόν καί νά προτρέψουμε τόν Λαλαγιάντς νά εἶναι «προσεκτικός» στή συμπεριφορά του πρός τόν Λεβινσόν.

Στέλνω γιά στοιχειοθέτηση (στόν Λαλαγιάντς) τήν ἀρχή τῆς μετάφρασης τοῦ Κάουτσκι καί μιά ἐκλαϊκευτική μπροσούρα γιά τή ζωή τοῦ στρατιώτη, κοιτάξτε την τουλάχιστο στό δοκίμιο.

Στήν Πετρούπολη τούς δικούς μας *ἐργάτες τούς στρίμωξαν*, καθώς καί τούς διανοούμενούς μας. Νά οἱ οἰκονομιστές τελικά ὁδήγησαν ἕνα μέρος τῶν ἐργατῶν σέ στάση. Inde * ἡ χαρά τοῦ Ναντέζντιν. Θά πρέπει ὅμως νά τόν στριμώξουμε αὐτόν τόν παλιάνθρωπο γιά δημαγωγία.

῾Ο Λεπεσίνσκι εἶναι στό κάστρο, τόν μετάφεραν «πρίν τό ζητήσει ἡ ἀνάκριση». Τόν ἀπειλοῦν μέ τό ἐφετεῖο (δηλ. μέ καταναγκαστικά ἔργα). Τοῦ βρῆκαν τό γράμμα γιά τήν 'Οργανωτική 'Επιτροπή.

Στή Βέρνη τώρα εἶναι ὁ Στάβσκι, ὁ ἐργάτης-ὁμιλητής στό Ροστόβ. ῾Η Λ. Ι. ἀπόκτησε ἐπαφή μαζί του: εἶναι ἰσκριστής. Θά πρέπει νά τόν τραβήξουμε πιό κοντά.

Οἱ σύντροφοι τοῦ Τόμσκ ἐπανέκδοσαν τό σχέδιο τοῦ προγράμματός μας μέ πρόλογο, διθύραμβο στήν «῎Ισκρα» — «Ζαριά» καί σέ ὅλη τή δουλιά της.

Σύντομα θά πάρουμε νέες εἰδήσεις γιά τίς ἐνέργειες τῆς 'Οργανωτικῆς 'Επιτροπῆς.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. Δικός Σας *Λένιν*

῾Η μεταφορά δύσκολη, πολύ δύσκολη! Φοβερή κατάσταση!!

Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. IV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* — 'Από δῶ. *῾Η Σύντ.*

Τό σπίτι, ἀρ. 30 στήν πλατεία Χέλφορντ τοῦ Λονδίνου, ὅπου ζοῦσε ὁ Β. Ι. Λένιν καί ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια τό 1902-1903.

170

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΠΛΕΧΑΝΟΦ

25. XII. 02.

Ἀγαπητέ Γκ. Β.! Τώρα μόλις πῆρα τό γράμμα τό δικό Σας καί τοῦ Α. Ν. (δέν καταλαβαίνω, πῶς ἔτυχε νά τό φέρουν στή γιορτή!). Φαίνεται λοιπόν ἐδῶ οἱ κινήσεις εἶναι γρήγορες, ὅπως λένε οἱ σκακιστές. Ἐννοεῖται πώς κάτω ἀπ' αὐτές τίς συνθῆκες πρέπει νά πάρουμε τόν Μπόντς μέ τό μέρος μας καί τήν προσπάθειά Σας (νά πᾶτε στόν Μπόντς-Μπρουγέβιτς καί νά τόν «καλέσετε» στό Σύνδεσμο) προφανῶς ὅλοι θά τήν ἐγκρίνουν.

Τό ζήτημα ὅμως εἶναι πῶς θά ἐνεργήσουμε παραπέρα; Κατά τή γνώμη μου, ἄν οἱ συνομιλίες Σας μέ τόν Μπόντς-Μπρουγέβιτς θά ἔχουν (ἤ εἶχαν) ἐπιτυχία, πρέπει κατά πρῶτο λόγο (ἀφοῦ τόν διαβεβαιώσετε ὅτι θά θέσετε τήν ὑποψηφιότητά του στό Σύνδεσμο καί ὅτι πολύ ἐλπίζετε σέ ἐπιτυχία) νά ἀπαιτήσετε ἕνα *τυπικό βῆμα* καί ἀπομέρους του. Δηλ. πρέπει ἐπίσημα καί μεγαλόφωνα νά δηλώσει γιά τή *διάσπαση* στό «Ζίζν» καί τήν ἐπιθυμία *του* νά περάσει στήν «Ἴσκρα».

Χωρίς ἕνα τέτιο βῆμα, κατά τή γνώμη μου, *δέν πρέπει* νά μπεῖ ἡ ὑποψηφιότητά του *τυπικά* μπροστά στό Σύνδεσμο, γιατί ὁ Μπόντς-Μπρουγέβιτς τυπικά ἀκόμη δέν βγῆκε ἀπό τό «Ζίζν» καί θά ἦταν ἐξωφρενικό νά προσλαμβάνεται ἄνθρωπος ἀπό ξένη ὀργάνωση. Ἐπιπλέον, ἀφοῦ ὁ Μπόντς-Μπρουγέβιτς μόλις ἄρχισε νά *πολεμάει* ἐνάντια στόν Ποσσέ καί μόλις τελευταῖα *«ἦρθε σέ διάσταση»* μαζί του, ὑπερασπίζοντας τά συμφέροντά μας, δέν μπορεῖ ἀκόμη νά ἐγγυηθεῖ κανείς γιά τό ἀποτέλεσμα τῆς διάστασης!! *Δέν πρέπει νά τό ξεχνᾶμε αὐτό.* Καί μιά πού «ὁ Μπόντς ἔρχεται πρός ἐμᾶς μέ τόν πιό κατηγορηματικό τρόπο», ὅπως γράφει ὁ Α. Ν., δέν θά τόν δυσκολέψει καθόλου ἡ ἀπαίτησή Σας, μόνος του θά ἀναγνωρίσει πώς, ἀφοῦ γιά τήν ὥρα τυπικά δέν ἔφυγε ἀπό τό «Ζίζν» καί δέν ἔδοσε τό λόγο του, ἐμεῖς, *ὁ Σύνδεσμος*, δέν μποροῦμε νά θέσουμε τήν ὑποψηφιότητά του. Ἄν ἡ διάσπαση τοῦ «Ζίζν» εἶναι *πέρα γιά πέρα* ἀποφασισμένη καί *ἀναμφίβολα* ἀναπόφευκτη, τότε συντρέχει ἄμεσος λόγος καί ἄμεση ὑποχρέωση τοῦ Μπόντς νά δηλώσει τό *γρηγορότερο* δημόσια, ἤ τουλάχιστο ἀκόμη καί μέ γράμμα * στήν «Ἴσκρα». Τό γράμμα αὐτό τό δημοσιεύουμε ἀμέσως στό φύλ. ἀρ. 30, προειδοποιοῦ-

* Ὅτι ἡ διάσπαση στό «Ζίζν» γίνεται, *γιατί* ἐγώ καί οἱ σύντροφοί μου *φεύγουμε* καί θά *ἐπιθυμούσαμε* νά δουλέψουμε γιά τήν «Ἴσκρα» καί τό «Ζαριά», συμμεριζόμενοι ἤ ὄντας πιό κοντά... νά τί εἶδους γράμμα.

με τούς άντιπάλους, «δεσμεύουμε τόν Μπόντς» (καί τόν έαυτό μας, άφοῦ τό γράμμα δημοσιεύτηκε *). Ἀλήθεια, αὐτό θά ἦταν τό καλύτερο καί τό πιό σίγουρο, ἀλλά φοβᾶμαι μή σκοντάψουμε...

Ἑπομένως, ἡ γνώμη μου εἶναι: «τίς κάθε λογῆς προκαταβολές» πρός τόν Μπόντς (γιά τίς ὁποῖες γράφει ὁ Α. Ν. καί πού κάνετε καί Σεῖς) τίς θεωρῶ κι' ἐγώ ἐπίσης ἀναγκαῖες, ἀλλά ἄν ὁ Μπόντς δέν θά κάνει τό τυπικό βῆμα καί ὡσότου δέν θά τό κάνει, οἱ προκαταβολές αὐτές πρέπει νά εἶναι τέτιες πού τυπικά ἀκόμη δέν δεσμεύουν τό Σύνδεσμο καί τίποτε παραπέρα.

Γιά τά παραπέρα, δέν θά ὑπάρχουν πιά δυσκολίες. Ὅταν ὁ Μπόντς-Μπρουγέβιτς φύγει ἀπό τό «Ζίζν» μέ δήλωση, ὅταν ἡ ὁμάδα του μεταφορῶν θά προσχωρήσει στή δήλωση αὐτή — θά τῆς εἶναι εὔκολο νά πάρει ἔντυπο ὑλικό ἀπό τή δική μας διοίκηση καί νά ἀρχίσει τή μεταφορά. Ἄν χρειαστεῖ νά πάρουμε καί τήν ὁμάδα αὐτή μεταφορῶν (ὅπως Ἐσεῖς, Γκ. Β., ὑπολογίζετε), τότε πιά ἀπό τόν Μπόντς θά τά μάθουμε ὅλα καί θά συζητήσουμε, ποιούς καί μέ ποιό τρόπο θά τούς πάρουμε.

[Γράφετε, Γκ. Β.: «περιμένουμε ὁδηγίες γιά τίς διαπραγματεύσεις μέ τήν ὁμάδα μεταφορῶν». Πρῶτα ὅμως ἡ ὁμάδα μεταφορῶν ἄς μᾶς τά *πεῖ ὅλα λεπτομερειακά,* γιατί ποιός μπορεῖ νά ξέρει τί ὑπάρχει μέσα σ' αὐτή;]

Δέν δίνετε καμιά ἀπάντηση, Γκ. Β., σχετικά μέ τήν ἐπιφυλλίδα Σας γιά τήν «Ἴσκρα»; καί σχετικά μέ τό ἄρθρο γιά τόν Ταράσοφ;

Σᾶς σφίγγω τό χέρι. Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Σᾶς παρακαλῶ, στεῖλτε ἤ διαβιβάστε τό γράμμα αὐτό καί στόν Α. Ν.

Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

171

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. Ν. ΠΟΤΡΕΣΟΦ

26. XII. 02.

Σᾶς στέλνω τό φύλ. ἀρ. 29 καί τό «Φλέγον ζήτημα» **. Τίς ἄλλες δυό μπροσοῦρες *ἀκόμη δέν* τίς βρήκαμε: ἡ «βιβλιοθήκη» ἐδῶ εἶναι σέ *πολύ ἐλεεινή κατάσταση* καί ἀφοῦ εἶναι κοινόχρηστη βρίσκεται σέ μόνιμη ἀκαταστασία [213]

* Τό γράμμα δέν δημοσιεύτηκε στήν «Ἴσκρα». *Ἡ Σύντ.*

** Συγγραφέας τῆς μπροσούρας τό «Φλέγον ζήτημα» εἶναι ὁ Α. Ι. Μπογκντάνοβιτς. *Ἡ Σύντ.*

Γιά τό «Ζίζν» ἔγραψε χθές ὁ Γκ. Β. μέ τήν παράκληση νά Σᾶς τό διαβιβάσω *.

Νά γνωριστεῖτε μέ τόν Σάνιν (μέσω τοῦ Γκ. Β. ἤ τοῦ Λαλαγιάντς). Εἶναι κάπως μισάνθρωπος, σέ ὅλα καθυστερημένος, ὅμως φαίνεται πώς θά μποροῦσε νά γράψει. Θά ἦταν πολύ χρήσιμο ἄν ἐπιδρούσατε σ' αὐτόν, νά τοῦ κεντρίζατε τό ἐνδιαφέρον καί νά τόν τραβούσατε στή δουλιά. Τώρα μᾶς μεταφράζει τόν Κάουτσκι («Die sociale Revolution» **).

Σᾶς σφίγγω τό χέρι...

Σᾶς στέλνω ἀκόμη ἕνα χειρόγραφο: «Μιά σελιδούλα ἀπό τή ζωή ἑνός *νεαροῦ* ἐπαναστάτη». Παρακαλῶ, νά τό στείλετε οἱ *ἴδιοι* πίσω (μόλις τό δείξετε στόν Γκ. Β., γιά νά μή χαθεῖ) καί νά μοῦ γράψετε τή γνώμη καί τήν ἀπόφασή Σας γιά τό πράγμα αὐτό.

Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. IV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

172

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Ι. ΛΑΒΡΟΦ ΚΑΙ ΤΗΝ Ε. ΝΤ. ΣΤΑΣΟΒΑ

27. XII.

Πήραμε τό γράμμα τοῦ Βλάς. Θά Σᾶς βοηθήσουμε ὅσο μποροῦμε. Ἀπό καιρό βλέπουμε τήν ἀπελπιστική κατάστασή σας καί σκεπτόμαστε γιά βοήθεια.

Ἐσεῖς ὅμως πρέπει νά μᾶς γράψετε ὁπωσδήποτε κι' ἀμέσως κιόλας, τήν ἀκριβή ἱστορία τῆς διάσπασης στήν Πετρούπολη. Ἀπαντεῖστε μέ τή σειρά στά σημεῖα: 1) Ἡ Ὀργανωτική Ἐπιτροπή (τοῦ καλοκαιριοῦ) ἐκλέχτηκε μόνο ἀπό τήν Ἕνωση ἀγώνα (= τήν ἐπιτροπή τῶν διανοουμένων;) ἤ καί ἀπό τήν Ἐργατική ὀργάνωση; 2) Πότε ἀκριβῶς ἐκλέχτηκε; 3) Ὑπάρχει μήπως ἀκριβές ντοκουμέντο πού νά δείχνει τί ἐξουσιοδότηση εἶχε (δηλ. τί τῆς εἶχε ἀνατεθεῖ); 4) Σέ ποιό σημεῖο εἶναι ἀντικανονική ἡ ἐκλογή της, σύμφωνα μέ τή γνώμη τοῦ Βισιμπάλο καί Σία; 5) Ὑπῆρχαν στήν ΟΕ ἀντιπρόσωποι ἀπό τήν Ἐργατική ὀργάνωση (δύο;) καί ἀπό ποιόν ἐκλέχτηκαν; 6) Ἀπό ποῦ σπρώχνατε καί πετάξατε ἔξω τόν Βισιμπάλο: ἀπό τήν ΟΕ ἤ ἀπό τήν

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμ. σελ. 243-244. *Ἡ Σύντ.*

** — «Ἡ κοινωνική ἐπανάσταση». *Ἡ Σύντ.*

Ἐπιτροπή διανοουμένων, ἤ ἀπό τήν Ἐργατική ὀργάνωση; 7) Τί εἴδους Ἐργατική ὀργάνωση εἶναι αὐτή πού γράφει τώρα τίς δηλώσεις της; Ἡ καινούργια; Ἡ ἀνασυγκροτημένη; Πότε; Πῶς; 8) Γιατί δέν μᾶς στείλατε τό φύλλο τοῦ Σεπτέμβρη τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς ἐργατικῆς ὀργάνωσης; 9) Γιατί δέν κυκλοφορήσατε μιά προκήρυξη ἐναντίον τους ἔστω καί χειρόγραφη; — ἤ τουλάχιστο νά μᾶς εἴχατε στείλει ἀντιδήλωση; Καμιά ἐνέργειά τους δέν πρέπει νά τήν ἀφήνετε χωρίς ἀπάντηση. 10) Τί εἴδους ΚΕ εἶναι αὐτή πού ὑπάρχει τώρα; Ὑπάρχει ἀκόμη ἡ Ὀργανωτική Ἐπιτροπή; Ὑπάρχουν ἐργάτες μέ τό μέρος σας; Γιατί δέν συγκροτεῖται ἀπ' αὐτούς ἀντιοργάνωση; Γιατί οἱ ἐργάτες σας δέν διαμαρτύρονται γιά τούς βισιμπαλικούς ἐργάτες καί τήν ἐπιτροπή τους;

Στεῖλτε μας ἀμέσως καινούργιες, ἐντελῶς καθαρές γιάφκες γι' αὐτούς πού ἔρχονται. Μή δίνετε αὐτές (τίς δικές μας) γιάφκες σέ κανέναν ἄλλο. Ψάξτε νά βρεῖτε ἀπό τά πρίν διαμέρισμα γιά νά κρυφτεῖ ἕνα πρόσωπο. Προσπαθεῖστε ἰδιαίτερα νά ἐξαφανίσετε τά ἴχνη τῶν σχέσεών του μέ τά παλιά μέλη (Τσάπλια καί ἄλλους) πού, ἀσφαλῶς, βρίσκονται ὑπό παρακολούθηση.

Γράφτηκε στίς 27 τοῦ Δεκέμβρη 1902
Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στήν Πετρούπολη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

173

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Φ. Β. ΛΕΝΓΚΝΙΚ

27/XII.

Πήραμε τό γράμμα γιά τό coup d' état * κι' ἀπαντᾶμε ἀμέσως. Μᾶς κάνει κατάπληξη πῶς μπόρεσε ὁ Ζάριν νά ἀφήσει τά πράγματα νά φτάσουν σ' ἕνα τέτιο σκάνδαλο!! Αὐτά εἶναι τά ἀποτελέσματα τοῦ λάθους του νά μή μπαίνει στήν Ἐπιτροπή! — ἐμεῖς ἀπό καιρό ἐπιμέναμε σ' αὐτό. Γιά τήν ὥρα δέν θά δημοσιεύσουμε τή δήλωση, γιατί δέν πήραμε οὔτε δήλωση, οὔτε γράμμα ἐνάντια σ' αὐτούς. Ἀρχίστε ὁπωσδήποτε πόλεμο, ὑποχρεῶστε τόν Ζάριν νά μπεῖ στόν πόλεμο, φτιάξτε πρακτικό γιά τή διάσπαση (ἤ γιά τόν ἀριθμό τῶν ψήφων pro καί contra **) κι' ἐκδόστε τοπική προκήρυξη γιά τίς

* — γιά τό πραξικόπημα (πρόκειται γιά τήν κατάληψη τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Κιέβου ἀπό τούς «οἰκονομιστές» καί τούς ραμποτσεντέλτσι). *Ἡ Σύντ.*

** — ὑπέρ καί κατά. *Ἡ Σύντ.*

αἰτίες τῆς διάσπασης (respective * τῆς διαφωνίας). Δέν ἔχει νόημα νά δημοσιευτεῖ ἡ δήλωση χωρίς νά ὑπάρχουν τά ἐπίσημα αὐτά ντοκουμέντα γιά κάθε ἐνέργειά σας. Εἶναι ἀνάγκη νά σημειώνετε κάθε ἐνέργεια τῶν ραμποτσεντέλτσι καί κάθε δική σας ἐναντίον τους καί νά μήν ὑποχωρεῖτε οὔτε ρούπι. Πρέπει ὁπωσδήποτε νά τούς ξεσκεπάζετε, ἀποδείχνοντας ὅτι αὐτοί εἶναι ἐνάντια στήν ΟΕ, ἐνῶ ἐσεῖς εἶστε ὑπέρ. Ἀκριβῶς στή βάση τῆς ἀναγνώρισης (respective τῆς μή ἀναγνώρισης) τῆς ΟΕ πρέπει *παντοῦ καί πάντοτε* νά δοθεῖ τώρα κιόλας ἡ γενική μάχη: διαβιβάστε το αὐτό πολύ ἐπίμονα στόν Ζάριν καί στούς πλησιέστερους συντρόφους του.

Συνεπῶς, ἄς δείξει ὁ Ζάριν τριπλή δραστηριότητα καί ἄς ὑπερασπιστεῖ τό Κίεβο — αὐτό εἶναι τό πρῶτο ἤδη χρέος του.

Τό ἔντυπο ὑλικό βρίσκεται στή Ρωσία καί γρήγορα θά πρέπει νά φτάσει σέ σᾶς. *Ὁπωσδήποτε* στεῖλτε ὄχι λιγότερο ἀπό 2 πούτια στούς ἀνθρώπους μας στήν Πετρούπολη, *τό δίχως ἄλλο.*

Γράφτηκε στίς 27 τοῦ Δεκέμβρη 1902
Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στό Κίεβο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

174

ΠΡΟΣ ΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΗΣ ΡΩΣΙΚΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΗΣ «ΙΣΚΡΑ» [214]

Τό κύριο καθῆκον τώρα εἶναι νά δυναμώσει ἡ ΟΕ, νά δοθεῖ ἡ μάχη ἐνάντια σέ ὅλους τούς διαφωνοῦντες πάνω στή βάση τῆς ἀναγνώρισης αὐτῆς τῆς ΟΕ καί στή συνέχεια νά προετοιμαστεῖ συνέδριο ὅσο μπορεῖ πιό γρήγορα. Παρακαλῶ, κάνετε ὅ,τι εἶναι δυνατό γιά νά ἀφομοιώσουν σωστά αὐτό τό καθῆκον ὅλοι καί δραστήρια νά τό ἐκπληρώσουν. Εἶναι καιρός νά βγεῖ στό προσκήνιο ὁ Μπρούτ! Πρέπει τό γρηγορότερο νά γίνει ἀνακοίνωση γιά τήν ΟΕ **.

Γράφτηκε στίς 28 τοῦ Δεκέμβρη 1902
Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στή Σαμάρα

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* — ἤ. *Ἡ Σύντ.*

** Τό γράμμα εἶναι ἐπισημείωση στό γράμμα τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια. *Ἡ Σύντ.*

1903

175

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. ΝΤ. ΜΠΟΝΤΣ-ΜΠΡΟΥΓΕΒΙΤΣ

1. Ι. 03.

Ἀγαπητέ σύντροφε! Τό γράμμα Σας τῆς 21. XII. καί ὅλα τά 19 χειρόγραφα τά πῆρα [215]. Σκέπτομαι νά δημοσιευτοῦν ὁρισμένες ἀπό τίς ἀνταποκρίσεις (καί συγκεκριμένα γιά τούς σεχταριστές) στά ἐρχόμενα φύλλα τῆς «Ἴσκρα», ἴσως μάλιστα καί στό φύλ. ἀρ. 31, πού θά βγεῖ ὕστερα ἀπό δυό ἑβδομάδες.

Ἕνα μόνο δέν ἔχω ξεκαθαρισμένο καλά, ἄν πρέπει νά τά δημοσιεύσουμε στή στήλη «ἀπό τά ὑλικά τοῦ «Ζίζν»». Ἀπό τή μιά πλευρά, αὐτό θά ἦταν πολύ φυσικό. Ἔτσι ἔχει καθιερωθεῖ νά γίνεται. Κανενός εἴδους ἀπορίες δέν θά μποροῦσαν νά ἔχουν θέση στή Ρωσία, — ἰδιαίτερα ἄν θά ὑπῆρχε ἀκόμη καί σημείωμα (ἤ γράμμα Σας πρός τή Συντακτική ἐπιτροπή) γιά τό σταμάτημα τοῦ «Ζίζν».

Ἀπό τήν ἄλλη πλευρά, ὅπως φαίνεται, ἀπό τό γράμμα Σας βγαίνει ὅτι ἡ ὀργάνωση τοῦ «Ζίζν» δέν ἤθελε νά δοθοῦν τά ὑλικά στήν «Ἴσκρα» καί ὅτι αὐτό εἶναι δική Σας προσωπική πρωτοβουλία. Στήν τελευταία αὐτή περίπτωση — θέλετε μήπως νά δημοσιευτοῦν τά ὑλικά *χωρίς καμιά ἐπιφύλαξη καί ὑπόδειξη τῆς πηγῆς;*

Παρακαλῶ, ἐξηγεῖστε μου, πῶς ἔχει τό πράγμα καί νά μοῦ γράψετε τή γνώμη Σας γιά τό πῶς εἶναι καλύτερα νά δημοσιευτοῦν.

Ἐπίσης νά μοῦ ἀπαντήσετε στή διεύθυνση πού θά Σᾶς παρακαλοῦσα νά μή τήν ἀνακοινώσετε σέ κανέναν, ἔτσι ὥστε νά τή χρησιμοποιεῖτε μόνο ἐσεῖς: Mr. Jacob Richter.

30. Holford Square 30. Pentonville London W. C.

Σᾶς σφίγγω τό χέρι καί σᾶς εὔχομαι ὅ,τι τό καλύτερο.

Λένιν

Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στό περιοδικό «Ὀκτιάμπρ», τεῦχ. 8

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

176

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. Ν. ΠΟΤΡΕΣΟΦ

1/I. 03.

Δέν ἔχουμε τίς μπροσοῦρες (πού ζητήσατε), δέν τίς βρήκαμε. Τό χειρόγραφο τοῦ «νεαροῦ ἐπαναστάτη» ἐπιστρέψτε το, ἀφοῦ τό δείξετε (ἤ ἀκόμη καί χωρίς νά τό δείξετε) στόν Πλεχάνοφ.

Δέν θά γράψετε μήπως σημείωμα, ἄρθρο ἤ ἐπιφυλλίδα γιά τήν «Ἴσκρα» σχετικά μέ τά 25-χρονα τοῦ θανάτου τοῦ Νεκράσοφ; Καλό θά ἦταν νά δημοσιευτεῖ κάτι. Γράψτε ἄν θά καταπιαστεῖτε.

Σχετικά μέ τόν Μπόντς ἡ ἐπιθυμία μου σέ σημαντικό βαθμό ἱκανοποιήθηκε ἤδη μέ τό γράμμα πού μᾶς ἔστειλε ὁ ἴδιος, στέλνοντας καί 19 χειρόγραφα ἀπό τό «Ζίζν». Ἕνα τέτιο ἀκριβῶς τυπικό βῆμα καί ὄχι γενική «ἀπάρνηση» (καί ἀπό τί «ἀπάρνηση»;;) συμβούλευα κι' ἐγώ νά *πετύχουμε,* χωρίς νά τή θεωρῶ conditio sine qua *.

(Θά ἔπρεπε ὅμως ἡ ραδιουργία τοῦ Ποσσέ νά ξεσκεπαστεῖ ἀμέσως, ἀκριβῶς ἐνάντια στόν Ποσσέ καί ὄχι ἐνάντια στόν Μπόντς, συμβούλευα νά παρακινήσουμε τόν Μπόντς νά κάνει τό ἄμεσο βῆμα, *προκαλώντας* ἔτσι καί τόν Ποσσέ.)

Σφίγγω τό χέρι...

Στίς μεταφορές τοῦ «Ζίζν» δέν πιστεύω. Ἀπό χρήματα βέβαια *ἔχουμε μεγάλη ἀνάγκη* καί ἄν θά καταφέρναμε νά πάρουμε μεγάλο ποσό, τότε **χάρη σ' αὐτό** θά μπορούσαμε νά προβοῦμε *σέ πολλές ὑποχωρήσεις* (καί ὄχι ὅπως στίς προκαταβολές), ἀλλά ἀκριβῶς «χάρη σ' αὐτό» καί *«γι' αὐτό»*...

Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. IV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

177

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ι. Β. ΜΠΑΜΠΟΥΣΚΙΝ

Γιά τή Νοβίτσκαγια ἀπό τόν Λένιν

Ἀγαπητή φίλη! Σχετικά μέ τίς «ἐξετάσεις» [216] ὀφείλω νά πῶ ὅτι εἶναι ἀδύνατο νά προτείνω ἀπό δῶ ἕνα ἐξεταστικό πρόγραμμα. Ἄς γράψουν ὅλοι οἱ προπαγανδιστές καί ὁ καθένας χωριστά ποιό

* — ἀπαραίτητη προϋπόθεση. *Ἡ Σύντ.*

πρόγραμμα διαβάζουν ἤ θέλουν νά διαβάσουν, καί τότε θά ἀπαντήσω λεπτομερειακά. Ζητᾶτε νά βάλω περισσότερες ἐρωτήσεις. Σωστά. Μόνο κοιτάξτε νά ἀπαντήσετε σέ ὅλες: 1) Ποιό εἶναι τό σημερινό καταστατικό τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης; 2) Ὑπάρχει «συζήτηση»; 3) Τί θέση παίρνει ἡ Ἐπιτροπή αὐτή ἀπέναντι στήν ΚΕ καί στήν Ἐργατική ὀργάνωση; 4) Ποιά εἶναι ἡ στάση τῆς ΚΕ ἀπέναντι στήν ἀχτιδική ὀργάνωση καί τίς ἐργατικές ὁμάδες; 5) Γιατί οἱ ἰσκριστές ἐργάτες ἐπέτρεψαν σιωπηλά τούς βισιμπαλικούς ἐργάτες νά ἀποκαλοῦνται «Ἐπιτροπή τῆς Ἐργατικῆς ὀργάνωσης»; 6) Πάρθηκαν μέτρα γιά τήν παρακολούθηση κάθε ἐνέργειας τῶν ἀνθρώπων τοῦ Ζουμπάτοφ στήν Πετρούπολη; 7) Γίνονται συστηματικές διαλέξεις στούς ἐργατικούς ὁμίλους (ἤ ὀργανώνονται συζητήσεις) μέ θέμα τήν ὀργάνωση καί τή σημασία τῆς «ὀργάνωσης τῶν ἐπαναστατῶν»; 8) Διαφωτίζονται σέ ἐκτεταμένη κλίμακα οἱ *ἐργάτες*, ὅτι αὐτοί καί μόνο αὐτοί πρέπει ὅσο μπορεῖ συχνότερα καί σέ μεγαλύτερο ἀριθμό νά περνοῦν στήν παρανομία; 9) Πάρθηκαν μέτρα γιά τό δεκαπλασιασμό τῶν ἀνταποκρίσεων ἀπό τήν Πετρούπολη, πού γιά ντροπή μας δέν εἴχαμε πολύ καιρό; 10) Καλλιεργεῖται σέ ὅλους τούς ἐργάτες ἡ σκέψη ὅτι *ἀκριβῶς αὐτοί* πρέπει νά ὀργανώσουν τυπογραφεῖο γιά προκηρύξεις καί τήν κανονική διανομή τους;

Σᾶς βάζω δέκα ἐρωτήσεις. Περιμένω ἀπάντηση καί Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. Κοιτάξτε νά ἐξαφανιστεῖτε ὁπωσδήποτε ὕστερα ἀπό τήν πρώτη ἔνδειξη ὅτι Σᾶς παρακολουθοῦν.

Γράφτηκε στίς 6 τοῦ Γενάρη 1903
Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στήν Πετρούπολη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

178

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΠΛΕΧΑΝΟΦ

10/I. 03.

Ἀγαπητέ Γκ. Β.! Δόστε, παρακαλῶ, τό συνημμένο γράμμα στήν Λιουμπόβ Ἰσάκοβνα: αὐτή μοῦ ἔδοσε τή διεύθυνσή Σας. Τό γράμμα εἶναι πολύ ἐπεῖγον καί σημαντικό, ἄν ὅμως ἡ Λιουμπόβ Ἰσάκοβνα δέν εἶναι ἐκεῖ, νά τό ἐπιστρέψετε ἀμέσως, ἀφοῦ τό διαβάσετε. Πρόκειται γιά τό ὅτι παρατηρήθηκε κάποια καθυστέρηση μέ τό ὑλικό πού ἔχει σχέση μέ τήν ἀπεργία τοῦ Ροστόβ καί μεῖς πρέπει νά βιαστοῦμε πολύ

γιά νά ἐκδόσουμε τήν μπροσούρα. Ἂν οἱ ροστοβικοί εἶναι σέ Σᾶς στή Γενεύη, *Σᾶς παρακαλῶ κάντε τους νά βιαστοῦν.*

Ἡ ἐπιφυλλίδα στό φύλ. ἀρ. 31 ἤδη στοιχειοθετήθηκε καί τό δοκίμιο Σᾶς στάλθηκε. Ἂν ὑπάρχουν *σοβαρές* διορθώσεις νά τό στείλετε *ἀμέσως.*

Πῶς πάει ἡ μπροσούρα; * Σέ τί περίπου μέγεθος καί σέ τί χρονικά ὅρια ὑπολογίζετε νά τήν τελειώσετε; Αὐτό θά πρέπει νά τό ξέρουμε ἔστω καί σέ γενικές γραμμές, γιά νά σκεφτοῦμε σχετικά μέ τήν ἔκδοση.

Ἐπίσης πῶς πάει ἡ συνέχιση τοῦ ἄρθρου «Τό προλεταριάτο καί ἡ ἀγροτιά»; Θά τό ὁλοκληρώσετε μήπως μέ μιά ἀκόμη ἐπιφυλλίδα; Θά τή στείλετε γιά τό φύλ. ἀρ. 32; (Ἂν ὄχι, τότε θά χρειαστεῖ νά βάλουμε, ἴσως, τά «Ζητήματα τῆς ἡμέρας» πού μᾶς ἔστειλε ὁ Γιούλι: ἐπίσης κύριο ἄρθρο ἐνάντια στούς σοσιαλιστές-ἐπαναστάτες, εἰδικά ἀπ' ἀφορμή τή «Ρεβολιουτσιόνναγια Ροσσίγια», ἀρ. φύλ. 14, πού εἶναι ἐπίσης ὑπολογισμένα γιά μερικά φύλλα. Θά ἔπρεπε μιά καί ἔτσι ἔχει τό ζήτημα νά τέλειωνε πρῶτα τό δικό Σας ἄρθρο.) *Ἀπαντεῖστε τό γρηγορότερο.*

Πῶς πῆγε ἡ διάλεξή Σας στίς 7; Πῶς πάει τό ζήτημα σχετικά μέ τό «Ζίζν»; Ὁ Μπόντς-Μπρουγέβιτς μοῦ ἔστειλε ὑλικό, ἕνα μέρος θά δημοσιευτεῖ στό φύλ. ἀρ. 31. Ἔστειλε καί γράμμα γιά τή μεταφορά: ἐδῶ, ὅπως καί ὑπέθετα σ' αὐτούς δέν ὑπάρχει *σχεδόν τίποτε.* **Ὅσο γιά τά χρήματα καί τό τυπογραφεῖο** θά ἔπρεπε νά εἴχαμε φροντίσει νά τούς ἀποσπάσουμε ἔμπρακτες ἐνδείξεις γιά τή μή ἔμπρακτη εὔνοια ἀπέναντί μας. Μέ τήν εὐκαιρία, ἔχετε γράψει μήπως στόν Λ. Γκ — τς (εἶναι τώρα στό Παρίσι) γιά τήν ὑποψηφιότητα τοῦ Μπόντς στό Σύνδεσμο;

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. Δικός Σας...

P. S. Θά ἤθελα ἀκόμη νά Σᾶς συμβουλευτῶ σχετικά μέ τίς διαλέξεις (γιά τό ἀγροτικό ζήτημα) στήν Ἀνώτατη σχολή τοῦ Παρισιοῦ. Μέ κάλεσαν, ἔδοσα τή συγκατάθεσή μου, ὅμως... ἡ παρέα τους εἶναι (Τσερνόφ, Φιλίπποφ, Τουγκάν). Ἀπό τήν ἄλλη πλευρά, ἀπό τό Παρίσι «οἱ δικοί μας» γράφουν: δέν ἔχετε καμιά δουλιά μέ τήν «παρέα» καί γιά ἀντίβαρο εἶναι πολύ σημαντικό νά μιλήσετε κι' ἐκεῖ. Ποιά εἶναι ἡ γνώμη Σας;

Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. IV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 238. *Ἡ Σύντ.*

179

ΠΡΟΣ ΤΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ «ΓΙΟΥΖΝΙ ΡΑΜΠΟΤΣΙ» *

Ἀκόμη μιά φορά θερμά καί ἐπίμονα παρακαλοῦμε καί ἱκετεύουμε τόν Ζένια[217] νά μᾶς γράφει πιό συχνά καί πιό λεπτομερειακά, εἰδικότερα ἀμέσως, ὁπωσδήποτε τήν ἴδια ἀκριβῶς μέρα πού θά πάρει τό γράμμα νά μᾶς πληροφορήσει τουλάχιστο μέ δυό λόγια, ἄν πήρατε τά προηγούμενα γράμματά μας, σχετικά μέ τήν ἀπάντηση τοῦ Μπορίς, γιά τό σχέδιο μέ τή «δήλωση». Τή δήλωση αὐτή μέχρι τώρα δέν τήν ἔχουμε — τί ντροπή! Τέλος: σᾶς συμβουλεύουμε ἐπίμονα νά δημοσιεύσετε τή δήλωση ὅσο μπορεῖτε γρηγορότερα. Ἄν ὁ Μπορίς πεισμώσει, τότε χωρίς τή συγκατάθεσή του. Περιμένουμε ἀνυπόμονα ἀπάντηση.

Γράφτηκε στίς 10 τοῦ Γενάρη 1903
Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στό Χάρκοβο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

180

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. ΝΤ. ΜΠΟΝΤΣ-ΜΠΡΟΥΓΕΒΙΤΣ

12. Ι. 03.

Ἀγαπητέ σύντροφε! Πῆρα ὅλα τά γράμματά Σας καί τήν ὕλη. Εὐχαριστῶ. Ὅσοναφορᾶ τίς μεταφορές θά τίς διαβιβάσουμε στή διοίκηση. Γιά τήν εἰδοποίηση σχετικά μέ τόν παριζιάνο Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ: ἀπό χρήματα ἔχουμε δυσκολίες.

Σᾶς σφίγγω τό χέρι.

Δικός Σας *Λένιν*

Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στό περιοδικό «Ὀκτιάμπρ», τεῦχ. 8

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

181

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Λ. Ι. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

15. Ι. 03.

Ἀξιοσέβαστη Λ. Ι.!

Πῆρα τό ὑλικό τῶν ροστοβικῶν (αὐτό, πιό σωστά, εἶναι μόνο νύξη γιά ὑλικό!) καί τό γράμμα τριῶν ἀπ' αὐτούς. Στό φύλ. ἀρ. 31 δέν

* Τό γράμμα εἶναι ἐπισημείωση σέ γράμμα τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια. *Ἡ Σύντ.*

προλαβαίνω νά τό δημοσιεύσω. Καί ξέρετε, κατά τή γνώμη μου, δέν ἀξίζει νά τό δημοσιεύσουμε: μυρίζει κάπως ἄσχημα, ὅτι οἱ τρεῖς πού ἔφυγαν στό ἐξωτερικό δηλώνουν ὅτι εἶναι ἀλληλέγγυοι! [218]

Ἀντί γι' αὐτό, γιατί νά μή γράψουν αὐτοί στό Ροστόβ τοῦ Ντόν γιά νά στείλει *ἡ Ἐπιτροπή τοῦ Ντόν* (πού βέβαια τούς ξέρει καί τούς ἔχει ἐμπιστοσύνη) — 1) δήλωση ἀλληλεγγύης καί 2) νά μᾶς ἀναθέσει *ἐπίσημα* νά ἐκδόσουμε μπροσούρα γιά τό Ροστόβ; Δέν θά ἦταν μήπως καλύτερα νά περιμένουμε λίγο μιά *τέτια* δήλωση, παρά νά δημοσιεύσουμε ἕνα ἰδιωτικό γράμμα;

Ἤ δέν ἰσχύουν οἱ διευθύνσεις τους στό Ροστόβ; Ἄν ἰσχύουν, τότε ἄς δόσουν ὅλες τίς ἐνδείξεις κι' ἐμεῖς θά προσπαθήσουμε νά στείλουμε κάποιον γιά νά ἀποκατασταθεῖ ἡ σύνδεση.

Σᾶς σφίγγω τό χέρι. Δικός Σας *Λένιν*

Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στή Βέρνη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

182

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ε. ΝΤ. ΣΤΑΣΟΒΑ

Πήραμε (κάπου ἀπό τό ἐξωτερικό) ἕνα νέο βισιμπαλικό ντοκουμέντο μέ ἡμερομηνία Ὀχτώβρης 1902, τό πρόγραμμα καί οἱ ἀρχές τῆς ὀργάνωσης εἶναι πράγματα μπερδεμένα καί ἐπιζήμια. Μᾶς εἶναι φοβερά δυσάρεστο καί προσβλητικό πού δέν μᾶς στέλνετε ἀμέσως καί ἀπευθείας (ἀπό 2 ἀντίτυπα σέ διαφορετικές διευθύνσεις) ὅλα τά ἔντυπα τῆς Πετρούπολης. Εἶναι κυριολεκτικά σκανδαλῶδες τό γεγονός νά μήν ἔχουμε πάρει ἀκόμη τήν πρώτη προκήρυξη τῶν βισιμπαλικῶν (Ἰούλης — «διαμαρτυρία» γιά τήν ἀναγνώριση τῆς «Ἴσκρα») καί τό μάθαμε αὐτό μόνο ἀπό τά «Ὄτκλικι» [219]!! Εἶναι ἄραγε δύσκολο νά στείλετε προκηρύξεις, ὅταν ὅλα τά γράμματα φτάνουν πολύ κανονικά;; Εἶναι ἀκόμη μεγαλύτερο σκάνδαλο τό ὅτι καθυστερεῖτε τόσο πολύ τίς ἀπαντήσεις σας: μᾶς εἰδοποίησε ὁ Ἰγκνάτ ὅτι ἀπό πολύ καιρό ἔγραψε προκήρυξη, ἀπαντώντας στίς κουταμάρες τοῦ Βισιμπάλο, ἐσεῖς ὅμως τήν ἀναβάλατε, καί ὄχι μόνο τήν ἀντικαταστήσατε μέ μιά ἄλλη, πιό μακροσκελή, μαλθακή καί νερουλή, ἀλλά καί τελικά δέν ἐκδόσατε καμιά!!! Κι' ἄν δέν μπορούσατε νά τήν ἐκδόσετε, μήπως ἦταν δύσκολο νά τή στείλετε ἐδῶ μέσα σ' ἕνα γράμμα;

Τί συμβαίνει; ἐξηγεῖστε μας σᾶς παρακαλῶ: μήπως πρόκειται γιά πλήρη ἀνικανότητα κάποιου ἀπό τήν Ἐπιτροπή (ἤ ὁλόκληρης τῆς

Ἐπιτροπῆς;) ἤ γιά συνειδητή ἀντιπολίτευση καί ραδιουργία μέσα στήν Ἐπιτροπή;

Δέν μποροῦμε νά ἀπαλλαγοῦμε ἀπό τήν ἐντύπωση πού δημιουργεῖται ἀναγκαστικά ἀπ' ὅλα αὐτά: καί συγκεκριμένα, ὅτι οἱ βισιμπαλικοί σᾶς ἐκτοπίζουν συνεχῶς, σᾶς ἐξαπατοῦν καί σήμερα-αὔριο θά σᾶς «πετάξουν ἔξω» πραγματικά καί ὁριστικά.

Πολύ θά σᾶς συμβούλευα στή θέση τοῦ μέλους τῆς ΟΕ ἀπό τήν Πετρούπολη *, πού ἔμεινε κενή, νά ἐκλέξετε τόν Μπογκντάν. Τοῦ ἀξίζει πέρα γιά πέρα. Καί γενικά, ὅπως φαίνεται, χωρίς ἐπαγγελματίες ἐπαναστάτες ἡ δουλιά ποτέ δέν θά προωθηθεῖ οὔτε ἕνα βῆμα.

Γράφτηκε στίς 15 τοῦ Γενάρη 1903
Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στήν Πετρούπολη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

183

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΧΑΡΚΟΒΟΥ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ

15/I. (Ἀπό τόν Λένιν.) Ἀγαπητοί σύντροφοι! Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ γιά τό λεπτομερειακό γράμμα σχετικά μέ τήν κατάσταση πραγμάτων: πολύ σπάνια μᾶς στέλνουν τέτια γράμματα, παρόλο πού ἔχουμε πολύ μεγάλη ἀνάγκη καί θά χρειαζόμασταν δέκα φορές περισσότερα, ἄν θέλουμε νά δημιουργήσουμε πραγματικά ζωντανούς δεσμούς τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ἐξωτερικοῦ μέ τά τοπικά στελέχη καί νά κάνουμε τήν «Ἴσκρα» ἐφημερίδα πού νά ἐκφράζει ὁλοκληρωτικά ὅλο τό ἐργατικό μας κίνημα καί στό σύνολό του καί στίς ἰδιομορφίες του. Γιά τό λόγο αὐτό σᾶς παρακαλῶ πολύ νά συνεχίσετε μ' αὐτό τό πνεῦμα, νά δίνετε ἔστω καί ἀραιά πραγματικές εἰκόνες ἀπό τίς συζητήσεις μέ τούς ἐργάτες (γιά ποιό πράγμα μιλᾶνε στόν ὅμιλο; Ποιά εἶναι τά παράπονά τους; Οἱ ἀπορίες, τά αἰτήματα; Τά θέματα τῶν συζητήσεων; κ.ἄ. κ.ἄ.).

Τό σχέδιο τῆς ὀργάνωσής Σας, ὅπως φαίνεται, ταιριάζει σέ μιά ὀρθολογιστική ὀργάνωση τῶν ἐπαναστατῶν, στό βαθμό πού μποροῦμε νά μιλᾶμε γιά «ὀρθολογιστική», ὅταν ὑπάρχει τέτια ἔλλειψη ἀνθρώπων καί στό βαθμό πού τό σχέδιο εἶναι σαφές ἀπό μιά σύντομη περιγραφή του.

* Πρόκειται γιά τόν Β. Π. Κρασνούχα, πού πιάστηκε τό Νοέμβρη τοῦ 1902. *Ἡ Σύντ.*

Γράψτε πιό λεπτομερειακά γιά τούς ἀνεξάρτητους. Ἔπειτα καί ἄλλα ἐρωτήματα: δέν ἀπόμειναν ἄραγε στό Χάρκοβο ἐργάτες ἀπό τή σχολή καί τίς παραδόσεις τοῦ «Ἰβάνοβο-Βοζνεσένσκ»; Δέν ὑπάρχουν πρόσωπα πού πῆραν κάποτε ἀνοιχτά μέρος σ' αὐτή τήν «οἰκονομική» καί «ἀντιδιανοουμενίστικη» παρέα, ἤ καί ἁπλῶς διάδοχοί τους; Γιατί δέν γράφετε οὔτε λέξη γιά τό «φυλλάδιο τῶν ἐργατικῶν ταμείων» καί γιατί δέν μᾶς τό στέλνετε; Εἴδαμε ἐδῶ μόνο τό χειρόγραφο ἀντίγραφο αὐτοῦ τοῦ φυλλαδίου ἀρ. 2. Ποιά παρέα τό ἐκδίδει; Εἶναι ἔνθερμοι οἰκονομιστές, ἤ ἁπλῶς ἄγουρη νεολαία; Εἶναι καθαρά ἐργατική ὀργάνωση, ἤ βρίσκεται κάτω ἀπό τήν ἐπιροή τῶν οἰκονομιστῶν-διανοουμένων;

Δέν ἀπόμειναν ἴχνη τῆς παρέας «Χάρκοβσκι Προλετάρι» [220]; Διαβάζεται στούς ἐργατικούς ὁμίλους ἡ «Ἴσκρα»; Ἐξηγοῦνται τά ἄρθρα; Ποιά ἄρθρα διαβάζονται μέ μεγαλύτερη προθυμία καί ποιά χρειάζονται διευκρινίσεις;

Γίνεται ἀνάμεσα στούς ἐργάτες προπαγάνδα τῶν συνωμοτικῶν μεθόδων καί τοῦ περάσματος στήν παρανομία σέ πλατιά κλίμακα;

Προσπαθεῖστε νά ἐκμεταλλευτεῖτε περισσότερο τό ζουμπατοφικό κίνημα τῆς Πετρούπολης καί στεῖλτε μας ἐργατικές ἀνταποκρίσεις.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 15 τοῦ Γενάρη 1903
Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στό περιοδικό «Προλετάρσκαγια Ρεβολιούτσιγια», τεῦχ. 3

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

184

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ε. ΝΤ. ΣΤΑΣΟΒΑ

16. Ι. 03.

Μόλις πήραμε (ἀπό τή Γενεύη) τό φύλ. ἀρ. 16 τῆς «Ραμπότσαγια Μίσλ» [221] καί ἀπό τήν Πετρούπολη τά φύλ. ἀρ. 2 καί 3 τῶν «Φυλλαδίων τῆς «Ραμπότσαγια Μίσλ»». Τώρα εἶναι πιά φῶς φανερό ὅτι οἱ βισιμπαλικοί σᾶς κοροϊδεύουν καί σᾶς σέρνουν ἀπό τή μύτη, μέ τή διαβεβαίωση ὅτι εἶναι σύμφωνοι μέ τό «Ζαριά» καί τήν «Ἴσκρα». Νά δημοσιεύσετε ἀμέσως μιά μαχητική διαμαρτυρία (ἄν δέν μπορεῖτε νά τήν ἐκδόσετε, στεῖλτε την ἀμέσως ἐδῶ ἤ τό ἀντίγραφο γιά κάθε ἐνδεχόμενο), νά παλέψετε ἀποφασιστικά καί νά τή μεταφέρετε πιό πλατιά μέσα στούς ἐργάτες. Κάθε καθυστέρηση καί κάθε συμβιβασμός μέ τούς βισιμπαλικούς δέν θά εἶναι τώρα μιά

μεγάλη βλακεία, άλλά καί πραγματικό αἶσχος. Καί ἐφόσον ἔχετε μαζί σας τόν Μπογκντάν, δέν πρέπει νά παραπονεῖστε γιά ἔλλειψη ἀνθρώπων (ἐνίσχυση στάλθηκε). Ἀπαντεῖστε μας ἀμέσως τί ἐνέργειες κάνατε.

Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στήν Πετρούπολη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

185

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ι. Β. ΜΠΑΜΠΟΥΣΚΙΝ

16/I.

Πήραμε ἀπό τή Γενεύη τό φύλ. ἀρ. 16 τῆς «Ραμπότσαγια Μίσλ» (ὅπως φαίνεται, τυπωμένο καί μάλιστα γραμμένο ἀπό τή «Σβομπόντα», δηλ. τό Ναντέζντιν) πού σημειώνεται πλέον σάν ὄργανο τῆς «Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης». Ὑπάρχει ἐκεῖ ἐπίσης γράμμα-διόρθωση τῶν βισιμπαλικῶν, διόρθωση ἀσήμαντη, πού στήν οὐσία δέν εἶναι διόρθωση, ἀλλά *φιλοφρόνηση* πρός τή «Σβομπόντα». Ἄν οἱ βισιμπαλικοί διαβεβαιώνουν πώς εἶναι ἀλληλέγγυοι μέ τό «Ζαριά» καί τήν «Ἴσκρα», αὐτό εἶναι μιά ὁλοφάνερη ἀπάτη καί ἀπροκάλυπτη κοροϊδία: οἱ ἄνθρωποι θέλουν νά κερδίσουν χρόνο γιά νά δυναμώσουν. Γι' αὐτό τό λόγο σᾶς συμβουλεύουμε ἐπιτακτικά καί ἐπίμονα νά ἐκδόσετε τώρα ἀμέσως (καί ἄν δέν μπορεῖτε νά τό ἐκδόσετε νά τό στείλετε ἐδῶ) ἕνα φυλλάδιο διαμαρτυρίας ἐξονόματος τῆς Ἐπιτροπῆς καί γενικά νά ἀποκρούσετε κάθε συμβιβαστικές ἐρωτοτροπίες καί καμώματα, νά ἀρχίσετε ἀποφασιστικό πόλεμο, ἀνελέητο πόλεμο ἐνάντια στούς βισιμπαλικούς, ξεσκεπάζοντάς τους ὅτι πέρασαν ἀπό τή σοσιαλδημοκρατία στήν «ἐπαναστατική-σοσιαλιστική» «Σβομπόντα». Ἐπικροτοῦμε τήν ἐνεργητική στάση τῆς Νοβίτσκα καί παρακαλοῦμε ξανά νά συνεχίσετε μέ τό ἴδιο μαχητικό πνεῦμα, χωρίς νά ἔχετε τίς παραμικρότερες ταλαντεύσεις. Πόλεμος ἐνάντια στούς βισιμπαλικούς καί ἄς πᾶνε στό διάβολο ὅλοι οἱ συμβιβαστές, ἄνθρωποι μέ «ἀκατανόητες ἀπόψεις» καί ἄβουλοι!! Καλύτερα μικρό ψάρι, παρά μεγάλη κατσαρίδα. Καλύτερα 2-3 δραστήριοι καί ἀπόλυτα ἀφοσιωμένοι ἄνθρωποι, παρά μιά δεκάδα νωθροί. Νά μᾶς γράφετε ὅσο μπορεῖτε πιό συχνά καί *χωρίς καθυστέρηση*, δόστε μας συνδέσεις γιά ἐργάτες σας (καί τό χαρακτηρισμό τους), ὥστε σέ περίπτωση χτυπήματος νά μή βρεθοῦμε στά κρύα τοῦ λουτροῦ.

Γράφτηκε στίς 16 τοῦ Γενάρη 1903
Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στήν Πετρούπολη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

186

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Φ. Β. ΛΕΝΓΚΝΙΚ

Γιά τόν Κούρτς

17. Ι. 03.

Χθές πήραμε μέσω ξένου ἀνθρώπου τό 1ο φύλλο τοῦ «Κίεβσκι Σ.-Δ. Λιστόκ» τῆς 30 *τοῦ Νοέμβρη* (sic!). Εἶναι πραγματικό σκάνδαλο τό ὅτι οἱ ἰσκριστές μας σέρνονται πάντοτε στήν οὐρά! Γιατί ὁ Ζάριν δέν ἔστειλε ἔγκαιρα τό φυλλάδιο αὐτό; Γιατί δέν ἔγραψε οὔτε λέξη γι' αὐτή τήν ἐπιχείρηση; Παρακαλοῦμε τόν Ζάριν νά μᾶς συνδέσει ἀπευθείας μέ ἕνα μέλος τῆς ἐπιτροπῆς, προσεκτικό καί εὐκίνητο, πού νά εἶναι ἐνήμερο γιά ὅλα, ὅσα γίνονται. Κάθε φυλλάδιο (ἀνεξάρτητα ποιός τό βγάζει) νά στέλνεται ἀμέσως σέ δυό διαφορετικές διευθύνσεις σέ δυό ἀντίτυπα: τό ἕνα σέ φάκελλο, τό ἄλλο τυλιγμένο σέ ρωσική ἐφημερίδα. Στή συνέχεια πρέπει ἀμέσως κιόλας νά μᾶς συνδέσετε μέ τόν *Βακάρ*. Φοβόμαστε πολύ ὅτι οἱ ἰσκριστές τοῦ Κιέβου, ἐξαιτίας τῆς ἀδράνειας καί τῆς στάσης θεατῆ πού κρατοῦν, θά ἔχουν τήν τύχη τῆς Πετρούπολης. Ἄν παίρνετε καί ἄν *διανέμετε* (ΝΒ) τό ἔντυπο ὑλικό ἐπίσης οὔτε λέξη!! Σοῦ ἔρχεται νά τραβᾶς τά μαλλιά σου!

Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στό Κίεβο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

187

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Λ. Ι. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

27. Ι. 03.

Ἀξιοσέβαστη Λ. Ι.!

Λυπᾶμαι πού δέν μπορῶ νά Σᾶς στείλω ἀμέσως τά «Προβλήματα τοῦ ἰδεαλισμοῦ»: τά ἔχει ἡ Β. Ι. Θά τῆς τά ζητήσω, ἀλλά Σᾶς συμβουλεύω γιά τήν ὥρα νά γράψετε στόν Α. Ν — τς (Mr. Potressoff, Pension Pilivet. Montreux): αὐτός ἔχει καί ἴσως δέν τά χρειάζεται.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. Δικός Σας *Λένιν*

Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στή Βέρνη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

188

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. ΝΤ. ΜΠΟΝΤΣ-ΜΠΡΟΥΓΕΒΙΤΣ

27. Ι. 03.

Ἀγαπητέ σύντροφε! Ὅλα τά ὑλικά Σας τά πῆρα. Σχετικά μέ τή δημοσίευσή τους δέν μπορῶ νά ἀπαντήσω ἀμέσως καί γιά ὅλα, γιατί θά τά διαλέξω γιά τό φύλ. ἀρ. 33. Θά μπεῖ ἡ ἐπιφυλλίδα «Ἡ δολοφονία τοῦ Σιπιάγκιν στήν ἐπαρχία». Τό γράμμα τοῦ ἐργάτη ἀπό τή γυναίκα Σας ἐπίσης τό πῆρα. Εὐχαριστῶ πολύ.

Σᾶς σφίγγω τό χέρι.

Δικός Σας *Λένιν*

Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στό περιοδικό «Ὀκτιάμπρ», τεῦχ. 8

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

189

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Μ. ΚΡΖΙΖΑΝΟΒΣΚΙ

27. Ι.

Γράφει ὁ Σταρίκ. Διάβασα τό θυμωμένο γράμμα Σας τῆς 3. Ι καί ἀπαντῶ ἀμέσως. Σχετικά μέ τήν ἀλληλογραφία, μέ τά σκυλιά * etc. θά ἀπαντήσει παρακάτω ἡ γραμματέας **: δέν μπορῶ πιά νά καταλάβω ποιός φταίει, ὅμως πρέπει ὁπωσδήποτε νά ἔχουμε συνεχή ἐπαφή, τουλάχιστο δυό φορές τό μήνα, ἐνῶ ὥς τώρα τέτιο πράγμα δέν ὑπῆρχε καί γιά πολύ καιρό δέν ξέραμε τίποτε γιά Σᾶς. Μή ξεχνᾶτε πώς, ὅταν δέν ἔχουμε γράμματα, δέν εἴμαστε σέ θέση νά κάνουμε τίποτε, δέν ξέρουμε, ζοῦν ἄραγε οἱ ἄνθρωποι καί εἴμαστε ὑποχρεωμένοι, κυριολεκτικά ὑποχρεωμένοι νά τούς θεωροῦμε σχεδόν ἀνύπαρκτους. Δέν ἀπαντήσατε στό ἐρώτημά μου σχετικά μέ τή μετακίνηση τοῦ Μπρούτ: ὅπως φαίνεται, λίγες εἶναι οἱ ἐλπίδες γιά καλή τακτοποίηση, ἐφόσον δέν γίνει ἡ μετακίνηση αὐτή. Τώρα στό θέμα. Μαλώνοντάς μας, ὑπερβάλλετε τή δύναμη καί τήν ἐπιροή μας: συμφωνήσαμε ἐδῶ γιά τήν ΟΕ, ἐπιμείναμε γιά τό συνέδριό της, γιά τήν πρόσκλησή Σας, Σᾶς γράψαμε ***. Δέν μπορούσαμε νά κάνουμε τίποτε περισσότερο, ἀπολύτως τίποτε καί δέν ἔχουμε καμιά εὐθύνη. Ἡ

---

* Πρόκειται γιά τή συνωμοτική ὀνομασία τῆς ὁμάδας τῆς «Ἴσκρα» στό Μπακού. *Ἡ Σύντ.*

** Ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια. *Ἡ Σύντ.*

*** Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 247. *Ἡ Σύντ.*

ρίζα τοῦ κακοῦ βρίσκεται στό ὅτι ὁ Μπρούτ δέν ἦταν στήν ΟΕ καί ὅλα τά ἄλλα ἔγιναν χωρίς αὐτόν (ὅπως καί χωρίς ἐμᾶς). Δέν δεχτήκαμε τό μέλος πού δέν τό ξέραμε (εἶναι ἕνας ἄνθρωπος βραδυκίνητος καί κουτός, τόν γνώρισα προσωπικά στό Πσκόφ, δεμένος μέ τήν οἰκογένεια καί τόν τόπο καί καθυστερημένος, ἐντελῶς ἄχρηστος, ἐξαιτίας του μαλώσαμε ἤδη τόν Παγκράτ), δέν μετακινήσαμε τό γραφεῖο, δέν δόσαμε καμιά ἀπολύτως «ἐξουσία» στόν Παγκράτ. Ὅταν ὅμως ὁ Παγκρατ ἀποδείχτηκε τό μόνο (ΝΒ ΝΒ) δραστήριο μέλος τῆς ΟΕ, δέν μποροῦσε παρά νά γίνει καί ἐξουσία. Γράφετε: ἄνθρωποι ὑπάρχουν, ἀλλά ἐμεῖς δέν τούς ἔχουμε, δέν τούς ξέρουμε, δέν τούς βλέπουμε. Γίναμε νευρασθενικοί, γιατί δέν ὑπάρχουν καθόλου ἄνθρωποι γιά τήν ΟΕ, πού ἔχει ἀνάγκη ἀπό ἀνθρώπους δραστήριους, εὐκίνητους, ἐλεύθερους καί παράνομους. Μόνο ἕνας Παγκράτ πέρασε στήν παρανομία, ταξίδευε, κινιόταν, ἄρχισε ὅλα νά τά ξέρει — καί μόνος του πῆρε τό βαθμό τοῦ δεκανέα. Ἐμεῖς δέν τόν ἐμποδίσαμε, φυσικά, γιατί καί δέν μπορούσαμε νά τόν ἐμποδίσουμε καί δέν θέλαμε νά τόν ἐμποδίσουμε: ἄλλος δέν ὑπάρχει!!! Καταλάβετέ το, ἐπιτέλους. Ὁ Παγκράτ εἶναι τεμπέλης καί ἀμελής, εἶναι ὅμως ἔξυπνος, λογικός, γνωρίζει τά πράγματα, ξέρει νά παλεύει, μπορεῖς νά συνεννοηθεῖς μαζί του. Τώρα αὐτός κόλλησε [στό Παρίσι] ἄγνωστο γιά πόσον καιρό, καί μεῖς μαλώνουμε μαζί του, διώχνοντάς τον στή Ρωσία, γιατί διαφορετικά ἡ ΟΕ δέν εἶναι παρά ἕνα μηδενικό. Ὁ «Ὀνά» (ἀδελφός τοῦ Ἀκίμ) σύντομα ἀναχωρεῖ, θά προσπαθήσουμε νά τόν βάλουμε στήν ΟΕ, ὁ «Ὀνά» φαίνεται πώς εἶναι δραστήριος. Ὁ «Περό» δέν θέλει νά πάει. Δέν ἔχουμε διαβατήρια, δέν ἔχουμε ἀντίγραφα. Ἄν ὁ Μπρούτ μετακινηθεῖ σέ κοντινό, σίγουρο μέρος, τότε θά τόν βοηθήσουμε νά ἐπανακτήσει τό γραφεῖο *, καί ὅλα ἴσως νά τακτοποιηθοῦν. Διαφορετικά ὅλα θά πᾶνε (ἄν πᾶνε) σύμφωνα μέ τή βούληση τοῦ ἀλλάχ, σύμφωνα μέ τή βούληση τοῦ Παγκράτ καί σύμφωνα μέ τή βούληση τοῦ «Ὀνά», καί μεῖς στήν περίπτωση αὐτή εἴμαστε ἀνίσχυροι.

Τά ἔντυπα στάλθηκαν. Μεταφέρθηκαν πάνω ἀπό 40 πούτια. Τή δήλωση τῆς ΟΕ τή δημοσιεύουμε στό φύλ. ἀρ. 32, πού θά βγεῖ μεθαύριο.

Ὁ Ντιάντενκα ἐξακολουθεῖ ἀκόμη νά στέκει στήν ἄκρη (ὅπως καί ὁ Μπρούτ) καί δέν πῆγε ἀκόμη πουθενά. Ἄν θά μετακινιόταν μαζί μέ τόν Μπρούτ ἔστω καί στήν *Πολτάβα,* θά ἔπαιρναν τό γραφεῖο.

Εἶμαι πολύ θυμωμένος μέ τόν Ζάριν: δέν γράφει ὅπως πρέπει, χαλαρός, τίποτε δέν ξέρει γιά τό Κίεβο, ἄφησε νά γίνει ἡ διάσπαση κάτω ἀπό τή μύτη του. Εἶναι ἐντελῶς ἐξωφρενικό νά ἀπομακρύνεται κανείς

* Πρόκειται γιά τό γραφεῖο τῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς γιά τή σύγκληση τοῦ ΙΙ συνεδρίου τοῦ Κόμματος. *Ἡ Σύντ.*

μέχρι τέτιου σημείου ἀπό τίς ὑποθέσεις!! Καί τί φταῖμε ἐμεῖς, ὅταν ἀπό τά 2 «ἰσότιμα μέλη» τῆς ΟΕ ὁ Ζάριν «κάθεται καί σωπαίνει» καί ὁ Παγκράτ παρόλα αὐτά κινεῖται; Νομίζω (στά σίγουρα δέν ξέρω) ὅτι ὁ Ζάριν εἶναι ἄνθρωπος μέ λίγη πρωτοβουλία καί εἶναι δεμένος μέ τή νομιμότητα καί τόν τόπο. Καί τώρα οἱ τέτιου εἴδους ἄνθρωποι, εἶναι αὐτονόητο, μένουν στήν ἄκρη, μά τήν ἀλήθεια, χωρίς ἐμεῖς νά φταῖμε καί χωρίς νά τό θέλουμε *.

Γράφτηκε στίς 27 τοῦ Γενάρη 1903
Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στή Σαμάρα

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

190

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. Ν. ΠΟΤΡΕΣΟΦ

27. Ι. 03.

Τό φυλλάδιο γιά τόν Μπόντς τό πῆρα καί θά τό δόσω αὔριο στόν Λ. Γκ. Φαίνεται πώς ἐκτός ἀπό τό «πρόσωπο» τοῦ Μπόντς (τόν ὁποῖο ἡ τιότουσκα ἀπό τήν *προσωπική* πλευρά τόν βαθμολογεῖ ἀρκετά ἄσχημα), ἀπό τή «διάλυση» ἀκριβῶς τίποτε δέν πήραμε καί τίποτε δέν «κερδίσαμε». Ὅλα εἶναι στά χέρια τοῦ κ. Κουκλίν, κρίνοντας ἀπό τό τεῦχ. 6 τοῦ «Ζίζν».

Ἀναμένεται ὁ Γιούλι στή Βέρνη: αὐτό εἶναι τό τελευταῖο μας νέο.

Γειά χαρά. *Λένιν*

Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στό Μοντρέ (Ἑλβετία)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

191

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΠΛΕΧΑΝΟΦ

28. Ι. 03.

Ἀγαπητέ Γκ. Β.!

Σᾶς στέλνω τή δήλωση τῆς ΟΕ (δημοσιεύτηκε στό φύλ. ἀρ. 32) καί τό ἄρθρο τοῦ Περό γιά τό φύλ. ἀρ. 32: σᾶς παρακαλῶ νά ἐπιστρέψετε καί τά δυό κομμάτια *τό γρηγορότερο:* τή δήλωση τῆς ΟΕ πρέπει ὁπωσδήποτε νά τή διαφυλάξουμε (σάν πολύ σοβαρό ντοκουμέντο), γιά τό ἄρθρο ὅμως τοῦ Περό πρέπει νά ἀποφασίσουμε, γιατί

* Οἱ τελευταῖες δυό παράγραφοι στό χειρόγραφο ἔχουν σβηστεῖ. *Ἡ Σύντ.*

ἔχουμε πάρα πολλά ἄρθρα ἐνάντια στούς ἐσέρους. Οἱ ροστοβικοί γράφουν διαμαρτυρία. Αὐτό πρῶτο. Ὁ Περό — δεύτερο. Ὁ Α. Ν. ἔγραψε ἤδη, πιθανόν (ἔγραψε πώς τελειώνει) σχετικά μέ τούς ἐσέρους. Αὐτό τρίτο. Τό κύριο ἄρθρο Σας «Οἱ δῆθεν φίλοι τοῦ προλεταριάτου» — τέταρτο. Πρέπει νά τό συζητήσουμε, γιά νά μή βγεῖ des Guten zuviel *. Καλύτερα εἶναι νά τό συζητήσετε Ἐσεῖς, γιατί ἐκεῖ κοντά εἶναι καί οἱ ροστοβικοί καί ὁ Α. Ν. μέ τόν ὁποῖο μπορεῖτε νά μιλήσετε. Κατά τή γνώμη μου, Ἐσεῖς πρέπει πάντως νά γράψετε τό κύριο ἄρθρο *(συντριπτικό)*, Ἐσεῖς ἀκριβῶς, γιατί Ἐσεῖς λογομαχήσατε δημόσια γι' αὐτό καί εἴδατε τούς ροστοβικούς συντρόφους. Μετά νά μπεῖ ἡ διαμαρτυρία τῶν ροστοβικῶν στό φύλ. ἀρ. 33, μπορεῖ ὅμως *συντομευμένη* καί sachlicher **. Τό ἄρθρο τοῦ Περό (δέν εἶναι μεγάλο), ἔχω τή γνώμη νά μπεῖ ἐπίσης, γιατί εἶναι σοβαρή ἀπάντηση σέ ἕνα ἀνόητο τέχνασμα. Τό ἄρθρο ὅμως τοῦ Α. Ν., ἴσως ἀναβληθεῖ, γιατί δέν λέει τίποτε καί δέν εἶναι ἐπίκαιρο, ἀλλά «γενικά» μιλάει γιά μετριοπαθεῖς πατέρες καί σοσιαλιστές-ἐπαναστάτες παιδιά.

Συζητεῖστε τα αὐτά ὅλα καί ἀπαντεῖστε τό γρηγορότερο τί ἀποφασίσατε.

Τό ἄρθρο γιά τόν Νεκράσοφ θά δημοσιευτεῖ στό φύλ. ἀρ. 33.

Τήν ἀρμενική ἐφημερίδα «Προλεταριάτ» [222] (μέ τήν ἐπιγραφή ΣΔΕΚ *Ρωσίας)* τήν πῆρα πρίν κάμποσες μέρες κι' ἕνα χειρόγραφο (σχετικό σημείωμα): θά φροντίσω νά δημοσιευτεῖ στό φύλ. ἀρ. 33.

Σᾶς στέλνω καί τήν «Προλεταριάτ»: Σᾶς παρακαλῶ, νά ζητήσετε ἀπό τόν Λαλαγιάντς ἤ κάποιον ἄλλο νά *μεταφράσει ὁλόκληρο* τό κείμενο πού στείλαμε γιά τόν ἐθνικισμό καί τήν *ὁμοσπονδιακή διάρθρωση* καί νά μοῦ τό στείλει τό *γρηγορότερο*. Πρέπει νά μπεῖ ἕνα σημείωμα γι' αὐτούς ὁπωσδήποτε (τό σημείωμα πού πήραμε πρέπει νά διορθωθεῖ, ἀλλά χρειάζεται τό κείμενο).

Καί σχετικά μέ τόν Μπόντς!; «Κερδίσαμε» ἕνα ζευγάρι ἀπ' αὐτούς. Ὄχι ἀρκετά! Λικβινταριστής (βλ. τεῦχ. 6 τοῦ «Ζίζν») ὁ κ. Κουκλίν. Νά τόν γνωρίσετε μέσω τοῦ Μπόντς. Μπορεῖ νά βγεῖ κάτι; Ἔχω τή γνώμη πώς τόν ξέρατε καί παλιότερα; Ἔστω καί γιά τό ρωσικό συνέδριο; Γιά τήν ΟΕ (τοῦ ἐξωτερικοῦ ὑπάρχει ἕνα μέλος τῆς ΟΕ, μπορεῖ νά σταλεῖ κι' αὐτό στόν Κουκλίν, ἄν χρειαστεῖ); Μά δέν θά φάει τό τυπογραφεῖο ὁ Κουκλίν; Ἐπιβάλλεται νά πάρετε ἀπευθείας ἀπ' αὐτόν 10 000 ἀποζημίωση, γιά τό ὅτι ἐμεῖς δέν βρίζαμε τό «Ζίζν» (δέν τό ὑπεράσπιζα ἄδικα ἀπό τήν ἐπιπολαιότητά του!) ἤ γιά νά μή τό βρίζουμε...

Δικός Σας *Λένιν*

* — *πάρα πολύ καλά. Ἡ Σύντ.*

** — *πιό πρακτικά. Ἡ Σύντ.*

P. S. Εἴδαμε τήν μπροσουρίτσα τοῦ Ρούντιν («ἐσέροι», «Σχετικά μέ τό ἀγροτικό ζήτημα»); Ἀναιδέστατοι παλιάνθρωποι! Τόν Ρούντιν καί τό φύλ. ἀρ. 15 γιά τήν κοινωνικοποίηση δέν θά τούς ἀφήσω σέ χλωρό κλαρί. Σᾶς π α ρ α κ α λ ῶ νά μοῦ ἀπαντήσετε, ἄν ἀρχίσατε τή συγγραφή τῆς μπροσούρας καί σέ τί μέγεθος καί πότε σκέπτεστε νά τήν τελειώσετε; Δέν θά ἔπρεπε νά γεμίζουμε τήν «Ἴσκρα» μ' αὐτά. Καλύτερα θά ἦταν νά δημοσιευτεῖ μιά μπροσούρα πού νά ἀναλύει *ὅλες τίς πλευρές*, τώρα οἱ μεταφορές βρίσκονται σέ καλή κατάσταση: *θά τούς* **συντρίβαμε** μέ μιά ἀνάλυση πρακτική καί ἀπό θέση ἀρχῶν. Ἀξίζει μήπως τόν κόπο νά γράψω ἐνάντια στόν Ρούντιν; Ποιά εἶναι ἡ γνώμη Σας; Μοῦ δημιουργήθηκε ἡ σκέψη νά γράψω ἕνα ἄρθρο ἐνάντια στόν Ρούντιν [223] καί νά ἐκδόσουμε εἰδικά τά «ἄρθρα ἐνάντια στούς σοσιαλιστές-ἐπαναστάτες» μαζί μέ τόν «Ἐπαναστατικό τυχοδιωκτισμό».

Ποιά εἶναι ἡ γνώμη Σας σχετικά;

Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. IV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

192

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ε. ΝΤ. ΣΤΑΣΟΒΑ

Ποιός εἶναι ὁ λόγος καί δέν ἀπαντᾶτε σχετικά μέ τή «Ραμπότσαγια Μίσλ», ἀρ. φύλ. 16, πού ἐκδόθηκε στή Γενεύη, προφανῶς ἀπό τόν Ναντέζντιν; * Μήπως θά τό ἀφήσετε κι' αὐτό χωρίς διαμαρτυρία;; Εἶναι μεγάλο σκάνδαλο τό ὅτι ἔκαψαν τό φυλλάδιο τῆς «Ραμπότσαγια Μίσλ» ἀρ. φύλ. 1: Στό φυλλάδιο αὐτό, βέβαια, κάτι ἔπρεπε νά διορθωθεῖ καί σέ σημαντικό βαθμό, γιατί ὅμως δέν ἐπιχείρησαν νά τό διορθώσουν; Εἶναι ἀκατανόητο αὐτό πού γίνεται σέ Σᾶς! Γιατί καθυστέρησε ἡ προκήρυξη γιά τή 200-ή ἐπέτειο τοῦ Τύπου [224]; Νά στέλνετε ἀμέσως κάθε προκήρυξη δική σας καί ξένη, ἐργατική καί φοιτητική, ὅλες χωρίς ἐξαίρεση, μέ σημείωμα, ἄν ἐπιτρέπεται νά παραθέτουμε ἀποσπάσματα καί ἄν ἔχει μοιραστεῖ — τήν καθεμιά σέ δυό ἀντίτυπα καί σέ δυό διευθύνσεις, ἤ νά τίς στέλνετε ἁπλῶς σέ φακέλλους, ἤ νά τίς τυλίγετε μέσα σέ νόμιμες ἐφημερίδες καί νά τίς κολλᾶτε μέ ταινία, μόνο νά εἶναι ἡ ταινία γερή καί νά μπαίνει σταυρωτά.

Γιατί δέν στέλνετε στήν «Ἴσκρα» τούς ἀπολογισμούς τῆς Ἐπιτροπῆς Πετρούπολης γιά τίς εἰσπράξεις χρημάτων πού κάνετε; Νά τό κάνετε αὐτό ὁπωσδήποτε. Μᾶς χρειάζονται πολύ ἐργατικές ἀντα-

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 255-256. *Ἡ Σύντ.*

ποκρίσεις ἀπό τήν Πετρούπολη: μά ἐπιτέλους φροντίστε μέ μεγαλύτερο ζῆλο νά ἐξασφαλίσετε ἀνταποκρίσεις, ἰδιαίτερα γιά τήν ἀνεργία, καί στή συνέχεια γιά τήν ἐντύπωση πού προκαλεῖ τό ἔντυπο ὑλικό.

Νά διορθώσετε τό φυλλάδιο ἀρ. 1 τῆς «Ραμπότσαγια Μίσλ», γράφοντας πιό συγκρατημένα καί πιό συγκεκριμένα καί νά ἐκδόσετε ἀπαραίτητα τήν ἱστορία τῆς διάσπασης τῆς Ἐπιτροπῆς. Πρέπει νά καταλάβετε ὅτι *δέν ἐπιτρέπεται* νά μή δημοσιεύσουμε στόν Τύπο διαμαρτυρία κατά τῆς «Ραμπότσαγια Μίσλ» τοῦ Ναντέζντιν, *δέν ἐπιτρέπεται.*

Γράφτηκε στίς 28 τοῦ Γενάρη 1903
Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στήν Πετρούπολη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

193

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΝΩΣΗ ΤΩΝ ΡΩΣΩΝ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΩΝ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ [225]

Πρός τήν Ἕνωση τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν

Ἀπαντώντας στό γράμμα τῆς Ἕνωσης τῶν ΡΣΔ πρός τό Σύνδεσμο τῆς ρωσικῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας πού πήραμε στίς 4. II. 03., σπεύδουμε νά πληροφορήσουμε τήν Ἕνωση τῶν ΡΣΔ ὅτι συμμεριζόμαστε ἀπόλυτα τή γνώμη της γιά τήν ἀνάγκη ἵδρυσης στό ἐξωτερικό τμήματος τῆς ρωσικῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς. Πραγματικά σέ καμιά περίπτωση δέν μποροῦμε νά συμφωνήσουμε μέ τή γνώμη τῆς «Ἕνωσης τῶν ΡΣΔ» ὅτι ἡ ΟΕ «ἀποδίδει τήν ἐμφάνισή της λαθεμένα ἤ ἀνακριβῶς σέ ἀτομική πρωτοβουλία», γιατί ἡ ΟΕ ἐπικαλεῖται ἀνοιχτά τήν ἀπόφαση τῆς συνδιάσκεψης (ἡ συγκρότηση τῆς ΟΕ εἶναι ἐκπλήρωση τῆς ἀπόφασης τῆς συνδιάσκεψης). Καί ἐπιπλέον ἡ ΟΕ συγκροτήθηκε ἀπό τίς ὀργανώσεις πού συμμετεῖχαν στή συνδιάσκεψη. Ὅταν ἡ ΟΕ δέν ἀνακηρύσσει τόν ἑαυτό της ἀμέσως καί χωρίς νά ρωτήσει τίς ὑπόλοιπες κομματικές ὀργανώσεις ἐπίσημο κομματικό ὄργανο, αὐτό, κατά τή γνώμη μας, δείχνει ὅτι ἡ ΟΕ κατανοεῖ σωστά τά καθήκοντά της, δείχνει λεπτότητα καί περίσκεψη, σέ μιά τόσο σημαντική καί σοβαρή κομματική δουλιά.

Ἐξάλλου, σπεύδουμε νά σημειώσουμε ὅτι δέν ἀποδίδουμε καθόλου σοβαρή σημασία στή διαφωνία πού ἀναφέρθηκε ἀνάμεσα σέ μᾶς καί στήν Ἕνωση τῶν ΡΣΔ. Ἀπεναντίας, ἐλπίζουμε ἀπόλυτα ὅτι ἡ διαφωνία θά ἐξαλειφθεῖ εὔκολα, ὅταν ἀρχίσει νά ἀναπτύσσεται ἡ δράση τῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς.

Παρακάτω. Νομίζουμε ὅτι δέν θά ἦταν σκόπιμο καί καθόλου σωστό ἀπομέρους μας «νά ἀρχίσουμε *ἀμέσως* τή συγκρότηση τοῦ τμήματος τῆς ΟΕ στό ἐξωτερικό», ἐφόσον δέν ἔγινε ἀνοιχτή πρόσκληση ἀπομέρους τῆς ΟΕ ἀπό τή Ρωσία. Μᾶς πληροφοροῦν ὅτι ἡ ΟΕ ἔγραψε ἤδη στήν Μπούντ στή Ρωσία καί στήν Ἕνωση τῶν ΡΣΔ στό ἐξωτερικό. Δέν ἔχουμε τό κείμενο οὔτε τοῦ ἑνός, οὔτε τοῦ ἄλλου γράμματος. Πάντως, ἀπό τό γεγονός αὐτό βγαίνει ὅτι ἡ ΟΕ στή Ρωσία κάνει ἤδη ἐνέργειες πρός τήν κατεύθυνση πού ὑποδείξαμε. Ἀμφιβάλλουμε ἄν θά ἦταν λογικό ἀπομέρους μας νά ἀρχίσουμε νά ἐνεργοῦμε, πρίν πάρουμε τά ἀποτελέσματα αὐτῶν τῶν ἐνεργειῶν τῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς.

Θεωροῦμε ὑποχρέωσή μας νά γνωστοποιήσουμε ἀμέσως τό γράμμα τῆς Ἕνωσης τῶν ΡΣΔ στή ρωσική ΟΕ καί ταυτόχρονα νά ἐκφράσουμε στήν Ὀργανωτική Ἐπιτροπή τή γνώμη μας ὅτι ἐπιθυμία μας εἶναι ἡ ρωσική Ὀργανωτική Ἐπιτροπή νά συγκροτήσει ἀμέσως τό τμῆμα της στό ἐξωτερικό. Θά προτείναμε νά περιμένουμε τήν ἀπάντηση τῆς ρωσικῆς ΟΕ. Ἄν ὅμως οἱ σύντροφοι τῆς Ἐπιτροπῆς ἐξωτερικοῦ τῆς Μπούντ καί τῆς Ἕνωσης τῶν ΡΣΔ νομίζουν χρήσιμο, πρίν πάρουμε τήν ἀπάντηση αὐτή, νά ὀργανώσουμε μιά *τμηματική σύσκεψη* ἀπό ἀντιπροσώπους τῆς Ἐπιτροπῆς ἐξωτερικοῦ τῆς Μπούντ, τῆς Ἕνωσης τῶν ΡΣΔ καί τοῦ Συνδέσμου τῆς ρωσικῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας, ἐμεῖς βέβαια δέν θά τό ἀπορίπταμε.

Ὁ Σύνδεσμος τῆς ρωσικῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας.

Γράφτηκε στίς 4 ἤ στίς 5 τοῦ Φλεβάρη 1903
Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στό Παρίσι

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

194

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Γ. Ο. ΜΑΡΤΟΦ

5. II. 03.

Σᾶς στέλνω τό ἀντίγραφο ἀπό τό γράμμα τῆς Ἕνωσης καί ἀπό τό σχέδιο τῆς ἀπάντησής μας *. Ἡ ἀπάντηση στάλθηκε στόν Πλεχάνοφ μέ τήν ὑπόδειξη νά περιμένει τό γράμμα σου ἀπό τό Παρίσι. Ὀργάνωσε ἀμέσως σύσκεψη μέ τόν Π. Ἀντρ. καί Μπορίς καί ἀπάντησε στόν Πλεχάνοφ *ὅσο τό δυνατό γρηγορότερα*, ἄν συμφωνεῖς μέ τήν ἀπάντηση ἤ χρειάζονται ἀλλαγές. Θά ἦταν βέβαια ἐπιθυμητό νά μή καθυστερήσει ἡ ἀπάντηση πρός τά μέλη τῆς

* **Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 263-264.** ***Ἡ Σύντ.***

῞Ενωσης, σέ περίπτωση ὅμως πού θά ψηφίσετε νά γίνουν ἀλλαγές ἡ καθυστέρηση θά εἶναι ἀρκετά μεγάλη: οἱ ἀσήμαντες ἀλλαγές θά μποροῦσαν ἴσως νά μείνουν στήν ἄκρη. Φυσικά, ἄν ὑπάρχει οὐσιαστική διαφωνία, ἡ ἀπάντηση πρέπει νά καθυστερήσει (γι' αὐτό τό ζήτημα γράφω καί στόν Πλεχάνοφ) καί νά ψηφίσουν ὅλοι.

Κατά τή γνώμη μου (ἡ Β. Ι. καί ὁ Λ. Γκρ. συμφωνοῦν μ' αὐτή) ἐδῶ τό πιό σημαντικό εἶναι συγκεκριμένα: 1) τό Τμῆμα ἐξωτερικοῦ τῆς ΟΕ [226] νά εἶναι ἴσα-ἴσα τμῆμα τῆς *ρωσικῆς* 'Οργανωτικῆς 'Επιτροπῆς. Τά μέλη τῆς ῞Ενωσης, ὅπως φαίνεται, ὑπολογίζουν νά ὑπάρχουν *δυό* ἰσότιμα τμήματα: τό ρωσικό καί τοῦ ἐξωτερικοῦ. Μιά τέτια ἑρμηνεία μέ κανέναν τρόπο καί σέ καμιά περίπτωση δέν μποροῦμε νά τή δεχτοῦμε ἤ νά τήν ἐπιτρέψουμε. 'Η ρωσική ΟΕ πρέπει νά ἐνεργεῖ προσεκτικά (ἀπό τήν ἄποψη αὐτή ἡ ἀνακοίνωσή της εἶναι συνταγμένη ὑποδειγματικά), σέ *ὅλες* ὅμως τίς ὑποθέσεις καί σέ *ὅλες* τίς περιπτώσεις πού ἀπευθύνονται σ' αὐτή *πρέπει νά κρατάει* πολύ σοβαρή καί πολύ αὐστηρή στάση, δηλ. στάση πού νά δείχνει ὅτι αὐτή ἡ ρωσική ΟΕ διευθύνει τά πάντα καί κανένας στό Κόμμα δέν μπορεῖ νά κάνει *τίποτε* πού νά ἔχει ἔννοια παγκομματική, τίποτε πού νά εἶναι ὑποχρεωτικό γιά ὅλους, *ἄν δέν ἐνεργεῖ ὕστερα ἀπό ἐντολή τῆς ρωσικῆς 'Οργανωτικῆς 'Επιτροπῆς*.

'Ωστόσο τά μέλη τῆς ῞Ενωσης μέ τό γράμμα τους ἀναγνωρίζουν (ἤ σχεδόν κατά τά 3/4 ἀναγνωρίζουν) τήν ΟΕ καί ὅσο περισσότερο τήν ἀναγνωρίζουν, τόσο πιό αὐστηρή καί πιό σταθερή πρέπει νά εἶναι ἡ στάση τῆς 'Οργανωτικῆς 'Επιτροπῆς. ῎Εχει πολύ μεγάλη σημασία νά πάρει εὐθύς ἐξαρχῆς τό σωστό τόνο καί νά τοποθετήσει τόν ἑαυτό της ἔτσι πού ἡ κομματική θέση νά φανεῖ μέ σαφήνεια: *ἤ* ἀναγνώριση τῆς *δοσμένης* ΟΕ καί *ὑποταγή* σ' αὐτή, *ἤ* πόλεμος. Tertium non datur *. Καί τώρα ὑπάρχουν πολλές ἐλπίδες νά ἀποκτήσει τή *γενική* ἀναγνώριση, χωρίς νά προσβάλει καί χωρίς νά πειράξει κανέναν, ἀλλά καί χωρίς νά ὑποχωρήσει *οὔτε κατά ἕνα γιῶτα*.

2) Πρέπει ἡ ΟΕ νά περιορίσει τίς ἁρμοδιότητες τοῦ Τμήματός *της* ἐξωτερικοῦ στό minimum. Τό Τμῆμα ἐξωτερικοῦ «διαχειρίζεται» μόνο (μέ τήν ἔννοια τῆς προετοιμασίας συνένωσης) τά ζητήματα τοῦ *ἐξωτερικοῦ* καί *βοηθάει* τή ρωσική ΟΕ. Γιά κάθε ἄλλο ζήτημα πού ξεπερνάει ἔστω καί στό ἐλάχιστο τά ὅρια αὐτά, τό Τμῆμα ἐξωτερικοῦ τῆς ΟΕ εἶναι *ὑποχρεωμένο νά ζητάει τή γνώμη καί τήν ἀπόφαση τῆς ρωσικῆς 'Οργανωτικῆς 'Επιτροπῆς*. Γι' αὐτό τό λόγο ἐπιμένω πολύ ἡ ρωσική ΟΕ νά γράψει *ὅσο μπορεῖ πιό γρήγορα* γράμμα στήν ῞Ενωση, στό Σύνδεσμο καί στή Μπούντ μέ τήν πρόταση νά

* — Τρίτος δρόμος δέν ὑπάρχει. *'Η Σύντ.*

συγκροτηθεῖ τό *τμῆμα της ποῦ νά ἔχει τίς τάδε καί τάδε ἁρμοδιότητες*. Πρέπει ἀκριβῶς ἡ ρωσική ΟΕ νά ὑποδείξει στό Τμῆμα της ἐξωτερικοῦ τά «ὅρια δικαιοδοσίας» κι' ἐγώ προτείνω παρακάτω ἕνα σχέδιο πού καθορίζει ὅτι οἱ ἁρμοδιότητες αὐτές περιορίζονται αὐστηρά *σέ τρία* καί μόνο τρία σημεῖα. Σᾶς παρακαλῶ πολύ νά συζητήσετε τό γρηγορότερο τό σχέδιο αὐτό μέ τόν Π. Α. καί τόν Μπορίς καί νά τό ἐγκρίνετε (respective * νά θέσετε σέ ψηφοφορία τίς ἀλλαγές του). (Θά στείλουμε ὅλα αὐτά τά στοιχεῖα καί στόν Γιούρι **, μέ τήν παράκληση νά περιμένει τήν ἄφιξη τοῦ Π. Α. καί τοῦ Μπορίς, πού πρέπει νά ἐπισπεύσουν ὅσο τό δυνατό τήν ἄφιξή τους.)

(Βέβαια, ὁ Π. Α. θά μποροῦσε ἐδῶ κιόλας νά γράψει γράμμα στό Σύνδεσμο, στήν Ἕνωση καί στήν Ἐπιτροπή ἐξωτερικοῦ τῆς Μπούντ, ὅμως νομίζω ὅτι αὐτό δέν εἶναι καθόλου εὐπρόσδεκτο, γιατί θά ὑποψιαστοῦν ὅτι τούς σκάρωσαν κάποια μηχανή καί κάποιο τέχνασμα. Καλύτερα νά περιμένουμε μιά-δυό ἑβδομάδες, ὅμως νά ἐπιδιώξουμε νά σταλεῖ τό γράμμα ὁπωσδήποτε ἀπό τή Ρωσία.)

Νομίζω ἐπίσης ὅτι εἶναι καιρός νά σκεφτοῦμε καί γιά τήν ἐκλογή ἑνός δικοῦ μας μέλους στήν ΟΕ (στό Τμῆμα ἐξωτερικοῦ) καί νά κάνουμε τήν ψηφοφορία ἀπό τά πρίν, γιατί μέ τή διασπορά τῶν μελῶν τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς μπορεῖ νά κρατήσει πολύ καιρό καί θά εἶναι δυσάρεστο νά τούς ὑποχρεώνουμε νά περιμένουν γι' αὐτό τό λόγο. Ἐγώ ἀπό τήν πλευρά μου ψηφίζω ὑπέρ τοῦ Λ. Γκρ.

Δέν ἔχω καθόλου καιρό νά γράψω στόν Πλεχάνοφ. Ἁπλῶς διαβιβάστε *ἀμέσως καί τό γράμμα αὐτό καί τήν ἀπάντηση πρός τήν Ἕνωση*, κι' ἐγώ θά τοῦ γράψω βιαστικά δυό λόγια.

Σοῦ σφίγγω τό χέρι. *Λένιν*

Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στό Παρίσι

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. IV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

195

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΠΛΕΧΑΝΟΦ

5/II. 03.

Ἀγαπητέ Γκ. Β.!

Πῆρα τό ἄρθρο καί τό γράμμα Σας. Δέν ξέρω ἀκόμη σέ ποιό φύλλο θά δημοσιευτεῖ τό ἄρθρο. Θά Σᾶς γράψω αὐτές τίς μέρες, ὅμως αὐτό θά ἐξαρτηθεῖ καί ἀπό τήν ἀπάντησή Σας σχετικά μέ τό ἄρθρο γιά τόν Νεκράσοφ.

* — ἤ. *Ἡ Σύντ.*

** Γιούρι — συνωμοτική ὀνομασία τῆς ὁμάδας «Γιούζνι Ραμπότσι». *Ἡ Σύντ.*

Γιά νά ἐπισπεύσουμε τήν ἀπάντηση στήν Ἕνωση ἔκανα τό ἑξῆς. Ἐμεῖς ἐδῶ μέ τήν Β. Ι. καί τόν Λ. Γκρ. ψηφίσαμε σχέδιο ἀπάντησης καί τό στείλαμε στόν Γιούλι (ἔχει σημασία νά τό συζητήσει ἐκεῖ μέ τόν Π. Ἀντ.). Ὁ Γιούλι πρέπει χωρίς *καθυστέρηση* νά Σᾶς στείλει τήν ἀπάντηση αὐτή μαζί μέ τό γράμμα μου.

Ἄν ἐγκρίνετε τήν ἀπάντηση, τότε δόστε την στόν Ὄλχιν (καί συνεννοηθεῖτε μαζί του γιά νά ἔχει αὐτός τίς ἐπαφές εἴτε *μέσω Ἐσᾶς*, εἴτε δόστε τή διεύθυνση τοῦ Ρίχτερ. Καλύτερα μέσω Ἐσᾶς).

Ἄν δέν συμφωνεῖτε μέ τήν ἀπάντηση, βάλτε ἀμέσως σέ ψηφοφορία τίς τροποποιήσεις διατυπωμένες μέ ἀκρίβεια (ἤ νέο κείμενο) καί πέστε στόν Ὄλχιν ὅτι τό ζήτημα καθυστέρησε γιά λίγο, ἐπειδή ἔπρεπε νά ψηφιστεῖ ἀπό τήν ἐπιτροπή πού «βρίσκεται σέ διάφορα μέρη».

Χάρηκα πολύ πού γράφετε τό κύριο ἄρθρο Σας γιά τούς «Δῆθεν φίλους τοῦ προλεταριάτου» καί στόν πρόλογο γιά τόν Τούν ξετινάζετε τόν Ταράσοφ (σελίδα ἀπό τήν ἱστορία τῆς σοσιαλιστικῆς σκέψης). Βέβαια, στόν πρόλογο γιά τόν Τούν αὐτό ταιριάζει καλύτερα.

Ἡ ἀποτυχία τοῦ αὐστριακοῦ δρόμου τῆς «Ἴσκρα» εἶναι ἀνοησία. Μέχρι τώρα ἐκεῖ ὅλα πᾶνε ἄριστα ἀπό *τρεῖς* δρόμους. Ὁ Ντεμέντιεφ δουλεύει θαυμάσια καί γράφει τακτικά.

(Καλά θά ἦταν, ἄν καλούσατε καί τόν Α. Ν. γιά νά ἐκφέρει τή γνώμη του σχετικά μέ τό γράμμα πρός τήν Ἕνωση, μέ ὅλη τήν τακτική τῆς ΟΕ καί μέ τήν ἐκλογή ἀπό μᾶς μελῶν στό Τμῆμα ἐξωτερικοῦ τῆς ΟΕ).

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Λοιπόν, τό κύριο ἄρθρο τό περιμένω αὐτές τίς μέρες; N' est ce pas? *

P. P. S. Γράψτε, τί συμφωνήσατε μέ τόν Ὄλχιν; *Καθορίσατε τίποτε τό ἑνωτικό καί τί συγκεκριμένα;* Μιλήσατε μήπως γιά τή «Μπορμπά», τή «Σβομπόντα», τό «Κράσνογε Ζνάμια»;

Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. IV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* — Ἔτσι δέν εἶναι; *Ἡ Σύντ.*

196

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. ΝΤ. ΜΠΟΝΤΣ-ΜΠΡΟΥΓΕΒΙΤΣ

8. II. 03.

'Αγαπητέ σύντροφε! Πῆρα ὅλα τά ὑλικά. Εὐχαριστῶ. Ὅσο γιά τά λογοτεχνικά κομμάτια ἀκόμη δέν ξέρω ἄν θά μποῦν. Γιά τούς σεχταριστές στό στρατό σκέπτομαι νά τό βάλω στό φύλ. ἀρ. 33. Γιά τήν ἀπεργία στή Γαλικία ἀκόμη δέν μπορῶ νά πῶ τίποτε: εἶναι πολύ μεγάλο.

Ὅσο γιά τόν ἔρανο χρημάτων (γιά τά ἐκλαϊκευτικά βιβλία) πρέπει κυρίως νά ἀπευθυνθεῖτε (ὅπως καί γιά ὅλες τίς διοικητικές ὑποθέσεις) πρός τόν Mr. Leo Alleman 26. Granville Square 26. Kings Cross Road London W. C. Αὐτές τίς μέρες τόν εἶδα καί φαίνεται πώς εἶναι σύμφωνος μαζί μου ὅτι νέοι κατάλογοι ἐράνου θά ἦταν περίσσιοι. 'Εξάλλου, ὁ Σύνδεσμος ἔχει ἤδη καταλόγους ἐράνου: αὐτούς καί πρέπει νά τούς θέσουμε σέ πλατιά κυκλοφορία. Ὅ,τι ἔχει σχέση μέ τή βιβλιοθήκη τῆς «Ἴσκρα», θά ἐξαρτηθεῖ, βέβαια, ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή στό σύνολό της. Μιλεῖστε μέ τόν Πλεχάνοφ. 'Εγώ, γιά νά εἶμαι εἰλικρινής, δέν θά ψήφιζα τώρα ὑπέρ. Γιά νά ἱδρύσουμε «βιβλιοθήκη», πρέπει νά ἔχουμε ἰδιαίτερο διευθυντή της (πού δέν τόν ἔχουμε), ἤ ἰδιαίτερες δυνάμεις (πού δέν τίς ἔχουμε). Πρέπει νά ἔχουμε σειρά *διαλεγμένα* ὡς πρός τό χαρακτήρα τους βιβλία καί μπροσοῦρες (πού δέν ἔχουμε). Νά συρράψουμε στή βιβλιοθήκη τόν Κάουτσκι, τόν Τούντ etc. θά ἦταν, κατά τή γνώμη μου, πολύ ἐπιτηδευμένο.

Καί τί χρειάζεται ἡ «βιβλιοθήκη»; Ἄν θά ὑπάρχουν καλές μπροσοῦρες — θά τίς ἐκδόσουμε καί χωρίς τή βιβλιοθήκη. Τώρα ὅμως οἱ μπροσοῦρες εἶναι λίγες, *μεταφραστές καλούς δέν ἔχουμε*. ('Εγώ πολύ κουράζομαι, κάνοντας *ἀλλαγές* στή μετάφραση) — γιατί λοιπόν νά *ὑποσχεθοῦμε* μεγαλόφωνα «βιβλιοθήκη»;;

Ἄν ἐσεῖς κατορθώσετε νά ὀργανώσετε *καλές* μεταφραστικές δυνάμεις καί διαλέξετε καλά ἔργα γιά μετάφραση, τότε θά εἶναι *πολύ* ὠφέλιμη δουλιά καί θά μπορεῖ νά γίνει.

Σᾶς σφίγγω τό χέρι.

Δικός Σας *Λένιν*

Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στό περιοδικό «Ὀκτιάμπρ», τεῦχ. 8

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

197

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Φ. Β. ΛΕΝΓΚΝΙΚ

Μερικές σκέψεις
ἀπ' ἀφορμή τό γράμμα τοῦ 7 τσ. 6 φ.
(Πρός τόν Ζάριν ἀπό τόν Λένιν)

Γράφω κάτω ἀπό τή νωπή ἐντύπωση τοῦ γράμματός Σας πού μόλις διάβασα. Μέ ἔχει ἐξοργίσει μέ τήν ἀσυλλόγιστη φλυαρία του καί γι' αὐτό τό λόγο δέν μπορῶ νά συγκρατήσω τήν ἐπιθυμία μου νά ἐκφράσω ἀνοιχτά τή γνώμη μου. Διαβιβάστε, παρακαλῶ, τήν ἀπάντησή μου στόν συντάκτη τοῦ γράμματος καί πέστε του πώς δέν ὑπάρχει λόγος νά θιγεῖ ἀπό τά ἀπότομα λόγια, μιά καί δέν προορίζεται γιά δημοσίευση.

Κατά τή γνώμη μου, στό γράμμα ἀξίζει νά δοθεῖ ἀπάντηση, γιατί φωτίζει ἰδιαίτερα ἔντονα ἕνα χαρακτηριστικό γνώρισμα τῆς νοοτροπίας πολλῶν σημερινῶν ἐπαναστατῶν: νά περιμένουν ὑποδείξεις, νά τά ζητοῦν ὅλα ἀπό τά πάνω, ἀπό τούς ἄλλους, ἀπ' ἔξω, νά σηκώνουν μέ ἀμηχανία τά χέρια μπροστά στίς ἀποτυχίες πού ἔχουν οἱ τοπικές ὀργανώσεις, ἐξαιτίας τῆς ἀδράνειας, παράπονα καί πάλι παράπονα, ἐπινόηση συνταγῶν πού νά γιατρεύουν τό κακό φτηνά καί εὔκολα.

Μή τό φαντάζεστε, κύριοι! Ὅσο *ἐσεῖς οἱ ἴδιοι* θά παραμένετε ἀδρανεῖς, ὅσο θά ἀφήνετε νά γίνονται κάτω ἀπό τή μύτη σας διασπάσεις καί ὕστερα θά ἀρχίζετε τά ἄχ καί τά βάχ καί τά παράπονα, *καμιά συνταγή δέν θά βοηθήσει.* Καί δέν εἶναι καθόλου λογικό νά μᾶς κατακλύζετε γι' αὐτό τό λόγο μέ παράπονα. Μή νομίζετε ὅτι θυμώσαμε γιά τίς κατηγορίες καί τίς ἐπιθέσεις σας: αὐτές τίς ἔχουμε συνηθίσει, ξέρετε, τίς ἔχουμε φοβερά συνηθίσει ἔτσι πού δέν μᾶς πειράζουν.

«Μαζικό» ἔντυπο ὑλικό, «δεκάδες πούτια» — αὐτή ἡ μαχητική κραυγή σας δέν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρά μιά *ἐπινοημένη συνταγή* γιά νά σᾶς θεραπεύσουν ἄλλοι ἀπό τή δική σας ἀδράνεια. Πιστέψτε ὅτι καμιά τέτια συνταγή δέν θά βοηθήσει *ποτέ!* Ἄν ἐσεῖς οἱ ἴδιοι δέν γίνετε ἐνεργητικοί καί σβέλτοι, κανένας δέν θά σᾶς βοηθήσει μέ τίποτε. Τό νά ξεφωνίζετε: *δόστε* μας αὐτό κι' αὐτό, *προμηθεύστε μας* αὐτό κι' ἐκεῖνο — εἶναι τελείως παράλογο, γιατί *ἐσεῖς οἱ ἴδιοι πρέπει νά τά πάρετε καί νά τά προμηθευτεῖτε.* Εἶναι ἀνώφελο νά γράφουμε ἐμεῖς γι' αὐτό, γιατί τή δουλιά αὐτή δέν μποροῦμε νά τήν κάνουμε ἀπό δῶ, ἐνῶ ἐσεῖς ἀπό κεῖ μπορεῖτε καί

πρέπει: ἐννοῶ τή μεταφορά τοῦ ἔντυπου ὑλικοῦ πού ὑπάρχει σέ μᾶς καί πού ἐκδίδουμε ἐμεῖς.

Ὁρισμένοι τοπικοί «δραστήριοι» παράγοντες (πού παίρνουν αὐτή τήν ὀνομασία ἀπό τήν ἀδράνειά τους), βλέποντας μόνο μερικά φύλλα τῆς «Ἴσκρα», καί χωρίς νά δουλεύουν δραστήρια γιά νά τήν παίρνουν καί νά τήν κυκλοφοροῦν *μαζικά*, ἐπινοοῦν μιά εὔκολη πρόφαση: δέν εἶναι αὐτό πού μᾶς χρειάζεται. Δόστε μας *μαζικό* ἔντυπο ὑλικό, γιά τή μάζα! Μασεῖστε το, βάλτε το στό στόμα μας καί ἴσως νά τό καταπιοῦμε καί μόνοι μας.

Πόσο πρωτόφαντα ἀνόητες φαίνονται αὐτές οἱ κραυγές σ' ἕναν πού ξέρει καί βλέπει ὅτι αὐτοί, οἱ τοπικοί «δραστήριοι» παράγοντες, δέν ξέρουν νά ὀργανώνουν τήν κυκλοφορία οὔτε καί τοῦ ὑλικοῦ πού ὑπάρχει. Δέν εἶναι λοιπόν γελοῖο νά διαβάζεις: δόστε μας δεκάδες πούτια, ὅταν *δέν εἶστε ἱκανοί* νά πάρετε καί νά κυκλοφορήσετε οὔτε *πέντε πούτια;* Κάντε λοιπόν αὐτό πρῶτα, ἀξιότιμοι «φαντασιοκόποι τῆς στιγμῆς» (γιατί ἡ πρώτη ἀποτυχία σᾶς κάνει νά χάνετε τό πᾶν, ἀκόμη καί ὅλες τίς πεποιθήσεις σας!). Κάντε το αὐτό καί τότε, ὅταν τό κάνετε ὄχι μιά φορά, ἀλλά δεκάδες φορές ἡ ἐκδοτική δουλιά *θά ἀναπτυχθεῖ* σύμφωνα μέ τίς ἀπαιτήσεις.

Λέω: θά ἀναπτυχθεῖ, γιατί οἱ κραυγές σας γιά μαζικό ἔντυπο ὑλικό (δανεισμένες ἄκριτα καί ἀπερίσκεπτα ἀπό τούς σοσιαλιστές-ἐπαναστάτες, τούς ὀπαδούς τῆς «Σβομπόντα» καί τούς κάθε λογῆς πελαγωμένους «ἀδρανοῦντες» παράγοντες) βασίζονται στό ὅτι ξεχάστηκε μιά μικρή... πολύ μικρή λεπτομέρεια, καί συγκεκριμένα: ξεχάστηκε ὅτι ἐσεῖς δέν εἶστε ἱκανοί νά πάρετε καί νά κυκλοφορήσετε *οὔτε τό ἕνα ἑκατοστό* ἀπό τό μαζικό ἔντυπο ὑλικό πού ἐκδίδουμε τώρα. Παίρνω ἕναν ἀπό τούς τελευταίους καταλόγους μιᾶς ἀπό τίς λίγες (ἀπό τίς πανάθλια, ἀξιοθρήνητα, ἐπαίσχυντα λίγες) ἀποστολές μας. *Οἱ ἀπολογίες τοῦ Νίζνι Νόβγκοροντ, ἡ πάλη στό Ροστόβ, ἡ μπροσούρα γιά τίς ἀπεργίες, ὁ Ντίκσταϊν* * — θά περιοριστῶ σ' αὐτά. Τέσσερα, μονάχα τέσσερα πραγματάκια! Τί λίγα!!

* Αὐτά εἶναι παλιά! — ξεφωνίζετε ἐσεῖς. Μάλιστα. Ὅλα τά κόμματα πού ἔχουν *καλά* ἐκλαϊκευτικά βιβλία κυκλοφοροῦν τά *παλιά:* τόν Γκέντ καί τόν Λαφάργκ, τόν Μπέμπελ, τόν Μπράκ, τόν Λῆμπκνεχτ κ.ἄ. στή *διάρκεια δεκαετιῶν*. Ἀκοῦστε: στή διάρκεια δεκαετιῶν! Καί *καλά εἶναι μόνο ἐκεῖνα* τά ἐκλαϊκευτικά βιβλία, *κατάλληλα εἶναι μόνο ἐκεῖνα* πού χρησιμεύουν γιά *δεκαετίες*. Γιατί τά ἐκλαϊκευτικά βιβλία εἶναι μιά σειρά ἀπό *ἐγχειρίδια γιά τό λαό,* καί τά ἐγχειρίδια ἐκθέτουν στοιχειώδη πράγματα πού δέν ἀλλάζουν *στή διάρκεια μισοῦ αἰώνα*. Τά «ἐκλαϊκευτικά» βιβλία, πού σᾶς «αἰχμαλωτίζουν καί πού ἀπ' αὐτά ἡ «Σβομπόντα» καί οἱ σοσιαλιστές-ἐπαναστάτες ἐκδίδουν ὁλόκληρα πούτια κάθε μήνα, εἶναι *σαβούρα* καί *τσαρλατανισμός*. Οἱ τσαρλατάνοι εἶναι πάντα πολυάσχολοι καί θορυβοῦν περισσότερο, ἐνῶ μερικοί ἀφελεῖς τό παίρνουν αὐτό γιά δράση.

Ναί, πολύ λίγα! Ναί, μᾶς χρειάζονται τετρακόσια καί ὄχι τέσσερα. Μά ἐπιτρέψτε μας λοιπόν νά σᾶς ρωτήσουμε: μπορέσατε μήπως νά κυκλοφορήσετε *ἔστω καί αὐτά τά τέσσερα σέ δεκάδες χιλιάδες ἀντίτυπα;* Ὄχι, δέν μπορέσατε νά τό κάνετε. Δέν μπορέσατε νά τά κυκλοφορήσετε οὔτε σέ ἑκατοντάδες. *Γι' αὐτό* καί φωνάζετε: *δόστε* μας δεκάδες πούτια! (Κανένας καί ποτέ δέν θά σᾶς *δόσει* τίποτε, ἄν δέν μπορέσετε νά τό *πάρετε:* νά τό θυμᾶστε αὐτό.)

Μπορέσατε μήπως νά χρησιμοποιήσετε αὐτές τίς *ἑκατοντάδες* πού σᾶς *προμήθευσαν, σᾶς ἔφεραν, σᾶς ἔβαλαν στό στόμα;;* Ὄχι δέν μπορέσατε νά τό κάνετε. Δέν μπορέσατε νά συνδέσετε τίς μάζες μέ τή σοσιαλδημοκρατία οὔτε καί σ' αὐτή τή μικροδουλιά. Κάθε μήνα παίρνουμε δεκάδες καί ἑκατοντάδες προκηρύξεις, ἀνακοινώσεις, ἀνταποκρίσεις καί γράμματα ἀπ' ὅλες τίς γωνιές τῆς Ρωσίας, μά δέν πήραμε *οὔτε μιά* (σκεφτεῖτε καλά τήν ἀκριβή ἔννοια αὐτῶν τῶν ἀκριβολογημένων λέξεων: «οὔτε μιά»!) ἀνακοίνωση γιά τήν κυκλοφορία αὐτῶν τῶν ἑκατοντάδων στή *μάζα,* γιά τήν ἐντύπωση πού προξένησαν στή *μάζα,* γιά τά σχόλια τῆς *μάζας,* γιά τίς συζητήσεις πού ἔγιναν στή *μάζα* σχετικά *μ' αὐτά* τά πράγματα! Μᾶς κρατᾶτε σέ μιά τέτια κατάσταση, ὅπου ὁ συγγραφέας γράφει, ὁ ἀναγνώστης (ὁ διανοούμενος) διαβάζει — κι' ἔπειτα αὐτός ὁ ἴδιος ὁ ἀφελής ἀναγνώστης κεραυνοβολεῖ τό συγγραφέα, γιατί αὐτός (ὁ συγγραφέας!!!) δέν δίνει «δεκάδες πούτια» παντοῦ καί πάντοτε. Ὁ ἄνθρωπος, πού τό μοναδικό του καθῆκον εἶναι νά *συνδέει* τό συγγραφέα μέ τή μάζα, κάθεται σάν φουσκωμένος κοῦρκος καί ξεφωνίζει: δόστε μας μαζικό ἔντυπο ὑλικό, *χωρίς* ταυτόχρονα *νά εἶναι σέ θέση* νά χρησιμοποιήσει οὔτε τό *ἕνα ἑκατοστό* ἀπ' αὐτό πού ὑπάρχει.

Θά μᾶς πεῖτε βέβαια πώς τήν «Ἴσκρα», λ.χ., αὐτό τό κύριο προϊόν μας *δέν εἶναι δυνατό,* γενικά δέν εἶναι δυνατό νά τό *συνδέσουμε* μέ τίς μάζες. Ξέρω πώς θά τό πεῖτε αὐτό. Ἑκατοντάδες φορές τό ἄκουσα καί πάντα ἀπαντοῦσα πώς αὐτό δέν εἶναι ἀλήθεια, πώς εἶναι πρόσχημα, ὑπεκφυγή, ἀνικανότητα καί ἀδράνεια, ἐπιθυμία νά μᾶς βάλουν ἴσια στό στόμα τίς ψητές πέρδικες.

Ξέρω ἀπό τά γεγονότα ὅτι δραστήριοι ἄνθρωποι *κατάφερναν* νά «συνδέουν» τήν «Ἴσκρα» (αὐτή τήν ἀρχιδιανοουμενίστικη, κατά τή γνώμη τῶν διανοουμένων τῆς κακῆς ὥρας, «Ἴσκρα») μέ τή *μάζα* ἀκόμη καί τῶν τόσο καθυστερημένων, ὑπανάπτυκτων ἐργατῶν, ὅπως εἶναι οἱ ἐργάτες τῶν βιοτεχνικῶν κυβερνείων τῆς περιοχῆς Μόσχας. Γνώρισα *ἐργάτες,* πού οἱ ἴδιοι κυκλοφοροῦσαν τήν «Ἴσκρα» μέσα στή μάζα (τήν τοπική) καί ἔλεγαν μόνο πώς εἶναι λίγα τά ἀντίτυπα. Ἄκουσα μόλις τελευταῖα νά διηγεῖται ἕνας «στρατιώτης

ἀπό τό πεδίο τῆς μάχης», πώς σέ μιά ἀπ' αὐτές τίς ἀπόκοσμες βιομηχανικές περιφέρειες τῆς Κεντρικῆς Ρωσίας διαβάζουν τήν «Ἴσκρα» ταυτόχρονα σέ πολλούς ὁμίλους, σέ συγκεντρώσεις ἀπό 10-15 ἄτομα, ἀφοῦ προηγούμενα μάλιστα ἡ ἐπιτροπή καί οἱ ὑποεπιτροπές διαβάζουν *οἱ ἴδιες* κάθε φύλλο, *καθορίζοντας* ἀπό κοινοῦ πῶς θά χρησιμοποιηθεῖ συγκεκριμένα τό κάθε ἄρθρο στή δουλιά τῆς διαφώτισης. Καί κατάφεραν νά χρησιμοποιοῦν ἔστω κι' αὐτά τά λίγα 5-8 (maximum: *ὀχτώ!!)* ἀντίτυπα, τά μόνα πού ἔφταναν στά χέρια τους, χάρη στήν ἀνεπρόκοπη ἀδράνεια τῶν ἐγκαταστημένων κοντά στά σύνορα στελεχῶν (πού ποτέ δέν ἤξεραν νά ὀργανώσουν ἀκόμη καί τήν παραλαβή τοῦ ὑλικοῦ γιά τούς μεταφορεῖς καί πού ἐλπίζουν πώς ὁ συγγραφέας θά τούς γεννᾶ ὄχι μόνο ἄρθρα, μά καί προκομένους ἀνθρώπους!).

Βάλτε τό χέρι στήν καρδιά καί πέστε μας λοιπόν: εἶστε πολλοί πού χρησιμοποιήσατε ἔτσι *τ ό κ ά θ ε* ἀντίτυπο τῆς «Ἴσκρα» πού πήρατε (πού σᾶς τό προμήθευσαν, πού *σᾶς* τό μετέφεραν); Σωπαίνετε; Τότε θά σᾶς πῶ ἐγώ: ἕνα *ἀπό κάθε ἑκατοντάδα* ἀντιτύπων πού φτάνουν στή Ρωσία (χάρη στήν εὔνοια τῆς τύχης καί τήν ἀδράνεια τῶν «ἀναγνωστῶν») χρησιμοποιεῖται *ἔτσι,* δηλ. συζητιέται κάθε σχόλιο ἀπό τήν ἄποψη τῆς σημασίας του γιά τή διαφώτιση, διαβάζεται κάθε σχόλιο στόν ὅμιλο τῶν ἐργατῶν, *σέ ὅλους* τούς ὁμίλους *ὅλων* τῶν ἐργατῶν πού ἔχουν γενικά τή συνήθεια νά μαζεύονται σ' αὐτή τήν πόλη. Καί ὁρίστε, οἱ ἄνθρωποι πού δέν καταφέρνουν *νά ἐπεξεργαστοῦν* οὔτε τό ἕνα ἑκατοστό ἀπό τό ὑλικό πού φτάνει στά χέρια τους, ξεφωνίζουν: δόστε μας δεκάδες πούτια!! Ἡ διατύπωση τοῦ Στσεντρίν (ὁ συγγραφέας γράφει στό γόνατο) βλέπει τόν «ἀναγνώστη» ἀκόμη μακριά, μακριά, μά πάρα πολύ αἰσιόδοξα!!

Ὁ σημερινός ἀναγνώστης (ἀπό τούς διανοούμενους σοσιαλδημοκράτες) ἔφτασε στό σημεῖο νά ἐκφράζει παράπονα σέ βάρος τῶν *συγγραφέων,* ἐπειδή οἱ κατά τόπους διανοούμενοι ἀδρανοῦν καί «διοικοῦν» τούς ἐργάτες, χωρίς νά κάνουν τίποτε γι' αὐτούς. Δίκαιο τό παράπονο, χίλιες φορές δίκαιο, ἀλλά... ἀπευθύνεται στή σωστή διεύθυνση; Δέν θά μᾶς ἐπιτρέψετε νά *ἐπιστρέψουμε αὐτό τό παράπονο στόν ἀποστολέα,* ἐπιβάλλοντάς του διπλάσιο πρόστιμο;; Κι' ἐσεῖς τί κοιτᾶτε, ἀξιότιμοι κ.κ. παραπονούμενοι; Ἄν οἱ φίλοι σας *δέν καταφέρνουν* νά χρησιμοποιήσουν τήν «Ἴσκρα» γιά διάβασμα στούς ὁμίλους τῶν ἐργατῶν, *δέν καταφέρνουν* νά βροῦν ἀνθρώπους γιά τήν προμήθεια καί τή διανομή τοῦ ἔντυπου ὑλικοῦ, *δέν καταφέρνουν* νά βοηθήσουν τούς ἐργάτες νά συγκροτήσουν μόνοι τους ὁμίλους γι' αὐτό τό σκοπό, τότε γιατί *ἐ σ ε ῖ ς δ έ ν κ υ ν η γ ᾶ τ ε μ έ τ ή μ α γ κ ο ύ ρ α*

αὐτούς τούς ἀνίκανους φίλους;; Σκεφτεῖτε μόνο, σέ τί ζηλευτή θέση βρίσκεστε, ὅταν παραπονιέστε σέ *μᾶς* γιά τή *δική σας* ἀνικανότητα!!

Εἶναι *γεγονός* ὅτι οἱ «πρακτικοί» δέν χρησιμοποιοῦν οὔτε τό ἕνα ἑκατοστό ἀπ' αὐτό πού *μποροῦν* **νά πάρουν**. Καί ἄλλο τόσο ἀναμφίβολο εἶναι τό γεγονός ὅτι ἡ ἐπινόηση ἀπ' αὐτούς τούς πρακτικούς ἰδιαίτερων ειδῶν «μαζικοῦ» ἔντυπου ὑλικοῦ δέν ἀποτελεῖ παρά πρόφαση καί ὑπεκφυγή. Τό γράμμα τοῦ 7 τσ. 6 φ., λογουχάρη συνιστᾶ σέ «μᾶς» (φυσικά σέ μᾶς) τρία εἴδη ἔντυπου ὑλικοῦ:

1) Μιά λαϊκή ἐφημερίδα. Μασεῖστε κάθε γεγονός ἔτσι πού νά τό ἀφομοιώνουμε χωρίς χώνεψη. Ἔτσι πού *ἐμεῖς* οἱ «δραστήριοι» παράγοντες νά μήν ἔχουμε καθόλου ἀνάγκη ἀπό στομάχι.

Δέν εἶναι τρομερό ἄν ὁ κόσμος δέν ἔχει γνωρίσει μέχρι σήμερα μιά τέτια «λαϊκή» «ἐφημερίδα», γιατί ἡ ἐφημερίδα *ἀπαντᾶ* σέ *ὅλα*, ἐνῶ τό ἐκλαϊκευτικό ἔντυπο ὑλικό *παρέχει μόνο* ορισμένες *γνώσεις*. Δέν εἶναι τρομερό ἄν *ὅλα* τά δικά μας ὑποδείγματα αὐτοῦ τοῦ ἔντυπου ὑλικοῦ, ἀρχίζοντας ἀπό τή «Ραμπότσαγια Μίσλ» καί φτάνοντας στά διάφορα «Βπεριόντ», «Ραμπότσεγε Ντιέλο», «Κράσνογε Ζνάμια» καί ἄλλα, καταντοῦσαν ἀναπόφευκτα καί ὁπωσδήποτε ἐκτρώματα, καί οὔτε λαϊκά ἦταν, οὔτε ἐφημερίδες. Δέν εἶναι τρομερό ἄν *ὅλες* οἱ ἀπόπειρες γιά «ἐργατικές» ἐφημερίδες δέν ἔκαναν τίποτε ἄλλο, παρά νά τροφοδοτοῦν καί πάντα θά τροφοδοτοῦν τόν ἀνόητο χωρισμό τοῦ κινήματος τῆς διανόησης καί τοῦ κινήματος τῶν ἐργατῶν (χωρισμό πού προκλήθηκε ἀπό τή διανοητική φτώχια καί ἀνικανότητα τῶν διανοουμένων, πού φτάνουν στό σημεῖο νά στέλνουν *ἀπό τίς τοπικές ὀργανώσεις* παράπονα στά πέρατα τῆς γῆς γιά τήν ἴδια τους τήν ἀνικανότητα!). Δέν εἶναι τρομερό ἄν ὅλες οἱ ἀπόπειρες γιά «ἐργατικές» ἐφημερίδες γεννοῦσαν μέχρι σήμερα καί θά γεννοῦν σέ μᾶς πάντα τό χειροτεχνισμό καί τίς ἰδιαίτερες καί βαθυστόχαστες θεωρίες τοῦ Καζάν καί τοῦ Χαρκόβου. Ὅλα αὐτά δέν εἶναι τρομερά. Γιατί, όρίστε, *ἡ γοητευτική* «Σβομπόντα» καί *οἱ γοητευτικοί* («σοῦ κόβεται ἡ ἀνάσα») ἐσέροι ἐκδίδουν — καί πώ-πώ τί πολλές! λαϊκές ἐφημερίδες καί ἐφημερίδες-περιοδικά!! «Ναρόντνογε Ντιέλο»[227], «Κράσνογε Ζνάμια», «Σβομπόντα» — περιοδικό γιά τούς ἐργάτες, «Ὄτκλικι» — ἐφημερίδα καί περιοδικό γιά τούς ἐργάτες, «Λουτσίνα» — γιά τούς ἀγρότες, «Ραμπότσαγια Μίσλ» — ἐφημερίδα τῶν ἐργατῶν τῆς Πετρούπολης πού βγαίνει στή Γενεύη!! Δέν εἶναι τρομερό ἄν ὅλα αὐτά εἶναι βρωμιά, φτάνει πού εἶναι *μαζική* βρωμιά.

Ἐνῶ ἐσεῖς ἔχετε ὅλο τήν ἴδια «Ἴσκρα», τί πληκτικό! 31 φύλλα καί ὅλα «Ἴσκρα», ἐνῶ στούς γοητευτικούς ἀνθρώπους τά δυό φύλλα ἑνός τίτλου (μιᾶς βρωμιᾶς) τά ἀκολουθοῦν ἀμέσως τρία φύλλα ἄλλου

τίτλου (ἄλλης βρωμιᾶς). Αὐτό μάλιστα, εἶναι δραστηριότητα, αὐτό εἶναι χαρωπό, αὐτό εἶναι καινούργιο! Ἐνῶ οἱ δικοί μας οἱ σοσιαλδημοκράτες...

2) Καί οἱ μπροσοῦρες τάχα «αὐτῶν» εἶναι πάντα καινούργιες. Καί κάθε ἀνάτυπο περνάει γιά μπροσούρα, καί ὅλα αὐτά τά διατυμπανίζουν τσαρλατανίστικα, μετρᾶνε τά φύλλα (**ἕνα ἑκατομμύριο** φύλλα: βλ. «Ρεβολιουτσιόνναγια Ροσσίγια», τεῦχ. 16. Σπάσανε ρεκόρ! Πρωταθλητές!).

Ἐνῶ ἐμεῖς! Τά ἀνάτυπα δέν τά λογαριάζουμε γιά μπροσοῦρες — διανοουμενισμός, λογιοτατισμός!! Ἐπανεκδίδουμε τούς παλιούς, τούς παμπάλαιους Ντίκσταϊν, ὅταν ὅλες οἱ δεσποινίδες τοῦ Παρισιοῦ καί τοῦ Τσερνίγκοφ ξέρουν ὅτι *δέκα* καινούργιες μπροσοῦρες (βρωμιές) ἀξίζουν ἑκατό φορές περισσότερο ἀπό μιά παλιά, ἀλλά καλή.

Μόνο οἱ γερμανοί τό κάνουν αὐτό, νά ἐπανεκδίδουν, λογουχάρη, τό 1903 γιά *ἑνδέκατη* φορά τή μπροσούρα τοῦ Μπέμπελ «Οἱ σκοποί μας», πού γράφτηκε πρίν ἀπό **34** χρόνια!! Αὐτό εἶναι πληκτικό. Καί πραγματικά, οἱ «γοητευτικοί» σοσιαλιστές-ἐπαναστάτες μας δέν μποροῦν νά κρατήσουν τά γέλια τους γι' αὐτό. Ἐνῶ οἱ δικοί μας τοπικοί «δραστήριοι» παράγοντες δέν ξέρουν νά χρησιμοποιήσουν οὔτε τίς *π α λ ι έ ς* (πρίν ἀπό 20 χρόνια: παμπάλαιες! στό ἀρχεῖο!) μπροσοῦρες τοῦ Πλεχάνοφ, οὔτε μιά (μιά!) «ὁποιαδήποτε» μπροσούρα γιά τίς ἀπεργίες καί γιά τό ὑπόμνημα τοῦ Βίττε!

Ἀφήνω πιά πού ὁ τοπικός «δραστήριος» παράγοντας δέν κούνησε οὔτε τό δαχτυλάκι του γιά νά ἐξασφαλίσει *κ α λ έ ς* μπροσοῦρες ἀπό τούς συγγραφεῖς πού βρίσκονται στίς ἐξορίες *γιά νά ὀργανώσει τή συνεργασία στήν «Ἴσκρα» τῶν ντόπιων συγγραφέων*. Τί χρειάζεται αὐτό; Εἶναι πολύ εὐκολότερο νά παραπονιέται κανείς, παρά νά ὀργανώσει μιά τέτια μπελαλίδικη δουλιά! Καί ὁ σημερινός ἀναγνώστης, χωρίς νά κοκκινίζει, αὐτοαποκαλεῖται «ἰσκριστής», γιατί γράφει παράπονα στήν «Ἴσκρα». Καί δέν ντρέπεται καθόλου πού στήν «Ἴσκρα» τά $^{99}/_{100}$ τά γράφουν ὅλο οἱ ἴδιοι $3^1/_2$ ἄνθρωποι. Καί δέν περνάει ἀπό τό μυαλό του πώς δέν πρέπει νά σταματήσουμε τήν «Ἴσκρα», πώς ἡ δεκαπενθήμερη ἔκδοσή της σέ μέγεθος $1^1/_2$-2 τυπογραφικῶν φύλλων ἔχει ὡστόσο πολλές σκοτοῦρες. Καί παρόλα αὐτά ἀναφωνεῖ μέ πραγματικά ἀπαράμιλλη ἐλαφρότητα: 31 φύλλα, καί στίς τοπικές ὀργανώσεις ἐξακολουθοῦν ἀκόμη νά ὑπάρχουν πολλοί βλάκες καί ἀνίκανοι κλαψιάρηδες!! Ἐπιχείρημα, στ' ἀλήθεια, συντριπτικό... μόνο ποιόν καί τί πράγμα συντρίβει;

3) Προκηρύξεις.

Δ ό σ τ ε μας προκηρύξεις! Οἱ ἐπιτροπές δέν μποροῦν!! Γράψτε, στεῖλτε, μεταφέρτε (καί κυκλοφορεῖστε;) προκηρύξεις!

Μ... μάλιστα, αὐτό πιά εἶναι συνέπεια. Ἐγώ ἀνοίγω τό στόμα — κι' ἐσεῖς ρίξτε: όρίστε ὁ νέος τύπος σχέσεων τοῦ «συγγραφέα» καί τοῦ «ἰσκριστῆ»-πρακτικοῦ! Τό νά φτάσει κανείς στό σημεῖο νά λέει πώς οἱ τοπικές ὀργανώσεις (πού ἀποτελοῦνται ἀπό ἀφελεῖς «δραστήριους παράγοντες»;) δέν ειναι σέ θέση νά βγάζουν τοπικές προκηρύξεις, ὅτι αὐτές οἱ προκηρύξεις πρέπει νά δίνονται ἀπό τό ἐξωτερικό, αὐτό πιά *ξεπερνάει κάθε ὅριο.* Αὐτό εἶναι ἕνα τόσο μεγαλόπρεπο (κατά τήν ἄποψή μου) στεφάνωμα τοῦ οἰκοδομήματος ὅλου τοῦ γράμματος τοῦ 7 τσ. 6 φ., πού μπορῶ νά κλείσω καί μόνο μ' αὐτό τό «στεφάνωμα». Οἱ προσθῆκες εἴτε τά σχόλια θά ἀμαύρωναν ἁπλῶς αὐτό τό λαμπρό στεφάνωμα.

Γράφτηκε ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 12 τοῦ Φλεβάρη 1903
Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στό Κίεβο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στό περιοδικό «Μολοντάγια Γκβάρντιγια», τεῦχ. 2-3

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

198

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. ΝΤ. ΜΠΟΝΤΣ-ΜΠΡΟΥΓΕΒΙΤΣ

21. II. 03.

Ἀγαπητέ σύντροφε!

Μέ συγχωρεῖτε πού δέν Σᾶς ἔχω γράψει τόσον καιρό. Εἶμαι πολύ ἀπασχολημένος μέ τήν προετοιμασία τῆς διάλεξης πού θά κάνω στό Παρίσι, ὅπου καί πηγαίνω αὐτές τίς μέρες [228].

Ὅλα τά ὑλικά Σας τά πῆρα καί πρέπει νά Σᾶς ἀπαντήσει ἕνας σύντροφός μου ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή στόν ὁποῖον τά ἔδοσα.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Μπορεῖτε νά γράφετε ἐδῶ μέ τήν ἴδια διεύθυνση. Ἄν ὅμως ἔχετε κάτι σοβαρό νά *μοῦ* ἀνακοινώσετε στό Παρίσι, γράψτε μου.

M-r Zagorsky.
Boulevard Port Royal. 85.
Paris.

Μέσα: γιά τόν Λένιν

Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στό περιοδικό «Ὀκτιάμπρ», τεῦχ. 11

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

199

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΝΙΖΝΙ ΝΟΒΓΚΟΡΟΝΤ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ

Στό Νίζνι

Σχετικά μέ τήν ἔφεση ἐγώ (ὁ Λένιν) βρίσκω τήν ἀπόφασή Σας λογική [229] — δέν πρόφτασα (καί ὥς ἕνα βαθμό δέν μπόρεσα ἀκόμη) νά συμβουλευτῶ καί τούς συντρόφους τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς *. Ἡ παλικαριά τῶν ἐργατῶν τοῦ Νίζνι-Νόβγκοροντ, πού παρακάλεσαν νά μή παρθεῖ ὑπόψη τό προσωπικό συμφέρον τους, θά ἔπρεπε νά τονιστεῖ στήν «Ἴσκρα»: καλά θά ἦταν, ἄν γράφατε Σεῖς γράμμα πρός τή Συντακτική ἐπιτροπή σχετικά μέ τό γεγονός αὐτό.

Πήραμε μέσω τοῦ Βερολίνου «Γράμμα πρός τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα» ἀπό τήν ἐπιτροπή τοῦ Νίζνι-Νόβγκοροντ», γράμμα ἐκτεταμένο σχετικά μέ τήν τρομοκρατία, πού ὑπερασπίζει τήν (μερική καί συμβατική) τρομοκρατία· χωρίς τέλος (ὅπως φαίνεται). Γράψτε *ἀμέσως:*

1) ἄν ἡ ἐπιτροπή τοῦ Νίζνι Νόβγκοροντ ἔστειλε ἐπίσημα τό γράμμα αὐτό.

2) Ἐπαναλάβετε τό τέλος του (τό γράμμα ἔχει 7 παραγράφους καί τελειώνει μέ τίς λέξεις: «Αὐτοί ξεκαθαρίζουν τήν ἀτμόσφαιρα πού εἶναι συχνά πολύ τεταμένη, αὐτοί διδάσκουν τήν κυβέρνηση νά συμπεριφέρεται πιό προσεκτικά ἀπέναντι στούς ἐπαναστάτες»).

3) Εἰδοποιεῖστε, ἄν ἐπιτρέπετε νά γίνουν στυλιστικές διορθώσεις (ἐδῶ κι' ἐκεῖ τό στύλ εἶναι ἄσχημο, ἴσως γιατί ἔγινε ὄχι σωστή, βιαστική, ἀσαφής ἀντιγραφή).

Ἴσως δημοσιεύσουμε τό γράμμα μέ δική μας ἀπάντηση [230].

Παρακαλοῦμε ἐπίμονα κι' *ἐπιτακτικά* νά μᾶς ἐνημερώνετε *ὑποχρεωτικά* στά γράμματα, χωρίς καθυστέρηση, γιά κάθε ἐπίσημη ἐνέργεια τῆς Ἐπιτροπῆς (ἀποστολή ντοκουμέντου γιά τά τυπογραφικά στοιχεῖα.., κατάλογος τῶν προκηρύξεων, ἀπάντηση σέ ἄλλη ἐπιτροπή ἤ ὁμάδα τοῦ ἐξωτερικοῦ κτλ. κτλ.). Χωρίς αὐτά εἶναι ἀναπόφευκτες οἱ παρανοήσεις **, τά λάθη καί οἱ καθυστερήσεις. Οἱ

* Ἴσως, νά βρῶ εὐκαιρία νά ἐπανέλθω στό ζήτημα αὐτό.

** Λογουχάρη, ἀκούσαμε πολλά κουτσομπολιά καί βρισιές σχετικά μέ τό φυλλάδιο τῆς Ἐπιτροπῆς *ἐνάντια* στή διαδήλωση τή μέρα τῆς δίκης [231]. Τό ἴδιο τό φυλλάδιο τό πήραμε πρίν ἀπό λίγο *τυχαῖα* ἀπό τό Βερολίνο καί μέ καθυστέρηση. Μά τήν ἀλήθεια, αὐτό εἶναι σκάνδαλο! Μήπως ἦταν δύσκολο στήν Ἐπιτροπή νά μᾶς γράψει *γιά τό φυλλάδιο* καί νά μᾶς τό στείλει *ἀμέσως μόλις βγῆκε;* Μά ἐπιτέλους, πάρτε ὅλα τά μέτρα νά ξεπεραστοῦν οἱ ἐλλείψεις αὐτές.

ἰσκριστές πρέπει νά εἶναι μονοιασμένοι καί νά ἐνημερώνουν τήν «Ἴσκρα» γρήγορα καί ὁλόπλευρα.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι.

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 23 τοῦ Φλεβάρη 1903
Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

200

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΠΛΕΧΑΝΟΦ

2. III. 03.

Προτείνω σέ ὅλα τά μέλη τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς νά προσληφθεῖ ὁ «Περό» στή Συντακτική ἐπιτροπή σάν ἰσότιμο μέλος της. (Νομίζω πώς γιά τήν πρόσληψη χρειάζεται ὄχι πλειοψηφία, ἀλλά *ὁμόφωνη* ἀπόφαση.)

Πολύ μᾶς *χρειάζεται* τό ἕβδομο μέλος καί γιά τήν εὐκολία στήν ψηφοφορία (6 — ζυγός ἀριθμός) καί γιά τήν ἐνίσχυση τῶν δυνάμεων.

Ὁ «Περό» δέν εἶναι μόνο ἕνας μήνας πού γράφει πιά σέ κάθε φύλλο. Γενικά δουλεύει γιά τήν «Ἴσκρα» κατά τόν πιό ἐνεργητικό τρόπο, κάνει διαλέξεις (ἔχοντας σ' αὐτό τεράστιες ἐπιτυχίες) etc.

Στόν τομέα τῶν ἄρθρων καί τῶν ἐπίκαιρων σημειωμάτων ὄχι μόνο θά μᾶς εἶναι πολύ χρήσιμος, ἀλλά ἄμεσα ἀπαραίτητος.

Εἶναι ἄνθρωπος ἀναμφίβολα μέ ἐξαιρετικές ἱκανότητες, πιστός, δραστήριος, πού θά τραβήξει πολύ μπροστά. Καί στόν τομέα τῶν μεταφράσεων καί τῶν ἐκλαϊκευτικῶν ἔργων θά μπορέσει νά κάνει πολλά.

Πρέπει νά προσελκύσουμε νεαρές δυνάμεις: αὐτό θά τούς ἐνθαρύνει καί θά τούς κάνει νά δοῦν τόν ἑαυτό τους σάν ἐπαγγελματίες συγγραφεῖς. Τό ὅτι μᾶς λείπουν τέτιοι ἄνθρωποι εἶναι ὁλοφάνερο (ἀρκεῖ νά θυμηθοῦμε 1) τή δυσκολία νά βροῦμε θεωρητές μετάφρασης· 2) τήν ἔλλειψη ἄρθρων ἐσωτερικῆς ἐπισκόπησης καί 3) τήν ἔλλειψη ἐκλαϊκευτικῶν ἔργων). Στόν τομέα ἀκριβῶς τῶν ἐκλαϊκευτικῶν ἔργων θά ἤθελε ὁ «Περό» νά ἀσχοληθεῖ.

Πιθανά ἐπιχειρήματα κατά: 1) νεότητα· 2) ἡ ἐπικείμενη *(πιθανό)* ἀναχώρηση στή Ρωσία· 3) ἡ πένα του (χωρίς εἰσαγωγι-

κά) ἔχει ἴχνη ὕφους ἐπιφυλλιδογραφίας, εἶναι ἀρκετά ἐπιτηδευμένη κτλ.

Ad 1) — Ὁ «Περό» προτείνεται ὄχι σέ αὐθυπόστατη θέση, ἀλλά σέ ἐπιτροπή. Στά πλαίσια τῆς ἐπιτροπῆς θά γίνει ἔμπειρος. Ἔχει ἀναμφίβολα «διαίσθηση» ἀνθρώπου τοῦ Κόμματος, ἀνθρώπου τῆς ὁμάδας, οἱ γνώσεις καί ἡ πείρα εἶναι πράγμα πού ἀποκτᾶται. Τό ὅτι ἀσχολεῖται καί δουλεύει, κι' αὐτό ἐπίσης εἶναι ἀναμφίβολο. Ἡ πρόσληψή του εἶναι ἀπαραίτητη γιά νά ἀφοσιωθεῖ ὁλοκληρωτικά καί νά ἐνθαρυνθεῖ.

Ad 2) Ἄν ὁ «Περό» γνωριστεῖ μέ ὅλες τίς δουλιές, τότε ἴσως καί νά μή φύγει γρήγορα. Ἄν φύγει, ἔστω καί τότε ἡ ὀργανωτική σύνδεση μέ τήν ἐπιτροπή, ἡ ὑποταγή σ' αὐτή, δέν θά εἶναι μεῖον, ἀλλά τεράστιο σύν.

Ad 3) Οἱ ἐλλείψεις τοῦ ὕφους εἶναι μειονέκτημα ὄχι σοβαρό. Θά στρώσει. Τώρα δέχτηκε τίς «διορθώσεις» σιωπηρά (καί ὄχι πολύ πρόθυμα). Στήν ἐπιτροπή θά ὑπάρχουν συζητήσεις, ψηφοφορίες καί οἱ «ἐντολές» θά πάρουν πιό ἐπιμελημένη καί ἐπιτακτική μορφή.

Λοιπόν, ἐγώ προτείνω

1) νά ψηφίσουν ὅλα τά ἕξι μέλη τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς γιά τό ζήτημα τῆς *οριστικῆς* πρόσληψης τοῦ «Περό»·

2) ἄν θά προσληφθεῖ νά περάσουμε μετά στόν ὁριστικό καθορισμό τῶν σχέσεων μέσα στή Συντακτική ἐπιτροπή καί τῶν ψηφοφοριῶν, στήν ἐπεξεργασία ἑνός συγκεκριμένου καταστατικοῦ. *Αὐτό χρειάζεται καί γιά μᾶς* καί γιά τό συνέδριο εἶναι σημαντικό.

P. S. Τό νά ἀναβάλλουμε τήν πρόσληψη νομίζω πώς θά εἶναι *π ά ρ α π ο λ ύ ἄσχημο* καί ἀνάρμοστο, γιατί διαπίστωσα πώς ὁ «Περό» εἶναι *ἀρκετά* δυσαρεστημένος (βέβαια, δέν τό ἐκδήλωσε ἄμεσα) γιά τό ὅτι εἶναι ἀκόμη «ἀργόσχολος», γιατί ἀκόμη τόν κακομεταχειρίζονται (ἔτσι τοῦ φαίνεται) σάν νά εἶναι «παιδαρέλι».

Ἄν δέν θά προσλάβουμε τόν «Περό» ἀμέσως καί ἄν φύγει, ἄς ποῦμε, ὕστερα ἀπό ἕνα μήνα στή Ρωσία, *τ ό τ ε ε ἶ μ α ι β έ β α ι ο ς,* πώς θά τό θεωρήσει αὐτό *σάν ξεκάθαρη ἀπροθυμία* νά τόν προσλάβουμε στή Συντακτική ἐπιτροπή. Μποροῦμε νά τόν «χάσουμε», καί αὐτό θά ἦταν πάρα πολύ ἄσχημο.

Στάλθηκε ἀπό τό Παρίσι στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. IV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

201

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΜΕ ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ν. Κ. ΚΡΟΥΠΣΚΑΓΙΑ *

Πῆρα τό γράμμα τῆς ΟΕ.

Προτείνω νά ἀπαντήσετε ἔτσι:

«Κατά τή γνώμη μας, τό ζήτημα τῆς «ordre du jour» ** ἔχει ὡς ἑξῆς. Τό θέμα αὐτό τῆς «ordre τῆς ἡμέρας» τό *ἀποφασίζει* τελικά *τό ἴδιο τό συνέδριο* καί μόνο αὐτό. Ἑπομένως, εἶναι ἐντελῶς ἀνώφελο νά λογομαχοῦμε γιά τίς θετικές ψήφους πάνω στό σημεῖο αὐτό. Στή συνέχεια, *πολλές* ἐπιτροπές ἀναγνώρισαν ἤδη ὅτι ἡ *«ἀποκλειστική* πρωτοβουλία» γιά τή σύγκληση τοῦ συνεδρίου ἀνήκει στήν ΟΕ. Ἀπό δῶ προκύπτει ὅτι *ἡ προκαταρκτική* προετοιμασία τοῦ συνεδρίου, ὅπως καί ἡ *προκαταρκτική προετοιμασία* (respective *** ἡ προπαγάνδα) τῆς ordre du jour ἀνήκει *ἀποκλειστικά* στήν Ὀργανωτική Ἐπιτροπή. Γι' αὐτό τό λόγο εἶναι ἐντελῶς περιττό ἀκόμη νά προτείνουμε σέ ὁποιονδήποτε ἄλλον *νά ψηφίσει* γιά τήν *«προκαταρκτική»* ordre du jour: αὐτό *δέν μπορεῖ* νά ἔχει *ἀποφασιστική* σημασία. Παραπέρα, αὐτό ἁπλῶς θά *προκαλέσει* καί καθυστέρηση καί δυσαρέσκεια, γιατί θά ἔχουμε *ἀδικημένους* (τίς ἐπιτροπές πού δέν ρωτήθηκαν), θά ἔχουμε *ἀναπόφευκτα* δυσαρεστημένους καί παραπονούμενους. Συνεπῶς, καί ἀπό τήν ἄποψη τῆς τυπικῆς νομιμότητας καί ἀπό τήν ἄποψη τοῦ τάκτ δέν πρέπει νά πάρουμε *καμιά ἐπίσημη* ἀπόφαση γιά τή συγκέντρωση τῶν ψήφων τῶν ἐπιτροπῶν ἤ ὁποιουδήποτε ἄλλου. Αὐτό θά ὑπονομεύσει μόνο τό κύρος τῆς ΟΕ, πού ἀρνεῖται νά κάνει χρήση τῆς *ἀποκλειστικῆς* πρωτοβουλίας πού τῆς παρέχεται.

Ἄν ὅμως εἶναι πιά πολύ δύσκολο νά τροποποιηθεῖ ἡ ἀπόφαση πού πάρθηκε (καί πού εἶναι τυπικά ἄψογη) τότε ἴσως νά βρεθεῖ μιά τέτια διέξοδος: νά μετατραπεῖ ἡ ψηφοφορία (τῶν ἐπιτροπῶν) σέ *σύσκεψη* μέ αὐτές, δηλ. νά παρθεῖ ἀπόφαση ὅτι ἡ ΟΕ θά προσπαθήσει ὅσο εἶναι δυνατό νά ἐπωφεληθεῖ ἀπό τίς συναντήσεις καί τίς συζητήσεις γιά τή *σύσκεψη*.

---

* Στάλθηκε στήν Ν. Κ. Κρούπσκαγια στό Λονδίνο γιά νά σταλεῖ τό γράμμα στήν Ὀργανωτική Ἐπιτροπή (τό κείμενο σέ εἰσαγωγικά) στό Χάρκοβο. *Ἡ Σύντ.*

** — ἡμερήσιας διάταξης. *Ἡ Σύντ.*

*** — ἤ. *Ἡ Σύντ.*

Τέλος σᾶς συμβουλεύουμε νά ἐπισπεύσετε τό συνέδριο. Ὅσο γρηγορότερα θά τό συγκαλέσετε, τόσο τό καλύτερο. Καί καταπιαστεῖτε ἀμέσως καί πιό δραστήρια μέ τήν *προετοιμασία τῶν ἐπιτροπῶν*, μέ τόν καθορισμό τῶν ἀντιπροσώπων, μέ τήν κατάκτηση τοῦ *Νικολάγεφ* καί τῆς Ὀδησσοῦ. Καί τό κυριότερο: νά διασφαλίσετε ἀπόλυτη πεποίθηση ὅτι ἡ πλειοψηφία τῶν σταθερῶν ἰσκριστῶν εἶναι σίγουρη».

Ὁ Νιεβζόροφ χθές ντροπιάστηκε: καί ὁ Σάρλ Ραππορόρτ καί ὁ Κριτσέβσκι τόν στόλισαν καλά. Ἰσκριστές δέν ὑπῆρχαν [232].

Ἀναχωρῶ, πιθανό, τήν Κυριακή. Τρένα ἔρχονται ὄχι στίς 6, ἀλλά στίς 3.45′ καί στίς 10.45′. Μέ ἕνα ἀπ' αὐτά, ἴσως.

Δικός σου...

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 4 καί 7 τοῦ Μάρτη 1903
Στάλθηκε ἀπό τό Παρίσι στό Λονδίνο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

202

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Γράμμα πρός τήν ΟΕ

Μόλις πήραμε τό καταστατικό τοῦ συνεδρίου. Ἑπομένως, δέν Σᾶς εἴχαμε καταλάβει καί ἀπαντούσαμε γιά τήν ordre du jour *, τή στιγμή πού Ἐσεῖς ρωτούσατε γιά τό *καταστατικό* τοῦ συνεδρίου. Σπεύδουμε νά σᾶς πληροφορήσουμε ὅτι γενικά εἴμαστε πολύ ἱκανοποιημένοι ἀπό τό σχέδιό Σας, πού εἶναι συνταγμένο μέ προσοχή καί σύνεση. Ἡ παράγραφος 19, πού προκάλεσε συζητήσεις, μᾶς φαίνεται λογική: πραγματικά δέν εἶναι σωστό καί δέν ἐπιτρέπεται χωρίς τή συγκατάθεση τῆς πλειοψηφίας τῶν ἐπιτροπῶν νά ἀποκλείονται ἀπό τό συνέδριο ὁρισμένες ὀργανώσεις (καί τό καταστατικό εἶναι ἀκριβῶς, σέ τελευταία ἀνάλυση, καταστατικό γιά νά ἀποκλείονται οἱ μέν καί νά δίνονται δικαιώματα στίς δέ). Θά Σᾶς συμβουλεύαμε μόνο νά καθορίσετε μιά ὑποχρεωτική καί ἐπίσημη προθεσμία, ὅσο τό δυνατό πιό σύντομη (λ.χ., ὄχι μεγαλύτερη ἀπό μιά ἑβδομάδα), πού στή διάρκειά της οἱ ἐπιτροπές καί οἱ ὀργανώσεις εἶναι *ὑποχρεωμένες* νά ἐπεξεργαστοῦν καί νά στείλουν τίς τροποποιήσεις τους πάνω στό σχέδιο καταστατικοῦ. Αὐτό εἶναι πάρα

* — ἡμερήσια διάταξη. *Ἡ Σύντ.*

πολύ ἀναγκαῖο, γιά νά ἀποφύγουμε τήν καθυστέρηση, πού πρέπει νά τή φοβόμαστε περισσότερο ἀπ' ὅλα. (Καί ὁ Ἰγκνάτ ἴσως νά διαμαρτύρεται, γιατί φοβᾶται τήν καθυστέρηση. Καταλαβαίνουμε τούς φόβους του, ἄν ὅμως Ἐσεῖς κατορθώσετε νά τελειώσετε γρήγορα τή συγκέντρωση τῶν ἀπαντήσεων, ἡ ὑπόθεση διορθώνεται).

Ἀπό τήν πλευρά μας θά γράψουμε στίς ἰσκρικές ὀργανώσεις καί θά τίς συμβουλεύσουμε νά ἀποδεχτοῦν τό σχέδιό Σας ἀμέσως καί στό σύνολό του. Σᾶς παρακαλοῦμε ἐπίμονα νά βάλετε σέ κίνηση ὅλες τίς ὑπάρχουσες δυνάμεις, ὥστε μέσα σέ ἕνα μήνα τό πολύ νά τελειώσει καί ἡ ἀποστολή καί ἡ γνωστοποίηση τοῦ σχεδίου (μέ βάση τήν § 19), καί ἡ «σύνοδος» τῶν διαιτητικῶν δικαστηρίων, καί ὁ καθορισμός τῆς σύνθεσης τῶν ἀντιπροσώπων.

Ἀνεπίσημα θά Σᾶς συμβουλεύαμε στήν περίπτωση αὐτή νά συστήσετε σέ ὅλες τίς ὀργανώσεις πού ἔχουν πλήρη δικαιώματα νά ὁρίζουν *ὅσο εἶναι δυνατό* τόν ἕνα (ἀπό τούς δυό) ἀντιπροσώπους ἀπό συντρόφους πού εἶναι γνωστοί γιά τήν προηγούμενη δουλιά τους καί διαμένουν στό ἐξωτερικό, γιά νά ἀποφύγουμε τά μεγάλα ἔξοδα καί τίς δυσκολίες τοῦ περάσματος τῶν ἀντιπροσώπων στό ἐξωτερικό.

Τυπικά προτείνουμε 1) νά συμπληρωθεῖ τό σχέδιό Σας μόνο μέ τήν παρατήρηση στήν § 19: «Οἱ ὀργανώσεις πού δέν ἔκαναν παρατηρήσεις μέσα σέ μιά ἑβδομάδα ἀπό τήν ἡμέρα πού πῆραν τό σχέδιο, θεωροῦνται ὅτι ἀποδέχτηκαν τό σχέδιο καταστατικοῦ τοῦ συνεδρίου». 2) Νά καθοριστοῦν ἀναπληρωματικοί ἀντιπρόσωποι γιά τήν περίπτωση πού πιαστοῦν ἀντιπρόσωποι πρίν ἀπό τό συνέδριο.

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 6 καί 9 τοῦ Μάρτη 1903
Στάλθηκε ἀπό τό Παρίσι στό Χάρκοβο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

203

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Μ. ΚΡΖΙΖΑΝΟΒΣΚΙ *

Σχετικά μέ τόν Μεντβέντ ὁ Σταρίκ πολύ δυσκολεύεται νά ἀπαντήσει: ἴσως, ὁ Κλέρ θά μπορέσει νά ἀπαντήσει καλύτερα. Ὅσο γιά τή δουλιά εἶναι δύσκολο νά κάνεις ἐδῶ σέ κάτι

* Τό γράμμα εἶναι ἐπισημείωση στό γράμμα τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια. *Ἡ Σύντ.*

παρατήρηση, πολύ περισσότερο πού *μετακομίζουμε στή Γενεύη* [233], όπου όλα θά είναι ἀνοιχτά. Βέβαια, πολύ καλύτερα μπορεῖ νά μάθει κανείς στό ἐξωτερικό. Γιά τήν ἐπιλογή τῶν τοπικῶν ὑποθέσεων εἶναι πολύ δύσκολο νά μιλήσεις ἀπό δῶ. Ἐπαναλαμβάνω ὅτι θεωρῶ τό μόνο λογικό ἀπό τήν πλευρά μου νά δόσω ὁλοκληρωτικά τήν ψῆφο μου στόν Κλέρ, ὁ ὁποῖος τά ξέρει ὅλα ἀπό πρῶτο χέρι καί θά μπορέσει νά δόσει τήν καλύτερη συμβουλή.

Γράφτηκε στίς 15 τοῦ Μάρτη 1903
Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στή Σαμάρα

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

204

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΠΛΕΧΑΝΟΦ

15/III. 03.

Ἀγαπητέ Γκ. Β.! Πῆρα τό γράμμα Σας. Γράφετε τό ἄρθρο «Εἰδοί τοῦ Μάρτη» *, εἶναι θαυμάσιο. *Τό ἀνώτατο* ὅριο — στίς 25. III. 03. τό ἄρθρο πρέπει νά βρίσκεται ἐδῶ. *Περιμένουμε ὁπωσδήποτε.*

Αὐτές τίς μέρες θά μοῦ στείλουν ἀπό τό Παρίσι τό βιβλίο τοῦ Μάσλοφ (θά τούς στριμώξω) καί θά Σᾶς τό στείλω *ἀμέσως*. Ὑπάρχουν σ' αὐτό ἐνδιαφέροντα στοιχεῖα γιά τή ζημιά τῆς ἀγροτικῆς κοινότητας — πού τά ἀνάφερα στό Παρίσι.

Παράγγειλα τό βιβλίο τοῦ Ντάβιντ καί τώρα τό διαβάζω. Φοβερά νερουλό, φτωχό καί χυδαῖο. Θά προσπαθήσω νά τό τελειώσω τό γρηγορότερο γιά νά Σᾶς τό στείλω. Εἴδατε τά ἄρθρα τοῦ Κάουτσκι σχετικά μ' αὐτόν τό «νεοπρουντονιστή»;

Τώρα στρώθηκα νά γράψω μιά ἐκλαϊκευτική μπροσούρα γιά τούς ἀγρότες σχετικά μέ τό ἀγροτικό μας πρόγραμμα **. Θέλω πολύ νά ἀναλύσω τήν ἰδέα μας γιά τήν ταξική πάλη στό χωριό μέ βάση τά *συγκεκριμένα* στοιχεῖα γιά τά τέσσερα στρώματα τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ (τσιφλικάδες, ἀγροτική ἀστική τάξη, μεσαία ἀγροτιά καί μισοπρολετάριοι μαζί μέ τούς προλετάριους). Τί σκέπτεστε σχετικά μέ ἕνα τέτιο σχέδιο;

---

* — Εἰδοί τοῦ Μάρτη. Σύμφωνα μέ τό ἡμερολόγιο τῶν ἀρχαίων Ρωμαίων, ἡ 15 τοῦ Μάρτη θεωροῦνταν ἀποφράδα μέρα, γιατί τή μέρα αὐτή δολοφονήθηκε ὁ Ἰούλιος Καίσαρ. *Σημ. μετ.*

** Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τήν μπροσούρα «Πρός τή φτωχολογιά τοῦ χωριοῦ» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 7ος, σελ. 127-201).

Στό Παρίσι πείστηκα ὅτι μόνο μέ μιά τέτια μπροσούρα μποροῦμε νά διαλύσουμε τίς ἀπορίες σχετικά μέ τά ὀτρέζκι etc.

Γιά τό διάγγελμα τῆς 26 τοῦ Φλεβάρη ἔγραψα ἄρθρο, πού θά δημοσιευτεῖ ἤδη στό φύλ. ἀρ. 34 *. Ἐπέμενα νά μπεῖ ὁπωσδήποτε σάν κύριο ἄρθρο, ἐξαιτίας τῆς *τεράστιας* σημασίας τοῦ διαγγέλματος. Ὅπως φαίνεται ὅμως ἡ Β. Ι. *διστάζει* (!) καί ἀποφασίζει μέ τόν Γ. Ο. τό ἀντίθετο: πρῶτα γιά τόν Μάρξ.

Κατά τή γνώμη μου, αὐτό εἶναι παραπάνω ἀπό παράλογο.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι.

Δικός Σας *Λένιν*

Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. IV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

205

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Σᾶς συμβουλεύουμε νά πάρετε ἀμέσως μέτρα γιά νά δημοσιεύσει ἡ ΟΕ μαζί μέ τήν ΠΣΔ ἐπίσημη δήλωση (ὅσο τό δυνατό πιό λεπτομερειακή καί συγκεκριμένη) γιά τήν πλήρη ἀλληλεγγύη πρός τό ΣΔΕΚ τῆς Ρωσίας καί τήν ἐπιθυμία νά προσχωρήσουν στό Κόμμα. Μέ βάση τή δήλωση αὐτή, πού θά δημοσιευτεῖ ἐπίσημα, ἡ ΟΕ θά μποροῦσε νά προσκαλέσει τήν ΠΣΔ στό συνέδριο. Τότε σίγουρα κανένας δέν θά διαμαρτύρεται [234].

Στή συνέχεια σᾶς παρακαλοῦμε ἐπίμονα (ἀνεπίσημα) νά προετοιμάσετε σέ ὅλα τά μέρη καί μέσα σέ ὅλους τό ἔδαφος γιά πάλη ἐνάντια στήν Μπούντ στό συνέδριο. Χωρίς ἐπίμονη πάλη ἡ Μπούντ δέν θά παραδόσει τίς θέσεις της. Καί μεῖς σέ καμιά περίπτωση δέν μποροῦμε νά ἀποδεχτοῦμε τίς θέσεις της. Μόνο ἡ σταθερή ἀποφασιστικότητα ἀπό τήν πλευρά μας νά φτάσουμε ὥς τό τέλος, ὥς τό διώξιμο τῆς Μπούντ ἀπό τό Κόμμα, θά τήν ὑποχρεώσει ὁπωσδήποτε νά ὑποχωρήσει.

Βιαστεῖστε μέ τόν κατάλογο: ἔχει μεγάλη σημασία καί πρέπει νά τόν συντάξετε τό γρηγορότερο, χωρίς νά περιμένετε τήν ἀπάντηση τῶν ἐπιτροπῶν. Μέ τήν εὐκαιρία: καθορίσατε στίς

* Βλ. «Ἡ ἀπολυταρχία ταλαντεύεται...» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 7ος, σελ. 121-126). *Ἡ Σύντ.*

ἐπιτροπές σύντομη προθεσμία γιά ἀπάντηση; Κρατᾶτε τόν κατάλογο τῶν ἀντιπροσώπων πού ὁρίστηκαν; (στεῖλτε τον σέ μᾶς γιά σιγουριά).

Γράφτηκε στίς 31 τοῦ Μάρτη 1903
Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στό Χάρκοβο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

206

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Μ. ΚΡΖΙΖΑΝΟΒΣΚΙ

(Σταρίκ.)

Αὐτή τή φορά μπορῶ νά Σᾶς πληροφορήσω λίγα πράγματα. Τό βασικό σήμερα εἶναι, κατά τή γνώμη μου, νά ἐπιταχύνουμε μέ ὅλες μας τίς δυνάμεις τό συνέδριο καί νά ἐξασφαλίσουμε πλειοψηφία ἀπό δραστήριους (καί «δικούς μας») ἀντιπροσώπους. Ὅλες μας σχεδόν τίς ἐλπίδες τίς στηρίζουμε στόν Μπρούτ. Πρέπει ὁ ἴδιος νά παρακολουθήσει, ὅσο εἶναι δυνατό, τά *πάντα*, ἰδιαίτερα τούς ἀντιπροσώπους καί νά προσπαθήσει νά περάσει περισσότερους δικούς μας. Τό πράγμα αὐτό τό εὐνοεῖ πολύ τό σύστημα τῶν δυό ψήφων ἀπό κάθε ἐπιτροπή. Στή συνέχεια ἔχει πολύ μεγάλη σημασία τό ζήτημα τῆς Μπούντ. Τήν πολεμική μας ἐνάντια σ' αὐτή σχετικά μέ τήν ΟΕ τή σταματήσαμε, τήν πολεμική ὅμως ἀρχῶν φυσικά ὄχι. Γι' αὐτό δέν μπορεῖ νά γίνει κάν λόγος. Καί χρειάζεται νά ἐξηγήσουμε σέ ὅλους μέ τό νί καί μέ τό σίγμα, ὥσπου «νά γεμίσουμε τήν κούτρα» τους, ὅτι πρέπει νά ἑτοιμαζόμαστε γιά πόλεμο ἐνάντια στήν Μπούντ, ἄν θέλουμε εἰρήνη μ' αὐτή. Πόλεμο στό συνέδριο, πόλεμο ὥς τή διάσπαση, πόλεμο μέ κάθε θυσία. Μόνο τότε ἡ Μπούντ θά παραδοθεῖ ἀναμφισβήτητα. Δέν μποροῦμε ὅμως σέ καμιά περίπτωση νά δεχτοῦμε τήν ἀνόητη ὁμοσπονδία καί δέν θά τή δεχτοῦμε ποτέ. Τό πολύ-πολύ: αὐτονομία σύμφωνα μέ τό παλιό καταστατικό τοῦ 1898 μέ συμμετοχή στήν ΚΕ τῆς Μπούντ ἀντιπροσώπου διορισμένου ἀπό τήν ΚΕ, αὐτό εἶναι τό πολύ-πολύ. Πρέπει νά προετοιμάζουμε τόν κόσμο, νά τοῦ ἐξηγοῦμε τήν ἀνοησία, νά τοῦ δείχνουμε πόσο ἐξωφρενική ἦταν ἡ ἐπίθεση ἐνάντια στό Αἰκατερινοσλάβ [235] καί ἄλλα. Γράψτε Σᾶς παρακαλῶ πιό γρήγορα ποιές εἶναι οἱ διαθέσεις τοῦ κόσμου σχετικά μ' αὐτό, πῶς πάει ἡ προπαγάνδα Σας καί ἄν ὑπάρχει ἐλπίδα ὅτι ἡ πλειοψηφία ἀκολουθεῖ σωστή ἄποψη. Θέλουμε νά ἐκδόσουμε μπροσούρα

πρός τούς έβραίους έργάτες, πού νά λέει ότι είναι άναγκαία ή στενή ένότητα, ότι είναι παραλογισμός ή όμοσπονδία καί ή «έθνική» πολιτική *.

Γράφτηκε στίς 3 τοῦ 'Απρίλη 1903
Στάλθηκε άπό τό Λονδίνο στή Σαμάρα

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

207

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

6. IV. 03.

Διαβιβάζοντας στήν ΟΕ τήν αΐτηση τοῦ Τμήματος έξωτερικοῦ τῆς ΟΕ, θά Σᾶς συμβουλεύαμε έπίμονα νά μή διευρύνετε μέ κανέναν τρόπο τίς άρμοδιότητες τοῦ Τμήματος έξωτερικοῦ τῆς ΟΕ καί νά μή τοῦ έπιτραπεῖ νά πλατύνει ἔστω καί κατά ἕναν πόντο τά πλαίσιά του, πράγμα πού έπιδιώκει μέ ὅλες τίς δυνάμεις του. Γιά τό συμφέρον τῆς ὑπόθεσης, οἱ άρμοδιότητες τοῦ Τμήματος έξωτερικοῦ τῆς ΟΕ σέ καμιά περίπτωση δέν πρέπει νά ξεπερνοῦν τά πλαίσια τῆς προετοιμασίας τοῦ συνωμοτικοῦ μέρους τοῦ συνεδρίου, τῆς συγκέντρωσης χρημάτων καί, τό πολύ-πολύ, τῆς συζήτησης τῶν ὅρων τῆς ἕνωσης τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν όργανώσεων τοῦ έξωτερικοῦ μέ τή μορφή τῆς *προκαταρκτικῆς* προετοιμασίας τοῦ ζητήματος αὐτοῦ. Σχετικά μέ τό πρῶτο σημεῖο α) εἴμαστε κατηγορηματικά ένάντια στό νά δοθεῖ στίς έπιτροπές ή διεύθυνση τοῦ Τμήματος έξωτερικοῦ τῆς ΟΕ. Αὐτό δέν χρειάζεται καθόλου μέ τίς δοσμένες άρμοδιότητες τοῦ Τμήματος έξωτερικοῦ τῆς 'Οργανωτικῆς 'Επιτροπῆς. Εἶναι καί πολύ έπικίνδυνο άπό τήν ἄποψη τῆς καθυστέρησης καί τῆς σύγχυσης. Σχετικά μέ τή δημοσίευση θά πρέπει νά γίνει άνοιχτή δήλωση ὅτι ὅλα θά δημοσιεύονται στήν «Ἴσκρα» (ή άναγνώρισή της άπομέρους τῆς πλειοψηφίας τῶν έπιτροπῶν άποτελεῖ τήν έπίσημη δικαιολόγηση τοῦ πράγματος αὐτοῦ). Θά πρέπει νά συστήσουμε έπίσημα στίς ἄλλες όργανώσεις νά άναδημοσιεύουν άπό τήν «Ἴσκρα» ὅλες τίς δηλώσεις τῆς 'Οργανωτικῆς 'Επιτροπῆς. Σχετικά μέ τίς έπαφές τῆς ΟΕ μέ τό Τμῆμα έξωτερικοῦ τῆς ΟΕ θά συμβουλεύαμε νά γίνονται ἔτσι: ή ΟΕ μέ τό δρόμο πού ἔχει στή διάθεσή της θά ἔρχεται σ' έπαφή *μέ τόν Ντέιτς (ό Ντέιτς* εἶναι γραμματέας τοῦ Τμήματος έξωτερικοῦ τῆς ΟΕ,

* Δέν βγῆκε τέτια μπροσούρα στό έκδοτικό τῆς «Ἴσκρα». *Ἡ Σύντ.*

δπου συμμετέχουν καί ὁ *Ἀλεξάντρ καί ὁ Λόχοφ).* Καί μέ τόν Ντέιτς θά σᾶς φέρνουμε σ' ἐπαφή ἐμεῖς, δπως καί πρῶτα. Αὐτό εἶναι ἀπόλυτα φυσικό: τό Τμῆμα ἐξωτερικοῦ τῆς ΟΕ ἔβγαλε γραμματέα καί σεῖς τόν ἐγκρίνατε.

Στό 2ο ζήτημα θά Σᾶς συμβουλεύαμε νά ἀπαντήσετε μέ συγκατάθεση, καί στό 3ο μέ διευκρίνιση δτι ἡ ἡμερήσια διάταξη θά ὑποβληθεῖ καί τώρα γίνεται ἡ ἐπεξεργασία της.

Στάλθηκε ἀπό τό Μόναχο στό Χάρκοβο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

208

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΠΛΕΧΑΝΟΦ

10/ IV. 03.

Ἀγαπητέ Γκ. Β.! Αὐτές τίς μέρες ἤμουν πάλι ἀδιάθετος καί γι' αὐτό δέν Σᾶς ἀπάντησα. Τό ἀρθράκι γιά τήν Μπρεσκόβσκαγια τό πῆρα, δμως ἄργησε γιά τό φύλλο αὐτό. Θά μπεῖ στό ἑπόμενο.

Γράφετε γιά τήν ἀλληλέγγυα εὐθύνη; (τή «Σ.-Πετερμπούργκσκιγε Βέντομοστι» [236] ἔδοσα ἐντολή νά Σᾶς τή στείλουν). Καλά θά ἦταν γιά τό ἐρχόμενο φύλλο νά εἴχαμε ἄρθρο γι' αὐτό. Ὁ περαστικός ἔφυγε. Δέν ξέρω δμως ἄν θά μπορέσει νά στρώσει τή δουλιά. Πάντως μοῦ ἔδοσε τή συγκατάθεσή του νά μεσολαβήσει ἡ ΟΕ.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. Δικός Σας...

P. S. Δέν γράφετε τίποτε γιά τήν μπροσούρα μου *. Παρακαλῶ, δόστε την γιά στοιχειοθέτηση τό γρηγορότερο: εἶναι πολύ σπουδαῖο νά μή καθυστερήσει. Ἄν κάποιος ἀκόμη ἐνδιαφέρεται μπορεῖ νά τοῦ δόσετε τό δοκίμιο, δχι δμως τό χειρόγραφο.

Στάλθηκε ἀπό τό Λονδίνο στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. IV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* Πρόκειται γιά τήν μπροσούρα «Πρός τή φτωχολογιά τοῦ χωριοῦ» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 7ος, σελ. 127-201). *Ἡ Σύντ.*

209

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ε. Μ. ΑΛΕΞΑΝΤΡΟΒΑ

Προσωπικό ἀπό τόν Λένιν

Διάβασα τό ἐκτεταμένο γράμμα Σας[237]. Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ. Κάλλιο ἀργά, παρά ποτέ. Μέ παρακαλεῖτε νά μή παραθυμώσω. Θά Σᾶς πῶ εἰλικρινά ὅτι θύμωσα λιγάκι καί περισσότερο χαμογελοῦσα, ὅταν θυμήθηκα τήν τελευταία συζήτησή μου μπροστά στίς πόρτες τοῦ «κατώγιου» μέ κάποιον Ζάκ, πού ἔβρισκε τότε (τότε!) ὅτι ἐμεῖς πολύ λίγο διατάζουμε. Ὅτι οἱ δουλιές δέν τακτοποιοῦνται ἀμέσως μέσα στήν ΟΕ, ὅτι ὑπάρχει ἀκόμη πολύ μεγάλη ἀκαταστασία καί ἀναρχία, τό ἤξερα καί δέν περίμενα κάτι τό διαφορετικό. Ἐνάντια σ' αὐτά δέν ὑπάρχουν ἄλλα φάρμακα, ἐκτός ἀπό τήν ἐπίμονη θεραπεία (ὁ χρόνος καί ἡ πείρα) καί ἕνα πολύ δραστικό μέσο (τό γενικό συνέδριο τοῦ Κόμματος). Ἀπό καιρό ἤδη ἔγραφα καί ἐπαναλαμβάνω: βιαστεῖτε, μά τήν ἀλήθεια, μ' αὐτό τό μέσο, ὅσο εἶναι δυνατό· διαφορετικά ἡ πείρα σας διακινδυνεύει νά πάει ἐντελῶς *χαμένη*.

Σχετικά μέ τά ζητήματα 1) τοῦ Γιούρι *, 2) τοῦ γραφείου καί 3) τῆς φιλονικίας τοῦ Ἰγκνάτ μέ τόν μπουντιστή δέν πρόκειται νά γράψω. Αὐτό ἐνμέρει πάλιωσε, ἐνμέρει πρέπει νά λυθεῖ ἐπιτόπου καί ἡ συμβουλή μου γι' αὐτό τό τελευταῖο μέρος θά ἦταν (παρά τή γνώμη τοῦ φίλου μου Ζάκ) στήν καλύτερη περίπτωση περιττή. Τό μέρος αὐτό ὀφείλετε νά τό λύσετε ἐσεῖς (ὅλοι σας) μόνοι σας, πρέπει ὄχι μέ τήν ἔννοια τῆς sollen **, ἀλλά μέ τήν ἔννοια τῆς müssen ***.

Θά μιλήσω γιά τήν Μπούντ, τό P. P. S.[238] καί τήν «αἵρεση».

Κατά τή γνώμη μου, ἀπέναντι στήν Μπούντ τυπικά πρέπει νά κρατᾶμε στάση ἄψογη καί νομιμόφρονη (νά μή τή χτυπᾶμε κατάμουτρα), ταυτόχρονα ὅμως νά εἴμαστε πολύ ψυχροί, κουμπωμένοι μέ ὅλα τά κουμπιά καί πάνω σέ νόμιμη βάση νά τήν κολλᾶμε στόν τοῖχο ἀμείλικτα καί διαρκῶς, προχωρώντας ἄφοβα ὥς τό τέλος. Ἄς φύγουν ἅμα θέλουν, ἐμεῖς ὅμως δέν πρέπει νά τούς δόσουμε καί τήν παραμικρή ἀφορμή, ἔστω καί ἴχνος ἀφορμῆς γιά διάσπαση. Φυσικά, ὥσπου νά συνέλθει τό συνέδριο πρέπει νά τηρηθοῦν ὅλες οἱ τυπικότητες, δέν ὑπάρχει ὅμως λόγος νά ἀνοίξουμε τά χαρτιά μας. Γράφετε: ὁ μπουντιστής καί ξέρει ὅτι ἐμεῖς φροντίζουμε γιά τήν «Ἴσκρα» καί σωπαίνει, ἄν καί δέν ἔχουμε τό δικαίωμα νά τό κάνουμε αὐτό ἐξονόματος τῆς ΟΕ. Κατά τή γνώμη μου, αὐτό δέν πρέπει νά γίνεται

* Γιούρι — συνωμοτική ὀνομασία τῆς ὁμάδας «Γιούζνι Ραμπότσι». *Ἡ Σύντ.*

** — ὑποχρέωσης. *Ἡ Σύντ.*

*** — ἀναγκαιότητας. *Ἡ Σύντ.*

ἀπομέρους τῆς ΟΕ, ἀλλά ἀπό κάθε μέλος *προσωπικά* καί νά μήν ἐπικαλεῖται τήν ΟΕ, ἀλλά *τίς ἐπιτροπές πού ἀναγνώρισαν τήν «Ἴσκρα»*. Θά ἔχουμε τό ἴδιο καί πολύ μεγαλύτερο μάλιστα ἀποτέλεσμα (χωρίς νά ὑπάρχει κανένας «πράκτορας»), ἐνῶ ἡ τυπική πλευρά εἶναι ἄψογη. Ἕνα ἀπό τά *πιό σημαντικά* καθήκοντα τῆς στιγμῆς εἶναι ἡ προετοιμασία τῶν ἐπιτροπῶν ἐνάντια στήν Μπούντ, κι' αὐτό μπορεῖ νά γίνει πέρα γιά πέρα χωρίς νά παραβιάζεται ἡ τυπική πλευρά.

Τό ἴδιο ἀκριβῶς εἶναι ἀνώφελο νά μιλάει κανείς μέ τό P. P. S. γιά τίς «πεποιθήσεις *τῶν μελῶν* τῆς ΟΕ». Γιά τήν ΟΕ θά ἔπρεπε νά ποῦμε: ἑτοιμάζουμε τό συνέδριο, *αὐτό* θά ἀποφασίσει, ὅσο γιά τό ζήτημα τῶν «πεποιθήσεων», νά μή σωπαίνουμε, ἀλλά νά ἐπικαλούμαστε ὄχι τήν ΟΕ, ἀλλά τήν «Ἴσκρα» *καί πιό πολύ* τίς ἐπιτροπές πού ἀναγνώρισαν τήν «Ἴσκρα». Ἔπειτα θά πρέπει νά ἐξασφαλίσουμε ἀπό τό P. P. S. ἔστω καί ἕνα μικρό, ἀλλά ἐπίσημο χαρτάκι (γράμμα) καί νά μή τούς λέμε «ἐμεῖς εἴμαστε ἀντεθνικιστές» (γιά ποιό λόγο νά φοβίζουμε ἄσκοπα τούς ἀνθρώπους;), ἀλλά νά τούς πείθουμε μέ τό μαλακό, ὅτι τό πρόγραμμά μας (ἡ ἀναγνώριση τοῦ δικαιώματος τῆς ἐθνικῆς αὐτοδιάθεσης) εἶναι ἀρκετό καί γι' αὐτούς, προκαλώντας τους νά προβαίνουν σέ ὁρισμένες ἀντιδηλώσεις καί νά *ἀπευθύνονται ἐπίσημα* στήν ΟΕ καί τό συνέδριο. Τό κυριότερο ἀτού μας ἀπέναντι στό P. P. S. εἶναι ὅτι ἀναγνωρίζουμε καταρχήν τήν ἐθνική αὐτοδιάθεση, ὅμως σέ λογικά ὅρια πού καθορίζονται ἀπό τήν ἑνότητα τῆς προλεταριακῆς ταξικῆς πάλης.

Γιά νά μή ξεχάσω: τούς ἐκπροσώπους τῆς ρωσικῆς ὀργάνωσης τῆς «Ἴσκρα» στήν ΟΕ ἐγώ ἀσφαλῶς δέν τούς ξέρω. Καί τί μοῦ χρειάζεται νά τούς ξέρω; Καί γιατί νά εἶναι «ἐκπρόσωποι»;; Ἡ ΟΕ ἀπό πολύ καιρό *προσέλαβε* κάθε καλό ἄνθρωπο, καί σέ καμιά περίπτωση δέν προσέλαβε «ἐκπροσώπους»; Μήπως αὐτό δέν εἶναι σωστό;

Κατά τή γνώμη μου, ἔχει σημασία νά ἐκμεταλλευτοῦμε τή διαφορά πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στή ρωσική ὀργάνωση τῆς «Ἴσκρα» καί στήν ΟΕ ἀκριβῶς γιά νά εἶναι τά πράγματα ἄψογα ἀπό τυπική πλευρά.

Τώρα γιά τήν «αἵρεση». Ἤ ἐγώ δέν σᾶς καταλαβαίνω καλά, ἤ αὐτό εἶναι μεγάλο λάθος. Ἐπειδή τό γράμμα Σας εἶναι ὑπερβολικά σύντομο, δέν μοῦ ἀπομένει σχετικά μ' αὐτό τό (πολύ σοβαρό) σημεῖο παρά νά πάρω τά λόγια σας à la lettre *. Τέσσερις αἱρετοί «ὀργανώνουν» καί τήν ΚΕ καί τό ΚΟ!! Αὐτό, μέ συγχωρεῖτε γιά τήν εἰλικρίνεια, εἶναι ἁπλῶς γελοῖο, γιατί Ἐσεῖς πρέπει νά ξέρετε ὅτι μόνο τά μέλη τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς + *μεμονωμένοι* ἄνθρωποι, πού βρίσκονται ἔξω

* — στήν κυριολεξία. *Ἡ Σύντ.*

ἀπ' αὐτή καί καλοῦνται γιά σύσκεψη, εἶναι ἁρμόδια «νά ὀργανώσουν» τό ΚΟ (δηλ. μποροῦν γιατί *ξέρουν τήν ὑπόθεση* κι' ἔχουν τήν ἀπαιτούμενη πείρα), καί γιά νά ὀργανώσουν τήν ΚΕ πάλι εἶναι ἁρμόδιοι μόνο ἔμπειροι πρακτικοί + μεμονωμένοι ἄνθρωποι πού καλοῦνται γιά σύσκεψη (ἄν ξέρετε τέτιους ἀνθρώπους). Ἤ μήπως ξέρετε καί «τέσσερις» τέτιους πού ἔχουν *π ε ί ρ α* καί γνώσεις γιά ὅλα αὐτά τά ζητήματα;;; Ἄν ναί, τότε ὀνομάστε τους — μιλῶ ὄχι στ' ἀστεῖα, ἀλλά στά σοβαρά, γιατί τό γράμμα μου εἶναι προσωπικό καί εἶναι σοβαρό γιά μένα νά διευκρινίσω τή σκέψη Σας.

Ἄν δέν κάνω λάθος, Ἐσεῖς ἐπιδιώκετε μονοπρόσωπη ἐξουσία καί «σταθερό χέρι». Εἶναι καλό πράγμα καί ἔχετε ἀπόλυτα δίκιο ὅτι αὐτό ἀκριβῶς μᾶς χρειάζεται. Ἔτσι ὅμως μονοκόμματα, ὅπως φαίνεται σέ Σᾶς, δέν μπορεῖ νά τό πετύχει κανείς. Γιά τά $^{9}/_{10}$ ἀπό τίς τρέχουσες δουλιές εἶναι ὁπωσδήποτε ἀπαραίτητα 2 κέντρα. Αὐτά συγκροτοῦνται τώρα μόνα τους, ἀκόμη καί ἄν ἐμεῖς δέν τό θέλαμε αὐτό. Καί γιά τήν καλή ὅμως τάξη πρέπει νά ἐπιδιώκουμε 1) ἐπίσημο τρόπο γιά τή συνένωση τῶν δυό αὐτῶν κέντρων (λ.χ., μιά ἐπιτροπή μέ ἀντιπροσώπους καί ἀπό τά δυό), 2) ἐλάττωση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν καί στά δυό κέντρα, ἤ σχηματισμό ἐκτελεστικῶν ἐπιτροπῶν μέσα στά δυό κέντρα καί, τό πιό σοβαρό, 3) αὐστηρή καί *ἐπίσημη* κατανομή τῶν ἁρμοδιοτήτων ἀνάμεσα στά χωριστά μέλη τῶν κέντρων, ἔτσι πού ὅλα τά μέλη καί τῶν δυό κέντρων νά *ξέρουν* ἐπακριβῶς τί δουλιά ἀνατέθηκε στό κάθε μέλος, ποιό ἀπό τά μέλη (καί τῶν δυό κέντρων) ἔχει δικαίωμα *νά ἀποφασίζει* (ἀκόμη καί νά μιλάει) στόν κάθε τομέα ζητημάτων καί ποιός εἶναι ὁ τρόπος παραπομπῆς τῆς ὑπόθεσης στή γενική συνέλευση τοῦ ἑνός ἤ καί τῶν δυό κέντρων.

Εἶμαι βέβαιος ὅτι θά μετριάσετε πιό πολύ ἀκόμη τίς ἀπαιτήσεις Σας καί θά συμφωνήσετε ὅτι αὐτό εἶναι τό maximum τῶν ἄμεσων ἐπιθυμιῶν. Κι' αὐτό εἶναι πολύ, πάρα πολύ δύσκολο, καί γιά τόν καταμερισμό τῶν ἁρμοδιοτήτων *ἐγώ δέν βλέπω* ἀπόλυτα κατάλληλους, κατατοπισμένους, ἔμπειρους ἀνθρώπους. Ἡ ἔλλειψη ὀργάνωσης καί σέ σᾶς *κ α ί σ έ μ ᾶ ς* (νά μή σκέπτεστε μόνο γιά τόν ἑαυτό σας, κ.κ. μέλη τῆς ΟΕ, γιατί ἐσεῖς «ὀργανώνετε» *ὅλο* τό Κόμμα) εἶναι τεράστια, ἀπερίγραπτη, ἀφάνταστη καί δέν χρειάζεται νά ἐπινοοῦμε pia desideria *, ἀλλά τά πρακτικά, τά *σταθερά,* τά «πρῶτα βήματα».

Σᾶς διατύπωσα *εἰλικρινά* τήν ἄποψή μου καί θά ἤμουν πολύ εὐχαριστημένος ἄν ἀνταλλάσαμε κι' ἄλλα γράμματα. Γιά τά ζητήματα αὐτά, Ἐσεῖς, μά τήν ἀλήθεια, *πρέπει* νά γράφετε συχνότερα καί

* — εὐσεβεῖς πόθους. *Ἡ Σύντ.*

λεπτομερέστερα. Δέν φέρνω καμιά ἀντίρηση ἄν ἀνακοινώσετε τό γράμμα αὐτό σέ ὅλη τήν ΟΕ, καί θά τό ἐπιθυμοῦσα ἀκόμη, ὅμως ἀφήνω νά τό ἀποφασίσετε Σεῖς. Κάνατε καλά πού σημειώσατε *σέ ποιόν* ἀπευθυνόταν τό γράμμα Σας.

Εὔχομαι ὅ,τι ποθεῖτε. Μετριάστε τίς ἀπαιτήσεις Σας καί βιαστεῖτε, βιαστεῖτε, βιαστεῖτε, χρησιμοποιώντας τό «πολύ δραστικό μέσο». Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 22 τοῦ Μάη 1903

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

210

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Μ. ΚΡΖΙΖΑΝΟΒΣΚΙ

Προσωπικό ἀπό τόν Λένιν.

Ἀγαπητέ φίλε! Μέ στενοχωρεῖ πάρα πολύ ἡ μακρόχρονη σιωπή σου. Καταλαβαίνω θαυμάσια γιατί δέν ἔχεις ὄρεξη νά γράψεις, πόσο δύσκολο, ἄν ὄχι ἀδύνατο, εἶναι νά γράψεις γιά ἕνα σωρό μικροπράγματα, ὅμως μή ξεχνᾶς ὡστόσο, πώς αὐτά τά (συχνά ἀνιαρά) μικροπράγματα γλιστροῦν σέ μᾶς ἀπό ἄλλες πηγές. Γράψε τουλάχιστο δυό λόγια, τουλάχιστο τή γενική σου κατεύθυνση νά σημειώσεις, πράγμα στ' ἀλήθεια ἀναγκαῖο, ἀλλιῶς μᾶς φέρνεις καί μᾶς σέ δύσκολη θέση γιά σένα. Μᾶς ἔχουν ξεκουφάνει, φωνάζοντας γιά *διενέξεις* στήν ΟΕ, γιά μάλωμα μέ τόν Γιούρι, γιά μάλωμα ἐξαιτίας τῆς Λίζας κτλ. Ὅλα αὐτά, βέβαια, ἐγώ τά ἀκούω χωρίς διάθεση καί δέν θέλω ποτέ νά ἀσχοληθῶ (προσωπικά) μέ τίποτε ἀπ' αὐτά πρίν πάρω γράμμα σου ἤ πρίν σέ συναντήσω, πόσο ὅμως πιό εὐχάριστο θά ἦταν ἄν εἶχα μιά εἰδησούλα σου. Ὅμως πέρασαν μῆνες καί σύ τίποτε δέν γράφεις! Λοιπόν, θά περιμένω νέα σου, θά σοῦ πῶ ὅμως τή γνώμη μου σύντομα: μοῦ φαίνεται (δέν μπορῶ νά εἶμαι βέβαιος) πώς μέ τή Λίζα παρασύρθηκες λίγο (δέν εἶναι ἄνθρωπος πρακτικός αὐτή ἡ Λίζα καί στριφογυρίζει ἄσκοπα, χωρίς νά κάνει τή δουλιά της), πώς οἱ καταγγελίες ἐνάντια στόν Γιούρι εἶναι μεγαλοποιημένες, πώς τό πιό, τό πιό, τό πιό βασικό εἶναι *νά βιαστοῦμε γιά τό συνέδριο,* νά βιαστοῦμε μέ κάθε τρόπο.

Πῶς πάει ὁ Κούρτς; Ἔμαθα τώρα τελευταῖα γιά τήν ὑγεία του καί πείστηκα πώς ἦταν ἀβάσιμη ἡ δυσαρέσκειά μου πρός αὐτόν (νά τοῦ τό πεῖς αὐτό ἄν μπορεῖς, ὅμως συμπληρώνω πώς ἔφταιξε κι' αὐτός μέ τή σιωπή του). Πῶς ἦρθες σ' ἐπαφή μέ τόν Ζάκ καί τόν Κόστια; Τί ἀνοησία εἶναι αὐτή πού κηρύσσει ὁ Ζάκ ἐνάντια στά δυό κέντρα

καί δέν θά μπορέσεις μήπως νά τόν λυγίσεις αὐτόν τόν ἔξυπνο, ἀλλά ἀδέξιο νεαρό; Πῶς πάει ὁ μεντβεζιόνοκ; Τί τόν συμβούλεψες; Σοῦ σφίγγω δυνατά τό χέρι.

Δικός σου...

Γράφτηκε στίς 24 τοῦ Μάη 1903
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στή Σαμάρα

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

211

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. ΝΤ. ΜΠΟΝΤΣ-ΜΠΡΟΥΓΕΒΙΤΣ

16/VII. 03.

᾿Αγαπητέ Β. Ντ.! ῾Ο Γκ. Β. μοῦ εἶπε ὅτι μπορεῖτε νά βρεῖτε σέ κάποιον γνωστό Σας τό ἐγκυκλοπαιδικό λεξικό τοῦ Μπροκχάους καί ᾿Εφρόν. ῎Αν εἶναι ἔτσι, πολύ θά Σᾶς παρακαλοῦσα νά μοῦ ἐξασφαλίσετε ἐκείνους τούς τόμους, ὅπου εἶναι δημοσιευμένα τά παρακάτω ἄρθρα:

᾿Αγρότες,
Δουλοπαροικία,
Δουλοπαροικιακή οἰκονομία,
᾿Αγγαρία,
Γεώμορο.

Μοῦ εἶναι μεγάλη ἀνάγκη νά χρησιμοποιήσω αὐτούς τούς τόμους γιά τό ἄρθρο πού γράφω ἐπειγόντως *. Παρακαλῶ γράψτε μου ἄν μπορεῖτε νά τούς βρεῖτε.

Δικός Σας *Λένιν*

Τώρα πῆρα τήν μπροσούρα τοῦ ῎Ενγκελς [239] καί Σᾶς τή στέλνω. Παρακαλέστε τήν Β. Μ. νά μεταφράσει *ὅλες* τίς Vorbemerkung ** καί νά μοῦ ἐπιστρέψει τήν μπροσούρα τό γρηγορότερο.

Πότε θά μποροῦσε νά τήν ἐπιστρέψει;

Μόλις τώρα πῆρα τήν ἔκθεσή Σας [240]. Εὐχαριστῶ!

Γράφτηκε στή Γενεύη (τοπικό)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στό περιοδικό «᾿Οκτιάμπρ», τεῦχ. 12

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* ῾Ο Β. Ι. Λένιν τότε ἔγραφε τό ἄρθρο «᾿Απάντηση στήν κριτική τοῦ δικοῦ μας σχεδίου προγράμματος» (βλ. ῞Απαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 7ος, σελ. 215-230). *Ἡ Σύντ.*

** — προκαταρκτικές σημειώσεις. *Ἡ Σύντ.*

212

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Μ. ΚΑΛΜΙΚΟΒΑ

7. IX. 03.

Μόλις πῆρα τό γράμμα Σας καί σπεύδω νά σᾶς ἀπαντήσω [241]. Βλέπω μάλιστα ὅτι Ἐσεῖς εἶστε πιά ἐνημερωμένη καί ὅτι τό σύνολο τῶν πληροφοριῶν πού σᾶς ἔδοσαν τήν ἐνημέρωση αὐτή εἶναι χρωματισμένο, καί διαφορετικά βέβαια δέν μποροῦσε νά γίνει, ἔχει μιά συγκεκριμένη ἀπόχρωση. Καταλαβαίνω ἐπίσης ὅτι αὐτό πού ἔγινε δέν μπορεῖ παρά νά Σᾶς βασανίζει.

Ἀλλά ἄλλο πράγμα εἶναι νά ξέρεις καί ἄλλο νά καταλαβαίνεις, ὅπως σωστά γράφετε, καί εἶμαι ἀπόλυτα βέβαιος ὅτι αὐτό πού ἔγινε δέν μπορεῖ νά ἐξηγηθεῖ ἀπό τήν ἄποψη τῆς «ἐπίδρασης μιᾶς φοβερῆς νευρικῆς ὑπερκόπωσης». Ἡ νευρική ὑπερκόπωση μποροῦσε νά προκαλέσει μόνο ἀκράτητη ὀργή, λύσσα καί ἀπερίσκεπτη στάση ἀπέναντι στά ἀποτελέσματα, τά ἴδια ὅμως τά ἀποτελέσματα ἦταν ἐντελῶς ἀναπόφευκτα, ἀναμένονταν ἀπό καιρό, ἦταν ἁπλῶς ζήτημα χρόνου.

«Ἀπατεῶνες» καί «πραιτωριανοί» — λέτε Σεῖς. Δέν εἶναι ἔτσι. Ἡ πολιτική συσπείρωση σέ ὁμάδες ἦταν im Grossen und Ganzen * ἡ ἑξῆς: 5 μπουντιστές, 3 ὀπαδοί τοῦ «Ραμπότσεγε Ντιέλο», 4 ὀπαδοί τῆς «Γιούζνι Ραμπότσι», 6 τοῦ «βάλτου» ἤ ἀσταθεῖς, 9 ἰσκριστές τῆς ἤπιας γραμμῆς (ἤ τῆς Zickzackkurs **) καί 24 ἰσκριστές τῆς συνεποῦς γραμμῆς: αὐτοί εἶναι οἱ θετικοί καί κατά προσέγγιση, βέβαια, ψῆφοι. Ὑπῆρχαν περιπτώσεις πού ὅλα μπερδεύονταν διαφορετικά,ὅμως, à vol d' oiseau ***, οἱ ὁμάδες σέ τελική ἀνάλυση ἦταν ἀκριβῶς αὐτές. Ἡ πιό σημαντική περίπτωση μπερδέματος (στό πρόβλημα τῆς ἰσοτιμίας τῶν γλωσσῶν), ὅταν κλονίστηκαν πολλοί ἰσκριστές, ἄφησε μαζί μας ὄχι λιγότερους ἀπό 23 (σέ σύνολο 33 ἰσκριστῶν) καί μάλιστα ἀπ' αὐτούς τούς 23 οἱ «μαρτοφικοί» ἦταν μειοψηφία. Καί ξέρετε τά ἀποτελέσματα τῆς ψηφοφορίας στή συνέλευση τῶν 16; Τῶν 16 *μελῶν τῆς ὀργάνωσης τῆς «Ἴσκρα»*, καί ὄχι τῶν «ἀπατεώνων» καί οὔτε τῶν «πραιτωριανῶν»; Ξέρετε ὅτι κι' ἐδῶ ὁ Μάρτοφ *μειοψήφησε* καί στό ζήτημα σχετικά μέ τά πρόσωπα, πού ἦταν τό μῆλο τῆς ἔριδος, *καί στό ζήτημα σχετικά μέ τούς καταλόγους;*

Ἡ μειοψηφία τῶν ἰσκριστῶν τῆς ἤπιας γραμμῆς ἤ τοῦ ζίγκ-

* — γενικά καί στό σύνολο. *Ἡ Σύντ.*
** — τῆς γραμμῆς τοῦ ζίγκ-ζάγκ. *Ἡ Σύντ.*
*** — στά πεταχτά. *Ἡ Σύντ.*

ζάγκ νίκησε τήν πλειοψηφία (στό ζήτημα τοῦ καταστατικοῦ, καί ὄχι μιά φορά) χάρη στό συνασπισμό τῆς Μπούντ + τοῦ βάλτου + τῶν ὀπαδῶν τῆς «Γιούζνι Ραμπότσι». Καί ὅταν ἡ Μπούντ καί τό «Ραμπότσεγε Ντιέλο» ἀποχώρησαν, ἡ πλειοψηφία τῶν ἰσκριστῶν πῆρε τή ρεβάνς. Voilà tout *. Καί κανένας δέν ἀμφιβάλλει ὅτι ὁ Μάρτοφ θά μᾶς νικοῦσε καί στό ζήτημα τῶν κέντρων, ἄν δέν ἀποχωροῦσε ἡ Μπούντ. Καί ἀπό τό ἀποτέλεσμα αὐτό νά βγάζουμε τό συμπέρασμα ὅτι εἶναι προσβολή, βρισιά, διάσπαση τοῦ Κόμματος! Αὐτό εἶναι παραλογισμός. Ἐπινοοῦν ὅτι οἱ «πραιτωριανοί» τούς ἀπηύθυναν τή συκοφαντική κατηγορία γιά ὀπορτουνισμό, κηλίδωναν καί ἔδιωχναν δραστήριους ἀνθρώπους etc. Ὅλα αὐτά εἶναι κούφια λόγια, ἀποτέλεσμα προσβλημένης φαντασίας, rien de plus**. Κανέναν, ἀπολύτως κανέναν δέν «κηλίδωσαν» καί δέν ἔδιωξαν ἀπό τή δουλιά, ἀπό τή συμμετοχή στήν ὑπόθεση. Εἶχαν ἀπομακρύνει μόνο μερικούς ἀπό τό *κέντρο* — γι' αὐτό νά θιγόμαστε; Γι' αὐτό νά διασποῦμε τό Κόμμα; Ξεκινώντας ἀπ' αὐτό νά δημιουργοῦμε τή θεωρία τοῦ ὑπερσυγκεντρωτισμοῦ; Νά φωνάζουμε γιά σφίξιμο τῶν λουριῶν etc.; Ποτέ δέν ἀμφέβαλλα ἔστω καί γιά μιά στιγμή καί δέν μπορῶ νά ἀμφιβάλλω ὅτι ἡ τριάδα τῶν συντακτῶν εἶναι ἡ *μόνη* ἀληθινά δραστήρια τριάδα, πού δέν διασπᾶ τίποτε, ἀλλά προσαρμόζει τήν παλιά «οἰκογενειακή» Συντακτική ἐπιτροπή σέ *ὑπεύθυνο ὄργανο*. Ἀκριβῶς ἡ οἰκογενειακότητα τῆς ἑξάδας μᾶς τυραννοῦσε ἐπί τρία ὁλόκληρα χρόνια. *Ἐσεῖς τό ξέρετε αὐτό πολύ καλά,* καί ἀπό τή στιγμή πού ἡ «Ἴσκρα» ἔγινε Κόμμα καί τό Κόμμα ἔγινε «Ἴσκρα», ἐμεῖς *ὀφείλαμε,* εἴμασταν *ὑποχρεωμένοι* νά ξεκόψουμε ἀπό τήν ἑξάδα, νά ξεκόψουμε ἀπό τίς οἰκογενειακότητες. Γι' αὐτό ἀκριβῶς κι' ἐγώ δήλωσα ἤδη μπροστά στό συνέδριο ὅτι θά ζητήσω ἐλευθερία στήν ἐκλογή τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς respective *** τῆς τριάδας, πού ἀποτελεῖ καί τή μοναδική βάση γιά μιά ἀποτελεσματική πρόσληψη.

Τό ξέκομα ἀπό τίς «οἰκογενειακότητες» ἦταν ὁπωσδήποτε ἀναγκαῖο γιά τή δουλιά καί εἶμαι βέβαιος ὅτι ὁλόκληρη ἡ ἑξάδα θά ἀποδεχόταν εἰρηνικά τήν τριάδα αὐτή, ἄν δέν ἐπακολουθοῦσαν καυγάδες γιά τήν 1η § καί τήν ΚΕ. *Μόνο* οἱ καυγάδες αὐτοί χρωμάτισαν στά μάτια τους τήν τριάδα μ' αὐτό τό «φοβερό» ἀπόλυτα κάλπικο χρῶμα. Τίποτε ἀπολύτως «φοβερό» δέν ὑπῆρχε, τό ζόρισμα ὅμως τοῦ Zickzackkurs ἦταν ἀπαραίτητο καί ἡ

* — Αὐτό εἶναι ὅλο. *Ἡ Σύντ.*

** — τίποτε περισσότερο. *Ἡ Σύντ.*

*** — ἤ. *Ἡ Σύντ.*

πλειοψηφία τῶν *ἰσκριστῶν* (καί στό συνέδριο καί μέσα στήν ὀργάνωση τῆς «Ἴσκρα») τό καταλάβαινε αὐτό θαυμάσια.

Ὄχι, ἐπαναλαμβάνω, τό ἀποτέλεσμα δέν εἶναι «ἀπροσδόκητη κακοτυχία», τό ἀποτέλεσμα δέν εἶναι «κομμάτιασμα τοῦ συνόλου». Δέν εἶναι ἀλήθεια. Δέν εἶναι ἀλήθεια ὅτι μπορεῖ κανείς νά στείλει στό ἀνάθεμα τή μέρα «πού πῆρε τό ἀξίωμα» ἤ νά πεῖ ὅτι ὅλη ἡ παλιά μας δουλιά θά ἔμενε γιά πάντα μαρτύριο τοῦ Ταντάλου. Καί στό Κόμμα πάνω στήν ἐπίσημη βάση του, ὅταν τό *π ᾶ ν* ὑποτάσσεται στό καταστατικό * (πού γι' αὐτό ἐμεῖς δικαιολογημένα παλεύαμε μέ ἀπόγνωση, παλεύαμε γιά τό καθετί ὥς τήν πιό μικρή λεπτομέρεια ἐνάντια στόν Μάρτοφ, πού *νίκησε* ἐδῶ), σέ ἕνα τέτιο Κόμμα ἡ παλιά οἰκογενειακή Συντακτική ἐπιτροπή (πού μέσα σέ τρία χρόνια *καμιά φορά,* εἶναι γεγονός, δέν συνῆλθε σάν ἑξάδα) ἦταν *ἀδύνατη,* πολύ περισσότερο πού στό Κόμμα εἶχαν μπεῖ ἤδη κατά κανόνα, πάνω σέ τυπική βάση ἕνα σωρό μή-ἰσκριστές. Καί αὐτό τό πράγμα ἀπαιτοῦσε ἀκριβῶς σταθερή καί συνεπή γραμμή καί ὄχι πολιτική τοῦ ζίγκ-ζάγκ. Δέν ὑπάρχει ἐπιστροφή πρός τό παλιό καί μόνο μιά νοσηρή φαντασία μπορεῖ νά σκιαγραφήσει τήν εἰκόνα ὅτι τόν Μάρτοφ τόν πηγαίνουν γιά σφαγή, καί ὄχι γιά κοινή δουλιά μέ τούς συντρόφους, πού ὁ καθένας τους ἔχει μιά ἀπόχρωση πολιτικῆς γραμμῆς. De facto, θά πῶ ἀκόμη ὅτι ἀποφασιστικό, πολιτικά ἀποφασιστικό (καί ὄχι φιλολογικό) κέντρο ἦταν ἡ τριάδα αὐτή *καί παλιότερα πάντοτε, ὅλα αὐτά τά τρία χρόνια, στίς 99 ἀπό τίς 100 περιπτώσεις.*

Τώρα μοῦ φαίνονται γελοῖα τά παράπονά «τους» γιά ἀπατεῶνες, γιά πραιτωριανούς, ὁ θρῆνος γιά τήν «κρυστάλλινη» Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα» — ἀφοῦ ὁ Μάρτοφ χάρη στή συμμαχία μέ τήν Μπούντ *νίκησε* τήν πλειοψηφία τῶν ἰσκριστῶν καί τά *προετοίμασε ὅλα* γιά νά νικήσει τούς ἰσκριστές μέ τή συμμαχία αὐτή καί στό ζήτημα τῶν κέντρων. Λέω, νίκησε μέ τή συμμαχία καί ὄχι μέ τή συναλλαγή καί δέν σκέπτομαι νά τούς κατηγορήσω ὅτι ἔκαναν *συναλλαγή* μέ τό βάλτο καί μέ τήν Μπούντ, κάθε ἄλλο. Ὅταν «αὐτοί» ἰσχυρίζονται ὅτι κυκλοφοροῦν ἐναντίον τους «ἀτιμωτικές φῆμες» (ὅτι εἶναι, τάχα, σύμμαχοι τῶν μπουντιστῶν) «αὐτοί» ἐπαναλαμβάνουν τό συνηθισμένο λάθος τους, συγχέουν τό προσωπικό μέ τό πολιτικό. Ἡ συναλλαγή θά ἦταν προσωπικά κάτι τό ἄσχημο. Ἡ συμμαχία *δέν* ἐξαρτιόταν *ἀπό τή θέλησή τους,* ἡ συμμαχία τους καθορίστηκε ἀπό τό λάθος τους· δέν πῆγαν αὐτοί

* Νά γιατί τά «Συντάγματα ἀνάμεσά μας» εἶναι τώρα *ἀνεφάρμοστα,* ἀπολύτως ἀνεφάρμοστα καί νομικά καί ἠθικά.

μέ τήν Μπούντ + τό βάλτο, ἀλλά ἡ Μπούντ + ὁ βάλτος + ἡ «Γιούζνι Ραμπότσι» etc. πῆγαν μ' αὐτούς, μαντεύοντας ἀμέσως ποιούς ἀπό τούς ἰσκριστές πρέπει νά ὑποστηρίξουν, ξεκινώντας ἀπό τήν ἄποψη τῶν ἀντιισκριστῶν. Ἡ Μπούντ + ὁ βάλτος etc. πολιτικά μόνο *ἀνακάλυψαν* τό ὀργανωτικό καί τό τακτικό λάθος τοῦ Μάρτοφ.

Ὅποιος ξέρει ὅλα τά γεγονότα τοῦ συνεδρίου καί ἰδιαίτερα τή διάταξη τῶν ψήφων τῶν ἰσκριστῶν (καί στό συνέδριο καί στή μυστική ὀργάνωση τῆς «Ἴσκρα»), γι' αὐτόν δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει ἀμφιβολία ὅτι δέν ὑπάρχει ἐπιστροφή πρός τά πίσω. Οἱ *ἰσκριστές* διασπάστηκαν, ὅμως ἡ «Ἴσκρα» δέν μποροῦσε νά ὑπάρξει χωρίς τούς ἰσκριστές. Καί, ἐπαναλαμβάνω, *μέσα στούς ἰσκριστές* ὁ Μάρτοφ βρισκόταν σέ ἀπόλυτη μειοψηφία, καί ἡ *διάσπαση* στό Κόμμα (πού σ' αὐτή ὁ Μάρτοφ βαδίζει *μοιραῖα* κάθε μέρα καί περισσότερο) θά ἀποδειχτεῖ ἐξέγερση τῆς μειοψηφίας, πού δέν ἔχει δίκιο καί νομικά, καί *ἀκόμη περισσότερο ἀπό τήν ἄποψη τῆς οὐσίας τῆς ὑπόθεσης*.

Δέν «κηλιδώνουμε» γιά τό λάθος οὔτε τόν Μάρτοφ, οὔτε ὁποιονδήποτε ἄλλον, ἀλλά τούς καλοῦμε *ὅλους* στή δουλιά.

Σχετικά μέ τά «ὑλικά μέσα» πού ἀναφέρετε, οἱ δουλιές μας τώρα, χωρίς συζήτηση, δέν πᾶνε καί τόσο καλά, καί οἱ πηγές τῆς Καλιφόρνιας [242] στέρεψαν. Ὅταν ὅμως εἶναι ἀνάγκη, θά ἀντέξουμε καί στίς πιό μεγάλες στερήσεις, ἀρκεῖ νά μήν ἀφήσουμε νά χαθεῖ ὅλη ἡ πολύχρονη δουλιά μας, ἐξαιτίας τῆς *δυσαρέσκειας ἀπό τή σύνθεση τῶν κέντρων* (ἀφοῦ ἀντικειμενικά *μόνο* ἐκεῖ βρίσκεται ἡ δυσαρέσκειά «τους»).

«Νά μοιράσουμε καί τόν κουβά;» * — ρωτᾶτε. Δέν νομίζω ὅτι μπορῶ νά ἀπαντήσω στό ἐρώτημα αὐτό, γιατί δέν πιστεύω νά ὑπάρχει ἀμεροληψία στό «μοίρασμα» καί μεροληπτική ἀπάντηση δέν Σᾶς χρειάζεται. Εἶμαι βέβαιος ὅτι «κομματιασμένα μέρη» δέν ὑπάρχουν, ἀλλά ὑπάρχει ἀνόητη *προσπάθεια* νά κομματιαστεῖ, νά διασκορπιστεῖ καί νά συντριβεῖ τό σύνολο (νά δημιουργηθεῖ νέα ἑστία φωτιᾶς σύμφωνα μέ τήν ἔκφρασή Σας), ἐξαιτίας τῆς ἥττας σ' *ἕνα* ζήτημα, ὅπου οἱ ἡττημένοι ἰσκριστές δέν εἶχαν καθόλου δίκιο.

Σᾶς σφίγγω τό χέρι.

Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στό Βερολίνο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1927 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό ἀντίγραφο πού ἔγραψε ἰδιόχειρα ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια

* Πρόκειται γιά τά ὑλικά μέσα τῆς «Ἴσκρα». *Ἡ Σύντ.*

213

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. ΝΤ. ΜΠΟΝΤΣ-ΜΠΡΟΥΓΕΒΙΤΣ

Ἀγαπητέ Β. Ντ.!

Σχετικά μέ τό ἄρθρο Σας συνέβη τό ἑξῆς: ἐγώ διόρθωσα τό πρῶτο δοκίμιο καί τό ἔδοσα, χωρίς νά ξέρω ὅτι ὁ Πλεχάνοφ ἀνάθεσε καί σ' Ἐσᾶς τό ἴδιο. Ἄν θέλετε περάστε αὔριο (Παρασκευή) ἀπό τό τυπογραφεῖο στίς 3³/₄, ἐγώ θά εἶμαι ἐκεῖ καί θά δοῦμε τό ἄρθρο Σας * μαζί σελιδοποιημένο.

Δικός Σας *Λένιν*

P. S. Νά γράψετε ὅμως σχόλια.

Γράφτηκε στίς 10 τοῦ Σεπτέμβρη 1903 στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

214

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Μ. ΚΡΖΙΖΑΝΟΒΣΚΙ

Εὐχαριστῶ τόν Σμίτ γιά τό μακροσκελές γράμμα του. Ἄς γράψει στόν Ἐγκόρ, καλώντας τον γιά τελευταία φορά νά λογικευτεῖ. Ὁ Ζάριν ἄς πάει ἀμέσως στόν Ἐγκόρ, ἀφοῦ πάρει ὅλες (γενικά ὅλες) τίς πληρεξουσιότητες γιά νά λύσει τίς ὑποθέσεις στίς χῶρες τοῦ Ἐγκόρ. Τακτοποιεῖστε ὅλη τήν ὑπόθεση αὐτή πληρέστερα, αὐστηρότερα καί ἀκριβέστερα. Πρέπει νά μιλήσετε κρατώντας τούς τύπους καί ὅσοναφορᾶ τούς ἐγκορικούς ** πρέπει νά προετοιμαστοῦμε γιά ἀποφασιστικό πόλεμο, πρέπει νά πετύχουμε ὁπωσδήποτε ὥστε ἡ προσπάθειά τους νά εἰσχωρήσουν στίς ἐπιτροπές νά προκαλέσει ἀμέσως ἀποφασιστική ἀπόκρουση. Πρέπει νά ἔχετε τά μάτια σας τέσσερα καί νά προετοιμάσετε ὅλες τίς ἐπιτροπές. Οἱ ἐγκορικοί συνεχίζουν τό μποϋκοτάζ καί τό *ἐπεκτείνουν*, ἔχουν ἐξαγριωθεῖ φοβερά, ἐπινόησαν ὅτι ὑφίστανται ἕνα σωρό ἀδικίες καί προσβολές, φαντάζονται ὅτι σώζουν τό Κόμμα ἀπό τούς τυράννους, φωνάζουν γι' αὐτό δεξιά κι' ἀριστερά, ἀναστατώνουν τούς ἀνθρώπους. Ἀπό τήν ἀναστάτωσή τους αὐτή χάσαμε ἤδη (δέν ξέρω γιά πολύ καιρό *ἴσως* ὅμως καί *γιά πάντα)* δυό πολύ μεγάλες χρηματικές πηγές. Στρέψτε ὅλες σας τίς ἀπεγνωσμένες προσπάθειες στήν ἐξεύρεση χρημάτων — αὐτό εἶναι τό βασικό.

* Πρόκειται γιά τό ἄρθρο «Οἱ δυνάμεις τοῦ ρωσικοῦ κληρικαλισμοῦ». *Ἡ Σύντ.*

** Ἐγκορικοί — μαρτοφικοί, μενσεβίκοι, πού βρίσκονταν στή Γενεύη. *Ἡ Σύντ.*

Λοιπόν, ὁ Σμίτ ἄς μή βλέπει τόν Ἐγκόρ ὅπως παλιότερα. Τέρμα στή φιλία. Κάτω κάθε συμπόνια! Ἑτοιμαστεῖτε νά τούς ἀποκρούσετε ἀποφασιστικά, στεῖλτε ἀμέσως τόν Ζάριν, καθορίστε ὑποψήφιους (σέ περίπτωση θανάτου * τοῦ Σμίτ), γιά τήν ἴδια περίπτωση προετοιμάστε τόν Σμίτ νά κάνει μιά βόλτα «μέχρι τόν Ἐγκόρ» **, τοποθετεῖστε *μέλη στό Συμβούλιο* [243], κάνετέ τα ὅλα μέ ὅλους τούς τύπους καί δράστε μέ ὅλες Σας τίς δυνάμεις. Ὅσο γιά τήν ἔκδοση ἐντύπων θά τά βγάλουμε πέρα. Ἐλπίζουμε πολύ στόν Βαντίμ.

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 10 καί 14 Σεπτέμβρη 1903
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στό Κίεβο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1927 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

215

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. Ν. ΠΟΤΡΕΣΟΦ

Στόν Ἀλεξ. Νικολάγεβιτς

13. IX. 03.

Τίς μέρες αὐτές δοκίμασα νά συζητήσω μέ τόν Γ. Ο., ὅταν ἡ ἀτμόσφαιρα τῆς ἐπερχόμενης διάσπασης ξεκαθαρίστηκε ἀπόλυτα, καί θέλω ἀκόμη νά δοκιμάσω νά συζητήσω μαζί Σας μέ τήν ἐλπίδα ὅτι Ἐσεῖς, ὅπως καί ὁ Γ. Ο., δέν θά εἴσασταν ἐνάντια στήν προσπάθεια νά δοθεῖ μιά ἐξήγηση. Ἄν ἡ ἐλπίδα αὐτή ἀποδειχτεῖ ἀβάσιμη θά μοῦ τό ἀνακοινώσετε, φυσικά, ἐγώ ὅμως παρόλα αὐτά θά κάνω γιά τήν ὥρα ὅ,τι νομίζω ἀπαραίτητο.

Ἡ ἄρνηση τοῦ Μάρτοφ νά μπεῖ στή Συντακτική ἐπιτροπή, ἡ ἄρνηση τοῦ ἴδιου καί τῶν ἄλλων δημοσιολόγων τοῦ Κόμματος νά συνεργαστοῦν μέ τό ΚΟ, ἡ ἄρνηση μιᾶς σειρᾶς προσώπων νά δουλέψουν γιά τήν ΚΕ, ἡ προπαγάνδα τῆς ἰδέας τοῦ μποϋκοταρίσματος ἤ τῆς παθητικῆς ἀντίστασης — ὅλα αὐτά θά ὁδηγήσουν ἀναπόφευκτα, ἀκόμη καί παρά τή θέληση τοῦ Μάρτοφ καί τῶν φίλων του θά ὁδηγήσουν στή διάσπαση τοῦ Κόμματος. Ἀκόμη καί ἄν ὁ Μάρτοφ παραμείνει στή νομιμόφρονη θέση (πού πῆρε τόσο ἀποφασιστικά στό συνέδριο), οἱ ἄλλοι δέν θά μπορέσουν νά κάνουν τό ἴδιο — καί τό ἀποτέλεσμα πού ἀνέφερα θά εἶναι ἀναπόφευκτο. (Δίκαια λοιπόν γράφει καί ἡ Τιότκα ὅτι «δημιουργεῖται μιά νέα ἑστία πυρκαγιᾶς».)

* σύλληψης, χτυπήματος. *Ἡ Σύντ.*
** ἀναχώρηση στό ἐξωτερικό. *Ἡ Σύντ.*

Καί άναρωτιέμαι γιά ποιό λόγο άλήθεια θά χωρίσουμε σάν έχθροί γιά δλη τή ζωή; Ξαναφέρνω στό μυαλό μου δλα τά γεγονότα καί τίς έντυπώσεις τοῦ συνεδρίου, άναγνωρίζω δτι συχνά συμπεριφέρθηκα καί ένήργησα μέ τρομερή νευρικότητα, σάν «μανιασμένος», εἶμαι ἕτοιμος νά παραδεχτῶ πρόθυμα *μπροστά σέ δποιονδήποτε τό φταίξιμό μου αὐτό*, ἄν πρέπει νά δνομαστεῖ φταίξιμο ἕνα πράγμα πού ἦταν φυσική συνέπεια τῆς άτμόσφαιρας τοῦ συνεδρίου, τῶν άντιδράσεων, τῶν άντεγκλήσεων, τῆς πάλης etc. Βλέποντας δμως τώρα χωρίς καμιά ἔξαψη τά άποτελέσματα πού έπιτεύχθηκαν, τά δσα πραγματοποιήθηκαν μέ τή λυσσαλέα πάλη, πρέπει νά πῶ δτι δέν βρίσκω στά άποτελέσματα αὐτά τίποτε, μά άπολύτως τίποτε τό έπιζήμιο γιά τό Κόμμα καί άπολύτως τίποτε τό προσβλητικό ἤ τό ὑβριστικό γιά τή μειοψηφία.

Δέν μποροῦσε βέβαια νά μή τούς κακοφανεῖ καί μόνο τό γεγονός δτι βρέθηκαν μειοψηφία, διαμαρτύρομαι δμως κατηγορηματικά ένάντια στή σκέψη δτι έμεῖς «κηλιδώναμε» δποιονδήποτε, δτι *θέλαμε* νά προσβάλουμε ἤ νά ταπεινώσουμε δποιονδήποτε. Κάθε ἄλλο. Καί δέν πρέπει νά έπιτρέπουμε ἡ πολιτική διαφωνία νά δδηγήσει στήν έρμηνεία τῶν γεγονότων μέ κατηγορίες κατά τῆς ἄλλης πλευρᾶς γιά άνειλικρίνεια, άγυρτία, ραδιουργία καί ἄλλα χαριτωμένα πράγματα, πού άκούει κανείς δλο καί πιό συχνά μέσα στήν άτμόσφαιρα τῆς έπερχόμενης διάσπασης. Δέν πρέπει νά τό έπιτρέπουμε, γιατί αὐτό εἶναι τουλάχιστο ὥς nec plus ultra * παράλογο.

Διαφωνήσαμε μέ τόν Μάρτοφ πολιτικά (καί δργανωτικά), δπως εἶχα ὥς τώρα διαφωνήσει μαζί του δεκάδες φορές. Ἀφοῦ νικήθηκα στό ζήτημα τοῦ ἄρθρου 1 τοῦ καταστατικοῦ, δέν μποροῦσα παρά νά έπιδιώξω μέ δλη μου τή δύναμη νά πάρω τή ρεβάνς σέ δ,τι εἶχε άπομείνει σέ μένα (καί στό συνέδριο). Δέν μποροῦσα νά μήν έπιδιώξω, άπό τό ἕνα μέρος, νά ἔχουμε μιά καθαυτό Ισκρική ΚΕ, καί άπό τό ἄλλο, μιά τριμελή Συντακτική έπιτροπή πού θά άφαιροῦσε τήν ἴδια τή βάση τῶν παλιῶν μας, άτέλειωτων καυγάδων, πού θά συνένωνε τούς άνθρώπους, άπό τούς δποίους δ καθένας ἔχει τή δική του πολιτική γραμμή, δ καθένας άποφασίζει καί θά άποφασίζει πάντα σύμφωνα μέ τήν δριστική πεποίθησή του, «άδιαφορώντας γιά πρόσωπα».

Ἔλεγα (δταν συζητοῦσα μέ Σᾶς καί μέ τόν Γ. Ο. πρίν άπό τό συνέδριο γιά τήν τριάδα) δτι θεωρῶ σάν τό πιό έπιζήμιο γιά

* — έκεῖ πού δέν παίρνει. *Ἡ Σύντ.*

τήν ὑπόθεση πράγμα τη συμμετοχή στήν ἑξάδα ἑνός μέλους πού πάντα ἀπουσιάζει *, ἀγανακτοῦσα καί τότε ἀκόμη, ἀγανακτοῦσα πάρα πολύ γιά τήν ὑπερβολικά ἀτομικιστική στάση τῆς Ζασούλιτς (ἄν καί ὁ Γ. Ο. τό ξέχασε αὐτό), εἶπα πολύ καθαρά (ὅταν Ἐσεῖς ὀνομάσατε τήν *πιθανότητα* αἱρετή τριάδα) ὅτι κι' ἐγώ τή θεωρῶ σάν τήν πιθανότερη καί δέν βλέπω τίποτε τό κακό καί ἄν ἀκόμη αὐτή *μείνει καί μόνη της*, δέν συμφωνεῖ μέ ὁποιαδήποτε πρόσληψη (ἄν καί σχεδιάζαμε τότε μιά ἀπό τίς πιθανές προσλήψεις). Ὁ Γ. Ο. ξέχασε καί αὐτή τήν τελευταία δήλωσή μου, πού ἐγώ τή θυμᾶμαι πολύ καλά. Ὅμως εἶναι ἀνώφελο, βέβαια, νά φιλονικοῦμε γι' αὐτό. Τό σπουδαῖο δέν εἶναι αὐτό, τό σπουδαῖο εἶναι ὅτι στήν τριάδα αὐτή οὔτε ἕνας καυγάς ἀπό ἐκείνους τούς βασανιστικούς, τούς διαρκεῖς, τούς ἀτέλειωτους καυγάδες πού ὑπῆρχαν ὅταν ἀρχίσαμε τή δουλιά τῆς «Ἴσκρα» στά 1900 καί πού ἐπαναλαμβάνονταν πολλές φορές, στερώντας μας *ἐπί μῆνες ὁλόκληρους* τήν ἱκανότητα γιά δουλιά — *οὔτε ἕνας τέτιος* καυγάς δέν θά ὑπῆρχε. Νά γιατί θεωρῶ ὅτι ἡ τριάδα αὐτή εἶναι ἡ *μόνη* δραστήρια, ἡ *μόνη* ἱκανή νά ἀποτελέσει ὑπεύθυνο ὄργανο καί ὄχι μιά ὁμάδα στηριγμένη σέ οἰκογενειακότητες καί σέ ἀδιαφορία, τό *μόνο* πραγματικό κεντρικό ὄργανο, πού τό ξαναλέω τό κάθε μέλος του θά ὑποβάλλει καί θά ὑπερασπίζεται πάντοτε τήν κομματική του ἄποψη *καί τίποτε περισσότερο* irrespective ** ἀπό καθετί τό προσωπικό, ἀπό *κάθε* σκέψη προσβολῆς, ἀποχώρησης etc. etc.

Ἡ τριάδα αὐτή, ὕστερα ἀπό τά γεγονότα τοῦ συνεδρίου, ἀναμφισβήτητα νομιμοποιοῦσε μιά πολιτική καί ὀργανωτική γραμμή, πού *ἀπό μιά ἄποψη* στρεφόταν ἐνάντια στόν Μάρτοφ. Αὐτό εἶναι ἀναμφίβολο. Εἶναι λόγος ὅμως αὐτός γιά διάσπαση; Ἀξίζει μήπως νά διαλύσουμε τό Κόμμα; Καί μήπως στό ζήτημα τῶν διαδηλώσεων ὁ Μάρτοφ καί ὁ Πλεχάνοφ δέν ἦταν ἐναντίον μου; Καί μήπως στό ζήτημα τοῦ προγράμματος ἐγώ καί ὁ Μάρτοφ δέν εἴμασταν ἐνάντια στόν Πλεχάνοφ; Μήπως *κάθε* τριάδα δέν ἔχει *πάντοτε* στραμένη τή μιά πλευρά της ἐνάντια σέ κάθε μέλος;

Ἄν ἡ πλειοψηφία τῶν ἰσκριστῶν καί στήν ὀργάνωση τῆς «Ἴσκρα» καί στό συνέδριο βρῆκε λαθεμένη ἀπό ὀργανωτική καί πολιτική ἄποψη τήν ειδική αὐτή ἀπόχρωση τῆς μαρτοφικῆς γραμμῆς, δέν θά ἦταν μήπως πραγματικά παράλογη ἡ προσπά-

* Πρόκειται γιά τόν Π. Μπ. Ἀξελρόντ. *Ἡ Σύντ.*

** — ἀνεξάρτητα. *Ἡ Σύντ.*

θεια νά ἀποδοθεῖ αὐτό σέ κάποια «ἐπινόηση», «παρότρυνση» κτλ.;; Δέν θά ἦταν μήπως παράλογο νά θέλει κανείς νά παρακάμψει τό γεγονός αὐτό, *βρίζοντας* τήν πλειοψηφία καί ἀποκαλώντας την «ἀπατεῶνες»;;

Ἐπαναλαμβάνω: ἐγώ, ὅπως καί ἡ πλειοψηφία τῶν ἰσκριστῶν τοῦ συνεδρίου, εἶμαι ἀπόλυτα βέβαιος ὅτι ὁ Μάρτοφ ἀκολούθησε λαθεμένη γραμμή καί ὅτι ἔπρεπε νά τόν διορθώσουμε. Τό νά θίγεται γι' αὐτή τή διόρθωση, νά τή θεωρεῖ προσβλητική etc. εἶναι παράλογο. Δέν ἔχουμε «κηλιδώσει» καί δέν κηλιδώνουμε κανέναν σέ τίποτε καί δέν ἀπομακρύνουμε κανέναν *ἀπό τή δουλιά*. Τό νά προκαλεῖ ὅμως κανείς διάσπαση, ἐπειδή κάποιος παραμερίστηκε *ἀπό ἕνα κεντρικό ὄργανο*, εἶναι γιά μένα ἀκατανόητος παραλογισμός.

Λένιν

Γράφτηκε στή Γενεύη (τοπικό)

Πρωτοδημοσιεύτηκε ὄχι ὁλόκληρο τό 1904 στό βιβλίο: Β. Ι. Λένιν. «Ἕνα βῆμα μπρός, δυό βήματα πίσω», Γενεύη

Δημοσιεύτηκε ὁλόκληρο τό 1927 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

216

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Μ. ΚΑΛΜΙΚΟΒΑ

30. IX.

...Γράφετε: «ἔζησα πάρα πολύ στόν κόσμο γιά νά μή ξέρω ὅτι στίς περιπτώσεις αὐτές ἡ ἀλήθεια δέν βρίσκεται μόνο μέ τή μιά πλευρά, ἀλλά καί μέ τίς δυό». Τό παραδέχομαι ἀπόλυτα. Τό κακό ὅμως βρίσκεται στό ὅτι ἡ «πλευρά» ἐκείνη δέν κατανοεῖ τήν καινούργια κατάσταση, τήν καινούργια βάση καί ζητάει ἐκεῖνο πού παλιότερα τό πετυχαίναμε εὔκολα (ἔστω καί ὕστερα ἀπό καυγάδες πού διαρκοῦσαν μῆνες), ἐνῶ τώρα δέν εἶναι πραγματοποιήσιμο. Ἡ βάση ἔγινε *διαφορετική*, αὐτό εἶναι fait accompli *, αὐτοί ὅμως συνεχίζουν ἀκόμη νά ἔχουν σάν ὁδηγό τους κατά πρῶτο λόγο τό πόσο προσβλητικό ἦταν αὐτό καί αὐτό καί πῶς ἔγινε αὐτό κι' αὐτό στό συνέδριο, πόσο παράφορα συμπεριφέρθηκε ὁ Λένιν etc. Ἔγιναν καί τέτια, οὔτε συζήτηση, καί παραδέχτηκα ἀνοιχτά τήν «παραφορά» μου σέ γράμμα μου πρός τόν Σταροβέρ **. Ἡ οὐσία ὅμως βρίσκεται στό γεγονός ὅτι τά ἀποτελέσματα πού πετύχαμε μέ τή «λυσσαλέα» πάλη

* — γεγονός τετελεσμένο. *Ἡ Σύντ.*

** Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 298. *Ἡ Σύντ.*

δέν εἶναι καθόλου λυσσαλέα, ἐνῶ αὐτή ἡ πλευρά μάχεται καί μάχεται παράφορα ἐνάντια στά ἴδια τά ἀποτελέσματα, ἐνάντια στά ἀναπόφευκτα καί ἀναγκαῖα ἀποτελέσματα. Μά Ἐσεῖς ἀπό καιρό τώρα ξέρετε πρός τά ποῦ τραβοῦσε ἡ ὑπόθεση. Ἐσεῖς ξέρετε μέ τί τρόπο διατυπώνατε τήν ἀκράδαντη πεποίθησή Σας σχετικά μέ τά προσκόμματα ὁρισμένων «γέρων» καί, φυσικά, δέν θά ἀμφιβάλλετε ὅτι ἡ ἄτυχη «τριάδα» δέν εἶναι πεπονόφλουδα, δέν εἶναι γιακωβινικό πραξικόπημα, ἀλλά ἡ ἄμεση, ἡ φυσιολογική καί ἡ *καλύτερη,* μά τήν ἀλήθεια, ἡ καλύτερη διέξοδος ἀπό τήν τρίχρονη «φαγωμάρα». Ἡ τριάδα φτιάχτηκε μέ 3 γωνιές καί ἀπομακρύνει κάθε βάση φαγωμάρας. Ξέρετε μέχρι ποῦ ἔφτασε ἡ εὐαισθησία καί ἡ «προσωπική» (στή θέση τῆς πολιτικῆς) στάση ἀπέναντι στήν ὑπόθεση τοῦ Μάρτοφ + Σταροβέρ + Ζασούλιτς, ὅταν αὐτοί, λογουχάρη, «καταδίκασαν» ὁριστικά ἕναν ἄνθρωπο *πολιτικά* γιά μιά ἱστορία καθαρά προσωπικοῦ χαρακτήρα. Ἐσεῖς τότε, χωρίς δισταγμό, ἀκολουθήσατε τούς «γδάρτες καί τά τέρατα». Καί ἡ περίπτωση αὐτή εἶναι πολύ, πάρα πολύ χαρακτηριστική. Μά καί τώρα ἡ ρίζα εἶναι ἡ ἴδια, τό ἴδιο μπέρδεμα τοῦ προσωπικοῦ μέ τό πολιτικό, ἡ ἴδια ὑποψία ὅτι ἐπιθυμοῦμε νά *κηλιδώνουμε* προσωπικά, ἄν κι' ἐμεῖς παραμερίζουμε (καί μετατοπίζουμε) μόνο ἀπό πολιτικά ἐλατήρια. Καί ὅταν Ἐσεῖς μοῦ θυμίζετε: τό φταίξιμο *πρέπει* νά εἶναι καί δικό Σας, ἐγώ ἀπαντάω: οὔτε καί σκέπτομαι νά ἀρνηθῶ τό προσωπικό μου φταίξιμο, ὅμως νά ἀπαιτοῦμε νά γίνει ἐδῶ *πολιτική* διόρθωση δέν εἶναι σωστό. Καί τό ἀδιέξοδο, τό πλῆρες ἀδιέξοδο τῆς κατάστασης βρίσκεται στό γεγονός ὅτι, ξεκινώντας ἀπό ἕνα σωρό προσωπικές προσβολές καί προσωπικές δυσαρέσκειες ἐξαιτίας τῆς σύνθεσης τῶν κέντρων, ἀπαιτοῦν νά γίνει πολιτική διόρθωση. Tout ce que voulez, mais pas de ça! * Ἄν ὅμως θεωρηθεῖ σάν αἰτία (ὅπως θέλουν μερικοί) ἡ *πολιτική* διαφωνία, τότε δέν εἶναι ἄραγε γελοῖο *νά ἀπαιτοῦν,* γιά νά ἀποκατασταθεῖ «εἰρήνη», τήν πρόσληψη μεγαλύτερου ἀριθμοῦ ἤ ἔστω καί ἴσου ἀριθμοῦ *πολιτικῶν* ἀντιπάλων;; Εἶναι γελοῖο μέχρι nec plus ultra! **

Καί ἡ μικρή περίπτωση πού ἀνάφερα παραπάνω καί εἶναι παρμένη ἀπό μιά μεγάλη σειρά περιπτώσεων ἀλληλοφαγώματος ἀποτελεῖ χαρακτηριστικό παράδειγμα ὄχι μόνο στήν οὐσία, ἀλλά καί στή μορφή τῆς ἔκβασης. Ξέρετε μέ τί τρόπο ἐπικρατήσαμε τότε; *Εἴμασταν μειοψηφία* καί ἐπικρατήσαμε μέ τήν ἐπιμονή, μέ τήν ἀπειλή νά τά δημοσιεύσουμε «ὅλα». Καί αὐτοί σκέπτονται: τώρα ἐμεῖς θά κάνουμε τό ἴδιο. Τό κακό ὅμως εἶναι ὅτι τό *τώρα* δέν εἶναι

* — ὅ,τι ἄλλο θέλετε, ὄχι ὅμως αὐτό. *Ἡ Σύντ.*
** — ἐκεῖ πού δέν παίρνει. *Ἡ Σύντ.*

τό *τότε*. Τώρα ἡ ἐπίσημη βάση δέν *μπορεῖ νά παραμεριστεῖ*. Ἄν δέν ὑπῆρχε ἡ ἐπίσημη αὐτή βάση, τότε γιατί νά μήν ἔχουμε ἔξι, ἀφοῦ οἱ ἄνθρωποι ἔφτασαν πιά στό ἀνώτερο ὅριο ἐκνευρισμοῦ; Παιδευτήκαμε 3 χρόνια, ἄς παιδευτοῦμε ἀκόμη 3· ἀποφασίζαμε ὄχι μόνο μέ τίς ψήφους, ἀλλά μέ τήν ἐπιμονή, ἄς ἀποφασίζουμε καί τώρα μέ τήν ἐπιμονή. *Τώρα* ὅμως αὐτό δέν γίνεται, κι' ἐδῶ βρίσκεται ἡ οὐσία τοῦ ζητήματος. Καί τήν ἀλλαγή αὐτή ἐπίμονα δέν θέλουν νά τή δοῦν καί νά τήν καταλάβουν. Αὐτό ἀκριβῶς φέρνει τήν κατάσταση στό ἀδιέξοδο. Τώρα τό δίλημμα μπαίνει ἀδυσώπητα: *ἤ* διάσταση στό ζήτημα τῶν προσώπων καί τότε εἶναι γελοῖο ἀπ' αὐτό νά δημιουργοῦμε πολιτικό σκάνδαλο καί νά ἐγκαταλείπουμε τή δουλιά. *Ἤ* διάσταση πολιτική καί τότε εἶναι ἀκόμη πιό γελοῖο «νά τή διορθώνουμε», ἐπιβάλλοντας ὁρισμένα πρόσωπα διαφορετικῆς, ἄς ποῦμε, ἀπόχρωσης.

Αὐτοί τώρα παίρνουν (δῆθεν παίρνουν) τή δεύτερη περίπτωση. Τότε προσχώρησε Μάρτοφ στήν τριάδα καί *ἀπόδειξε* μπροστά στό Κόμμα τά λάθη τῶν *δυό* στή Συντακτική *σου* ἐπιτροπή: δέν μπορεῖς ἀλλιῶς, παρά μόνο μέ τή συμμετοχή στή Συντακτική ἐπιτροπή νά βρεῖς στοιχεῖα γιά νά ξεσκεπάσεις τά λάθη αὐτά καί νά προφυλάξεις ἀπ' αὐτά τό Κόμμα. Διαφορετικά οἱ κατηγορίες σου εἶναι ἕνα ἀνιαρό Parteiklatsch * σέ βάρος τοῦ μέλλοντος.

Παίρνεις τήν πρώτη περίπτωση — τότε μήν ἐπεκτείνεις τήν προσβολή σου μέχρι τό σημεῖο νά ἐγκαταλείπεις τή δουλιά, καί ἡ δουλιά θά σέ ὑποχρεώσει νά ξεχάσεις τήν «παραφορά». Δέν ὑπάρχει μεγαλύτερο ἀδιέξοδο ἀπό τό ἀδιέξοδο πού δημιουργεῖ ἡ ἀπομάκρυνση ἀπό τή δουλιά.

Γράφτηκε στίς 30 τοῦ Σεπτέμβρη 1903
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στό Celle

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1927
στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό ἀντίγραφο
πού ἔγραψε ἰδιόχειρα ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια

217

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Κ. Λ. ΦΟΥΡΤΜΥΛΛΕΡ

30/IX. 03.

Μ. Γκ.!

Ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα» πῆρε τήν ἀνταπόκρισή Σας γιά τόν συνταγματάρχη τῆς χωροφυλακῆς Πετρόβσκι. Ἴσως

* — κομματικό κουτσομπολιό. *Ἡ Σύντ.*

νά θεωροῦνταν σκόπιμο νά μπεῖ σέ περίληψη, ἄν γίνονταν γνωστά στή Συντακτική ἐπιτροπή τά ἐπώνυμα τῶν κ.κ. Ν., Μ., Ρ. κ. ἄ., ἤ τουλάχιστο, ἄν διευκρινίζονταν στή Συντακτική ἐπιτροπή οἱ λόγοι πού δέν ἐπιτρέπουν νά δημοσιευτοῦν τά ἐπώνυμα αὐτά. Δέν εἶναι μήπως δυνατό νά μάθουμε ἐπίσης μέ ἀκρίβεια τό μέρος τῆς τωρινῆς ὑπηρεσίας τοῦ κ. Πετρόβσκι, τό ὄνομά του καί τό πατρώνυμό του, πότε μετατέθηκε ἀπό τό Μπομπρούισκ (;) ;

Περιμένοντας τήν ἀπάντησή Σας, εἶμαι ἕτοιμος νά Σᾶς ἐξυπηρετήσω.

για τή Συντακτική ἐπιτροπή *Ν. Λένιν*

Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στή Βιέννη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

218

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΟΔΗΣΣΟΥ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ

1/X. 03.

Πρός τήν Ἐπιτροπή Ὀδησσοῦ

Ἀγαπητοί σύντροφοι! Καί μεῖς εἴμαστε βαθιά λυπημένοι, γιατί παρουσιάστηκε διαφωνία ἀνάμεσα στήν Ἐπιτροπή Ὀδησσοῦ καί στήν «Ἴσκρα» σχετικά μέ τό ζήτημα τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἐργατῶν στά ἐργοστάσια [244]. Καθυστερήσαμε νά ἀπαντήσουμε στό γράμμα τῆς Ἐπιτροπῆς Ὀδησσοῦ κυρίως γιατί ἐκεῖνο τόν καιρό ἡ Συντακτική ἐπιτροπή ἀπουσίαζε. Γενικά στήν περίπτωση αὐτή (ὅσο κι' ἄν φαίνεται παράξενο) στάθηκε ἐμπόδιο τό II τακτικό συνέδριο τοῦ Κόμματος.

Ὅσοναφορᾶ τήν οὐσία τῆς ὑπόθεσης, στό συνέδριο, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, ψηφίστηκε ἀπόφαση πού συνιστᾶ νά παίρνουμε μέρος στίς ἐκλογές τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἐργατῶν στά ἐργοστάσια.

[Νά παρατεθεῖ τό κείμενο: ἀπόφαση *ἀρ. 28*.]

Ἡ ἀπόφαση αὐτή πάρθηκε μέ τεράστια πλειοψηφία καί νομίζουμε ὅτι ἡ ὑπόθεση μπορεῖ νά διορθωθεῖ, ἄν καί ὄχι ἀμέσως. Ἡ Ἐπιτροπή Ὀδησσοῦ θά ἔπρεπε *ἀμέσως* νά κυκλοφορήσει σέ ὅλους τούς *ὀργανωμένους* ἐργάτες τό κείμενο τῆς ἀπόφασης αὐτῆς (χωρίς νά τό δημοσιεύσει) καί νά ἐξηγήσει τό νόημά της. Μετά, ὅταν ἡ ἀπόφαση δημοσιευτεῖ, καλό θά ἦταν νά τυπωθεῖ προκήρυξη μέ τήν ὑπογραφή τῆς Ἐπιτροπῆς Ὀδησσοῦ,

πού νά ἐκθέτει τήν *κομματική* ἄποψη πάνω στό ζήτημα καί νά καλεῖ τούς ἐργάτες νά ἀκολουθήσουν τήν τακτική πού ἐγκρίθηκε ἀπ' ὅλο τό Κόμμα.

Στήν οὐσία νομίζουμε ὅτι ἡ *συνεχής* διαφώτιση ἐξαιτίας τῶν ἐκλογῶν τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ἐργατῶν θά ἔχει πολύ μεγαλύτερη διαπαιδαγωγική καί ὀργανωτική σημασία ἀπ' ὅ,τι θά ἔχει *μιά καί μόνο* διαφώτιση ἐξαιτίας τῆς ἄρνησης νά πάρουμε μέρος στίς ἐκλογές. Καί οἱ δικές σας πληροφορίες γιά τίς πατριαρχικές μεθόδους ἐπιβεβαιώνουν τό πράγμα αὐτό, ὑποδείχνοντας ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά γίνεται *συνεχής πάλη* ἐνάντια στούς χαφιεδικούς νόμους καί τίς χαφιεδικές μεθόδους.

Συμφωνοῦμε ἀπόλυτα μέ τήν ἐπιθυμία σας νά γίνεται συχνότερα ἀνταλλαγή γνωμῶν γιά νά ἀποφεύγονται οἱ διαφωνίες καί οἱ διαφορετικές θέσεις στόν τομέα τῆς διαφώτισης. Γράφετε πιό συχνά ὄχι μόνο γιά δημοσίευση καί παρακολουθεῖστε, ἄν λειτουργεῖ κανονικά τό δίχτυ τῶν διευθύνσεων (γιά τά γράμματα πού στέλνονται σέ σᾶς).

Θά προσπαθήσουμε νά γράψουμε τήν προκήρυξη γιά τή σύνδεση τῆς οἰκονομικῆς καί τῆς πολιτικῆς πάλης, ἄν τό ἐπιτρέψουν οἱ ἄλλες ἀσχολίες.

Τή Διακήρυξη τῆς «Ραμπότσαγια Βόλια» [245] τή δημοσιεύουμε ὁλόκληρη, ὅπως τό θέλατε.

Λένιν

Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε στίς 29 τοῦ Ἰούλη 1928 στήν ἐφημερίδα «Πράβντα», ἀρ. φύλ. 175

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

219

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΓΚ. Μ. ΚΡΖΙΖΑΝΟΒΣΚΙ, Β. Α. ΝΟΣΚΟΦ

Γιά τόν Κλέρ καί τόν Μπορίς ἀπό τόν Σταρίκ

Ἀγαπητοί φίλοι! Ὁ Κούρτς σᾶς γράφει γιά τή χθεσινή συνέλευση [246]. Δέν ὑπάρχει πιά καμιά, ἀπολύτως καμιά ἐλπίδα γιά εἰρήνη. Ἐσεῖς δέν μπορεῖτε νά καταλάβετε οὔτε τό ἕνα δέκατο τῶν ἀσχημιῶν, πού ἔφτασαν νά κάνουν οἱ μαρτοφικοί ἐδῶ, δηλητηριάζοντας ὅλο τό ἐξωτερικό μέ κουτσομπολιά, καταστρέφοντας τίς συνδέσεις, ἐμποδίζοντας νά ἔρχονται *χρήματα,* ἔντυπο ὑλικό κτλ. Ὁ πόλεμος ἔχει κηρυχτεῖ καί αὐτοί (ἡ Λιούμπα, ὁ Κόστια, ὁ Γιερεμά) ἔρχονται πιά νά πολεμήσουν στή Ρωσία. Ἑτοιμαστεῖτε γιά τήν πιό νόμιμη, ὅμως σκληρή πάλη. Οἱ ἄνθρωποί μας πρέπει νά καταλάβουν ὁπωσδήποτε θέσεις σέ *ὅλες* τίς ἐπιτροπές χωρίς ἐξαίρεση. Πρέπει νά δόσετε

ἰδιαίτερη προσοχή στό Χάρκοβο, στό Αἰκατερινοσλάβ καί στό Ροστόβ. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ ἐπιτροπή τοῦ Κιέβου πῆρε ἀπόφαση ὑπέρ τῆς μειοψηφίας; εἶναι δυνατό αὐτό; Γιατί ἐμεῖς νά μή τό ξέρουμε ἀπό νωρίτερα;

Θά σᾶς συμβούλευα πολύ, πάρα πολύ νά πάρετε μέ πρόσληψη τόν Κονιάγκα καί τόν Ἰγκνάτ. Τόν πρῶτο θά τόν δεῖτε γρήγορα καί θά τόν γνωρίσετε. Ὅσο γιά τόν δεύτερο θά σᾶς πῶ: σέ πόλεμο, μά τήν ἀλήθεια, εἶναι ὠφέλιμος καί ἀπαραίτητος· θά εἶναι ἀπόλυτα ὑπάκουος· μπορεῖτε νά τόν ἀπομακρύνετε ἀπό δουλιές πού δέν κάνουν γι' αὐτόν· σέ βάρος του κυκλοφοροῦν πολλά κακόβουλα κουτσομπολιά· δέν ὑπάρχει λόγος νά φοβᾶστε ὅτι αὐτός θά προσλάβει ὁ διάβολος ξέρει ποιόν, γιατί ὁ Κούρτς θά μείνει λίγο καιρό ἐδῶ καί θά τόν προσέχουμε. Ἐπαναλαμβάνω: σᾶς συμβουλεύω πολύ νά πάρετε τόν Ἰγκνάτ, ὅμως αὐτή φυσικά εἶναι ἐξολοκλήρου δική σας δουλιά, κι' ἐγώ πῆρα ἐπίσημη ὑπόσχεση ἀπό τόν Ἰγκνάτ ὅτι θά ἀκούει ἀπόλυτα τή διεύθυνση (λέγοντάς του ὅτι πρέπει νά εἶναι πρόθυμος νά δεχτεῖ καί τήν περίπτωση πού δέν θά προσληφθεῖ).

Σᾶς θερμοπαρακαλοῦμε, ὀργανῶστε καλά τό γραφεῖο γιά νά παίρνουμε ἀπό σᾶς κάθε ἑβδομάδα γράμματα. Θά σᾶς παρακαλοῦσα ἀκόμη πιό ἐπίμονα νά περάσετε τόν Μπρούτ στήν παρανομία: δέν εἶναι σωστό νά χαθεῖ τζάμπα. Ἄς περιοδεύσει παντοῦ σέ 2-3 μῆνες καί μετά ἄς ἔρθει ἐδῶ νά ἀντικαταστήσει τόν Κούρτς. Ἡ ἐνέργεια εἶναι, μά τήν ἀλήθεια, ἀπαραίτητη. Εἴδαμε τόν Λέμπεντεφ. Ἐδῶ εἶναι καί ὁ Ροῦμπεν.

Ὁ Γκούρβιτς καί ὁ Χιντσούκ εἶναι μαρτοφικοί.

Ἀπαντεῖστε τό γρηγορότερο γιά τό Συμβούλιο: πρέπει ἀμέσως νά διορίσετε ἐπίσημα ἀπομέρους σας ἕνα ἀκόμη μέλος πού θά παραχωρήσει τήν ψῆφο του στόν Κούρτς. Σᾶς παρακαλῶ μήν ἀργεῖτε.

Γράφτηκε στίς 5 τοῦ Ὀχτώβρη 1903
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στό Κίεβο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1927
στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ.VI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

220

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Γ. Ο. ΜΑΡΤΟΦ

Πρός τόν σύντροφο Μάρτοφ ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ τοῦ ΣΔΕΚ Ρωσίας.

Ἀγαπητέ σύντροφε! Ἡ Συντακτική ἐπιτροπή θεωρεῖ χρέος της νά

ἐκφράσει ἐπίσημα τή λύπη της γιά τήν ἀποχώρησή Σας ἀπό τή δουλιά τῆς «Ἴσκρα» καί τοῦ «Ζαριά» (τό τεῦχ. ἀρ. 5 τοῦ «Ζαριά» ἑτοιμάζεται τώρα γιά τύπωμα). Παρά τίς ἐπανειλημμένες προσκλήσεις γιά συνεργασία πού Σᾶς κάναμε καί ἀμέσως μετά τό ΙΙ συνέδριο τοῦ Κόμματος, προτοῦ κυκλοφορήσει τό φύλ. ἀρ. 46 τῆς «Ἴσκρα», καί πού τίς ἐπαναλάβαμε πολλές φορές ὕστερα ἀπ' αὐτό, — δέν πήραμε καμιά συνεργασία Σας.

Κάτι περισσότερο. Ἀκόμη καί ἡ ἐκτύπωση τῆς δεύτερης ἔκδοσης τῆς μπροσούρας Σας «Κράσνογε Ζνάμια» καθυστερεῖ πολλές ἑβδομάδες, γιατί δέν μᾶς στείλατε τό τέλος τοῦ χειρογράφου.

Ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ δηλώνει ὅτι θεωρεῖ πώς ἡ ἀποχώρησή Σας ἀπό τή συνεργασία δέν προκλήθηκε καθόλου ἀπομέρους της.

Κανένας προσωπικός ἐκνευρισμός δέν πρέπει φυσικά νά σταθεῖ ἐμπόδιο στή δουλιά τοῦ Κεντρικοῦ Ὀργάνου τοῦ Κόμματος.

Ἄν ὅμως ἡ ἀποχώρησή Σας προκλήθηκε ἀπό τή μιά ἤ τήν ἄλλη διαφωνία ἀπόψεων ἀνάμεσα σέ Σᾶς καί σέ μᾶς, τότε θά θεωρούσαμε ἐξαιρετικά ὠφέλιμο γιά τό συμφέρον τοῦ Κόμματος νά ἐκτεθοῦν διεξοδικά οἱ διαφωνίες αὐτές. Κάτι περισσότερο. Θά θεωρούσαμε ἐξαιρετικά ἐπιθυμητό νά ξεκαθαριστεῖ ὁ χαρακτήρας καί τό βάθος τῶν διαφωνιῶν αὐτῶν ὅσο τό δυνατό πιό γρήγορα μπροστά σέ ὅλο τό Κόμμα ἀπό τίς στῆλες τῶν ἐκδόσεων πού διευθύνουμε.

Τέλος, γιά τό συμφέρον τῆς ὑπόθεσης Σᾶς γνωρίζουμε ἀκόμη μιά φορά ὅτι τώρα εἶμαστε πρόθυμοι νά Σᾶς προσλάβουμε σάν μέλος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΟ γιά νά Σᾶς δόσουμε πλήρη δυνατότητα νά διακηρύξετε καί νά ὑποστηρίξετε ἐπίσημα ὅλες τίς ἀπόψεις σας στό ἀνώτατο κομματικό ὄργανο.

Γενεύη, 6 τοῦ Ὀχτώβρη 1903. [247]

Λένιν — Πλεχάνοφ

Στάλθηκε στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε ὄχι ὁλόκληρο τό 1904 στό βιβλίο: Β. Ι. Λένιν. «Ἕνα βῆμα μπρός, δυό βήματα πίσω», Γενεύη

Δημοσιεύτηκε ὁλόκληρο τό 1927 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό ἀντίγραφο πού ἔγραψε ὁ Σ. Ι. Γκοῦσεφ

221

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. ΝΤ. ΛΕΪΤΕΪΖΕΝ

10/X. 03.

Ἀγαπητέ Λέϊτεϊζεν! Πῆρα τό γράμμα Σας καί Σᾶς ἀπαντῶ, ὅπως τό ζητήσατε, ἀμέσως. Δέν ξέρω, ἄν θά γίνει τό συνέδριο καί πότε. Ἄκουσα ὅτι τά τρία μέλη τῆς διοίκησης τοῦ Συνδέσμου, πού βρίσκονται ἐδῶ, τάχθηκαν μέ πλειοψηφία ἐνάντια στό συνέδριο, ὅτι ἀποφασίστηκε νά ρωτηθοῦν καί τά δυό μέλη πού ἀπουσιάζουν, δηλ. Ἐσεῖς καί ὁ Βετσεσλόφ· ἔτσι ἡ λύση τοῦ ζητήματος ἀναβλήθηκε.

Ὅσοναφορᾶ ἐμένα, εἶμαι προσωπικά ἐνάντια στό συνέδριο. Νομίζετε ὅτι ὁ Σύνδεσμος πρέπει νά πεῖ τή γνώμη του καί ὅτι ἡ διάσπασή του εἶναι ὁπωσδήποτε ἀναπόφευκτη, ὅτι εἶναι καλύτερα νά ὑπάρχουν δυό δραστήρια ἀντιμαχόμενα μέρη, παρά ἕνας ἑνιαῖος ἀδρανής Σύνδεσμος. Τό ζήτημα ὅμως εἶναι ὅτι ἡ διάσπαση στό Σύνδεσμο δέν εἶναι μόνο ἀναπόφευκτη, ἀλλά καί *σχεδόν τελειωτική· σχηματίστηκαν ἤδη* δυό δραστήρια ἀντιμαχόμενα μέρη καί ἐφόσον δέν ἔγινε διάσπαση *τοῦ Κόμματος,* τά ἀντιμαχόμενα αὐτά μέρη θά παραμένουν *ἀναπόφευκτα* στόν ἑνιαῖο Σύνδεσμο. Ἀπό τήν ἄλλη πλευρά, τό συνέδριο τοῦ Κόμματος ἀναποδογύρισε ἐντελῶς ὅλη τήν ὀργανωτική βάση τοῦ Συνδέσμου: τό παλιό καταστατικό του, πού σᾶς εἶναι πολύ γνωστό, στήν οὐσία ἀχρηστεύεται αὐτόματα ὕστερα ἀπό τό συνέδριο τοῦ Κόμματος. Ὁ Σύνδεσμος πρέπει νά ἀνανεωθεῖ καί θά ἀνανεωθεῖ, φυσικά, πάνω σέ καινούργιες ἀρχές, θά ἀνανεωθεῖ ἀπό τήν ΚΕ τοῦ Κόμματος, πού ἀνάλαβε τό ἔργο τῆς ὀργάνωσης τῶν ἐπιτροπῶν τοῦ Κόμματος καί ὅλων γενικά τῶν κομματικῶν ὀργάνων.

Ἑπομένως, στό συνέδριο δέν μένει οὐσιαστικά τίποτε ἄλλο, μποροῦμε νά ποῦμε, ἀπό τό *νά συνέλθει γιά νά διαλυθεῖ.* Νά διαλυθεῖ μέ δυό ἔννοιες: μέ τήν ἔννοια ὅτι θά βριστοῦμε ἐμεῖς καί οἱ «μαρτοφικοί» καί μέ τήν ἔννοια ὅτι θά διαλυθεῖ ὁ παλιός Σύνδεσμος. Ἀξίζει συνεπῶς νά συνέλθει; Τή «διάσπαση» (ἀκριβέστερα, τήν προκλητική ἀποχώρηση) δέν τή θεραπεύεις μ' αὐτό, ἀλλά μόνο θά ἐξοργίσεις ἀκόμη περισσότερο καί αὐτούς καί τούς ἄλλους. Γιατί πρέπει νά γίνει; Τί χρειάζεται ἡ λογομαχία, ὅταν πιά εἶναι σχεδόν ἀναμφισβήτητο σήμερα ὅτι τά 35 μέλη τοῦ Συνδέσμου ἀπό τό συνολικό ἀριθμό τῶν σαράντα *πῆραν* ἤδη *θέση;*

Ἴσως μόνο γιά νά ὀργανωθεῖ *«γενική πρόβα»;* Δηλ. νά δοῦμε παραστατικά πῶς θά τσακωνόμαστε, ἄν ἡ ὑπόθεση φτάσει ὥς τή διάλυση τοῦ Κόμματος; Δέν μπορῶ νά ἀρνηθῶ ὅτι τό συνέδριο ἔχει τήν ἔννοια *αὐτή,* ὅμως μιά *τέτια* δουλιά δέν ἀξίζει τόν κόπο.

Μπορεῖ μέ πολύ ἁπλούστατο τρόπο νά μάθετε τήν τελική τοποθέτηση τῶν ὑπόλοιπων πέντε (ἤ περίπου πέντε) μελῶν τοῦ Συνδέσμου.

Ἡ δουλιά ὅμως τοῦ Συνδέσμου στό ἐξωτερικό θά προχωρήσει ὡστόσο πάνω σέ καινούργιες ἀρχές, πού θά τίς δημιουργήσει ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ Κόμματος. *Τώρα* τό συνέδριο τοῦ Συνδέσμου θά δόσει ἀφορμή γιά τσακωμούς καί τίποτε δέν θά δόσει στήν ὑπόθεση, δηλ. στή δουλιά τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Χάρηκα πολύ ὅταν ἔμαθα ὅτι θά ἔρθετε ἐδῶ καί θά συναντηθοῦμε. Εἰδοποιεῖστε ἀπό τά πρίν, γιατί σκοπεύω νά πάω νά ξεκουραστῶ 3-4 μέρες. Δουλιά ἔχω πάρα πολλή.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. Δικός Σας *Λένιν*

Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στό Μπομόν (Γαλλία)

Πρωτοδημοσιεύτηκε ὄχι ὁλόκληρο τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VII

Δημοσιεύτηκε ὁλόκληρο τό 1929 στή 2η-3η ἔκδοση τῶν Ἁπάντων τοῦ Β. Ι. Λένιν, τόμ. VI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

222

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Μ. ΚΡΖΙΖΑΝΟΒΣΚΙ

στόν Κλέρ

Ἀγαπητέ φίλε! Μέ εὐχαρίστησαν πολύ οἱ τελευταῖες εἰδήσεις σας σχετικά μέ τό σχέδιο νά γδάρετε * τή Λάν — ἔπρεπε νά γίνει πρίν πάρα πολύ καιρό. Ὅμως, ἀπό τήν ἄλλη πλευρά, φαίνεται ἀπό τά γράμματα, ὅτι ἡ Λάν καί ὁ Βαντίμ δέν καταλαβαίνουν σωστά τή θέση ὅτι ἀνάμεσά μας δέν ὑπάρχει ἀλληλοκατανόηση. Αὐτό εἶναι πολύ λυπηρό (ἀκόμη καί ἄν δέν πάρουμε στά σοβαρά τό τελευταῖο γράμμα τοῦ Βαντίμ μέ τίς τελεσιγραφικές συμβουλές — ὁ Κόλ θά ἀπαντήσει μόνος του σ' αὐτό, γιατί κι' ἐγώ, τό ξαναλέω, δυσκολεύομαι νά πάρω στά σοβαρά ἕνα *παρόμοιο* πράγμα). Ἡ πρόσληψη τοῦ Ντέμον καί τοῦ Σόκολ etc., κατά τή γνώμη μου, εἶναι λαθεμένη ἐνέργεια, γιατί οἱ ἄνθρωποι αὐτοί δέν εἶναι ἀκόμη ἀρκετά ἔμπειροι καί ἀνεξάρτητοι. Καί ὁ καταμερισμός τῶν ἁρμοδιοτήτων εἶναι ἐπίσης πολύ ἐπικίνδυνος, γιατί ἀπειλεῖ μέ κατατεμαχισμό. Στό μεταξύ, οἱ ἐπιτροπές παραμένουν χωρίς ἐπίβλεψη: στό Κίεβο κάνουν κουταμάρες καί εἶναι παράξενο ὅτι οὔτε ὁ Ἀντρέγεβσκι, οὔτε ὁ Ντιάντιν, οὔτε ὁ Λέμπεντεφ μπῆκαν ἐκεῖ

* «Νά γδάρετε» — δηλ. νά τήν περάσετε στήν παρανομία. *Ἡ Σύντ.*

γιά πάλη. Τό Χάρκοβο, τό Αἰκατερινοσλάβ, ὁ Ντόν, τό Γκορνοζαβόντσκι βρίσκονται ἐπίσης στά χέρια τῶν στασιαστῶν *. Πρέπει ὁπωσδήποτε νά παίρνουν παντοῦ τίς θέσεις ἄνθρωποι δικοί μας. Ἔστω καί ἀπό ἕναν ἄνθρωπο δικό μας, ἀπόλυτα δικό μας, νά μπάζουμε ὁπωσδήποτε σέ κάθε ἐπιτροπή. Ὁ Καύκασος ἀρχίζει νά τά μπερδεύει **, καί ἐκεῖ χρειάζεται βοήθεια ἀπό τούς δικούς μας. Ἀντί νά κατανέμουμε τίς ἁρμοδιότητες δέν θά ἦταν πιό σπουδαῖο νά καταλάβουν οἱ πράκτορες θεσοῦλες σέ κάθε ἐπιτροπή καί σέ συνέχεια νά στραφοῦν ὅλες οἱ δυνάμεις στή μεταφορά καί τή διανομή;

Γιατί στίς μεταφορές βρίσκεται, σέ τελευταία ἀνάλυση, ὅλη ἡ οὐσία καί ὅλη ἡ δύναμη. Δέν πρέπει νά μᾶς εἶναι ἀρκετός ὁ ἕνας μόνο δρόμος, πρέπει νά ἔχουμε δυό-τρεῖς γιά νά σταματήσουν οἱ συνεχεῖς διακοπές.

Ἔχει πολύ μεγάλη σημασία νά δημοσιεύσετε ὅσο τό δυνατό γρηγορότερα τήν ἀνακοίνωση [248], νά δημοσιευτεῖ ἀκριβῶς στή Ρωσία καί νά κυκλοφορήσει παντοῦ. Σᾶς θερμοπαρακαλοῦμε, βιαστεῖτε νά τήν κυκλοφορήσετε καί γράψτε μας σχετικά πιό γρήγορα καί πιό συγκεκριμένα. Στό Συμβούλιο πρέπει νά ἐκλεγεῖ ἐπίσημα ὁ Μπρούτ πού νά παραχωρήσει ἐπίσης τήν ψῆφο του ἐπίσημα στόν Κόλ. Αὐτό τό ζήτημα δέν παίρνει ἀναβολή.

Κατά τή γνώμη μου, εἶναι πολύ σημαντικό νά στείλετε ἐδῶ τήν Λάν ἔστω καί γιά δυό ἑβδομάδες, ἔστω καί γιά μιά ἑβδομάδα. Αὐτό θά μᾶς βοηθοῦσε πολύ, πάρα πολύ νά ρίξουμε μιά ματιά à vol d' oiseau *** σέ ὅλα αὐτά, νά δοῦμε τήν αἰτία τοῦ ἀναβρασμοῦ, νά πετύχουμε μιά πλήρη ἀλληλοκατανόηση. Ἄραγε γι' αὐτό τσιγκουνευόμαστε νά διαθέσουμε 200 περίπου ρούβλια καί δυό ἤ τρεῖς ἑβδομάδες; Δέν μπορεῖ νά βρεθεῖ γιά τή Λάν ἕνα νόμιμο διαβατήριο γιά τό ἐξωτερικό;; Σκεφτεῖτε καλά αὐτό τό πράγμα. Σᾶς συνιστῶ ἐπίμονα τήν ἐνέργεια αὐτή, πού εἶναι ἰδιαίτερα κατάλληλη σέ συνδυασμό μέ τά σχέδια τῆς Λάν. Ἀλήθεια, ἄν δέν συμφωνήσεις μέχρι τό τέλος, εἶναι δύσκολο νά μή μείνεις πίσω. Ὅσο γιά τίς γνῶμες τῆς Λάν σχετικά μέ τήν «ἠθική ἐπίδραση πάνω στό σταρίκ», αὐτές δείχνουν (μά τήν ἀλήθεια, μή σᾶς κακοφαίνεται!) ὅτι ἀνάμεσά μας δέν ὑπάρχει καθόλου, μά καθόλου κατανόηση. Καί γιατί ἡ Λάν δέν γράφει τίποτε *γι' αὐτό;* Τό σχέδιο τῆς πρόσληψης τοῦ Μάρτοφ εἶναι κυριολεκτικά γελοῖο, δείχνει μιά τέτια ἔλλειψη κατανόησης, πού θά δημιουργηθοῦν ἐδῶ ἀναπόφευκτα

* Πρόκειται γιά τούς μενσεβίκους. *Ἡ Σύντ.*

** Βλέπε γι' αὐτό στό γράμμα πρός τήν Ἑνωσιακή Ἐπιτροπή Καυκάσου τοῦ ΣΔΕΚΡ (σέ τοῦτο τόν τόμο σελ. 310-311). *Ἡ Σύντ.*

*** — στά πεταχτά. *Ἡ Σύντ.*

περιπτώσεις, ὥστε θά πέσετε στό βοῦρκο καί θά δημιουργήσετε σκάνδαλο. Μά τήν ἀλήθεια, δέν μπορῶ ἀκόμη νά μιλήσω στά σοβαρά γιά πρόσληψη τοῦ Μάρτοφ ἀπομέρους σας, κι' ἄν σεῖς τό σκεφτήκατε αὐτό στά σοβαρά, τότε μιλᾶμε σέ διαφορετικές γλῶσσες! Ὅλοι μας ξεκαρδιστήκαμε στά γέλια (καί ὁ Κόλ ἐπίσης) μέ τό «σχέδιο» αὐτό!!

Λένιν

Γράφτηκε στίς 20 τοῦ Ὀχτώβρη 1903
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στό Κίεβο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

223

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΝΩΣΙΑΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΥΚΑΣΟΥ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ

Στόν Καύκασο

Ἀγαπητοί σύντροφοι! Πήραμε τίς πληροφορίες γιά τίς δουλιές σας καί ἀπό τόν Ρούμπεν προσωπικά καί ἀπό τόν Ρασίντ-Μπέκ γραπτά. Μποροῦμε μόνο νά χαιρετίσουμε τήν ἀπόφασή σας νά ἀπομακρύνετε προσωρινά τόν Ἴσαρι μέχρις ὅτου ἐξετάσει τήν ὑπόθεση *ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή*. Ὅλα τά στοιχεῖα γιά τή συμπεριφορά του στό συνέδριο στρέφονται χωρίς συζήτηση ἐναντίον του. Στό συνέδριο φάνηκε ὅτι εἶναι τελείως ἀσταθής. Ὁ Ἴσαρι, ὕστερα ἀπό ὁρισμένες ταλαντεύσεις στήν ἀποφασιστική στιγμή, ψήφισε ὡστόσο ὑπέρ τῆς πλειοψηφίας καί βοήθησε νά ἐκλεγεῖ ἡ τωρινή σύνθεση τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΟ καί τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς. Ἔπειτα ὅμως ὁ Ἴσαρι πήδηξε ξαφνικά στήν ἄλλη πλευρά καί τώρα εἶναι ἀμφίβολο ἄν πολεμάει μέ νόμιμα μέσα ἐνάντια στίς ἀποφάσεις τῆς πλειοψηφίας!! Ὁ διάβολος ξέρει τί εἶναι αὐτό. Σ' ἕναν τέτιο παράγοντα δέν μπορεῖ νά ἔχεις πολιτική ἐμπιστοσύνη. Πάντως θά πρέπει νά συμπεριφέρεται κανείς ἀπέναντί του τουλάχιστο μέ περίσκεψη, χωρίς νά τοῦ ἀναθέτει ὑπεύθυνες θέσεις — τέτια εἶναι ἡ σταθερή πεποίθησή μας καί ἡ δική μου (τοῦ Λένιν) καί τοῦ Πλεχάνοφ.

Οἱ σύντροφοι τοῦ Καυκάσου ἄς ἀκολουθοῦν σταθερά τό δρόμο πού ἔχουν πάρει. Ἄς μήν ἀκοῦνε τά κουτσομπολιά ἐνάντια στήν πλειοψηφία. Σύντομα θά δημοσιευτοῦν ὅλα τά πρακτικά τοῦ συνεδρίου καί τότε ἡ ὑπόθεση θά εἶναι καθαρή γιά ὅλους. Ἄς συνεχίσουν τή δουλιά μέ ὁμόνοια καί συντροφική ἐμπιστοσύνη ἀπέναντι στήν ΚΕ καί εἴμαστε βέβαιοι ὅτι ἡ σημερινή κομματική «σύγχυση» γρήγορα θά διαλυθεῖ.

Σκεπτόμαστε ἐπίμονα νά ὀργανώσουμε τώρα ἐδῶ ἐκδόσεις γεωργιανῶν καί ἀρμενικῶν ἐντύπων. Καταπιάστηκαν μ' αὐτό ἁρμόδιοι

σύντροφοι· χρήματα ἐλπίζουμε νά βροῦμε. Χρειάζεται βοήθεια καί σέ ὕλη καί σέ μέσα.

Στέλνουμε χαιρετισμούς στούς συντρόφους τοῦ Καυκάσου καί τούς εὐχόμαστε θερμά ἐπιτυχίες στή δουλιά.

Λένιν. Πλεχάνοφ

Γράφτηκε στίς 20 τοῦ Ὀχτώβρη 1903
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στήν Τιφλίδα

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

224

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΝΤΟΝ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ

Σύντροφοι! Πήραμε τό γράμμα σας μαζί μέ τήν ἀπόφαση *. Θά σᾶς παρακαλούσαμε πολύ νά μᾶς ἀπαντήσετε στά παρακάτω: 1) ἄν ἀκούσατε τίς εἰσηγήσεις καί τῆς μειοψηφίας καί τῆς πλειοψηφίας (ἕνας ἀπό τούς ἀντιπροσώπους σας, ὅπως σᾶς εἶναι ἴσως γνωστό, ἦταν μέ τό μέρος τῆς πλειοψηφίας) ἤ μόνο τῆς μειοψηφίας; 2) Τί ἐννοεῖτε ὅταν λέτε «ἀποχώρηση»; Ἀποχώρηση γιά ποῦ; Ἐννοεῖτε μήπως ὅτι ἀπομάκρυναν κάποιον ἀπό τή δουλιά, ἤ ἄν ἀποχώρησε μόνος του γιά κάποιους λόγους καί γιά ποιούς ἀκριβῶς; 3) Ποιό πράγμα ὀνομάζετε «ἀντικανονικές συνθῆκες κατά τίς ἐκλογές; 4) Ποιόν συγκεκριμένα, κατά τή γνώμη σας, πρέπει νά προσλάβουμε στήν Κεντρική Ἐπιτροπή; καί 5) ποιόν συγκεκριμένα στή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ Κεντρικοῦ Ὀργάνου;

Γράφτηκε τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1903
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στό Ροστόβ τοῦ Ντόν

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1904 στό βιβλίο: Λ. Μάρτοφ. «Πάλη ἐνάντια «στήν κατάσταση πολιορκίας» στό Σοσιαλδημοκρατικό Ἐργατικό κόμμα τῆς Ρωσίας», Γενεύη.

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τοῦ βιβλίου

225

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΝΩΣΗ ΕΡΓΑΤΩΝ ΜΕΤΑΛΛΟΥΡΓΙΑΣ

Σύντροφοι! Πήραμε τήν ἀπόφασή σας ** καί σᾶς παρακαλοῦμε νά μᾶς ἀπαντήσετε στά παρακάτω ἐρωτήματα. Συζητεῖστε τα, σᾶς παρακαλῶ, σέ γενική συνέλευση ὅλων τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς (ἤ

* Πρόκειται γιά τήν ἀπόφαση πού πῆρε ἡ Ἐπιτροπή τοῦ Ντόν γιά τά ἀποτελέσματα τοῦ II συνεδρίου τοῦ Κόμματος. *Ἡ Σύντ.*

** Πρόκειται γιά τήν ἀπόφαση πού πῆρε ἡ Ἐπιτροπή τῆς Ἕνωσης ἐργατῶν μεταλλουργίας γιά τά ἀποτελέσματα τοῦ II συνεδρίου τοῦ Κόμματος. *Ἡ Σύντ.*

στεῖλτε τα σέ ὅλα τά μέλη, ἄν δέν βρίσκονται μαζί), σάν ἐρώτημα ἀπομέρους τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΟ τοῦ Κόμματος.

1) Ἄν ἡ Ἐπιτροπή ἄκουσε τήν εἰσήγηση τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς πλειοψηφίας στό συνέδριο τοῦ Κόμματος.

2) Ἄν ἡ Ἐπιτροπή νομίζει ὅτι εἶναι κανονικό νά παίρνει ἀπόφαση, κάνοντας ἐκτίμηση τῶν ἐνεργειῶν καί τῶν ἀποφάσεων τοῦ συνεδρίου, προτοῦ δημοσιευτοῦν τά πρακτικά καί μάλιστα προτοῦ ἡ Ἐπιτροπή ρωτήσει τήν ΚΕ ἤ τά μέλη τῆς πλειοψηφίας σχετικά μέ τά σημεῖα πού εἶναι σ' αὐτή ἀσαφῆ.

3) Πῶς μπόρεσαν οἱ διαφωνίες αὐτές πάνω στά ὀργανωτικά ζητήματα *νά καταστρέψουν* ὅλα ὅσα ἔκανε προηγούμενα ἡ «Ἴσκρα» καί ἡ Ὀργανωτική Ἐπιτροπή; Ποῦ ἐκδηλώθηκε ἡ *καταστροφή; Τί συγκεκριμένα* καταστράφηκε; Αὐτά σέ μᾶς εἶναι ἐντελῶς σκοτεινά, καί στό μεταξύ, ἄν θέλετε νά προφυλάξετε τό ΚΟ ἀπό ἕνα ὁποιοδήποτε λάθος, ἔχετε ὑποχρέωση νά μᾶς ἐξηγήσετε ποῦ βλέπετε τό λάθος μας. Διατυπῶστε τό ζήτημα πολύ λεπτομερειακά καί μεῖς θά μελετήσουμε προσεκτικά τή γνώμη σας.

4) Ποιές εἶναι ἀκριβῶς οἱ *«μεγάλες* διαφωνίες στά ὀργανωτικά ζητήματα»; Δέν ξέρουμε. (Παρακαλέσαμε τόν Μάρτοφ καί τά πρώην μέλη τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Ἴσκρα» νά μᾶς ἐκθέσουν τίς διαφωνίες αὐτές ἀπό τίς *στῆλες τῶν ἐκδόσεων πού διευθύνουμε ἐμεῖς,* γιά τήν ὥρα ὅμως ἡ παράκλησή μας δέν πάρθηκε ὑπόψη *.)

5) Σέ τί ἐκφράζεται ἡ ἀτμόσφαιρα τοῦ πολιτικαντισμοῦ καί τῆς δυσπιστίας; Ἀπό τήν πλευρά τίνος; Μιλεῖστε καθαρότερα. (Ἄν δέν *εἴχαμε* ἐμπιστοσύνη στόν Μάρτοφ, δέν θά τόν καλούσαμε νά δουλέψει στήν «Ἴσκρα».)

6) Ἄν πραγματικά ὑπάρχουν «μεγάλες διαφωνίες στά ὀργανωτικά ζητήματα» ἀνάμεσα σέ μᾶς καί στούς πρώην συντάκτες, τότε πῶς μποροῦσε δυό ἐμεῖς νά προσλάβουμε τούς τέσσερις αὐτούς; Αὐτό θά σήμαινε ὅτι κάνουμε κυρίαρχη τήν ἀπόχρωσή *τους;* Τό συνέδριο ὅμως τάχθηκε ὑπέρ τῆς *δικῆς μας* ἀπόχρωσης; Μ' αὐτό τόν τρόπο ἐσεῖς θέλετε νά ἀναθεωρηθεῖ τώρα ἡ ἀπόφαση τοῦ συνεδρίου στή βάση μιᾶς μερικῆς συμφωνίας;

7) Τό θεωρεῖτε σωστό νά θέλουν νά ὑποχρεώσουν τά ἁρμόδια πρόσωπα τοῦ Κόμματος (τή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ καί τήν ΚΕ) μέ ἀπειλές γιά διάσπαση, γιά μποϋκοτάρισμα κτλ. νά κάνουν ὄχι αὐτό πού τά κέντρα αὐτά νομίζουν ὠφέλιμο γιά τά συμφέροντα τοῦ Κόμματος;

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 305-306. *Ἡ Σύντ.*

8) Νομίζετε ὅτι εἶναι σωστό καί ὅτι ἐπιτρέπεται τά μέλη τοῦ Κόμματος πού ἔμειναν μειοψηφία νά ἀποχωρήσουν ἀπό τή δουλιά στό ΚΟ, νά ἀρνοῦνται νά ὑποστηρίξουν τήν ΚΕ, νά πειθαρχοῦν σ' αὐτή καί νά ὑποστηρίζουν τό Κόμμα μέ χρήματα κτλ.;

Γράφτηκε τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1903
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στό Ροστόβ τοῦ Ντόν

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1904 στό βιβλίο: Λ. Μάρτοφ. «Ἡ πάλη ἐνάντια στήν «κατάσταση πολιορκίας» στό Σοσιαλδημοκρατικό Ἐργατικό κόμμα τῆς Ρωσίας», Γενεύη

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τοῦ βιβλίου

226

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΠΛΕΧΑΝΟΦ

1/XI. 03.

Ἀγαπητέ Γκ. Β.! Δέν μπορῶ μέ κανένα τρόπο νά ἡσυχάσω λόγω τῶν ζητημάτων πού μᾶς συγκινοῦν. Αὐτή ἡ καθυστέρηση καί ἡ ἀναβολή τῆς ἀπόφασης εἶναι κάτι τό φοβερό, εἶναι μαρτύριο...

Ἐγώ, μά τήν ἀλήθεια, καταλαβαίνω πολύ καλά τούς λόγους καί τίς σκέψεις Σας σχετικά μέ τήν παραχώρηση ἀπέναντι στούς μαρτοφικούς. Ἀλλά εἶμαι ἀπόλυτα βέβαιος ὅτι ἡ παραχώρηση στίς σημερινές στιγμές εἶναι ἡ πιό παράλογη ἐνέργεια, πού θά προκαλέσει θύελλα καί ἀναστάτωση *πολύ πιό σίγουρα* ἀπ' ὅ,τι ὁ πόλεμος ἐνάντια στούς μαρτοφικούς. Αὐτό δέν εἶναι παράδοξο. Ἐγώ ὄχι μόνο δέν προσπάθησα νά πείσω τόν Κούρτς νά ἀποχωρήσει, ἀλλά, ἀπεναντίας, προσπάθησα νά τόν πείσω νά μείνει, αὐτός ὅμως (καί ὁ Ρού) ἀρνεῖται κατηγορηματικά νά συνεργαστεῖ τώρα μέ τή μαρτοφική Συντακτική ἐπιτροπή. Καί τί θά βγεῖ; Στή Ρωσία δεκάδες ἀντιπρόσωποι περιόδευσαν κιόλας παντοῦ, ἀκόμη καί ἀπό τό Νίζνι γράφουν ὅτι ἡ ΚΕ ἔκανε πολλά, τακτοποιήθηκαν οἱ μεταφορές, τοποθετήθηκαν πράκτορες, *τυπώνεται* ἡ ἀνακοίνωση, ἐγκαταστάθηκαν στή δουλιά καί ὁ Σοκολόβσκι στίς δυτικές περιοχές, καί ὁ Μπέργκ στό κέντρο, καί ἡ Ζεμλιάτσκα, καί ἕνα σωρό ἄλλοι. Τώρα ἔρχεται ἡ ἄρνηση τοῦ Κούρτς. *Μιά διακοπή* γιά πολύ καιρό (τοῦ συνεδρίου καί τῆς συνεδρίασης *ὅλης* τῆς ΚΕ, πού τώρα, ὅπως φαίνεται, μεγαλώνει πιά σημαντικά). Ἔπειτα ἤ θά ἔχουμε πάλη τῆς ΚΕ ἐνάντια στή μαρτοφική Συντακτική ἐπιτροπή, ἤ παραίτηση *ὅλης* τῆς ΚΕ. Τότε Ἐσεῖς + δυό μαρτοφικοί στό Συμβούλιο θά πρέπει νά συγκροτήσετε *μέ πρόσληψη καινούργια ΚΕ,* κι' αὐτό χωρίς νά γίνει ἐκλογή ἀπό τό συνέδριο, ἐνῶ θά

ὑπάρχει πλήρης ἀποδοκιμασία ἀπομέρους τῆς *μάζας* τῶν ρώσων, καί θά ἔχουμε ἀπορίες, γκρίνιες καί ἄρνηση τῶν πρακτόρων πού ἔχουν ἤδη ἀναχωρήσει. Αὐτό θά εἶναι πλήρης δυσφήμηση τοῦ συνεδρίου, πλήρης σύγχυση καί σκάνδαλο *στή Ρωσία*, ἑκατό χιλιάδες φορές πιό φοβερό καί πιό ἐπικίνδυνο ἀπό μιά δυσφημηστική μπροσούρα τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Βαρεθήκαμε τήν ἀκαταστασία! Αὐτό γράφουν καί *φωνάζουν* ἀπό τή Ρωσία. Καί νά τά δόσουμε στούς μαρτοφικούς, σημαίνει ἀκριβῶς νά *νομιμοποιήσουμε* τώρα τήν ἀκαταστασία στή Ρωσία, γιατί *στή Ρωσία* δέν εἴχαμε ἀκόμη οὔτε ἴχνος ἀπειθαρχίας καί ἀνταρσίας. Καμιά δική μου καί δική Σας δήλωση δέν θά συγκρατήσουν τώρα τούς ἀντιπροσώπους τῆς πλειοψηφίας στό συνέδριο τοῦ Κόμματος. Οἱ ἀντιπρόσωποι αὐτοί θά ξεσηκώσουν κάτι τό φοβερό.

Γιά τήν ἑνότητα, γιά τή σταθερότητα τοῦ Κόμματος μή παίρνετε ἐπάνω Σας τήν εὐθύνη αὐτή, μή φεύγετε καί μή τά δίνετε ὅλα στούς μαρτοφικούς.

Δικός Σας *Ν. Λένιν*

Γράφτηκε στή Γενεύη (τοπικό)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1926 στή συλλογή «Ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς»», τεῦχ. 4

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

227
ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Μ. ΚΡΖΙΖΑΝΟΒΣΚΙ

Ἀγαπητέ φίλε! Δέν μπορεῖς νά φανταστεῖς τί πράγματα ἔγιναν ἐδῶ, μόνο ὁ διάβολος ξέρει τί γίνεται καί σέ θερμοπαρακαλῶ νά κάνεις ὅ,τι εἶναι καί δέν εἶναι δυνατό, *γιά νά ἔρθεις μαζί μέ τόν Μπορίς, ἀφοῦ ἐξασφαλίσεις τήν ψῆφο τῶν ὑπόλοιπων*. Ἐσύ ξέρεις, ἔχω πιά ἀρκετή πείρα ἀπό κομματικές ὑποθέσεις καί δηλώνω κατηγορηματικά ὅτι κάθε ἀναβολή ἤ παραμικρή καθυστέρηση καί ταλάντευση ἀπειλεῖ τό Κόμμα μέ καταστροφή. Ἴσως, σοῦ ἀφηγηθοῦν λεπτομερειακά γιά ὅλα. Ἡ οὐσία εἶναι ὅτι ὁ Πλεχάνοφ, ὕστερα ἀπό τά σκάνδαλα πού ἔγιναν στό συνέδριο τοῦ Συνδέσμου, τά ἔστριψε ξαφνικά καί μᾶς ἐξαπάτησε, ἐμένα, τόν Κούρτς καί ὅλους μας μέ ἕνα τρόπο αἰσχρό, ἀνέντιμο. Τώρα αὐτός πῆγε χωρίς ἐμᾶς νά κάνει παζάρια μέ τούς μαρτοφικούς, κι' ἐκεῖνοι, βλέποντας ὅτι αὐτός φοβήθηκε τή διάσπαση, ἀπαιτοῦν διπλάσια καί τετραπλάσια, ἀπαιτοῦν ὄχι μόνο τήν ἑξάδα, ἀλλά καί τήν πρόσληψη τῶν δικῶν τους στήν ΚΕ (δέν λένε ἀκόμη πόσους καί ποιούς) καί δυό δικῶν τους στό Συμβούλιο καί ἀποκήρυξη τῶν ἐνεργειῶν τῆς ΚΕ στό Σύνδεσμο (ἐνεργειῶν πού ἔγιναν μέ τήν πλήρη

συγκατάθεση τοῦ Πλεχάνοφ). Ὁ Πλεχάνοφ δείλιασε ἐπαίσχυντα μπροστά στή διάσπαση καί τήν πάλη! Ἡ κατάσταση εἶναι ἀπελπιστική, οἱ ἐχθροί ἀγάλλονται καί ἀποθρασύνθηκαν, ὅλοι οἱ δικοί μας εἶναι καταγανακτισμένοι. Ὁ Πλεχάνοφ ἀπειλεῖ νά ἐγκαταλείψει ἀμέσως τά πάντα καί εἶναι ἱκανός νά τό κάνει. Ἐπαναλαμβάνω, *ἡ ἄφιξή σας εἶναι ὁπωσδήποτε ἀπαραίτητη.*

Γράφτηκε στίς 4 τοῦ Νοέμβρη 1903
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στό Κίεβο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928
στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

228

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ

Οἱ ὅροι τους: 1) πρόσληψη *τεσσάρων* στή Συντακτική ἐπιτροπή· 2) πρόσληψη; στήν ΚΕ· 3) ἀναγνώριση τῆς νομιμότητας τοῦ Συνδέσμου· 4) *2* ψήφους στό Συμβούλιο. Θά πρότεινα στήν ΚΕ νά τούς θέσει τούς παρακάτω ὅρους: 1) πρόσληψη τριῶν στή Συντακτική ἐπιτροπή 2) status quo ante bellum * στό Σύνεσμο· 3) *μιά* ψῆφο στό Συμβούλιο. Σέ συνέχεια θά πρότεινα ἀμέσως νά ἐγκριθεῖ (χωρίς ὅμως νά ἀνακοινωθεῖ γιά τήν ὥρα στήν ἀντίπαλη πλευρά) *τελεσίγραφο:* 1) πρόσληψη τεσσάρων στή Συντακτική ἐπιτροπή· 2) πρόσληψη δυό στήν ΚΕ πού θά τούς ἐκλέξει ἡ ΚΕ· 3) status quo ante bellum στό Σύνδεσμο. 4) *1 ψῆφο* στό Συμβούλιο. Σέ περίπτωση πού δέν γίνει δεκτό τό τελεσίγραφο — πόλεμος μέχρις ἐσχάτων. Συμπληρωματικός ὅρος: 5) νά σταματήσουν ὅλες οἱ κρίσεις, οἱ λογομαχίες καί οἱ συζητήσεις σχετικά μέ τίς φαγωμάρες στό II συνέδριο τοῦ Κόμματος καί μετά ἀπ' αὐτό.

Ἀπομέρους μου θά πῶ ὅτι θά φύγω ἀπό τή Συντακτική Ἐπιτροπή καί θά παραμείνω μόνο στήν Κεντρική ἐπιτροπή. Δέν θά σταματήσω μπροστά σ έ τ ί π ο τ ε καί θά δημοσιεύσω μπροσούρα σχετικά μέ τήν πάλη τῶν ὑστερικῶν ταραχοποιῶν ἤ τῶν ἀχρηστευθέντων ὑπουργῶν **.

Γράφτηκε στίς 4 τοῦ Νοέμβρη 1903
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στό Κίεβο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928
στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* — κατάσταση πρίν ἀπό τόν πόλεμο. *Ἡ Σύντ.*

** Τό βιβλίο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Ἕνα βῆμα μπρός, δυό βήματα πίσω» ἐκδόθηκε τό Μάη τοῦ 1904 (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 8ος, σελ. 189-425). *Ἡ Σύντ.*

229

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Μ. ΚΡΖΙΖΑΝΟΒΣΚΙ ΚΑΙ Β. Α. ΝΟΣΚΟΦ

5. XI.

1) Χθές ἔφυγε γιά σᾶς ὁ Λαλαγιάντς.

2) Ἔγραψα ἤδη χθές γιά τό σκάνδαλο πού ἔγινε ἐδῶ καί γιά τόν Πλεχάνοφ πού φοβήθηκε καί ἄρχισε διαπραγματεύσεις μαζί τους *. Οἱ μαρτοφικοί ὑπόβαλαν ὅρους: 1) ἀποκατάσταση τῆς παλιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς, 2) πρόσληψη μερικῶν ἀνθρώπων στήν ΚΕ, 3) 2 ψήφους στό Συμβούλιο, 4) ἀναγνώριση τοῦ συνεδρίου τοῦ Συνδέσμου σάν νόμιμου. Μέ ἄλλα λόγια, αὐτοί δέχονται εἰρήνη μόνο ἀφοῦ παραδοθοῦν ὁλοκληρωτικά οἱ θέσεις μας, στερηθεῖ ἀπό τά δικαιώματά του ὁ Βόλφ καί «γίνει ἀκίνδυνη» ἡ σημερινή Κεντρική Ἐπιτροπή. Ἡ προσωπική μου γνώμη εἶναι ὅτι κάθε ὑποχώρηση ἀπομέρους τῆς ΚΕ θά ἦταν ταπεινωτική καί θά δυσφημοῦσε ὁλοκληρωτικά τή σημερινή Κεντρική Ἐπιτροπή. Πρέπει ἡ Λάν καί ὁ Νίλ νά ἔρθουν ἐδῶ ὅσο μπορεῖ γρηγορότερα, παίζονται ὅλα γιά ὅλα, καί ἄν ἡ ΚΕ δέν εἶναι ἕτοιμη γιά ἀποφασιστική πάλη, γιά πάλη μέχρις ἐσχάτων, καλύτερα εἶναι νά τά παραδόσει ὅλα μονομιᾶς σ' αὐτούς. Νά ἐπιτρέψουμε μιά τέτια διαφθορά, νά κάνουμε τέτιες συναλλαγές — σημαίνει νά χαντακώσουμε ὅλη τήν ὑπόθεση. Ἐπαναλαμβάνω, αὐτή εἶναι ἡ προσωπική μου γνώμη. Πάντως, ἐλᾶτε χωρίς καθυστέρηση, γιά νά ἀποφασίσουμε ἀπό κοινοῦ τί θά κάνουμε.

Γράφτηκε στίς 5 τοῦ Νοέμβρη 1903
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στό Κίεβο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928
στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό ἀντίγραφο
πού ἔγραψε ἰδιόχειρα ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια

230

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΠΛΕΧΑΝΟΦ

6. XI. 03.

Ἀξιότιμε Γκεόργκι Βαλεντίνοβιτς! Σκέφτηκα πολύ πάνω στή χτεσινή δήλωσή Σας ὅτι θά ἔχετε «πλήρη ἐλευθερία δράσης», ἄν δέν συμφωνήσω νά συμβουλεύσω τόν Κονιάγκιν νά βγεῖ ἀπό τό Συμβούλιο τοῦ Κόμματος. Σέ καμιά περίπτωση δέν μπορῶ νά συμφωνήσω μ' αὐτό. Νομίζω ἐπίσης ὅτι δέν εἶναι δυνατό νά παραμείνω περισσότερο, παρά τήν παραίτησή μου, στήν ἀνεπίσημη θέση τοῦ οὐσιαστικοῦ

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 314-315. *Ἡ Σύντ.*

συντάκτη, ἐφόσον ἐσεῖς λέτε ὅτι τήν πλήρη ἐλευθερία δράσης τήν καταλαβαίνετε ἔτσι πού δέν ἀποκλείεται νά παραδόσετε καί τή Συντακτική ἐπιτροπή στούς μαρτοφικούς. Γι' αὐτό εἶμαι ὑποχρεωμένος νά σᾶς παραδόσω ὅλες τίς ἐπίσημες συνδέσεις τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΟ καί ὅλα τά ὑλικά πού Σᾶς τά στέλνω σέ εἰδικό φάκελλο. Ἄν χρειαστοῦν διευκρινίσεις ὁποιασδήποτε μορφῆς σχετικά μέ τά ὑλικά, φυσικά, θά τίς δόσω μέ προθυμία. Ὁρισμένα ὑλικά παραδόθηκαν στούς συνεργάτες (Λέμπεντεφ, Σβάρτς, Ροῦμπεν), στούς ὁποίους πρέπει νά εἰπωθεῖ ὅτι παραδόθηκαν ὅλα σέ Σᾶς.

Ν. Λένιν

P. S. Σᾶς παρακαλῶ νά μή πάρετε τήν παράδοση τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς μέ τήν ἔννοια τοῦ περιβόητου μποϋκοταρίσματος. Αὐτό θά ἐρχόταν σέ ἀντίθεση μέ ἐκεῖνο πού εἶπα ἀνοιχτά στή δήλωσή μου πρός Ἐσᾶς τήν 1η τοῦ Νοέμβρη τούτου τοῦ χρόνου *. Φυσικά τήν ἀποχώρησή μου ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή θά τήν ἀνακοινώσω τώρα στούς συντρόφους.

P. P. S. Θά Σᾶς στείλω (αὔριο τό πρωί μέ σύνδεσμο) τρία πακέτα — αα, ββ, γγ — ἀνάλογα μέ τή σοβαρότητα τῶν ὑλικῶν.

Ὑπολογίζαμε νά κυκλοφορήσει τό φύλ. ἀρ. 52 στίς 16. XI. μέ ἀνακοίνωση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς **. Συνεπῶς, πρέπει νά ἀρχίσει νά τυπώνεται τή Δευτέρα, προφταίνει μάλιστα ἄν ἀρχίσει καί τήν Τρίτη.

Γράφτηκε στή Γενεύη (τοπικό)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1926 στή συλλογή «Ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς»», τεῦχ. 4

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

231

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Μ. ΚΡΖΙΖΑΝΟΒΣΚΙ

8/XI. 03. Γιά τόν Σμίτ.

Ἀγαπητέ φίλε! Παρακαλῶ μιά φορά ἀκόμη ἐπίμονα νά ἔρθεις ἐσύ, ἀκριβῶς ἐσύ, καί σέ συνέχεια ἀκόμη ἕνας - δυό ἀπό τήν ΚΕ. Αὐτό εἶναι ἀπαραίτητο νά γίνει ὁπωσδήποτε καί χωρίς καθυστέρηση. Ὁ Πλεχάνοφ μᾶς πρόδοσε, ἡ ὀργή στό στρατόπεδό μας εἶναι φοβερή. Ὅλοι εἶναι ἀγανακτισμένοι, γιατί ὁ Πλεχάνοφ ἐξαιτίας τῶν σκανδάλων στό Σύνδεσμο ἐπέτρεψε νά τροποποιηθοῦν οἱ ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου τοῦ Κόμματος. Ἐγώ βγῆκα ὁριστικά ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή. Ἡ

* Βλ. Ἄπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 8ος, σελ. 64. *Ἡ Σύντ.*

** Πρόκειται γιά τήν ἀνακοίνωση τοῦ II συνεδρίου τοῦ Κόμματος. *Ἡ Σύντ.*

«Ἴσκρα» μπορεῖ νά σταματήσει. Ἡ κρίση εἶναι ὁλοκληρωτική καί φοβερή. Ἔχε ὑπόψη σου ὅτι ἐγώ τώρα δέν παλεύω γιά τή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ — συμβιβάστηκα ἀπόλυτα μέ τό γεγονός ὅτι ὁ Πλεχάνοφ συγκρότησε μιά πεντάδα χωρίς ἐμένα. Ὅμως παλεύω γιά τήν ΚΕ, πού οἱ μαρτοφικοί, ἀφοῦ ἀποθρασύνθηκαν ὕστερα ἀπό τή δειλή προδοσία τοῦ Πλεχάνοφ, θέλουν νά τήν ἁρπάξουν, ἀπαιτώντας νά γίνει σ' αὐτή πρόσληψη τῶν δικῶν τους χωρίς μάλιστα νά λένε καί πόσων!! Ἡ πάλη γιά τή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ χάθηκε γιά πάντα ἐξαιτίας τῆς προδοσίας τοῦ Πλεχάνοφ. Ἡ μοναδική δυνατότητα εἰρήνης εἶναι: νά φροντίσουμε νά δόσουμε σ' αὐτούς τή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ καί νά κρατήσουμε τήν ΚΕ. Αὐτό δέν εἶναι καθόλου εὔκολο (ἴσως καί γι' αὐτό νά εἶναι πιά ἀργά), ὅμως πρέπει νά προσπαθήσουμε. Ἐδῶ εἶναι ἀπαραίτητος ἀκριβῶς ὁ Σμίτ καί τό καλύτερο *δυό* ἀκόμη μέλη τῆς ΚΕ ἀπό τή Ρωσία, πού νά ἔχουν τό μεγαλύτερο κύρος (ὄχι κυρίες) (λ.χ. ὁ Μπορίς καί ὁ ντόκτορ). Ὁ Πλεχάνοφ ἀπειλεῖ μέ ἀποχώρηση, ἄν ἡ ΚΕ δέν ὑποχωρήσει: μά τήν ἀλήθεια, μήν πιστεύετε τίς ἀπειλές του· πρέπει νά τόν στριμώξουμε στόν τοῖχο, νά τόν φοβίσουμε. Πρέπει ἡ Ρωσία νά ξεσηκωθεῖ ἀποφασιστικά ὑπέρ τῆς ΚΕ, ἀφοῦ ἡσύχασε μέ τήν παράδοση τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΟ. Ἐδῶ χρειάζονται καινούργιοι ἄνθρωποι ἀπό τήν ΚΕ, γιατί διαφορετικά δέν ὑπάρχει ἀπολύτως κανένας νά κάνει διαπραγματεύσεις μέ τούς μαρτοφικούς. Ὁ Σμίτ εἶναι τρεῖς φορές ἀπαραίτητος. Θά ἐπαναλάβω τούς «ὅρους» τῶν μαρτοφικῶν: 1) διαπραγματεύσεις ἐξονόματος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΟ καί τῆς ΚΕ, 2) 6 στή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ, 3) ; στήν ΚΕ. Σταμάτημα τῶν προσλήψεων στήν ΚΕ, 4) 2 θέσεις στό Συμβούλιο, 5) στέρηση τῶν δικαιωμάτων τῆς ΚΕ σχετικά μέ τό Σύνδεσμο, ἀναγνώριση ὅτι τό συνέδριό του εἶναι νόμιμο. Αὐτοί εἶναι οἱ ὅροι εἰρήνης πού προτείνουν οἱ νικητές στούς ἡττημένους!!

Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στό Κίεβο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928
στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

232

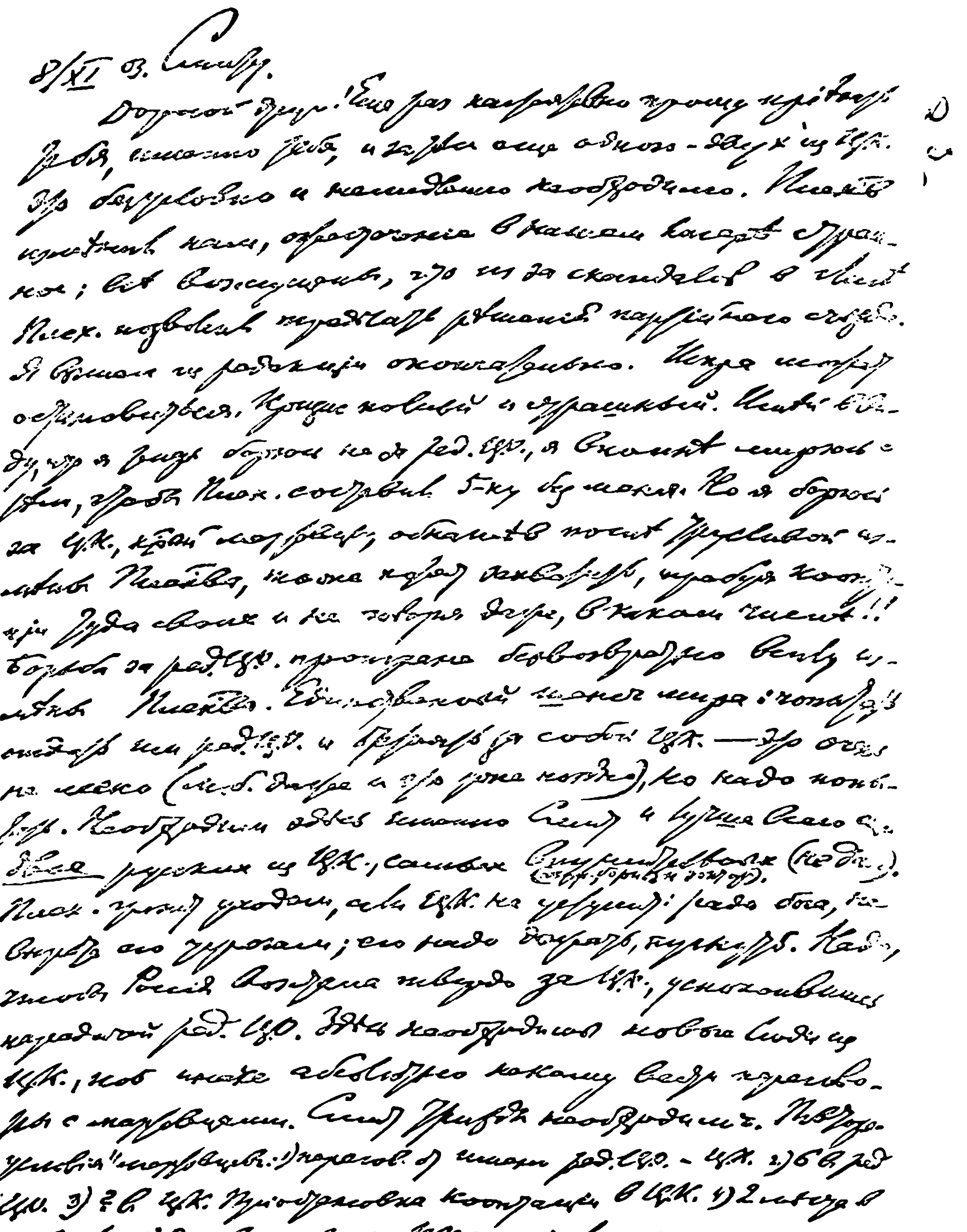
ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. Ν. ΛΙΑΝΤΟΦ *

10/ΧΙ. 03.

Ἀγαπητέ Λίντιν! Θέλω νά σᾶς ἀφηγηθῶ τά «πολιτικά νέα» μας.

Στήν ἀρχή παραθέτω τή χρονολογία τῶν τελευταίων γεγονότων. Τετάρτη (27. Χ. ἤ 28. Χ;) — ἡ τρίτη μέρα τοῦ συνεδρίου τοῦ

* Στό γράμμα ὑπάρχει ἐπισημείωση τοῦ Β. Ι. Λένιν: «Γράμμα πού δέν στάλθηκε». *Ἡ Σύντ.*

Τό γράμμα τοῦ Β. Ι. Λένιν πρός τόν Γκ. Μ. Κρζιζανόβσκι. — 8 τοῦ Νοέμβρη 1903.
Σμίκρυνση

Συνδέσμου. Ὁ Μάρτοφ σάν ὑστερικός ὠρύεται ὅτι ἐμεῖς εὐθυνόμαστε γιά τό «αἷμα τῆς παλιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς» (ἔκφραση τοῦ Πλεχάνοφ) καί ὅτι ἀπό τήν πλευρά τοῦ Λένιν εἴχαμε στό συνέδριο κάτι πού ἔμοιαζε μέ ραδιουργίες κτλ. Ἐγώ ἤρεμα τόν προκαλῶ γραπτά (μέ δήλωση στό προεδρεῖο τοῦ συνεδρίου *) νά πεῖ *ἀνοιχτά* μπροστά σέ ὅλο τό Κόμμα τίς κατηγορίες ἐναντίον μου: ἀναλαμβάνω νά τίς δημοσιεύσω *ὅλες*. Διαφορετικά αὐτό εἶναι μιά ἁπλή Skandalsucht **. Ὁ Μάρτοφ βέβαια «εὐγενικά ὑποχωρεῖ», ζητώντας (καί τώρα ἀκόμη) διαιτησία, ἐγώ συνεχίζω καί ἀπαιτῶ νά ἔχει τόν ἀνδρισμό νά μέ κατηγορήσει ἀνοιχτά — διαφορετικά *τά περιφρονῶ* ὅλα σάν ἐλεεινά κουτσομπολιά.

Ὁ Πλεχάνοφ ἀρνεῖται νά μιλήσει ἐξαιτίας τῆς ἀνάξιας διαγωγῆς τοῦ Μάρτοφ. Δέκα δικοί μας στέλνουν δήλωση στό γραφεῖο τοῦ συνεδρίου, στιγματίζοντας τήν «ἀνάξια διαγωγή» τοῦ Μάρτοφ πού μετέβαλλε τίς διαφωνίες σέ συκοφαντίες, ὑποψίες etc. Ἀναφέρω σέ παρένθεση ὅτι ὁ δίωρος λόγος μου στό συνέδριο· τοῦ Κόμματος σχετικά μέ τήν «ἱστορική στροφή τοῦ Μάρτοφ» *** πρός τήν κατεύθυνση τοῦ Versumpfung **** δέν προκάλεσε ἀκόμη καί στούς μαρτοφικούς *οὔτε* μιά διαμαρτυρία γιά μετατροπή τοῦ θέματος σέ συκοφαντίες.

Παρασκευή. Ἀποφασίζουμε νά πάρουμε στό Σύνδεσμο 11 νέα μέλη· τόβράδυ σέ ειδική συγκέντρωση μ' αὐτούς τούς «γρεναδιέρους» (ὅπως στ' ἀστεῖα τούς ἀποκαλούσαμε) *ὁ Πλεχάνοφ παρουσιάζει* ὅλες τίς ἐνέργειες σάν προσπάθεια νά συντρίψουμε τούς μαρτοφικούς. Σκηνή. Παταγώδη χειροκροτήματα.

Σάββατο. Ἡ ΚΕ διαβάζει τή δήλωσή της ὅτι δέν ἐγκρίνει τό καταστατικό τοῦ Συνδέσμου καί ὅτι ἡ συνέλευσή του δέν εἶναι νόμιμη (δήλωση πού νωρίτερα τήν εἴχαμε συζητήσει μέ τόν Πλεχάνοφ μέχρι καί τίς πιό μικρές λεπτομέρειες, μέχρι καί τό τελευταῖο γράμμα). Ὅλοι οἱ δικοί μας ἐγκαταλείπουν τό συνέδριο κάτω ἀπό τίς κραυγές τῶν μαρτοφικῶν: «χωροφύλακες» etc.

Σάββατο ἀπόγευμα. Ὁ Πλεχάνοφ «ὑποχώρησε»: δέν τραβάει γιά διάσπαση. Ἀπαιτεῖ νά ἀρχίσουν εἰρηνικές διαπραγματεύσεις.

Κυριακή (1. XI). Ὑποβάλλω στόν Πλεχάνοφ γραπτά τήν παραίτησή μου (γιατί δέν θέλω νά πάρω μέρος σέ μιά τέτια ἐξαχρείωση, ὅπως εἶναι ἡ τροποποίηση τῶν ἀποφάσεων τοῦ συνεδρίου τοῦ

* Βλ. «Δήλωση ἀπ' ἀφορμή τήν ἔκθεση τοῦ Μάρτοφ» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 8ος, σελ. 53). *Ἡ Σύντ.*

** — προσπάθεια νά προκληθεῖ σκάνδαλο. *Ἡ Σύντ.*

*** Βλ. «Ἔκθεση σχετικά μέ τό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 8ος, σελ. 41-52. *Ἡ Σύντ.*

**** — βαλτώματος. *Ἡ Σύντ.*

Κόμματος κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τοῦ σκανδάλου τοῦ ἐξωτερικοῦ· καί δέν μιλάω πιά ὅτι καί ἀπό καθαρά στρατηγική ἄποψη ἡ ἐκλογή τῆς στιγμῆς γιά ὑποχωρήσεις * ἦταν τελείως ἀνόητη).

3. XI. Ὁ Σταροβέρ ἀνακοινώνει γραπτά στόν Πλεχάνοφ, πού εἶχε ἀρχίσει τίς διαπραγματεύσεις, τούς ὅρους τῆς εἰρήνης μέ τήν ἀντιπολίτευση: 1) τίς διαπραγματεύσεις τίς διεξάγει ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ καί ἡ ΚΕ· 2) ἀποκατάσταση τῆς παλιᾶς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Ἴσκρα»· 3) πρόσληψη στήν ΚΕ ἑνός ἀριθμοῦ προσώπων πού θά καθοριστεῖ στίς διαπραγματεύσεις. Σταμάτημα τῶν προσλήψεων στήν ΚΕ ἀπό τή στιγμή πού θά ἀρχίσουν οἱ διαπραγματεύσεις· 4) *2 θέσεις* (sic!) στό Συμβούλιο τοῦ Κόμματος καί 5) ἀναγνώριση ὅτι τό συνέδριο τοῦ Συνδέσμου ἦταν νόμιμο.

Ὁ Πλεχάνοφ δέν ἀνησυχεῖ. Ἀπαιτεῖ ὅπως ἡ ΚΕ ὑποχωρήσει (!!!) Ἡ ΚΕ ἀρνεῖται καί γράφει στή Ρωσία. Ὁ Πλεχάνοφ δηλώνει ὅτι θά ἀποχωρήσει, ἄν ἡ ΚΕ δέν ὑποχωρήσει. Ἐγώ παραδίνω στόν Πλεχάνοφ (6. XI) *ὅλες* τίς ὑποθέσεις τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς, ἀφοῦ πείστηκα ὅτι ὁ Πλεχάνοφ γιά τό τίποτε μπορεῖ νά παραδόσει στούς μαρτοφικούς ὄχι μόνο τήν ἐφημερίδα, ἀλλά καί *ὁλόκληρη τήν ΚΕ* **.

Ἡ κατάσταση πραγμάτων: εἶναι ζήτημα ἄν ἡ «Ἴσκρα» θά βγεῖ στήν προθεσμία. Οἱ μαρτοφικοί χαίρονται γιά τή «νίκη» τους. Ὅλοι οἱ δικοί μας (ἐκτός ἀπό τίς δυό κοπέλες Ἀξελρόντ ***, πού μένουν πιστές στόν Πλεχάνοφ ἀκόμη καί στήν Treulosigkeit ****) του, ἀπομακρύνονται ἀπό τόν Πλεχάνοφ καί στή συνέλευση (6 ἤ 7. XI) τοῦ λένε πικρές ἀλήθειες (πάνω στό θέμα γιά τόν «δεύτερο Ἴσαρι»).

Λοιπόν, δέν πᾶμε στ' ἀλήθεια καλά; Δέν θά πάρω μέρος στή Συντακτική ἐπιτροπή, ἀλλά θά γράφω. Οἱ δικοί μας θέλουν νά ὑπερασπιστοῦν, ὅσο μποροῦν, τήν ΚΕ καί νά συνεχίσουν μιά ἐπίμονη διαφώτιση ἐνάντια στούς μαρτοφικούς — τό σχέδιο κατά τή γνώμη μου, εἶναι σωστό.

Ἄς φύγει ὁ Πλεχάνοφ: τότε τό Συμβούλιο τοῦ Κόμματος θά παραδόσει τήν «Ἴσκρα» σέ μιά ἐπιτροπή καί θά συγκαλέσει ἔκτακτο συνέδριο τοῦ Κόμματος. Θά ἐπιτρέψουμε, στ' ἀλήθεια, στό Σύνδεσμο τοῦ ἐξωτερικοῦ μέ μιά πλειοψηφία ἀπό 3-4 ψήφους νά *ἀλλάξει* τίς ἀποφάσεις τοῦ κομματικοῦ συνεδρίου;; Εἶναι σωστό, ἀφοῦ φέραμε τήν πάλη ὡς τήν πιό πλατιά δημοσιότητα καί ὡς τή διάσπαση σχεδόν, νά δόσουμε τό σῆμα τῆς ὑποχώρησης καί νά δεχτοῦμε τούς ὅρους εἰρήνης πού ὑπαγορεύουν οἱ μαρτοφικοί;;

Θά ἤθελα νά ξέρω τή γνώμη Σας.

---

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 8ος, σελ. 64. *Ἡ Σύντ.*

** Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 316-317. *Ἡ Σύντ.*

*** Πρόκειται γιά τήν Ι. Ι. καί Λ. Ι. Ἀξελρόντ. *Ἡ Σύντ.*

**** — δολιότητα. *Ἡ Σύντ.*

Νομίζω ὅτι ἄν ἐνεργούσαμε à la Πλεχάνοφ θά τορπιλίζαμε τό συνέδριο τοῦ Κόμματος καί θά προδίναμε τήν πλειοψηφία του. Νομίζω ὅτι πρέπει μέ ὅλες τίς δυνάμεις μας νά προπαγανδίζουμε ἐδῶ καί στή Ρωσία τήν ὑποταγή στό συνέδριο τοῦ Κόμματος καί ὄχι στό συνέδριο τοῦ Συνδέσμου.

Τό μποϋκοτάρισμα τῆς «Ἴσκρα» (ἔστω καί τῆς μαρτοφικῆς), φυσικά, εἶναι κουταμάρα. Καί δέν θά εἶναι μαρτοφική, θά εἶναι μάλλον πλεχανοφική, γιατί ἡ Ζασούλιτς καί ὁ Ἀξελρόντ θά δόσουν ἀμέσως στόν Πλεχάνοφ τίς τρεῖς ψήφους ἀπό τίς πέντε. Καί αὐτό λέγεται Συντακτική ἐπιτροπή!! Συμπληρώνοντας τήν ἔξυπνη παρατήρησή Σας γιά τά λείψανα τοῦ Σάροβο, παραθέτω μιά μικρή στατιστική: ἀπό τά ἄρθρα καί τίς ἐπιφυλλίδες πού δημοσιεύτηκαν στά 45 φύλλα τῆς «Ἴσκρα», ὅταν εἶχε ἑξαμελή Συντακτική ἐπιτροπή, ὁ Μάρτοφ ἔγραψε 39, ἐγώ 32, ὁ Πλεχάνοφ 24, ὁ Σταροβέρ 8, ἡ Ζασούλιτς 6 καί ὁ Π. Μπ. Ἀξελρόντ 4. Καί αὐτό μέσα σέ τρία χρόνια! Κανένας ἄλλος ἐκτός ἀπό τόν Μάρτοφ ἤ ἀπό μένα δέν ἑτοίμασε γιά ἔκδοση (ἀπό συντακτική-τεχνική πλευρά) *ἔστω καί ἕνα* φύλλο. Καί τώρα — σάν ἀμοιβή γιά τό σκάνδαλο, σάν ἀμοιβή γιατί ὁ Σταροβέρ σταμάτησε μιά μεγάλη χρηματική πηγή — νά τούς πάρουμε στή Συντακτική ἐπιτροπή! Αὐτοί πάλευαν πάνω σέ «διαφωνίες ἀρχῶν», καί αὐτές στό γράμμα τοῦ Σταροβέρ πρός τόν Πλεχάνοφ μέ ἡμερομηνία 3. XI μετατράπηκαν ἐκφραστικότατα σ' ἕναν λογαριασμό πού καθορίζει πόσες θεσοῦλες τούς χρειάζονται. Καί μεῖς πρέπει νά νομιμοποιήσουμε τήν πάλη αὐτή γιά τίς θεσοῦλες, νά κλείσουμε μιά συναλλαγή μέ τό Κόμμα αὐτό τῶν ἀποτυχημένων στρατηγῶν ἤ ὑπουργῶν (grève générale des généraux *, ὅπως ἔλεγε ὁ Πλεχάνοφ) ἤ μέ τό Κόμμα τῶν ὑστερικῶν ταραχοποιῶν!! Τί χρειάζονται τότε τά κομματικά συνέδρια, ἄν τά προβλήματα λύνονται μέ τίς κουμπαριές τοῦ ἐξωτερικοῦ, τίς ὑστερικές κρίσεις καί τά σκάνδαλα;;

Κάτι ἀκόμη γιά τήν περιβόητη «τριάδα» πού ὁ ὑστερικός Μάρτοφ τή βλέπει σάν κέντρο τῶν «ραδιουργιῶν» μου. Θά θυμᾶστε ἀσφαλῶς ἀπό τόν καιρό ἀκόμη τοῦ συνεδρίου τό δικό μου πρόγραμμα τοῦ συνεδρίου καί τά σχόλιά μου πάνω στό πρόγραμμα αὐτό. Θά ἤθελα πολύ, *ὅλα τά μέλη τοῦ Κόμματος νά ἤξεραν τό ντοκουμέντο αὐτό* καί γι' αὐτό Σᾶς τό παραθέτω ἀκόμη μιά φορά μέ ἀκρίβεια «Θέμα 23 (Tagesordnung **). *Ἐκλογή τῆς ΚΕ καί τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΟ τοῦ Κόμματος».*

Τό σχόλιό μου: «Τό συνέδριο ἐκλέγει *3* πρόσωπα στή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ καί *3* στήν ΚΕ. Τά 6 αὐτά πρόσωπα *μαζί*, μέ πλειοψηφία $^2/_3$, συμπληρώνουν, ἄν αὐτό εἶναι ἀπαραίτητο, τή Συντακτική ἐπιτροπή

* — γενική ἀπεργία στρατηγῶν. *Ἡ Σύντ.*

** — ἡμερήσιας διάταξης. *Ἡ Σύντ.*

τοῦ ΚΟ καί τήν ΚΕ μέ πρόσληψη καί κάνουν τή σχετική εἰσήγηση στό συνέδριο. Μετά τήν ἔγκριση τῆς εἰσήγησης αὐτῆς ἀπό τό συνέδριο, ἡ παραπέρα πρόσληψη γίνεται ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ καί τήν ΚΕ χωριστά» *.

Μήπως ἀπ' αὐτό δέν φαίνεται ξεκάθαρα ὅτι ἐδῶ γίνεται *ἀνανέωση* τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς πού εἶναι *ἀδύνατο* νά πραγματοποιηθεῖ χωρίς τή συγκατάθεση τῆς ΚΕ (ἀπό τούς 6 χρειάζονται **4** γιά πρόσληψη), καί μάλιστα τό ζήτημα, ἄν πρέπει νά διευρυνθεῖ ἡ ἀρχική τριάδα ἤ νά παραμείνει ὅπως ἦταν, *μένει ἀνοιχτό* (πρόσληψη γίνεται *«ἄν αὐτό εἶναι ἀπαραίτητο»);* Τό σχέδιο αὐτό τό ἔδειξα *σέ ὅλους* (φυσικά καί στόν Πλεχάνοφ) πρίν ἀπό τό συνέδριο. Ἐννοεῖται, ἡ ἀνανέωση ἦταν ἀναγκαία γιατί δυσαρεστήθηκε ἡ ἑξάδα (καί ἰδιαίτερα ὁ Πλεχάνοφ, ὁ ὁποῖος στήν οὐσία εἶχε τήν ψῆφο τοῦ Π. Μπ. Ἀξελρόντ, πού δέν ἔπαιρνε ποτέ σχεδόν μέρος, καί τῆς βολικῆς Β. Ι. Ζασούλιτς), σέ ἰδιαίτερη, φυσικά, συζήτηση μέ τόν Μάρτοφ διατύπωσα *ἔντονα* τή δυσαρέσκεια αὐτή, «ἔβρισα» καί τόν Πλεχάνοφ (ἰδιαίτερα) καί τόν Ἀξελρόντ καί τήν Ζασούλιτς γιά τά καπρίτσια καί ὑπολόγιζα νά μεγαλώσω τήν ἑξάδα σέ ἑφτάδα κτλ. Καί μήπως δέν εἶναι ὑστερισμός νά ἀναποδογυρίζουν τώρα τίς ἀτομικές αὐτές συζητήσεις καί νά ὠρύονται ὅτι «ἡ τριάδα στρεφόταν ἐνάντια στόν Πλεχάνοφ», ὅτι ἐγώ ἔστηνα «παγίδα» στόν Μάρτοφ etc;; Φυσικά, ὅταν συμφωνούσαμε μέ τόν Μάρτοφ, ἡ τριάδα ἦταν ἐνάντια στόν Πλεχάνοφ, καί ὅταν ὁ Πλεχάνοφ συμφωνοῦσε μέ τόν Μάρτοφ (στό ζήτημα τῶν διαδηλώσεων, λογουχάρη), ἡ τριάδα ἦταν ἐναντίον μου κτλ. Οἱ ὑστερικές κραυγές κρύβουν μόνο τήν ἀξιοθρήνητη ἀνικανότητα νά καταλάβουν ὅτι στή Συντακτική ἐπιτροπή πρέπει νά ὑπάρχουν ἀποκλειστικά πραγματικοί καί ὄχι εἰκονικοί συντάκτες, ὅτι πρέπει νά ἀποτελοῦν μιά δραστήρια καί ὄχι στενοκέφαλη ὁμάδα, ὅτι μέσα σ' αὐτή *ὁ καθένας* πρέπει νά ἔχει σέ *κάθε* ζήτημα τή γνώμη *του* (πράγμα πού ποτέ δέν συνέβαινε μέ τήν τριάδα αὐτῶν πού δέν ἐκλέχτηκαν).

Ὁ Μάρτοφ *εἶχε ἐγκρίνει* τό σχέδιό μου γιά τίς δυό τριάδες, ἀλλά ὅταν εἶδε ὅτι τό σχέδιο αὐτό στράφηκε *σ' ἕνα* ζήτημα ἐνάντιά του, ἐνάντια στόν Μάρτοφ, τότε τόν ἔπιασε ὑστερία καί ξεφώνιζε γιά ραδιουργίες! Δίκαια ὁ Πλεχάνοφ τόν ἀποκάλεσε στούς διαδρόμους τοῦ συνεδρίου τοῦ Συνδέσμου «ἀξιολύπητο ἄνθρωπο»!

Ναί... ἡ σιχαμερή φαγωμάρα τοῦ ἐξωτερικοῦ, νά τί ἐπικράτησε στήν ἀπόφαση τῆς πλειοψηφίας τῶν ρώσων στελεχῶν. Καί ὁ Πλεχάνοφ πρόδωσε, ἐνμέρει γιατί φοβήθηκε τό σκάνδαλο τοῦ ἐξωτερικοῦ καί

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 7ος, σελ. 395-396. *Ἡ Σύντ.*

ἐνμέρει γιατί διαισθανόταν *(ἴσως)* ὅτι στήν πεντάδα θά ἔχει τρεῖς ψήφους...

Πάλη γιά τήν ΚΕ, πάλη γιά νά συγκληθεῖ γρήγορα (τό καλοκαίρι) τό καινούργιο συνέδριο — νά τί μᾶς ἀπομένει.

Φροντίστε νά βρεθεῖ τό τετράδιό μου *. Ὁ Πολετάγεφ (Μπάουμαν) τό ἔστειλε *μόνο* στόν Βετσεσλόφ προσωπικά. Ὁ Σεργκόφ μπόρεσε νά τό πάρει μόνο μέ λωποδυτικό τρόπο, *μόνο παραβιάζοντας τήν ἐμπιστοσύνη*. Διαβάστε το σέ ὅλους, σέ ὅσους θέλετε, μή τό δίνετε στά χέρια κανενός καί ἐπιστρέψτε το σέ μένα.

Τόν Βετσεσλόφ πρέπει νά τόν ἐκτοπίσετε ἀπό ὅλες τίς θέσεις. Πάρτε γράμμα ἀπό τήν ΚΕ, παρουσιαστεῖτε μπροστά στήν Parteivorstand ** σάν πράκτορας τῆς ΚΕ καί πάρτε *ὅλες* τίς γερμανικές συνδέσεις *ὁλοκληρωτικά* στά χέρια σας.

Γιά τήν μπροσούρα Σας εὐθύνομαι πολύ ἀπέναντί Σας. Πρόφτασα νά τή διαβάσω μόνο μιά φορά. Χρειάζεται τροποποίηση, δέν πρόφτασα νά κάνω τό σχέδιο τῆς τροποποίησης.

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

233

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΠΛΕΧΑΝΟΦ

14. XI. 03.

Ἀξιότιμε Γκεόργκι Βαλεντίνοβιτς!

Ἡ γυναίκα μου Σᾶς ἔγραψε σήμερα λεπτομερειακά γιά τή δουλιά, στέλνοντας τά νέα ὑλικά.

Ἐγώ καταπιάστηκα μέ τό ἄρθρο μου γιά τό ἀγροτικό. Ἐλπίζω νά τό τελειώσω περίπου τήν Τρίτη ***.

Μέ ἀφοσίωση *Β. Οὐλιάνοφ*

Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στή Λωζάνη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στή Συλλογή «Ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς»», τεῦχ. 6

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* Ὁ Β. Ι. Λένιν ἐννοεῖ τήν ἐργασία του «Ἀφήγηση γιά τό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 8ος, σελ. 1-21). *Ἡ Σύντ.*

** — Διοίκηση τοῦ Κόμματος (Κεντρική Ἐπιτροπή τοῦ Γερμανικοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος). *Ἡ Σύντ.*

*** Ὁ Β. Ι. Λένιν δούλευε πάνω στό ἄρθρο «Ναροντνικίζουσα ἀστική τάξη καί πελαγωμένος ναροντνικισμός» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 8ος, σελ. 77-86). *Ἡ Σύντ.*

234

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΠΛΕΧΑΝΟΦ

18/XI. 03.

Ἀξιότιμε Γκεόργκι Βαλεντίνοβιτς!

Μέ συγχωρεῖτε πολύ, γιατί καθυστέρησα μιά μέρα τό ἄρθρο *. Χθές ἤμουν ἀδιάθετος καί γενικά δουλεύω αὐτές τίς μέρες μέ μεγάλη δυσκολία.

Τό ἄρθρο τράβηξε σέ μάκρος καί εἶναι ἀπαραίτητο νά χωριστεῖ σέ 2 μέρη: στό δεύτερο μέρος θά ἀναλύσω λεπτομερειακά τόν Νοβομπράντσεφ καί θά βγάλω τά συμπεράσματα.

Θεωρῶ ἀπαραίτητη τήν ὑπογραφή στό ἄρθρο μου καί θά χρησιμοποιήσω ψευδώνυμο, γιατί διαφορετικά, ἴσως, νά μήν εἶναι γιά Σᾶς βολικό πρίν γίνει ἡ ἀνακοίνωση.

Στό φύλλο τῆς «Ἴσκρα» μέ τήν ἀνακοίνωση γιά τό συνέδριο παρακαλῶ ἐπίσης νά δημοσιευτεῖ καί ἡ δήλωσή μου **, πού τήν ἐπισυνάπτω ἐδῶ. Φυσικά, σέ περίπτωση πού θά ἀποκατασταθεῖ πλήρης εἰρήνη στό Κόμμα (πράγμα πού τό ἐλπίζω) καί ἄν τό βρεῖτε αὐτό ἀπαραίτητο, θά μποροῦσα, ἀνάμεσα στούς ἄλλους ὅρους τῆς εἰρήνης, νά συζητήσω καί τή μή δημοσίευση τῆς δήλωσης αὐτῆς.

Μέ ἀφοσίωση *Ν. Λένιν*

Γράφτηκε στή Γενεύη (τοπικό)

Πρωτοδημοσιεύτηκε όχι ολόκληρο τό 1904 στό βιβλίο: Λ. Μάρτοφ. «Ἡ πάλη ἐνάντια στήν «κατάσταση πολιορκίας» στό Σοσιαλδημοκρατικό Ἐργατικό κόμμα τῆς Ρωσίας», Γενεύη

Ὁλόκληρο δημοσιεύτηκε τό 1928 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

235

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Γ. Ο. ΜΑΡΤΟΦ

Ἡ δήλωσή μου πρός τόν Μάρτοφ (περίπου ὅπως τή θυμᾶμαι)

Συμμερίζομαι πέρα γιά πέρα τήν ἐπιθυμία πού ἔκφρασε ὁ σύντρ. Μάρτοφ μέσω τοῦ σύντρ. Γκάνς, νά παραμερίσουμε τήν

* Βλ. Β. Ι. Λένιν. «Ναροντνικίζουσα ἀστική τάξη καί πελαγωμένος ναροντνικισμός» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 8ος, σελ. 77-86). *Ἡ Σύντ.*

** Βλ. δήλωση «Πρός τή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ τοῦ ΣΔΕΚΡ» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 8ος, σελ. 87). *Ἡ Σύντ.*

προσωπική πλευρά τῆς διένεξής μας[249], κάνοντας ἀμοιβαῖες δηλώσεις καί ἀπομέρους μου προτείνω μιά τέτια δήλωση.

Δέν ἀμφέβαλλα καί δέν ἀμφιβάλλω γιά τήν εὐσυνειδησία καί τήν εἰλικρίνεια τοῦ Μάρτοφ. Μιά πού ὁ Μάρτοφ δηλώνει ὅτι, ἀφοῦ γνωρίστηκε μέ τό σχέδιό μου γιά τήν ἐκλογή 2 τριάδων καί ἐνέκρινε τό σχέδιο αὐτό, ὁ ἴδιος προσωπικά θεωροῦσε πάντα ἀπαραίτητη τή διεύρυνση τῆς ἀρχικῆς συντακτικῆς τριάδας, τότε δέν ἀμφιβάλλω ἐγώ ὁ ἴδιος καί δέν ἀφήνω ἀπό ὁποιαδήποτε πλευρά νά ὑπάρχουν ἀμφιβολίες γιά τήν εἰλικρίνεια τοῦ Μάρτοφ. Θά χαιρόμουν πολύ, ἄν πειθόμουν ὅτι οἱ κατηγορίες του ἐναντίον μου στηρίζονταν σέ παρανοήσεις.

29. XI. 03.

Ν. Λένιν

Γράφτηκε στή Γενεύη (τοπικό)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1904 στό βιβλίο: Β. Β. Βορόβσκι. «Σχόλια γιά τά πρακτικά τοῦ δεύτερου συνεδρίου τοῦ Συνδέσμου τοῦ ἐξωτερικοῦ τῆς ρωσικῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας», Γενεύη

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

236

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Φ. Ι. ΝΤΑΝ

Ἀντίγραφο ἀπάντησης
Στή διεύθυνση τοῦ Πότρεσοφ (γιά τόν Ντάν)

2. XII. 03.

«Ἀξιότιμε σύντροφε! Ἡ ἐξάλειψη τῆς προσωπικῆς διένεξης ἀνάμεσα σέ μένα καί στόν Μάρτοφ θά μποροῦσε νά καταχωρηθεῖ γιά πιστοποίηση σέ παράρτημα τῶν πρακτικῶν τοῦ συνεδρίου τοῦ Συνδέσμου. Ἐγώ, ἀπό τήν πλευρά μου, μόνο εὐχαρίστηση θά ἔνιωθα. Ὡστόσο, κανείς δέν ἔχει οὔτε τό τυπικό, οὔτε τό ἠθικό δικαίωμα νά κόβει ὁ,τιδήποτε ἀπό τά πρακτικά τοῦ συνεδρίου, νά ἀφαιρεῖ κάτι ἀπό τήν περιγραφή τῶν ὅσων ἔγιναν ἐκεῖ.

Μέ συντροφικούς χαιρετισμούς *Ν. Λένιν*»

Γράφτηκε στή Γενεύη (τοπικό)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. Χ

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

237

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Β. Ι. ΖΑΣΟΥΛΙΤΣ

'Απάντηση:

Πρός τή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ

3/XII. 03.

'Αξιότιμη συντρόφισσα! 'Εγώ, ἐννοεῖται, θά προτιμοῦσα νά δημοσιευτεῖ τό γράμμα στό φύλ. ἀρ. 53· μοῦ χρειάζεται μόνο τό δοκίμιο γιά στυλιστικές διορθώσεις. Σκέπτομαι νά γράψω στήν «Ἴσκρα» γιά τόν Νοβομπράντσεφ [250] καί γιά τό «Ντρούζεσκι Ρέτσι» τοῦ Μεστσέρσκι [251], καί στό «Ζαριά» γιά τό ἀγροτικό ζήτημα.

Μέ σοσιαλδημοκρατικούς χαιρετισμούς. *Ν. Λένιν*

Γράφτηκε στή Γενεύη (τοπικό)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. X

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

238

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Β. Ι. ΖΑΣΟΥΛΙΤΣ

3. XII.

'Αξιότιμη συντρόφισσα! Ξέχασα νά σᾶς κάνω γνωστό ὅτι τά ἄρθρα μου παρακαλῶ νά ὑπογράφονται Ν. Λένιν καί ὄχι «Συνεργάτης».

Ἄν τό γράμμα πρός τή Συντακτική ἐπιτροπή ἤ τό ἄρθρο γιά τό ἀγροτικό ζήτημα *πρέπει* νά ἀναβληθοῦν, Σᾶς παρακαλῶ νά δημοσιευτεῖ στό φύλ. ἀρ. 53 τό «γράμμα» καί νά ἀναβληθεῖ τό ἄρθρο γιά τό ἀγροτικό ζήτημα *.

Μέ σοσιαλδημοκρατικούς χαιρετισμούς *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 3 τοῦ Δεκέμβρη 1903 στή Γενεύη (τοπικό)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. X

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

239

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ

'Αγαπητοί φίλοι! Νέα πολιτική θέση διαγράφηκε καθαρά ἀπό τό φύλ. 53 τῆς *«Ἴσκρα»*. Εἶναι φανερό ὅτι ἡ πεντάδα τοῦ ΚΟ θέλει νά κυνηγήσει καί τόν Λένιν (φτάνοντας ὥς τή συκοφαντία ὅτι αὐτός πέταξε ἀπό τό Κόμμα τούς γιουζνοραμπότσεντσι, καί ὥς τούς πρόστυχους

* Γιά τό ἴδιο θέμα ἔγραφε ὁ Β. Ι. Λένιν στόν Γκ. Β. Πλεχάνοφ στίς 18 τοῦ Νοέμβρη 1903 (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 326). *Ἡ Σύντ.*

ὑπαινιγμούς γιά τόν Σβάιτσερ), καί τήν ΚΕ, καί ὁλόκληρη τήν πλειοψηφία. Ὁ Πλεχάνοφ λέει ἀνοιχτά ὅτι ἡ πεντάδα τοῦ ΚΟ δέν φοβᾶται καμιά ΚΕ. Ἐπίθεση ἐνάντια στήν ΚΕ γίνεται κι' ἐδῶ καί στή Ρωσία (γράμμα ἀπό τήν Πετρούπολη γιά τό ταξίδι τοῦ Μάρτιν). Τό ζήτημα μπῆκε ὀρθά-κοφτά. Ἄν χάσουμε καιρό καί δέν ρίξουμε τό σύνθημα γιά πάλη, τότε ἀναπόφευκτα θά ἔχουμε *ὁλοκληρωτική* ἧττα, 1) ἐξαιτίας τῆς λυσσαλέας πάλης τῆς πεντάδας μέσα ἀπό τήν «Ἴσκρα», 2) ἐξαιτίας τῶν χτυπημάτων πού δέχονται οἱ ἄνθρωποί μας στή Ρωσία. *Μιά εἶναι ἡ σωτηρία — τό συνέδριο. Τό σύνθημά του: πάλη ἐνάντια στούς ἀποδιοργανωτές.* Μόνο μέ τό σύνθημα αὐτό μποροῦμε νά ξεσκεπάσουμε τούς μαρτοφικούς, νά τραβήξουμε τίς πλατιές μάζες καί νά σώσουμε τίς θέσεις. Κατά τή γνώμη μου, τό μόνο δυνατό σχέδιο εἶναι: *γιά τήν ὥρα* οὔτε λέξη σέ κανέναν γιά *τό συνέδριο,* ἀπόλυτη μυστικότητα. Νά δραστηριοποιήσουμε *ὅλες* τίς δυνάμεις, *ὅλες ἀνεξαιρέτως, στίς ἐπιτροπές καί στίς περιοδεῖες.* Νά παλέψουμε γιά τήν εἰρήνη, γιά τό σταμάτημα τῆς ἀποδιοργάνωσης, γιά τήν ὑποταγή στήν ΚΕ. Νά στερεώσουμε ὅσο μποροῦμε τίς ἐπιτροπές μέ δικούς μας ἀνθρώπους. Νά ξεσκεπάζουμε στήν ἀποδιοργανωτική δράση τους τούς μαρτοφικούς καί τούς γιουζνοραμπότσεντσι μέ ὅλες τίς δυνάμεις μας, μέ ντοκουμέντα, μέ ἀποφάσεις ἐνάντια στούς ἀποδιοργανωτές· οἱ ἀποφάσεις τῶν ἐπιτροπῶν πρέπει νά καταφθάνουν ἀμέσως στό ΚΟ. Στή συνέχεια νά βάζουμε δικούς μας ἀνθρώπους στίς ἀσταθεῖς ἐπιτροπές. Νά κατακτήσουμε τίς ἐπιτροπές μέ τό σύνθημα: ἐνάντια στήν ἀποδιοργάνωση — αὐτό εἶναι *τό κυριότερο* καθῆκον. *Τό συνέδριο πρέπει νά γίνει ὄχι ἀργότερα ἀπό τό Γενάρη,* γι' αὐτό καταπιαστεῖτε πιό δραστήρια, ἐμεῖς ἐπίσης θά κινητοποιήσουμε ὅλες τίς δυνάμεις. *Ὁ σκοπός τοῦ συνεδρίου: νά ἑδραιώσει* τήν ΚΕ καί τό Συμβούλιο, ἴσως, καί τό ΚΟ ἤ μέ κάποια τριάδα (σέ περίπτωση πού θά κατορθώσουμε νά ἀποσπάσουμε τόν Πλεχάνοφ, πράγμα πού ἔχει λίγες πιθανότητες), ἤ μέ μιά ἑξάδα, *ὅπου θά μπῶ,* ἄν θά πετύχουμε τιμητική γιά μᾶς εἰρήνη. Τό χειρότερο: *τό ΚΟ θά εἶναι δικό τους, ἡ ΚΕ καί τό Συμβούλιο δικά μας.*

Τό ξαναλέω, ἤ θά ἔχουμε *ὁλοκληρωτική* ἧττα (θά μᾶς κατατροπώσει τό ΚΟ), ἤ *γρήγορη προετοιμασία τοῦ συνεδρίου. Πρέπει στήν ἀρχή νά τό προετοιμάσουμε μυστικά* τό maximum σ' ἕνα μήνα, *ἔπειτα νά συγκεντρώσουμε μέσα σέ τρεῖς ἑβδομάδες τίς αἰτήσεις τοῦ $^1/_2$ τῶν ἐπιτροπῶν καί νά συγκαλέσουμε τό συνέδριο.* Τό ἐπαναλαμβάνω καί πάλι: αὐτή εἶναι ἡ μοναδική σωτηρία.

Γράφτηκε στίς 10 τοῦ Δεκέμβρη 1903
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στό Κίεβο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. X

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

240

ΠΡΟΣ ΤΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ «ΙΣΚΡΑ» *

Πρός τή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ

12. XII. 03.

Σάν ἀντιπρόσωπος τῆς ΚΕ πῆρα γραπτή ἐρώτηση σήμερα ἀπό τόν σ. Μάρτοφ, ἄν μποροῦν νά δημοσιευτοῦν ειδήσεις γιά τίς διαπραγματεύσεις τῆς ΚΕ μέ τήν ἀντιπολίτευση τῆς Γενεύης [252]. Νομίζω ὅτι μποροῦν καί παρακαλῶ τούς συντρόφους τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΟ νά ἐξετάσουν ἀκόμη μιά φορά τό ζήτημα μιᾶς εἰλικρινοῦς εἰρήνης στό Κόμμα.

Δέν εἶναι ἀκόμη ἀργά νά ἐξασφαλίσουμε τήν εἰρήνη αὐτή, δέν εἶναι ἀκόμη ἀργά νά σταματήσουμε νά δίνουμε στό κοινό καί στούς ἐχθρούς μας λεπτομέρειες τῆς διάσπασης καί ἀφορμές γιά ἀνωμαλίες καί ψεύτικους καταλόγους, ἀφορμές, πού θά τίς ἐπωφεληθεῖ, πιθανό, ἀκόμη καί ἡ «Μοσκόβσκιγε Βέντομοστι» [253]. Δίνω τήν ἐγγύηση ὅτι ἡ πλειοψηφία θά συμφωνήσει πρόθυμα νά λησμονήσει ὅλη αὐτή τή βρωμιά, μέ τόν ὅρο ὅτι θά ἐξασφαλιστεῖ μιά εἰλικρινής εἰρήνη μέσα στό Κόμμα.

Τώρα τό πᾶν ἐξαρτᾶται ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ, πού ἀποτελεῖται ἀπό ἐκπροσώπους τῆς ἀντιπολίτευσης, ἡ ὁποία ἀπόριψε τήν πρόταση τῆς ΚΕ γιά εἰρήνη, πού ἔγινε στίς 25. XI. 03. [254] Σᾶς παρακαλῶ, σύντροφοι, νά πάρετε ὑπόψη ὅτι ἡ ΚΕ ἀπό τότε ἔκανε ἤδη δυό ἀκόμη θεληματικές παραχωρήσεις, συμβούλευσε τόν σύντροφο Ρού νά παραιτηθεῖ καί προσπάθησε νά τακτοποιήσει «μέ τό καλό» τήν ὑπόθεση τοῦ Συνδέσμου.

Ταυτόχρονα τό μποϋκοτάρισμα τῆς ΚΕ, ἡ προπαγάνδα ἐνάντιά της καί ἡ ἀποδιοργάνωση τῆς πρακτικῆς δουλιᾶς στή Ρωσία συνεχίζονται. Μᾶς γράφουν ἀπό τή Ρωσία ὅτι ἡ ἀντιπολίτευση δημιουργεῖ ἐκεῖ «κόλαση». Ἔχουμε τίς πιό θετικές πληροφορίες ὅτι οἱ πράκτορες τῆς μειοψηφίας συνεχίζουν συστηματικά τήν ἀποδιοργανωτική δουλιά, περιοδεύοντας ἀπό ἐπιτροπή σέ ἐπιτροπή. Μᾶς γράφουν ἀπό τήν Πετρούπολη ὅτι πῆγε ἐκεῖ ὁ Μάρτιν γιά τόν ἴδιο σκοπό. Τό ζήτημα ἔχει φτάσει στό σημεῖο νά ὀργανώνει ἡ ἀντιπολίτευση τίς μεταφορές της καί μέσω τοῦ Ντάν νά προτείνει στήν ΚΕ νά τίς χρησιμοποιοῦν ἀπό κοινοῦ!

Θεωρῶ χρέος μου ἀπέναντι στό Κόμμα νά παρακαλέσω γιά τελευταία φορά τή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ νά πείσει τήν

* Τό γράμμα γράφτηκε ἐξονόματος τοῦ ἐκπροσώπου τῆς ΚΕ στό ἐξωτερικό Φ. Β. Λένγκνικ. *Ἡ Σύντ.*

ἀντιπολίτευση νά ὑπογράψει εἰλικρινή εἰρήνη πάνω σέ τούτη τήν ἀρχή: νά ἀναγνωρίσουν εἰλικρινά καί οἱ δυό πλευρές καί τά δυό κέντρα καί νά σταματήσει τό ἀλληλοφάγωμα, πού κάνει ἀδύνατη ὁποιαδήποτε δουλιά ἀπό κοινοῦ.

Γράφτηκε στή Γενεύη (τοπικό)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. X

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

241

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ν. Ε. ΒΙΛΟΝΟΦ

Ἀγαπητέ σύντροφε! Χάρηκα πολύ γιά τό γράμμα Σας, γιατί ἐδῶ, στό ἐξωτερικό, ἀκοῦμε πολύ λίγες γνῶμες εἰλικρινεῖς καί ἀνεπηρέαστες ἀπό ἀνθρώπους πού δουλεύουν στίς ἐπαρχίες. Γιά ἕναν συγγραφέα σοσιαλδημοκράτη πού ζεῖ στό ἐξωτερικό ἔχει ἐξαιρετική σημασία νά ἀνταλλάσσει συχνά γνῶμες μέ πρωτοπόρους ἐργάτες πού δροῦν στή Ρωσία, καί ἡ ἀφήγησή Σας γιά τήν ἀπήχηση πού ἔχουν οἱ φαγωμάρες μας στίς ἐπιτροπές εἶχε γιά μένα ἐξαιρετικό ἐνδιαφέρον. Ἴσως καί νά δημοσιεύσω, ἄν δοθεῖ εὐκαιρία, τό γράμμα Σας [255].

Εἶναι ἀδύνατο νά ἀπαντήσω μέ ἕνα γράμμα στά ἐρωτήματά Σας, γιατί μιά λεπτομερειακή ἀφήγηση σχετικά μέ τήν πλειοψηφία καί τή μειοψηφία θά ἔπιανε ὁλόκληρο βιβλίο. Ἔβγαλα τώρα σέ χωριστό φυλλάδιο τό «Γράμμα πρός τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα» (Γιατί ἀποχώρησα ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή;)» * — ἐκεῖ ἀφηγοῦμαι σύντομα γιατί διαφωνήσαμε καί προσπαθῶ νά δείξω πόσο λαθεμένα ἐμφανίζεται τό ζήτημα στό φύλ. ἀρ. 53 τῆς «Ἴσκρα» (ἀπό τό φύλλο ἀρ. 53 καί μετά στή Συντακτική ἐπιτροπή βρίσκονται τέσσερις ἐκπρόσωποι τῆς μειοψηφίας καί ὁ Πλεχάνοφ). Ἐλπίζω ὅτι τό γράμμα αὐτό (ἕνα μικρό ἔντυπο φυλλάδιο μέ 8 σελιδοῦδες) θά φτάσει γρήγορα στά χέρια Σας, γιατί ἔχει ἤδη σταλεῖ στή Ρωσία καί ἴσως δέν θά εἶναι δύσκολο νά κυκλοφορήσει.

Ἐπαναλαμβάνω: στό γράμμα αὐτό τό ζήτημα ἀναλύεται πολύ σύντομα. Γιά τήν ὥρα δέν μπορεῖ νά γίνει καί πιό λεπτομερειακά, ἐφόσον δέν δημοσιεύτηκαν τά πρακτικά τοῦ συνεδρίου τοῦ Κόμματος καί τοῦ συνεδρίου τοῦ Συνδέσμου (στό φύλ. ἀρ. 53

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 8ος, σελ. 98-105. *Ἡ Σύντ.*

τῆς «Ἴσκρα» ἀνακοινώθηκε ὅτι τά πρακτικά καί τῶν δυό αὐτῶν συνεδρίων θά δημοσιευτοῦν ὁλόκληρα καί πολύ γρήγορα. Ξέρω ὅτι τά πρακτικά τοῦ συνεδρίου τοῦ Κόμματος θά ἀποτελέσουν ὁλόκληρο βιβλίο μέ τριακόσιες καί παραπάνω σελίδες· εἶναι ἕτοιμες ἤδη σχεδόν 300 σελίδες· ἴσως μέσα σέ μιά ἑβδομάδα, τό πολύ δυό, νά βγεῖ τό βιβλίο). Εἶναι πολύ πιθανό νά ὑποχρεωθῶ νά γράψω ἀκόμη μιά μπροσούρα *, ὅταν δημοσιευτοῦν ὅλα αὐτά τά πρακτικά.

Ἐγώ προσωπικά πιστεύω ὅτι τή διάσπαση τήν προκάλεσε πρίν ἀπόλα καί κυρίως ἡ δυσαρέσκεια ἐξαιτίας τῆς σύνθεσης τῶν κέντρων (τοῦ ΚΟ καί τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς). Ἡ μειοψηφία ἤθελε νά ἐγκριθεῖ ἡ παλιά ἑξάδα στό ΚΟ, ἐνῶ τό συνέδριο ἐξέλεξε τρεῖς ἀπό τούς ἕξι πού τούς θεώρησε, ὅπως φαίνεται, πιό κατάλληλους γιά τήν πολιτική καθοδήγηση. Κατά τόν ἴδιο ἀκριβῶς τρόπο ἡ μειοψηφία ἡττήθηκε καί στό ζήτημα τῆς σύνθεσης τῆς ΚΕ, δηλ. τό συνέδριο δέν ἔβγαλε αὐτούς πού ἤθελε ἡ μειοψηφία.

Ἡ δυσαρεστημένη μειοψηφία ἄρχισε γι' αὐτό τό λόγο νά μεγαλοποιεῖ τίς πολύ μικρές διαφωνίες, νά μποϋκοτάρει τά κέντρα, νά στρατολογεῖ ὀπαδούς καί ἀκόμη νά προετοιμάζει τή διάσπαση τοῦ Κόμματος (ἐδῶ κυκλοφοροῦν πολύ ἐπίμονες καί ἴσως ἀξιόπιστες φῆμες ὅτι αὐτοί ἀποφάσισαν ἤδη νά ἱδρύσουν δική τους ἐφημερίδα μέ τόν τίτλο *«Κραμόλα»* καί ἄρχισαν νά τή στοιχειοθετοῦν. Ὅπως φαίνεται, δέν εἶναι τυχαῖο τό γεγονός ὅτι ἡ ἐπιφυλλίδα στό φύλ. ἀρ. 53 τῆς «Ἴσκρα» στοιχειοθετήθηκε μέ στοιχεῖα πού δέν ὑπάρχουν καθόλου στό κομματικό τυπογραφεῖο!).

Ὁ Πλεχάνοφ ἀποφάσισε νά τούς προσλάβει στή Συντακτική ἐπιτροπή, γιά νά ἀποφύγει τή διάσπαση καί ἔγραψε τό ἄρθρο «Τί νά μή κάνουμε» στό φύλ. ἀρ. 52 τῆς «Ἴσκρα». Ὕστερα ἀπό τό φύλ. ἀρ. 51 ἐγώ ἀποχώρησα ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή, γιατί νόμιζα ὅτι δέν εἶναι σωστή ἡ ἀλλαγή αὐτῶν τῶν ἀποφάσεων τοῦ συνεδρίου κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τῶν σκανδάλων τοῦ ἐξωτερικοῦ. Φυσικά, δέν ἤθελα προσωπικά νά μπῶ ἐμπόδιο στήν ἀποκατάσταση τῆς εἰρήνης, ἄν αὐτή ἡ εἰρήνη εἶναι ἐφικτή, καί γι' αὐτό (ἐφόσον νομίζω ὅτι εἶναι ἀδύνατο νά δουλέψω *τώρα* στήν ἑξάδα) ἔφυγα ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή, χωρίς νά ἀρνοῦμαι ὡστόσο νά συνεργαστῶ.

Ἡ μειοψηφία (ἡ ἡ ἀντιπολίτευση) θέλει ἀκόμη νά βάλει μέ τή βία τούς ἀνθρώπους της καί στήν Κεντρική Ἐπιτροπή. Ἡ

* Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τήν μπροσούρα «Ἕνα βῆμα μπρός, δυό βήματα πίσω», πού ἐκδόθηκε τό Μάη τοῦ 1904 (βλ. Ἅπαντα, 5η ἐκδ., τόμ. 8ος, σελ. 189-425). *Ἡ Σύντ.*

Κεντρική Ἐπιτροπή γιά νά γίνει εἰρήνη συμφώνησε νά πάρει δυό, ἡ μειοψηφία ὅμως παρόλα αὐτά δέν ἱκανοποιήθηκε καί συνεχίζει νά διαδίδει τίς χειρότερες φῆμες σέ βάρος τῆς ΚΕ σάν αὐτές, ὅτι ἡ ΚΕ εἶναι ἀνίκανη. Κατά τή γνώμη μου, αὐτό ἀποτελεῖ τήν πιό ἐξωφρενική παραβίαση τῆς πειθαρχίας καί τοῦ κομματικοῦ καθήκοντος. Ἐξάλλου, ὅλα αὐτά εἶναι κουτσομπολιό, γιατί τό συνέδριο ἐξέλεξε τήν ΚΕ ἀπό ἀνθρώπους πού τούς ὑποστήριξε ἡ *πλειοψηφία* τῆς «ὀργάνωσης τῆς «Ἴσκρα»». Καί ἡ «ὀργάνωση τῆς «Ἴσκρα»», φυσικά, ἤξερε καλύτερα ἀπό κάθε ἄλλον ποιός εἶναι κατάλληλος γιά τό σοβαρό αὐτό ρόλο. Τό συνέδριο ἔβγαλε Κεντρική Ἐπιτροπή ἀπό τρεῖς ἀνθρώπους * — καί οἱ τρεῖς ἦταν ἀπό πολύ καιρό μέλη τῆς «ὀργάνωσης τῆς «Ἴσκρα»»· δυό ἀπ' αὐτούς ἦταν μέλη τῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς· ὁ τρίτος κλήθηκε νά πάρει μέρος στήν Ὀργανωτική Ἐπιτροπή, δέν μπῆκε ὅμως, γιατί ὁ ἴδιος δέν τό θέλησε, δούλεψε ὡστόσο πολύ καιρό γιά τήν ΟΕ γιά τή γενική κομματική ὑπόθεση. Συνεπῶς, στήν ΚΕ βγῆκαν οἱ πιό ἱκανοί καί δοκιμασμένοι ἄνθρωποι, καί νομίζω ὅτι εἶναι ἄσχημη πράξη νά φωνάζουν γιά «ἀνικανότητα» αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων, τή στιγμή πού ἡ ἴδια ἡ μειοψηφία *ἐμποδίζει* τήν ΚΕ νά δουλεύει. Ὅλες οἱ κατηγορίες ἐνάντια στήν ΚΕ (γιά φορμαλισμό, γραφειοκρατία κτλ.) δέν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρά κακοήθεις ἐπινοήσεις πού δέν ἔχουν καμιά βάση.

Εἶναι περιττό νά πῶ ὅτι συμμερίζομαι ἀπόλυτα τή γνώμη Σας πώς εἶναι πολύ ἀνάρμοστο νά φωνάζουν ἐνάντια στό συγκεντρωτισμό καί ἐνάντια στό συνέδριο ἄνθρωποι πού προηγούμενα ἔλεγαν ἄλλα καί εἶναι δυσαρεστημένοι, γιατί σέ ἕνα ἐπιμέρους ζήτημα τό συνέδριο δέν ἀποφάσισε σύμφωνα μέ τήν ἐπιθυμία τους. Ἀντί οἱ ἄνθρωποι αὐτοί νά ἀναγνωρίσουν τό λάθος τους, τώρα ἀποδιοργανώνουν τό Κόμμα! Κατά τή γνώμη μου, οἱ σύντροφοι ἀπό τή Ρωσία πρέπει νά ἐξεγερθοῦν ἀποφασιστικά ἐνάντια σέ κάθε ἀποδιοργάνωση καί νά ἐπιμένουν νά ἐφαρμοστοῦν οἱ ἀποφάσεις τοῦ συνεδρίου, νά μήν ἐμποδίζουν τή δουλιά ἐξαιτίας τῆς γκρίνιας γιά τό ποιός πρέπει νά εἶναι στό ΚΟ καί στήν ΚΕ. Οἱ γκρίνιες τῶν λογίων καί κάθε εἴδους ἄλλων στρατηγῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ (πού ἀρκετά αὐστηρά τούς ἀποκαλεῖτε πιά ἀνοιχτά ραδιούργους) μόνο τότε θά γίνουν ἀκίνδυνες γιά τό Κόμμα, ὅταν οἱ καθοδηγητές τῶν ἐπιτροπῶν στή Ρωσία γίνουν πιό ἀνεξάρτητοι καί καταφέρουν νά ἀπαιτήσουν σταθερά νά ἐφαρμοστοῦν ἐκεῖνα πού θά ἀποφασίσουν οἱ ἀντιπρόσωποί τους στό συνέδριο τοῦ Κόμματος.

* τούς Γκ. Μ. Κρζιζανόβσκι, Φ. Β. Λένγκνικ καί Β. Α. Νοσκόφ. *Ἡ Σύντ.*

Σχετικά μέ τή στάση τοῦ ΚΟ ἀπέναντι στήν Κεντρική Ἐπιτροπή ἔχετε ἀπόλυτα δίκιο ὅτι δέν πρέπει μιά γιά πάντα νά δίνουμε ὑπεροχή οὔτε στό ἕνα, οὔτε στό ἄλλο. Τό ἴδιο τό συνέδριο, κατά τή γνώμη μου, πρέπει κάθε φορά νά λύνει ξεχωριστά αὐτό τό πρόβλημα. Καί τώρα σύμφωνα μέ τό καταστατικό πάνω ἀπό τό ΚΟ καί τήν ΚΕ στέκεται τό Συμβούλιο τοῦ Κόμματος. Καί τό Συμβούλιο ἀποτελεῖται ἀπό 2 μέλη τοῦ ΚΟ καί δυό τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς. Τό πέμπτο ἐκλέχτηκε ἀπό τό συνέδριο. Ἑπομένως, τό ἴδιο τό συνέδριο ἀποφάσισε σέ ποιόν πρέπει νά δοθεῖ τή φορά αὐτή ἡ ὑπεροχή. Τά παραμύθια ὅτι δῆθεν θελήσαμε νά πνίξουμε τήν ΚΕ στή Ρωσία μέ τό ΚΟ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἶναι καθαρό κουτσομπολιό, πού δέν ἔχει οὔτε κόκκο ἀλήθειας. Ὅταν εἴμασταν μέ τόν Πλεχάνοφ στή Συντακτική ἐπιτροπή, τότε καί στό Συμβούλιο εἴχαμε *τρεῖς* σοσιαλδημοκράτες ἀπό τή Ρωσία καί *μόνο δυό* ἀπό τό ἐξωτερικό. Ἐνῶ στούς μαρτοφικούς τώρα ἔγινε τό ἀντίθετο! Ὁρίστε, ἀπ' αὐτό κρίνετε τά λόγια τους!

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι καί Σᾶς παρακαλῶ πολύ νά μέ πληροφορήσετε, ἄν πήρατε τό γράμμα αὐτό, ἄν διαβάσατε τό γράμμα μου πρός τή Συντακτική ἐπιτροπή καί τά φύλλα τῆς «Ἴσκρα» ἀρ. 52 καί 53 καί πῶς πᾶνε τώρα γενικά οἱ δουλιές σας στήν ἐπιτροπή.

Μέ συντροφικούς χαιρετισμούς *Λένιν*

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 17 καί 22 τοῦ Δεκέμβρη 1903
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στό Αἰκατερινοσλάβ

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. X

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

242

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Μ. ΚΡΖΙΖΑΝΟΒΣΚΙ

Ἀγαπητέ φίλε! Εἶναι ἀπαραίτητο νά ξεκαθαρίσουμε ἕνα ζήτημα στό ὁποῖο, ὅπως φαίνεται, διαφωνοῦμε καί σέ παρακαλῶ πολύ νά δόσεις τό γράμμα μου αὐτό γιά νά τό συζητήσουν ὅλα τά μέλη τῆς ΚΕ (ἤ τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς[256]). Ἡ διαφωνία βρίσκεται στό ἑξῆς: 1) ἐσύ νομίζεις ὅτι μπορεῖ νά γίνει εἰρήνη μέ τούς μαρτοφικούς (ὁ Μπορίς μάλιστα χαιρετίζει τήν εἰρήνη! Νά κλαῖς καί νά γελᾶς!)· 2) ἐσύ νομίζεις ὅτι ἕνα γρήγορο συνέδριο θά εἶναι ὁμολογία τῆς ἀδυναμίας μας. Εἶμαι βέβαιος ὅτι

καί στά δυό σημεῖα κάνεις μεγάλο λάθος. 1) Οἱ μαρτοφικοί τραβοῦν γιά πόλεμο. Ὁ Μάρτοφ σέ συγκέντρωση στή Γενεύη φώναζε ἀνοιχτά: ἐμεῖς ἀποτελοῦμε, λέει, δύναμη. Μᾶς κυνηγοῦν μέ τήν ἐφημερίδα καί ὕπουλα ὑποκαθιστοῦν τό ζήτημα, καμουφλάροντας τίς σκοτεινές τους ἐνέργειες μέ κραυγές γιά γραφειοκρατία δική σας. Ὁ Μάρτοφ ἐξακολουθεῖ νά φωνάζει δεξιά καί ἀριστερά γιά πλήρη ἀνικανότητα τῆς ΚΕ. Μέ μιά λέξη, εἶναι ἀφέλεια καί ἐντελῶς ἀπαράδεκτο νά ἀμφιβάλλετε ὅτι οἱ μαρτοφικοί δέν βάζουν σάν σκοπό τους νά ἁρπάξουν καί τήν ΚΕ μέ τίς ἴδιες σκοτεινές ἐνέργειες, τό μποϋκοτάρισμα καί τά σκάνδαλα. Δέν ἔχουμε δυνάμεις νά τούς πολεμοῦμε πάνω σέ μιά τέτια βάση, γιατί τό ΚΟ εἶναι φοβερό ὅπλο καί ἡ ἧττα μας εἶναι ἀναπόφευκτη, ἰδιαίτερα ἐξαιτίας τῶν χτυπημάτων. Χάνοντας καιρό, τραβᾶτε σέ σίγουρη καί πλήρη ἧττα ὅλης τῆς πλειοψηφίας, ἀνέχεστε σιωπηρά τά χαστούκια πού δίνει στήν ΚΕ τό ἐξωτερικό (ὁ Σύνδεσμος) καί ἐπιζητᾶτε καινούργια. 2) Τό συνέδριο θά ἀποδείξει τή δύναμή μας, θά ἀποδείξει ὅτι ἐμεῖς μέ ἔργα καί ὄχι μόνο μέ λόγια δέν ἐπιτρέπουμε σέ μιά κλίκα ταραχοποιῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ νά κυβερνᾶ ὅλο τό κίνημα. Τό συνέδριο χρειάζεται ἀκριβῶς τώρα πού ὑπάρχει τό σύνθημα: πάλη ἐνάντια στήν ἀποδιοργάνωση. Μόνο τό σύνθημα αὐτό δικαιολογεῖ τό συνέδριο καί τό δικαιολογεῖ ἀπόλυτα μπροστά στά μάτια ὅλης τῆς Ρωσίας. Χάνοντας καιρό, ἀφήνετε νά σᾶς διαφύγει καί τό σύνθημα αὐτό, ἀποδείχνετε τήν ἀνίσχυρη, τήν παθητική σας ὑποταγή στούς μαρτοφικούς. Εἶναι πέρα γιά πέρα γελοῖο νά ὀνειροπολοῦμε ὅτι θά ἑδραιώσουμε τίς θέσεις μέ μιά θετική δουλιά, ὅταν μᾶς καταδιώκει τό ΚΟ, ὅταν ἔχουμε τό μποϋκοτάρισμα καί τήν προπαγάνδα ἀπομέρους τῶν μαρτοφικῶν. Αὐτό σημαίνει νά ἀργοπεθαίνεις σέ ἕναν ἄδοξο ἀγώνα ἐνάντια στούς ραδιούργους, πού θά ποῦν ἀργότερα (καί τώρα κιόλας τό λένε): γιά δέστε πόσο ἀνίκανη εἶναι αὐτή ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή! Ἐπαναλαμβάνω: μή πλανιέστε μέ αὐταπάτες. Ἤ ἐσεῖς θά ἐπιβάλετε στό συνέδριο τήν εἰρήνη στούς μαρτοφικούς, ἤ θά σᾶς πετάξουν ἄδοξα, ἤ θά σᾶς ἀντικαταστήσουν μέ τήν πρώτη ἤδη ἀποτυχία. Τώρα τό συνέδριο ἔχει σκοπό: νά βάλει τέρμα στήν ἀνυπόφορη ἀποδιοργάνωση, νά παραμερίσει τό Σύνδεσμο, πού ἐμπαίζει κάθε ΚΕ, νά πάρει σταθερά στά χέρια του τό Συμβούλιο καί νά ὀργανώσει Κεντρικό Ὄργανο. Μέ ποιόν τρόπο θά τό ὀργανώσει; — στή *χειρότερη* περίπτωση, ἀφήνοντας ἀκόμη καί τήν πεντάδα (ἤ ἀποκαθιστώντας τήν ἑξάδα)· ὅμως ἡ χειρότερη αὐτή περίπτωση εἶναι ἀπίθανη, ἄν θά ἔχουμε μεγάλη πλειοψηφία. Τότε ἤ θά νικήσουμε οριστικά τούς

μαρτοφικούς (ὁ Πλεχάνοφ *ἀπό τώρα ἤδη μιλάει* γιά νέο Vademecum *, βλέποντας ὅτι δέν ὑπάρχει εἰρήνη, καί ἀπειλώντας νά κάνει ἐπίθεση ἐνάντια καί στίς δυό πλευρές πού τσακώνονται. Αὐτό ἀκριβῶς μᾶς χρειάζεται!), ἤ θά ποῦμε ἀνοιχτά ὅτι δέν ἔχουμε καθοδηγητικό ΚΟ, καί θά τό μετατρέψουμε σέ ὄργανο συζητήσεων μέ ἐλεύθερα ἐνυπόγραφα ἄρθρα τῆς πλειοψηφίας καί τῆς μειοψηφίας (ἀκόμη καλύτερα εἶναι: τήν πολεμική μέ τούς μαρτοφικούς νά τή συγκεντρώσουμε στίς μπροσοῦρες, ἐνῶ στήν «Ἴσκρα» νά πολεμᾶμε μόνο ἐνάντια στήν κυβέρνηση καί στούς ἐχθρούς τῆς σοσιαλδημοκρατίας).

Συνεπῶς: ἀφῆστε τήν ἀφελή ἐλπίδα νά δουλέψετε εἰρηνικά μέσα σέ μιά τέτια ἀνυπόφορη ἀτμόσφαιρα. Στρέψτε ὅλες τίς *κύριες* δυνάμεις στίς περιοδεῖες, ἄς ταξιδέψει ἡ Λάν, *ἐξασφαλίστε* ἀμέσως ὁριστικά τίς δικές σας ἐπιτροπές, στή συνέχεια κάντε ἐπίθεση ἐνάντια στίς ξένες καί... τό συνέδριο, τό συνέδριο νά γίνει ὄχι ἀργότερα ἀπό τό Γενάρη!

P. S. Ἄν ὁ Μάρτοφ ρωτήσει τήν Λάν σχετικά μέ τή δημοσίευση [257], ἡ Λάν ἄς διαβιβάσει ἀπαραίτητα τήν ψῆφο της στόν Κόλ, ἀπαραίτητα, γιατί ἀλλιῶς θά γίνει μεγάλο σκάνδαλο! Ὁ Μάρτοφ καί ὁ Ντάν λένε στόν Κόλ στίς συναντήσεις ἕνα σωρό ἀπαράδεκτες αὐθάδειες!

P. P. S. Σήμερα, 18, ἔχουμε ἀκόμη μιά νέα προστυχιά τῶν μαρτοφικῶν: ἀρνοῦνται νά δημοσιεύσουν στό φύλ. ἀρ. 54 τό γράμμα μου, πού λέει γιατί ἀποχώρησα ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή **, μέ τό πρόσχημα ὅτι ὁ Γκάνς ἦταν ἐνάντια στή δημοσίευση τῶν ντοκουμέντων (ψέμα πάνω στό ψέμα! Ὁ Γκάνς ἦταν ἐνάντια σέ περίπτωση πού θά εἴχαμε *εἰρήνη!)*. Ἡ ἄρνηση συνοδεύεται μέ ἕνα σωρό προστυχιές σάν αὐτές, ὅτι ἡ ΚΕ προσπάθησε νά ἁρπάξει στά χέρια της τό ΚΟ, ὅτι οἱ διαπραγματεύσεις ἔγιναν γιά τήν ἀποκατάσταση τῆς ἐμπιστοσύνης ἀπέναντι στήν ΚΕ καί ἄλλα. Ἡ τακτική εἶναι καθαρή: νά καμουφλάρουν ὑποκριτικά τήν ἀντιπολίτευση τῶν Ντάν, τῶν Μάρτιν etc. ἐνάντια στήν ΚΕ καί μέ τρόπο νά συκοφαντοῦν μέσω τῆς ἐφημερίδας τήν ΚΕ. Σέ καμιά περίπτωση δέν θά ἀφήσω τό αἰσχρό φύλ. ἀρ. 53 χωρίς ἀπάντηση. Τηλεγραφεῖστε ἀμέσως: 1) ἄν συμφωνεῖτε νά δημοσιευτεῖ τό γράμμα μου *ἔξω* ἀπό τήν «Ἴσκρα»; Actien *** 203· 2) ἄν συμφωνεῖτε νά στρέψουμε ἀμέσως κιόλας ὅλες τίς δυνάμεις γιά νά συγκληθεῖ τό συνέδριο; Actien 204. Ἄν στά δυό ἐρωτήματα: ναί, τότε Actien 407. Ἄν καί στά δυό ὄχι, τότε Actien 45.

---

* — Ὁδηγό. *Ἡ Σύντ.*

** Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 8ος, σελ. 98-105. *Ἡ Σύντ.*

*** — Πράξεις. *Ἡ Σύντ.*

Μεθαύριο θά σᾶς στείλω τό γράμμα μου γιά τήν ἀποχώρηση ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή. Ἂν δέν συμφωνεῖτε νά συγκληθεῖ ἀμέσως τό συνέδριο καί ἔχετε διάθεση νά ἀνέχεστε σιωπηρά τά μαρτοφικά χαστούκια, τότε θά ἀναγκαστῶ προφανῶς νά βγῶ οριστικά καί ἀπό τήν Κεντρική Ἐπιτροπή.

Γράφτηκε στίς 18 τοῦ Δεκέμβρη 1903
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στό Κίεβο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. X

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

243

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Γ. Ο. ΜΑΡΤΟΦ

Στάλθηκε στίς 19. XII. 03.

Ἀξιότιμε σύντροφε!

Ἡ ΚΕ ἀναθέτει στή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ νά κάνει ὑποδείξεις στόν σύντρ. Μπόντς-Μπρουγέβιτς καί ὅσοναφορᾶ τό κείμενο τῆς δήλωσης «ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή» στό φυλλάδιό του [258], καί ὅσοναφορᾶ τό χαρακτήρα τοῦ λογοτεχνικοῦ ἐλέγχου. Καί τό ἕνα καί τό ἄλλο, κατά τή γνώμη μας, ἀνήκει στήν ἁρμοδιότητα τοῦ ΚΟ καί μεῖς δέν μποροῦμε νά ἀναλάβουμε νά κάνουμε τίς ἀνάλογες ὑποδείξεις στόν σύντρ. Μπόντς-Μπρουγέβιτς.

Γιά τό ὅτι τά ἄρθρα τοῦ σύντρ. Μπόντς-Μπρουγέβιτς εἶναι μέτρια καί γιά τήν ἀπειρία του ἡ Συντακτική ἐπιτροπή θά ἔπρεπε νά τό ἀνακοινώσει ὄχι στήν ΚΕ, ἀλλά στόν ἴδιο τόν σύντρ. Μπόντς-Μπρουγέβιτς.

Ἡ ΚΕ, βέβαια, θά παίρνει τά δοκίμια καί στό μέτρο τοῦ δυνατοῦ θά προσπαθεῖ νά δίνει τίς συμβουλές της σέ ἰδιαίτερα σημαντικές περιπτώσεις. Τό ζήτημα τοῦ κειμένου τῆς δήλωσης δέν τό θεωροῦμε τόσο σοβαρό, ὅμως ὁ «εἰδικός ἔλεγχος» τοῦ ΚΟ γιά μιά τέτια ἔκδοση, ὅπως τό φυλλάδιο τοῦ Μπόντς-Μπρουγέβιτς, θά ἦταν κατά τή γνώμη μας ὠφέλιμος.

Τό ζήτημα γιά πιό κατάλληλα στοιχεῖα θά τό συζητήσουμε.

Ἐμεῖς ἀφήσαμε τόν σύντρ. Μπόντς-Μπρουγέβιτς νά δίνει μόνος του τήν ὕλη στό τυπογραφεῖο, ἄν ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ δέν ἐμποδίζεται ἀπ' αὐτό.

Γράφτηκε στή Γενεύη (τοπικό)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XIII

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

244

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ

22. XII. 03.

Πρός τήν ΚΕ ἀπό τό μέλος τῆς ΚΕ Λένιν. Διάβασα τήν ἀνακοίνωση τῆς ΚΕ πού στάλθηκε στίς ἐπιτροπές [259] καί δέν μπορῶ παρά νά σηκώσω τά χέρια. Πιό γελοία παρανόηση δέν μποροῦσα κάν νά φανταστῶ. Ὁ Γκάνς τιμωρήθηκε ἔτσι σκληρά γιά τήν εὐπιστία καί τήν εὐαισθησία του. Ἄς μοῦ ἐξηγήσει, σέ ὅ,τι ἔχει ἱερό, ἀπό ποῦ πῆρε τό θάρος νά μιλάει μέ τέτιο ἐλεεινό ὕφος γιά εἰρήνη, ὅταν ἡ ἀντιπολίτευση (μαζί καί ὁ Μάρτοφ), ἀπαντώντας στό τελεσίγραφο τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς, *ἀπόριψε ἐπίσημα τήν εἰρήνη;;* Μήπως δέν εἶναι παιδιαρίσματα νά βασιζόμαστε, ὕστερα ἀπό τήν ἐπίσημη αὐτή ἀπόριψη τῆς εἰρήνης, στίς φλυαρίες τοῦ Μάρτοφ πού, 1ο, σήμερα δέν θυμᾶται τί ἔλεγε χθές καί, 2ο, δέν μπορεῖ νά ἀπαντᾶ ἐξονόματος ὅλης τῆς ἀντιπολίτευσης; Μήπως δέν εἶναι ἀφέλεια νά μιλᾶμε καί νά γράφουμε γιά εἰρήνη, ὅταν ἡ ἀντιπολίτευση ἑτοιμάζεται γιά ἕνα νέο πόλεμο, φωνάζει στίς συνελεύσεις τῆς Γενεύης ὅτι αὐτή ἀποτελεῖ δύναμη, ἀρχίζει ἕναν ἄτιμο κατατρεγμό στό φύλ. ἀρ. 53 τῆς «Ἴσκρα»; Καί νά ἀνακοινώνουμε στίς ἐπιτροπές πράγματα πού δέν εἶναι καθόλου σωστά! λογουχάρη ὅτι δῆθεν ἡ διένεξη μέ τό Σύνδεσμο «ἐξαντλήθηκε ἐντελῶς»;; Νά μή λέμε τίποτε γιά τό πρῶτο Συμβούλιο (μέ τόν Ρού);

Τέλος, αὐτές οἱ ἀνόητες συμβουλές γιά νά φύγω ἀπό δῶ! Ὅταν τίς συμβουλές αὐτές τίς δίνουν τά μέλη τῆς οἰκογένειας, οἱ συγγενεῖς, τό καταλαβαίνω, ἀλλά νά γράφουν τήν κουταμάρα αὐτή ἀπό τήν Κεντρική Ἐπιτροπή!! Ναί, ἀκριβῶς τώρα ἀρχίζει ὁ δημοσιογραφικός πόλεμος. Τό φύλ. ἀρ. 53 καί τό γράμμα μου, πού βγῆκε σέ ξεχωριστό φυλλάδιο *, θά σᾶς τό δείξουν αὐτό.

Εἶμαι τόσο θυμωμένος ἀπό τήν ἀνακοίνωσή σας πρός τίς ἐπιτροπές, πού δέν μπορῶ νά καταλάβω τή στιγμή αὐτή, μέ ποιό τρόπο θά ξεμπλέξετε ἀπό τή γελοία αὐτή κατάσταση. Ἴσως ἔτσι: νά δηλώσετε ὅτι τό περιεχόμενο τοῦ φύλ. ἀρ. 53 τῆς «Ἴσκρα» καί ἰδιαίτερα τοῦ ἄρθρου «Τό συνέδριό μας» σᾶς διέλυσε κάθε βεβαιότητα γιά εἰρήνη. Ἄλλη διέξοδο ἐγώ τουλάχιστο δέν βλέπω.

Ἀπαντεῖστε στίς ἐπιτροπές (καί στόν ἴδιο τόν Μάρτοφ), ὅτι τό ἐξωφρενικά κάλπικο ἄρθρο «Τό συνέδριό μας» προκάλεσε δημο-

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 8ος, σελ. 98-105. *Ἡ Σύντ.*

σιογραφική πολεμική, καί σεῖς (ἡ ΚΕ) προσπαθεῖστε νά κάνετε θετική δουλιά. Ὁ Πλεχάνοφ ἦταν ἐνάντια στό ἄρθρο «Τό συνέδριό μας» καί ἐνάντια στή διάλεξη τοῦ Μάρτοφ.

Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στό Κίεβο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. X

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

245

ΠΡΟΣ ΤΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ «ΙΣΚΡΑ» *

Στή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ

Ἀξιότιμοι σύντροφοι!

Ἀπ' ἀφορμή τήν ἀπόφαση πού πῆρε ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ στίς 22. XII, ὁ ἐκπρόσωπος τῆς ΚΕ στό ἐξωτερικό θεωρεῖ ἀπαραίτητο νά ὑποδείξει στή Συντακτική ἐπιτροπή ὅτι ἡ ἀπόφαση αὐτή ἦταν ἐντελῶς ἄστοχη καί τήν ἐξήγηση τή δίνει μόνο ὁ ὑπερβολικός ἐκνευρισμός [260].

Ἄν ὁ Λένιν, ἐνεργώντας ὄχι σάν μέλος τῆς ΚΕ, ἀλλά σάν πρώην συντάκτης, διατύπωσε κατά τή γνώμη σας κάτι τό λαθεμένο, μπορεῖτε νά τό ἐξηγήσετε στόν Τύπο **.

Ὁ σ. Γκάνς δέν ἔκλεισε ἀπομέρους τῆς ΚΕ καί δέν μποροῦσε νά κλείσει χωρίς νά ξέρουμε μεῖς καμιά συμφωνία νά μή δημοσιευτοῦν οἱ διαπραγματεύσεις. Αὐτό τό πράγμα δέν μπορεῖ νά μή τό ξέρει ἡ Συντακτική ἐπιτροπή. Ὁ σ. Γκάνς ἴσως, νά διατύπωσε τή γνώμη νά μή δημοσιευτοῦν οἱ διαπραγματεύσεις *σέ περίπτωση πού θά ὑπογραφόταν ἐπίσημη εἰρήνη* ***.

Ὁ ἐκπρόσωπος τῆς ΚΕ στό ἐξωτερικό πληροφόρησε ὄχι μέ ὑπεκφυγές, ἀλλά ἀπόλυτα κατηγορηματικά δυό φορές τή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ ὅτι ἐπιτρέπει νά δημοσιευτεῖ τό γράμμα τοῦ Λένιν ****.

Ἄν ἡ Συντακτική ἐπιτροπή δέν ἐνεργοῦσε μέ ἐξαιρετικό ἐκνευρισμό, τότε θά ἔβλεπε εὔκολα ὅτι εἶναι ἐξαιρετικά ἄτοπη ἡ παρατήρησή της σχετικά μέ τόν ἀριθμό τῶν μελῶν τῆς ΚΕ πού

* Τό γράμμα γράφτηκε ἐξονόματος τοῦ ἐκπροσώπου τῆς ΚΕ στό ἐξωτερικό Φ. Β. Λένγκνικ. *Ἡ Σύντ.*

** Στό χειρόγραφο στή συνέχεια ὑπάρχει τό σβησμένο κείμενο: «(σέ ἀπάντηση πρός τόν Λένιν στό γράμμα του πρός τή Συντακτική ἐπιτροπή δέν γίνεται καμιά ὑπόδειξη γιά λαθεμένη διατύπωση)». *Ἡ Σύντ.*

*** Στό χειρόγραφο παρακάτω ἀκολουθεῖ σβησμένη ἡ φράση: «Στήν περίπτωση αὐτή καί ἐμεῖς θά κρίναμε ἀνεπιθύμητη τή δημοσίευση». *Ἡ Σύντ.*

**** Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 8ος, σελ. 98-105. *Ἡ Σύντ.*

βρίσκονται στό ἐξωτερικό. Σ' αὐτό καί σέ ἄλλα ἄστοχα τεχνάσματα τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς (σάν τή γελοία ὑπόδειξη γιά κάποια δῆθεν «μυστική» ἔκδοση) ὁ ἐκπρόσωπος τῆς ΚΕ στό ἐξωτερικό ἀπαντᾶ μόνο μέ τήν ἔκκληση νά θυμοῦνται τό κομματικό χρέος καί νά σταματήσουν τίς *ἐνέργειες*, πού μποροῦν νά δημιουργήσουν ἐξαιτίας τῆς δημοσιογραφικῆς πολεμικῆς ἀφορμές γιά διάσπαση.

Ὁ ἐκπρόσωπος τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς στό ἐξωτερικό

Γράφτηκε στίς 24-27 τοῦ Δεκέμβρη 1903 στή Γενεύη (τοπικό)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. Χ

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

246

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ

30. XII. 03.

Πήραμε τό γράμμα σας τῆς 10. XII μέ τό παλιό ἡμερολόγιο. Μᾶς προκαλεῖ κατάπληξη καί ἀγανάκτηση ἡ σιωπή σας σχετικά μέ τά ἐπίμαχα ζητήματα καί ἡ τσαπατσουλιά σας στήν ἀλληλογραφία. Ἔτσι πραγματικά εἶναι ἀδύνατο νά γίνει δουλιά! Πάρτε ἀκόμη ἕναν γραμματέα, ἄν ἡ Μεντβέντ καί ἡ Λάχινα δέν εἶναι σέ θέση νά γράφουν μιά φορά τήν ἑβδομάδα. Σκεφτεῖτε μόνο ὅτι μέχρι τώρα δέν πήραμε τίποτε τό ἀξιόλογο ἀπό τήν Λάν! Στό γράμμα μας τῆς 10. XII μέ τό νέο ἡμερολόγιο * δέν πήραμε μέχρι σήμερα (ὕστερα ἀπό 20 μέρες) ἀπάντηση. Πρέπει ὁπωσδήποτε νά μπεῖ τέλος στήν ἀνωμαλία αὐτή.

Παρακάτω. Ἐπιμένουμε κατηγορηματικά ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά ξεκαθαρίσουμε ἀπόλυτα τή θέση μας στήν πάλη ἐνάντια στούς μαρτοφικούς, νά συμφωνήσουμε μεταξύ μας καί νά χαράξουμε μιά ἐντελῶς συγκεκριμένη γραμμή.

Γιατί δέν στείλατε ἐδῶ τόν Μπορίς, ὅπως τό ἤθελε ὁ Γκάνς; Ἄν ὁ Μπορίς ἐρχόταν ἐδῶ, δέν θά σᾶς ἔγραφε γελοίους λόγους γιά εἰρήνη. Γιατί ὁ Γκάνς δέν ἐκπλήρωσε τήν ὑπόσχεσή του νά γράψει στόν Σταρίκ μέ ἀκρίβεια σχετικά μέ τίς διαθέσεις τοῦ Μπορίς; Ἄν δέν μπορεῖτε νά στείλετε τόν Μπορίς, στεῖλτε τόν Μιτροφάν ἤ τόν Ζβέρ, γιά νά ξεκαθαρίσουμε τό ζήτημα.

Τό λέω ξανά καί ξανά: τό βασικό λάθος τοῦ Γκάνς εἶναι ὅτι

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 328-329. *Ἡ Σύντ.*

πίστεψε στήν τελευταία έντύπωση. Τό φύλ. άρ. 53 έπρεπε νά τόν κάνει νά συνέλθει. Οἱ μαρτοφικοί ἅρπαξαν τό ΚΟ γιά νά κάνουν πόλεμο καί τώρα ὁ πόλεμος διεξάγεται σέ ὅλη τή γραμμή: κατατρεγμός ἀπό μέσα ἀπό τήν «Ἴσκρα», τσακωμοί στίς δημόσιες διαλέξεις (αὐτές τίς μέρες ὁ Μάρτοφ ἔκανε διάλεξη στό Παρίσι γιά τή διάσπαση μπροστά σέ 100 ἄτομα καί τσακώθηκε μέ τόν Λέμπεντεφ[261]), ἡ πιό ξεδιάντροπη προπαγάνδα ἐνάντια στήν Κεντρική Ἐπιτροπή. Θά ἦταν ἀσυγχώρητη μυωπία νά νομίζουμε ὅτι αὐτό δέν θά μεταφερθεῖ καί στή Ρωσία. Τό ζήτημα ἔφτασε ὥς τή διακοπή τῶν σχέσεων τοῦ ΚΟ μέ τήν ΚΕ (ἀπόφαση τοῦ ΚΟ τῆς 22. XII, πού σᾶς ἔχει σταλεῖ), ὥς τό σημεῖο νά δημοσιεύσει τό ΚΟ *ψεύτικη* πληροφορία («Ἴσκρα», ἀρ. φύλ. 55), ὅτι δῆθεν κλείστηκε *συμφωνία* νά μή δημοσιευτοῦν οἱ διαπραγματεύσεις.

Σκεφτεῖτε, ἐπιτέλους, στά σοβαρά ὅλη τήν πολιτική θέση, κοιτάξτε μακρύτερα, ἀφῆστε κατά μέρος τίς καθημερινές μικροασχολίες γιά πενταροδεκάρες καί διαβατήρια, καί, χωρίς νά κάνετε πώς δέν βλέπετε, ξεκαθαρίστε μέσα σας πρός τά ποῦ πᾶτε καί *γιά ποιό λόγο* τραινάρετε τό ζήτημα;

Στήν ΚΕ μας ὑπάρχουν δυό ρεύματα, ἄν δέν κάνω λάθος (ἤ ἴσως καί τρία; Ποιά;). Κατά τή γνώμη μου, αὐτά εἶναι τά ἑξῆς: τό 1) θέλει νά τραινάρει τό ζήτημα γιά νά μή συγκαλέσει τό συνέδριο, παραβλέποντας ὅσο μπορεῖ τίς ἐπιθέσεις καί τά ξεδιάντροπα φτυσίματα κατάμουτρα καί νά σταθεροποιήσει τίς θέσεις στή Ρωσία· τό 2) θέλει νά ξεσηκώσει ἕνα κύμα ἀποφάσεων ἐνάντια στό ΚΟ, νά στρέψει *ὅλες* τίς δυνάμεις στήν κατάκτηση τῶν ἀσταθῶν ἐπιτροπῶν καί νά προετοιμάσει τό συνέδριο μέσα σέ δυό, τό maximum τρεῖς μῆνες. Καί ρωτάω, ποῦ βρίσκεται ἡ σταθεροποίηση τῶν θέσεών σας; Μόνο στό ὅτι χάνετε καιρό, τή στιγμή πού ὁ ἐχθρός συγκεντρώνει ἐδῶ δυνάμεις (καί τό ἐξωτερικό σημαίνει πάρα πολλά), καί ἀναβάλλετε τήν ἀπόφαση ὥσπου νά χρεοκοπήσετε. Ἡ χρεοκοπία εἶναι ἀναπόφευκτη καί θά ἔρθει πολύ γρήγορα — θά ἦταν καθαρά παιδιαρίσματα νά τό ἀγνοήσουμε αὐτό.

Καί τί θά μᾶς ἀφήσετε ὕστερα ἀπό τή χρεοκοπία; Οἱ μαρτοφικοί θά ἔχουν φρέσκες καί αὐξημένες δυνάμεις. Ἐμεῖς θά ἔχουμε τσακισμένες γραμμές. Αὐτοί θά ἔχουν ἑδραιωμένο Κεντρικό Ὄργανο. Ἐμεῖς θά ἔχουμε μιά παρέα, πού θά ἀνέχεται παθητικά αὐτό τό ὑβριστικό Κεντρικό Ὄργανό τους. Μά αὐτό ἀποτελεῖ σίγουρο δρόμο γιά τήν ἥττα, αὐτό πραγματικά εἶναι μόνο ἕνα ἐπονείδιστο καί ἀνόητο τραινάρισμα τῆς *ἀναπόφευκτης* ἥττας. Ἐσεῖς κλείνετε μόνο τά μάτια μπροστά σ' αὐτό, ἐκμεταλλευόμενοι

τό γεγονός ὅτι ὁ πόλεμος τοῦ ἐξωτερικοῦ μεταδίνεται σέ σᾶς ἀργά. Μά ἡ τακτική σας ὁδηγεῖ κυριολεκτικά σέ τοῦτο τό ἀποτέλεσμα: ὕστερα ἀπό μᾶς (ὕστερα ἀπό τή σημερινή σύνθεση τῆς ΚΕ) ἄς γίνει κατακλυσμός (κατακλυσμός γιά τήν πλειοψηφία).

Καί ἄν ἀκόμη ἡ ἧττα εἶναι ἀναπόφευκτη, νομίζω ὅτι πρέπει νά ἀποχωρήσουμε ἄμεσα, τίμια καί ἀνοιχτά, καί αὐτό μπορεῖ νά γίνει μόνο στό συνέδριο. Ἡ ἧττα ὅμως δέν εἶναι καθόλου ἀναπόφευκτη, γιατί ἡ πεντάδα *δέν* εἶναι ἑνωμένη, ὁ Πλεχάνοφ δέν εἶναι μ' αὐτούς, ἀλλά *θέλει εἰρήνη*, καί τό συνέδριο μπορεῖ *νά ξεσκεπάσει* τόσο τόν Πλεχάνοφ, ὅσο κι' αὐτούς μέ τίς δῆθεν διαφωνίες τους. Ἡ μόνη σοβαρή ἀντίρηση ἐνάντια στό συνέδριο εἶναι ὅτι αὐτό θά νομιμοποιήσει ὁπωσδήποτε τή διάσπαση. Καί ἀπαντῶ: 1) ἀκόμη κι' αὐτό εἶναι καλύτερο ἀπό τό τωρινό, γιατί τότε μποροῦμε νά φύγουμε τίμια, καί νά μή παραμένουμε παραπέρα στήν ἐπονείδιστη θέση τῶν ἀνθρώπων πού τούς φτύνουν. 2) Οἱ μαρτοφικοί ἄφησαν νά τούς διαφύγει ἡ στιγμή γιά διάσπαση, καί ἡ ἀποχώρησή τους ἀπό τό 3ο συνέδριο εἶναι ἀπίθανη, γιατί ἡ σημερινή πάλη καί ἡ πλήρης δημοσιότητα τούς ἀφαιρεῖ τή δυνατότητα νά προκαλέσουν διάσπαση. 3) Νά ἀρχίσουμε ὅμως τά παζαρέματα μαζί τους, ἄν μπορεῖ, τό καλύτερο εἶναι νά γίνει αὐτό ἀκριβῶς στό συνέδριο.

Συζητεῖστε τό ζήτημα αὐτό μέ περίσκεψη καί γράψτε, ἐπιτέλους, τί γνώμη ἔχει τό κάθε (ἀπαραίτητα τό κάθε) μέλος τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς.

Μή μ' ἐνοχλεῖτε μέ τίς προκηρύξεις: δέν εἶμαι μηχανή καί μέ τή σημερινή ἀνώμαλη κατάσταση δέν μπορῶ νά δουλέψω.

Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στό Κίεβο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. Χ

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

1904

247

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ

P. S. [262] 2. I. 04. Μόλις τώρα πῆρα τίς διορθώσεις τοῦ ἄρθρου τοῦ 'Αξελρόντ γιά τό φύλ. ἀρ. 55 τῆς «Ἴσκρα» (τό φύλ. ἀρ. 55 βγεῖ ὕστερα ἀπό δυό περίπου μέρες). Εἶναι πολύ πιό βρωμερό ἀπό τό ἄρθρο τοῦ Μάρτοφ («Τό συνέδριό μας») πού δημοσιεύτηκε στό φύλ. ἀρ. 53. 'Εδῶ ἔχουμε καί «φιλόδοξες φαντασίες», «ἐμπνευσμένες ἀπό τίς παραδόσεις γιά τή δικτατορία τοῦ Σβάιτσερ». 'Εδῶ ἔχουμε καί πάλι κατηγορίες, ὅτι τό «πάνσοφο κέντρο» «σύμφωνα μέ τήν προσωπική (sic!) κρίση διαθέτει» «τά μέλη τοῦ Κόμματος πού μετατράπηκαν (!!) σέ βιδίτσες καί ροδίτσες». «Συγκρότηση κάθε λογῆς διευθύνσεων, ὑποδιευθύνσεων, τμημάτων, γραφείων, ἐργαστηρίων». Μετατροπή τῶν ἐπαναστατῶν (μά τήν ἀλήθεια, ἔτσι!) σέ διευθυντές γραφείων, σέ γραφιάδες, ἐπιλοχίες, ὑπαξιωματικούς, φαντάρους, φύλακες, μαστόρους» (sic!). Ἡ ΚΕ ὅμως (σύμφωνα μέ τή γνώμη τῆς πλειοψηφίας) «πρέπει νά εἶναι μόνο ἕνας συλλογικός πράκτορας τῆς ἐξουσίας αὐτῆς (τῆς ἐξουσίας τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Ἴσκρα»), νά βρίσκεται κάτω ἀπό τήν αὐστηρή της κηδεμονία καί τόν ἄγρυπνο ἔλεγχο». Τέτια, τάχα, εἶναι ἡ «ὀργανωτική οὐτοπία θεοκρατικοῦ χαρακτήρα» (sic!). «Θρίαμβος τοῦ γραφειοκρατικοῦ συγκεντρωτισμοῦ στήν κομματική ὀργάνωση — αὐτό εἶναι τό συμπέρασμα»... (μά τήν ἀλήθεια, ἔτσι!). 'Εξαιτίας τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ ἀπευθύνομαι ξανά καί ξανά πρός ὅλα τά μέλη τῆς ΚΕ: μπορεῖ αὐτό νά μείνει δίχως διαμαρτυρία καί πάλη; Δέν καταλαβαίνετε ὅτι, ὅταν τό ἀνέχεσθε αὐτό σιωπηρά, οὔτε λίγο, οὔτε πολύ μετατρέπεστε σέ μεταφορεῖς κουτσομπολιοῦ (σχετικά μέ τόν Σβάιτσερ καί τά πιόνια του) καί διαδοσίες συκοφαντιῶν (σχετικά μέ τούς γραφειοκράτες, δηλ. μέ σᾶς τούς ἴδιους καί ὅλη τήν πλειοψηφία); Καί νομίζετε ὅτι εἶναι δυνατό νά γίνεται «θετική δουλιά» κάτω ἀπό μιά τέτια «ἰδεολογική καθοδήγηση»; Ἤ μήπως ξέρετε κανένα ἄλλο μέσο τίμιου ἀγώνα ἐκτός ἀπό τό συνέδριο;;

((Οἱ μαρτοφικοί, ὅπως φαίνεται, ἔχουν στά χέρια τους τό Κίεβο, τό Χάρκοβο, τό Γκορνοζαβότσκ, τό Ροστόβ καί τήν Κριμαία. Αὐτό θά πεῖ 10 ψῆφοι + ὁ Σύνδεσμος + ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ + 2 στό Συμβούλιο = 16 ψῆφοι ἀπό τούς 49. Ἄν στρέψετε ἀμέσως ὅλες τίς δυνάμεις πρός τό Νικολάγεφ, τή Σιβηρία καί τόν Κάκαυσο, τότε εἶναι *ὁλότελα* δυνατό νά τούς ἀφήσετε μέ τό 1/3.))

Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στή Ρωσία

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. X

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

248

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Μ. ΚΡΖΙΖΑΝΟΒΣΚΙ

4. I. 04. Γράφει ὁ Σταρίκ. Μόλις τώρα πῆρα τό γράμμα τῆς Λάν μέ τήν ἀπάντηση στό γράμμα μου τῆς 10. XII * καί ἀπαντῶ ἀμέσως. Δέν ὑπάρχει λόγος νά μοῦ ζητᾶς νά κάνω κριτική τῶν ἀπόψεων τῆς Λάν! Θά τό πῶ ἀνοιχτά, εἶμαι καταγανακτισμένος ἀπό τή δειλία καί τήν ἀφέλεια τῆς Λάν.

1) Νά γράφει ἀπομέρους τῆς ΚΕ ἀπό τή Ρωσία στό ΚΟ ἀποτελεῖ μεγάλη ἀδιακρισία. Ὅλες οἱ εἰδήσεις πρέπει νά στέλνονται ὁπωσδήποτε *μέσω* τοῦ ἐκπροσώπου τῆς ΚΕ στό ἐξωτερικό. Μά τήν ἀλήθεια, αὐτό εἶναι ἀπαραίτητο, ἄν δέν θέλεις νά γίνει μεγάλο σκάνδαλο. Πρέπει νά δηλωθεῖ μιά γιά πάντα στό ΚΟ, ὅτι στό ἐξωτερικό ὑπάρχει πληρεξούσιος ἐκπρόσωπος τῆς ΚΕ καί τίποτε περισσότερο.

2) Δέν εἶναι ἀλήθεια ὅτι κλείστηκε κάποια συμφωνία σχετικά μέ τά πρακτικά τοῦ Συνδέσμου. Ἐσύ εἶπες ἀνοιχτά ὅτι ἀναθέτεις σέ μᾶς τό ζήτημα τῆς δημοσίευσης ἤ τῆς συντόμευσης. (Κι' ἐπιπλέον δέν μποροῦσες *ἐσύ* νά «συμφωνήσεις» ἐδῶ γιά τίποτε. Ἀκόμη καί *ὅλη* ἡ ΚΕ δέν μποροῦσε.) Ἐδῶ τά μπερδεύεις φοβερά, καί ἄν γράψεις μιά ἀπρόσεκτη λέξη, τότε ὅλα θά δημοσιευτοῦν καί θά γίνει μεγάλο σκάνδαλο.

3) Ἄν στό γράμμα πρός τό ΚΟ ἐξαιτίας τοῦ φύλ. ἀρ. 53 δέν βρῆκες οὔτε μιά λέξη νά διαμαρτυρηθεῖς γιά τίς βρωμιές σχετικά μέ τόν Σβάιτσερ καί τό γραφειοκρατικό φορμαλισμό κτλ. — τότε πρέπει νά πῶ ὅτι πάψαμε πιά νά καταλαβαίνουμε ὁ ἕνας τόν ἄλλον. Τότε ἐγώ σωπαίνω καί παλεύω σάν ἰδιώτης δημοσιογράφος ἐνάντια στίς βρωμιές αὐτές. Θά ἀποκαλέσω μέσω τοῦ Τύπου αὐτούς τούς κυρίους ὑστερικούς καταφερτζῆδες.

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 328-329. *Ἡ Σύντ.*

4) Τή στιγμή πού ἡ ΚΕ μουρμουρίζει γιά θετική δουλιά, ὁ 'Ερεμά καί ὁ Μάρτιν κερδίζουν τό Νικολάγεφ. Αὐτό εἶναι μεγάλο αἶσχος καί ἡ ἑκατοστή, ἄν ὄχι ἡ χιλιοστή, προειδοποίηση γιά σᾶς. *Ἤ* θά κατακτήσουμε τίς ἐπιτροπές καί θά καλέσουμε συνέδριο, *ἤ* θά ἐγκαταλείψουμε τή σκηνή ντροπιασμένοι κάτω ἀπό τίς ἀμέτρητες βρωμερές ἐπιθέσεις τοῦ ΚΟ, πού δέν μοῦ ἐπιτρέπει νά μπῶ στήν «Ἴσκρα».

5) Εἶναι ἁπλῶς γελοῖο νά μιλᾶμε γιά κάποια συνδιάσκεψη τῶν ἐπιτροπῶν καί γιά «τελεσίγραφο» (ὕστερα ἀπό τό γεγονός ὅτι αὐτοί *εἰρωνεύτηκαν* ἤδη τό τελεσίγραφό μας!!). Ναί, οἱ μαρτοφικοί θά ξεκαρδιστοῦν ἁπλῶς στά γέλια, ἀπαντώντας στήν «ἀπειλή» αὐτή!! Τί ἀξία ἔχουν γι' αὐτούς τά τελεσίγραφα, ὅταν κατακρατοῦν ἀπροκάλυπτα τά χρήματα, καταδιώκουν τήν ΚΕ καί λένε *ἀνοιχτά:* «Περιμένουμε τήν πρώτη ἀποτυχία».

Μήπως ἡ Λάν ξέχασε κιόλας ὅτι ὁ Μάρτοφ ἔγινε κουρέλι στά χέρια τῶν παλιανθρώπων;; Καί ὕστερα ἀπ' αὐτό νά συζητοῦμε ἀκόμη γιά σχέσεις τοῦ Μάρτοφ καί τοῦ Ζόρζ ἀπέναντι στήν Λάν καί τόν Νίλ! Εἶναι προσβολή νά διαβάζει κανείς μιά τέτια ἀφέλεια. 1ο, καί ὁ Μάρτοφ καί ὁ Ζόρζ φτύνουν ὅλες τίς Λάν καί ὅλους τούς Νίλ. 2ο, ὁ Ζόρζ ἐπισκιάστηκε ἐντελῶς ἀπό τούς μαρτοφικούς, καί λέει ἀνοιχτά ὅτι δέν τόν ἀκοῦνε (αὐτό ἄλλωστε φαίνεται ὁλοκάθαρα καί ἀπό τήν «Ἴσκρα»). 3ο, ἐπαναλαμβάνω γιά ἑκατοστή φορά, ὁ Μάρτοφ εἶναι ἕνα μηδενικό. Γιατί ὁ συμπαθέστατος αὐτός ἀφελής Γκάνς δέν ἔπιασε ἐδῶ φιλίες μέ τόν Τρότσκι, τόν Ντάν καί τήν Νατάλια 'Ιβάνοβνα; Ἄδικα ἄφησε ὁ συμπαθέστατος νά τοῦ διαφύγει ἡ «εὐκαιρία» αὐτή (τελευταία εὐκαιρία) γιά μιά «εἰλικρινή», «καλή εἰρήνη»... Δέν θά εἶναι μήπως πιό ἔξυπνο νά γράψει ἀπευθείας γράμματα σ' αὐτούς τούς «ἀφέντες», παρά νά χύνει ψεύτικα δάκρυα στό στῆθος τοῦ ξεφτισμένου Μαρτούσα; Γιά δοκίμασε νά γράψεις, αὐτό θά σέ κάνει νά συνέλθεις! 'Εφόσον δέν τούς ἔγραψες καί δέν σέ ἔφτυσαν κατάμουτρα, μή γίνεσαι τσιμπούρι σέ μᾶς (ἤ σ' αὐτούς) μέ τήν «εἰρήνη». 'Εμεῖς ἀπό δῶ βλέπουμε καθαρά ποιός *φλυαρεῖ* καί ποιός κυβερνᾶ στούς μαρτοφικούς.

6) Τά ἐπιχειρήματα ὑπέρ τοῦ συνεδρίου τά ἀνάφερα τήν προηγούμενη φορά. Σέ παρακαλῶ, μή προσπαθεῖς νά κρύβεσαι ἀπό τόν ἑαυτό σου: ἡ ἀναβολή τοῦ συνεδρίου τή δική μας ἀκριβῶς ἀδυναμία θά ἀπόδειχνε. Καί ἄν ἐξακολουθήσετε ὅπως καί πρῶτα νά τραινάρετε τό ζήτημα γιά εἰρήνη, οἱ ἐχθροί δέν θά σᾶς πάρουν μόνο τό Νικολάγεφ.

Ἕνα ἀπό τά δυό: πόλεμος ἤ εἰρήνη. Ἄν θά ἔχετε εἰρήνη, αὐτό θά πεῖ ὅτι τά διπλώνετε μπροστά στούς μαρτοφικούς πού διεξάγουν πόλεμο δραστήριο καί ἐπιδέξιο. Τότε θά ὑπομένετε σιωπηρά νά σᾶς περιλούζουν μέ βρωμιές μέσα ἀπό τό ΚΟ (= τήν ἰδεολογική

καθοδήγηση τοῦ Κόμματος!). Τότε εἶναι καί περιττό νά μιλᾶμε. Ἐγώ τά εἶπα ἤδη μέσα ἀπό τόν Τύπο καί θά τά πῶ *ὅλα*, κυριολεκτικά ὅλα.

Γιά μένα εἶναι καθαρό ὅτι ὁ κατατρεγμός πού τόν φοβόμασταν ἄν θά ἔπαιρνα μόνος μου τήν «Ἴσκρα» γίνεται καί τώρα, ὅμως ἐμένα θά μοῦ βουλώσουν τό στόμα. Καί εἶναι παιδιαρίσματα νά βασιζόμαστε στούς λόγους τοῦ Ἀντρέγεβσκι ὅτι τό ὄνομα τοῦ Λένιν ἀσκεῖ ἐπιροή.

Ἤ θά κάνετε πόλεμο, καί τότε σᾶς παρακαλῶ νά μοῦ ἐξηγήσετε ἄν ὑπάρχει ἄλλο μέσο γιά ἕναν πραγματικό καί τίμιο πόλεμο, ἐκτός ἀπό τό συνέδριο.

Ἐπαναλαμβάνω ὅτι τό συνέδριο τώρα δέν εἶναι ἄσκοπο, γιατί ὁ Πλεχάνοφ δέν εἶναι μέ τούς μαρτοφικούς. Ἡ δημοσίευση (πού θά τήν πετύχω ὁπωσδήποτε) [263] θά τόν ἀποσπάσει ὁριστικά. Καί τώρα ἤδη τσακώνεται μέ τούς μαρτοφικούς.

Στό 3ο συνέδριο οἱ μαρτοφικοί οὔτε κάν θά μιλήσουν γιά τήν ἑξάδα. Ἡ διάσπαση θά ἦταν καλύτερη ἀπ' αὐτό πού ὑπάρχει τώρα, ὅταν βρώμισαν τήν «Ἴσκρα» μέ κουτσομπολιά. Εἶναι ὅμως ἀμφίβολο ἄν στό 3ο συνέδριο θά τραβήξουν καί γιά διάσπαση καί μεῖς θά μπορέσουμε νά παραδόσουμε τήν «Ἴσκρα» σέ μιά οὐδέτερη ἐπιτροπή, παίρνοντάς την καί ἀπό τίς δυό πλευρές.

7) Θά ἐπιδιώξω μέ ὅλες τίς δυνάμεις μου ἀποφασιστικό πόλεμο ἐνάντια στό Σύνδεσμο.

8) Ἄν ὁ Νίλ ἐξακολουθεῖ νά εἶναι ὑπέρ τῆς εἰρήνης, ἄς ἔρθει καί ἄς μιλήσει μιά-δυό φορές μέ τόν Ντάν. Αὐτό θά εἶναι ἀρκετό, μά τήν ἀλήθεια!

9) Μᾶς χρειάζονται χρήματα. Γιά 2 μῆνες φτάνουν, ἀλλά μετά μένουμε ἀπένταροι. Γιατί τώρα «συντηροῦμε» τούς παλιανθρώπους, πού μέσα ἀπό τό ΚΟ μᾶς φτύνουν καί ξερνοῦν ἐναντίον μας. Αὐτό λέγεται «θετική δουλιά». Ich gratuliere! *

Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στό Κίεβο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. X

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

249

ΠΡΟΣ ΤΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ «ΙΣΚΡΑ» **

Σάν ἐκπρόσωπος τῆς ΚΕ θεωρῶ ἀπαραίτητο νά ὑποδείξω στή Συντακτική ἐπιτροπή ὅτι δέν ὑπάρχει κανένας λόγος νά ἀνακινεῖτε ζήτημα νομιμότητας κτλ. μέ βάση τούς φλογερούς λόγους στίς διαλέξεις ἤ τή δημοσιογραφική πολεμική. Ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή αὐτή

* — Συγχαρητήρια! *Ἡ Σύντ.*

** Τό γράμμα εἶναι συμπλήρωση στό πρόχειρο γράμμα πού ἔστειλε ὁ Φ. Β. Λένγκνικ, ἀπαντώντας σέ γράμμα τοῦ Γ. Ο. Μάρτοφ. *Ἡ Σύντ.*

καθαυτή δέν ἀμφιβάλλει καθόλου καί ποτέ δέν ἀμφέβαλλε γιά τή νομιμότητα τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς, πού συγκροτήθηκε μέ πρόσληψη, ὅπως πολύ σωστά λέγεται στό φύλ. ἀρ. 53 τῆς «Ἴσκρα», ἀπόλυτα σύμφωνα μέ τήν § 12 τοῦ καταστατικοῦ τοῦ Κόμματος. Ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή θά ἦταν πρόθυμη νά τό δηλώσει αὐτό, ἄν χρειαστεῖ, καί δημόσια. Ἄν ἡ Συντακτική ἐπιτροπή στήν πολεμική βλέπει ἐπιθέσεις ἐνάντιά της, τότε πραγματικά ἔχει πλήρη, ἀπόλυτη δυνατότητα νά ἀπαντήσει. Εἶναι λογικό νά ἐξάπτεται κανείς, γιατί ὑπάρχει αὐτή εἴτε ἡ ἄλλη ἀπότομη φράση (ἀπό τήν ἄποψη τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς) στήν πολεμική, ὅταν δέν ὑπάρχει πουθενά μιά λέξη πού νά μιλάει γιά μποϋκοτάρισμα, ἤ γιά ἕναν ὁποιοδήποτε ἄλλο μή νόμιμο (ἀπό τήν ἄποψη τῆς ΚΕ) τρόπο δράσης; Ἄς ὑπενθυμίσουμε στή Συντακτική ἐπιτροπή, ὅτι ἡ ΚΕ *ἐπανειλημμένα* ἔδειξε ὅτι εἶναι ἀπόλυτα πρόθυμη καί *πρότεινε ἀνοιχτά νά δημοσιεύσει* ἀμέσως καί τό γράμμα τοῦ Ντάν καί τό ἄρθρο «Ἀκόμη μιά φορά σέ μειοψηφία» τοῦ Μάρτοφ, χωρίς νά νευριάζει καθόλου ἀπό τίς πιό ἀπότομες ἐπιθέσεις πού ὑπάρχουν σ' αὐτές τίς ἐργασίες. Σύμφωνα μέ τή γνώμη τῆς ΚΕ, εἶναι ἀνάγκη νά δοθεῖ σέ ὅλα τά μέλη τοῦ Κόμματος ὅσο τό δυνατό μεγαλύτερη ἐλευθερία κριτικῆς τῶν κέντρων καί ἐπιθέσεων ἐνάντια στά κέντρα: σ' αὐτές τίς ἐπιθέσεις ἡ ΚΕ δέν βλέπει τίποτε τό φοβερό, ἐφόσον δέν τίς συνοδεύει τό μποϋκοτάρισμα, ἡ ἀπομάκρυνση ἀπό τή θετική δουλιά καί τό σταμάτημα τῶν χρηματικῶν μέσων. Ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή δηλώνει καί τώρα ὅτι θά δημοσίευε τήν κριτική πού στρέφεται ἐνάντιά της, βλέποντας σέ μιά ἐλεύθερη ἀνταλλαγή... *

Γράφτηκε στίς 8 τοῦ Γενάρη 1904
στή Γενεύη (τοπικό)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή
Λενινιστική Συλλογή, τόμ. X

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

250

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΡΟΕΔΡΟ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΓΚ. Β. ΠΛΕΧΑΝΟΦ **

Ἀξιοσέβαστε σύντροφε!

Θά προτείναμε νά συνεδριάσει τό Συμβούλιο τή Δευτέρα 25. I, στίς 4 ἡ ὥρα τό ἀπόγευμα, στό ἑστιατόριο Landolt. Ἄν θά ὁρίσετε

* Ἡ φράση συμπληρώθηκε ἀπό τόν Φ. Β. Λένγκνικ ἔτσι: «γνωμῶν τήν ἐγγύηση ἐνάντια σέ πιθανά λάθη τῶν κέντρων». *Ἡ Σύντ.*

** Τό γράμμα γράφτηκε ἐξονόματος τοῦ ἐκπροσώπου τῆς ΚΕ στό ἐξωτερικό Φ. Β. Λένγκνικ. *Ἡ Σύντ.*

ἄλλο μέρος καί ἄλλη ὥρα, σᾶς παρακαλοῦμε νά μᾶς ἐνημερώσετε τό ἀργότερο ὥς τήν Κυριακή, γιατί ἕνας ἀπό μᾶς μένει μακριά ἀπό τή Γενεύη.

Ὁσοναφορᾶ τά καθήκοντα τοῦ γραμματέα, ἔχουμε τή γνώμη ὅτι θά μπορούσαμε νά περιοριστοῦμε στίς ὑπηρεσίες τοῦ Μάρτοφ, πού ἔχει δριστεῖ ἤδη γραμματέας τοῦ Συμβουλίου στήν πρώτη συνεδρίασή του.

Δέν συμφωνοῦμε καθόλου νά ἀναλάβει τά καθήκοντα τοῦ γραμματέα ὁ Μπλούμενφελντ γιατί: 1ο, αὐτός δέν τηρεῖ τούς συνωμοτικούς κανόνες (ἀνακοίνωσε στόν Ντρουγιάν ὅτι ὁ Λένιν ἀνήκει στήν ΚΕ), 2ο, εἶναι πάρα πολύ ἐκδηλωτικός, ἔτσι πού δέν ὑπάρχει ἐγγύηση ὅτι ἡ δουλιά θά γίνεται ἤρεμα καί καλά — ὑπάρχει μάλιστα κίνδυνος νά δημιουργηθοῦν σκάνδαλα καί νά σταματήσει ἡ δουλιά. 3ο, θά ὑποχρεωθοῦμε ἴσως νά ἀνακινήσουμε στό Συμβούλιο ζήτημα συγκεκριμένα γι' αὐτόν προσωπικά, σάν ἐξαγοραστή τοῦ κομματικοῦ Τύπου.

Ἄν Ἐσεῖς θεωρεῖτε ἀπαραίτητο νά ἀναλάβει τά καθήκοντα τοῦ γραμματέα ἕνα εἰδικό πρόσωπο, τότε προτείνουμε γι' αὐτό τόν σ. Μπιτσκόφ, πού ἀνήκει στά παλιά μέλη τῆς ὀργάνωσης τῆς «Ἴσκρα» καί στούς ἐπιφανεῖς παράγοντες τοῦ Κόμματος (μέλος τῆς ΟΕ), καί ταυτόχρονα εἶναι ὁ πιό ἀμερόληπτος καί ἱκανός νά κρατάει ἤρεμα ὅλα τά πρακτικά.

Τά μέλη τοῦ Συμβουλίου...

P. S. Θά ὑποχρεωθῶ νά πάω στή Γενεύη εἰδικά γιά τή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου, τό ταχυδρομεῖο ὅμως στό Mornex ἀργεῖ πολύ. Γι' αὐτό τό λόγο θά σᾶς παρακαλοῦσα πολύ νά μοῦ στέλνατε τό γράμμα ὄχι ἀργότερα ἀπό τήν Κυριακή *(τό μεσημέρι)*, σέ περίπτωση πού θά δριστεῖ ἡ συνεδρίαση γιά τή Δευτέρα, γιατί διαφορετικά δέν θά προφτάσω νά πάρω τήν εἰδοποίηση.

Σέ ἀντίθετη περίπτωση θά παρακαλοῦσα νά ἀναβληθεῖ ἡ συνεδρίαση γιά τήν Τετάρτη.

Ἡ διεύθυνσή μου: Mornex...

Γράφτηκε στίς 23 τοῦ Γενάρη 1904
στή Γενεύη (τοπικό)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929
στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. X

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

251

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΡΟΕΔΡΟ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΓΚ. Β. ΠΛΕΧΑΝΟΦ *

Ἀξιοσέβαστε σύντροφε!

Δυστυχῶς εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά δηλώσουμε ὅτι δέν συμφωνοῦμε καθόλου μέ τήν πρόταση τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς νά ἀναλάβει γραμματέας ὁ σύντρ. Γκούρβιτς.

1ο, ἡ ΚΕ εἶχε μιά σειρά προστριβές μαζί του.

2ο, ὁ σ. Γκούρβιτς γραπτά (μποροῦμε νά Σᾶς δόσουμε τό ἀντίγραφο) κράτησε τέτια στάση ἀπέναντι σέ ἀνώτερο ὄργανο τοῦ Κόμματος, στό Συμβούλιο, ὥστε δέν μπορεῖ σέ καμιά περίπτωση νά συμμετάσχει στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου.

3ο, — κι' αὐτό εἶναι τό κυριότερο — θά ὑποχρεωθοῦμε ἴσως νά ἀνακινήσουμε στό Συμβούλιο ζήτημα *γιά τόν σύντρ. Γκούρβιτς προσωπικά,* γιατί, σάν ἀντιπρόσωπος τῆς διοίκησης τοῦ Συνδέσμου, κράτησε, κατά τή γνώμη μας, ὄχι σωστή στάση ἀπέναντι στήν Κεντρική Ἐπιτροπή. Δέν ταιριάζει νά εἶναι γραμματέας ἕνας ἄνθρωπος πού ἡ ὀρθότητα τῶν ἐνεργειῶν του μπαίνει ὑπό συζήτηση **.

Ἐφιστοῦμε ἐπίσης τήν προσοχή στό γεγονός ὅτι, ἐφόσον στό Συμβούλιο δίνουμε τή σημασία ἑνός ὀργάνου ἑνότητας καί συμφωνίας (καί ὄχι διάσπασης καί διχόνοιας), προτείναμε *ἀμέσως* ἕναν τέτιο γραμματέα πού δέν πῆρε *καθόλου* μέρος στούς διαπληκτισμούς καί γιά τόν ὁποῖο δέν θά εἶχε ἀντιρήσεις καί ἡ ἄλλη πλευρά.

Εἴμαστε βέβαιοι ὅτι καί ἡ ἄλλη πλευρά, ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ, θά μποροῦσε εὔκολα νά προτείνει ὑποψήφιο ἕνα ἄτομο πού δέν ἔχει πάρει μέρος στίς διχόνοιες καί δέν μπορεῖ νά ἀποτελεῖ *ἀντικείμενο* ἐξέτασης στό Συμβούλιο.

Μέ ἀφοσίωση *Λ.*

Γράφτηκε στίς 27 τοῦ Γενάρη 1904
στή Γενεύη (τοπικό)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929
στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. Χ

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* Τό γράμμα γράφτηκε ἐξονόματος τοῦ ἐκπροσώπου τῆς ΚΕ στό ἐξωτερικό Φ. Β. Λένγκνικ. *Ἡ Σύντ.*

** Ἀρχικά στό χειρόγραφο εἶχε γραφεῖ: «Δέν μπορεῖ νά μιλήσει κανείς στό Συμβούλιο γιά τήν ὀρθότητα ἤ σφαλερότητα τῶν ἐνεργειῶν ἑνός μέλους του πού παίρνει μέρος στή συνεδρίαση, καί μάλιστα τοῦ γραμματέα». *Ἡ Σύντ.*

252

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ

Γιά τήν ΚΕ (νά δοθεῖ στό ΝΝ)

Χθές τέλειωσαν οἱ συνεδριάσεις (τρεῖς) τῆς συνόδου τοῦ Συμβουλίου τοῦ Κόμματος. Οἱ συνεδριάσεις αὐτές φωτίζουν όριστικά ὅλη τήν πολιτική κατάσταση τοῦ Κόμματος. Ὁ Πλεχάνοφ πηγαίνει μέ τούς μαρτοφικούς, χρησιμοποιώντας ἐνάντιά μας τήν πλειοψηφία σέ κάθε ζήτημα κάπως σημαντικό. Ἡ ἀπόφασή μας νά καταδικαστεῖ τό μποϋκοτάρισμα κτλ. (μποϋκοτάρισμα καί *ἀπό τίς δυό πλευρές)* δέν μπῆκε σέ ψηφοφορία· πάρθηκε μόνο καταρχήν ἡ ἀπόφαση νά γίνει διαχωρισμός στίς ἀπαράδεκτες μορφές πάλης καί τίς παραδεκτές. Ψηφίστηκε ὅμως ἡ ἀπόφαση τοῦ Πλεχάνοφ: θά ἦταν ἐπιθυμητό ἡ ΚΕ νά προσλάβει ἕναν *ἀντίστοιχο* ἀριθμό (sic!) ἀπό τή μειοψηφία. Ὕστερα ἀπό αὐτό ἀποσύραμε τήν ἀπόφασή μας καί ὑποβάλαμε διαμαρτυρία * ἐνάντια στήν πολιτική τῶν τοπικιστικῶν ὑπολογισμῶν στό Συμβούλιο. Τά τρία μέλη τοῦ Συμβουλίου (Μάρτοφ, Ἀξελρόντ καί Πλεχάνοφ) ἀπαντοῦν ὅτι εἶναι «ἀνάξιο ἀπομέρους τους» νά ἐξετάσουν τή διαμαρτυρία αὐτή. Δηλώνουμε ὅτι ἡ μοναδική *ἔντιμη* διέξοδος εἶναι τό συνέδριο. Τό Συμβούλιο ἀπορίπτει τήν ὑπόδειξη. Τά τρία μέλη παίρνουν ἀποφάσεις πού νομιμοποιοῦν (!) τήν ἀποστολή πληρεξουσίων τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς ξεχωριστά ἀπό τήν ΚΕ, ἀποστολή πού ἀναθέτει στήν ΚΕ νά δίνει στή Συντακτική ἐπιτροπή ἔντυπο ὑλικό σέ ποσότητα πού εἶναι ἀπαραίτητη γιά τήν κυκλοφορία (!!) Αὐτό σημαίνει νά δίνει τό ὑλικό σ' αὐτούς γιά τή δική τους μεταφορά καί διανομή, γιατί τώρα ἀπ' αὐτούς ἀναχωροῦν οἱ «πράκτορες» ὁ ἕνας μετά τόν ἄλλο, *πού ἀρνοῦνται* νά ἐκτελοῦν τίς παραγγελίες γιά τήν ΚΕ. Ἐκτός ἀπ' αὐτό, αὐτοί ἔχουν ἕτοιμο καί τό δίχτυ μεταφορᾶς (πρότειναν νά μεταφέρουμε ἀπό κοινοῦ).

Στήν «Ἴσκρα» (ἀρ. φύλ. 57) δημοσιεύεται ἄρθρο τοῦ Πλεχάνοφ, πού ἀποκαλεῖ τήν ΚΕ μας *ἐκκεντρική* (δέν ὑπάρχει σ' αὐτή μειοψηφία) καί προτείνει νά γίνει πρόσληψη μελῶν τῆς μειοψηφίας. Πόσους — ἄγνωστο· σύμφωνα μέ ἰδιωτικές πληροφορίες ὄχι λιγότερο ἀπό *τρεῖς* ἀπό ἕναν κατάλογο πολύ περιορισμένο (ὅπως φαίνεται ἀπό 5-6 ὀνόματα), μπορεῖ ἀκόμη νά προβληθεῖ καί ἡ ἀπαίτηση νά φύγουν μερικοί ἀπό τήν ΚΕ.

Μόνο τυφλοί μποροῦν νά μή βλέπουν τώρα περί τίνος πρόκειται. Τό Συμβούλιο θά πιέσει τήν ΚΕ *μέ ὅλα τά μέσα καί μέ κάθε τρόπο,* ἀπαιτώντας πλήρη ὑποχώρηση ἀπέναντι στούς μαρτοφικούς. Ἤ θά

* Βλ. Β. Ι. Λένιν, Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 8ος, σελ. 148-151. *Ἡ Σύντ.*

συγκληθεῖ ἀμέσως τό συνέδριο, θά συγκεντρωθοῦν ἀμέσως ἀποφάσεις ἀπό 11-12 ἐπιτροπές γιά σύγκληση τοῦ συνεδρίου καί θά καταβληθοῦν ἀμέσως ὅλες οἱ προσπάθειες στήν προπαγάνδα ὑπέρ τοῦ συνεδρίου. Ἤ θά παραιτηθεῖ ὅλη ἡ ΚΕ, γιατί κανένα μέλος τῆς ΚΕ δέν θά συμφωνήσει νά παίξει τόν ἐπονείδιστο καί γελοῖο ρόλο: νά δεχτεῖ ἀνθρώπους *πού ἐπιβάλλονται μέ τό στανιό,* πού δέν θά ἡσυχάσουν μέχρις ὅτου τά πάρουν ὅλα στά χέρια τους, πού θά φέρουν στό Συμβούλιο κάθε τιποτένιο πράγμα γιά νά πετύχουν τούς δικούς τους σκοπούς.

Ἐμεῖς μαζί μέ τόν Κούρτς ἀπαιτοῦμε ἐπίμονα *μέ κάθε θυσία νά συνεδριάσει ἀμέσως* ἡ ΚΕ καί νά λύσει τό ζήτημα, παίρνοντας φυσικά ὑπόψη καί τούς δικούς μας ψήφους. Ἐπαναλαμβάνουμε ἐπίμονα καί γιά ἑκατοστή φορά: ἤ συνέδριο ἀμέσως, ἤ παραίτηση — καλοῦμε ὅσους διαφωνοῦν μαζί μας νά ἔλθουν ἐδῶ γιά νά συζητήσουμε τά πράγματα ἐπιτόπου. Ἄς δοκιμάσουν νά τά βολέψουν *στήν πράξη* μέ τούς μαρτοφικούς καί νά μή μᾶς γράφουν κούφιες φράσεις ὅτι ἡ εἰρήνη εἶναι ὠφέλιμη!

Δέν ἔχουμε χρήματα. Τό ΚΟ μᾶς βουλιάζει μέ τά ἔξοδα, σπρώχνοντάς μας ὁλοφάνερα στή χρεοκοπία, ὑπολογίζοντας σίγουρα στήν οἰκονομική μας κατάρευση, γιά νά παρθοῦν ἔκτακτα μέτρα πού θά ἐκμηδενίσουν τήν ΚΕ.

Πρέπει νά ἐξοικονομηθοῦν ἀμέσως καί μέ κάθε θυσία δυό-τρεῖς χιλιάδες ρούβλια. Ὁπωσδήποτε καί ἀμέσως, ἀλλιῶς, ὕστερα ἀπό ἕνα μήνα ἡ χρεοκοπία θά εἶναι *πλήρης!*

Ἐπαναλαμβάνουμε: σκεφτεῖτε καλά, *στεῖλτε ἐδῶ ἀντιπροσώπους* καί κοιτάξτε τήν ὑπόθεση κατάματα. Ἡ τελευταία λέξη μας εἶναι: ἤ συνέδριο, ἤ παραίτηση ὁλόκληρης τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς. Ἀπαντεῖστε ἀμέσως, μᾶς δίνετε τούς ψήφους; Ἄν ὄχι, πληροφορεῖστε, *τί θά γίνει στήν περίπτωση, πού ἐμεῖς μέ τόν Κούρτς παραιτηθοῦμε,* ἀπαραίτητα πληφορορεῖστε μας.

Γράφτηκε στίς 31 τοῦ Γενάρη 1904
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στή Ρωσία

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929
στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. X

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

253

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Μ. ΚΡΖΙΖΑΝΟΒΣΚΙ

Στόν Γκάνς ἀπό τόν Σταρίκ

Ἀγαπητέ φίλε! Εἶδα τόν *Ζβέρ* καί μόνο ἀπ' αὐτόν ἔμαθα γιά τίς ὑποθέσεις σας. Κατά τή γνώμη μου, πρέπει νά ὑποχρεώσεις ὁπωσδήποτε τήν Λάν νά φύγει ἀμέσως καί νά ἀλλάξει τό τομάρι. Εἶναι ἀνόητο

καί γελοῖο νά περιμένει τό χτύπημα. Τό πέρασμα στήν παρανομία καί οἱ περιοδεῖες ἀποτελοῦν μοναδική διέξοδο. Κι' ἀλήθεια, μιά τέτια ἐνέργεια τῆς φαίνεται μόνο δύσκολη καί δυσάρεστη. Πρέπει νά δοκιμάσει νά τήν πραγματοποιήσει, καί γρήγορα θά ἀποδειχτεῖ ὅτι ἡ νέα κατάσταση θά εἶναι γιά τήν Λάν κανονική. (Δέν μπορῶ καθόλου νά καταλάβω καί νά συμμεριστῶ τά ἐπιχειρήματα τοῦ Κονιάγκα ἐνάντια σ' αὐτό.)

Σέ συνέχεια, σχετικά μέ ὅλη τήν πολιτική κατάσταση. Ἡ ὑπόθεση εἶναι φοβερά μπερδεμένη. Ὁ Πλεχάνοφ πέρασε στούς μαρτοφικούς καί μᾶς πιέζει στό Συμβούλιο. Τό Συμβούλιο διατύπωσε τήν ἐπιθυμία νά συμπληρωθεῖ ἡ ΚΕ (αὐτό δημοσιεύεται στό φύλ. ἀρ. 58 τῆς «Ἴσκρα»). Τό Συμβούλιο ἔδοσε τό δικαίωμα στή Συντακτική ἐπιτροπή νά στέλνει πράκτορες καί νά παίρνει ἔντυπο ὑλικό γιά κυκλοφορία.

Οἱ μαρτοφικοί ἔχουν, ὅπως φαίνεται, τό πολεμικό τους κεφάλαιο καί περιμένουν τήν κατάλληλη στιγμή γιά τό coup d' état * (μιά στιγμή, ὅπως ἡ οἰκονομική χρεοκοπία, εἴμαστε χωρίς χρήματα, ἤ ἕνα χτύπημα στή Ρωσία κτλ.). Δέν ἀμφιβάλλω γι' αὐτό καί μεῖς μέ τόν Κούρτς ἀπαιτοῦμε νά ἔρθουν ἐδῶ τά μέλη τῆς ΚΕ πού ἀμφιβάλλουν γι' αὐτό γιά νά πειστοῦν, διαφορετικά εἶναι γελοῖο καί ἀνάξιο νά λέει ὁ ἕνας τό κοντό του καί ὁ ἄλλος τό μακρύ του.

Κατά τή γνώμη μου, τώρα χρειάζεται 1) νά ξεσηκώσουμε στίς ἐπιτροπές σάλο ἐνάντια στό ΚΟ μέ τίς πιό μαχητικές ἀποφάσεις, 2) οἱ ἐπιτροπές νά διεξάγουν πολεμική μέ προκηρύξεις ἐνάντια στό ΚΟ· 3) οἱ ἐπιτροπές νά παίρνουν ἀποφάσεις γιά τό συνέδριο καί νά τίς δημοσιεύουν ἐπιτόπου· 4) νά βάλουμε τούς Σβάρτς, Βακάρ καί ἄλλους νά γράφουν προκηρύξεις γιά τήν Κεντρική Ἐπιτροπή.

Πρέπει νά προειδοποιηθεῖ ὁ Γκάνς, ὅτι θά τόν ὑποχρεώσουν ὁπωσδήποτε νά κάνει τόν ψευδομάρτυρα ἐναντίον μου, ὁπωσδήποτε. Ἄν ὁ Γκάνς δέν τό θέλει αὐτό, ἄς στείλει ἀμέσως γραπτή κατηγορηματική δήλωση: 1) ὅτι δέν ὑπῆρχε συμφωνία νά μή δημοσιευτοῦν οἱ διαπραγματεύσεις· 2) ὅτι στό Συμβούλιο τῆς 29. XI. 03 ὁ Γκάνς δέν ὑποσχέθηκε νά κάνει πρόσληψη στήν ΚΕ· 3) ὅτι ὁ Γκάνς καταλάβαινε τό ζήτημα ἔτσι: οἱ μαρτοφικοί παίρνουν τό ΚΟ γιά χάρη τῆς εἰρήνης καί ὅτι διάψευσαν τίς προσδοκίες του, γιατί ξεσήκωσαν πόλεμο, ἀρχίζοντας ἀπό τό φύλ. ἀρ. 53. Τή δήλωση αὐτή θά τή δημοσιεύσουμε *μόνο στήν περίπτωση* πού θά ἀρχίσουν νά σκαρώνουν προκλήσεις ἐναντίον μας.

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 2 καί τίς 7 τοῦ Φλεβάρη 1904
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στό Κίεβο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. Χ

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* — πραξικόπημα. *Ἡ Σύντ.*

254

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΠΠΣ

Ἀξιότιμοι σύντροφοι!

Στεῖλτε, σᾶς παρακαλῶ, πιό λεπτομερειακές πληροφορίες γιά τό ἑξῆς: τί εἴδους συνδιάσκεψη σχεδιάζετε νά ὀργανώσετε, μέ ἀντιπροσώπους ποιῶν ὀργανώσεων θά τήν κάνετε, πότε καί ποῦ; Στή συνέχεια, ἄν ἔχετε τήν καλοσύνη, νά μᾶς πληφορυφορήσετε πῶς θά βλέπατε τή συμμετοχή τῶν πολωνῶν σοσιαλδημοκρατῶν στή συνδιάσκεψη.

Ὅταν θά πάρουμε ἀπό σᾶς ὅλες τίς συμπληρωματικές πληροφορίες, θά ὑποβάλουμε τήν πρότασή σας, σύμφωνα μέ τό καταστατικό τοῦ Κόμματός μας, στό Συμβούλιο τοῦ Κόμματος *.

Μέ συντροφικούς χαιρετισμούς

Γιά τήν ΚΕ...

Γράφτηκε στίς 7 τοῦ Φλεβάρη 1904
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. IV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

255

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. ΝΤ. ΜΠΟΝΤΣ-ΜΠΡΟΥΓΕΒΙΤΣ

8/II. 04.

Ἀγαπητέ Βλαντίμιρ Ντμίτριεβιτς!

Εὐχαριστῶ πολύ γιά τίς διευθύνσεις [264]. Μέ συγχωρεῖτε πού Σᾶς ἔβαλα σέ τόσες σκοτοῦρες, δέν ὑπέθετα πώς θά χρειαζόταν νά ταξιδέψετε γι' αὐτό.

Ἀναχωρῶ σίγουρα σήμερα. Παρακαλῶ, πάρτε ἐντελῶς στά χέρια Σας τή διεκπεραίωση: ὅλα δείχνουν πώς ὁ Λ. δέν τά καταφέρνει. Πῶς θά τήν πάρετε, ἐκεῖ πιά θά δεῖτε. Ὅμως ὅλο καί πιό πολύ πείθομαι πώς, ἄν δέν ἀναλάβετε Ἐσεῖς, τά πράγματα δέν θά πᾶνε καλά. Μιλεῖστε γι' αὐτό μέ τόν Βασίλιεφ.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι.

Δικός Σας *Ν. Λένιν*

---

* Βλ. τήν ὁμιλία τοῦ Β. Ι. Λένιν στό Συμβούλιο τοῦ ΣΔΕΚΡ τῆς 13 τοῦ Ἰούνη (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 8ος, σελ. 440-442). *Ἡ Σύντ.*

P. S. Ὅσο γιά τό τυπογραφεῖο ἐπίσης σέ Σᾶς ἐλπίζω!
Μέ τόν Ἰγκνάτ χθές Σᾶς ἔστειλα τόν Σαλάντιν *. Τό παραλάβατε;

Γράφτηκε στή Γενεύη (τοπικό)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στό περιοδικό «Νόβι Μίρ», τεῦχ. 1

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

256

ΠΡΟΣ ΤΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ «ΙΣΚΡΑ»

Ἡ ΚΕ γνωστοποιεῖ στή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ ὅτι θεωρεῖ τήν ἐντολή νά παραδίνονται τά γράμματα *πού προορίζονται γι' αὐτή* στό ΚΟ σάν παράνομη καί ἀσυνείδητη ἁρπαγή καί παραβίαση τῆς ἐμπιστοσύνης.

Ἡ ΚΕ δηλώνει ἐπίσης ὅτι ἔκρινε ἤδη ἀπόλυτα σωστά τόν σ. Μπλούμενφελντ, στόν ὁποῖο ἀνατέθηκε τώρα ἡ ταξινόμηση τῆς ἀλληλογραφίας, γιά τήν παραβίαση ἀπομέρους του τῶν συνωμοτικῶν κανόνων καί τήν προθυμία του νά δημιουργεῖ σκάνδαλα.

Γι' αὐτό ἡ ΚΕ θά ἀνακοινώσει σέ ὅλα τά μέλη τοῦ Κόμματος τήν ἁρπαγή αὐτή καί τίς ἀναπόφευκτες ἐπιζήμιες γιά τήν ὑπόθεση συνέπειες.

Ἡ ΚΕ

Γράφτηκε στίς 26 τοῦ Φλεβάρη 1904 στή Γενεύη (τοπικό)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

257

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ

Γράφει ὁ Σταρίκ. Διάβασα τά γράμματα τῆς Ζεμλιάτσκα καί τοῦ Κονιάγκιν. Ἀπό ποῦ ὁ τελευταῖος ἔβγαλε τό συμπέρασμα ὅτι ἐγώ τώρα κατάλαβα πώς τό συνέδριο εἶναι ἀνώφελο, ἕνας ἀλλάχ ξέρει. Ἀπεναντίας, ἐξακολουθῶ νά ἐπιμένω ὅτι τό συνέδριο ἀποτελεῖ τή μοναδική ἔντιμη διέξοδο, ὅτι μόνο οἱ κοντόφθαλμοι ἤ οἱ δειλοί μποροῦν νά φοβοῦνται τό συμπέρασμα αὐτό. Ἐξακολουθῶ νά ἐπιμένω, νά σταλοῦν ἐδῶ ὁπωσδήποτε οἱ Μπορίς, Μιτροφάν καί Λόσαντ, ὁπωσδήποτε, γιατί πρέπει νά δοῦν μόνοι τους τήν κατάσταση (πού δημιουργήθηκε ἰδιαίτερα μετά ἀπό τίς συνεδριάσεις τοῦ Συμβουλίου) καί νά μή κουτσομπολεύουν ἀπό μακριά,

* Πρόκειται γιά ἕνα βιβλίο τοῦ ἄγγλου συγγραφέα Οὐίλιαμ Στιούαρτ Ρόσσα (ψευδώνυμο: Saladin). *Ἡ Σύντ.*

κάνοντας πώς δέν βλέπουν καί ἐπωφελούμενοι ἀπό τό ὅτι ἀπό δῶ μέχρι τήν ΚΕ τρία χρόνια νά τρέχεις δέν φτάνεις.

Δέν ὑπάρχει τίποτε πιό ἀνόητο ἀπό τή γνώμη ὅτι ἡ δουλιά γιά τή σύγκληση τοῦ συνεδρίου, ἡ διαφώτιση στίς ἐπιτροπές, ἡ λήψη ἀπ' αὐτές μελετημένων καί κατηγορηματικῶν (καί ὄχι παιδαριωδῶν) ἀποφάσεων *ἀποκλείει* τή «θετική» δουλιά ἤ ἀντιφάσκει σ' αὐτή. Ἡ γνώμη αὐτή φανερώνει ἁπλῶς ὅτι δέν μπορέσατε νά καταλάβετε τήν πολιτική κατάσταση πού ἔχει δημιουργηθεῖ σήμερα μέσα στό Κόμμα.

Τό Κόμμα στήν οὐσία κατακοματιάστηκε, τό καταστατικό ἔγινε κουρέλι, ἡ ὀργάνωση ἐξευτελίστηκε — μόνο ἀμέριμνοι καί ἁπλοϊκοί μποροῦν νά μή τό βλέπουν αὐτό ἀκόμη. Ὅποιος ὅμως τό κατάλαβε αὐτό, πρέπει νά ἔχει ξεκάθαρη ἀντίληψη ὅτι στήν ἐπίθεση τῶν μαρτοφικῶν πρέπει νά ἀπαντήσει ἐπίσης μέ ἐπίθεση (καί ὄχι μέ ποταπές φλυαρίες γιά εἰρήνη κτλ.). Καί γιά τήν ἐπίθεση πρέπει νά χρησιμοποιηθοῦν ὅλες οἱ δυνάμεις. Μέ τόν τεχνικό μηχανισμό, τίς μεταφορές, τίς παραλαβές ἄς καταπιαστοῦν *ἀποκλειστικά* βοηθητικές δυνάμεις, οἱ βοηθοί, οἱ πράκτορες. Νά βάλουμε στή δουλιά αὐτή μέλη τῆς ΚΕ εἶναι μεγάλη ἀνοησία. Τά μέλη τῆς ΚΕ πρέπει νά *πιάσουν* ὅλες τίς ἐπιτροπές, νά κινητοποιήσουν τήν πλειοψηφία, νά περιοδεύσουν τή Ρωσία, νά συσπειρώσουν τούς ἀνθρώπους τους, νά καθοδηγήσουν τήν ἐπίθεση (ἀπαντώντας στίς ἐπιθέσεις τῶν μαρτοφικῶν), ἐπίθεση ἐνάντια στό ΚΟ, ἐπίθεση μέ ἀποφάσεις, 1) πού νά ἀπαιτοῦν τή σύγκληση τοῦ συνεδρίου· 2) νά *ρωτοῦν* τή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ, ἄν θά πειθαρχήσει στό συνέδριο πάνω στό ζήτημα τῆς σύνθεσης τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς· 3) νά στιγματίζουν τήν καινούργια «Ἴσκρα» χωρίς «μικροαστικές τρυφερότητες», ὅπως ἔκαναν πρίν λίγες μέρες τό Ἀστραχάν, τό Τβέρ καί τά Οὐράλια. Αὐτές οἱ ἀποφάσεις πρέπει νά τυπώνονται στή Ρωσία, σᾶς τό ἔχουμε πεῖ ἑκατό φορές.

Νομίζω ὅτι στήν ΚΕ μας ὑπάρχουν πραγματικά γραφειοκράτες καί φορμαλιστές καί ὄχι ἐπαναστάτες. Οἱ μαρτοφικοί τούς φτύνουν κατάμουτρα κι' αὐτοί σκουπίζονται, ἐνῶ ἐμένα μέ δασκαλεύουν: «εἶναι ἀνώφελο νά παλεύουμε!»... Μόνο γραφειοκράτες μποροῦν νά μή βλέπουν τώρα ὅτι ἡ ΚΕ δέν εἶναι ΚΕ καί οἱ προσπάθειες νά γίνει εἶναι γελοῖες. Εἴτε ἡ ΚΕ θά γίνει ὀργάνωση *πολέμου ἐνάντια στό ΚΟ,* πολέμου στά ἔργα καί ὄχι στά λόγια, πολέμου στίς ἐπιτροπές, ἤ ἡ ΚΕ εἶναι ἕνα ἄχρηστο κουρέλι, πού δικαιολογημένα θά τό πετάξουν ἔξω.

Πρέπει νά καταλάβετε, ἐπιτέλους, ὅτι τό συγκεντρωτισμό τόν κουρέλιασαν οἱ μαρτοφικοί ἀμετάκλητα. Φτύστε τίς ἠλίθιες τυπικότητες, πιάστε τίς ἐπιτροπές, μάθετέ *τις* νά παλεύουν γιά τό Κόμμα ἐνάντια στό πνεῦμα τῶν στενῶν ὁμίλων τοῦ ἐξωτερικοῦ, γράψτε γιά τίς ἐπιτροπές προκηρύξεις (αὐτό δέν θά ἐμποδίσει τήν προπαγάνδα γιά τό συνέδριο,

ἀλλά θά τή βοηθήσει!), τοποθετεῖστε στίς τεχνικές δουλιές βοηθητικές δυνάμεις. Καθοδηγεῖστε τόν πόλεμο ἐνάντια στό ΚΟ, ἤ ἀφῆστε ἐντελῶς τίς γελοῖες ἀξιώσεις γιά «καθοδήγηση»... σκουπίζοντας τά φτυσίματα.

Ἡ στάση τοῦ Κλέρ εἶναι αἰσχρή καί ἡ ἐνθάρυνσή του ἀπό τόν Κονιάγκα ἀκόμη χειρότερη. Τίποτε τώρα δέν μέ κάνει νά θυμώνω τόσο, ὅσο ἡ δική μας «λεγόμενη» ΚΕ. Addio *.

Σταρίκ

Γράφτηκε τό Φλεβάρη τοῦ 1904
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στή Ρωσία

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. X

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

258

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ

Σύντροφοι! Μόλις πήραμε τήν ἀνακοίνωση σχετικά μέ τή συλλογική σας ἀπόφαση, ἀπόφαση τῆς πλειοψηφίας τῆς ΚΕ πού τάσσεται ἐνάντια στό συνέδριο καί διατυπώνει τήν ἐπιθυμία νά σταματήσουν οἱ «φαγωμάρες», συζητήσαμε τήν ἀνακοίνωση αὐτή οἱ τρεῖς μας (Κούρτς, Ζβέρ καί Λένιν) καί πήραμε ὁμόφωνα τήν παρακάτω ἀπόφαση:

1) Ὁ Κούρτς καί ὁ Λένιν παραιτοῦνται *προσωρινά* ἀπό τόν τίτλο τοῦ μέλους τοῦ Συμβουλίου (παραμένοντας μέλη τῆς ΚΕ) μέχρις ὅτου ξεκαθαριστεῖ ὁ ἀληθινός χαρακτήρας τῶν διαφωνιῶν μας μέ τήν πλειοψηφία τῆς ΚΕ. (Δηλώσαμε στό Συμβούλιο ὅτι δέν βλέπουμε νά ὑπάρχει καμιά ἀπολύτως ἔντιμη διέξοδος ἀπό τίς φαγωμάρες ἐκτός ἀπό τό συνέδριο καί ψηφίσαμε ὑπέρ τοῦ συνεδρίου.) Ὑπογραμμίζουμε ὅτι ἀποχωροῦμε προσωρινά καί συμβατικά, χωρίς καθόλου νά παραιτούμαστε γενικά, καί ἐπιθυμοῦμε πολύ νά ξεκαθαριστοῦν συντροφικά οἱ διαφωνίες μας καί οἱ παρανοήσεις.

2) Ἔχοντας ὑπόψη (α) ὅτι εἶναι ἀπαραίτητο νά βρίσκονται στό ἐξωτερικό μέλη τοῦ Συμβουλίου ἀπομέρους τῆς ΚΕ· (β) ὅτι εἶναι ἀπαραίτητο νά γίνει σύσκεψη μέ προσωρινή συμμετοχή τῶν μελῶν τῆς ΚΕ στή Ρωσία· (γ) ὅτι εἶναι ἀπαραίτητο νά ὑπάρχει στό ἐξωτερικό μέλος τῆς ΚΕ ὕστερα ἀπό τήν ἀναχώρηση τοῦ Κούρτς, τοῦ Ζβέρ καί τοῦ Λένιν (ὁ Κούρτς καί ὁ Ζβέρ ἀναχωροῦν γιά τή Ρωσία, ὁ Λένιν παίρνει ἐπίσημη καί πλήρη ἄδεια τουλάχιστο δυό μῆνες)· (δ) ὅτι εἶναι ἀπαραίτητο νά ὀργανωθεῖ ἔτσι ἡ ὑπόθεση, ὥστε τά ἐδῶ ζητήματα πού δημιουργοῦν τίς «φαγωμάρες» νά τά διαχειρίζονται *ἐκεῖνα* τά μέλη τῆς ΚΕ πού *δέν συμφωνοῦν* μέ μᾶς, γιατί ἐμεῖς *δέν μποροῦμε* ἀλλιῶς *νά παλέψουμε* ἐνάντια στίς φαγωμάρες, παρά μόνο ὅπως παλεύουμε,

* — Χαίρετε. *Ἡ Σύντ.*

— ἔχοντας ὑπόψη ὅλα αὐτά, παρακαλοῦμε μέ τόν πιό ἐπίμονο τρόπο τήν ΚΕ νά στείλει ἐδῶ *ἀμέσως* καί ὁπωσδήποτε *ἕνα* τουλάχιστο μέλος ἀπό τή Ρωσία.

Παρακαλοῦμε νά μᾶς εἰδοποιήσετε ἀμέσως ὅτι πήρατε τό γράμμα αὐτό καί ὅτι μᾶς στέλνετε τήν ἀπάντησή σας.

P. S. Γιά νά ἀποφύγουμε τά κουτσομπολιά καί τίς πρόωρες ψευτοδιαδόσεις κάναμε γνωστή στό Συμβούλιο τήν παραίτησή μας μέ τήν ἑξῆς μορφή: (ἀκριβές ἀντίγραφο).

«Πρός τόν Πρόεδρο τοῦ Συμβουλίου τοῦ Κόμματος

'Αξιότιμε σύντροφε! Σᾶς κάνουμε γνωστό ὅτι, ἐπειδή ἕνας ἀπό μᾶς ἔφυγε καί ἕνας ἄλλος πῆρε ἄδεια, εἴμαστε δυστυχῶς ὑποχρεωμένοι νά παραιτηθοῦμε προσωρινά ἀπό τόν τίτλο τοῦ μέλους τοῦ Συμβουλίου, στό ὁποῖο συμμετέχουμε ἀπομέρους τῆς ΚΕ. Πληροφορήσαμε σχετικά τήν ΚΕ.

Μέ σοσιαλδημοκρατικούς χαιρετισμούς *Κούρτς*
Λένιν»

Γράφτηκε στίς 13 τοῦ Μάρτη 1904
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στή Ρωσία

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. X

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

259

ΠΡΟΣ ΤΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ «ΙΣΚΡΑ»

'Αξιότιμοι σύντροφοι! Ἴσως κατά λάθος, στό φύλ. ἀρ. 61 τῆς *«Ἴσκρα»* δημοσιεύτηκε ὅτι πρέπει στή διεύθυνση τοῦ 'Αξελρόντ νά ἀποστέλλονται ὄχι μόνο τά γράμματα, ἀλλά *καί τά χρήματα γιά τήν «Ἴσκρα» καί τό «Ζαριά»*.

Τό κοινό μπορεῖ νά νομίσει πώς δημιουργεῖται εἰδικό ταμεῖο γιά τήν ἔκδοση τῆς «Ἴσκρα» καί τοῦ «Ζαριά», ἐνῶ στήν πραγματικότητα *ὅλα* τά μέσα γιά τήν ἔκδοση τῆς «Ἴσκρα» καί τοῦ «Ζαριά» παίρνονται *ἀποκλειστικά* ἀπό τό Κεντρικό κομματικό ταμεῖο, πού τό διαχειρίζεται *ἀποκλειστικά* ἡ ΚΕ.

Παρακαλοῦμε ὅσο τό δυνατό γρηγορότερα νά διορθώσετε τό λάθος αὐτό.

Ὁ ἀναπληρωτής τοῦ ἐκπροσώπου τῆς ΚΕ στό ἐξωτερικό.

P. S. Πάρα πολύ Σᾶς παρακαλῶ νά ἀπαντήσετε στό γράμμα αὐτό.

Γράφτηκε στίς 18 τοῦ Μάρτη 1904
στή Γενεύη (τοπικό)

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

260

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Φ. Β. ΛΕΝΓΚΝΙΚ *

Καί ἀπομέρους μου προσωπικά νά πεῖς συμπληρωματικά στόν Κόλ νά μή φύγει σέ καμιά περίπτωση **. Ἄν ὁ Βαλεντίν δέν θέλει νά τόν συμβουλεύετε γιά κάθε ζήτημα καί νά ἀνακοινώνει ὅλες ἀπολύτως τίς πληροφορίες στόν Κόλ, τότε ἄς φύγει ὁ Βαλεντίν. Ἄς ἔχει ὑπόψη του ὁ Κόλ ὅτι ὅλη ἡ πορεία τῶν γεγονότων εἶναι τώρα πρός ὄφελός μας· ἀκόμη λίγη ὑπομονή καί ἐπιμονή καί θά νικήσουμε. Εἶναι ἀπαραίτητο νά ἐνημερώσετε ὅλους μέ τήν μπροσούρα ***, ἰδιαίτερα τόν Μπρούτ. Ὕστερα ἀπό τήν μπροσούρα χρειάζεται νά ἀσκηθεῖ ἀκόμη πίεση στόν Μπρούτ καί θά γίνει δικός μας· τήν ἀποχώρησή του γιά τήν ὥρα δέν τή δέχομαι, νά μή τή δεχτεῖτε καί Σεῖς. Βάλτε γιά τήν ὥρα τήν παραίτησή του στήν τσέπη. Γιά τήν παραίτηση τῆς Ζεμλιάτσκα δέν μπορεῖ νά γίνει κάν λόγος, νά ἔχετε ὑπόψη Σας καί τοῦτο: Ὁ Νίλ δέν ἔχει καθόλου ἀξίωση νά ἀποχωρήσει αὐτή. Εἰδοποιεῖστε γι' αὐτό τήν Ζεμλιάτσκα καί βαστᾶτε γερά. Ἐπαναλαμβάνω, ἐμεῖς θά νικήσουμε στήν ΚΕ.

Γράφτηκε στίς 26 τοῦ Μάη 1904
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στή Μόσχα

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

261

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Λ. ΜΠ. ΚΡΑΣΙΝ

Ἀπό τόν Σταρίκ προσωπικά στόν Λόσαντ

Σχετικά μέ τά ντοκουμέντα πού Σᾶς στάλθηκαν (ἡ συμφωνία μέ τόν Νίλ [265] καί τό ἐπίσημο γράμμα μου πρός τήν ΚΕ ****) θά ἤθελα νά συζητήσω ἀκόμη μαζί Σας, γιατί δέν ξέρω ἄν θά μπορέσουμε νά συναντηθοῦμε. Τελευταῖα ἦταν ἐδῶ ὁ «φίλος» Σας ***** καί μᾶς ἔδοσε ἐλπίδες γιά τόν ἐρχομό Σας, ὁ Νίλ ὅμως διάψευσε τήν εἴδηση αὐτή. Θά εἶναι πολύ δυσάρεστο ἄν δέν ἔρθετε: αὐτό θά ἦταν ἀπό κάθε ἄποψη ὁπωσδήποτε ἀπαραίτη-

* Τό γράμμα εἶναι ἐπισημείωση στό γράμμα τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια. *Ἡ Σύντ.*

** ἀπό τήν ΚΕ. *Ἡ Σύντ.*

*** Βλ. Β. Ι. Λένιν. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 8ος, σελ. 189-425. *Ἡ Σύντ.*

**** Βλ. τό ἴδιο, σελ. 426-430. *Ἡ Σύντ.*

***** Πρόκειται γιά τόν Ντ. Σ. Ποστολόβσκι. *Ἡ Σύντ.*

το, γιατί ὑπάρχουν πάρα πολλές παρανοήσεις κι' αὐτές ὅλο καί θά πληθαίνουν, φρενάροντας ὅλη τή δουλιά, ἄν δέν καταφέρουμε νά συναντηθοῦμε καί νά συζητήσουμε διεξοδικά. Γράψτε μου ὁπωσδήποτε ἄν θά ἔρθετε καί τί γνώμη ἔχετε γιά τήν μπροσούρα μου. Σχετικά μέ τά γράμματα γενικά εἶστε ἀσυγχώρητα ἀμελής.

Ὁ Μπορίς (καί ὁ Κονιάγκα προφανῶς) κόλλησαν, κατά τή γνώμη μου, σέ μιά ὁλοφάνερα καθυστερημένη ἄποψη. Συνεχίζουν ἀκόμη «νά ζοῦν στό Νοέμβρη», ὅταν οἱ φαγωμάρες κατέκλυζαν ὅλη τήν κομματική μας πάλη, ὅταν ἐπιτρεπόταν νά ἐλπίζει κανείς ὅτι ὅλα «θά τακτοποιηθοῦν μόνα τους» μέ κάποια προσωπική ὑποχωρητικότητα κτλ. Τώρα ἡ ἄποψη αὐτή μπῆκε στό ἀρχαιολογικό μουσεῖο, καί ὅταν ἐξακολουθεῖ κανείς νά τήν ὑποστηρίζει, σημαίνει ἤ ὅτι εἶναι παπαγάλος, πού ἐπαναλαμβάνει τό ἴδιο πράγμα χωρίς νόημα, ἤ ὅτι εἶναι πολιτικός καιροσκόπος, ἤ ὅτι ἐγκαταλείπει κάθε καθοδηγητικό ρόλο καί μετατρέπεται σέ ἕναν κωφάλαλο ἀμαξά, ὑπάλληλο. Τά γεγονότα διάλυσαν ἀμετάκλητα τήν παλιά αὐτή ἄποψη. Τήν «πρόσληψη» τήν ἀπορίπτουν καί οἱ μαρτοφικοί· οἱ ἀνοησίες σέ ζητήματα ἀρχῶν, πού γεμίζουν τή νέα «Ἴσκρα», ἀπώθησαν ἤδη de facto μακριά πρός τά πίσω κάθε φαγωμάρα (κι' ἔτσι μόνο οἱ παπαγάλοι μποροῦν τώρα νά ζητοῦν νά σταματήσουν οἱ φαγωμάρες), καί τό ζήτημα *ἔφτασε*, καταλάβετέ το μά τήν ἀλήθεια, ἔφτασε χάρη στή δύναμη τῶν γεγονότων σέ σημεῖο, ἄν τό Κόμμα εἶναι ἱκανοποιημένο ἀπό τή νέα «Ἴσκρα». Ἄν δέν θέλουμε νά εἴμαστε πιόνια, πρέπει ὑποχρεωτικά νά κατανοήσουμε τή δοσμένη κατάσταση καί νά ἐπεξεργαστοῦμε ἕνα σχέδιο συνεποῦς, ὅμως ἀμείλικτης πάλης ἀρχῶν στό ὄνομα τῆς κομματικότητας ἐνάντια στό πνεῦμα τῶν στενῶν ὁμίλων, στό ὄνομα τῶν ἐπαναστατικῶν ἀρχῶν τῆς ὀργάνωσης ἐνάντια στόν ὀπορτουνισμό. Εἶναι καιρός νά ἀπαλλαγοῦμε ἀπό τά παλιά σκιάχτρα ὅτι κάθε τέτια πάλη ἀποτελεῖ δῆθεν διάσπαση, εἶναι καιρός νά πάψουμε νά κάνουμε πώς δέν τά βλέπουμε, νά ἀποφεύγουμε τίς κομματικές μας ὑποχρεώσεις μέ τήν πρόφαση ὅτι κάνουμε τή «θετική δουλιά»... τῶν ἀμαξάδων καί τῶν ἐμποροϋπαλλήλων, εἶναι καιρός νά ἐγκαταλείψουμε τή γνώμη, πού πολύ γρήγορα θά τήν περιγελοῦν καί τά παιδιά, ὅτι ἡ προπαγάνδα γιά τό συνέδριο εἶναι ραδιουργία τοῦ Λένιν.

Ἐπαναλαμβάνω: τά μέλη τῆς ΚΕ ἀπειλοῦνται σοβαρά νά μετατραποῦν σέ ἐντελῶς καθυστερημένους παράξενους τύπους. Ὅποιος ἔχει ἔστω καί μιά σταγόνα πολιτικῆς τιμῆς καί πολιτικῆς ἐντιμότητας, αὐτός ὀφείλει νά πάψει νά ταλαντεύεται καί νά

καταφεύγει σέ τεχνάσματα (αὐτό δέν τό κατάφερε *ἀκόμη* καί ὁ Πλεχάνοφ, πόσο μάλλον ὁ ἀγαθός μας Μπορίς!), πρέπει νά πάρει συγκεκριμένη θέση καί νά ὑπερασπιστεῖ τίς πεποιθήσεις του!

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι καί περιμένω ἀπάντηση

Δικός Σας *Λένιν*

Γράφτηκε ὄχι νωρίτερα ἀπό τίς 26 τοῦ Μάη 1904
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στή Μόσχα

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

262

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Μ. ΚΡΖΙΖΑΝΟΒΣΚΙ

Ἀγαπητέ φίλε! Ἀπό τή συμφωνία μας μέ τόν Νίλ θά καταλάβεις, φυσικά, τήν οὐσία τῆς ὑπόθεσης. Σέ θερμοπαρακαλῶ, μή βιάζεσαι στίς ἀποφάσεις καί μήν ἀπελπίζεσαι. Στήν ἀρχή πρέπει ὁπωσδήποτε νά διαβάσεις τήν μπροσούρα μου * καί τά πρακτικά τοῦ Συμβουλίου. Μή σέ στενοχωρεῖ ἡ προσωρινή ἀπομάκρυνσή σου ἀπό τή δουλιά καί καλύτερα κάνε ἀποχή ἀπό μερικές ψηφοφορίες, ἀλλά μή φύγεις ἐντελῶς. Πίστεψε ὅτι θά εἶσαι ἀκόμη πολύ, πάρα πολύ ἀπαραίτητος στό μέλλον καί ὅτι ὅλοι οἱ φίλοι ὑπολογίζουν στή γρήγορη «ἀνάστασή» σου. Πολύς κόσμος στό Κόμμα μας ἐξακολουθεῖ νά βρίσκεται ἀκόμη σέ ἀμηχανία καί σύγχυση, γιατί δέν μπορεῖ νά κατανοήσει τήν καινούργια κατάσταση καί ἀπό λιγοψυχία χάνει τήν πίστη του στόν ἑαυτό του καί στή δίκαιη ὑπόθεση. Στό μεταξύ, ἐμεῖς ἀρχίζουμε νά βλέπουμε ἐδῶ ὅλο καί πιό καθαρά ὅτι ἀπό τίς ἀναβολές κερδίζουμε, ὅτι οἱ γκρίνιες σβήνουν μόνες τους, καί στή σκηνή μπαίνει ἀμετάκλητα τό ζήτημα τῆς οὐσίας τῆς ὑπόθεσης, τῶν ἀρχῶν, καί σ' αὐτά ἀκριβῶς τά σημεῖα ἡ «Ἴσκρα» εἶναι πάρα πολύ ἀδύνατη. Μήν πιστεύεις τά ἀνόητα παραμύθια ὅτι ἐμεῖς ἐπιδιώκουμε τή διάσπαση, κάνε λίγη ὑπομονή καί γρήγορα θά δεῖς ὅτι ἡ καμπάνια μας εἶναι ὑπέροχη καί θά νικήσουμε μέ τή δύναμη τῆς πειθοῦς. Ἀπάντησέ μου ὁπωσδήποτε. Τό καλύτερο θά ἦταν ἄν τά κατάφερνες νά πεταγόσουν ὥς ἐδῶ γιά μιά ἑβδομάδα — ὄχι γιά

---

* Βλ. «Ἕνα βῆμα μπρός, δυό βήματα πίσω» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 8ος, σελ. 189-425). *Ἡ Σύντ.*

δουλιά, ἀλλά ἀποκλειστικά νά ξεκουραστεῖς καί νά συναντηθοῦμε κάπου στά βουνά. 'Αλήθεια, θά εἶσαι ἀκόμη γιά πολύ καιρό ἀπαραίτητος καί παρόλο πού ὁ Κονιάγκα ἔκανε λάθος καί σέ ἐμπόδισε νά ἐφαρμόσεις ἕνα σχέδιό σου, ὅμως ἕνα πράγμα πού ἀναβάλλεται δέν χάνεται! Νά συγκεντρώσεις ὁπωσδήποτε δυνάμεις καί θά παλέψουμε ἀκόμη!

Δικός σου *Λένιν*

Γράφτηκε ὄχι νωρίτερα ἀπό τίς 26 τοῦ Μάη 1904
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στή Ρωσία

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

263

ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΤΙΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ

Στήν 'Οδησσό

'Από τόν Λένιν, μέλος τῆς ΚΕ στό ἐξωτερικό καί μέλος τοῦ Συμβουλίου

Σύντροφοι! Μᾶς πληροφοροῦν μέ ἰδιωτικό τρόπο ὅτι ἡ πλειοψηφία τῆς ἐπιτροπῆς Νικολάγεφ κατηγορεῖται γιά λαθεμένες ἐνέργειες[266]. Πολύ θά ἤθελα νά ξεκαθαρίσω πῶς ἔγινε ἡ δουλιά. Ἄν ἔχετε τήν καλοσύνη, ἀπαντεῖστε μου *ἀμέσως* ἐσεῖς οἱ ἴδιοι (καί παρακαλέστε νά μοῦ ἀπαντήσουν ἀμέσως καί οἱ σύντροφοι πού ἀποτελοῦν τώρα τήν ἐπιτροπή Νικολάγεφ, ἀφοῦ τούς στείλετε τό γράμμα μου αὐτό), ἀπαντεῖστε στά ἑξῆς ἐρωτήματα:

1) Ποιοί συγκεκριμένα ἦταν μέλη τῆς ἐπιτροπῆς Νικολάγεφ πρίν γίνει τό χτύπημα τῆς 8-9 τοῦ Μάρτη; Εἶναι ἀπαραίτητη ἡ πλήρης ἀπαρίθμηση τῶν συνωμοτικῶν ὀνομάτων. Πόσα μέλη ἦταν συνολικά; Πόσα τῆς μειοψηφίας καί πόσα τῆς πλειοψηφίας;

2) Στίς 8-9 τοῦ Μάρτη πιάστηκαν ὅλα τά μέλη τῆς ἐπιτροπῆς Νικολάγεφ; Ἄν ὄχι ὅλα, πόσα ἔμειναν; πόσα τῆς πλειοψηφίας καί πόσα τῆς μειοψηφίας;

3) Δέν ὑπῆρχε μήπως ἐπίσημη ἀπόφαση τῆς ἐπιτροπῆς Νικολάγεφ (πρίν γίνει τό χτύπημα στίς 8-9 τοῦ Μάρτη) γιά τό διορισμό ἀναπληρωματικῶν; Ἄν ναί, πότε πάρθηκε ἡ ἀπόφα-

ση αὐτή καί πόσοι ἀκριβῶς καί ποιοί ἀκριβῶς ἀναπληρωματικοί ὁρίστηκαν;

4) Ἔγιναν χτυπήματα στήν ἐπιτροπή Νικολάγεφ ὕστερα ἀπό τίς 8-9 τοῦ Μάρτη; Πῶς ἄλλαζε τό κάθε χτύπημα τή σύνθεση τῆς ἐπιτροπῆς Νικολάγεφ;

5) Οἱ σύντροφοι Σ. καί Ο. (μέλη τῆς μειοψηφίας μέ τούς ὁποίους ἔγινε ἡ διένεξη) ἦταν μήπως μέλη τῆς ἐπιτροπῆς Νικολάγεφ πρίν γίνει τό χτύπημα; Δέν δούλευαν μήπως παλιότερα στό Νικολάγεφ; Ἄν ναί, τότε πότε, πόσο καιρό καί μέ ποιά ἰδιότητα, σέ ποιά ὁμάδα, σέ τί δουλιά κτλ.; Πότε ἀκριβῶς ἦρθαν στό Νικολάγεφ ὁ Σ. καί ὁ Ο.;

6) Ὕστερα ἀπό πόσες μέρες μετά τό ὁλοκληρωτικό χτύπημα (στίς 8-9 τοῦ Μάρτη) ἦρθε στό Νικολάγεφ ὁ σύντροφος Ν.;

7) Τί δικαίωμα εἶχε ὁ σύντροφος Ν. νά ἀνακηρύξει τούς συντρόφους Σ. καί Ο. μέλη τῆς ἐπιτροπῆς Νικολάγεφ, χωρίς νά ἔχει τή συγκατάθεση καί χωρίς νά ρωτήσει τούς συντρόφους Β. καί Α., μέλη τῆς ἐπιτροπῆς Νικολάγεφ;

8) Οἱ σύντροφοι Σ. καί Ο. δέν διατύπωσαν καμιά ἀξίωση ὅτι χωρίς κανένα διορισμό καί χωρίς καμιά πρόσληψη εἶναι μέλη τῆς ἐπιτροπῆς Νικολάγεφ; Ἄν διατύπωσαν, νά γράψετε λεπτομερειακά πάνω σέ ποιά βάση;

9) Τί συνδέσεις ἔπρεπε νά δόσουν οἱ σύντροφοι Σ. καί Ο. στούς συντρόφους Β., Ν. καί Α.; Ἀπό ποῦ εἶχαν τίς συνδέσεις οἱ σύντροφοι Σ. καί Ο.; Ποιός καί πότε τούς ἔδοσε τίς συνδέσεις αὐτές;

10) Γιατί ὁ Σ. καί ὁ Ο. δέν ἀναγνώριζαν ὅτι οἱ σύντροφοι Β. καί Α. ἀποτελοῦν τήν ἐπιτροπή;

11) Ποιά ἐπίσημα ὄργανα τῆς ἐπιτροπῆς Νικολάγεφ ὑπῆρχαν τή στιγμή τοῦ χτυπήματος στίς 8-9 τοῦ Μάρτη; δηλαδή ποιές ἀκριβῶς ὁμάδες διαφωτιστῶν; ὀργανωτῶν; προπαγανδιστῶν; κτλ.; πόσες τέτιες ὁμάδες; Εἶναι ἀπαραίτητο νά ἀπαριθμηθοῦν ὅλες καί νά ἀναφερθεῖ πόσα μέλη εἶχε ἡ κάθε μιά; Πόσα τῆς μειοψηφίας καί πόσα τῆς πλειοψηφίας;

12) Πότε συγκροτήθηκε ἡ ὁμάδα τῶν διαφωτιστῶν, πού στή συνέλευσή της ἀπό 10 μέλη πῆρε στίς 20 τοῦ Ἀπρίλη ἀπόφαση ὑπέρ τῆς πλειοψηφίας; Πρίν γίνει τό χτύπημα ἤ ὕστερα ἀπό τό χτύπημα; Ἄλλαζε ἡ σύνθεσή της ὕστερα ἀπό τό χτύπημα καί πῶς συγκεκριμένα ἄλλαζε; Μήπως αὐτή ἡ ὁμάδα (εἴτε ἄλλες ὁμάδες) εἶχε τυπικά ἤ σιωπηρά ἀναγνωρισμένο τό δικαίωμα νά ἀναδείχνει ὑποψήφιους γιά μέλη τῆς τοπικῆς ἐπιτροπῆς;

13) Μήπως ξέρετε άπό πού καί μέ τίνος τή βοήθεια (μέ χρήμα κτλ.) είχαν στελεί ό Σ. καί ό Ο.;

Γράφτηκε στά τέλη τοῦ Μάη 1904 στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

264

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ε. ΝΤ. ΣΤΑΣΟΒΑ ΚΑΙ ΤΟΝ Φ. Β. ΛΕΝΓΚΝΙΚ

Τώρα μόλις πήραμε τό γράμμα τῆς 'Αμπσολούτ σχετικά μέ τό συνέδριο καί τίποτε δέν καταλάβαμε. Μέ τήν πρωτοβουλία τίνος ἑτοιμάζεται τό συνέδριο; Ποιοί συγκεκριμένα θά πάρουν μέρος σ' αὐτό; Θά πάρουν μέρος ὁ Νικίτιτς, ἡ Λάν καί ὁ Βαλεντίν; Εἶναι ἀνάγκη νά τά μάθουμε ὅλα καί ὅσο τό δυνατό πιό λεπτομερειακά. Γιατί μπορεῖ νά συμβεῖ τό ἑξῆς: ἡ Λάν, ὁ Νικίτιτς καί ὁ Μιτροφάν νά διαβιβάσουν τίς ψήφους τους στόν Νίλ ἤ στόν Βαλεντίν, ὁπότε αὐτοί θά ἔχουν πλειοψηφία καί μποροῦν νά κάνουν coup d' état *· στό ἐξωτερικό αὐτό εἶναι εὐκολότερο νά γίνει, γιατί ἔχουν τήν ὑποστήριξη τοῦ Συμβουλίου γιά τήν ἐπικύρωση τῶν ἀποφάσεών τους. Γενικά τό νά γίνει ἐδῶ συνέδριο τῶν μαλακῶν μελῶν ** μπορεῖ νά ἀποδειχτεῖ στή δοσμένη στιγμή πολύ ἐπικίνδυνο. Κρίνοντας ἀπό τή στάση πού κρατάει ὁ Νίλ — ἀπ' αὐτόν μποροῦμε νά τά περιμένουμε ὅλα. Λογουχάρη, λέει, παίρνοντας ἀφορμή τό γράμμα τοῦ Πλεχάνοφ: «Πρέπει νά ἀπαντήσουμε ὅτι δέν συμφωνοῦμε μέ τήν πολιτική τοῦ Λένιν, ὅμως δέν θέλουμε νά τόν προδώσουμε». Τί ἐννοεῖ, λέγοντας «πολιτική τοῦ Λένιν», ἕνας ἀλλάχ τό ξέρει. 'Αρνήθηκε νά δόσει ὁποιαδήποτε ἐξήγηση στόν Σόκολ· «Τή γνώμη μου θά τή μάθετε ἀπό τόν Βαλεντίν». Μέ τή μειοψηφία μιλάει πολύ φιλικά, τελείως διαφορετικά ἀπ' ὅ,τι κάνει μέ τήν πλειοψηφία. 'Ο Σόκολ ἤθελε νά ἀναχωρήσει σήμερα, τώρα ὅμως βρισκόμαστε σέ ἀμηχανία. Μόνο οἱ «μαλακοί» μποροῦν νά ἀποφασίσουν, ἄν τούς συμφέρει, ὅτι δέν ἐπιτρέπεται ἡ μεταβίβαση τῶν ψήφων, καί τότε ὁ Σόκολ δέν πρέπει νά φύγει — θά εἶναι μιά ψῆφος ἐπιπλέον καί ὁ Λένιν ἔχει ἀνάγκη ἀπό ὑποστήριξη. Ἄν ὅμως δέν ὑπάρχει λόγος νά πιστεύουμε ὅτι τό συνέδριο θά τελειώσει μέ πραξικόπημα, τότε ὁ Σόκολ δέν εἶναι ἀνάγκη νά βρίσκεται δῶ. Ἄν συμβαίνει τό πρῶτο, τηλεγραφεῖστε «Geld folgt» *** (δηλαδή:

* — πραξικόπημα. *Ἡ Σύντ.*

** Πρόκειται γιά τούς συμφιλιωτιστές μέλη τῆς ΚΕ — Β. Α. Νοσκόφ, Λ. Ε Γκάλπεριν, Λ. Μπ. Κράσιν. *Ἡ Σύντ.*

*** — «Ἔρχονται χρήματα». *Ἡ Σύντ.*

ὁ Σόκολ νά ἀναχωρήσει ἀμέσως)· ἄν συμβαίνει τό δεύτερο — Brief folgt» * (δηλαδή: ὁ Σόκολ νά παραμείνει στό ἐξωτερικό). Διεύθυνση γιά τό τηλεγράφημα:... **

'Απαντεῖστε ἐπίσης μέ γράμμα ἀμέσως καί ὅσο τό δυνατό πιό λεπτομερειακά. Καθορίστε πιό συγκεκριμένα τήν ἡμερομηνία. Τί σημαίνει: προετοιμάστε διαμέρισμα; 'Επίσης μήπως νομίζετε ὅτι ὅλοι οἱ «σκληροτράχηλοι» μποροῦν νά ἀναχωρήσουν χωρίς νά πέσουν ὅλα στά χέρια τῶν σκληρομαλακῶν «ματρενοφικῶν»; Λογουχάρη, ἄν μείνει ὁ Βαλεντίν καί οἱ ἄλλοι φύγουν, αὐτός μπορεῖ νά ξεφουρνίσει ἐδῶ ἕνα σωρό πράγματα. Τότε ἴσως ἡ παρουσία τοῦ Σόκολ στή Ρωσία θά εἶναι ἀναγκαία. Μελετεῖστε τα ὅλα προσεκτικά. Γιά τήν ὥρα δέν συμμεριζόμαστε τήν αἰσιοδοξία Σας σχετικά μέ τήν ΚΕ, σχετικά ὅμως μέ τή νίκη μας εἴμαστε αἰσιόδοξοι.

῎Αν τό συνέδριο γίνει κοινό, τότε ὁ Κόλ ἄς καταβάλει ἀκόμη μιά φορά τίς πιό παράτολμες προσπάθειες γιά νά τραβήξει τήν Λάν ὥς ἐδῶ, νά τῆς ἐξηγήσει ὅτι ἡ μεταβίβαση τῆς ψήφου της (τῆς Λάν) στόν Κονιάγκα ἤ στόν Μπορίς μπορεῖ νά σημάνει coup d' état καί ἔξοδο τοῦ Λένιν γιά ἀπεγνωσμένο ἀγώνα.

Γράφτηκε στίς 19 τοῦ 'Ιούνη 1904
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στή Μόσχα

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο πού ἔγραψε ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια μέ τροπολογίες καί ὑποσημείωση τοῦ Β. Ι. Λένιν

265

ΠΡΟΣ ΤΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ «ΙΣΚΡΑ»

20. VI. 1904.

ΠΡΟΣ ΤΟ ΚΟ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ

'Αξιότιμοι σύντροφοι

'Από τούς ἀντιπροσώπους τῆς ΚΕ στό ἐξωτερικό διορίστηκε ταμίας τῆς Κεντρικῆς 'Επιτροπῆς ὁ σύντροφος Λιάντοφ (διεύθυνση τῆς διεκπεραίωσης). Παρακαλοῦμε νά ἐμβάζετε τά χρήματα σ' αὐτόν καί ἀπό τόν ἴδιο νά ζητᾶτε ἀποδείξεις.

Τά μέλη τῆς ΚΕ *Ν. Λένιν*
Μπ. Γκλέμποφ

Γράφτηκε στή Γενεύη (τοπικό)

Πρωτοδημοσιεύεται γιά πρώτη φορά σύμφωνα μέ τό κείμενο πού τό ἔχει γράψει ἄγνωστο πρόσωπο καί τό ὑπογράφει ὁ Β. Ι. Λένιν

* — «῎Ερχεται γράμμα». *Ἡ Σύντ.*

** Στό χειρόγραφο ἔχει ἀφεθεῖ μέρος γιά τή διεύθυνση. *Ἡ Σύντ.*

266

ΠΡΟΣ ΤΟ ΤΜΗΜΑ ΠΑΡΙΣΙΟΥ ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΤΗΣ ΡΩΣΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗΣ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Πρός τό Τμῆμα Παρισιοῦ

Ἐπειδή ὁ μπουντιστής γιά τόν ὁποῖο γράφει τό τμῆμα [267], δέν ἀπευθύνθηκε στήν ΚΕ (πράγμα γιά τό ὁποῖο εἶχε ἀπόλυτο δικαίωμα, σύμφωνα μέ τήν § ... τοῦ καταστατικοῦ τοῦ Κόμματός μας), ἡ ΚΕ δέν θεωρεῖ γι' αὐτό ἀναγκαῖο νά διενεργήσει ἐξέταση τῆς ὑπόθεσης, πού στηρίζεται ἴσως σέ ἁπλή παρανόηση.

Γράφτηκε στά τέλη τοῦ Ἰούνη-ἀρχές τοῦ Ἰούλη 1904 στήν Ἑλβετία

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

267

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. ΝΤ. ΜΠΟΝΤΣ-ΜΠΡΟΥΓΕΒΙΤΣ

26. 7. 04.

Ἀγαπητέ Βλαντίμιρ Ντμίτριεβιτς! Σᾶς εὐχαριστῶ γιά τό γράμμα Σας τῆς 23. 7. 04 σχετικά μέ τά προβλήματα [268]. Ἀπαντῶ μέ τή σειρά.

Σχετικά μέ τή γενική πολιτική εἶμαι ὅπως καί πρῶτα ὑπέρ τῆς ἔνοπλης εἰρήνης, ὑπέρ τῶν ὑποχωρήσεων μέ διαμαρτυρίες (ὅπως μιλήσαμε μέ τή Νίνα Λβόβνα, ὅταν εἴσασταν παρών Ἐσεῖς καί ὁ Μαρτίν Νικολάγεβιτς), μέ λίγα λόγια ὑπέρ τῆς παλιᾶς τακτικῆς. Νά διαμαρτυρόμαστε ἐνάντια σέ κάθε παραβίαση, νά δημοσιεύουμε, νά προπαγανδίζουμε, χωρίς νά τούς δίνουμε ἀφορμές νά κάνουν τό coup d' état * πού θέλουν. Ὅσο γιά τίς λεπτομέρειες ὁρισμένων μέτρων, Ἐσεῖς ἐπιτόπου τά βλέπετε καλύτερα.

Τό ὅτι δέν ἔδοσαν πληρεξούσια στούς ἀντιπροσώπους τῆς ΚΕ, εἶναι καθαρή *εὐθύνη* τοῦ Μπορίς πού ἔφυγε τελευταῖος [269]. Ἔγραψα ἤδη στόν Μαρτίν Νικολάγεβιτς καί τόν συμβούλεψα νά *ἐξηγήσει* στή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ ὅτι εἶναι *ἀνοησία* νά ζητάει πληρεξούσια: ἔγραψα στόν Μπορίς δυό φορές, *ὑπάρχει πληροφορία ὅτι πιάστηκε*, μήπως πρέπει νά περιμένουμε ἀπάντηση ἀπό τή Ρωσία ὕστερα ἀπό 1/2 χρόνο;; Νά διαμαρτυρηθεῖτε, καί de facto Ἐσεῖς θά κάνετε τά πάντα.

* — πραξικόπημα. *Ἡ Σύντ.*

Σχετικά μέ τά οἰκονομικά, φοβᾶμαι ὅτι ἄδικα καταπιαστήκαμε μέ τή βιβλιοθήκη: ὅλα τά ἔχει ἡ Μαριγώ, ὁ φερετζές τῆς λείπει. Θυμᾶστε; Σᾶς τά ἔλεγα. Ὅμως τά 300 frs πῆγαν χαμένα!! Ἄχ, νά φυλάγεστε, μήν ἐνθουσιάζεστε, μά τήν ἀλήθεια, μέ τή βιβλιοθήκη [270], νά σκέπτεστε τό *σύνολο*.

Χαιρετισμούς πολλούς στόν Ἰγκνάτ ἀπομέρους μου. Πῶς πάει ἡ ὑγεία του;

Ἀνησυχῶ φοβερά γιά τή Νίνα Λβόβνα. Γράψτε ἀμέσως, μόλις μάθετε κάτι.

Κατά τή γνώμη μου, ἡ ἀπάντηση στόν Πλεχάνοφ πρέπει νά ἐκδοθεῖ ὁπωσδήποτε *(σάν μπροσούρα,* ὄχι προκήρυξη, μέ μικρό πρόλογο), ἄν τό ΚΟ ὕστερα ἀπ' ὅλες τίς διαμαρτυρίες δέν τήν ἐκδόσει. Καί **μήν ἀργήσετε** μ' αὐτή τή δουλιά, διαφορετικά θά χάσει τό ἐνδιαφέρον [271].

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι καί χαιρετίζω τή Βέρα Μιχάιλοβνα καί ὅλους τούς φίλους.

Δικός Σας *Ν. Λένιν*

Γράφτε μου (καί στεῖλτε ἐφημερίδες) στή διεύθυνση *Meiringen*, postlagernd *.

Γράφτηκε στήν Ἐλβετία
Στάλθηκε στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

268

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ Γ. Ο. ΜΑΡΤΟΦ

Ἀπάντηση στόν σ. Μάρτοφ

Ἀξιότιμε σύντροφε! Τό γράμμα Σας πού δέν ἔχει ἡμερομηνία τό πῆρα κατά τή διάρκεια τοῦ ταξιδιοῦ μου χωρίς νά ἔχω μαζί μου τά πρακτικά τοῦ Συμβουλίου. Πάντως νομίζω ὅτι καταρχήν εἶναι ἐντελῶς ἀπαράδεκτο καί παράνομο νά δίνουν τά μέλη τοῦ Συμβουλίου ἔξω ἀπό τή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου τήν ψῆφο τους, ἤ νά συμφωνοῦν γιά ὁποιαδήποτε ζητήματα πού ὑπάγονται στήν ἁρμοδιότητα τοῦ Συμβουλίου. Γι' αὐτό τό λόγο δέν μπορῶ νά ἐκπληρώσω τήν πρότασή Σας σχετικά μέ τήν ἐκλογή ὑποψηφίων. Ἄν δέν κάνω λάθος, τό Συμβούλιο ἀποφάσισε ὅτι ὅλα τά

* — Μάιρινγκεν, πόστ-ρεστάντ. *Ἡ Σύντ.*

μέλη τοῦ Συμβουλίου ἀντιπροσωπεύουν τό Κόμμα μας στό συνέδριο [272]. Συνεπῶς, τό ζήτημα αὐτό εἶναι λυμένο. Ἄν κάποιο μέλος τοῦ Συμβουλίου δέν μπορεῖ νά ταξιδέψει, μπορεῖ, κατά τή γνώμη μου, νά ὁρίσει ἀντικαταστάτη του κάποιον ἄλλο. Δέν ξέρω, φυσικά, ἄν τά ἔθιμα τῶν διεθνῶν συνεδρίων ἐπιτρέπουν μιά τέτια ἀντικατάσταση, στό καταστατικό ὅμως τοῦ Κόμματός μας καί στό ἐθιμικό του δίκαιο δέν ξέρω νά ἐμποδίζεται μιά τέτια ἀντικατάσταση. Κι' ἐγώ προσωπικά δέν μπορῶ νά ταξιδέψω καί θά ἐπιθυμοῦσα νά μέ ἀντικαταστήσει ὁ πληρεξούσιος τῆς ΚΕ σ. Λιάντοφ καί τό μέλος τῆς ἐπιτροπῆς Μόσχας σ. Σεργκέι Πετρόβιτς.

Μέ σοσιαλδημοκρατικούς χαιρετισμούς

τό μέλος τοῦ Συμβουλίου *Ν. Λένιν*

P. S. Γιά τήν ἀνακοίνωση πρός τήν ΚΕ θά γράψω στούς πράκτορες στή Γενεύη πού διαχειρίζονται ὅλες τίς ὑποθέσεις κατά τήν ἀπουσία μου.

Γράφτηκε στίς 10 τοῦ Αὐγούστου 1904
στήν Ἑλβετία
Στάλθηκε στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή
Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

269

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. Κ. ΒΛΑΝΤΙΜΙΡΟΦ

Γιά τόν Φρέντ

Ἀγαπητέ σύντροφε! Πῆρα τό τελευταῖο γράμμα Σας. Γράφω στήν παλιά διεύθυνση, ἄν καί φοβᾶμαι ὅτι τά γράμματα δέν φτάνουν. Στό προηγούμενο γράμμα Σας ἀπάντησα ἀρκετά διεξοδικά. Ἡ συντροφική ἐμπιστοσύνη πού φαίνεται σέ ὅλα τά γράμματά Σας μέ παρακινεῖ νά Σᾶς γράψω προσωπικά. Τό γράμμα αὐτό δέν γράφεται ἀπό τό Συμβούλιο, οὔτε καί γιά τήν ἐπιτροπή.

Ἡ κατάσταση πραγμάτων στήν ἐπιτροπή σας, πού μαραζώνει γιατί δέν ὑπάρχουν ἄνθρωποι, γιατί λείπει τό ἔντυπο ὑλικό, λείπει τελείως ἡ ἐνημέρωση, εἶναι ἡ ἴδια ἀκριβῶς κατάσταση πραγμάτων πού ὑπάρχει σέ ὅλη τή Ρωσία. Παντοῦ φοβερή ἔλλειψη ἀνθρώπων, στίς ἐπιτροπές τῆς μειοψηφίας ἀκόμη περισσότερο ἀπ' ὅ,τι συμβαίνει στίς ἐπιτροπές τῆς πλειοψηφίας, ἕνας πλήρης κατατεμαχισμός, μιά γενική ἄσχημη διάθεση καί ἕνας ἐκνευρισμός, μιά στασιμότητα

στόν τομέα τῆς θετικῆς δουλιᾶς. 'Αρχίζοντας ἀπό τό δεύτερο συνέδριο τό Κόμμα μας τό ἔκαναν κομμάτια καί τώρα ἀπό τήν ἄποψη αὐτή ἔγιναν πολλά, πάρα πολλά: ἡ τακτική τῆς μειοψηφίας ἐξασθένισε φοβερά τό Κόμμα. Ἡ τακτική αὐτή ἔκανε τό πᾶν γιά νά δυσφημήσει καί τήν ΚΕ, ἄρχισε τό κυνηγητό ἐνάντιά της ἀπό τό συνέδριο ἀκόμη, καί τό διεξάγει ἐντατικά καί μέ τόν Τύπο καί προφορικά· δυσφήμησε ἀκόμη πιό πολύ τό ΚΟ, μετατρέποντάς το ἀπό ὄργανο κομματικό σέ ὄργανο ξεκαθαρίσματος τῶν προσωπικῶν λογαριασμῶν μέ τήν πλειοψηφία. Ἄν διαβάσατε τήν «Ἴσκρα», δέν χρειάζεται καί νά Σᾶς μιλήσω γι' αὐτό. Κυνηγώντας νά βροῦν διαφωνίες, πρόβαλαν τώρα σάν σύνθημά τους τή «διάλυση τῆς τέταρτης — τῆς ἰσκρικῆς — περιόδου» καί καῖνε ὅλα, ὅσα χθές προσκυνοῦσαν, διαστρεβλώνοντας τελείως τήν προοπτική καί ἑρμηνεύοντας τίς ἀπόψεις τῆς «Ἴσκρα», ὅπως τίς ἑρμήνευαν παλιότερα οἱ χειρότεροι ἐχθροί της. Τά κομματικά στελέχη πού θυμοῦνται ἐκεῖνα πού ὑποστήριζαν χθές, δέν ἀκολουθοῦν τό ΚΟ. Ἡ τεράστια πλειοψηφία τῶν ἐπιτροπῶν ἀκολουθεῖ τήν ἄποψη τῆς πλειοψηφίας τοῦ συνεδρίου καί ὅλο καί περισσότερο κόβουν τούς ἰδεολογικούς δεσμούς μέ τό κομματικό ὄργανο.

Ἡ τωρινή ὅμως κατάσταση πραγμάτων ἐπιδρᾶ τόσο στόν τομέα τῆς θετικῆς δουλιᾶς, τή φρενάρει τόσο, πού σέ πολλά κομματικά στελέχη δημιουργήθηκε ἡ διάθεση: νά ριχτοῦν στή θετική δουλιά, ἐγκαταλείποντας τελείως ὅλη τή σκληρή διαπάλη πού γίνεται μέσα στό Κόμμα. Θέλουν νά κλείσουν τά μάτια, νά βουλώσουν τ' αὐτιά, νά χωθοῦν μέσα στή θετική δουλιά, τρέχουν καί θέλουν νά ἀποφύγουν ὅλα ἐκεῖνα πού δέν μπορεῖς νά τά ἀποφύγεις, ὅταν εἶσαι στό Κόμμα. Μιά μερίδα τῆς ΚΕ πῆρε τέτια «συμβιβαστική» θέση, πού προσπαθεῖ νά ἀποσιωπᾶ τίς αὐξανόμενες διαφωνίες, νά ἀποσιωπᾶ τό γεγονός τῆς ἀποσύνθεσης τοῦ Κόμματος. Ἡ πλειοψηφία (ἡ μή συμβιβαστική) λέει: πρέπει νά βροῦμε τό γρηγορότερο κάποια διέξοδο, πρέπει ἔτσι ἤ ἀλλιῶς νά καταλήξουμε σέ μιά συμφωνία, πρέπει νά δοκιμάσουμε νά βροῦμε πλαίσια, ὅπου ἡ ἰδεολογική πάλη θά γίνεται λίγο-πολύ ὁμαλά, χρειάζεται καινούργιο συνέδριο. Ἡ μειοψηφία τάσσεται ἐνάντια στό συνέδριο, αὐτοί λένε: ἡ τεράστια πλειοψηφία τοῦ Κόμματος εἶναι ἐναντίον μας καί δέν μᾶς συμφέρει νά κάνουμε συνέδριο· ἡ «συμβιβαστική» πλειοψηφία τάσσεται ἐπίσης ἐνάντια στό συνέδριο, φοβᾶται τήν ἀγανάκτηση πού μεγαλώνει σέ ὅλους καί ἐνάντια στό ΚΟ καί ἐνάντια στήν ΚΕ. Ἄν πιστεύαμε ὅτι τό συνέδριο

μπορεῖ νά ὁδηγήσει μόνο σέ διάσπαση, αὐτό θά σήμαινε νἄ ἀναγνωρίσουμε ὅτι δέν ἔχουμε καθόλου Κόμμα, ὅτι σέ ὅλους μας εἶναι τόσο χαμηλό τό κομματικό αἴσθημα πού δέν μπορεῖ νά νικήσει τό παλιό πνεῦμα τῶν ὁμίλων. Ἀπό τήν ἄποψη αὐτή ἐμεῖς ἔχουμε καλύτερη γνώμη γιά τούς ἀντιπάλους μας, ἀπ' ὅ,τι οἱ ἴδιοι σκέπτονται γιά τόν ἑαυτό τους. Φυσικά, δέν μποροῦμε νά δόσουμε καμιά ἐγγύηση, πρέπει ὅμως νά κάνουμε προσπάθεια νά λυθεῖ μέ κομματικό τρόπο ἡ διένεξη καί νά βρεθεῖ διέξοδος. Ἡ πλειοψηφία πάντως δέν θέλει τή διάσπαση, νά ἐξακολουθήσουμε ὅμως νά δουλεύουμε στίς συνθῆκες πού ἔχουν δημιουργηθεῖ σήμερα γίνεται ὅλο καί πιό ἀδύνατο. Περισσότερες ἀπό 10 ἐπιτροπές τάχθηκαν ἤδη ὑπέρ τοῦ συνεδρίου (ἡ Πετρούπολη, τό Τβέρ, ἡ Μόσχα, ἡ Τούλα, ἡ Σιβηρία, ὁ Καύκασος, τό Αἰκατερινοσλάβ, τό Νικολάγεφ, ἡ Ὀδησσός, ἡ Ρίγα, τό Ἀστραχάν)[273], ὅμως καί ὅταν ἀκόμη ἡ τεράστια πλειοψηφία τῶν ἐπιτροπῶν ταχθεῖ ὑπέρ τοῦ συνεδρίου, αὐτό δέν θά συγκληθεῖ τόσο γρήγορα, γιατί καί τό ΚΟ καί ἡ ΚΕ, ἴσως καί τό Συμβούλιο, θά ταχθοῦν ἐνάντια στήν ἐπιθυμία τῆς πλειοψηφίας τῶν συντρόφων στή Ρωσία.

Σχετικά μέ τό ἔντυπο ὑλικό ὁ σύντροφος τῆς ΚΕ, μέ τόν ὁποῖο ἔγινε συζήτηση γι' αὐτό, ἀπάντησε ὅτι τό ἔντυπο ὑλικό στέλνεται κανονικά στήν ἐπιτροπή σας. Ὅπως φαίνεται, ἔγινε κάποιο μπέρδεμα. Σᾶς στείλαμε δυό φορές ἀνθρώπους στή Ρωσία, ὅμως τούς ἔστελναν σέ ἄλλα μέρη. Θά προσπαθήσουμε νά σᾶς στείλουμε νέα σέ πρώτη εὐκαιρία.

Μέ συντροφικούς χαιρετισμούς *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 15 Αὐγούστου 1904
στήν Ἑλβετία
Στάλθηκε στό Γκόμελ

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1934 στό
περιοδικό «Κράσνι Ἀρχίβ, τεῦχ. 1

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό ἀντίγραφο
πού ἔγραψε ἰδιόχειρα ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια

270

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. ΝΤ. ΜΠΟΝΤΣ-ΜΠΡΟΥΓΕΒΙΤΣ

Ἀγαπητέ Βλαντίμιρ Ντμίτριεβιτς! Πῆρα τό γράμμα Σας καί σπεύδω νά Σᾶς ἀπαντήσω. Μέ κανέναν τρόπο δέν μπορῶ νά καταλάβω γιά ποιό λόγο ξέσπασε σέ Σᾶς ἡ φιλονικία καί ποιά εἶναι ἡ οὐσία της[274]. Γιατί νά μή πουληθοῦν 20-30 ἀντίτυπα τοῦ «Ζαριά», δέν καταλαβαίνω ποῦ βρίσκεται στήν περίπτωση αὐτή τό «πρόωρο». Ἐμένα μοῦ φαίνεται ὅτι αὐτό εἶναι ἕνα τόσο

λεπτομερειακό ζήτημα τῆς διεκπεραίωσης, πού πρέπει νά ἀνατεθεῖ ὁλοκληρωτικά στόν ὑπεύθυνο τῆς διεκπεραίωσης, δηλ. σέ Σᾶς. Γράφω σήμερα κιόλας στόν Μαρτίν Νικολάγεβιτς, προσπαθώντας νά ἐξαλείψω τή φιλονικία. Ἄδικα συγχύζεστε τόσο πολύ ἐξαιτίας ὁρισμένων ἐκφράσεων, ἄς εἶναι καί ἀπότομων, ἀκόμη καί ἄδικων. Δέν βλέπετε ὅτι ὅλοι ἔγιναν νευρικοί; Φταίει στήν περίπτωση αὐτή ἡ σιχαμερή κατάσταση πού δημιούργησαν στήν ΚΕ οἱ νέοι προδότες. Γρήγορα ὅπως φαίνεται θά ξεμπερδέψουμε ὁριστικά μέ ὅλα αὐτά καί θά ἀρχίσουμε καινούργια δουλιά — τότε θά ἐξαλειφθεῖ ἡ βάση γιά μικροδιενέξεις. Γιά τήν ὥρα πρέπει νά ἔχουμε ὑπομονή καί στό ἀπότομο ὕφος θά ἀπαντοῦσα μέ ἀστεῖα σχετικά μέ τό «φοβερό τορπιλλοβόλο» [275]. Καταλαβαίνω πολύ καλά τόν ἐκνευρισμό Σας, ὅμως ἐδῶ δέν μπορεῖ νά ἐπινοήσεις τίποτε ἄλλο παρά μόνο τό ἀστεῖο. Ἄν δημιουργηθεῖ διαμάχη — νά τραινάρετε τή λύση τοῦ προβλήματος, νά γράψετε ἐδῶ κι' αὐτό εἶναι ὅλο. Σᾶς παρακαλῶ, νά πάρετε *ὅλα καί κάθε λογῆς μέτρα* γιά νά ἐπισπευσθεῖ ἡ ἔκδοση

1) τῆς μπροσουρίτσας τοῦ Ριαντοβόι καί τοῦ Γκαλέρκα,
2) τῆς δήλωσής Σας μέ τά ντοκουμέντα,
3) τῆς μπροσουρίτσας τοῦ Γκαλέρκα, πού τήν ἔστειλε σήμερα [276].

Τί γίνεται ὁ Ἰλιά; Χθές ἦταν σέ μένα καί τόν ἐνημέρωσα γιά τό ζήτημα [277], ὅμως αὐτό δέν ἀποφασίζει ἀκόμη. Τοῦ δόσαμε 1) τό γράμμα μου σχετικά μέ τή συμφωνία τῆς 26. 5. 04, 2) τή διαμαρτυρία ἐνάντια στή διακήρυξη τῆς ΚΕ [278] καί 3) τό γράμμα σχετικά μέ τή διαμαρτυρία *; *Εἶναι πολύ μεγάλη ἀνάγκη νά διαβαστεῖ σ' αὐτόν καί σέ ὅλους τούς στοιχειοθέτες, μή τό τραινάρετε.*

Τακτοποιήθηκε ἡ δουλιά μέ τό συνεταιριστικό τυπογραφεῖο [279]; Βιαστεῖτε.

Ὁ Ἰλιά ἀναφέρει, σάν φήμη, ὅτι ὁ Γκλέμποφ ἔχει τήν παραίτηση τοῦ Τραβίνσκι. Θά δοῦμε *καί θά ἐλέγξουμε.*

Βλέπετε τί ἀντίκες εἶναι; Τσακώνονται οἱ 5 μέ τούς 4· *δυό* ἀπό τούς 5 φεύγουν, δυό ἀπό τούς τέσσερις πιάνονται — καί τότε ἡ τριάδα ἀντί νά φύγει κάνει coup d' état [280]!!

Δικός Σας *Ν. Λένιν*

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 18 καί 31 τοῦ Αὐγούστου 1904 στήν Ἑλβετία
Στάλθηκε στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 8ος, σελ. 431-432, 426-430· τόμ. 9ος, σελ. 22-23, 24-25. *Ἡ Σύντ.*

271

ΠΡΟΣ ΤΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ «ΙΣΚΡΑ»

Πρός τό ΚΟ τοῦ ΣΔΕΚ Ρωσίας

24/VIII. 04.

Ἀξιότιμοι σύντροφοι! Ὄντας ἀρκετά μακριά ἀπό τή Γενεύη, μόλις σήμερα ἔμαθα ὅτι ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ σκέπτεται νά δημοσιεύσει τή «διακήρυξη» πού ψήφισε δῆθεν ἡ ΚΕ.

Θεωρῶ χρέος μου νά προειδοποιήσω τή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ, ὅτι ἀπό τίς 18. VIII. 04 ἀκόμη ἔστειλα διαμαρτυρία γιά τή νομιμότητα τῆς διακήρυξης * αὐτῆς, δηλ. γιά τή νομιμότητα τῆς ἀπόφασης πού πῆρε δῆθεν ἡ πλειοψηφία τῆς ΚΕ πάνω σ' αὐτό τό ζήτημα.

Σήμερα ὑπάρχουν ἕξι μέλη τῆς ΚΕ (ἐξαιτίας τῆς παραίτησης τοῦ σ. Μιτροφάν καί τῆς τελευταίας σύλληψης, ἄν πιστέψουμε τίς φῆμες, τοῦ Ζβέριεφ καί τοῦ Βασίλιεφ).

Σύμφωνα μέ τίς πληροφορίες πού ἔχω, φαίνεται μάλλον πιθανή ἡ ἐκδοχή ὅτι μόνο τρία μέλη ἀπό τά ἕξι τόλμησαν νά μιλήσουν ἐξονόματος ὅλης τῆς ΚΕ καί νά μιλήσουν μάλιστα ὄχι μέσω τῶν δυό ἐκπροσώπων τοῦ ἐξωτερικοῦ, πού συνδέονται μέ τό ἐπίσημο συμφωνητικό τῆς 26. V. 04 (τό συμφωνητικό αὐτό τό ὑπόγραψαν ὁ Γκλέμποφ, ὁ Ζβέριεβ κι' ἐγώ).

Ἐπισυνάπτοντας τό ἀντίγραφο τῆς δήλωσής μου τῆς 18. VIII. 04, ὀφείλω νά δηλώσω ὅτι ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ θά ἔχει τήν εὐθύνη γιά τή δημοσίευση ὅλου *τοῦ ἐπεισοδίου καί τῆς διένεξης* σέ περίπτωση πού δημοσιευτεῖ ἡ «διακήρυξη» πρίν λυθεῖ στήν ΚΕ τό ζήτημα σχετικά μέ τή διαμαρτυρία μου ὅτι δέν εἶναι ἔγκυρη ἡ ἀπόφαση.

Τό μέλος τῆς ΚΕ καί ἐκπρόσωπος στό ἐξωτερικό *Ν. Λένιν*

P. S. Πάντως θά θεωροῦσα τελείως ἀπαραίτητο νά καθυστερήσει ἡ δημοσίευση τῆς «διακήρυξης» μέχρις ὅτου ἐξηγηθῶ όριστικά μέ τόν σ. Γκλέμποφ, ὁ ὁποῖος ἀναχωρεῖ σήμερα, σύμφωνα μέ τίς πληροφορίες πού ἔχω, ἀπό τό Βερολίνο γιά τή Γενεύη. Σέ μένα, μέλος τῆς ΚΕ, δέν εἶναι γνωστή ἀκόμη καί ἡ ἀπόφαση τῆς ΚΕ γιά τή δημοσίευση γενικά τῆς διακήρυξης αὐτῆς.

---

* Βλ. «Πρός τά πέντε μέλη τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς» (Ἅπαντα, 5η ἐκδ., τόμ. 9ος, σελ. 22-23). *Ἡ Σύντ.*

Ἂν ὡστόσο ἡ Συντακτική ἐπιτροπή ἀποφασίσει νά δημοσιεύσει τή διακήρυξη, νομίζω ὅτι ἡ Συντακτική ἐπιτροπή ἔχει ἠθική ὑποχρέωση νά δημοσιεύσει καί τή διαμαρτυρία μου γιά τή νομιμότητα τῆς διακήρυξης.

Γράφτηκε στήν Ἑλβετία
Στάλθηκε στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό ἀντίγραφο πού ἔγραψε ἰδιόχειρα ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια

272

ΠΡΟΣ ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ ΠΛΕΙΟΨΗΦΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣ ΟΛΟΥΣ ΤΟΥΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΥΣ ΟΠΑΔΟΥΣ ΤΗΣ ΠΛΕΙΟΨΗΦΙΑΣ ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ ΜΕ ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ Λ. Α. ΦΟΤΙΕΒΑ

Ἀγαπητή Λίντια Ἀλεξάντροβνα!

Στεῖλτε, παρακαλῶ, ὅσο εἶναι δυνατό γρηγορότερα (καλό θά ἦταν σήμερα), τό παρακάτω γράμμα πρός ὅλους *τούς φίλους μας* στή Ρωσία:

«Σᾶς παρακαλῶ νά ἀρχίσετε ἀμέσως τή συγκέντρωση καί τήν ἀποστολή ἀνταποκρίσεων κάθε εἴδους στίς διευθύνσεις μας μέ τή σημείωση: γιά τόν Λένιν. Ἐπίσης ἔχουμε μεγάλη ἀνάγκη ἀπό χρήματα. Τά γεγονότα ὀξύνονται. Ἡ μειοψηφία ἑτοιμάζει φανερά πραξικόπημα, συνωμοτώντας μέ μιά μερίδα τῆς ΚΕ. Περιμένουμε ἀκόμη χειρότερα. Λεπτομέρειες αὐτές τίς μέρες».

Στεῖλτε τό γράμμα αὐτό ἀμέσως 1) στήν Πετρούπολη στή διεύθυνση τοῦ Μίσα, 2) στό *Τβέρ,* 3) στήν *Ὀδησσό,* (στίς δυό διευθύνσεις), 4) στό *Αἰκατερινοσλάβ,* 5) στή Σιβηρία, 6) στά Οὐράλια, 7) στή *Ρίγα* (στίς δυό διευθύνσεις), 8) στή Ρόζα, 9) στό Νίζνι (διεύθυνση γιά γράμματα: Βιβλιοθήκη τῆς λέσχης ὅλων τῶν κοινωνικῶν στρωμάτων, σέ μπροσούρα), 10) στό Σαράτοφ (στή διεύθυνση τοῦ Γκόλουμπεφ) καί γενικά πρός ὅλες τίς διευθύνσεις τῶν φίλων, στούς ὁποίους ὁλοκληρωτικά μποροῦμε νά ἔχουμε ἐμπιστοσύνη.

Γειά σας.

Ἡ Λεόν * δέν πρέπει νά φύγει τόσο γρήγορα, τό ντοκουμέντο θά τῆς τό φέρουν ὄχι ὅμως νωρίτερα ἀπό δυό μέρες **.

Γράφτηκε ὄχι νωρίτερα ἀπό τίς 28 τοῦ Αὐγούστου 1904 στήν Ἑλβετία
Στάλθηκε στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

* Γιά ποιόν πρόκειται δέν ἔχει ἐξακριβωθεῖ. *Ἡ Σύντ.*

** Μέ τά ψιλά στοιχεῖα εἶναι κείμενο τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια. *Ἡ Σύντ.*

273

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΝΟΣΚΟΦ

Πρός τό μέλος τῆς ΚΕ σ. Γκλέμποφ

30. 8. 04.

'Αξιότιμε σύντροφε! Δέν μπορῶ νά πάρω μέρος στήν ψηφοφορία σχετικά μέ τήν πρόσληψη πού προτείνετε [281] πρίν πάρω δική Σας γραπτή ἀπάντηση στή διαμαρτυρία μου τῆς 18. 8. 04 * καί λεπτομερειακά στοιχεῖα γιά τίς ἀποφάσεις πού πῆρε δῆθεν ἡ Κεντρική 'Επιτροπή. Δέν μπορῶ τώρα νά ἔρθω στή Γενεύη.

Τό μέλος τῆς ΚΕ *Λένιν*

Γράφτηκε στήν 'Ελβετία
Στάλθηκε στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

274

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΝΟΣΚΟΦ

Πρός τόν σ. Γκλέμποφ. 'Απαντώντας στό γράμμα Σας τῆς 30. 8. 04, Σᾶς πληροφοροῦμε ὅτι τή νομιμότητα καί τήν ἐγκυρότητα τῶν ἀποφάσεων τῆς ΚΕ πού ἐπικαλεῖστε, τίς ἀμφισβήτησε τό μέλος τῆς ΚΕ σ. Λένιν. Μέ τήν ἰδιότητα τῶν πρακτόρων τῆς ΚΕ, πού ἐνημερώθηκαν γιά ὅλη τήν πορεία τῆς διένεξης μέσα στήν ΚΕ, ἀμφισβητοῦμε καί μεῖς μέ τή σειρά μας τή νομιμότητα τῆς ἀπόφασης αὐτῆς καί δηλώνουμε ὅτι ἡ ἀπόφαση τῆς ΚΕ δέν μπορεῖ νά θεωρηθεῖ νόμιμη, γιατί ἀρχίζει μέ τήν ἀνακοίνωση ἑνός γεγονότος πού εἶναι ὁλοφάνερα ἀναληθές: ἐμεῖς οἱ ἴδιοι εἴδαμε ἐδῶ στό ἐξωτερικό *δυό* μέλη τῆς ΚΕ, πού δέν ἐνημερώθηκαν γιά τή συνεδρίαση τῆς Κεντρικῆς 'Επιτροπῆς. 'Επειδή 'Εσεῖς καί ἄλλη φορά μᾶς εἴπατε καθαρό ψέμα (ὅτι ἡ ΚΕ ἀπαγόρευσε δῆθεν τό βιβλίο τοῦ σ. Λένιν **), γι' αὐτό ἀμφιβάλλουμε πιό πολύ γιά τήν ὀρθότητα τῶν δηλώσεων, πού προέρχονται ἀπό Σᾶς. Γι' αὐτό Σᾶς προτείνουμε νά μᾶς στείλετε ἀμέσως ἀκριβῆ στοιχεῖα γιά νά ἐλέγξουμε τή νομιμότητα τῆς ἀπόφασης τῆς ΚΕ

---

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 9ος, σελ. 22-23. *Ἡ Σύντ.*

** Πρόκειται γιά τό βιβλίο τοῦ Β. Ι. Λένιν. «Ἕνα βῆμα μπρός, δυό βήματα πίσω» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 8ος, σελ. 189-425). *Ἡ Σύντ.*

(σύνθεση τῆς συνεδρίασης * καί γραπτές δηλώσεις τοῦ κάθε μέλους τῆς συνεδρίασης). Ἐπειδή δέν σκεπτόμαστε καθόλου νά ἔρθουμε σέ ἀντίθεση μέ τίς νόμιμες ἀποφάσεις τῆς πραγματικῆς πλειοψηφίας τῆς ΚΕ, ὥσπου νά ἀποδειχτεῖ σέ μᾶς ἡ νομιμότητα αὐτή δέν θά δόσουμε προσοχή σέ ὅλες τίς δηλώσεις Σας.

Γράφτηκε στίς 30 ἤ στίς 31 τοῦ Αὐγούστου 1904 στήν Ἑλβετία
Στάλθηκε στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

275

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. Ν. ΛΙΑΝΤΟΦ

Γιά διευκρίνιση τοῦ θέματος [282] συμπληρώνω: 1) ὅτι ὁ Ὄσιποφ «βγῆκε στήν προηγούμενη συνέλευση», αὐτό εἶναι *φανερό ψέμα,* γιατί ὁ Γκλέμποφ *πού ἦταν στή συνέλευση αὐτή,* ὁ ἴδιος *ὑ π ό γ ρ α ψ ε* τό συμφωνητικό τοῦ V. 904, ὅπου γινόταν λόγος γιά... τά μέλη τῆς ΚΕ, δηλαδή καί γιά τόν Ὄσιποφ μαζί.

2) Γιά τήν παραίτηση τοῦ Τραβίνσκι *ποτέ* ἐπίσημα δέν μέ ἐνημέρωσαν.

Γράφτηκε τήν 1η τοῦ Σεπτέμβρη 1904 στήν Ἑλβετία
Στάλθηκε στή Γενεύη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά σύμφωνα μέ τό ἀντίγραφο πού ἔγραψε ἰδιόχειρα ὁ Λ. Π. Μαντελστάμ

276

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ Γ. Ο. ΜΑΡΤΟΦ

στόν σ. Μάρτοφ

2/IX. 04.

Ἀξιότιμε σύντροφε! Ἀπαντώντας στήν πρόσκλησή Σας τῆς 31. VIII. 04 νά πάρω μέρος στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου, ὀφείλω νά δηλώσω ὅτι μέχρις ὅτου ἐλέγξουν ὅλα τά μέλη τῆς ΚΕ ἄν εἶναι νόμιμη ἡ σύνθεσή της, καθώς καί ἡ τελευταία δῆθεν τακτική συνεδρίασή της, νομίζω ὅτι δέν ἔχουμε τό δικαίωμα οὔτε

* Γιά ἀποφυγή παρερμηνειῶν δηλώνουμε ὅτι, ὕστερα ἀπό τήν ψεύτικη δήλωση πού δημοσιεύτηκε στόν Τύπο (στή διακήρυξη) γιά τή σύνθεση τῆς συνεδρίασης, δέν ἔχουμε καμιά ἀπολύτως δυνατότητα νά ἐξακριβώσουμε τήν ἀλήθεια, παρά μόνο ἄν μάθουμε τή σύνθεση τῆς συνεδρίασης.

ἐγώ, οὔτε ὁ σ. Γκλέμποφ, νά ἀντιπροσωπεύουμε τήν ΚΕ στό Συμβούλιο τοῦ Κόμματος. Μέχρις ὅτου γίνει ὁ ἔλεγχος αὐτός θεωρῶ κάθε ἐπίσημη ἐνέργεια τοῦ σ. Γκλέμποφ (καί ἡ συμμετοχή στό Συμβούλιο εἶναι ἐπίσημη ἐνέργεια) *παράνομη.*

Θά περιοριστῶ νά ἀναφέρω μιά *δλοφάνερη ἀνακρίβεια* καί μιά *ἀντικανονική ἐνέργεια* στόν «ἔλεγχο» τῆς σύνθεσης τῆς ΚΕ, πού ἔγινε ἀπό τά τρία μέλη τῆς ΚΕ στή «συνεδρίασή» τους... τοῦ Ἰούλη. 1) Σχετικά μέ τήν παραίτηση τοῦ Μιτροφάνοφ ἔχω γραπτή δήλωση τοῦ σ. Ὄσιποφ. Γιά τήν παραίτηση τοῦ Τραβίνσκι ποτέ καί ἀπό κανέναν δέν πῆρα γραπτή κατηγορηματική δήλωση. Τά τρία μέλη τῆς ΚΕ δέχτηκαν τό λιγότερο πρόωρα τήν παραίτηση χωρίς νά ρωτήσουν τά ὑπόλοιπα μέλη. 2) Σχετικά μέ τήν περιβόητη παραίτηση τοῦ σ. Ὄσιποφ, ἔχω γραπτή ἀνακοίνωση τοῦ μέλους τῆς ΚΕ Βασίλιεφ γιά τή φιλονικία του μέ τόν σ. Βαλεντίν καί γιά τήν ἀπόφαση νά ἐξεταστεῖ ἡ φιλονικία σέ γενική συνεδρίαση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς. Καί γιά τήν παραίτηση τοῦ σ. Ὄσιποφ δέν ἔχω ἐπίσης καμιά ἀνακοίνωση. Ἡ δήλωση τῶν 3 μελῶν τῆς ΚΕ ὅτι ὁ Ὄσιποφ δήλωσε ἐπίσημα στήν προηγούμενη τακτική συνεδρίαση τῆς ΚΕ πώς ἀποχωρεῖ εἶναι *καθαρό ψέμα* πού ἀνατρέπεται μέ ντοκουμέντα ἀπό τό συμφωνητικό τῆς 26. V. 04, πού τό ὑπόγραψαν ὁ Ζβέριεφ καί ὁ *Γκλέμποφ.* Στό συμφωνητικό αὐτό, πού ἔγινε ἐδῶ καί *μῆνες ὕστερα* «ἀπό τήν προηγούμενη τακτική συνεδρίαση τῆς ΚΕ» καί ὕστερα ἀπό τή δῆθεν εἴσοδο τοῦ Ὄσιποφ στήν ἐπιτροπή τῆς Πετρούπολης, ἀναγνωρίζεται ὅτι ἡ ΚΕ ἀποτελοῦνταν ἀπό 9 μέλη, δηλ. ἦταν μέσα καί ὁ Ὄσιποφ.

Τό μέλος τῆς ΚΕ *Ν. Λένιν*

Γράφτηκε στήν Ἑλβετία
Στάλθηκε στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή τόμ. XV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό ἀντίγραφο πού ἔγραψε ἰδιόχειρα ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια

277

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΝΟΣΚΟΦ *

2. IX. 04.

Ἀπάντηση στόν σ. Γκλέμποφ

Ἀγαπητέ σύντροφε! Σᾶς παρακαλῶ νά μέ πληροφορήσετε, ἄν σκέπτεστε νά ἀπαντήσετε στή διαμαρτυρία μου σχετικά μέ

* Στό γράμμα τοῦ Β. Α. Γκλέμποφ τῆς 31. VIII. 04, στήν πίσω μεριά τοῦ ὁποίου γράφτηκε ἡ ἀπάντηση αὐτή, ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραφε: «νά ἐπιστραφεῖ ἐπειγόντως!!». *Ἡ Σύντ.*

ἀπόφαση, πού πῆρε δῆθεν ἡ πλειοψηφία τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς.

Σέ ποιά «προηγούμενη τακτική συνεδρίαση τῆς ΚΕ» δήλωσε ὁ σ. Ὄσιποφ γιά τήν ἀποχώρησή του;

Πότε συγκεκριμένα καί ποιός πληροφόρησε γι' αὐτό τό πράγμα τά μέλη τῆς ΚΕ, πού δέν ἦταν παρόντα, ὅταν ὁ Ὄσιποφ ἔκανε τή δήλωση;

Ὁ σ. Βαλεντίν ἀνάφερε στήν ΚΕ γιά τίς ἐξηγήσεις πού εἶχε κάνει ὁ ἴδιος μέ τόν σ. Βασίλιεφ σχετικά μέ τή δῆθεν ἀποχώρηση τοῦ σ. Ὄσιποφ;

Πότε καί ποιόν πληροφόρησε ἐπίσημα γιά τήν παραίτησή του ὁ σ. Τραβίνσκι; Παρακαλῶ νά μοῦ στείλετε ἀντίγραφο τῆς γνωστοποίησης αὐτῆς καί ὅλες τίς λεπτομέρειες. Ἴσως κάποιος νά μοῦ ἔγραψε γι' αὐτό τό πράγμα καί τό γράμμα νά παράπεσε;

Μέχρις ὅτου γίνει «ὁ ἔλεγχος» τῆς νομιμότητας (τῆς σύνθεσης τῆς ΚΕ καί τῆς ἀπόφασής της τοῦ... Ἰούλη) *ἀπό ὅλα* τά μέλη τῆς ΚΕ, νομίζω ὅτι δέν ἔχουμε τό δικαίωμα νά ἀντιπροσωπεύουμε τήν ΚΕ στό Συμβούλιο τοῦ Κόμματος οὔτε ἐγώ, οὔτε ὁ σ. Γκλέμποφ.

Τό μέλος τῆς ΚΕ *Ν. Λένιν*

Γράφτηκε στήν Ἑλβετία
Στάλθηκε στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

278

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΤΕΣ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

Ἀξιότιμοι σύντροφοι! Ἐλπίζω πώς δέν θά καθυστερήσετε νά ἐκπληρώσετε τήν παράκληση τοῦ σύντροφου Γκαλέρκα [283]. Τό ζήτημα σχετικά μέ τά δικαιώματά του γιά τήν μπροσούρα του εἶναι τόσο ἀναμφισβήτητο καί τόσο ἀπέχει ἀπό τήν τωρινή διένεξη, πού, κατά τή γνώμη μου, θά εἶναι περιττό νά ἐπιμένουμε ἀκόμη.

Τό μέλος τῆς ΚΕ *Ν. Λένιν*

Γράφτηκε στίς 2 ἤ 3 τοῦ Σεπτέμβρη 1904 στήν Ἑλβετία
Στάλθηκε στή Γενεύη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

279

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ι. Σ. ΒΙΛΕΝΣΚΙ

Πρός τόν προϊστάμενο τοῦ κομματικοῦ τυπογραφείου σ. Ἰλιά καί τούς κομματικούς στοιχειοθέτες

Ἀνεξάρτητα ἀπό τό ζήτημα τῆς νομιμότητας τῶν ἀξιώσεων τοῦ σ. Γκλέμποφ (σχετικά μέ τό ζήτημα αὐτό ἔδοσα ὅλα τά ὑλικά στούς σ.σ. Ὄλιν, Μπόντς-Μπρουγέβιτς καί Λιάντοφ) θεωρῶ ἀπαραίτητο νά δηλώσω ὅτι τήν μπροσούρα τοῦ Ριαντοβόι καί τοῦ Γκαλέρκα εἶναι ὑποχρεωμένοι ὁ προϊστάμενος καί οἱ στοιχειοθέτες *ὁπωσδήποτε* νά τήν παραδόσουν στούς συγγραφεῖς της γιά τούς παρακάτω λόγους:

1) ἡ μπροσούρα αὐτή τυπώνεται ὁλοκληρωτικά μέ ἔξοδα τῶν συγγραφέων καί ἀποτελεῖ ἀπόλυτη ἰδιοκτησία τους.

2) ἡ ἐντολή γιά τή στοιχειοθέτηση καί τό τύπωμα στό κομματικό τυπογραφεῖο δόθηκε ἀπό τούς πράκτορες τῆς ΚΕ πολύ πρίν ἐμφανιστεῖ ὁ σ. Γκλέμποφ μέ τίς «μεταρυθμίσεις» του. Οἱ μετέπειτα ἀποφάσεις, ἄν καί νόμιμων συνελεύσεων τῆς ΚΕ, μέ κανένα τρόπο δέν ἀκυρώνουν τίς νόμιμες ἐντολές πού ἤδη ἔχουν δοθεῖ ἀπό πρόσωπα πού ἦταν πράκτορες τῆς ΚΕ.

3) οἱ συγγραφεῖς ἐξάλλου δέν ἐπιμένουν νά σημειωθεῖ στήν μπροσούρα ὅτι τυπώθηκε στό κομματικό τυπογραφεῖο.

Τήν ἄρνηση νά παραδοθεῖ ἀμέσως ἡ μπροσούρα στούς συγγραφεῖς της θά τή θεωροῦσα ὁπωσδήποτε ἄμεση ἁρπαγή ξένης ἰδιοκτησίας.

Τό μέλος τῆς ΚΕ *Ν. Λένιν*

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 5 καί 13 τοῦ Σεπτέμβρη 1904 στήν Ἑλβετία
Στάλθηκε στή Γενεύη

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

280

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ Γ. Ο. ΜΑΡΤΟΦ

Ἀντίγραφο

Πρός τόν σ. Μάρτοφ

7. 9. 04.

Ἀξιότιμε σύντροφε! Παίρνοντας ἀφορμή ἀπό τά ἀντίγραφα πού μοῦ στείλατε, ὀφείλω νά πῶ ὅτι τό Συμβούλιο μάταια παιδεύτηκε νά ἐπαναλάβει τήν πρόσκληση, ἐφόσον τοῦ ἀπάντησα ἤδη ἀρνητικά. Ποτέ δέν ἔχω διατυπώσει τήν ἐπιθυμία νά παραπεμ-

θεῖ στό Συμβούλιο ἡ ἐξέταση τῆς «διένεξης» πού ὑπάρχει μέσα στήν ΚΕ. Ἀπεναντίας, δήλωσα ἀνοιχτά στά γράμματα καί πρός τόν σ. Γκλέμποφ καί πρός τόν σ. Μάρτοφ ὅτι μόνο ὅλα τά μέλη τῆς ΚΕ εἶναι ἁρμόδια νά ἐλέγξουν τή νομιμότητα τῆς σύνθεσής της. Τό Συμβούλιο καί ἀπό τό καταστατικό δέν εἶναι καθόλου ἁρμόδιο νά ἐξετάσει διενέξεις πού δημιουργήθηκαν στήν Κεντρική Ἐπιτροπή *.

Ἐφόσον τό γραφεῖο τοῦ διεθνοῦς συνεδρίου δέχτηκε νά μεταβιβάσει σέ ἄλλον τήν ἐξουσιοδότησή *μου* [284], δέν εἶμαι πιά ὑποχρεωμένος νά κάνω καμιά λογοδοσία μπροστά σέ ὁποιοδήποτε Συμβούλιο. Ἐξηγήσεις (χειρόγραφες ἤ ἔντυπες) πάνω σέ *συγκεκριμένα* ζητήματα εἶμαι πρόθυμος νά δόσω σέ ὅποιον ἐπιθυμεῖ **.

Τό μέλος τῆς ΚΕ *Ν. Λένιν*

Γράφτηκε στά περίχωρα τῆς Γενεύης
Στάλθηκε στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

281

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. ΝΤ. ΜΠΟΝΤΣ-ΜΠΡΟΥΓΕΒΙΤΣ

13. 9. 04.

Ἀγαπητέ Βλαντίμιρ Ντμίτριεβιτς! Κατά τή γνώμη μου, *μήν ὑποβάλετε* καμιά αἴτηση, ὅπως ἔχουμε ἀποφασίσει ἤδη [285].

Κολλῆστε στήν μπροσούρα *** ἕνα φύλλο καί σ' αὐτό δημοσιεύσετε 1) ἀγγελία γιά τό ἐκδοτικό Σας (καί στό πίσω μέρος)· 2) δήλωση γιά τήν ἀπαγόρευση ἀπομέρους τοῦ Μπορίς (ὅπως ἔχει στοιχειοθετηθεῖ ἤδη)· 3) τό γράμμα τοῦ Μπορίς (τοῦτο δῶ) [286] τῆς 12. IX, χωρίς τό ὑστερόγραφο· 4) μιά σύντομη προσθήκη στό γράμμα τέτια περίπου:

«Αὐτή εἶναι ἡ πολιτική τῶν ἀνθρώπων πού τόσο ὑπέροχα διεξήγαγαν πόλεμο «ἀρχῶν» ἐνάντια στό φορμαλισμό καί τή γραφειοκρατία! Ὡστόσο, ἔχει ἐνδιαφέρον νά ξέρουμε ποιό σημεῖο τοῦ καταστατικοῦ ἀπαγορεύει στά μέλη τοῦ Κόμματος νά ἐκδίδουν κομματικό Τύπο;

Β. Μπόντς-Μπρουγέβιτς».

Χαιρετισμούς σέ ὅλους. Θά ἔρθω τήν Πέμπτη, μεθαύριο.

Δικός Σας *Ν. Λένιν*

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 374-376. *Ἡ Σύντ.*

** Στό γράμμα ἡ σημείωση τοῦ Β. Ι. Λένιν: «Στάλθηκε στίς 7. 9. 04. στή Γενεύη μέ τήν πρώτη εὐκαιρία». *Ἡ Σύντ.*

*** Πρόκειται γιά τήν μπροσούρα τοῦ Γκαλέρκα καί τοῦ Ριαντοβόι «Οἱ παρεξηγήσεις μας». *Ἡ Σύντ.*

P. S. Εἰδοποιεῖστε τόν Σεργκέι Πετρόβιτς: 1) ὅτι τήν Πέμπτη θά τόν βγάλουμε ἀπό τό σπίτι καί θά κοιμηθοῦμε ἐκεῖ ἐμεῖς οἱ ἴδιοι· 2) ὅτι ὁ Πάν ἔγραψε γιά τόν Σαμσόνοφ πρίν ἀπό τέσσερις μέρες. Ἔπρεπε νά σταλεῖ κατευθείαν!

Γράφτηκε στά περίχωρα τῆς Γενεύης
Στάλθηκε στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

282

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. Σ. ΜΑΚΑΤΖΙΟΥΜΠ *

Προσωπικά στόν Ἀντόν

Ἀγαπητέ σύντροφε! Γνωστοποιεῖστε μας μέ δυό λόγια τουλάχιστο ὅτι πήρατε τό γράμμα αὐτό. Δέν ξέρω ἄν ἰσχύει ἡ διεύθυνσή Σας, ἐξάλλου ἡ Ζεμλιάτσκα παρακάλεσε νά γράφουμε σέ Σᾶς γι' αὐτή. Ἐκτός ἀπ' αὐτό, θά ἤθελα νά ἀποκτήσουμε κανονική ἀλληλογραφία. Εἶναι πολύ, πάρα πολύ σοβαρό πράγμα. Γιά νά μή πέσει τό γράμμα Σας τυχαῖα σέ ξένα χέρια νά ἐπισημειώνετε: «προσωπικό γιά τόν Λ.» ἤ «προσωπικό γιά τή Ν. Κ.». Μπορεῖτε νά μᾶς κάνετε γνωστό ποῦ εἶναι ὁ Τόμιτς (= Εμμανουήλ=Ἔμμα); Ἡ ἀλληλογραφία μαζί του διακόπηκε. Τοῦ στείλαμε ἀρκετά γράμματα, δέν ξέρουμε ὅμως ἄν τά πῆρε. Γνωστοποιεῖστε μας, ἄν ξέρετε, τή διεύθυνσή του.

Ἡ διακήρυξη τῆς ΚΕ δέν πολυάρεσε, ὅπως φαίνεται, στίς ἐπιτροπές πλειοψηφίας. Στόν Καύκασο προκάλεσε θύελλα ἀγανάκτησης, στήν Ὀδησσό, στό Νικολάγεφ καί στό Αἰκατερινοσλάβ πῆραν θέση ἀρνητική ἀπέναντι στή διακήρυξη αὐτή, ἀπό τίς φυλακές οἱ παλιοί σύντροφοι στέλνουν ψηφίσματα γεμάτα ἀγανάκτηση... Οἱ «συμφιλιωτιστές» μπόρεσαν νά ξεγελάσουν μερικούς μέ τά παραμύθια γιά τήν εἰρήνη πού βασίλευε στό Κόμμα. Ἔτσι, λένε, στήν Τούλα, στό Σαράτοφ καί στό Ἀστραχάν ἀνακάλεσαν τά ψηφίσματα γιά τό συνέδριο. Ὅμως βέβαια μόλις θά μάθουν τήν ἀληθινή κατάσταση πραγμάτων, πάλι θά ἐπιμένουν γιά συνέδριο. Ἐξάλλου, δέν ξέρω πόσο ἀληθεύουν οἱ φῆμες γιά τό ὅτι οἱ παραπάνω ἐπιτροπές ἀνακάλεσαν τά ψηφίσματά τους. Οἱ «συμφιλιωτιστές» δέν δίνουν πάντοτε μέ ἀρκετή

* Τό γράμμα μέ ἐντολή τοῦ Β. Ι. Λένιν τό ἔχει γράψει ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια. Δέν ἀποκλείεται, τό γράμμα νά προοριζόταν γιά τόν Ι. Ι. Στρασίνσκι (Ἀντόν), μέλος τῆς ἐπιτροπῆς Βίλνα τοῦ ΣΔΕΚΡ. *Ἡ Σύντ.*

ἀκρίβεια στοιχεῖα, ἐνῶ ἡ Συντακτική ἐπιτροπή μέ τό πρόσχημα τῆς εἰρήνης δέν δημοσιεύει τά ψηφίσματα τῶν ἐπιτροπῶν γιά τό συνέδριο (τῆς Πετρούπολης καί τοῦ Αἰκατερινοσλάβ). Ἐκτός ἀπό τά 10 σημεῖα, ὑπάρχουν ἀκόμη μερικά ἄλλα, τά ὁποῖα δέν περιέχουν τίποτε τό συνωμοτικό, πού ὅμως ἡ «ἐπιτροπή» (ἐπωφελούμενη ἀπό τή σύλληψη μερικῶν πιό σταθερῶν μελῶν της καί παράνομα διαγράφοντας ἕνα μέλος πού εἶχε ἀντίθετη γνώμη ἀπ' αὐτή *) γιά νά ἀποφύγει τόν παραπανίσιο θόρυβο ἀποφάσισε νά τά κρύψει ἀπό τά μέλη τοῦ Κόμματος. Ἐκεῖ ὑπάρχει ἀπόφαση γιά τή διάλυση τοῦ Νότιου γραφείου, γιά τή μή δημοσίευση τῶν πρακτικῶν τοῦ Συμβουλίου, πού δέν συμφέρουν στή μειοψηφία, γιά τήν ἀπαγόρευση στόν Λένιν νά τυπώνει στό τυπογραφεῖο τοῦ Κόμματος τίς ἐργασίες του χωρίς τήν ἔγκριση τοῦ ἰδιαίτερου πράκτορα πού τόν διόρισε ἡ «ἐπιτροπή»... Ἡ πλειοψηφία ἀποφάσισε νά μήν ἐπιτρέψει τήν παραποίηση τῆς κοινῆς γνώμης τοῦ Κόμματος καί νά μήν ἀφήσει νά τῆς βουλώσουν τό στόμα, ἄρχισε τήν ἔκδοση ἔργων τῆς πλειοψηφίας, τήν ἔκδοση ἀνέλαβε ὁ Μπόντς-Μπρουγέβιτς. Ἐξαιτίας τῶν συγγραφικῶν δυνάμεων δέν θά σταματήσουμε, ἐκτός ἄν ἐμποδίσουν τά οἰκονομικά. Βγῆκε ἡ μπροσούρα τοῦ Γκαλέρκα: «Κάτω ὁ βοναπαρτισμός!» (ἀπ' ἀφορμή τή διακήρυξη τῆς ΚΕ), ἡ συλλογή ἄρθρων τοῦ Γκαλέρκα καί τοῦ Ριαντοβόι, εἶναι ἕτοιμη γιά ἐκτύπωση ἡ ἐκλαϊκευτική μπροσούρα τοῦ Ριαντοβόι γιά τό σοσιαλισμό, εἶναι ἕτοιμα καί πολλά ἄλλα.

Ὅλα αὐτά νά τά διαβιβάσετε στήν Ζεμλιάτσκα, ἄν ξέρετε τή διεύθυνσή της, καί ἐπίσης νά τῆς γράψετε ὅτι καί τά δυό της γράμματα τά πήραμε.

Γνωστοποιεῖστε χωρίς καθυστέρηση τή λήψη τοῦ γράμματος.

Λένιν

P. S. Ἰσχύει ἡ γιάφκα Σας;

Ἰσχύουν οἱ διευθύνσεις τοῦ Πέντερ καί τοῦ Ντιλόν; Ἦταν σέ Σᾶς ὁ Τσένσκι; Πήρατε ἄραγε τό γράμμα μας; Πέστε στή Ζεμλιάτσκα ὅτι οἱ δικοί της ἀνησυχοῦν πολύ γι' αὐτή καί πιστεύουν ὅτι εἶναι ἄρωστη. Χωρίς καθυστέρηση γνωστοποιεῖστε μας τή λήψη τοῦ γράμματος καί τότε θά σᾶς στείλουμε τή νέα μας διεύθυνση.

Γράφτηκε στίς 16 τοῦ Σεπτέμβρη 1904
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στή Ρωσία

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο πού ἔγραψε ἰδιόχειρα ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια

* Πρόκειται γιά τόν Φ. Β. Λένγκνικ, τήν Μ. Μ. Ἔσσεν καί τήν Ρ. Σ. Ζεμλιάτσκα. *Ἡ Σύντ.*

283

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. ΛΕΪΜΠΟΒΙΤΣ *

Προσωπικό στόν Ἐβσέι (Μαλιούτκιν) ἀπό τόν *Λένιν*

20/IX.

Ἀγαπητέ σύντροφε! πῆρα τό γράμμα Σας, γραμμένο μέ τό κρυπτογραφικό κλειδί τοῦ Γκριτσκό, τό ἀποκρυπτογραφήσαμε μέ μεγάλη δυσκολία, γιατί Ἐσεῖς γράφατε μέ βάση ἄλλη ἔκδοση. Σᾶς γράφουμε μέ τό ἴδιο κρυπτογραφικό κλειδί.

Οἱ συμφιλιωτιστές ἀσχολοῦνται ἐδῶ μέ τή διάλυση τῆς πλειοψηφίας. Ἡ ΚΕ στήν ἀνακοίνωσή της στίς ἐπιτροπές γιά τήν εἰρήνη πού ἐπικρατοῦσε στό Κόμμα ξέχασε νά συμπληρώσει ὅτι ἡ ἴδια πέρασε στή μειοψηφία καί ἄρχισε τίς διώξεις τῆς πλειοψηφίας. Ἐκτός ἀπό τά σημεῖα πού ἀνακοινώνονται στίς ἀποφάσεις τῆς ΚΕ, ὑπάρχουν καί ἄλλα σημεῖα πού δέν ὑπόκεινται σέ δημοσιότητα ὄχι γιά κάποιους λόγους συνωμοτικότητας, ἀλλά γιά τήν ἀποφυγή σκανδάλου. Ἡ ΚΕ ἀποφάσισε: νά διαλυθεῖ τό Νότιο γραφεῖο [287], γιατί προπαγάνδιζε ὑπέρ τοῦ συνεδρίου, νά διαλυθεῖ ἡ διεκπεραίωση, νά ζητηθεῖ συγνώμη ἀπό τούς χαρτοδέτες, νά μή δημοσιεύονται τά πρακτικά τοῦ Συμβουλίου [γιατί ἐκθέτουν τή μειοψηφία καί ἀποδείχνουν ὅτι ἡ πλειοψηφία (σταθερή) πρίν ἀρχίσει τήν προπαγάνδα ὑπέρ τοῦ συνεδρίου πρότεινε ἔντιμη εἰρήνη, ἐπέμενε νά σταματήσει κάθε μποϋκοτάρισμα καί ἀπό τίς δυό πλευρές, τό ΚΟ ἀπαντοῦσε στήν πρόταση αὐτή μέ χλευασμό], νά καθιερωθεῖ εἰδική λογοκρισία τῶν ἔργων τῆς πλειοψηφίας, τοποθετήθηκε εἰδικός λογοκριτής ἀπό τούς συμφιλιωτιστές, πού θά ἀποφασίζει ἄν πρέπει ἤ ὄχι νά τυπωθεῖ τό ἕνα ἤ τό ἄλλο ἔργο τοῦ Λένιν, ἀπό τόν Λένιν ἀφαιρέθηκαν ὅλα τά δικαιώματα τοῦ ἐκπροσώπου τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἐκτός ἀπ' αὐτό, ἡ ΚΕ ὀργανώνει μέ τή μειοψηφία συνδιάσκεψη, ἀγνοώντας ἐντελῶς τήν πλειοψηφία. Ἡ μειοψηφία, βέβαια, ἀγαλλιᾶ καί ἐξυμνεῖ τήν ΚΕ. *Ἡ σύνθεση τῆς ΚΕ ἀλλοιώθηκε, δυό συνελήφθηκαν, δυό ὑπόβαλαν παραίτηση, ἕνα μέλος διαγράφηκε* ἐντελῶς παράνομα. Ἡ ΚΕ, πού τόν Ἀπρίλη ὑπεράσπιζε τήν ἄποψη τῆς πλειοψηφίας, τώρα θεωρεῖ πώς τό ΚΟ στέκει στό ὕψος τῶν καθηκόντων. Στό μεταξύ, ἄν στήν ἀρχή δέν ὑπῆρχαν διαφωνίες ἀρχῶν, τώρα ὡστόσο ὑπάρχουν ἀρκετές. Ἡ μειοψηφία, γιά νά δικαιολογήσει τόν ἑαυτό

* Τό γράμμα τό ἔγραψε ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια μέ ἐντολή τοῦ Β. Ι. Λένιν. *Ἡ Σύντ.*

της, ἀσχολεῖται μέ διασυρμούς τῆς παλιᾶς «Ἴσκρα». Δηλώνει (εἰσήγηση τοῦ Ντάν στό διεθνές συνέδριο, μπροσούρα τοῦ Τρότσκι) πώς ἡ παλιά «Ἴσκρα» δέν ἦταν τόσο σοσιαλδημοκρατικό, ὅσο δημοκρατικό ὄργανο, πώς ἡ «Ἴσκρα» σκεπτόταν ὄχι γιά τήν ὀργάνωση τῆς ἐργατικῆς τάξης, ἀλλά γιά τήν ὀργάνωση τῆς διανόησης, πώς ὁ Ἀξελρόντ δέν ἔπαιρνε μέρος στήν «Ἴσκρα», γιατί δέν ἦταν πραγματικό σοσιαλδημοκρατικό ὄργανο. Μόνο ἡ νέα «Ἴσκρα» πρόβαλε τό σύνθημα «πρός τίς μάζες» κτλ. κτλ. Εἶναι δύσκολο νά ἀποδόσει κανείς ὅλες τίς ἀνοησίες ἐκεῖνες πού αὐτοί πιπιλίζουν τώρα, ἐκμεταλλευόμενοι τήν ἄγνοια τοῦ κοινοῦ, τό ὅτι δέν γνωρίζει τήν ἱστορία τοῦ κινήματος. Ἡ ΚΕ δέν ἀγανακτεῖ καθόλου ἀπ' αὐτό, μάλιστα εἶναι καταχαρούμενη πού κέρδισε μέ τή διακήρυξή της * τή συγχώνευση τοῦ ΚΟ... Τό ΚΟ μέ τό πρόσχημα τῆς εἰρήνης πού ἐπικρατοῦσε στό Κόμμα δέν δημοσιεύει τά ψηφίσματα τῶν ἐπιτροπῶν ὑπέρ τοῦ συνεδρίου, ἔτσι αὐτοί δέν δημοσιεύουν τά ψηφίσματα τοῦ Αἰκατερινοσλάβ, τῆς Πετρούπολης, τῆς Μόσχας, τοῦ Νίζνι Νόβγκοροντ καί τοῦ Καζάν.

Ἀπό τίς 20 ἐπιτροπές τῆς Ρωσίας (οἱ ψῆφοι τῶν ὁποίων ὑπολογίζονται) τάχθηκαν ἤδη ὑπέρ τοῦ συνεδρίου οἱ 12 (τῆς Πετρούπολης, τοῦ Τβέρ, τῆς Τούλας, τῆς Μόσχας, τῆς Σιβηρίας, τῆς Τιφλίδας, τοῦ Μπακοῦ, τοῦ Βατούμ, τοῦ Αἰκατερινοσλάβ, τοῦ Νικολάγεφ, τῆς Ὀδησσοῦ καί τοῦ Νίζνι Νόβγκοροντ), ἐκτός ἀπ' αὐτές τίς ἐπιτροπές ὑπέρ τοῦ συνεδρίου τάχθηκαν οἱ ἐπιτροπές: τῆς Ρίγας καί τοῦ Καζάν. Ὅμως ἡ νέα ΚΕ δήλωσε πώς τώρα στίς ἐπιτροπές μέ δικαίωμα ψήφου προστέθηκαν καί οἱ ἐπιτροπές τῆς Σαμάρας, τοῦ Ὀριόλ-Μπριάνσκ καί τοῦ Σμολένσκ. Οἱ ἐπιτροπές αὐτές εἶναι συμφιλιωτιστικές καί ἡ δράση τους ἐντελῶς ἀσήμαντη...

Παίρνοντας ὑπόψη τά παραπάνω, ἡ πλειοψηφία ἀποφάσισε νά μήν ἐπιτρέψει νά τῆς βουλώσουν τό στόμα καί δημοσιεύει χωριστά τά ἔργα της, τήν ἔκδοση ἀνέλαβε ὁ Μπόντς-Μπρουγέβιτς. Τό Συμβούλιο πού σιωποῦσε ὅταν ἔβγαζαν τίς μπροσοῦρες τους ὁ Ριαζάνοφ καί ὁ Ἀκίμοφ ξεσήκωσε φασαρία καί ἀπαιτεῖ νά μήν ἀναγράφεται στίς μπροσοῦρες: «Σοσ.-Δημ. Ἐργ. Κόμμα Ρωσίας». Ὁ Μπόντς-Μπρουγέβιτς κυκλοφόρησε ἤδη τήν μπροσούρα τοῦ Γκαλέρκα «Κάτω ὁ βοναπαρτισμός!» καί τή συλλογή ἄρθρων τοῦ Γκαλέρκα καί τοῦ Ριαντοβόι «Οἱ παρεξηγήσεις μας». Αὐτές τίς μέρες βγαίνει ἡ μπροσούρα «Ἡ πάλη γιά τό συνέδριο», ὅπου θά δημοσιευτοῦν τά ψηφίσματα τῶν ἐπιτροπῶν, ἀνάμεσά τους καί τῆς

---

* Πρόκειται γιά τή «Διακήρυξη τοῦ Ἰούλη» τῆς ΚΕ. *Ἡ Σύντ.*

Ρίγας. Οἱ σύντροφοι τῆς Ρίγας δηλώνουν πώς ἐπιδιώκουν νά πετύχουν ὥστε τά κομματικά ἱδρύματα νά βρίσκονται στά χέρια τῆς πλειοψηφίας, ὅπως τό ἀποφάσισε τό συνέδριο, ὅτι αὐτό θά τό ἐπιδιώξουν στό συνέδριο, ὅμως ὅτι κρίνουν ἀναγκαῖο νά ἐξασφαλιστοῦν στή μειοψηφία ὁρισμένα δικαιώματα. Στήν ἀπόφαση τῆς Ρίγας προσχώρησαν ἤδη οἱ ἐπιτροπές τῆς Πετρούπολης καί τῆς Μόσχας.

Νά λοιπόν πῶς ἔχουν τά πράγματα.

Ἔχετε ὑπόψη Σας πώς ἐμεῖς εἴμαστε πιά διαλυμένοι [288], καί γι' αὐτό, ἄν θέλετε, τά γράμματά Σας νά φτάνουν στόν προορισμό τους, νά ἀναγράφετε: προσωπικό γιά τόν Σαρκό. Σᾶς στέλνω νέες διευθύνσεις γιά τά γράμματα.

Ἐλπίζουμε πώς μέ κάθε τρόπο θά ὑποστηρίζετε τίς ἐκδόσεις τῆς πλειοψηφίας. Καλά θά ἦταν ἄν σχετικά μ' αὐτό παίρνατε καί τήν ἀνάλογη ἀπόφαση. Στέλνετέ μας ἀνταποκρίσεις καί κάθε εἴδους ὑλικό.

Τό προηγούμενο γράμμα Σας ἔτσι καί ἔμεινε χωρίς νά τό ἀποκρυπτογραφήσουμε. Γράψτε μέ ποιό κλειδί εἶναι γραμμένο, ἄν καί ἔχει παλιώσει, ὅμως ἔχει ὡστόσο ἐνδιαφέρον. Δέν ξέρετε, πῶς πάει ἡ δουλιά στό Αἰκατερινοσλάβ καί τήν Ὀδησσό; Ἡ μειοψηφία διαδίδει φῆμες πώς ἡ ἐπιτροπή τῆς Ὀδησσοῦ ἀνακάλεσε τήν ἀπόφασή της γιά τό συνέδριο. Εἶναι κάπως πολύς καιρός πού δέν ἔχουμε γράμματα ἀπό κεῖ, ὅμως ἡ εἴδηση αὐτή εἶναι λίγο ἀληθοφανής. Γνωστοποιεῖστε πῶς πάει ἡ δουλιά τοῦ Γκριτσκό. Σᾶς στέλνουμε χαιρετισμούς.

P. S. Θά Σᾶς στείλουμε τό γρηγορότερο ὅλες τίς νέες ἐκδόσεις.

Γράφτηκε στίς 20 τοῦ Σεπτέμβρη 1904
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στό Νικολάγεφ

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο πού ἔγραψε ἰδιόχειρα ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια

284

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Π. ΝΟΓΚΙΝ *

21/IX.

Γράφει ὁ Λένιν στό Μακάρ

Ὁ Μπαρόν ἔγραφε ὅτι ἡ ἐπιτροπή τοῦ Νίζνι Νόβγκοροντ πῆρε ἀπόφαση γιά τό συνέδριο, ὅμως τήν ἴδια τήν ἀπόφαση, δέν ξέρω

* Τώρα ἔγινε γνωστό ὅτι τό γράμμα ἀπευθυνόταν ὄχι στόν Β. Π. Νογκίν, πού ἐκείνη τήν περίοδο ἦταν ἐξόριστος, ἀλλά στήν ἐπιτροπή τοῦ Νίζνι Νόβγκοροντ τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού στή συνωμοτική ἀλληλογραφία ἀναφερόταν σάν «Μακάρ». *Ἡ Σύντ.*

γιατί, δέν τήν ἔστειλε. Στεῖλτε την τό γρηγορότερο στή διεύθυνση: √—— *. Ἡ διεύθυνση αὐτή κάνει γενικά καί γιά τά γράμματα πρός τόν Λένιν. Ἔφυγε πρός Ἐσᾶς μιά κοπέλα πού θέλει νά δουλέψει, ἀπό τίς κομματικές ὑποθέσεις δέν καταλαβαίνει πολλά, ποτέ ὥς τώρα δέν δούλεψε. Ἄν μπορεῖτε νά τῆς δόσετε δουλιά, τότε μπορεῖ νά τή βρεῖτε στήν ἑξῆς διεύθυνση *. Τό παρακάτω γράμμα εἶναι προσωπικό πρός τήν Ὄλγα Ἰβάνοβνα *Τσάτσενα.*

Γράφτηκε στίς 21 τοῦ Σεπτέμβρη 1904
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στό Νίζνι Νόβγκοροντ

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά σύμφωνα μέ τό ἀντίγραφο πού ἔγραψε ἰδιόχειρα ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια

285

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ε. ΝΤ. ΣΤΑΣΟΒΑ, ΤΟΝ Φ. Ε. ΛΕΝΓΚΝΙΚ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΑΛΛΟΥΣ **

Ἀγαπητοί φίλοι! τό γράμμα Σας μᾶς ἔδοσε ἄπειρη χαρά, ἔχει τόσο σφρίγος, πού ἔδοσε καί σέ μᾶς ὅλους ἐνεργητικότητα [289]. Τό σχέδιό Σας νά τό πραγματοποιήσετε ὁπωσδήποτε. Εἶναι ἐξαιρετικό καί θά ἔχει τεράστια σημασία. Εἶναι ἐπίσης πάρα πολύ ἀναγκαῖο νά γράψετε γράμμα στόν Νέμετς ***. Περιμένουμε ἀνυπόμονα καί ἄλλα Σας γράμματα. Ἡ συμβουλή Σας γιά τό ἐκδοτικό στό μισό ἔχει πραγματοποιηθεῖ. Συγγραφικές δυνάμεις ὑπάρχουν, ἔχουμε πλῆθος ἕτοιμης ὕλης. Γενικά ὅλοι μας τώρα ἔχουμε σφριγιλή διάθεση, πλῆθος σχεδίων, ὁ σταρίκ κι' αὐτός καταπιάστηκε μέ τή δουλιά, ἀναζωπυρώθηκε ἡ ἀλληλογραφία μέ τή Ρωσία καί μέ τό ἐξωτερικό, καί τώρα ἐλπίζω σύντομα θά ἀρχίσει νά συσπειρώνεται ὁ κόσμος. Ἡ μειοψηφία τώρα ἀλληλοασπάζεται μέ τούς συμφιλιωτιστές, τό ΚΟ ἑτοιμάζει τήν ἔκδοση ἐκλαϊκευτικοῦ ὀργάνου, οἱ γιουζνοραμπότσεντσι πῆραν τό μερίδιό τους. Λεπτομέρειες γιά τό ἐκδοτικό τῆς πλειοψηφίας θά Σᾶς ποῦν οἱ κοινοί γνωστοί μας, στούς ὁποίους γράφουμε ἀναλυτικά γι' αὐτό. **Ἡ γυναίκα τοῦ Κόλ καί τό παιδί εἶναι καλά, ζοῦν στό Αἰκατερινοσλάβ.** Ἐπαναλάβετε **τά ἐπώνυμα τῶν ἀτόμων πού θά θέλατε νά τραβήξουμε σέ συγγραφική δουλιά. Ἦρθε ὁ Μπροντιάγκα,** ἡ μειοψηφία τόν διπλάρωσε, δέν πῆρε ἀκόμη

* Ἡ διεύθυνση στό χειρόγραφο δέν ἀναγράφεται. *Ἡ Σύντ.*

** Τό γράμμα τό ἔγραψε ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια μέ ἐντολή τοῦ Β. Ι. Λένιν. *Ἡ Σύντ.*

*** Πρόκειται γιά τόν Κάουτσκι. *Ἡ Σύντ.*

συγκεκριμένη θέση. Ἡ Ζοζεφίνα εἶναι σέ μᾶς, σωματικά αἰσθάνεται πολύ ἄσχημα. Ἡ διεκπεραίωση παραδόθηκε στήν ΚΕ. Νά λοιπόν, αὐτά ἦταν ὅλα. Σᾶς σφιχταγκαλιάζουμε, ἀγαπητοί μας, Σᾶς εὐχόμαστε ὑγεία καί δυνάμεις.

Σταρίκ καί Σία

Γράφτηκε στίς 23 τοῦ Σεπτέμβρη 1904
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στή Μόσχα

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο πού ἔγραψε ἰδιόχειρα ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια

286

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. ΝΤ. ΛΕΪΤΕΪΖΕΝ

29. 9. 04.

Ἀξιότιμε σύντροφε!

Οἱ πληροφορίες τοῦ Σεργκέι Πετρόβιτς καί τοῦ Μάρτιν Νικολάγεβιτς σχετικά μέ τήν πολιτική θέση πού κρατᾶτε σήμερα, μοῦ προκάλεσαν πολύ εὐχάριστη ἔκπληξη. Εἶναι περιττό νά Σᾶς πῶ πόσο μέ στενοχωροῦσε τόν τελευταῖο χρόνο ἡ διακοπή τῶν καλῶν σχέσεων πού νωρίτερα εἴχαμε πάντοτε. Ξεκινώντας ἀπό τίς παραπάνω πληροφορίες, νομίζω πώς δέν θά ἄξιζε νά δίνουμε προσοχή στό παρελθόν, θά μπορούσαμε ἴσως νά ἀποκαταστήσουμε τίς παλιές σχέσεις ἀποκλειστικά καί μόνο πάνω στή βάση τῶν γενικῶν θετικῶν καθηκόντων τοῦ παρόντος καί τοῦ μέλλοντος. Ἄν κάνω σ' αὐτό λάθος, Ἐσεῖς φυσικά θά διορθώσετε τό λάθος μου, θεωρῶ ὅμως χρέος μου ὕστερα ἀπό τή συζήτηση μέ τόν Μάρτιν Νικολάγεβιτς, νά κάνω τήν πρώτη προσπάθεια γιά νά ξεκαθαρίσω ἄμεσα καί ἀνοιχτά τίς σχέσεις μας.

Μέ ἐκτίμηση

Ν. Λένιν

Ἡ διεύθυνσή μου:... *

Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στό Παρίσι

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό ἀντίγραφο πού ἔγραψε ἰδιόχειρα ὁ Π. Ν. Λεπεσίνσκι

* Στό χειρόγραφο δέν ὑπάρχει ἡ διεύθυνση. *Ἡ Σύντ.*

287

ΠΡΟΣ ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΣΥΝΔΙΑΣΚΕΨΗΣ ΤΩΝ ΝΟΤΙΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ [290] ΚΑΙ ΠΡΟΣ ΤΟ ΝΟΤΙΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ

Σύντροφοι! Ἀπαντώντας στήν ἀπόφασή Σας ὅτι θά ἐπιθυμούσατε νά συγκροτηθεῖ ΟΕ τῆς πλειοψηφίας, σπεύδουμε νά σᾶς ἀνακοινώσουμε ὅτι συμμεριζόμαστε ἀπόλυτα τή γνώμη σας. Θά προτιμούσαμε μόνο νά ὀνομάσουμε τήν ὁμάδα ὄχι ΟΕ, ἀλλά Γραφεῖο τῶν Ἐπιτροπῶν Πλειοψηφίας. Νομίζουμε ὅτι δέν εἶναι δυνατό νά ἀναλάβουμε ἐμεῖς τήν εὐθύνη καί νά ὁρίσουμε τό ΓΕΠ. Περιοριζόμαστε νά προτείνουμε τούς συντρόφους Μάρτιν, Ντέμον καί Κ., Μπαρόν, Σεργκέι Πετρόβιτς, Φέλιξ καί Λέμπεντιεφ, πού (ὅπως σᾶς εἶναι γνωστό) οὐσιαστικά ἄρχισαν τή δουλιά τῆς ἕνωσης τῶν ἐπιτροπῶν πλειοψηφίας. Πιστεύουμε ὅτι οἱ σύντροφοι αὐτοί, ὅταν ὑποστηριχτοῦν ἄμεσα ἀπό τήν πλευρά μερικῶν ἐπιτροπῶν, θά μπορέσουν νά ἐνεργήσουν σάν χωριστή ὁμάδα, πού ἑνώνει τή δράση τῶν ὀπαδῶν τῆς πλειοψηφίας.

(Οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς συνδιάσκεψης τῶν 22 [291])

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 5 τοῦ Ὀχτώβρη 1904
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στήν Ὀδησσό

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

288

ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ ΠΛΕΙΟΨΗΦΙΑΣ [292]

1) Νά γράψουμε σέ *ὅλες* τίς ἐπιτροπές μας:

«Ὁπωσδήποτε καί ἀμέσως ἀπευθυνθεῖτε *ἐπίσημα* στή ρωσική ΚΕ (στέλνοντας σέ μᾶς ἀντίγραφο τοῦ γράμματος) μέ τήν παράκληση νά σταλοῦν στήν ἐπιτροπή ὅλες οἱ ἐκδόσεις τοῦ νέου ἐκδοτικοῦ τοῦ Μπόντς-Μπρουγέβιτς καί τοῦ Λένιν [293] καί νά στέλνονται κανονικά. Προσπαθεῖστε νά πάρετε ἀπάντηση ἀπό τήν ΚΕ καί στείλετέ την σέ μᾶς. Χρησιμοποιεῖστε τίς προσωπικές συναντήσεις μέ τά μέλη τῆς ΚΕ καί ρωτεῖστε τους μπροστά σέ μάρτυρες γιά τίς ἀπαντήσεις τους. Πήρατε τό παράρτημα στά φύλ. ἀρ. 73-74 μέ τίς ἀποφάσεις τοῦ Συμβουλίου [294]; Πρέπει νά διαμαρτυρηθεῖτε γι' αὐτή τήν ἀσχημία, αὐτό εἶναι ἄμεση πλαστο-

γράφηση τοῦ συνεδρίου, ἄμεση παρότρυνση τῆς περιφέρειας ἐνάντια στίς ἐπιτροπές καί πρόκληση γκρίνιας στό Συμβούλιο. Ἄν δέν πήρατε τίς ἀποφάσεις αὐτές, νά τίς ζητήσετε ἐπίσης ἀπό τήν ΚΕ καί νά μᾶς τό κάνετε γνωστό. Γρήγορα θά ἐκδόσουμε λεπτομερή ἀνάλυση αὐτῶν τῶν ἀποφάσεων τοῦ Συμβουλίου».

2) Νά στείλετε στήν *Ὀδησσό πλήρη* ἀπάντηση τῶν 22 σχετικά μέ τήν ΟΕ, μέ τόν *ὅρο* ὅτι θά πρέπει νά κρατήσουν μυστικό ἀπό ποῦ ἦρθε ἡ ἀπάντηση. Στό γράμμα νά γράψετε: *ἀποκλειστικά* γιά τόν Μπαρόν, τόν Ὄσιπ ἤ τόν Λεόνς. Ἡ Ὀδησσός ἄς κάνει γνωστή σέ μᾶς, στόν Φέλιξ καί τόν Μίσια τήν ἀπάντησή της, τίς διορθώσεις ἤ τή διαφωνία της κτλ. Ἡ Ὀδησσός ἄς στείλει ἀμέσως τήν ἀπόφαση τοῦ Νικολάγεφ σχετικά μέ τό συνέδριο.

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 5 τοῦ Ὀχτώβρη 1904
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στή Ρωσία

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

289

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Μ. Π. ΓΚΟΛΟΥΜΠΕΒΑ

Κρυπτογράφημα.

Προσωπικό ἀπό τόν Λένιν πρός τήν *Μαρία Πετρόβνα*

Ἀγαπητή συντρόφισσα! Χάρηκα ἐξαιρετικά ὅταν ἔμαθα ἀπό τούς κοινούς μας γνωστούς (ἰδιαίτερα ἀπό τόν *Ζβέρ* — δέν ξέρω ἄν τόν ξέρετε μέ τό ἴδιο παρατσούκλι) ὅτι βρίσκεστε στή ζωή καί κρατᾶτε πολιτική θέση ἀλληλέγγυα μέ μᾶς. Συναντηθήκαμε καί γνωριστήκαμε πρίν ἀπό τόσον καιρό (στή Σαμάρα τό 1892-1893), ὥστε θά ἦταν δύσκολο νά ἀνανεώσουμε τή φιλία χωρίς τή μεσολάβηση καινούργιων φίλων. Καί θά ἤθελα πολύ νά τήν ἀνανεώσουμε. Γι' αὐτό, ἐπωφελούμενος τῆς εὐκαιρίας ὅτι ἔχω τή διεύθυνση, Σᾶς στέλνω λεπτομερειακό γράμμα γιά τίς δουλιές μας καί Σᾶς παρακαλῶ θερμά νά μοῦ ἀπαντήσετε προσωπικά καί τό γρηγορότερο. Χωρίς τακτική ἀλληλογραφία δέν μπορεῖ νά κάνουμε ἀπό κοινοῦ δουλιά, ἐνῶ τό Σαράτοφ σωπαίνει ἐπίμονα μῆνες ὁλόκληρους τώρα. Σᾶς παρακαλῶ φροντίστε νά σταματήσει αὐτή ἡ κατάσταση καί νά ἀρχίσετε νά γράφετε ἡ ἴδια πιό λεπτομερειακά. Χωρίς λεπτομερειακά γράμματα ἀπό Σᾶς προσωπικά δέν μπορεῖ νά ξεκαθαρίσουμε οὔτε τήν προσωπική Σας στάση ἀπέναντι στή

δουλιά, οὔτε τίς συνθῆκες τοῦ Σαράτοφ γενικά. Μή βαριέστε νά ξοδεύετε 2-3 ὧρες τήν ἑβδομάδα.

Σᾶς στέλνω θερμό χαιρετισμό καί Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι.

Λένιν

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 5 Ὀχτώβρη 1904
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στό Σαράτοφ

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

290

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ε. ΝΤ. ΣΤΑΣΟΒΑ, ΤΟΝ Φ. Β. ΛΕΝΓΚΝΙΚ ΚΑΙ ΤΟΥΣ ΑΛΛΟΥΣ *

14/X.

Ἀγαπητοί καί ἀκριβοί μας φίλοι! Σᾶς στείλαμε ἐδῶ καί τρεῖς βδομάδες μέσω τῆς **Ἰρίνα** ** γράμμα. **Συμφωνοῦμε ὁλόψυχα μέ τό σχέδιό Σας.** Γράψτε ἄν ὑπάρχει ἔστω καί κάποια δυνατότητα. Τό ἐκδοτικό τό ἀνέλαβαν ὁ Μπόντς καί ὁ Λένιν. Ἤδη ἐκδόθηκαν: «Κάτω ὁ βοναπαρτισμός», «Οἱ παρεξηγήσεις μας», «Πρός τό Κόμμα». Σύντομα θά βγοῦν: «Σέ νέο δρόμο», «Ἡ πάλη γιά τό συνέδριο», «Γιά τό σοσιαλισμό». Σύμφωνα μέ τούς ὑπολογισμούς μας, ὑπέρ τοῦ συνεδρίου τάχθηκαν ἤδη 14 ἐπιτροπές καί οἱ 11 ἀπό αὐτές μέ πλήρη δικαιώματα. Ὅλες οἱ προσπάθειες τοῦ ΚΟ, τῆς ΚΕ καί τοῦ Συμβουλίου νά ἐμποδίζουν τήν προπαγάνδα ὑπέρ τοῦ συνεδρίου δέν καρποφόρησαν, ἡ ΚΕ εἶδε πώς πρέπει νά ὑπολογίζει ἐπίσης τήν πλειοψηφία καί, ὅπως φαίνεται, εἶναι ἕτοιμη νά τή «βολέψει στά κλέφτικα». Δέν καταφέρνουν ἐπίσης νά ἔχουν πλήρη ἑνότητα οὔτε στή μειοψηφία. Μέ ἄλλα λόγια, τήν πάθανε.

Προηγούμενα τό ΚΟ παρότρυνε τίς ἐπιτροπές ἐνάντια στήν ΚΕ καί κατάτρεχε τήν ΚΕ, τώρα ἐξεγείρει τήν περιφέρεια ἐνάντια στίς ἐπιτροπές καί προσπαθεῖ νά ἀποδείξει πώς ἡ γνώμη τῶν ἐπιτροπῶν δέν εἶναι γνώμη τοῦ Κόμματος καί μάλιστα πώς καί τό Κόμμα, ἐδῶ πού τά λέμε, δέν ὑπάρχει. Ἔκαναν τό πᾶν γιά νά κατακομματιάσουν τό Κόμμα καί τώρα φωνάζουν ὅτι Κόμμα δέν ὑπάρχει.

Ἡ θέση τῆς ΚΕ ἔλυσε τά χέρια καί τώρα εἶναι πιό εὔκολη ἡ ζωή ἀπό πρίν. Βέβαια, ὑπάρχουν πολλά δυσάρεστα, λογουχάρη **ὁ Μπροντιάγκα ἔγινε μειοψηφία, ἐπίσης καί ὁ Σαμσόνοφ,** ὅμως ἀλλιῶς δέν γίνεται. Θά δουλέψουμε, θά ὑποστηρίξουμε τήν ἄποψη

* Τό γράμμα τό ἔγραψε ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια μέ ἐντολή τοῦ Β. Ι. Λένιν. *Η Σύντ.*

** Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 384-385. *Ἡ Σύντ.*

μας καί παραπέρα βλέπουμε. Πρίν λίγο καιρό βγῆκε μιά νέα μπροσούρα τοῦ Τρότσκι, ὅπως ἀνακοινώθηκε, ἐπιμελημένη ἀπό τήν «Ἴσκρα». Ἔτσι ἡ μπροσούρα αὐτή εἶναι σάν τό «Gredo» τῆς νέας «Ἴσκρα». Ἡ μπροσούρα αὐτή εἶναι ἕνα ἀναιδέστατο ψευδολόγημα, μιά διαστρέβλωση τῶν γεγονότων. Καί αὐτό γίνεται μέ τήν ἐπιμέλεια τοῦ ΚΟ. Ἡ δουλιά τῶν ἰσκριστῶν διαπομπεύεται μέ κάθε τρόπο, οἱ οἰκονομιστές, λέει, κάνανε πολύ περισσότερα, οἱ ἰσκριστές δέν ἔχουν πρωτοβουλία, δέν σκέπτονταν γιά τό προλεταριάτο, φρόντιζαν πιό πολύ γιά τήν ἀστική διανόηση, καθιέρωσαν παντοῦ ἕνα νεκρό γραφειοκρατισμό — ἡ δουλιά τους συνοψιζόταν στήν πραγματοποίηση τοῦ προγράμματος τοῦ περίφημου «Gredo». Τό ΙΙ συνέδριο, κατά τά λεγόμενά του, ἦταν μιά ἀντιδραστική προσπάθεια νά καθιερωθοῦν οἱ μέθοδοι ὀργάνωσης στό πνεῦμα τῶν στενῶν ὁμίλων κτλ. Ἡ μπροσούρα αὐτή εἶναι χαστούκι καί ἐνάντια στήν τωρινή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ καί ἐνάντια σέ ὅλα τά στελέχη τοῦ Κόμματος. Διαβάζοντας τήν μπροσούρα αὐτή, βλέπεις ὁλοφάνερα ὅτι ἡ «μειοψηφία» τόσο ψεύδεται, τόσο διαστρεβλώνει τά πράγματα, πού εἶναι ἀνίκανη νά κάνει κάτι τό ζωτικό, ἀποτελεῖ ὄρεξη γιά πάλη, ἐδῶ πιά ἔχει γιατί νά παλέψεις.

Ἡ γυναίκα τοῦ Κόλ εἶναι καλά, εἶναι στό Αἰκατερινοσλάβ.

Στέλνουμε σέ ὅλους θερμούς χαιρετισμούς.

Σταρίκ καί Σία

Γράφτηκε στίς 14 τοῦ Ὀχτώβρη 1904
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στή Μόσχα

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο, πού ἔγραψε ἰδιόχειρα ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια

291

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ι. Ι. ΡΑΝΤΣΕΝΚΟ *

Γράφει ὁ Λένιν, προσωπικό στόν Ἀρκάντι. *Στά Οὐράλια*

28/X.

Ἀγαπητέ σύντροφε! Πήραμε τό γράμμα Σας. Στεῖλτε μας, παρακαλῶ, τήν ἀπόφαση πού πῆρε ἡ ἐπιτροπή Οὐραλίων. Ἡ μειοψηφία ἰσχυρίζεται πώς ἡ ἐπιτροπή Οὐραλίων τάχθηκε κατά τοῦ συνεδρίου καί στήν «Ἴσκρα» δημοσιεύτηκε πώς ἡ ἐπιτροπή

* Τό γράμμα τό ἔγραψε ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια μέ ἐντολή τοῦ Β. Ι. Λένιν. Τώρα ἐξακριβώθηκε ὅτι τό γράμμα δέν ἀπευθυνόταν στόν Ι. Ι. Ράντσενκο πού ἦταν στή φυλακή, ἀλλά σέ ἄλλο πρόσωπο, πιθανό στόν Ζλάτκιν, πού ἐπίσης εἶχε τό ψευδώνυμο Ἀρκάντι. *Ἡ Σύντ.*

Οὐραλίων τάχθηκε ὑπέρ τῆς κομματικῆς εἰρήνης, ἐκφράζοντας τή συμπάθειά της στίς ἐνέργειες τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς. Ὅλοι ποθοῦν τήν εἰρήνη μέσα στό Κόμμα, τό ζήτημα ὅμως πού προκύπτει εἶναι μέ ποιόν τρόπο θά ξεπεραστεῖ ἡ κρίση πού περνάει τό Κόμμα, μέ κομματικό τρόπο, δηλ. μέ τή σύγκληση τοῦ συνεδρίου, ἤ μέ μιά ἰδιωτική συναλλαγή μέ τή μειοψηφία. Ἡ ΚΕ στή διακήρυξή της τάχθηκε ὑπέρ τοῦ δεύτερου τρόπου. Ἡ δήλωση τῆς «Ἴσκρα», ἑπομένως, μπορεῖ νά γίνει ἀντιληπτή μόνο μέ τήν ἔννοια ὅτι ἡ ἐπιτροπή Οὐραλίων ψήφισε ἀπόφαση ἐνάντια στό συνέδριο.

Στά γράμματα νά ἀναγράφετε μέ χημική μελάνη: «γιά τόν Λένιν, προσωπικό».

Ἀπό τό γράμμα Σας φαίνεται πώς δέν εἶστε καθόλου ἐνημερωμένος γιά τήν κατάσταση πραγμάτων στό Κόμμα. Θά Σᾶς τήν ἐκθέσω σέ συντομία. (Στή συνέχεια βλ. τό γράμμα πρός τήν Ἕνωση Σιβηρίας.) Μέχρι τή στιγμή τάχθηκαν ἤδη ὑπέρ τοῦ συνεδρίου οἱ ἐπιτροπές: Σιβηρίας, ἡ Ἑνωσιακή Ἐπιτροπή Καυκάσου (ὕστερα πιά ἀπό τήν ἀπόφαση πού δημοσιεύτηκε στά παραρτήματα τῶν φύλ. ἀρ. 73-74), Τιφλίδας, Μπακοῦ, Μινγκρελίας - Ἰμερετινίας, Ὀδησσοῦ, Νικολάγεφ, Αἰκατερινοσλάβ, Πετρούπολης, Μόσχας, Τβέρ, ἡ Βόρεια ἐπιτροπή (ὕστερα πιά ἀπό τή διακήρυξη τῆς ΚΕ), Νίζνι, Ρίγας, Τούλας (13 ὀργανώσεις μέ πλήρη δικαιώματα), παλιότερα αὐτό θά ἦταν ἀρκετό, ὅμως τώρα στό Συμβούλιο ἔδοσε δικαίωμα ψήφου σέ 5 ἀκόμη ἐπιτροπές (Σμολένσκ (;), Ὀριόλ-Μπριάνσκ (;), Σαμάρας, Ἀστραχάν καί σέ κάποια ἀκόμη, νομίζω, τοῦ Κρεμεντσούγκ). Ὅλες αὐτές εἶναι ἐπιτροπές πού φανερά θά ταχθοῦν ἐνάντια στό συνέδριο. Ἔπειτα τό Συμβούλιο ἀναγνωρίζει μόνο ἐκεῖνες τίς ἐπιτροπές πού τάχθηκαν ὑπέρ τοῦ συνεδρίου καί τίς ἀποφάσεις τῶν ὁποίων ἔχει πάρει (οἱ ἀποφάσεις τῶν ἐπιτροπῶν Νικολάγεφ, Βορᾶ καί Νίζνι Νόβγκοροντ, ἴσως νά χάθηκαν στό δρόμο). Ἔπειτα ἀπαιτεῖται κάθε δυό μῆνες νά ἐπιβεβαιώνονται οἱ ἀποφάσεις, πράγμα πού μπορεῖ νά μή τό ξέρουν οἱ ἐπιτροπές, ἀφοῦ δέν παίρνουν τακτικά τήν «Ἴσκρα» καί δέν ὑπάρχει κανονική ἀλληλογραφία. Οἱ ἀποφάσεις πρέπει νά εἶναι ὑπογραμμένες ἀπό τά μέλη τῆς ἐπιτροπῆς, γιά νά μή συμβεῖ ὥστε κάποιος νά ψηφίσει δυό φορές ὑπέρ τοῦ συνεδρίου (μόνο τά μέλη τοῦ Συμβουλίου μποροῦν νά ψηφίζουν τρεῖς φορές ἐνάντια στό συνέδριο: στό Συμβούλιο, στή Συντακτική ἐπιτροπή καί στό Σύνδεσμο). Λόγω αὐτῆς τῆς στάσης πού πῆραν τό Συμβούλιο, ἡ ΚΕ καί τό ΚΟ (νά καταδιώκουν τά πρόσωπα

πού διεξάγουν προπαγάνδα ὑπέρ τοῦ συνεδρίου), ἡ ἀπαίτηση τῶν ὑπογραφῶν ἔχει πέρα γιά πέρα συγκεκριμένη σημασία. Ὅλα αὐτά ἔχουν σκοπό νά δυσκολέψουν τήν προπαγάνδα ὑπέρ τοῦ συνεδρίου. Ἐπειδή ὅμως οἱ ἐπιτροπές παίρνουν πολύ συγκεκριμένη θέση, γι' αὐτό τό λόγο τώρα ἡ μειοψηφία ἄρχισε ἐπίθεση ἐνάντια στίς ἐπιτροπές. Προσπαθοῦν μέ κάθε τρόπο νά ὑπονομεύσουν τό κύρος τῆς ἐπιτροπῆς καί μπροστά στήν τοπική κοινωνία καί μπροστά στούς ἐργάτες, πού τούς παροτρύνουν κυριολεκτικά ἐνάντια στήν ἐπιτροπή. Καί ἰδιαίτερα προσπαθοῦν νά ἐπιδράσουν στίς ἐπαρχίες. Τί ἀποδιοργάνωση τῆς δουλιᾶς γίνεται μ' αὐτό, εὔκολα μπορεῖ νά τό καταλάβετε. Τώρα ἡ μειοψηφία πολιορκεῖ τήν Πετρούπολη. Αὐτή εἶναι ἡ κατάσταση πραγμάτων στό Κόμμα. Εἶναι πικρό, τί νά ποῦμε. Στεῖλτε μας γιάφκα, ἀπό δῶ τακτικά φεύγουν ἄνθρωποι, ἴσως νά πᾶνε καί στά Οὐράλια.

Μέ συντρ. χαιρετισμούς *Λ.*

P. S. Ἀπαιτεῖστε ἀπό τήν ΚΕ ἐκδόσεις τῆς πλειοψηφίας.

Γράφτηκε στίς 28 τοῦ Ὀχτώβρη 1904
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο πού ἔγραψε ἰδιόχειρα ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια

292

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΙΒΗΡΙΑΣ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ

Γενεύη. 30. X. 04.

Πρός τήν Ἐπιτροπή Σιβηρίας
ἀπό τόν Ν. Λένιν

Ἀξιότιμοι σύντροφοι! Θά ἤθελα διαμέσου ἐσᾶς νά ἀπαντήσω στόν σύντρ. Σίμονοφ, πού ἦταν ἐδῶ σάν ἀντιπρόσωπος τῆς Ἕνωσης Σιβηρίας καί πρίν ἀναχωρήσει ἄφησε γιά μένα γράμμα (ἐγώ δέν ἤμουν τότε στή Γενεύη), ὅπου ἐκθέτει τή συμβιβαστική ἄποψή του. Παίρνοντας ἀφορμή ἀπό τό γράμμα αὐτό, πού τό περιεχόμενό του θά σᾶς εἶναι ἀσφαλῶς γνωστό ἀπό τόν ἴδιο τόν σ. Σίμονοφ, θά ἤθελα νά συζητήσουμε. Ἡ ἄποψη τοῦ σ. Σίμονοφ συνοψίζεται σέ τοῦτο: βέβαια, αὐτοί (ἡ μειοψηφία) εἶναι ἀναρχικοί καί ἀποδιοργανωτές, ὅμως τί μπορεῖς νά τούς κάνεις; Χρειάζεται «ἀνακωχή» (ὁ Σίμονοφ συγκεκριμένα τονίζει ὅτι αὐτός σέ

ἀντίθεση μέ τούς ἄλλους συμφιλιωτιστές, δέν μιλάει γιά εἰρήνη, ἀλλά γιά ἀνακωχή), γιά νά βγοῦμε ἔστω κατά κάποιο τρόπο ἀπό τήν ἀνυπόφορη κατάσταση, νά ἑδραιώσουμε τίς δυνάμεις μας γιά νά συνεχίσουμε τήν πάλη ἐνάντια στή μειοψηφία.

Ἦταν πολύ διδακτικό γιά μένα νά γνωριστῶ μέ τό γράμμα τοῦ σ. Σίμονοφ, πού εἶναι ἕνας πολύ *εἰλικρινής* ὀπαδός τοῦ συμφιλιωτισμοῦ. Στούς συμφιλιωτιστές ὑπάρχει τόσο μεγάλη ὑποκρισία, πού ξεκουράζεσαι ὅταν διαβάζεις τίς γνῶμες (ἔστω καί λαθεμένες) ἑνός ἀνθρώπου πού λέει ὅ,τι σκέπτεται. Καί οἱ γνῶμες του εἶναι ὁπωσδήποτε λαθεμένες. Καταλαβαίνει καί ὁ ἴδιος ὅτι μέ τό ψέμα, τή σύγχυση καί τίς φαγωμάρες δέν μπορεῖ νά γίνει *ἀνακωχή*, ποιά ὅμως ἔννοια ἔχουν οἱ κουβέντες γιά *ἀνακωχή;* Γιατί ἡ μειοψηφία ἐκμεταλλεύεται τήν ἀνακωχή αὐτή ἁπλῶς γιά νά ἑδραιώσει τίς θέσεις της. Ἡ φραξιονιστική πολεμική (πού τό σταμάτημά της τό ὑποσχέθηκε ὑποκριτικά ἡ ὑποκριτική ΚΕ στό τελευταῖο γράμμα της πρός τίς ἐπιτροπές, γράμμα, πού τό πήρατε ἤδη ἴσως καί σεῖς) δέν σταμάτησε, ἀλλά πῆρε ἐκεῖνες τίς ἰδιαίτερα σιχαμερές μορφές, πού τίς κατέκρινε ἀκόμη καί ὁ Κάουτσκι ὁ ὁποῖος εἶναι ὑπέρ τῆς μειοψηφίας. Ἀκόμη καί ὁ Κ. Κάουτσκι δήλωνε στό γράμμα του πρός τήν «Ἴσκρα» ὅτι ἡ «καμουφλαρισμένη» πολεμική εἶναι χειρότερη ἀπό κάθε ἄλλη, γιατί τό ζήτημα μπερδεύεται, οἱ ὑπαινιγμοί παραμένουν ἀσαφεῖς, ἄμεσες ἀπαντήσεις δέν μποροῦν νά δοθοῦν. Πάρτε τήν «Ἴσκρα», ἀρ. φύλ. 75 καί θά δεῖτε ὅτι τό κύριο ἄρθρο θίγει ἕνα θέμα πού δέν ἔχει καμιά σχέση μέ τίς διαφωνίες μας καί πώς εἶναι στολισμένο μ' ἕνα ἄστοχο ἐξαγριωμένο-γεροντίστικο ὑβρεολόγιο ἐνάντια στούς συμβούλους Ἰβανόφ, ἐνάντια στούς ἐντελῶς ἄξεστους κτλ. κτλ. Ἀπό τήν ἄποψη τῶν λιποτακτῶν μας ἀπό τήν ΚΕ αὐτό ἴσως δέν ἀποτελεῖ φραξιονιστική πολεμική! Καί δέν μιλῶ γιά τήν οὐσία τῶν ἐπιχειρημάτων τοῦ συντάκτη τοῦ κύριου ἄρθρου (προφανῶς, τοῦ Πλεχάνοφ): ὁ Μάρξ ἦταν *μαλακός* ἀπέναντι στούς προυντονιστές. Μπορεῖ νά φανταστεῖ κανείς πιό κίβδηλη χρησιμοποίηση τῶν ἱστορικῶν γεγονότων καί τῶν μεγάλων ἱστορικῶν ὀνομάτων; Τί θά ἔλεγε ὁ Μάρξ, ἄν μέ τό σύνθημα τῆς ἠπιότητας ἔκρυβαν τό *μπέρδεμα* τῆς διαφορᾶς πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στό μαρξισμό καί στόν προυντονισμό; (καί μήπως ἡ νέα «Ἴσκρα» δέν ἀσχολεῖται ἐντατικά μέ τό μπέρδεμα τῆς διαφορᾶς πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στήν κατεύθυνση τοῦ «Ραμπότσεγε Ντιέλο» καί τῆς «Ἴσκρα»;). Τί θά ἔλεγε ὁ Μάρξ ἄν χρησιμοποιοῦσαν τήν ἠπιότητα γιά νά συγκαλύψουν τήν ἀναγνώριση στόν Τύπο τῆς ὀρθότητας τοῦ προυντονισμοῦ ἀπέναντι στήν ὀρθότητα τοῦ

μαρξισμοῦ; (καί μήπως ὁ Πλεχάνοφ δέν προσφεύγει σέ τεχνάσματα τώρα στόν Τύπο, προσποιούμενος πώς ἀπό ἄποψη ἀρχῶν ἀναγνωρίζει ὅτι ἡ μειοψηφία ἔχει δίκιο;). Μ' αὐτή καί μόνο τή σύγκριση ὁ Πλεχάνοφ ξεσκεπάζει τόν ἑαυτό του, ἀποκαλύπτει ὅτι ἡ σχέση τῆς πλειοψηφίας ἀπέναντι στή μειοψηφία εἶναι ἡ ἴδια μέ τή σχέση τοῦ μαρξισμοῦ ἀπέναντι στόν προυντονισμό, ἡ ἴδια μέ τή σχέση τῆς ἐπαναστατικῆς πτέρυγας ἀπέναντι στήν ὀπορτουνιστική πτέρυγα, πού φιγουράρει καί στό ἀξέχαστο ἄρθρο «Τί νά μή κάνουμε»! Πάρτε τίς ἀποφάσεις τοῦ Συμβουλίου τοῦ Κόμματος (ἀρ. φύλ. 73 καί τό παράρτημα στά φύλ. ἀρ. 73 καί 74) καί θά δεῖτε ὅτι τό σταμάτημα τῆς μυστικῆς ὀργάνωσης τῆς μειοψηφίας, πού διακηρύχτηκε στό παραπάνω γράμμα τῆς ΚΕ πρός τίς ἐπιτροπές, δέν σημαίνει τίποτε ἄλλο, παρά μόνο ὅτι τρία μέλη τῆς ΚΕ πέρασαν στή μυστική ὀργάνωση τῆς μειοψηφίας. Μέ τήν ἔννοια *αὐτή* ἡ μυστική ὀργάνωση πραγματικά ἐξαφανίστηκε... γιατί καί τά τρία λεγόμενα ΚΟ μας ἔγιναν τώρα μυστική ὀργάνωση (πάλης ἐνάντια στό Κόμμα): ὄχι μόνο τό ΚΟ καί τό Συμβούλιο, ἀλλά καί ἡ ΚΕ. Στό ὄνομα τῆς πάλης («ἀρχῶν») ἐνάντια στό φορμαλισμό καί τή γραφειοκρατία αὐτοί κηρύσσουν τώρα πόλεμο ἐνάντια στίς «ἐπικεφαλίδες», δηλώνοντας ὅτι οἱ ἐκδόσεις τῆς πλειοψηφίας δέν εἶναι κομματικές. Παραποιοῦν τό συνέδριο, κάνοντας ψεύτικο ὑπολογισμό τῶν ψήφων ($16 \times 4 = 61$, γιατί τό σύνολο τῶν 61 φιγουράρουν πέντε μέλη τοῦ Συμβουλίου, ἐνῶ στίς μισές ὀργανώσεις τό Συμβούλιο φιγουράρει σάν ὀργάνωση μέ 2 ψήφους!!), κρύβοντας ἀπό τό Κόμμα τίς ἀποφάσεις τῶν ἐπιτροπῶν (ἔκρυψαν ὅτι ὑπέρ τοῦ συνεδρίου ἦταν τό Νίζνι, τό Σαράτοφ, τό Νικολάγεφ καί ὁ Καύκασος: βλ. τίς τελευταῖες ἀποφάσεις στήν μπροσούρα μας «Πρός τό Κόμμα» καί «Ἡ πάλη γιά τό συνέδριο» [295]). Σπέρνουν τή φαγωμάρα μέσα στό Συμβούλιο, διαστρεβλώνοντας ἀνυπολόγιστα τήν ὑπόθεση τῆς ἀντιπροσώπευσης στό συνέδριο τοῦ Ἄμστερνταμ [296] καί τολμώντας νά δημοσιεύουν γιά τήν «ἐξαπάτηση» τῆς Βόρειας ἐπιτροπῆς, ἐνῶ τό ἐπεισόδιο αὐτό ὄχι μόνο δέν ἐξετάστηκε (ἄν καί ἡ ΚΕ ἀκόμη ἀπό τόν *Ἰούλη* πῆρε ἀπόφαση νά ἐξεταστεῖ), ἀλλά καί δέν *ρωτήθηκε* ὥς τώρα ὁ σύντροφος πού κατηγορήθηκε ἀπό κάποιον κουτσομπόλη (αὐτός ὁ σύντροφος βρισκόταν τρεῖς μῆνες τόν Αὔγουστο, Σεπτέμβρη καί Ὀχτώβρη στό ἐξωτερικό καί συνάντησε τό μέλος τῆς ΚΕ Γκλέμποφ, πού ψήφισε τήν ἀπόφαση γιά διενέργεια ἔρευνας καί δέν ἔκανε τόν κόπο νά ἀπαγγείλει τήν κατηγορία στόν ἴδιο τόν κατηγορούμενο!!). Ἐνθαρύνουν τήν ἀποδιοργάνωση ἐξονόματος τοῦ Συμβουλίου, ξεσηκώνοντας τήν

«περιφέρεια» ἐνάντια στίς ἐπιτροπές πλειοψηφίας, λέγοντας συνειδητά ψέματα γιά τήν Πετρούπολη καί τήν Ὀδησσό. Καταδικάζουν σάν «κατάχρηση» τό ὅτι οἱ ἴδιοι σύντροφοι ψηφίζουν σέ διαφορετικές ἐπιτροπές, τή στιγμή πού τρία μέλη τοῦ Συμβουλίου, οἱ Πλεχάνοφ, Μάρτοφ καί Ἀξελρόντ ψηφίζουν *ἐνάντια* στό συνέδριο *τρεῖς* φορές: μιά στή Συντακτική ἐπιτροπή, μιά στό Συμβούλιο καί μιά στό Σύνδεσμο! Ἀναλαβαίνουν ἁρμοδιότητες τοῦ συνεδρίου, κηρύσσοντας τά πληρεξούσια ἄκυρα. Μήπως αὐτό δέν εἶναι παραποίηση τοῦ συνεδρίου; Μήπως καί ἀπέναντι *σ' αὐτή* τήν τακτική ὁ σ. Σίμονοφ θά συμβούλευε ἐπίσης ἀνακωχή;

Πάρτε τήν εἰσήγηση στό συνέδριο τοῦ Ἄμστερνταμ, πού μόλις βγῆκε στά ρωσικά [297]. Ἡ μειοψηφία μιλάει ἐξονόματος τοῦ Κόμματος ἀνοιχτά ἐνάντια στή θέλησή του, ἐπαναλαμβάνοντας μέ καμουφλαρισμένη μορφή τό ἴδιο ψέμα γιά τήν παλιά «Ἴσκρα», ψέμα πού τό προπαγάνδιζε πάντα ὁ Μαρτίνοφ καί Σία, καί πού τώρα τό σερβίρει ὁ Μπαλαλάικιν-Τρότσκι. Ἤ μήπως καί μ' αὐτόν τόν Μπαλαλάικιν (ἡ μπροσούρα του ἐκδόθηκε *μέ τήν ἐπιμέλεια τῆς «Ἴσκρα»*, ὅπως τό δήλωσε ἀνοιχτά ἡ «Ἴσκρα») θέλει ἀνακωχή ὁ σ. Σίμονοφ; Μήπως κι' ἐδῶ πιστεύει στήν ὑπόσχεση τῆς ΚΕ γιά σταμάτημα τῆς φραξιονιστικῆς πολεμικῆς;;

Ὄχι, ἡ ἄποψη ὅτι ἐπιτρέπεται ἀνακωχή μέ τήν ὑποκρισία καί τήν ἀποδιοργάνωση εἶναι ἀνάρμοστη γιά ἕναν σοσιαλδημοκράτη καί στήν οὐσία της βαθιά λαθεμένη. Εἶναι λιγοψυχία νά νομίζουμε ὅτι «τίποτε δέν μπορεῖς νά κάνεις» μέ τούς λόγιους, ἔστω καί διάσημους, ὅτι ἀπέναντι σ' αὐτούς δέν μένει παρά μόνο νά ἐφαρμοστεῖ ἡ τακτική πού διατυπώθηκε ἀπό τόν Γκαλέρκα («Κάτω ὁ βοναπαρτισμός») μέ τά λόγια: «Τόν καταριέσαι καί τόν προσκυνᾶς». Στή μετατροπή ὅλων τῶν κεντρικῶν ὀργάνων τοῦ Κόμματος σέ μυστική ὀργάνωση πάλης ἐνάντια στό Κόμμα καί στήν παραποίηση τοῦ συνεδρίου ἀπό τό Συμβούλιο ἡ πλειοψηφία ἀπαντᾶ μέ μιά παραπέρα καί ἀναπόφευκτη προσπάθεια νά συσπειρώσει τίς γραμμές της. Ἡ πλειοψηφία, περιφρονώντας τήν ὑποκρισία ἐμφανίζεται ἀνοιχτά μέ ἕνα πρόγραμμα πάλης (βλ. ἀπόφαση τῶν 22, πού ἐγκρίθηκε ἀπό τήν Ἕνωση Καυκάσου [298], ἀπό τίς ἐπιτροπές Πετρούπολης, Ρίγας, Μόσχας, Ὀδησσοῦ, Αἰκατερινοσλάβ καί Νικολάγεφ. Τό ΚΟ, φυσικά, ἔκρυψε ἀπό τό Κόμμα τήν ἀπόφαση αὐτή, ἄν καί τήν πῆρε πρίν ἀπό δυό μῆνες). Οἱ Νότιες ἐπιτροπές πῆραν ἤδη ἀπόφαση γιά τή συσπείρωση τῶν ἐπιτροπῶν πλειοψηφίας καί τή συγκρότηση Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς γιά νά παλέψει ἐνάντια στόν ἐμπαιγμό τοῦ Κόμματος. Δέν μπορεῖ νά ὑπάρχει

καμιά ἀμφιβολία ὅτι ἡ ὀργάνωση αὐτή τῆς πλειοψηφίας σήμερα - αὔριο θά δημιουργηθεῖ καί θά παρουσιαστεῖ ἀνοιχτά. Οἱ ὀπαδοί τῆς πλειοψηφίας, παρόλες τίς ψεύτικες διαδόσεις τῶν λιποτακτῶν τῆς ΚΕ, πληθαίνουν στή Ρωσία καί οἱ νεαρές συγγραφικές καί δημοσιογραφικές δυνάμεις, πού τις ἀπομάκρυνε ἡ θολή ὑποκρισία τῆς «Ἴσκρα», ἀρχίζουν νά πηγαίνουν ἀπό διάφορες μεριές πρός τό ἐκδοτικό τῆς πλειοψηφίας πού τώρα μόλις ἄρχισε νά λειτουργεῖ (ἐκδοτικό Μπόντς-Μπρουγέβιτς καί Λένιν στό ἐξωτερικό) γιά νά τοῦ δόσουν τήν πιό πολύμορφη ὑποστήριξη, νά τό μεταμορφώσουν, νά τό πλατύνουν καί νά τό ἀναπτύξουν.

Ὄχι, ἄδικα ἔχασε τό ἠθικό του ὁ σ. Σίμονοφ. Ἄδικα βιάστηκε νά δόσει τή λύση: ἄν καί εἶναι σιχαμερό, ὅμως τίποτε δέν μπορεῖς νά κάνεις. Μπορεῖς! Ὅσο πιό χοντροκομένα ἐμπαίζουν τό συνέδριο (ὁ Μπαλαλάικιν-Τρότσκι, πού γράφει μέ τήν ἐπιμέλεια τῆς «Ἴσκρα», δήλωσε ἤδη ὅτι τό συνέδριο ἀποτελεῖ *ἀντιδραστική προσπάθεια* ἑδραίωσης τῶν σχεδίων τῆς «Ἴσκρα». Ὁ Ριαζάνοφ φάνηκε πιό εἰλικρινής καί πιό τίμιος, ὅταν ἀποκάλεσε τό συνέδριο μάζωξη), ὅσο πιό χοντροκομένα ἐμπαίζουν αὐτοί τό Κόμμα καί τά στελέχη τῆς Ρωσίας, τόσο πιό ἀμείλικτη γίνεται ἡ ἀντίσταση πού αὐτοί συναντοῦν, τόσο πιό στενά συσπειρώνεται ἡ πλειοψηφία, ἑνώνοντας ὅλους τούς ἀνθρώπους ἀρχῶν, ἀπομακρύνοντάς τους ἀπό τήν ἀφύσικη καί σάπια πιά στήν οὐσία της πολιτική συμμαχία τῶν Πλεχάνοφ, Μαρτίνοφ καί Τρότσκι. Τέτια ἀκριβῶς συμμαχία βλέπουμε τώρα στή νέα «Ἴσκρα» καί στό τεῦχ. 5 τοῦ «Ζαριά» (βγῆκε τό δοκίμιο τοῦ ἄρθρου τοῦ Μαρτίνοφ). Καί ὅποιος βλέπει ἔστω καί λίγο πιό μακριά ἀπό τή μύτη του, ὅποιος δέν κολλάει στήν πολιτική τῶν συμφερόντων τῆς στιγμῆς καί τῶν πρόσκαιρων συνασπισμῶν, αὐτός θά καταλάβει ὅτι ἡ συμμαχία αὐτή, πού γεννάει μόνο σύγχυση καί φαγωμάρες, εἶναι καταδικασμένη νά πεθάνει καί ὅτι οἱ ὀπαδοί πού ἀκολουθοῦσαν τήν *κατεύθυνση* τῆς παλιᾶς «Ἴσκρα», οἱ ἄνθρωποι πού ἔχουν τήν ἱκανότητα νά ξεχωρίζουν τήν κατεύθυνση αὐτή ἀπό τόν ὅμιλο τῶν ἔστω καί ἐπιφανῶν ξένων, οἱ ἄνθρωποι αὐτοί πρέπει νά γίνουν καί θά γίνουν οἱ νεκροθάφτες τῆς συμμαχίας αὐτῆς.

Θά ἤμουν πολύ εὐτυχής, σύντροφοι, ἄν μέ πληροφορούσατε ὅτι πήρατε τό γράμμα αὐτό καί ἄν κατορθώσατε ἐπίσης νά τό διαβιβάσετε στόν σ. Σίμονοφ.

Μέ συντροφικούς χαιρετισμούς *Ν. Λένιν*

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

293
ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. Α. ΜΠΟΓΚΝΤΑΝΟΦ *

2 τοῦ Νοέμβρη

Πήραμε τό γράμμα Σας τῆς 9 (22) τοῦ Ὀχτώβρη. Ἐπαναλάβατε λοιπόν τό γράμμα πού δέν εἴχαμε ἀποκρυπτογραφήσει. Οὔτε φωνή, οὔτε ἀκρόαση γιά τόν Μινονόσετς λεγκομίσλενι. Σέ ποιά διεύθυνση στείλατε τά χρήματα; Ὁ Λίντιν, ὁ Ἀλεξέγεφ καί ἡ Ἀφανάσιεβα ἔφυγαν, ἀπό τήν Ποπόβα κανένα νέο.

Τώρα θά σᾶς ἀνακοινώσω μερικά νέα μισοεξωτερικά, μισορωσικά.

Τό ἐκδοτικό τοῦ Μπόντς-Μπρουγέβιτς καί τοῦ Λένιν δουλεύει πολύ ἀργά, οἱ μπροσοῦρες βγαίνουν ἀραιά καί ποῦ. Μόλις τώρα βγῆκε ἡ μπροσούρα «Ἡ πάλη γιά τό συνέδριο», γιά τήν ὁποία εἶχε δοθεῖ ὑπόσχεση ἐδῶ καί πολύ καιρό. Ἡ καθυστέρηση ὀφείλεται ἐνμέρει σέ τυπογραφικές δυσκολίες, ἀλλά κυρίως σέ ἔλλειψη χρημάτων. Γενικά τό ζήτημα τῶν χρημάτων εἶναι τό πιό φλέγον, γιατί χρειάζονται πολλά γιά τήν ἀποστολή ἀνθρώπων στή Ρωσία (ζήτηση τεράστια) καί γιά τή μεταφορά. Πρέπει νά καταβάλετε ὅλες σας τίς προσπάθειες γιά νά βρεθεῖ ἕνα μεγάλο ποσό χρημάτων. Τώρα μόνο αὐτό ἀπομένει, ὅλα τά ἄλλα τά ἔχουμε. Ὅμως χωρίς τό μεγάλο αὐτό ποσό εἶναι ἀναπόφευκτη μιά ἀνυπόφορη, κουραστική φυτοζώηση, σάν αὐτή πού κάνουμε τώρα ἐμεῖς ἐδῶ. Πρέπει νά γίνουμε κομμάτια, ὅμως νά βροῦμε τό ποσό αὐτό. Ἡ Ρωσία ὡστόσο ὀργανώνεται καί περιμένει ἀπό μᾶς ἀποφασιστικά βήματα! Ἡ ἐπιτροπή Ρίγας πῆρε ἀπόφαση νά ὑποστηρίξει τό ἐκδοτικό αὐτό, τό ἴδιο καί οἱ ἐπιτροπές Ὀδησσοῦ, Νικολάγεφ καί Αἰκατερινοσλάβ. Πολλοί βάζουν τό ἐρώτημα, γιατί ἡ πλειοψηφία δέν ζήτησε τήν ἄδεια, συνάμα ἀγνοοῦν τελείως τήν κατάσταση καί ξεχνοῦν ὅτι ὁ Μπόντς-Μπρουγέβιτς καί ὁ Λένιν ἐμφανίστηκαν σάν ἰδιῶτες καί ὄχι ἐξονόματος ὁμάδας, ἄν καί στή Ρωσία δέν τό κατάλαβαν αὐτό καί πῆραν ἀπόφαση νά ὑποστηρίξουν ὁμάδα ἀνθρώπων, πού ἐπικεφαλῆς τους εἶναι ὁ Μπόντς-Μπρουγέβιτς καί ὁ Λένιν. Πολύ ἀνόητο. Ἡ ΚΕ ἀρνήθηκε νά μεταφέρει τό ἔντυπο ὑλικό τῆς πλειοψηφίας σάν μή κομματικό.

Οὐσιαστικά στό Κόμμα ὑπάρχει ὁλοκληρωτική διάσπαση. Ἡ συναλλαγή ἀνάμεσα στή μειοψηφία καί στήν ΚΕ ἔγινε πιά καί αὐτοί ἐφαρμόζουν μιά γραμμή πού συνίσταται στήν πλαστογράφηση τοῦ συνεδρίου καί στή διάλυση τῶν ἐπιτροπῶν «ἀπό τά κάτω». Ἡ διάλυση αὐτή συνίσταται στό ὅτι στέλνονται παρέες μενσεβίκων μέσα στίς μαχητικές ἐπιτροπές τῆς πλειοψηφίας, οἱ ὁποῖες πολιορκοῦν τήν ἐπιτροπή, διεξάγουν διαφωτιστική δουλιά, προσπαθώντας μέ κάθε τρόπο νά ὑπονομεύσουν τήν ἐμπιστοσύνη τῆς κοινωνίας, τῶν ἐργατῶν καί ἰδιαίτερα τῆς ἐπαρχίας πρός τήν ἐπιτροπή. Στή συνέχεια, ἀφοῦ προετοιμάσουν τό ἔδαφος μέ τή βοήθεια τῆς ἐπαρχίας, ὀργανώνουν σκάνδαλο στήν ἐπιτροπή, ἀπαιτώντας τή συνθηκολόγησή της. Τέτια ἱστορία διαδραματίζεται τώρα μέ τήν εὐμενή συμμετοχή τῆς ΚΕ στήν Πετρούπολη. Ἡ ΚΕ ἐφαρμόζει διπρόσωπη πολιτική ἀπέναντι στίς ἐπιτροπές τῆς πλειοψηφίας, δηλώνοντας πώς ἄν δέν γίνει ἡ συμφιλίωση μέ τή μειοψηφία, πράγμα τάχα πού εἶναι πολύ δυνατό (νά λοιπόν

* Τό γράμμα εἶναι γραμμένο ἀπό κοινοῦ μέ τήν Ν. Κ. Κρούπσκαγια. Τό κείμενο μέ ὀχτάρια εἶναι τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια. *Ἡ Σύντ.*

οἱ ὑποκριτές!), τότε ἡ ΚΕ θά συγκαλέσει συνέδριο, τάχα ἡ ΚΕ δέν εἶναι ἐνάντια στό συνέδριο καί δέν ἄλλαξε τίς ἀπόψεις της, μέ τή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ θεωροῦν ὅτι μποροῦν νά ἔρθουν σέ συναλλαγή, γιατί δέν τό θεωροῦν ὄργανο τοῦ Κόμματος, ἀλλά ὄργανο ὁμίλου. Παρόλο πού ἡ ΚΕ εἶναι πλειοψηφία, ἐντούτοις καί στό συνέδριο καί μετά τό συνέδριο κατά τίς ἐκλογές στήν ΚΕ καθοδηγοῦνταν ἀπό τήν ἀντίληψη ἄν εἶναι ἀρκετά καλός στήν πράξη ὁ Χ ἤ ὁ Υ· στό συνέδριο ἡ ΚΕ δέν ἔδοσε καμιά ligne de conduite * καί γι' αὐτό μπορεῖ αὐτή νά ἀκολουθεῖ δική της γραμμή καί δέν εἶναι ὑποχρεωμένη νά συμφωνήσει μέ τήν ἄποψη τῆς πλειοψηφίας. Μέ ἄλλα λόγια, τρέχα γύρευε.

Στή Ρωσία ἔχουν ἐξαγριωθεῖ πάρα πολύ ἐνάντιά τους. Οἱ ἐπιτροπές Νικολάγεφ, Ὀδησσοῦ καί Αἰκατερινοσλάβ ὀργάνωσαν συνδιασκέψεις καί πῆραν ἀπόφαση... Τά μέλη τῆς πλειοψηφίας τούς ἔδοσαν τήν παρακάτω ἀπάντηση... Ὑποτίθεται νά γίνουν ἐκλογές τῶν ἀντιπροσώπων σέ μερικές δικές τους ἐπιτροπές, μετά νά δημοσιεύσουν ἀνακοίνωση γιά τή συγκρότηση Γραφείου τῶν Ἐπιτροπῶν Πλειοψηφίας, ὕστερα νά περιοδεύσουν στίς ἄλλες ἐπιτροπές, προτείνοντάς τους νά ταχθοῦν μέ τό μέρος τους καί νά συμπληρώσουν τόν κατάλογο τῶν ἀντιπροσώπων μέ ἕναν-δυό δικούς τους.

Ποῦ εἶναι ὁ Μποροντά; Μέ τόν Γκόρκι νά κανονίσετε συνθηματικό. Πότε θά ἔρθετε;

Καταβάλλετε ὅλες σας τίς προσπάθειες γιά νά κινηθεῖ τό γρηγορότερο ὁ Λεγκομίσλενι μινονόσετς. Ἡ καθυστέρηση εἶναι ἀνεξήγητη καί τρομερά ἐπιζήμια. Ἀπαντεῖστε ἀμέσως καί πιό λεπτομερειακά καί πιό συγκεκριμένα.

Στό γραφεῖο γιά τήν ὥρα προτείνονται οἱ Ντέμον, Φέλιξ, Μπαρόν, Λίντιν, Ἀλεξέγεφ, Γκοῦσεφ καί Πάβλοβιτς.

Γράφτηκε στίς 2 τοῦ Νοέμβρη 1904
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στή Ρωσία

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

294

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ι. Π. ΓΚΟΛΝΤΕΝΜΠΕΡΓΚ

Πρός τόν Μεσκόβσκι

2/XI.

Ἀγαπητέ σύντροφε! Πήραμε τήν εἴδηση ὅτι τό γράμμα μας ἔφτασε σέ Σᾶς, τό ἴδιο γράμμα στάλθηκε στή διεύθυνση τῆς Μαρίας Πετρόβνα. Ἄς εἰδοποιήσει ὅταν τό πάρει. Μέ ἀνυπομονησία περιμένουμε ἀπάντησή Σας, μή τή βάζετε στό χρονοντούλαπο, τώρα εἶναι ἐξαιρετικά σοβαρό νά ἔχουμε κανονική

* — γραμμή συμπεριφορᾶς. *Ἡ Σύντ.*

ἀλληλογραφία. Ἐπαναλαμβάνω τίς διευθύνσεις γιά τά γράμματα. Μέ τίς ἴδιες διευθύνσεις μπορεῖτε νά στέλνετε κάθε εἴδους ἀνταποκρίσεις καί φυλλάδια. Στό ἑπόμενο γράμμα θά στείλουμε ἀκόμη μιά διεύθυνση. Στό φύλ. ἀρ. 75 τῆς «Ἴσκρα» δημοσιεύτηκε ὅτι ἡ ἐπιτροπή Σαράτοφ τάχθηκε ὑπέρ τῆς εἰρήνης στό Κόμμα καί «ἔκφρασε συμπάθεια πρός τίς ἐνέργειες τῆς ΚΕ». Εἰρήνη στό Κόμμα θέλουν ὅλοι, τό ζήτημα ὅμως μπαίνει μόνο γιά τό ἄν εἶναι παραδεκτή ἡ συναλλαγή τῆς ΚΕ μέ τή μειοψηφία στή βάση συμφωνίας ὅτι ἡ ΚΕ μέ κάθε τρόπο θά ἐνεργεῖ ἐνάντια στό συνέδριο. Οἱ ἀποφάσεις τοῦ Συμβουλίου, πού δημοσιεύτηκαν στά παραρτήματα τῶν φύλ. ἀρ. 73-74, δίνουν μιά εἰκόνα γιά τά ἀποτελέσματα πού ἔφερε ἡ συναλλαγή αὐτή. Ἡ «Ἴσκρα» δέν δημοσιεύει πιά τίς ἀποφάσεις τῶν ἐπιτροπῶν πλειοψηφίας, ἤ τίς δημοσιεύει στό παράρτημα πού μάλιστα δέν κυκλοφορεῖ στήν ἀγορά (ὕστερα ἀπό τό φύλ. ἀρ. 74 ἔφτασαν ἀποφάσεις γιά τό συνέδριο ἀπό τόν Καύκασο: ἀπό τήν Ἑνωσιακή ἐπιτροπή Καυκάσου, ἀπό τίς ἐπιτροπές Τιφλίδας, Μπακοῦ καί τῆς Μινγκρελίας-Ἰμερετινίας), ὑπάρχουν ἀποφάσεις ἀπό τίς φυλακές τῆς Ὀδησσοῦ (μέ 37 ὑπογραφές) καί τῆς Μόσχας. Στήν «Ἴσκρα» μάλιστα συγκροτήθηκε τμῆμα: ὑπέρ τῆς εἰρήνης στό Κόμμα, ὅπου δημοσιεύονται οἱ ἀποφάσεις *ἐνάντια* στό συνέδριο.

Δέν φαίνεται ἀληθοφανές ἡ ἐπιτροπή Σαράτοφ νά τάχθηκε ἐνάντια στό συνέδριο καί ὑπέρ τῆς διακήρυξης τῆς ΚΕ. Στεῖλτε παρακαλῶ τό *γρηγορότερο* ὅλες τίς ἀποφάσεις τῆς ἐπιτροπῆς Σαράτοφ, γράψτε τί εἶναι αὐτό τό «Σβομπόντνογε Σλόβο», ἡ μειοψηφία λέει πώς ἔχει στά χέρια της ὅλες τίς ἐπαφές. Στεῖλτε μας παρακαλῶ ὅλες τίς ἐκδόσεις τῆς ἐπιτροπῆς τῶν τελευταίων μηνῶν, ἤ τουλάχιστο ἕναν κατάλογό τους, ἐνημερῶστε πῶς πάει ἡ δουλιά, πῶς εἶναι ὀργανωμένη, ἄν ὑπάρχει ἔντυπο ὑλικό, ἄν ὑπάρχουν δεσμοί μέ τήν ἀγροτιά. Στεῖλτε ἀνταποκρίσεις, ἰδιαίτερα προσελκύστε νά γράψουν ἀνταποκρίσεις ἀπό τήν ἐπαρχία, ὑπάρχει μάλιστα πλῆθος θεμάτων γιά ἀνταποκρίσεις.

Μήπως μπορεῖτε νά μᾶς συνδέσετε μέ τό Ἀστραχάν καί τά Οὐράλια;

Γειά χαρά.

Γράφτηκε μέ ἐντολή τοῦ Λένιν.

Γράφτηκε στίς 2 τοῦ Νοέμβρη 1904
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στό Σαράτοφ

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά σύμφωνα μέ τό ἀντίγραφο πού ἔγραψε ἰδιόχειρα ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια

295

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ε. Ε. ΕΣΣΕΝ

Ἀπό τόν Λένιν γιά τόν Μπαρόν

4. XI. 04.

Ἀγαπητέ σύντροφε! Μιά ὁλόκληρη σειρά πληροφοριῶν πού πῆρα γιά Σᾶς μέ ὑποχρεώνει νά Σᾶς παρακαλέσω πολύ νά σταματήσετε προσωρινά τή δουλιά καί νά ἔρθετε ἐδῶ γιά ἕνα μήνα. Καταλαβαίνω θαυμάσια πόσο Σᾶς τραβάει ἡ δουλιά καί πόσο δύσκολο εἶναι νά τή σταματήσετε, ὡστόσο πρέπει νά σκεπτόμαστε γιά τήν κατανομή τῶν δυνάμεων, παίρνοντας ὑπόψη τό γενικό σχέδιο τῆς καμπάνιας. Μᾶς χρειάζονται ἔμπειρα στελέχη καί Σεῖς πρέπει νά βρεῖτε προσωρινά ἀντικαταστάτη ἀπό τή νεολαία, καί νά ἔρθετε ἐδῶ ἐξάπαντος γιά νά τακτοποιήσουμε ορισμένες κοινές ὑποθέσεις, νά ἐνημερωθοῦμε πάνω σέ ὅλα τά συμπεράσματα τῶν ταξιδιῶν Σας καί νά σκεφτοῦμε σχετικά μέ τίς καινούργιες ἐνέργειες πού κάνουμε. Αὐτό εἶναι ἀπολύτως ἀπαραίτητο, διαφορετικά στή σοβαρή στιγμή πού θά ἀκολουθήσει θά μείνουμε χωρίς ἐφεδρεῖες. Σᾶς παρακαλῶ νά ἀπαντήσετε σέ μένα προσωπικά τό γρηγορότερο καί νά μήν ἀναβάλετε, σᾶς θερμοπαρακαλῶ, τό ταξίδι οὔτε γιά μιά ἑβδομάδα. Ἑτοιμάζεστε ἀπό καιρό, ὅμως ὅλο καί τό ἀναβάλετε. Ξέρω πῶς τελειώνουν αὐτά. Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι καί Σᾶς περιμένω γρήγορα.

Δικός Σας *Ν. Λένιν*

Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στήν Ὀδησσό

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1924 στό περιοδικό «Κράσναγια Λέτοπις», τεῦχ. 1

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

296

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. Μ. ΣΤΟΠΑΝΙ

Πρός τόν **Τού — ρα** *προσωπικό ἀπό τόν Λένιν*

Ἀγαπητέ σύντροφε! Χάρηκα ἐξαιρετικά μέ τό γράμμα Σας. Σᾶς παρακαλῶ γράφετε τακτικά κάθε ἑβδομάδα ἔστω καί ἀπό δυό σειρές καί φροντίστε ὁπωσδήποτε νά λειτουργοῦν ὅλες οἱ διευθύνσεις καί νά ὑπάρχουν ἐφεδρικές διευθύνσεις γιά γράμματα καί γιάφκες. Γιατί εἶναι πραγματικό αἶσχος τό ὅτι οἱ ὀπαδοί τῆς πλειοψηφίας εἶναι τόσο σκορπισμένοι! Χωρίς κανονικές ἐπαφές δέν μπορεῖ νά γίνει καμιά κοινή δουλιά κι' ἐμεῖς ἔχουμε πάνω ἀπό ἕξι μῆνες νά πάρουμε κάτι ἀπό Σᾶς.

Σέ όλα όσα γράφετε, ότι δηλ. εἶναι ἀπαραίτητη ἡ συνένωση τῆς πλειοψηφίας, ἡ συσπείρωση τῶν ἐπιτροπῶν πλειοψηφίας καί ἡ προετοιμασία ἑνός μονολιθικοῦ συνεδρίου πού νά εἶναι σέ θέση νά ὑποστηρίξει τή θέληση τῶν ρώσων στελεχῶν, συμφωνῶ ἀπόλυτα. Γιά όλα αὐτά εἶναι ἀπαραίτητη ἡ πιό στενή σύνδεση, γιατί διαφορετικά κι' ἐμεῖς θά σερνόμαστε χωριστά κι' Ἐσεῖς δέν ξέρετε τίποτε ἀπολύτως γιά τίς κοινές ὑποθέσεις.

Τώρα ἡ ΚΕ συγχωνεύτηκε τελείως μέ τή μειοψηφία καί *στήν οὐσία* προσχώρησε στή μυστική ὀργάνωσή της πού ἔχει σκοπό νά παλέψει μέ κάθε θυσία ἐνάντια στό συνέδριο. Οἱ νέες ἀποφάσεις τοῦ Συμβουλίου παραποιοῦν ἀνοιχτά καί τόν ὑπολογισμό τῶν ψήφων καί τή θέληση τῶν ἐπιτροπῶν (παράρτημα στά φύλ. ἀρ. 73 καί 74 τῆς «Ἴσκρα». Τό εἴδατε;). Τώρα πρέπει νά περιμένουμε ότι αὐτοί ὁπωσδήποτε δέν θά συγκαλέσουν κανένα συνέδριο, δέν θά σταματήσουν μπροστά σέ ὁποιαδήποτε παραβίαση τοῦ καταστατικοῦ, μπροστά σέ ὁποιονδήποτε μελλοντικό ἐμπαιγμό τοῦ Κόμματος. Αὐτοί ἀνοιχτά μᾶς κοροϊδεύουν: ποῦ εἶναι λοιπόν ἡ δύναμή σας; Καί θά εἴμασταν παιδιά, ἄν περιοριζόμασταν *νά πιστεύουμε* στό συνέδριο καί δέν ἑτοιμαζόμαστε ἀμέσως νά ἀντιπαραθέσουμε τή δύναμη στή δύναμη. Γι' αὐτό πρέπει 1) ἀμέσως κιόλας νά ἑνώσουμε όλες τίς ἐπιτροπές πλειοψηφίας καί νά συγκροτήσουμε τό Γραφεῖο τῶν Ἐπιτροπῶν Πλειοψηφίας (τήν ἀρχή τήν ἔκανε ἤδη ἡ Ὀδησσός + τό Νικολάγεφ + τό Αἰκατερινοσλάβ) γιά νά παλέψουμε ἐνάντια στό βοναπαρτισμό τῶν κεντρικῶν ὀργάνων· 2) νά καταβάλουμε όλες τίς προσπάθειες γιά μιά ὁλόπλευρη ὑποστήριξη καί διεύρυνση τοῦ ἐκδοτικοῦ τῆς πλειοψηφίας (πού τό ἄρχισε ἐδῶ ὁ Μπόντς-Μπρουγέβιτς κι' ἐγώ· ὁ Μπόντς-Μπρουγέβιτς εἶναι μόνο ἐκδότης). Μ' αὐτό καταπιάστηκε ἤδη μιά ὁμάδα ρώσων δημοσιογράφων καί συγγραφέων κι' Ἐσεῖς ὀφείλετε νά ἀρχίσετε ἀμέσως τή συγκέντρωση κι' ἀποστολή κάθε εἴδους ὑλικοῦ ἀνταποκρίσεων, προκηρύξεων, σημειωμάτων κτλ. κτλ., ἰδιαίτερα ἀπό τούς ἐργάτες καί γιά τό ἐργατικό κίνημα. Ὁπωσδήποτε καί ἀμέσως. (Ἄν δέν ἀρχίσετε νά στέλνετε ἀπό τώρα κάθε ἑβδομάδα ἀπό μιά πληροφορία, θά διακόψουμε τίς ἐπαφές μαζί Σας.)

Σχετικά μέ τό γραφεῖο νά τί ἔγινε ἤδη. Οἱ ἐπιτροπές τῆς Ὀδησσοῦ + τοῦ Νικολάγεφ + τοῦ Αἰκατερινοσλάβ πῆραν ἀπό κοινοῦ τήν ἀκόλουθη ἀπόφαση (νά παρατεθεῖ ὁλόκληρη)... = = οἱ 22 τούς ἀπάντησαν ἔτσι [299]: = =

Προσπαθεῖστε ὁπωσδήποτε νά πεταχτεῖτε τό γρηγορότερο στήν Τιφλίδα καί νά διαβιβάσετε καί τό ἕνα καί τό ἄλλο. Ἄς προσχωρήσουν

πιό γρήγορα. Ἐννοεῖται, μπορεῖ νά συμπληρωθεῖ τό γραφεῖο μέ μέλη ἀπό τόν Καύκασο. Λοιπόν, ἄς ἀπαντήσουν ἀμέσως ὅλες οἱ ἐπιτροπές τοῦ Καυκάσου σχετικά μέ τό γραφεῖο, δηλ. νά γράψουν σέ μᾶς καί στήν Πετρούπολη (ἤ στή Ρίγα;) (διεύθυνση... κρυπτογραφικό κλειδί...), ἄν συμφωνοῦν γιά τό γραφεῖο καί ἄν θέλουν τροποποιήσεις ἤ συμπλήρωση τῶν ὑποψηφίων. Προσπαθεῖστε, μά τήν ἀλήθεια, ὥστε ἡ δουλιά αὐτή πού ἔχει πρωταρχική σημασία νά γίνει μέ νοικοκυροσύνη, περίσκεψη καί ταχύτητα.

Μερικοί σύντροφοι ζητοῦν συνδιάσκεψη τῶν ἐπιτροπῶν πλειοψηφίας στή Ρωσία. Ἐμεῖς ἐδῶ νομίζουμε ὅτι αὐτό θά εἶναι καί πολυδάπανο καί παρελκυστικό καί θά ἔχει λίγη ἀπόδοση. Ἐνῶ πρέπει νά βιαστοῦμε μέ ὅλες τίς δυνάμεις. Γιά τήν ἐκλογή τοῦ γραφείου δέν ἀξίζει τόν κόπο νά συγκεντρωθεῖτε· εἶναι πολύ καλύτερα νά συνεννοηθεῖτε σχετικά μ' αὐτό γραπτά, ἤ στέλνοντας περιοδεία ἕναν ἤ δυό συντρόφους. Καί ὅταν συγκροτηθεῖ τό γραφεῖο καί προσχωρήσουν σ' αὐτό τό Αἰκατερινοσλάβ + ἡ Ὀδησσός + τό Νικολάγεφ + ἡ Πετρούπολη + ἡ Μόσχα + ἡ Ρίγα + ὁ Καύκασος, τότε τό γραφεῖο αὐτό θά ἐμφανιστεῖ ἀμέσως σάν ἐκπρόσωπος τῆς ὀργανωμένης πλειοψηφίας.

Ἑπομένως, βιαστεῖτε, σᾶς θερμοπαρακαλῶ, κι' ἀπαντεῖστε τό γρηγορότερο.

Σᾶς σφίγγω δυνατά τό χέρι. Δικός Σας *Ν. Λένιν*

Γράφτηκε στίς 10 τοῦ Νοέμβρη 1904
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στό Μπακού

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

297

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ

Στήν Πετρούπολη ὑπάρχει παράρτημα τοῦ ζουμπατοφικοῦ ἐργατικοῦ συνδέσμου τῆς Μόσχας μέ τό ἴδιο καταστατικό (ἐργάτες τῆς μηχανικῆς παραγωγῆς) καί ἐνμέρει μέ τήν ἴδια σύνθεση τοῦ προσωπικοῦ, δηλ. μ' ἐκείνους πού δούλευαν παλιότερα στό ζουμπατοφικό σύνδεσμο τῆς Πετρούπολης (Οὐσακόφ, Σταροζίλοφ καί Γκορσκόφ, Πικοῦνοφ καί Μοχνάτκιν, Νικήφοροφ κι' ἄλλοι). Ὁ σύνδεσμος αὐτός βρίσκεται κάτω ἀπό τήν προστασία τῶν Λιτβίνοφ-Φαλίνσκι, Τσιζόφ καί Λανγκοβόι. Γίνεται ἐπίμονη σύσταση νά εἶσαστε *πάρα πολύ* προσεκτικοί στίς σχέσεις ἀπέναντι στό σύνδεσμο, γιατί ὑπάρχει ὁ *τεράστιος* κίνδυνος τῶν προβοκατόρων. Τώρα ὁ σύνδεσμος αὐτός

ἔκανε μικρή στροφή πρός τ' ἀριστερά, ὅμως ὑπηρετεῖ πέρα γιά πέρα τήν ἀστική τάξη καί τήν ἀστυνομία.

(Ἡ πληροφορία αὐτή δόθηκε ἀπό καλά πληροφορημένο ἄτομο.)

Γράφτηκε τόν Ὀχτώβρη-Δεκέμβρη 1904
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1925 στό περιοδικό «Προλετάρσκαγια Ρεβολιούτσιγια», τεῦχ. 3

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

298

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ο. Α. ΠΙΑΤΝΙΤΣΚΙ

Πρός τόν Πιάτνιτσα. Στόν «Πιάτνιτσα»
προσωπικό ἀπό τόν Λένιν

Ἀγαπητέ σύντροφε! Ἡ κοινή φίλη μας * μοῦ εἶπε ποιά γράμματα βρέθηκαν στή διάθεσή Σας [300] (τά γράμματα τοῦ μέλους τῆς ΚΕ στό ἐξωτερικό πρός τά μέλη τῆς ΚΕ στή Ρωσία, ὅπου ἀναφέρεται ὅτι ἡ μειοψηφία στό ἐξωτερικό ἀποθρασύνθηκε καί ὅτι ἡ ἀπόφαση τῶν 22 ἐκφράζει ἀναμφίβολα τήν πραγματική θέληση τοῦ Κόμματος). Νομίζω ὅτι ὁπωσδήποτε πρέπει νά μοῦ στείλετε ἀμέσως ἐδῶ τά γράμματα αὐτά.

Πρῶτο, ἐγώ εἶμαι μέλος τῆς ΚΕ καί γιά τό λόγο αὐτό ἔχω ὅλο τό δικαίωμα νά ξέρω τήν ἀλληλογραφία τοῦ μέλους τῆς ΚΕ ἐξωτερικοῦ μέ τά μέλη στή Ρωσία, πολύ περισσότερο πού ἡ ἀλληλογραφία αὐτή ἀφορᾶ τό ζήτημα ὅλου τοῦ Κόμματος σχετικά μέ τίς θέσεις τῆς μειοψηφίας. Στ' ἀλήθεια, θά βοηθήσετε τά μέλη τῆς ΚΕ πού πέρασαν μέ τό μέρος τῆς μειοψηφίας νά ἀποκρύψουν ἀπό τό Κόμμα (καί μάλιστα ἀπό τά ἄλλα μέλη τῆς ΚΕ) τήν πραγματική κατάσταση πραγμάτων;

Δεύτερο, ἀπό τό περιεχόμενο τῶν γραμμάτων προκύπτει ὅτι τά μέλη τῆς ΚΕ (Γκλέμποφ, Κονιάγκιν καί Νικίτιτς) ὁλοφάνερα δέν λένε τήν ἀλήθεια, ἀφοῦ δηλώνουν στό γράμμα τους πρός τίς ἐπιτροπές στή Ρωσία γιά ὑποχωρητικότητα τῆς μειοψηφίας τοῦ ἐξωτερικοῦ. Μιά πού ἐμεῖς κι' Ἐσεῖς κηρύξαμε ἀνοιχτό πόλεμο ἐνάντια στό βοναπαρτισμό αὐτό, ἐνάντια σ' αὐτή τήν ἐξαπάτηση τοῦ Κόμματος (στήν μπροσούρα του ὁ Γκαλέρκα ἀπομέρους ὅλων μας κήρυξε τόν πόλεμο), τό ἄμεσο καθῆκον μας εἶναι νά

* Πρόκειται γιά τήν Ρ. Σ. Ζεμλιάτσκα. *Ἡ Σύντ.*

ξεσκεπάζουμε μπροστά στό Κόμμα κάθε ἀπάτη τῶν μελῶν τῆς ΚΕ. Ἄν βρίσκονται στά χέρια μας ἀποδεικτικά τῆς ἀπάτης αὐτῆς καί δέν θά τά καταθέσουμε στό Κόμμα, δέν θά ἐκπληρώσουμε τό χρέος μας ἀπέναντι στό Κόμμα. Ἄν θά δημοσιεύουμε στόν Τύπο καί θά μιλᾶμε δημόσια γιά βοναπαρτισμό καί ταυτόχρονα δέν θά ἐκμεταλλευόμαστε τίς περιπτώσεις νά ἀποδείχνουμε μέ ντοκουμέντα τό βοναπαρτισμό αὐτό, τότε θά εἴμαστε ἁπλῶς φλύαροι. Ἐμεῖς βέβαια χρησιμοποιοῦμε τή λέξη βοναπαρτισμό ὄχι σάν βρισιά, ὅπως τήν χρησιμοποιοῦσαν ὁ Μάρτοφ καί ὁ Πλεχάνοφ.

Μερικές φορές λένε: δέν πρέπει νά χρησιμοποιοῦνται τά ἰδιωτικά γράμματα στήν πολιτική πάλη. Αὐτό δέν εἶναι σωστό. Πρέπει ὑποχρεωτικά νά χρησιμοποιοῦνται τά ἰδιωτικά γράμματα, ὅταν ἀποκαλύπτουν τίς ὑπερβάσεις τῶν ὑπεύθυνων στελεχῶν τοῦ Κόμματος. Ὁ Πλεχάνοφ χρησιμοποιοῦσε τά ἰδιωτικά γράμματα στό Vademecum * μάλιστα καί ὅταν δέν ἀφοροῦσαν ὑπεύθυνα στελέχη. Ἐκτός ἀπ' αὐτό, τά γράμματα αὐτά, γιά τά ὁποῖα γίνεται λόγος δέν εἶναι καθόλου ἰδιωτικά, ἀλλά ἡ ἀλληλογραφία μελῶν τῆς ΚΕ γιά τά ζητήματα τῆς ΚΕ. Κι' ἐγώ, σάν μέλος τῆς ΚΕ, κι' Ἐσεῖς, σάν πράκτορας τῆς ΚΕ, εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά ἐμποδίσουμε τήν προσπάθεια νά ἀποκρύψουν τήν ἀλήθεια ἀπό τό Κόμμα.

Γιά ὅλους τούς παραπάνω λόγους θεωρῶ πώς εἶναι ἐπιτακτικά ἀπαραίτητο νά μοῦ στείλετε ἀμέσως τά γράμματα αὐτά, ἤ τουλάχιστο ἀκριβῆ ἀντίγραφά τους. Βέβαια, ἕνα μέρος τους εἶναι συνωμοτικό, καί μεῖς ποτέ δέν θά ἀποκαλύψουμε τό μέρος αὐτό. Ἐκεῖνο ὅμως πού ἀφορᾶ τά συμφέροντα τοῦ Κόμματος στό σύνολό του καί δέν περιέχει τίποτε τό συνωμοτικό πρέπει νά τό ξεσκεπάσουμε. Πῶς θά γίνει αὐτό καί πότε, ἐμεῖς ἐδῶ θά τό σκεφτοῦμε.

Ὁπωσδήποτε νά μοῦ ἀπαντήσετε ὅσο μπορεῖτε γρηγορότερα στό γράμμα αὐτό. Δέν χάλασε ὁ κόσμος, ἄν γράφετε ἄσχημα στά ρωσικά. Μπορεῖτε μάλιστα νά γράψετε καί στά ἑβραϊκά. Πάντως, ἀπαντεῖστε ἀμέσως.

Ἄν δέν θά συμφωνήσετε μαζί μου σχετικά μέ τήν ἀποστολή τῶν γραμμάτων, τότε ὅλοι μας θά Σᾶς παρακαλέσουμε νά ἔρθετε ἐδῶ τό γρηγορότερο *μέσα σ' αὐτές τίς μέρες*. Αὐτό εἶναι ἕνα πολύ σημαντικό πρόβλημα, πού πρέπει νά τό συζητήσουμε καί νά τό λύσουμε ὁπωσδήποτε.

Σᾶς σφίγγω τό χέρι. Δικός Σας *Ν. Λένιν*

---

* — Ὁδηγός. *Ἡ Σύντ.*

P. S. Νά πεῖτε ὁπωσδήποτε στόν *Νίκ. Ι.*—τς *, στόν *«γιακωβίνο»* καί στόν *Ζιτομίρσκι* νά μοῦ στείλουν *ἀμέσως* τίς διευθύνσεις τους. Εἶναι πραγματικά ἀπαίσιο τό ὅτι ὅλοι σέρνονται χωριστά, χωρίς νά ἔχουν σύνδεση ἀναμεταξύ τους.

Γράφτηκε νωρίτερα ἀπό τίς 16 τοῦ Νοέμβρη 1904
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στήν Ὀδησσό

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1934 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XXVI

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

299

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. Α. ΜΠΟΓΚΝΤΑΝΟΦ

Ἀγαπητέ φίλε! Διαβιβάστε, παρακαλῶ, ἀμέσως στόν Ραχμέτοφ ὅτι ἡ συμπεριφορά του ἀπέναντί μας εἶναι ἐντελῶς κακοήθης. Δέν μπορεῖ νά καταλάβει πόσο περιμένουν ὅλοι ἐδῶ νά μᾶς στέλνει συγκεκριμένες καί ἀκριβεῖς, ἐνθαρυντικές, πληροφορίες καί ὄχι τηλεγραφήματα σάν αὐτά πού στέλνει. Ὁ κόσμος ἀπόκαμε κυριολεκτικά ἀπό τήν αἰώνια ἀναμονή καί ἀοριστία. Εἶναι ἐντελῶς ἀδύνατο νά μήν ἔχει ὁ Ραχμέτοφ τί νά γράψει: βλέπει καί εἶδε πολύ κόσμο, μίλησε μέ τήν Ζεμλιάτσκα, ἦρθε σ' ἐπαφή μέ τόν Μποροντά, μέ δικηγόρους καί συγγραφεῖς τῆς Μόσχας κτλ. κτλ. κτλ. Πρέπει νά μᾶς κρατᾶ au courant **, πρέπει νά διαβιβάζει τίς συνδέσεις, νά μᾶς γνωρίζει τίς καινούργιες διευθύνσεις, νά στέλνει ἀνταποκρίσεις, νά μᾶς ἐξιστορεῖ τίς σοβαρές καί ἐνδιαφέρουσες συναντήσεις. Ὁ Ραχμέτοφ δέν μᾶς ἔστειλε οὔτε μιά καινούργια σύνδεση. Αὐτό εἶναι φοβερό. *Οὔτε μιά* ἀνταπόκριση, οὔτε μιά πληροφορία σχετικά μέ τήν ὁμάδα τῶν συγγραφέων τῆς Μόσχας. Ἄν ὁ Ραχμέτοφ αὔριο πάθει κάτι, δέν θά μποροῦμε νά χρησιμοποιήσουμε τίποτε, σάν νά μή ζοῦσε!! Αὐτό εἶναι αἶσχος. Ὁ Ραχμέτοφ θά μποροῦσε νά τά γράφει ὅλα καί γιά ὅλα χωρίς τόν παραμικρότερο κίνδυνο, ἐνῶ ἔκανε μόνο ὑπαινιγμούς γιά κάποιες νεαρές δυνάμεις κτλ. (Τί ξέρετε γιά τόν Μπαζάροφ, τόν Φρίτσε, τόν Σουβόροφ καί ἄλλους;) Πρέπει τουλάχιστο μιά φορά τήν ἑβδομάδα (μά τήν ἀλήθεια, αὐτό δέν εἶναι πολύ) νά διαθέτει 2-3 ὧρες γιά νά γράφει γράμμα μέ 10-15 σελίδες, διαφορετικά, μά τήν ἀλήθεια, κάθε σύνδεση οὐσιαστικά διακόπτεται, ὁ Ραχμέτοφ καί τά ἀπέραντα σχέδιά του μετατρέπονται σέ ἕναν

* Γιά ποιόν πρόκειται δέν ἐξακριβώθηκε. *Ἡ Σύντ.*
** — ἐνήμερους. *Ἡ Σύντ.*

ἀπέραντο μύθο καί ὁ κόσμος ἐδῶ σκορπάει κυριολεκτικά, βγάζοντας τό ἄσχημο συμπέρασμα ὅτι δέν ὑπάρχει καμιά πλειοψηφία καί ὅτι ἡ πλειοψηφία δέν πρόκειται νά πετύχει τίποτε. Ἡ τακτική τῆς μειοψηφίας στήν καινούργια της μορφή ξεκαθαρίστηκε ἀπόλυτα: πλήρης ἀγνόηση καί παρασιώπηση τοῦ ἔντυπου ὑλικοῦ τῆς πλειοψηφίας καί τῆς ὕπαρξης τῆς πλειοψηφίας, ἐξάλειψη τῆς πολεμικῆς ἀπό τό ΚΟ καί κομπασμός γιά θετική δουλιά (τελευταῖα ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ κυκλοφόρησε — ὅμως «μόνο γιά τά μέλη τοῦ Κόμματος» — ἔντυπο γράμμα πρός τίς κομματικές ὀργανώσεις σχετικά μέ τό σχέδιο συμμετοχῆς τῶν σοσιαλδημοκρατῶν στήν καμπάνια τῶν ζέμστβο: πρωτοφανής κομπασμός μέ πρωτοφανεῖς χυδαιότητες. Ἐδῶ κυκλοφόρησε ἡ ἀνάλυση καί ἡ αὐστηρή μομφή τοῦ γράμματος αὐτοῦ ἀπό τόν Λένιν *). Ἡ πλειοψηφία πρέπει νά ἐμφανιστεῖ μέ τό ὄργανό της [301]: γιά νά γίνει αὐτό δέν φτάνουν τά χρήματα καί οἱ ἀνταποκρίσεις. Πρέπει νά καταβληθοῦν ἔντονες προσπάθειες καί γιά τό ἕνα καί γιά τό ἄλλο καί χωρίς πολύ λεπτομερειακά καί διεξοδικά γράμματα δέν γίνεται καμιά δουλιά. Ὅταν δέν διαβιβάζονται οἱ συνδέσεις, δέν ὑπάρχει ἡ δυνατότητα νά γίνει ἐπίθεση ἐνάντια στό ἴδιο πρόσωπο ἀπό διάφορες πλευρές, δέν ὑπάρχει συντονισμός στή δουλιά τῆς μάζας τῶν μπολσεβίκων πού περιοδεύουν στή Ρωσία, τακτοποιώντας ὁ καθένας χωριστά καί τό ἕνα καί τό ἄλλο ζήτημα. Ἡ διασπορά αὐτή γίνεται αἰσθητή παντοῦ, οἱ ἐπιτροπές μένουν καί πάλι πίσω ἀπό τήν κατάσταση, ἐνμέρει, γιατί δέν ξέρουν τίς νέες ἀποφάσεις τοῦ Συμβουλίου (τό παράρτημα στό φύλ. ἀρ. 73-74 τῆς «Ἴσκρα», εἰδικό φυλλάδιο μέ 10 σελίδες), ἐνμέρει, γιατί δέν ἐμβαθύνουν σ' αὐτές καί δέν καταλαβαίνουν ὅτι οἱ ἀποφάσεις αὐτές ἀποτελοῦν τήν πιό πλήρη καί τήν πιό ξεδιάντροπη παραποίηση τοῦ συνεδρίου. Τώρα μόνο τά παιδιά μποροῦν νά μή βλέπουν ὅτι τό Συμβούλιο καί ἡ ΚΕ δέν θά σταματήσουν μπροστά σέ τίποτε γιά νά *τορπιλίσουν* τό συνέδριο. Πρέπει νά ἀντιπαραθέσουμε *δύναμη* = ὄργανο + ὀργάνωση τῆς πλειοψηφίας στή Ρωσία, διαφορετικά πρέπει νά πεθάνουμε. Μέ τόν Λεγκομίσλενι ὁ Λένιν δέν συναντήθηκε ἀκόμη· εἶναι παράξενο ὅτι ὁ Λεγκομίσλενι ἀποτραβήχτηκε καί καιροφυλακτεῖ!

Ἑπομένως, κατσαδιάστε αὐστηρά ἀπομέρους μου τόν Ραχμέτοφ καί ἀναγκάστε τον γιά τιμωρία νά γράψει τό ἡμερολόγιό του. Γιατί ἡ m-me Ραχμέτοφ δέν πηγαίνει ἐκεῖ πού ὑποσχέθηκε; Ἐπαναλαμβάνουμε: τά πάντα θά σκορπίσουν (ἀκόμη καί ὁ Γκαλέρκα στενάζει καί βογγάει), γιατί καμιά σύνδεση μέ τή Ρωσία δέν εἶναι αἰσθητή, δέν

* Βλ. «Ἡ καμπάνια τῶν ζέμστβο καί τό σχέδιο τῆς «Ἴσκρα»» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 9ος, σελ. 73-96). *Ἡ Σύντ.*

φαίνεται ὁ Ραχμέτοφ νά ζεῖ, νά κάνει κοινή δουλιά, νά ἀνησυχεῖ καί νά φροντίζει γι' αὐτή. Χωρίς γράμματα δέν ὑπάρχει τίποτε ἄλλο, παρά πλήρης διασπορά!!

Γράφτηκε στίς 21 τοῦ Νοέμβρη 1904
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στή Ρωσία

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

300

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΒΕΡ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ *

26/XI. 'Αγαπητέ σύντροφε! Πήραμε καί τά δυό ἀντίγραφα τῆς ἀπόφασής Σας, δέν τά δόσαμε στό ΚΟ, γιατί πρίν ἀρκετό καιρό συνέβη ἡ ἑξῆς ἱστορία. Ἡ ἐπιτροπή Νικολάγεφ ἔστειλε τήν ἀπόφαση γιά νά τή στείλουμε στήν «Ἴσκρα», ὅπως καί τό κάναμε. Ἡ ἀπόφαση ἐπιστράφηκε ἀπό τόν Μάρτοφ μέ τίς πιό ἄσχημες βρισιές. Γιατί, ἡ ΚΕ καί τό ΚΟ, λέει, ξέρουν πολύ καλά πώς στό Νικολάγεφ δέν ὑπάρχει καμιά ἐπιτροπή, γι' αὐτό τήν ἀπόφαση τήν ἔγραψαν, ὅπως φαίνεται, κάποιοι ἀπατεῶνες καί αὐτοχειροτόνητοι. 'Επειδή ἡ ἀπόφαση εἶναι ἀνυπόγραφη, χωρίς ἡμερομηνία καί δέν ἀναφέρει ποιά θέση πῆρε ἡ ἐπαρχία ἀπέναντι στήν ἀπόφαση, γι' αὐτό, ἡ ἀπόφαση, λέει, δέν ἔχει καμιά σημασία, καί αὐτός, ὁ Μάρτοφ, μάλιστα ἀρνήθηκε νά τή δόσει στό ΚΟ, γιατί βαρέθηκε ἀπ' ὅλη αὐτή τή χάλκευση ψεύτικων ἀποφάσεων. Ὅπως φαίνεται, τήν ἴδια τύχη θά ἔχει καί ἡ ἀπόφαση τοῦ Τβέρ. Θά τή δημοσιεύσουμε ἐμεῖς στό φυλλάδιο τῆς πλειοψηφίας.

Γράψτε, παρακαλῶ, πῶς πᾶνε οἱ ὑποθέσεις σας;

Πήρατε μήπως τό φυλλάδιο τῆς «Ἴσκρα» πρός τίς κομματικές ὀργανώσεις γιά τήν καμπάνια τῶν ζέμστβο; 'Επιδιώκοντας ἕναν «νέο ἀνώτερο τύπο» ἡ Συντακτική ἐπιτροπή ἀράδιασε στό φυλλάδιο αὐτό ἕνα σωρό ἀνοησίες, μέχρι καί τήν ἀνοησία ὅτι οἱ ἐργάτες δέν πρέπει νά φοβίζουν τούς φιλελεύθερους καί νά ἐνεργοῦν ἔτσι, ὥστε νά μή προκαλέσουν ἀνάμεσά τους πανικό. Τό φυλλάδιο αὐτό προκαλεῖ ζωηρότατες συζητήσεις. Ὁ Λένιν ἀπάντησε σ' αὐτό μέ τήν μπροσούρα «Ἡ καμπάνια τῶν ζέμστβο καί τό σχέδιο τῆς «Ἴσκρα»».

Παρακαλῶ, νά μᾶς στείλετε διευθύνσεις γιά νά Σᾶς στέλνουμε ἔντυπο ὑλικό. Οἱ διευθύνσεις στίς ὁποῖες στείλατε τήν ἀπόφαση εἶναι πολύ καλές. Θά ἔρθει σέ σᾶς ἀπό τό Πέρμ ἡ Ρόγκοβα, λένε πώς δέν

* Τό γράμμα τό ἔγραψε ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια μέ ἐντολή τοῦ Β. Ι. Λένιν. *Ἡ Σύντ.*

εἶναι ἄσχημο στέλεχος, προσωπικά ἐμεῖς δέν τήν ξέρουμε· κοιτάξτε, μπορεῖ καί νά φανεῖ χρήσιμη, εἶναι παράνομη, βοηθεῖστε την νά τακτοποιηθεῖ.

Τό κλειδί μέ τόν Μπολσάκ γαμβετικό: νοτιοαμερικανικές πολιτεῖες 34 β, τό ι στή μέση. Ὁ Μπολσάκ παρακαλεῖ νά βάλετε στίς σόλες τῶν ὑποδημάτων τήν ταυτότητα καί χειροπριονολεπίδες καί νά τοῦ τά στείλετε μέ τήν Νεκράσοβα ἤ μέ τούς δικούς του.

Ἀπαντεῖστε μας χωρίς καθυστέρηση καί γιά τήν παραλαβή τῶν γραμμάτων μας. Στέλνουμε χαιρετισμούς.

Λένιν

Γράφτηκε στίς 26 τοῦ Νοέμβρη 1904
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά σύμφωνα μέ τό ἀντίγραφο πού ἔγραψε ἰδιόχειρα ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια

301

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΙΜΕΡΕΤΙΝΙΑΣ-ΜΙΝΓΚΡΕΛΙΑΣ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ *

Στήν Ἐπιτρ. Μινγκρελ-Ἰμερ. ετ.

28/XI.

Ἀγαπητοί σύντροφοι, πήραμε καί τά δυό γράμματά Σας, μέ ἡμερομηνία 23 καί 28, τό πρῶτο (μέ στατιστικά στοιχεῖα καί διευθύνσεις) ἔπεσε στή μειοψηφία καί μᾶς τό ἔστειλαν μόλις σήμερα, ἀποκρυπτογραφήσαμε τίς διευθύνσεις, τή διεύθυνση γιά τήν ἀποστολή ἔντυπου ὑλικοῦ τή χρησιμοποιοῦμε ἀμέσως. Τήν ἀπόφασή σας ὑπέρ τοῦ συνεδρίου τήν πήραμε καί τή διαβιβάσαμε στό ΚΟ. Δέν ἀκούσαμε γιά καμιά δεύτερη καταμέτρηση τῶν ψήφων, ἀλλά δέν πιστεύουμε καί νά γίνει.

Πρίν ἀπό λίγο καιρό πήραμε τήν ἀπόφαση τῆς ἐπιτροπῆς Νικολάγεφ καί τή στείλαμε στό ΚΟ. Ὁ Μάρτοφ μᾶς τήν ἐπέστρεψε μέ χοντροκομένες βρισιές, ὅτι τό ΚΟ καί ἡ ΚΕ ξέρουν, λέει, πολύ καλά ἀπό ἔγκυρη πηγή πώς στό Νικολάγεφ δέν ὑπάρχει καμιά ἐπιτροπή (ὁλοφάνερο ψέμα, ἡ ΚΕ πῆγε τή διακήρυξή της στήν ἐπιτροπή Νικολάγεφ καί ξέρει πολύ καλά πώς τά ἄτομα πού ὑπόγραψαν τήν ἀπόφαση εἶναι μέλη τῆς ἐπιτροπῆς Νικολάγεφ), ὅτι ἡ ἀπόφαση στάλθηκε ἀπό κάποιους αὐτοχειροτόνητους καί ἀπατεῶνες πού ἔγραψαν μιά ψεύτικη ἀπόφαση... Ἡ ἀπόφαση τῆς Ἑνωσιακῆς

* Τό γράμμα τό ἔγραψε ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια μέ ἐντολή τοῦ Β. Ι. Λένιν. *Ἡ Σύντ.*

ἐπιτροπῆς Καυκάσου ὑπέρ τοῦ συνεδρίου δέν δημοσιεύτηκε, ἐνῶ αὐτή πού ἦρθε... κατά τοῦ συνεδρίου δημοσιεύτηκε. Δημοσιεύτηκε ὅτι οἱ ἐπιτροπές Σαράτοφ, Σαμάρας, Οὐραλίων καί Ἀστραχάν ἐνέκριναν τήν πολιτική τῆς ΚΕ (χωρίς νά παραθέτουν τίς ἀποφάσεις), ἐνῶ ἐμεῖς τήν ἴδια μέρα, μόλις βγῆκε τό φύλλο αὐτό τῆς «Ἴσκρα», παίρνουμε ἀπό τά Οὐράλια γράμματα ὅτι ἀρκετούς μῆνες ἤδη δέν ἔχουν ἀκούσει γιά ΚΕ καί γενικά δέν ξέρουν μάλιστα ἄν ὑπάρχει Κόμμα. Ὁ Πλεχάνοφ ἀνοιχτά λέει πώς δέν πρόκειται νά γίνει συνέδριο... Ἡ ΚΕ ὅμως δηλώνει μέ ὑποκρισία πώς τώρα δέν εἶναι ἐνάντια στό συνέδριο, πώς πρέπει μόνο νά φροντίσουμε, ὥστε τό συνέδριο νά ἐκφράσει πραγματικά τή γνώμη τοῦ Κόμματος... Ἡ ΚΕ βάζει τίς ἀποφάσεις τῶν ἐπιτροπῶν στό χρονοντούλαπο, ἐνῶ στό φυλλάδιο πρός τούς συντρόφους τοῦ Κόμματος λέει: «τώρα πού τό Κόμμα τάχθηκε μέ μᾶς»...

Οἱ ἐπιτροπές ἀπαίτησαν ἀπό τήν ΚΕ τό ἔντυπο ὑλικό τῆς πλειοψηφίας, ἡ ΚΕ ἀρνήθηκε νά τό μεταφέρει, δηλώνοντας, πρῶτο, ὅτι τό ὑλικό αὐτό δέν εἶναι κομματικό καί, δεύτερο, δέν μπορεῖ νά προσφέρει τίποτε γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς ταξικῆς αὐτοσυνείδησης τοῦ προλεταριάτου. Ὤχ, ὑποκριτές! Πάει νά πεῖ, πώς ἡ νέα μπροσούρα τοῦ Τρότσκι, πού βγῆκε μέ τήν ἐπιμέλεια τῆς νέας «Ἴσκρα» καί πού ἀποτελεῖ γι' αὐτό ὡς ἕνα βαθμό τό «Gredo» της, δίνει πολλά γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς αὐτοσυνείδησης τοῦ προλεταριάτου... Στήν μπροσούρα τονίζεται ὅτι ἀνάμεσα στήν παλιά καί στή νέα «Ἴσκρα» ὑπάρχει ἕνα μεγάλο χάσμα, ὅτι τό συνέδριο ἦταν μιά ἀντιδραστική προσπάθεια νά ἑδραιώσει τίς μεθόδους πάλης στό στενό πνεῦμα τῶν ὁμίλων, ὅτι τήν παλιά «Ἴσκρα» δέν τήν ἐνδιέφερε τό προλεταριάτο, ὅτι οἱ ἰσκριστές ἀποκαλοῦν τό προλεταριάτο χοντροκέφαλους κτλ. κτλ. Δέν εἶναι τυχαῖο πού ὁ Στροῦβε ἐπαίνεσε τίς τάσεις τῶν μενσεβίκων σάν ζωτικές... (βλ. τό φυλλάδιο τοῦ Λένιν «Ἕνας ἐξυπηρετικός φιλελεύθερος» *). Πήρατε μήπως τό φυλλάδιο τῆς «Ἴσκρα» πρός ὅλες τίς κομματικές ὀργανώσεις γιά τήν καμπάνια τῶν ζέμστβο; Ἐπιδιώκοντας ἕνα νέο, «ἀνώτερο» τύπο προπαγάνδας καί διαφώτισης, ἡ «Ἴσκρα» εἶπε πολλές ἀνοησίες καί ἔφτασε μέχρι τό σημεῖο νά πεῖ ὅτι πρέπει νά ὀργανώνουμε τίς διαδηλώσεις προσεκτικά γιά νά μή πανικοβάλουμε τά μέλη τῶν ζέμστβο. Ὁ Λένιν ἀπάντησε στό φυλλάδιο αὐτό μέ τήν μπροσούρα «Ἡ καμπάνια τῶν ζέμστβο καί τό σχέδιο τῆς «Ἴσκρα»» **.

Τώρα πού ἡ ΚΕ ἦρθε σέ συναλλαγή μέ τό ΚΟ γιά νά ἀποτρέψουν τό συνέδριο, τό συνέδριο θά ἀναβληθεῖ ἐπ' ἀόριστο. Ἡ πλειοψηφία

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 9ος, σελ. 69-72. *Ἡ Σύντ.*
** Βλ. στό ἴδιο, σελ. 73-96. *Ἡ Σύντ.*

ἀποφάσισε παρόλα αὐτά νά πετύχει τή σύγκλησή του, ὅμως μπορεῖ νά τό πετύχει αὐτό μόνο ἄν συσπειρωθεῖ καί ὀργανωθεῖ.

Λοιπόν, τελειώνω γιά τήν ὥρα.

Γειά σας. *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 28 τοῦ Νοέμβρη 1904
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο πού ἔγραψε ἰδιόχειρα ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια

302

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΜΟΣΧΑΣ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ

Μόσχα

29/XI.

Ἀγαπητοί σύντροφοι! Πήραμε τήν ἀπόφασή Σας. Σᾶς εὐχαριστοῦμε γιά τή βοήθεια πού ὑποσχεθήκατε [302]. Γράψτε μας, παρακαλῶ, γιά τήν κατάσταση στήν ἐπιτροπή. Ἰσχύει μήπως ἡ διεύθυνση αὐτή γιά τά γράμματα; Δέν εἴμαστε σίγουροι καί γι' αὐτό γράφουμε τόσο σύντομα, ἐνῶ θά πρέπει νά γράψουμε πολλά [303]. Γνωρίστε μας ἀμέσως τήν παραλαβή τοῦ γράμματος.

Μέ συντροφικούς χαιρετισμούς.

Λένιν

Γράφτηκε στίς 29 τοῦ Νοέμβρη 1904
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε στίς 21 τοῦ Ἀπρίλη 1963 στήν ἐφημερίδα «Μοσκόβσκαγια Πράβντα», ἀρ. φύλ. 95

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό ἀντίγραφο πού ἔγραψε ἰδιόχειρα ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια

303

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΜΠΑΚΟΥ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ *

Μπακοῦ

29/XI.

Ἀγαπητοί σύντροφοι! Θά ἱκανοποιήσουμε τήν παράκλησή σας· γιά δοκιμή σᾶς στέλνουμε μόνο μισό πούτι δικό μας ἔντυπο ὑλικό γιά νά μήν τό ἀγοράσετε. Ἄν ἡ δοκιμή πετύχει, θά σᾶς στέλνουμε ὅπως ζητᾶτε. Ἐκτός ἀπ' αὐτό, ὀργανώσαμε ἀποστολή δεμάτων στή διεύθυνση πού μᾶς ἔδοσε ἡ Ραΐσα **. Χαρήκαμε πολύ μέ τήν

---

* Τό γράμμα τό ἔγραψε ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια μέ τήν ἐντολή τοῦ Β. Ι. Λένιν. *Ἡ Σύντ.*

** Τό ψευδώνυμο αὐτό δέν ἐξακριβώθηκε. *Ἡ Σύντ.*

εἰδησούλα γιά τή Λένοτσκα. Γιατί δέν μᾶς γράφει; Μά καί οἱ ἄλλοι δέν εἶναι τόσο τακτικοί. Πήρατε τό γράμμα μας τῆς 10 τοῦ Νοέμβρη *;

Γίνεται ὅλο καί πιό ἀναμφίβολο ὅτι τό Συμβούλιο μέ κανένα τρόπο δέν θά ἀφήσει νά γίνει τό συνέδριο. Ὁ Πλεχάνοφ ἄλλωστε τό δηλώνει ἀνοιχτά: συνέδριο δέν θά γίνει! Τό ΚΟ στήν καλύτερη περίπτωση βάζει τίς ἀποφάσεις τῶν ἐπιτροπῶν στό χρονοντούλαπο, ἤ τίς ἐπιστρέφει μέ χοντροκομένες βρισιές, ὅπως συνέβη μέ τήν ἐπιτροπή Νικολάγεφ, πού εἶχε στείλει τήν ἀπόφαση ὑπέρ τοῦ συνεδρίου, ὅμως ὄχι μέ τόν τύπο πού ὅρισε τό Συμβούλιο, καί γι' αὐτό τούς συντάκτες τῆς ἀπόφασης τούς ἀποκάλεσαν ἀπατεῶνες, αὐτοχειροτόνητους, χαλκευτές πλαστῶν ἀποφάσεων... Γιά νά *ἐξαναγκαστεῖ* τό Συμβούλιο νά συγκαλέσει συνέδριο, πρέπει ἡ πλειοψηφία νά ὀργανωθεῖ, γι' αὐτό ἔγραψε ἤδη ὁ Λένιν στό προηγούμενο γράμμα. Πήρατε μήπως τό φυλλάδιο τῆς «Ἴσκρα» πρός τά μέλη τοῦ Κόμματος γιά τήν καμπάνια τῶν ζέμστβο; (Βλ. τό γράμμα πρός τήν ἐπιτροπή Μινγκρελίας-Ἰμερετινίας.) **

Λοιπόν, γιά τήν ὥρα τελειώνω. Στεῖλτε μας ἀνταποκρίσεις, ἡ πλειοψηφία σκέπτεται νά βγάλει τό δικό της ὄργανο, ἡ ὑποκριτική συμπεριφορά τῶν κομματικῶν ἱδρυμάτων ὅλο καί περισσότερο ὠθεῖ πρός αὐτό.

Πήραμε τό γράμμα τῆς Ἑνωσιακῆς ἐπιτροπῆς Καυκάσου (μέσω τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΟ), θά ἀπαντήσουμε τό γρηγορότερο.

Σᾶς χαιρετοῦμε. *Λένιν*

P. S. Τί γίνεται στό Μπατούμ; Ποιές εἶναι οἱ διαθέσεις ἐκεῖ;

Γράφτηκε στίς 29 τοῦ Νοέμβρη 1904
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο πού ἔγραψε ἰδιόχειρα ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια

304

ΠΡΟΣ ΠΑΡΑΛΗΠΤΗ ΠΟΥ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΕΞΑΚΡΙΒΩΘΕΙ

Ἀξιότιμε σύντροφε!

Παρακαλῶ νά μέ συγχωρήσετε γιατί ἄργησα νά σᾶς ἀπαντήσω. Ἤμουν πάρα πολύ ἀπασχολημένος καί τώρα πρέπει νά φύγω ἀπό τή

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 399-401. *Ἡ Σύντ.*
** Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 407-409. *Ἡ Σύντ.*

Γενεύη γιά μερικές μέρες [304]. Θά προσπαθήσω νά συναντηθοῦμε ὅσο τό δυνατό γρηγορότερα ὅταν ἐπιστρέψω.

Σᾶς σφίγγω τό χέρι. *Λένιν*

Γράφτηκε στά τέλη τοῦ Νοέμβρη 1904

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

305

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ν. Κ. ΚΡΟΥΠΣΚΑΓΙΑ

3. XII. 04.

Σήμερα ἔστειλα γράμμα στόν Μπόντς σχετικά μέ τίς ὑποθέσεις μας. Ξέχασα νά προσθέσω κάτι σοβαρό: νά ἐκδόσει (τό λεξικό τοῦ Λέιτεϊζεν) *σέ 3000* ἀντίτυπα, εἶναι ἀπαραίτητο νά τό ξέρει γιά νά κανονίσει τήν τιμή. Νά τό πεῖς ἀμέσως στόν Μπόντς.

Στέλνω τή δήλωση τῆς Ἑνωσιακῆς ἐπιτροπῆς καί τοῦ ἐκπροσώπου τοῦ Καυκάσου στήν ΚΕ [305] πού τήν πῆρα σήμερα ἀπό τήν Ραΐσα. *Κατά τή γνώμη μου, εἶναι ἀπαραίτητο* νά ἐπανεκδοθεῖ ἀμέσως σάν *φυλλάδιο* στό ἐκδοτικό μας: κάντε το αὐτό ἀμέσως καί ὁπωσδήποτε· στό φυλλάδιο μπορεῖτε νά προσθέσετε τήν ἀπόφαση τοῦ Νικολάγεφ καί ἄλλες, πρέπει ὅμως τό φυλλάδιο νά εἶναι πολύ μικρό, 2-4 (τό maximum) σελίδες (χωρίς κανένα τίτλο, μόνο μέ ὑποσημείωση στό κάτω μέρος πού νά δείχνει τό ἐκδοτικό).

Τή στιγμή αὐτή πῆρα τό γράμμα σου. Δέν καταλαβαίνω τί γίνεται μέ τό «σχέδιο» τοῦ Λιάντοφ καί τοῦ Ραχμέτοφ, ὅμως ἐδῶ κάτι δέν πάει καλά. *Θά προσπαθήσω νά ἔρθω τό γρηγορότερο* καί νά ἐπισπεύσω τήν ἄφιξη τοῦ Μινονόσετς.

Τά συνημμένα φύλλα τά ζέσταινα χωρίς ἐπιτυχία. Ἴσως νά δοκιμάσετε ἄλλα ἀντιδραστήρια.

Χωρίς νά τό περιμένω ἔχω ἐλεύθερη βραδιά. Σοῦ στέλνω στό πίσω μέρος γράμμα καί σέ συμβουλεύω νά τό στείλεις *ἀμέσως* καί στούς 3 ἀπομέρους μου προσωπικά *, χωρίς νά συγκαλέσετε συμβούλιο· ἄς τούς συνταράξει καλά τό γράμμα αὐτό καί μετά τά ξεκαθαρίζουμε, ἄν οἱ εἰδήσεις ἀποδειχτοῦν ὑπερβολικές: εἶναι γεγονός ὅτι οἱ διαφωνίες ἀρχίζουν καί πρέπει ὁπωσδήποτε νά τούς προειδοποιήσουμε καί νά τούς μαλώσουμε μέ ὅλη τή δύναμη εὐθύς ἐξαρχῆς· πολύ σοῦ συνιστῶ νά στείλεις *ἀμέσως* τό γράμμα αὐτό καί

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 413-415. *Ἡ Σύντ.*

στούς τρεῖς καί συγκεκριμένα προσωπικά ἀπό μένα. Αὔριο θά μιλήσω μέ τόν Μινονόσετς καί ἀσφαλῶς αὐτός θά εἶναι μέ τό μέρος μου, ὁ Βασίλι Βασίλιεβιτς καί ὁ Σβάρτς ἐπίσης, ὅμως καλύτερα τό κείμενο νά εἶναι προσωπικά δικό μου. Ἤθελα νά γράψω στόν Μάρτιν Νικολάγεβιτς καί νά τόν βρίσω, ὅμως νομίζω ὅτι αὐτό δέν θά ὠφελοῦσε σέ τίποτε· θά ἔρθω καί θά μιλήσω, γιατί αὐτός γιά τήν ὥρα ἐδῶ εἶναι ἀκίνδυνος. Καί ὅσο γιά τή ζημιά πού ἄρχισε στή Ρωσία τό γράμμα μου θά τήν παραλύσει λίγο. Ἔκανες ἄσχημα πού δέν ἔδοσες ἐντολή στόν Μάρτιν Νικολάγεβιτς νά μοῦ γράψει ἀμέσως στό Παρίσι γιά ὅλες τίς ὑποθέσεις, ἔκανες πάρα πολύ ἄσχημα, αὐτό ἦταν ἀπαραίτητο.

Διάβασα ξανά μιά φορά ἀκόμη τό γράμμα πρός τόν Ραχμέτοφ: μπορεῖ ἴσως νά παραλειφθοῦν μιά-δυό βρισιές, ὅμως *ἐπίμονα συνιστῶ* τό γράμμα νά σταλεῖ ἀμέσως προσωπικά ἀπό μένα καί σέ πολύ ἔντονο ὕφος.

Ἤμουν στόν Λέιτεϊζεν. Μοῦ διάβασε τό γράμμα πού τοῦ ἔστειλε ὁ Πλεχάνοφ. Βέβαια, ὁ Πλεχάνοφ βρίζει τόν Λένιν μέ τόν πιό ἔντονο τρόπο. Γράφει ὅτι ἡ «μπροσούρα τοῦ Τρότσκι εἶναι τιποτένια, ὅπως καί αὐτός ὁ ἴδιος», παρακαλεῖ τόν Λέιτεϊζεν «νά μήν ἀκολουθήσει τή μειοψηφία, ἀλλά αὐτόν» (τόν Πλεχάνοφ), παραπονεῖται γιά τήν «τραγωδία τῆς ζωῆς του, ὅτι ὕστερα ἀπό 20 χρόνια δέν ὑπάρχει σύντροφος πού νά πιστεύει σ' αὐτόν», λέει ὅτι ζητάει «συντροφική ἐμπιστοσύνη καί ὄχι ὑποταγή στό κύρος», ὅτι «σκέπτεται στά σοβαρά νά παραιτηθεῖ»... αὐτό γιά τήν ὥρα *entre nous* *.

Ὁ Ντέιτς ἔγραψε αὐτές τίς μέρες στόν Λέιτεϊζεν καί τοῦ *ζητοῦσε βοήθεια* σέ χρήματα, δέν ἔχουν, λέει, καθόλου χρήματα. Τό ἴδιο ἔγραφε καί ἡ Ζασούλιτς (νωρίτερα) στόν Ἐφρόν, ἔβριζε τόν Γκαλέρκα καί νόμιζε ὅτι ὁ Σεργκέι Πετρόβιτς εἶναι ὁ Γκαλέρκα (!!).

Ἐλπίζω νά ξεκινήσω μεθαύριο, τή Δευτέρα, νά κάνω τή διάλεξη τήν Τρίτη καί τήν Τετάρτη στή Ζυρίχη, τήν Πέμπτη στή Βέρνη καί τήν Παρασκευή νά εἶμαι στό σπίτι. Πιθανό, ὅμως, ἡ ὑπόθεση νά τραβήξει μερικές μέρες ἀκόμη [306].

Γράψε μου στή Ζυρίχη μέσω τοῦ Ἀργκούνιν (μέσα σέ δυό φακέλλους, ὁ ἐσωτερικός νά εἶναι πιό γερός, νά προσεχτεῖ περισσότερο). Ἔγραψαν ἀπό τή Λωζάνη, ζήτησαν νά πάω; Ἔδοσαν διεύθυνση;

Δικός σου *Ν. Λένιν*

Ὁπωσδήποτε γράψτε ἀμέσως σέ *ὅλες* τίς ἐπιτροπές μας νά σᾶς στείλουν *ἐπίσημη ἐντολή* νά ἀνατυπώσουμε *ἀνοιχτά* γιά ὅλους τό

* — μεταξύ μας. *Ἡ Σύντ.*

γράμμα τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς γιά τά ζέμστβο. Αὐτό γιά κάθε ἐνδεχόμενο. Κάνε αὐτό *χωρίς καμιά ἐπιφύλαξη*. Τό ἴδιο τό γράμμα πάρτε το (ἤ ἐπανεκδόστε το) καί ἀκόμη στεῖλτε το μέσα σέ φακέλλους στίς ἐπιτροπές πλειοψηφίας.

Στάλθηκε ἀπό τό Παρίσι στή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

306

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ Α. Α. ΜΠΟΓΚΝΤΑΝΟΦ, Ρ. Σ. ΖΕΜΛΙΑΤΣΚΑ, Μ. Μ. ΛΙΤΒΙΝΟΦ

Ἀπό τόν Λένιν προσωπικό πρός τόν Ραχμέτοφ, τήν Ζεμλιάτσκα, τόν Παπάσα

3. XII. 04.

Ἀγαπητέ φίλε! Πῆρα τήν εἴδηση ὅτι ἦρθε ὁ Μ. Ν. (προσωπικά δέν τόν εἶδα) καί ἀπ' αὐτή ἔβγαλα τό συμπέρασμα ὅτι οἱ ὑποθέσεις μας δέν πᾶνε καθόλου καλά. Παρουσιάζεται ξανά κάποια διαφωνία ἀνάμεσα στούς μπολσεβίκους τῆς Ρωσίας καί τοῦ ἐξωτερικοῦ. Καί ἐγώ ἀπό τήν πείρα τῶν 3 χρόνων ξέρω ὅτι μιά τέτια διαφωνία κρύβει μέσα της πολύ μεγάλη ζημιά γιά τήν ὑπόθεση. Τή διαφωνία αὐτή τή βλέπω στό ἑξῆς: 1) καθυστεροῦν τόν ἐρχομό τοῦ Ραχμέτοφ· 2) μεταφέρουν τό κέντρο βάρους ἀπό τό ἐδῶ ὄργανο ἀλλοῦ, στό συνέδριο, στή ρωσική ΟΕ etc.· 3) ἀνέχονται ἤ καί ὑποστηρίζουν ἀκόμη κάποιες συναλλαγές τῆς ΚΕ μέ τή φιλολογική ὁμάδα τῆς πλειοψηφίας, καί σχεδόν μέ τίς ἀνόητες ἐπιχειρήσεις τοῦ ρωσικοῦ ὀργάνου. Ἄν οἱ πληροφορίες μου γιά τίς διαφωνίες αὐτές εἶναι σωστές, τότε ὀφείλω νά πῶ ὅτι καί ὁ πιό ἄσπονδος ἐχθρός τῆς πλειοψηφίας δέν θά ἐπινοοῦσε τίποτε τό χειρότερο. Νά καθυστεροῦν τόν ἐρχομό τοῦ Ραχμέτοφ εἶναι μιά ἀσυγχώρητη κυριολεκτικά βλακεία, πού φθάνει ὥς τήν προδοσία, γιατί οἱ φλυαρίες πληθαίνουν φοβερά κι' ἐμεῖς διακινδυνεύουμε νά χάσουμε τό μέτρο πού εἶναι ἀπαραίτητο ἐδῶ, γιατί ξεκινώντας ἀπό παιδαριώδη καί ἀνόητα σχέδια, πᾶμε νά μαστορέψουμε κάτι τώρα στή Ρωσία. Νά τραινάρουμε τήν ὀργάνωση ὀργάνου τῆς πλειοψηφίας στό ἐξωτερικό (πού τοῦ λείπουν μόνο τά χρήματα) εἶναι ἀκόμη πιό ἀσυγχώρητο. Σήμερα ὅλη ἡ οὐσία βρίσκεται στό ὄργανο αὐτό καί χωρίς αὐτό

βαδίζουμε σέ σίγουρο, ἄδοξο θάνατο. Πρέπει μέ κάθε τρόπο, μέ κάθε θυσία νά βρεθοῦν χρήματα, ἔστω καί κάνα δυό χιλιάδες καί νά ξαναρχίσουμε ἀμέσως, ἀλλιῶς χανόμαστε. Μόνο βλάκες ἀδιόρθωτοι μποροῦν νά στηρίζουν *ὅλες* τίς ἐλπίδες στό συνέδριο, γιατί εἶναι φανερό ὅτι τό Συμβούλιο θά τορπιλίσει κάθε συνέδριο, θά τό τορπιλίσει πρίν ἀκόμη συγκληθεῖ. Μά τήν ἀλήθεια, πρέπει νά καταλάβετε καλά: δέν προτείνω νά ἐγκαταλείψουμε τήν προπαγάνδα γιά τό συνέδριο, νά ἐγκαταλείψουμε τό σύνθημα αὐτό, ὡστόσο μόνο παιδιά μποροῦν νά περιορίζονται τώρα σ' αὐτό, χωρίς νά βλέπουν ὅτι ἡ οὐσία βρίσκεται στή **δύναμη.** Ἄς κυκλοφοροῦν ὅπως καί πρῶτα ἀποφάσεις γιά τό συνέδριο (γιά ποιό λόγο ἡ περιοδεία τοῦ Μ. Ν. δέν εἶχε σάν ἀποτέλεσμα νά ἐπαναληφθεῖ ἡ ἀπόφαση, αὐτό εἶναι πάρα πολύ λυπηρό), ὅμως ἡ οὐσία *δέν βρίσκεται σ' αὐτό.* Πῶς συμβαίνει νά μή τό βλέπουμε αὐτό; Ἡ ΟΕ ἤ τό γραφεῖο πλειοψηφίας εἶναι ἀπαραίτητο, χωρίς ὅμως ὄργανο αὐτό θά εἶναι ἕνα ἄθλιο μηδενικό, μιά κωμωδία, μιά σαπουνόφουσκα πού θά σπάσει μέ τό 1ο χτύπημα. Χρειάζεται ὁπωσδήποτε ὄργανο καί χρήματα, στεῖλτε χρήματα ἐδῶ, σφάξτε ὅποιον θέλετε, ὅμως δόστε χρήματα. Ἡ Ὀργανωτική Ἐπιτροπή ἤ τό γραφεῖο πλειοψηφίας πρέπει νά μᾶς ἐξουσιοδοτήσει γιά τό ὄργανο (τό ταχύτερο, τό ταχύτερο) καί νά ἐπισκεφτεῖ τίς ἐπιτροπές, ἄν ὅμως ἡ ΟΕ σκέφτηκε *στήν ἀρχή* νά ξεσηκώσει τή «θετική δουλιά» καί *νά ἀναβάλει γιά τήν ὥρα* τό ὄργανο, τότε μιά τέτια ἀκριβῶς ἠλίθια Ὀργανωτική Ἐπιτροπή θά μᾶς χαντάκωνε. Τέλος, νά ἐκδοθεῖ κάτι στή Ρωσία, νά ἔρθουν σέ ὁποιεσδήποτε συναλλαγές μέ τά βρωμερά καθάρματα τῆς ΚΕ σημαίνει πιά ἀνοιχτή προδοσία. Τό ὅτι ἡ ΚΕ θέλει νά διασπάσει καί νά θρυματίσει τούς μποσλεβίκους τῆς Ρωσίας καί τοῦ ἐξωτερικοῦ εἶναι ὁλοφάνερο, εἶναι τό παλιό σχέδιό της, καί μόνο οἱ πιό μεγάλοι βλάκες θά μποροῦσαν νά πέσουν στήν παγίδα αὐτή. Νά σκαρώσουν ὄργανο στή Ρωσία μέ τή βοήθεια τῆς ΚΕ εἶναι τρέλα, καθαρή τρέλα ἤ προδοσία, αὐτό βγαίνει καί αὐτό θά βγεῖ ἀπό τήν ἀντικειμενική λογική τῶν γεγονότων, γιατί οἱ ἱδρυτές τοῦ ὀργάνου ἤ τοῦ ἐκλαϊκευτικοῦ ὀργάνου θά ἀποβλακωθοῦν ὁπωσδήποτε ἀπό κάθε σιχαμερή κόνιδα, ὅπως εἶναι ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή. Αὐτό τό προλέγω ἀνοιχτά καί ἀπό τά πρίν περιφρονῶ ἐντελῶς αὐτούς τούς ἀνθρώπους.

Ἐπαναλαμβάνω: πρίν ἀπόλα πρέπει νά μπεῖ τό ὄργανο, τό ὄργανο καί πάλι τό ὄργανο καί τά χρήματα γιά τό ὄργανο. Ἡ δαπάνη χρημάτων γιά ἄλλα πράγματα εἶναι τώρα ἀποκορύφωμα ἀνοησίας. Πρέπει ἀμέσως νά τραβήξουμε ἐδῶ τόν Ραχμέτοφ, χωρίς

ἀργοπορία. Πρέπει νά ἐπισκεφτεῖτε τίς ἐπιτροπές κατά πρῶτο λόγο γιά ἀνταποκρίσεις (εἶναι ἀσυγχώρητο καί ἐπαίσχυντο πράγμα νά μήν ἔχουμε ὥς τώρα ἀνταποκρίσεις!! εἶναι πραγματικό αἶσχος καί καταστροφή γιά τήν ὑπόθεση!!), καί ὅλη ἡ διαφώτιση γιά τό συνέδριο πρέπει νά εἶναι μόνο *εὐκαιριακή* δουλιά. Ὅλες οἱ ἐπιτροπές πλειοψηφίας πρέπει ἀμέσως νά διακόψουν *πραγματικά* τίς σχέσεις τους μέ τήν ΚΕ, μεταφέροντας ὅλες τίς ἐπαφές τους στήν ΟΕ ἤ στό γραφεῖο πλειοψηφίας. Αὐτή ἡ ΟΕ *πρέπει ἀμέσως* νά βγάλει ἔντυπη ἀγγελία γιά τήν ἵδρυσή της, νά τή δημοσιεύσει ἀμέσως καί ὁπωσδήποτε.

Ἄν δέν ἐξαλείψουμε αὐτές τίς διαφωνίες τῆς πλειοψηφίας πού ἄρχισαν, ἄν δέν συμφωνήσουμε γι' αὐτό καί γραπτά *καί (τό βασικό)* σέ μιά συνάντηση μέ τόν Ραχμέτοφ, τότε ὅλοι ἐμεῖς ἐδῶ *θά σηκώσουμε τά χέρια καί θά ἐγκαταλείψουμε ὅλο τό ἔργο.* Ἄν θέλετε νά δουλέψουμε μαζί, τότε πρέπει νά συμβαδίζουμε καί νά συνεννοούμαστε, νά δροῦμε μέ βάση τή συμφωνία (καί ὄχι ἐνάντια στή συμφωνία καί ὄχι χωρίς συμφωνία), αὐτό ὅμως πού γίνεται εἶναι πραγματικό αἶσχος καί σκάνδαλο: ξεκινήσατε νά βρεῖτε χρήματα γιά τό ὄργανο καί ἀσχοληθήκατε ὁ διάβολος ξέρει μέ τί βρωμοδουλιές.

Αὐτές τίς μέρες θά δημοσιεύσω ἕνα πιό ἔντονο ἄρθρο ἐνάντια στήν ΚΕ. Ἄν δέν διακόψουμε τίς σχέσεις μέ τήν ΚΕ καί μέ τό Συμβούλιο, θά εἴμαστε ἄξιοι μόνο νά μᾶς φτύνουν ὅλοι κατάμουτρα.

Περιμένω ἀπάντηση καί τόν ἐρχομό τοῦ Ραχμέτοφ [307].

Ν. Λένιν

Στάλθηκε ἀπό τό Παρίσι στή Ρωσία

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

307

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΝΩΣΙΑΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΥΚΑΣΟΥ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ

5/XII. Ἀγαπητέ σύντροφε! Πήραμε: 1) τή δήλωση τῶν ἐκλεγμένων ἀπό τούς συνειδητούς ἐργάτες τῆς Ἐπιτρ. Μπακοῦ τοῦ ΣΔΕΚΡ σχετικά μέ τήν ἀναδιοργάνωση τῆς ΕΜπ., 2) τό φυλλάδιο τῶν ἐργατῶν τῆς Μπαλαχάνυ καί τῆς Μπιμπι-Εϊμπάτ τῆς 20 τοῦ Ὀχτώβρη, 3) τό φυλλάδιο τῆς ΕΜπ. «Νέα πολιτική τῆς οὐρᾶς τῆς ἀλεποῦς», 4) Τήν ἀπαραίτητη διευκρίνιση, 5) τή δήλωση τῆς 9/XI. Τήν ἀπόφαση τῆς Ἐπιτροπῆς Μπακοῦ δέν τήν

ἔχουμε, δέν ἔχουμε ἐπίσης τήν ἀπόφαση τῆς συνδιάσκεψης τῶν Ἐπιτροπῶν Καυκάσου, ἡ ὁποία, λένε, μᾶς στάλθηκε.

Σχετικά μέ τή «δήλωση» πρέπει νά σημειώσουμε τά παρακάτω. Ἔγκαιρα (τό καλοκαίρι) πήραμε λεπτομερειακό γράμμα ἀπό τόν ἀντιπρόσωπο τῆς ΚΕ στόν Καύκασο σχετικά μέ τήν ἱστορία μέ τή μειοψηφία. Τό γράμμα αὐτό στάλθηκε ἀμέσως στό ΚΟ, ἔτσι πού τό Συμβούλιο ἤξερε πολύ καλά τή γνώμη του, τήν ἤξερε καί τό μέλος τῆς ΚΕ, ὁ Γκλέμποφ, πού εἶχε πάρει μέρος στήν ἐξέταση τῆς ὑπόθεσης.

Ἡ πλειοψηφία ἐκδίδει τήν μπροσούρα «Τό Συμβούλιο ἐνάντια στό Κόμμα», ὅπου ἀναλυτικά θά ἐξεταστεῖ τό ζήτημα αὐτό μέ βάση τήν κρίση τοῦ ἐκπροσώπου τῆς ΚΕ [308] στόν Καύκασο.

Παρακαλῶ γνωστοποιεῖστε μας τί μέγεθος μπορεῖ νά ἔχουν τά πακέτα πού στέλνονται ἀπό τήν Σοσνοβίτσι. Ἀπαντεῖστε τό γρηγορότερο στό ζήτημα αὐτό.

Τώρα ἀνάμεσα στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα» καί στήν πλειοψηφία γίνονται σφοδρές συζητήσεις γιά τό ζήτημα τῆς καμπάνιας τῶν ζέμστβο. Ἡ Συντακτική ἐπιτροπή δημοσίευσε ἕνα ἀνόητο φυλλάδιο «μόνο γιά τά μέλη τοῦ Κόμματος», ὅπου φοβερά τά μπέρδεψε στό ζήτημα σχετικά μέ τή στάση ἀπέναντι στά μέλη τῶν ζέμστβο. Ὁ Λένιν ἀπάντησε μέ τήν μπροσούρα «Ἡ καμπάνια τῶν ζέμστβο καί τό σχέδιο τῆς «Ἴσκρα»» *. Τό ζήτημα δέν ἔχει τίποτε τό συνωμοτικό, στό μεταξύ ὅμως τό ζήτημα αὐτό εἶναι τόσο σοβαρό πού ἀπαιτεῖ ἀνοιχτή συζήτηση.

Γι' αὐτό τό λόγο ἀπαιτεῖστε ἀναδημοσίευση τοῦ φυλλαδίου τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς γιά τά ζέμστβο ἀνοιχτά γιά ὅλους. Καί νά ἡ κακοήθεια: στήν «Ἴσκρα» γίνεται λόγος γιά ἕνα ζήτημα, ἐνῶ στό φυλλάδιο γιά τά μέλη τοῦ Κόμματος γιά ἄλλο. Τό ζήτημα αὐτό ἀνησυχεῖ ὅλους. Ὁ Πάρβους ἔστειλε γράμμα, μέ τό ὁποῖο τάσσεται ὑπέρ τῆς ἄποψης τοῦ Λένιν καί ἐνάντια στήν ἄποψη τῆς μειοψηφίας. Ἡ μπροσούρα «Ἡ καμπάνια τῶν ζέμστβο καί τό σχέδιο τῆς «Ἴσκρα»» σᾶς στάλθηκε.

Διαβιβάστε στήν Λένοτσκα πώς τό γράμμα της τό πήραμε, ἔπεσε στά χέρια τῆς μειοψηφίας καί μᾶς δόθηκε ἀνοιγμένο. Θά τῆς γράψω αὐτές τίς μέρες, ἔχει πολύ μεγάλη ἀπαισιοδοξία...

Μέ συντροφικούς χαιρετισμούς *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 5 τοῦ Δεκέμβρη 1904
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά σύμφωνα μέ τό ἀντίγραφο πού ἔγραψε ἰδιόχειρα ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια

* Βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 9ος, σελ. 73-96. *Ἡ Σύντ.*

308

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. Μ. ΛΙΤΒΙΝΟΦ

Γιά τόν Παπάσα άπό τόν Λένιν

Ἀγαπητέ φίλε! Σπεύδω νά ἀπαντήσω στό γράμμα Σας πού μοῦ ἄρεσε πάρα πολύ. Ἔχετε χίλιες φορές δίκιο ὅτι πρέπει νά ἐνεργήσουμε ἀποφασιστικά, ἐπαναστατικά καί νά χτυπήσουμε τό σίδερο ὅσο εἶναι ζεστό. Συμφωνῶ ἐπίσης ὅτι πρέπει νά ἑνώνουμε ἀκριβῶς τίς ἐπιτροπές πλειοψηφίας. Ὅτι εἶναι ἀπαραίτητο νά ὑπάρχει κέντρο στή Ρωσία καί ὄργανο ἐδῶ, τώρα τό βλέπουμε ὅλοι. Γιά τό ὄργανο κάναμε ἤδη ὅ,τι μπορούσαμε. Ὁ Ριαντοβόι δουλεύει ὅσο μπορεῖ, βρῆκε συνεργάτες, ἀφοσιώθηκε ὁ ἴδιος ὁλοκληρωτικά καί ψάχνει μέ ὅλες τίς δυνάμεις του νά βρεῖ ἑκατομμυριοῦχο καί ὑπάρχουν ἀρκετές ἐλπίδες νά πετύχει. Τέλος, ἔχετε ἐπίσης χίλιες φορές δίκιο ὅτι πρέπει νά ἐνεργοῦμε ἀνοιχτά. Τό ἐπίμαχο ζήτημα ἀνάμεσά μας ἀφορᾶ μόνο μιά λεπτομέρεια καί χρειάζεται νά τή συζητήσουμε ψύχραιμα καί συγκεκριμένα: νά καλέσουμε συνδιάσκεψη τῶν ἐπιτροπῶν ἤ νά συγκροτήσουμε ἀπευθείας «Γραφεῖο τῶν Ἐπιτροπῶν Πλειοψηφίας» (ὁ τίτλος αὐτός μᾶς ἀρέσει περισσότερο ἀπό τόν τίτλο Ὀργανωτική Ἐπιτροπή, ἄν καί τό θέμα, βέβαια, δέν βρίσκεται στόν τίτλο) μέ τό σκοπό νά ἀναγνωρίσουν τό γραφεῖο αὐτό στήν ἀρχή μερικές καί μετά ὅλες οἱ ἐπιτροπές πλειοψηφίας. Ἐσεῖς προτιμᾶτε τό πρῶτο, ἐμεῖς τό δεύτερο. Ἄς μποροῦσε νά γίνει ἡ συνδιάσκεψη στό ἐξωτερικό κι' ἐγώ θά ἤμουν ὁλοκληρωτικά ὑπέρ αὐτῆς. Στή Ρωσία ὅμως αὐτό θά ἦταν φοβερά ἐπικίνδυνο, θά ἀργοποροῦσε καί θά εἶχε μικρή ἀπόδοση. Στό μεταξύ ἡ Ὀδησσός + τό Νικολάγεφ + τό Αἰκατερινοσλάβ συνεννοήθηκαν ἤδη καί ἀνάθεσαν στούς «22» «νά ὁρίσουν Ὀργανωτική Ἐπιτροπή». Ἐμεῖς ἀπαντήσαμε μέ τή σύσταση νά ὀνομαστεῖ «Γραφεῖο τῶν Ἐπιτροπῶν Πλειοψηφίας» καί ὑποδείξαμε ἑφτά ὑποψήφιους (Ρουσάλκα, Φέλιξ, Ζεμλιάτσκα, Πάβλοβιτς, Γκούσεφ, Ἀλεξέγεφ, Μπαρόν). Γράφουμε γι' αὐτό στήν Ὀδησσό καί στήν Πετρούπολη. Ὁ Ἀλεξέγεφ ξεκίνησε νά ἔρθει σέ Σᾶς. Δέν θά ἦταν καλύτερο νά γίνουν ἐκλογές τῶν ὑποψηφίων μέσω Ρίγας, Πετρούπολης + Μόσχας καί στή συνέχεια νά *δημοσιεύσετε* ἀμέσως τό γεγονός αὐτό (στέλνουμε σχέδιο ἀνακοίνωσης *), μετά νά πεταχτεῖτε στήν Βόρεια Ἐπιτροπή, στόν Καύκασο, στό Σαράτοφ καί στό Νίζνι κτλ., ζητώντας ἀπ' αὐτούς νά προσχωρήσουν καί νά συμπληρώσετε τό

* Βλ. Β. Ι. Λένιν. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 9ος, σελ. 64-68. *Ἡ Σύντ.*

γραφεῖο ὅσο μπορεῖ πιό φιλελεύθερα μέ δυό καί περισσότερους ἀντιπροσώπους *τους* (ἄν καί αὐτό δέν εἶναι καί πολύ πιθανό, ὅτι δηλ. οἱ ἐπιτροπές πού θά προσχωρήσουν, θά ζητήσουν νά γίνουν περισσότερες συμπληρώσεις στή σύνθεση τοῦ γραφείου). Δέν μπορῶ καθόλου νά φανταστῶ ὅτι θά συναντήσουμε δυσκολίες ἐξαιτίας τῆς σύνθεσης τοῦ γραφείου.

Τά ὀφέλη ἀπ' αὐτό τόν τρόπο εἶναι ἡ ταχύτητα, ἡ φτήνια, ἡ ἀσφάλεια. Τά ὀφέλη εἶναι πολύ σημαντικά, γιατί τώρα ἡ ταχύτητα εἶναι τό πᾶν. Τό γραφεῖο θά εἶναι τό ἐπίσημο ὄργανο τῆς συνένωσης τῶν ἐπιτροπῶν καί στήν πραγματικότητα θά ἀντικαταστήσει ὁλοκληρωτικά τήν ΚΕ σέ περίπτωση διάσπασης. Ἡ σύνθεση τῆς φιλολογικῆς ὁμάδας γιά τό μελλοντικό μας ΚΟ ἔχει ἐπίσης καθοριστεῖ ὁλοκληρωτικά (πέντε ἤ ἕξι ἄτομα: ὁ Ριαντοβόι, ὁ Γκαλέρκα, ἐγώ, ὁ Σβάρτς + ὁ *Λουνατσάρσκι* + ἴσως καί ὁ *Μπαζάροφ*). Καταπιαστεῖτε μέ τίς μεταφορές καί μάλιστα πιό δραστήρια. Ἐμεῖς ἐδῶ προσανατολίσαμε ἕναν πρώην μπουντιστή, πού δούλεψε πάρα πολύ σέ δυό σύνορα: ὑπόσχεται μέ 200-300 ρούβλια τό μήνα νά ὀργανώσει τήν ὑπόθεση. Περιμένουμε μόνο χρήματα καί μετά θά τόν συνδέσουμε μαζί Σας.

Τό ἀρνητικό σημεῖο τοῦ τρόπου σας εἶναι ἡ βραδύτητα. Νομίζω ὅτι εἶναι ἐντελῶς ἀνώφελο νά στέλνετε τελεσίγραφα στήν ΚΕ καί στό Συμβούλιο. Ἡ ΚΕ ὑποκρίνεται καί τώρα δέν ἀμφιβάλλω καθόλου ὅτι αὐτοί πουλήθηκαν τελείως στή μειοψηφία καί προχωροῦν ὁλοκληρωτικά καί ὁπωσδήποτε στήν παραποίηση τοῦ συνεδρίου. Δέν πρέπει νά ἔχετε αὐταπάτες. Τώρα πού ὅλα τά κέντρα βρίσκονται στά χέρια τους, διαθέτουν χίλιους δυό τρόπους νά παραποιοῦν τό συνέδριο καί *ἄρχισαν ἤδη αὐτή τή δουλιά*. Θά τό ἀποδείξουμε αὐτό μέ τόν Τύπο, ἀναλύοντας τίς ἀποφάσεις τοῦ Συμβουλίου (ἀρ. φύλ. 73 καί 74 τῆς «Ἴσκρα», παράρτημα). Ἐμεῖς φυσικά εἴμαστε καί θά εἴμαστε ὑπέρ τοῦ συνεδρίου, πρέπει ὅμως νά διαλαλοῦμε παντοῦ ὅτι αὐτοί παραποιοῦν πιά τό συνέδριο καί ὅτι ἐμεῖς θά ξεσκεπάσουμε τήν παραποίηση. Ἐγώ τώρα στήν πραγματικότητα δίνω τήν ἔνατη θέση στό συνέδριο καί τήν πρώτη στό ὄργανο καί στό ρωσικό κέντρο. Εἶναι γελοῖο ἀκόμη καί νά μιλᾶμε γιά ἔλλειψη νομιμοφροσύνης, ἐφόσον μᾶς ἔσπρωξαν σ' αὐτό ἀνοιχτά, ὅταν ἦρθαν σέ συναλλαγή μέ τή μειοψηφία. Εἶναι ψέμα ὅτι ἡ μυστική ὀργάνωση τῆς μειοψηφίας διαλύθηκε· ὄχι, στή μυστική αὐτή ὀργάνωση μπῆκαν τά τρία μέλη τῆς ΚΕ, αὐτό εἶναι ὅλο. Τώρα καί τά τρία κέντρα ἀποτελοῦν μιά μυστική ὀργάνωση ἐνάντια στό Κόμμα. Μόνο οἱ βλάκες δέν τό βλέπουν αὐτό. Ὀφείλουμε νά ἀπαντήσουμε μέ ἀνοιχτή ὀργάνωση καί νά ξεσκεπάσουμε τή συνωμοσία τους.

Σᾶς παρακαλῶ, νά δυναμώνετε σέ ὅλους τήν πίστη ἀπέναντι στήν

ὀργάνωσή μας καί στό μελλοντικό ὄργανο. Χρειάζεται μόνο νά κάνουμε λίγη ὑπομονή ἀκόμη, ὥσπου νά τελειώσει τή δουλιά του ὁ *Ριαντοβόι*. Συγκεντρῶστε καί στεῖλτε ἀνταποκρίσεις (*πάντα* μέ τή σημείωση: γιά τόν Λένιν) καί ὕλη, *ἰδιαίτερα* ἀπό τούς ἐργάτες. Διαφωνοῦμε μαζί σας σέ μιά λεπτομέρεια, γιατί ἐγώ βέβαια θά ἤμουν πάρα πολύ εὐτυχής, ἄν γινόταν ἡ συνδιάσκεψη. Ὅμως, μά τήν ἀλήθεια, δέν ἀξίζει τόν κόπο· εἶναι πολύ καλύτερα νά ἐμφανιστεῖτε εὐθύς ἀμέσως μέ ἀνακοίνωση ἀπομέρους τοῦ γραφείου, γιατί σχετικά μέ τή σύνθεση τοῦ προσωπικοῦ του θά συμφωνήσουμε εὔκολα, καί πάνω σ' αὐτό οἱ προστριβές εἶναι ἀπίθανες. Καί μόλις τό γραφεῖο κάνει τήν ἐμφάνισή του θά τό ἀναγνωρίσουν γρήγορα καί αὐτό θά ἀρχίσει νά μιλάει ἐξονόματος ὅλων τῶν ἐπιτροπῶν. Σκεφτεῖτε λοιπόν πάνω σ' αὐτό ἀκόμη μιά φορά πολύ καλά καί ἀπαντεῖστε τό γρηγορότερο.

Γράφτηκε στίς 8 τοῦ Δεκέμβρη 1904
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στή Ρωσία

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1926 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. V

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

309

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ρ. Σ. ΖΕΜΛΙΑΤΣΚΑ

Πρός τή Ζεμλιάτσκα ἀπό τόν Σταρίκ

10. XII. 04.

Τώρα μόλις γύρισα ἀπό τό ταξίδι πού ἔκανα γιά διαλέξεις καί πῆρα τό γράμμα Σας ἀρ. 1. Μίλησα μέ τή Ρουσάλκα. Πήρατε τό ἐπιτιμητικό γράμμα μου (πού στάλθηκε καί στόν Παπάσα καί στόν Σισόικα *); Σχετικά μέ τή σύνθεση τῆς ΟΕ, βέβαια ἀποδέχομαι τή γενική ἀπόφαση. Κατά τή γνώμη μου, πρέπει νά μήν ἀπασχολεῖτε μέ δουλιά τόν Ριαντοβόι, ἀλλά νά τόν στείλετε ἀμέσως ἐδῶ. Στή συνέχεια νά ὀργανώσετε ὁπωσδήποτε μιά ἰδιαίτερη ὁμάδα (ἤ νά συμπληρώσετε τήν ΟΕ) γιά νά ἐπισκέπτεται κανονικά τίς ἐπιτροπές καί νά κρατάει ὅλες τίς ἐπαφές μαζί τους. Γενικά οἱ ἐπαφές μας μέ τίς ἐπιτροπές καί μέ τή Ρωσία εἶναι ἀκόμη πάρα πολύ ἀνεπαρκεῖς καί πρέπει νά καταβάλετε ὅλες τίς προσπάθειες γιά νά αὐξηθεῖ ἡ ἀποστολή ἀνταποκρίσεων καί ἡ ἁπλή συντροφική ἀλληλογραφία. Γιατί δέν μᾶς συνδέετε μέ τή Βόρεια Ἐπιτροπή; μέ τούς τυπογράφους τῆς Μόσχας (πολύ σημαντικό!); Μέ τό Ριάχοβσκι; Μέ τήν Τούλα; Μέ τό Νίζνι; Νά τό κάνετε αὐτό ἀμέσως. Στή συνέχεια, γιατί οἱ ἐπιτροπές δέν *μᾶς* στέλνουν ἐπαναληπτικές

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 413-415. *Ἡ Σύντ.*

ἀποφάσεις γιά τό συνέδριο; Αὐτό εἶναι ἀπαραίτητο. Φοβᾶμαι πολύ, ὅτι εἶστε ὑπερβολικά αἰσιόδοξος σχετικά μέ τό συνέδριο καί μέ τήν ΚΕ: ἀπό τήν μπροσούρα τό «Συμβούλιο ἐνάντια στό Κόμμα» (κυκλοφόρησε ἤδη) θά δεῖτε ὅτι αὐτοί εἶναι πρόθυμοι νά τά κάνουν ὅλα, ἀκόμη καί τεχνάσματα ὁ διάβολος ξέρει ποιά γιά νά τορπιλίσουν τό συνέδριο. Κατά τή γνώμη μου, τό γεγονός ὅτι ἡ ΟΕ δέν βγάζει ἔντυπη ἀγγελία εἶναι κατάφωρο λάθος, 1-ο, ἡ ἀγγελία εἶναι ἀπαραίτητη γιά νά ἀντιτάξουμε τό δικό μας ἀνοιχτό τρόπο δράσης στή μυστική ὀργάνωση τῆς μειοψηφίας. Διαφορετικά ἡ ΚΕ ὁπωσδήποτε θά σᾶς πιάσει, θά ἐκμεταλλευτεῖ τά τελεσίγραφα τοῦ Σισόικα καί θά δηλώσει ὅτι ἔχετε «μυστική» ὀργάνωση: αὐτό θά εἶναι αἶσχος γιά τήν πλειοψηφία καί σεῖς θά εὐθύνεστε ὁλοκληρωτικά γιά τό αἶσχος αὐτό. 2-ο, ἡ ἔντυπη ἀγγελία εἶναι ἀπαραίτητη γιά νά πληροφορηθεῖ ἡ μάζα τῶν κομματικῶν στελεχῶν ὅτι ὑπάρχει νέο κέντρο. Ὅσα γράμματα καί ἄν γράψετε, ποτέ δέν θά τό πετύχετε αὐτό ἔστω καί κατά προσέγγιση. 3-ο, ἡ δήλωση γιά τήν ἕνωση τῶν ἐπιτροπῶν πλειοψηφίας θά ἔχει τεράστια ἠθική σημασία γιά νά ἡσυχάσει καί νά πάρει θάρος ἡ ἀπογοητευμένη (ἰδιαίτερα ἐδῶ στό ἐξωτερικό) πλειοψηφία. Ἄν τό παραμελήσετε αὐτό, θά εἶναι τό μεγαλύτερο πολιτικό λάθος. Γι' αὐτό ἐπιμένω ξανά καί ξανά νά ἐκδόσει τό γραφεῖο τῆς πλειοψηφίας (εἴτε ἡ ΟΕ τῆς πλειοψηφίας τῶν ἐπιτροπῶν) ἀμέσως μετά τή Βόρεια συνδιάσκεψη ἔντυπη δήλωση καί νά ἀναφέρει ὅτι συμφώνησαν καί ἔδοσαν *ἄμεση ἐντολή* οἱ ἐπιτροπές Ὀδησσοῦ, Αἰκατερινοσλάβ, Νικολάγεφ, οἱ 4 ἐπιτροπές τοῦ Καυκάσου, Ρίγας, Πετρούπολης, Μόσχας, Τβέρ, ἡ Βόρεια ἐπιτροπή κτλ. (ἴσως καί Τούλας + Νίζνι Νόβγκοροντ), δηλ. 12-14 ἐπιτροπές. Αὐτό ὄχι μόνο δέν θά παραβλάψει τήν ὑπόθεση τῆς πάλης γιά τό συνέδριο, ἀλλά καί θά βοηθήσει πάρα πολύ. Ἀπαντεῖστε μου ἀμέσως, συμφωνεῖτε ἤ ὄχι. Σχετικά μέ τήν καμπάνια τῶν ζέμστβο σᾶς συνιστῶ ἐπίμονα νά ἐκδόσετε στή Ρωσία ἀμέσως καί ἀνοιχτά (χωρίς τόν ἀνόητο τίτλο «γιά τά μέλη τοῦ Κόμματος») καί τήν μπροσούρα μου * καί τό γράμμα πρός τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα». Ἴσως νά γράψω καί μιά ἄλλη μπροσουρίτσα, ἀλλά ἡ πολεμική ἐνάντια στήν «Ἴσκρα» πρέπει ἀπαραίτητα νά ἐπανεκδοθεῖ. Τέλος, ἰδιαίτερα σημαντικό καί ἐπεῖγον εἶναι τοῦτο: μπορῶ νά ὑπογράψω τήν ἐδῶ διακήρυξη γιά τό καινούργιο ὄργανο ** ἐξονόματος τῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς τῶν

---

* Βλ. «Ἡ καμπάνια τῶν ζέμστβο καί τό σχέδιο τῆς «Ἴσκρα»». (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 9ος, σελ. 73-96). *Ἡ Σύντ.*

** Βλ. «Γράμμα πρός τούς συντρόφους» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 9ος, σελ. 101-107). *Ἡ Σύντ.*

ἐπιτροπῶν πλειοψηφίας (ἤ καλύτερα τοῦ Γραφείου τῶν Ἐπιτροπῶν Πλειοψηφίας); Μπορῶ νά ἐμφανίζομαι ἐδῶ ἐξονόματος τοῦ γραφείου; Νά ὀνομάζω τό *γραφεῖο* ἐκδότη καινούργιου ὀργάνου καί ὀργανωτή τῆς συντακτικῆς ὁμάδας; Αὐτό εἶναι ἐξαιρετικά ἀπαραίτητο καί ἐπεῖγον. Ἀπαντεῖστε ἀμέσως, ἀφοῦ συναντηθεῖτε μέ τόν Ριαντοβόι, στόν ὁποῖο νά πεῖτε καί νά ἐπαναλάβετε ὅτι ὀφείλει νά ξεκινήσει ἀμέσως, τώρα, χωρίς ἀναβολές, ἄν δέν θέλει νά χαθεῖ ὁ ἴδιος καί νά ζημιώσει πάρα πολύ τήν ὑπόθεση. Στό ἐξωτερικό παντοῦ φλυαροῦν σέ ἀφάνταστο βαθμό: τά ἄκουσα ὁ ἴδιος ὅταν βρισκόμουν γιά διαλέξεις στό Παρίσι, στή Ζυρίχη κτλ. Τελευταία προειδοποίηση: ἤ θά τό σκάσει πρός τά δῶ ἀμέσως, ἤ θά χαθεῖ καί θά ρίξει πίσω γιά ὁλόκληρο χρόνο τήν ὑπόθεσή μας. Δέν ἀναλαμβάνω, οὔτε θά ἀναλάβω νά στείλω σέ κανέναν ὁποιοδήποτε τελεσίγραφο σχετικά μέ τό συνέδριο, γιατί αὐτό θά προκαλέσει μόνο εἰρωνεῖες καί ἐμπαιγμούς. Δέν χρειάζεται νά παίζουμε κωμωδίες. Ἡ θέση μας θά εἶναι δέκα φορές πιό καθαρή καί πιό καλή, ἄν ἐνεργήσουμε ἀνοιχτά ἀπομέρους τοῦ γραφείου πλειοψηφίας καί ἄν πάρουμε ἀνοιχτή θέση ὑπέρ τοῦ συνεδρίου, παρά ἄν ἐνεργήσουμε μέ κάποιες παρασκηνιακές ἀνόητες διαπραγματεύσεις, πού στήν καλύτερη περίπτωση θά ἀποτελέσουν μόνο τήν ἀφορμή γιά νά κωλυσιεργήσουν τήν ὑπόθεση καί νά ἀρχίσουν νέες ραδιουργίες οἱ Γκλέμποφ, Κονιάγκιν, Νικίτιτς καί τά ἄλλα καθάρματα. Ἐδῶ ὅλη ἡ πλειοψηφία ἀνησυχεῖ, βασανίζεται καί διψάει νά ἐκδοθεῖ ὄργανο, τό ζητάει παντοῦ. Δέν εἶναι σωστό νά τό ἐκδόσουμε χωρίς νά ἔχουμε ἄμεση ἐντολή τοῦ γραφείου, πρέπει ὅμως νά τό ἐκδόσουμε. Παίρνουμε ὅλα τά μέτρα γιά νά ἐξοικονομήσουμε χρήματα καί ἐλπίζουμε νά ἐξοικονομήσουμε: ἐξοικονομεῖστε καί σεῖς. Μά τήν ἀλήθεια, στεῖλτε τό γρηγορότερο ἐξουσιοδότηση νά τό ἐκδόσουμε ἐξονόματος τοῦ γραφείου καί νά τυπώσετε στή Ρωσία προκήρυξη σχετικά μ' αὐτό.

Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στή Ρωσία

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

310

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. ΝΤ. ΛΕΪΤΕΪΖΕΝ

12/XII. 04.

Ἀγαπητέ Λέιτεϊζεν! Σήμερα τελικά, *πρακτικά* λύσαμε τό ζήτημα τοῦ ὀργάνου. Σκεπτόμαστε νά ἀρχίσουμε τήν ἔκδοση ἀπό τίς 1-10 τοῦ Γενάρη· σχῆμα τό μισό τῆς παλιᾶς «Ἴσκρα» (σάν τό «Ὀσβομποζντέ-

νιγε»)· ὄγκος 100 χιλιάδες γράμματα δηλαδή γύρω στίς 4 σελίδες τῆς παλιᾶς «Ἴσκρα». Ἔκδοση — δεκαπενθήμερη καί καλύτερα ἑβδομαδιαία [309].

Θά στοιχίζει αὐτό γύρω στά 400 frs γιά τό κάθε φύλλο. Ὑπάρχουν χρήματα γιά *ἕνα* φύλλο, γιά παραπέρα μόνο *ὑποσχέσεις*... Εἶναι λιγοστά αὐτά, καί τόν πρῶτο καιρό εἶναι ἰδιαίτερα δύσκολο νά κρατηθοῦμε. Γι' αὐτό τό λόγο θυμήθηκα τήν πρότασή Σας καί ἀπευθύνομαι πρός Ἐσᾶς: συζητεῖστε τό ζήτημα πιό προσεκτικά καί γράψτε μέ τί ποσό θά μπορούσατε νά μᾶς βοηθήσετε: ἐμεῖς στήν ἀνάγκη θά ὑπολογίζουμε σέ Σᾶς (ἐκτός ἀπό ὑποσχέσεις γιά ἕνα «μεγάλο ποσό» ἀπό τή Ρωσία, ἔχουμε καί ἐδῶ μερικές «προβλέψεις» γιά ἀρκετές ἑκατοντάδες frs, ναί, ἐκτός ἀπ' αὐτό, μέχρι τώρα βγαίνανε ἀπό τήν μπροσούρα καναδυό χιλιάδες φράγκα τούς τελευταίους τρεῖς-τέσσερις μῆνες). Καλά θά ἦταν νά μάθουμε τί ποσό μποροῦμε *στήν ἔσχατη ἀνάγκη* νά πάρουμε ἀπό Σᾶς σίγουρα, ὅταν δέν ὑπάρχει δυνατότητα νά ἐξασφαλιστεῖ ἀπό ἀλλοῦ τίποτε καί θά κινδυνεύει τό ὄργανο νά σβήσει.

Μετά, σχετικά μέ τή συνεργασία. Ὑπολογίζουμε σέ Σᾶς, σάν σέ μόνιμο ἀνταποκριτή γιά τό γαλλικό κίνημα. Μιά φορά τό δεκαπενθήμερο θά πρέπει νά βάζουμε 8-12 χιλιάδες γράμματα γιά τό γαλλικό σοσιαλιστικό καί τό ἐργατικό κίνημα etc. *Νά μᾶς στείλετε γιά τήν 1η τοῦ Γενάρη ὁπωσδήποτε.*

Παρακάτω. Μιά πού Ἐσεῖς au courant * τῆς πολιτικῆς ζωῆς στή Γαλλία (ὅπως Ἐσεῖς μοῦ λέγατε) καί ἔχετε τή δυνατότητα νά παρακολουθεῖτε τό νέο ἔντυπο ὑλικό μερικές φορές καλύτερα ἀπ' ὅ,τι στό Παρίσι, τότε ἴσως Ἐσεῖς θά μπορούσατε νά μᾶς ὑποδείχνατε, καί κάπου-κάπου νά βρίσκατε καί νά μᾶς στέλνατε, πότε-πότε νά σχολιάζατε etc., ἐνδιαφέροντα καινούργια βιβλία, ἄρθρα καί σημειώματα περιοδικῶν καί τά λοιπά. Τώρα πραγματικά ὁ Τύπος τοῦ ἐξωτερικοῦ δίνει *πολλά* γιά τή Ρωσία. Ἐμεῖς ποτέ δέν θά μάθουμε πολλά, δέν θά ἀκούσουμε, ἐνῶ Ἐσεῖς βλέπετε πολύ περισσότερες ἐφημερίδες, περιοδικά, βιβλία. Γιά παράδειγμα, πρίν ἀπό λίγο καιρό διάβασα γιά τό βιβλίο «Rouble et roublards» ** ἑνός γάλλου ἀνταποκριτῆ πού τόσκασε ἀπό τή Ρωσία μέ τόν πόλεμο. Θά ἦταν πολύ σημαντικό γιά τήν ἐφημερίδα νά παρακολουθοῦνται αὐτές οἱ ἐκδόσεις καί νά *γράφονται*

* — εἶστε γνώστης. *Ἡ Σύντ.*

** — «Τό ρούβλι καί οἱ ἀετονύχηδες». Ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου εἶναι λογοπαίγνιο ἀπό ὁμόηχες γαλλικές λέξεις πού δέν μπορεῖ νά μεταφραστεῖ. *Ἡ Σύντ.*

σχετικά ἄρθρα γι' αὐτές. Παρακαλῶ νά δόσετε μεγάλη προσοχή σ' αὐτό καί νά μᾶς βοηθᾶτε μέ *ὁλόπλευρη* συγγραφική συνεργασία. Νά μᾶς ὑποδείχνετε ἐπίσης τίς ἐνδιαφέρουσες νέες ἐκδόσεις καί νά μᾶς στέλνετε, ἀπό τίς *σοσιαλιστικές* ἐφημερίδες καί περιοδικά γιά μεταφράσεις στήν ἐφημερίδα, ἕτοιμα ἀποσπάσματα etc. Ἀφοῦ ἐσεῖς παρακολουθεῖτε, προφανῶς, σχεδόν ὅλο τό γαλλικό (*καί τό βελγικό;* *) σοσιαλιστικό Τύπο;

Ἔτσι λοιπόν, πάρτε ὑπόψη Σας ὅτι ἐμεῖς ὑπολογίζουμε σέ Σᾶς μέ τόν *πιό σοβαρό τρόπο.*

Νά ἔρθετε ὁπωσδήποτε ἐδῶ τά Χριστούγεννα. Θά ἦταν ἐξαιρετικά σημαντικό νά κουβεντιάζαμε ἐλεύθερα, ἐπισταμένα, συγκεκριμένα.

Δέν γράψατε μήπως στόν Πλεχάνοφ γιά τίς «ζεμσκικές» ἀπόψεις τῆς νέας «Ἴσκρα»; Τί ἀνόητο τό γράμμα τους, ἔτσι δέν εἶναι [310]; Καί ὁ Σταροβέρ στό φύλ. ἀρ. 78, μά αὐτό εἶναι ὑπέροχο.

Δικός Σας *Ν. Λένιν*

Καί μέ τήν εὐκαιρία. Δέν μπορεῖτε νά μοῦ στείλετε ὑλικό γιά τή διάψευση τῆς παραπομπῆς τοῦ Σταροβέρ στόν Clémenceau. Πραγματικά ἡ παραπομπή δέν εἶναι σωστή [311]. Παρακαλῶ, στεῖλτε, προσπαθεῖστε νά βρεῖτε. Θά ἦταν ἕνα καλό μάθημα, ἄν γινόταν ἡ διάψευση μέ βάση τά στοιχεῖα.

Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε στίς 21 τοῦ Ἀπρίλη τοῦ 1963 στήν ἐφημερίδα «Μοσκόβσκαγια Πράβντα», ἀρ. φύλ. 95

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

311

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ρ. Σ. ΖΕΜΛΙΑΤΣΚΑ

Ἀπάντηση

13. XII.

Πήραμε τό 2-ο γράμμα. Τό 1-ο δέν ἔφτασε. Σᾶς συγχαίρουμε γιά τήν ἐπιτυχημένη ἔναρξη τῆς πορείας στόν Μπούκβα καί παρακαλοῦμε νά τή φέρετε σέ πέρας. Τό ὄργανο τακτοποιήθηκε. Σκεπτόμαστε νά τό κυκλοφορήσουμε τό Γενάρη. (**Ἔχουμε ἀπόλυτη ἀνάγκη ἀπό χρήματα.** Πάρτε ἀμέσως ὅλα τά

* Στό Βέλγιο δέν ἔχουμε ἀνταποκριτή. Θά καταπιαστεῖτε Ἐσεῖς ἤ θά μπορέσετε νά μᾶς ὑποδείξετε ἄλλον;

μέτρα, γιά νά ἀποσταλοῦν τουλάχιστο 1-2 χιλιάδες ρούβλια, ἀλλιῶς εἴμαστε κρεμασμένοι στόν ἀέρα καί ἐνεργοῦμε πέρα γιά πέρα στά κουτουρού). Ἀπαντεῖστε ἀμέσως: 1) πότε θά δεῖτε τόν Μπούκβα καί πότε ἐλπίζετε τελικά νά ξεκαθαρίσετε τήν ὑπόθεση, 2) πόσα ἀκριβῶς ὑποσχέθηκε νά δίνει τό μήνα ὁ Μπούκβα; 3) μιλήσατε μήπως στόν Μπούκβα γιά τόν **Σισόικα** καί τί ἀκριβῶς; 4) τί χαρακτήρα ἔπρεπε νά ἔχει ἡ συνάντηση τοῦ Μπούκβα μέ τόν **Τσαρούσνικοφ** (τή συζήτηση μήπως μέ τόν Σισόικα; τή γνωριμία γενικά; ἤ τή διαβίβαση τοῦ ποσοῦ;); Ἄν ἔγινε ἡ συνάντηση αὐτή καί πότε θά μάθετε γιά τά ἀποτελέσματα;

Γράφτηκε στίς 13 τοῦ Δεκέμβρη 1904
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στή Ρωσία

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά
σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

312

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΝΩΣΙΑΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΥΚΑΣΟΥ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ

Πρός τήν Ἕνωση Καυκάσου ἀπό τόν Λένιν

Ἀγαπητοί σύντροφοι! Μόλις τώρα πήραμε τίς ἀποφάσεις τῆς συνδιάσκεψής σας [312]. Στεῖλτε μας μιά φορά ἀκόμη ὁπωσδήποτε ἕνα ἀντίγραφο πιό φροντισμένο — πολλά πράγματα δέν τά καταλάβαμε. Νά ἐφαρμόσετε ἀπαραίτητα καί τό γρηγορότερο τό θαυμάσιο σχέδιό σας — νά στείλετε ἐδῶ ειδικό ἀντιπρόσωπό σας. Χωρίς αὐτό εἶναι πραγματικά πολύ δύσκολο, σχεδόν ἀδύνατο νά συνεννοηθοῦμε, νά ἐξαλείψουμε τίς ἀμοιβαῖες παρεξηγήσεις. Καί ὅμως σήμερα αὐτό εἶναι ἐξαιρετικά ἀπαραίτητο.

Ἐσεῖς ἀκόμη δέν ξέρετε καθόλου ὅλα τά ντοκουμέντα καί ὅλες τίς βρωμιές τοῦ Συμβουλίου καί τῆς ΚΕ. Δέν ὑπάρχει οὔτε ἡ παραμικρότερη ἀμφιβολία ὅτι αὐτοί τορπίλισαν ἤδη τό 3ο συνέδριο καί τώρα θά διασπάσουν ὅλες τίς ἐπιτροπές. Πρέπει ἀμέσως 1) νά συγκροτήσετε Γραφεῖο τῶν Ἐπιτροπῶν Πλειοψηφίας, 2) νά δόσετε σ' αὐτό ὅλες τίς ὑποθέσεις πού ἀφοροῦν τό συνέδριο καί ὅλη τήν καθοδήγηση τῶν ἐπιτροπῶν, 3) νά ὑποστηρίξετε τό ὄργανό μας «Βπεριόντ», 4) νά δημοσιεύσετε τίς ἀποφάσεις σας (μᾶς ἐξουσιοδοτεῖτε γι' αὐτό;) καί τήν ἀνακοίνωση γιά τό γραφεῖο.

Σᾶς παρακαλῶ, ἀπαντεῖστε τό γρηγορότερο.

Δικός Σας *Λένιν*

Δέν καταλαβαίνουμε τί στάση κρατάει τό γραφεῖο σας (τοῦ Καυκάσου) ἀπέναντι στό πανρωσικό Γραφεῖο τῶν Ἐπιτροπῶν Πλειοψηφίας. Γράψτε τό γρηγορότερο καί τό καλύτερο εἶναι νά στείλετε ἀντιπρόσωπο.

Γράφτηκε ἀργότερα ἀπό τίς 12 τοῦ Δεκέμβρη 1904
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1926 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. V

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

313

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Λ. ΜΠ. ΚΑΜΕΝΕΦ

Μέσω τοῦ ἑνωσιακοῦ Συμβουλίου Καυκάσου

Πρός τόν Γιούρι

Ἀγαπητέ σύντροφε! Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ γιά τό γράμμα Σας καί τήν *ἀρχή* (τό τέλος ἀκόμη δέν ἔφτασε) τοῦ ἄρθρου: «Ἡ πολεμική καμπάνια τῆς «Ἴσκρα»». Ἐμεῖς ἐδῶ τόσο ἀραιά παίρνουμε νέα ἀπό τή Ρωσία, τόσο ἀραιά μᾶς γράφουν «ὄχι ἀπό ὑποχρέωση», ἀλλά γιά ἀνταλλαγή γνωμῶν, ὥστε τό γράμμα Σας μέ χαροποίησε ἰδιαίτερα. Σᾶς παρακαλῶ γράφετε πιό συχνά καί πάρτε πιό ἐνεργό μέρος στό νέο μας ὄργανο, πού θά ἀρχίσουμε νά τό ἐκδίδουμε στό πιό κοντινό μέλλον (διεξοδικό γράμμα γιά τό ὄργανο στέλνουμε στήν Ἕνωση Καυκάσου μέ τήν παράκληση νά τό διαβιβάσουν καί σέ Σᾶς *. Ζητεῖστε τό γράμμα αὐτό καί ἐνημερῶστε μέ τό περιεχόμενό του ὅσο μπορεῖτε περισσότερους συντρόφους, πού τάσσονται μέ τίς ἀπόψεις τῆς πλειοψηφίας). Νομίζω ὅτι τό ἄρθρο Σας χωρίς ἀμφιβολία δείχνει τίς συγγραφικές ἱκανότητές Σας καί Σᾶς παρακαλῶ πού νά μήν ἐγκαταλείψετε τή συγγραφική δουλιά. Μάλιστα εἶναι πολύ ἐνδεχόμενο ὅτι καί αὐτό τό ἄρθρο θά μποροῦσε νά προσαρμοστεῖ καί νά τροποποιηθεῖ γιά δημοσίευση (μέ τήν τωρινή του μορφή, ὅπως καί Σεῖς οἱ ἴδιοι τό παρατηρήσατε, ἔχει κάπως παλιώσει). Προσπαθεῖστε νά ἀπαντήσετε ὅσο μπορεῖτε πιό γρήγορα στό γράμμα αὐτό καί νά ἀποκτήσετε μέ μᾶς *ἄμεσες* ἐπαφές μέ γράμματά Σας, μέ πολύ τακτική ἀλληλογραφία. Αὐτό εἶναι ἐξαιρετικά ἀναγκαῖο, γιατί

* Βλ. Β. Ι. Λένιν. «Γράμμα πρός τούς συντρόφους» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 9ος, σελ. 101-107). *Ἡ Σύντ.*

εἶναι πενιχρή ἡ συγγραφική συνεργασία ἀπό τή Ρωσία. Γράψτε καί γιά τά τοπικά προβλήματα. Τί ἔντυπο ὑλικό τῆς πλειοψηφίας ἔχετε δεῖ;

Μέ συντροφικούς χαιρετισμούς. *Λένιν*

Γράφτηκε στίς 14 τοῦ Δεκέμβρη 1904
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στόν Καύκασο

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1926 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. V

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

314

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΝΩΣΙΑΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΥΚΑΣΟΥ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ

'Αγαπητοί σύντροφοι! Πῆρα τό γράμμα Σας σχετικά μέ τήν ἐφημερίδα «Μπορμπά Προλεταριάτα» [313]. Θά προσπαθήσω νά γράψω καί θά στείλω στούς συντρόφους τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς. Τώρα εἶμαι πολύ ἀπασχολημένος μέ τή δουλιά γιά τό καινούργιο ὄργανο. Σᾶς στείλαμε ἤδη λεπτομερειακό γράμμα σχετικά μ' αὐτό *. 'Απαντεῖστε τό γρηγορότερο καί στεῖλτε Σᾶς παρακαλῶ περισσότερες, περισσότερες καί ἀκόμη μιά φορά περισσότερες ἐργατικές ἀνταποκρίσεις. Τώρα ἡ ἐπιτυχία τοῦ ὀργάνου ἐξαρτᾶται ἰδιαίτερα ἀπό Σᾶς, γιατί ἡ ἀρχή εἶναι πολύ δύσκολη.

Δικός Σας *Ν. Λένιν*

Γράφτηκε στίς 20 τοῦ Δεκέμβρη 1904
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

315

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΒΕΡ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ

20/XII. 'Αγαπητοί σύντροφοι! Τό γράμμα Σας τό πήραμε. Τό ποίημα τοῦ Ναντσόν «Τά τραγούδια τοῦ Μεφιστοφελῆ» **. Σᾶς στείλαμε ἄμεσα μόνο δυό γράμματα, ἐνῶ 'Εσεῖς μᾶς κάνετε γνωστό ὅτι πήρατε 3... Γιατί δέν ἀπαντᾶτε τίποτε σχετικά μέ τήν

* Βλ. Β. Ι. Λένιν. Ἅπαντα 5η ἔκδ., τόμ. 9ος, σελ. 101-107. *Ἡ Σύντ.*

** Κρυπτογραφικό κλειδί πού χρησιμοποιοῦσαν γιά τό διάβασμα τοῦ γράμματος. *Ἡ Σύντ.*

καμπάνια τῶν ζέμστβο καί δέν γράφετε τίποτε γιά τίς τοπικές ὑποθέσεις. Οἱ συμφιλιωτιστές ἰσχυρίζονται πώς ἡ Ἐπιτροπή Τβέρ κλίνει πρός τήν πλευρά τους καί σάν ἀπόδειξη χρησιμοποιοῦν τήν ἀνταπόκρισή Σας πού δημοσιεύεται στήν «Ἴσκρα» ἀρ. φύλ. 79 μέ τήν ὑπογραφή: «Ἐπιτροπή Τβέρ». Μέ ἕναν σύντροφο Σᾶς στείλαμε γράμμα μας μέ τήν ἀνακοίνωση γιά τήν ἔκδοση τῆς νέας ἐφημερίδας τῆς πλειοψηφίας «Βπεριόντ». Ἐκεῖ λεπτομερειακά διευκρινίζουμε τί μᾶς ἀνάγκασε νά προβοῦμε στήν ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας, ἐξηγοῦμε τά καθήκοντά της καί τά λοιπά. Πληροφορεῖστε μας, ἄν πήρατε τό λεπτομερειακό αὐτό γράμμα μας, γράψτε τή γνώμη σας σχετικά μ' αὐτό. Μά τήν ἀλήθεια, γράψτε γιά τήν κατάσταση πραγμάτων, γιά τήν τοπική δουλιά. Ἀγνοοῦμε ἐντελῶς, πῶς πάει ἡ δουλιά στό Τβέρ, ἄν ὑπάρχει ἔντυπο ὑλικό, τεχνικός μηχανισμός, ἄν βγαίνουν φυλλάδια, τί λογῆς, ἄν ἡ ἐπιτροπή ἔχει πλατιές ἐπαφές, πῶς διεξάγεται ἡ καμπάνια τῶν ζέμστβο καί λοιπά καί λοιπά. Νά ἐπαναλάβετε 1) γιά τήν Ρογκόβα, 2) γιά τόν Μπολσάκ, 3) γιά τόν Ντέντουσκα.

Λένιν

Γράφτηκε στίς 20 τοῦ Δεκέμβρη 1904
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά, σύμφωνα μέ τό ἀντίγραφο πού ἔγραψε ἰδιόχειρα ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια

316

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Μ. Π. ΓΚΟΛΟΥΜΠΕΒΑ

Πρός τήν Γιάσνεβα ἀπό τόν Λένιν προσωπικό

Σᾶς ἔγραψα στό Σαράτοφ, ὅμως ἀπάντηση δέν πῆρα *. Γράψτε τί σημαίνει αὐτό: μήπως δέν πήρατε τό γράμμα; Ἤ μήπως διαφωνήσαμε; Ἄν εἶναι τό πρῶτο, τότε ἡ σιωπή Σας εἶναι ἀσυγχώρητη: ἕνα χρόνο περίπου προσπαθοῦμε νά πάρουμε ἐπαφή μέ τό Σαράτοφ. Ἀπαντεῖστε ἐπιτέλους!

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 23 τοῦ Δεκέμβρη 1904 καί στίς 4 τοῦ Γενάρη 1905
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στό Σαράτοφ

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* Βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 387-388. *Ἡ Σύντ.*

317

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. Ι. ΓΕΡΑΜΑΣΟΦ

Πρός τόν Μοναχό ἀπό τόν Λένιν
προσωπικό

'Αγαπητέ σύντροφε! Θά χαιρόμουνα πολύ, ἄν μάθαινα ὅτι μποροῦμε τώρα νά ἀποκαταστήσουμε πιό κανονικές ἐπαφές μαζί Σας. Καλό θά ἦταν νά ἐπωφελούσασταν ἀπό τό πράγμα αὐτό καί νά μοῦ γράφατε ὁ ἴδιος μερικές σειρές γιά τίς διαθέσεις Σας καί τίς ἄμεσες προθέσεις Σας. Γιατί μέχρι σήμερα ὅλες οἱ πληροφορίες γιά Σᾶς ἔρχονται μέσω τρίτου προσώπου, πράγμα πού πάντα δυσκολεύει κάπως τήν ἀλληλοκατανόηση.

Οἱ κομματικές μας ὑποθέσεις ὅλο τό χρόνο ἦταν πολύ ἄσχημες, ὅπως ἀσφαλῶς θά ἔχετε ἀκούσει. Ἡ μειοψηφία τορπίλισε ὁριστικά τό δεύτερο συνέδριο, ἵδρυσε τήν καινούργια «Ἴσκρα (τήν εἴδατε; Ποιά εἶναι ἡ στάση Σας ἀπέναντι σ' αὐτή;) καί τώρα, πού ἡ τεράστια πλειοψηφία τῶν ἐπιτροπῶν ἐκδηλώθηκε γενικά καί ξεσηκώθηκε ἀποφασιστικά ἐνάντια σ' αὐτή τήν καινούργια «Ἴσκρα», ἡ μειοψηφία τορπίλισε καί τό τρίτο συνέδριο. Ἡ μειοψηφία ξέρει πολύ καλά ὅτι τό Κόμμα στήν πάλη δέν θά ἀνεχθεῖ τό ὄργανό της, ὄργανο κουτσομπολιοῦ καί φαγωμάρας, ἐπιστροφῆς στίς ἀρχές τοῦ ραμποτσεντέλστβο, στήν περίφημη θεωρία τῆς ὀργάνωσης-προτσές.

Τώρα ἡ κατάσταση ξεκαθαρίστηκε. Οἱ ἐπιτροπές πλειοψηφίας συνενώθηκαν (4 τοῦ Καυκάσου, τῆς 'Οδησσοῦ, τοῦ Αἰκατερινοσλάβ, τοῦ Νικολάγεφ, τῆς Πετρούπολης, τῆς Μόσχας, τῆς Ρίγας, τοῦ Τβέρ, τοῦ Βορᾶ καί τοῦ Νίζνι Νόβγκοροντ). Ἄρχισα ἐδῶ (μέ νέες δημοσιογραφικές δυνάμεις) νά ἐκδίδω τήν ἐφημερίδα «Βπεριόντ» (ἡ ἀγγελία βγῆκε, τό φύλ. ἀρ. 1 θά βγεῖ στίς ἀρχές τοῦ Γενάρη μέ τό ν. ἡμ.). Γράψτε, ποιά εἶναι ἡ στάση Σας καί ἄν μποροῦμε νά ὑπολογίζουμε στήν ὑποστήριξή Σας, πού θά εἶχε γιά μᾶς πολύ μεγάλη σημασία.

Γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 23 τοῦ Δεκέμβρη 1904 καί στίς 4 τοῦ Γενάρη 1905
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στό Σίζραν

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

318

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Μ. Μ. ΕΣΣΕΝ

Ἀπό τόν Λένιν πρός τήν Νίνα Λβόβνα προσωπικό

24. 12. 04.

Ἀγαπητή Ζβέρουσκα *! Ἀπό πολύ καιρό σκεπτόμουν νά Σᾶς γράψω, ὅμως μέ ἐμποδίζουν οἱ φασαρίες. Τώρα ἀνέβηκε τό ἠθικό τῶν δικῶν μας καί ὅλοι εἶναι πάρα πολύ ἀπασχολημένοι: χθές βγῆκε ἡ ἀγγελία γιά τήν ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας μας «Βπεριόντ». Ὅλη ἡ πλειοψηφία πανηγυρίζει καί εἶναι ἐνθουσιασμένη ὅσο ποτέ. Ἐπιτέλους, ἀπαλλαγήκαμε ἀπό τή σιχαμερή αὐτή φαγωμάρα καί θά δουλέψουμε μονοιασμένα μέ ἐκείνους πού θέλουν νά δουλέψουν καί ὄχι νά δημιουργοῦν σκάνδαλα! Διαλέχτηκε μιά καλή ὁμάδα δημοσιογράφων, ἔχουμε καινούργιες δυνάμεις, τά χρήματα εἶναι λίγα, ὅμως γρήγορα πρέπει νά ἐξοικονομηθοῦν. Ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή πού μᾶς πρόδοσε ἔχασε κάθε ἐμπιστοσύνη, προσέλαβε (ὕπουλα — κρυφά) μενσεβίκους καί παραδέρνει στήν πάλη ἐνάντια στό συνέδριο. Οἱ Ἐπιτροπές πλειοψηφίας ἑνώνονται, ἔχουν ἐκλέξει ἤδη Γραφεῖο καί τώρα τό ὄργανο θά τούς ἑνώσει ὁλοκληρωτικά. Ζήτω! Μή χάνετε τό ἠθικό σας, τώρα ὅλοι μας ἀναζωογονούμαστε καί θά ἀναζωογονηθοῦμε. Ἔτσι ἤ ἀλλιῶς, λίγο γρηγορότερα ἤ λίγο ἀργότερα ἐλπίζουμε ὁπωσδήποτε νά δοῦμε καί Σᾶς. Γράψτε δυό λόγια γιά τήν ὑγεία Σας καί τό κυριότερο νά εἶστε θαλερή. Νά θυμᾶστε ὅτι κι' ἐμεῖς καί Σεῖς δέν εἴμαστε ἀκόμη πολύ γέροι — ὅλα εἶναι ἀκόμη μπροστά μας. Σᾶς σφιχταγκαλιάζω *.

Δικός Σας *Λένιν*

Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στή Ρωσία

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1926 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. V

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

319

ΠΡΟΣ ΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΚΑΥΚΑΣΟΥ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ

Πρός τό Γραφεῖο Καυκάσου

Ἀγαπητοί σύντροφοι! Πήραμε τή δήλωσή Σας. Δέν ξέρουμε τί ἔγραφε τό γραφεῖο. Θά σᾶς ἀνακοινώσουμε ὅ,τι ξέρουμε. Κάποτε Σᾶς εἴχαμε στείλει τίς ἀποφάσεις τῆς συνδιάσκεψης τῶν Νότιων ἐπιτροπῶν καί τήν ἀπάντηση τῶν μελῶν τῆς συνδιάσκεψης τῶν 22. Θά κάνουμε μιά μικρή διόρθωση στήν ὑπόδειξή Σας γιά τό ὅτι οἱ Νότιες ἐπιτροπές πρότειναν στήν ὁμάδα τῶν 22 νά καθορίσει ἀπό

* Ἡ προσφώνηση καί ἡ τελευταία φράση δημοσιεύονται γιά πρώτη φορά. *Ἡ Σύντ.*

τό *δικό της* περιβάλλον τή σύνθεση τοῦ Γραφείου τῶν Ἐπιτροπῶν Πλειοψηφίας. Πρότειναν νά ὑποδειχτοῦν γενικά σύντροφοι, οἱ ὁποῖοι, σύμφωνα μέ τή γνώμη τῶν μελῶν τῆς συνδιάσκεψης τῶν 22, εἶναι κατάλληλοι γιά τό γραφεῖο. Ἀπό τήν ἀπάντηση τῶν μελῶν τῆς συνδιάσκεψης τῶν 22 φαίνεται ὅτι αὐτοί μέ κανένα τρόπο δέν θεωροῦσαν τόν ἑαυτό τους πώς εἶχε δικαίωμα «διορισμοῦ» καί, προτείνοντας ἕναν κατάλογο, παρακαλοῦσαν τίς ἐπιτροπές νά κάνουν ἀλλαγές ἤ συμπληρώσεις στόν κατάλογο αὐτό, κατά τήν κρίση τους. Πραγματικά Ἐσεῖς πήρατε τό γράμμα αὐτό; Ἔτσι ἔβλεπαν τό θέμα καί οἱ σύντροφοι τοῦ Νότου, γιατί μέ τή σύνθεση πού προτάθηκε τό γράμμα αὐτό δέν συμφώνησε, προτείνοντας στό γραφεῖο τόν **Ριαντοβόι** καί τή **Ζεμλιάτσκα** (μιά μικρή παρατήρηση: δλοι οἱ ὑποψήφιοι πού προτάθηκαν, ἐκτός ἀπό 2, βρίσκονταν στή Ρωσία, καί μάλιστα ὁ ἕνας ἀπ' αὐτούς μόλις ἐπέστρεψε ἀπό τή Ρωσία καί πάλι ξαναγυρίζει). Ἀπό ὅ,τι εἴμαστε σέ θέση νά ξέρουμε ἡ ἐπιλογή τους συνέπεσε μέ τήν ἐκλογή τοῦ γραφείου Καυκάσου. Ὅμως τά πρόσωπα αὐτά θεωροῦσαν πώς δέν ἔχουν δικαίωμα νά κάνουν τίποτε τό συγκεκριμένο μέχρι τή συνδιάσκεψη τῶν Βόρειων ἐπιτροπῶν, ἡ ὁποία ἤδη ἔγινε. Νά ἡ ἀπόφασή της *. Ἔτσι ὑπέρ τοῦ συνεδρίου καί τῆς συγκρότησης Γραφείου τῶν Ἐπιτροπῶν Πλειοψηφίας τάχθηκαν (4 ἐπιτροπές τοῦ Καυκάσου + 3 τοῦ Νότου + 6 τοῦ Βορρᾶ) δηλ. 13 ἐπιτροπές. Ὅπως βλέπετε, γίνεται τό πᾶν γιά νά δοθεῖ ἡ δυνατότητα γιά συμφωνία στίς ἐπιτροπές τῆς Ρωσίας. Ἐκτός ἀπό τίς 13 αὐτές ἐπιτροπές ὑπέρ τοῦ συνεδρίου τάχθηκαν καί ἄλλες ἀκόμη ἐπιτροπές, ἡ ἴδια ἡ ΚΕ ἀναγνωρίζει ὅτι ὑπέρ τοῦ συνεδρίου τάχθηκαν ἤδη 16 ἐπιτροπές, ὅμως δηλώνει πώς τώρα γιά τό συνέδριο χρειάζονται πιά 19 ἐπιτροπές (αὐτό εἰπώθηκε στήν ἐπιτροπή Ὀδησσοῦ).

Πάντως πρέπει νά βιαστοῦν οἱ ἐπιτροπές πλειοψηφίας νά ὀργανωθοῦν. Αὐτές τίς μέρες θά πάρετε τά ντοκουμέντα, ἀπό τά ὁποῖα θά δεῖτε τί λογῆς ἦταν ἡ ἀρχή τῶν διαπραγματεύσεων τῆς ΚΕ μέ τή μειοψηφία καί πῶς ἔληξαν αὐτές οἱ διαπραγματεύσεις: μέ τή διατήρηση στή μειοψηφία τῆς αὐτονομίας τοῦ τεχνικοῦ μηχανισμοῦ καί μέ τήν πρόσληψη (γιά τήν ὥρα ἀνεπίσημη) στήν ΚΕ τριῶν, τῶν πιό φανατικῶν μενσεβίκων, τήν πρόσληψη τῶν ὁποίων στήν ΚΕ ἀπαιτοῦσε ἡ μειοψηφία ἀπό τήν ἀρχή ἀκόμη. Οἱ μενσεβίκοι ἄρχισαν νά διευθύνουν. Ἀπόδειξη τῶν παραπάνω εἶναι ἡ ἱστορία τῆς Πετρούπολης. Οἱ ἐργάτες ἐπιζητοῦσαν κατευθείαν τή διαδήλωση, ἡ ἐπιτροπή καθόρισε τή διαδήλωση γιά τίς 28, ὅμως σέ πολλές συνοικίες ὀργανωτές ἦταν οἱ

* Τό κείμενο τῆς ἀπόφασης δέν παρατέθηκε. *Ἡ Σύντ.*

μενσεβίκοι (ἡ ἐπιτροπή Πετρούπολης θεωροῦσε ἀδύνατο νά παραμεριστοῦν ἀπό τή δουλιά οἱ μενσεβίκοι) καί αὐτοί ἔκαναν συνεχῶς ἐντατική ζύμωση ἐνάντια στήν ἐπιτροπή, ἡ ΚΕ δέν ἔδινε στήν ἐπιτροπή ἔντυπο ὑλικό, ἐνῶ οἱ μενσεβίκοι διέθεταν, ὅμως στήν ἐπιτροπή βέβαια δέν ἔδιναν καί στίς συνοικίες τους δέν ἔκαναν προετοιμασίες γιά τή διαδήλωση. Τρεῖς μέρες πρίν ἀπό τή διαδήλωση οἱ μενσεβίκοι ματαιώνουν τή συγκέντρωση τῆς ἐπιτροπῆς καί, ἐπωφελούμενοι τῆς ἀπουσίας τριῶν μπολσεβίκων, χαντακώνουν τή διαδήλωση, καίγονται 15 χιλιάδες προκηρύξεις, καί ὅταν οἱ μπολσεβίκοι καταθορυβημένοι συγκαλοῦν νέα συγκέντρωση, ἦταν πιά ἀργά, δέν προλαβαίνουν νά κάνουν τίποτε καί ἀπό τή διαδήλωση σχεδόν ἀπουσιάζουν οἱ ἐργάτες. Ἡ ἀγανάκτηση ἐνάντια στήν ἐπιτροπή ἦταν φοβερή καί οἱ μενσεβίκοι, πού ὀργάνωσαν ὅλη αὐτή τή βρωμιά, ἀπομακρύνονται, παρασέρνουν μαζί τους σχεδόν ὅλες τίς συνοικίες, ἐνισχύονται μέ ἔντυπο ὑλικό, συνδέσεις, καί χρήματα. Τώρα στήν Πετρούπολη ὑπάρχουν δυό ἐπιτροπές. Τό ἴδιο ἀσφαλῶς θά γίνει καί στίς ἄλλες πόλεις. Οἱ μενσεβίκοι δέν φείδονται μέσων καί ἐπωφελούμενοι ἀπό τό ὅτι ἅρπαξαν τήν ΚΕ, τό ΚΟ καί τό Συμβούλιο, θά ἀκολουθήσουν τέτια γραμμή, πού ἀπό τήν πλειοψηφία δέν θά μείνει οὔτε ἴχνος. Τί πάλη ἀρχῶν ὑπάρχει ἐδῶ! Ὁ πιό ξετσίπωτος χλευασμός καί σέ βάρος τοῦ Κόμματος καί σέ βάρος τῶν ἀρχῶν. Νά γιατί ἐμεῖς ἀρχίσαμε νά ἐκδίδουμε τό δικό μας ὄργανο. Στό Κόμμα ὑπάρχει πλήρης διάσπαση καί δέν χωράει καθυστέρηση, ἄν δέν θέλουμε νά συμβιβαστοῦμε, προσφέροντας θυσία τήν κομματικότητα στό πνεῦμα τῶν στενῶν ὁμίλων, ἄν δέν θέλουμε νά κυριαρχήσει στό Κόμμα γιά πολύ καιρό ἡ ἔλλειψη ἀρχῶν ἤ ἡ πισωδρόμησή του στόν οἰκονομισμό καί στό ραμποτσεντέλτσεστβο *.

Γράφτηκε όχι νωρίτερα από τίς 25 τοῦ Δεκέμβρη 1904
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά σύμφωνα μέ τό ἀντίγραφο πού ἔγραψε ἰδιόχειρα ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια

320

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ρ. Σ. ΖΕΜΛΙΑΤΣΚΑ

Πρός τήν Ζεμλιάτσκα ἀπό τόν Λένιν προσωπικό

26. 12. 04.

Ἀγαπητή φίλη! Πῆρα τήν ἐξουσιοδότησή Σας. Αὐτές τίς μέρες θά δημοσιεύσω κάτι σχετικά μέ τό ζήτημά Σας **. Ἐπίσης τίς μέρες

* Ραμποτσεντέλτσεστβο = ὀπορτουνιστικό-μικροαστικό ρεῦμα στίς ἀρχές τοῦ 20οῦ αἰώνα, παραλλαγή τοῦ οἰκονομισμοῦ, μετά τό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ πέρασε μέ τούς μενσεβίκους. *Σημ. μετ.*

** Βλ. «Δήλωση καί ντοκουμέντα γιά τή ρήξη ἀνάμεσα στά κεντρικά ὄργανα καί στό Κόμμα» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 9ος, σελ. 113-124). *Ἡ Σύντ.*

αὐτές πῆρα τά πρακτικά τῆς Βόρειας συνδιάσκεψης [314]. Ζήτω! Δουλέψατε ὑπέροχα καί μπορῶ νά Σᾶς συγχαρῶ (μαζί μέ τόν Παπάσα, τήν Μίς καί τούς ἄλλους) γιά τήν τεράστια ἐπιτυχία. Μιά τέτια συνδιάσκεψη ἦταν πολύ δύσκολη ὑπόθεση στίς ρωσικές συνθῆκες καί ὅπως φαίνεται εἶχε μεγάλη ἐπιτυχία. Ἡ σημασία της εἶναι τεράστια· συγκεκριμένα ἔγινε ταυτόχρονα μέ τή δική μας ἀγγελία γιά τήν ἐφημερίδα μας («Βπεριόντ»). Ἡ ἀγγελία τυπώθηκε ἤδη. Τό πρῶτο φύλλο θά βγεῖ στίς ἀρχές τοῦ Γενάρη μέ τό νέο ἡμερολόγιο. Τώρα τό καθῆκον εἶναι: 1) νά ἐκδόσετε ὅσο μπορεῖ γρηγορότερα στή Ρωσία προκήρυξη σχετικά μέ τό Γραφεῖο τῶν Ἐπιτροπῶν Πλειοψηφίας. Μά τήν ἀλήθεια, μήν τό ἀναβάλλετε οὔτε γιά μιά ἑβδομάδα. Μόνο ὁ διάβολος ξέρει πόσο σοβαρό εἶναι αὐτό.

2) Νά ἐπισκεφτεῖτε ἀκόμη μιά φορά τίς ἐπιτροπές τοῦ Νότου *(καί τοῦ Βόλγα)* καί νά ἐξηγήσετε μέ ἐπιμονή τή σημασία πού ἔχει *κάθε* ὑποστήριξη τῆς «Βπεριόντ».

Οἱ μεταφορές θά ὑπάρχουν, ἐφόσον θά ὑπάρχει ὁ Παπάσα. Ἄς πάρει τά πιό δραστήρια μέτρα γιά νά μεταβιβάσει τήν κληρονομιά του σέ περίπτωση χτυπήματος.

Τό γρηγορότερο νά πάρετε τόν Ραχμέτοφ ἀπό τά ἐπικίνδυνα μέρη καί νά τόν στείλετε στό μέρος πού καθορίστηκε γι' αὐτόν. Τό γρηγορότερο.

Ὅταν ἔχουμε χρήματα θά στείλουμε πολλούς ἀνθρώπους. Γιά τό αἶσχος τῆς Πετρούπολης (τορπιλισμός τῆς διαδήλωσης ἀπό τή μειοψηφία) δημοσιεύουμε στήν ἐφημερίδα «Βπεριόντ», ἀρ. φύλ. 1 *.

Νά δημοσιεύσετε τό γρηγορότερο ἀνακοίνωση γιά τό γραφεῖο καί τόν κατάλογο ὁπωσδήποτε ὅλων τῶν 13 ἐπιτροπῶν [315]. Γρηγορότερα, γρηγορότερα, ἀκόμη μιά φορά γρηγορότερα! Τότε καί χρήματα θά ἔχουμε.

Σφίγγω δυνατά τό χέρι ὅλων τῶν φίλων.

Δικός Σας *Λένιν*

Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στή Ρωσία

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1926 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. V

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

321

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. Γ. ΙΣΑΓΕΝΚΟ

Χθές μάθαμε γιά τή διάσπαση στήν Πετρούπολη. Μάλιστα! Ἐπιδέξια δροῦν αὐτοί, φαίνεται ὅτι τό κοινό ἀπό τίποτε δέν ντρέπεται...

* Βλ. Β. Ι. Λένιν «Καιρός νά τελειώνουμε» (Ἄπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 9ος, σελ. 143-147). *Ἡ Σύντ.*

Μπάς καί αὐτό τουλάχιστο θά συνεφέρει τούς μπολσεβίκους καί θά τούς ἐξαναγκάσει νά νιώσουν πώς πρέπει νά παλέψουν δραστήρια, ἤ αὐτοί οἱ παλιάνθρωποι θά διασπάσουν ὅλες τίς ἐπιτροπές; *.

Γράφτηκε στίς 26 τοῦ Δεκέμβρη 1904
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στήν Πετρούπολη

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά
σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

322

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. Ι. ΓΕΡΑΜΑΣΟΦ

Ἀγαπητέ φίλε! Ἡ βοήθειά Σας γιά μᾶς γενικά καί ἰδιαίτερα γιά μένα ἦταν ἐξαιρετικά πολύτιμη. Ἄν ὥς τώρα δέν ἀπευθύνθηκα οὔτε μιά φορά σέ Σᾶς μέ εἰδική παράκληση, εἶναι γιατί δέν ὑπῆρχε ἐξαιρετική ἀνάγκη, ὅσο γιά τήν ὑποστήριξή Σας στό μέτρο τῶν δυνάμεών Σας ἤμουν βέβαιος. Τώρα ἀρχίζει μιά στιγμή ἐξαιρετικῆς ἀνάγκης, μιά τόσο σοβαρή στιγμή πού παλιότερα δέν μποροῦσα οὔτε κάν νά τή φανταστῶ. Ἡ ὑπόθεσή μας κινδυνεύει νά χρεοκοπήσει τελείως, ἄν δέν καταφέρουμε νά κρατηθοῦμε *μέ τή βοήθεια ἔκτακτων πόρων* ἕξι μῆνες τουλάχιστο. Καί γιά νά κρατηθοῦμε χωρίς νά περιορίσουμε τή δουλιά, μᾶς χρειάζονται τό minimum δυό χιλιάδες ρούβλια τό μήνα: γιά τή Συντακτική ἐπιτροπή, τήν ἔκδοση, τή μεταφορά, τή συντήρηση τῶν πιό ἀπαραίτητων πρακτόρων. Νά γιατί ἀπευθύνομαι τώρα σέ Σᾶς μέ τήν πιό ἐπίμονη παράκληση νά μᾶς βοηθήσετε καί νά μᾶς ἐξασφαλίσετε τήν ὑποστήριξη αὐτή. Σᾶς παρακαλῶ νά μᾶς πληροφορήσετε τό γρηγορότερο, ἄν θά Σᾶς εἶναι δυνατό νά ἐκπληρώσετε τήν παράκλησή μας αὐτή.

Γράφτηκε τό Δεκέμβρη τοῦ 1904
Στάλθηκε ἀπό τή Γενεύη στή Ρωσία

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1930 στή
Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XV

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* Ἐπισημείωση στό γράμμα τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια. *Ἡ Σύντ.*

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

1

ΠΡΟΣ ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΤΗΣ ΡΩΣΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗΣ ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Ἀγαπητοί σύντροφοι!

Πήραμε τό «Ἀνοιχτό γράμμα» τοῦ σύντρ. Ντέιτς, πού ἀπευθύνεται πρός τά μέλη τοῦ Συνδέσμου ἐξωτερικοῦ τῆς ρωσικῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας. Ὁ σύντρ. Ντέιτς ἀπευθύνεται σ' ἐμᾶς μέ τήν ἰδιότητα τοῦ μέλους τῆς διοίκησης τοῦ Συνδέσμου· στό μεταξύ ὅμως γιά τά ζητήματα πού ἀφοροῦν τό Σύνδεσμο ἡ διοίκηση μπορεῖ νά ἐμφανίζεται μόνο συλλογικά· γι' αὐτό, χωρίς νά παραδεχόμαστε ὅτι ἡ ἔκκληση τοῦ σύντρ. Ντέιτς ἔχει κανένα ἐπίσημο χαρακτήρα, καί θεωρώντας την σάν ἰδιωτικό γράμμα ἑνός συντρόφου τοῦ Συνδέσμου, κρίνουμε παρόλα αὐτά ἀναγκαῖο νά ἐκφράσουμε γνώμη γιά τά ζητήματα πού θίγει. Αὐτό χρειάζεται ἀκόμη περισσότερο, γιατί ὁ σύντρ. Ντέιτς στήν προσπάθειά του νά ὑπερασπιστεῖ τά συμφέροντα τοῦ Συνδέσμου, πού τά καταλαβαίνει ὄχι σωστά καί ἐσφαλμένα, ἐκθέτει τήν κατάστασή του (τοῦ Συνδέσμου) στό παρελθόν καί στό παρόν.

Ὁ σύντρ. Ντέιτς, διαφωνώντας μέ τήν ἐγκύκλιο τῆς ΚΕ, δηλώνει πώς «εἶναι ζήτημα ἄν... τήν ἀλλαγή (πού τό συνέδριο ἐπέφερε στό ζήτημα τῶν σχέσεων τοῦ Συνδέσμου μέ τή Ρωσία) μποροῦμε νά τήν παραδεχτοῦμε σάν πολύ οὐσιαστική, καί γι' αὐτό τό λόγο εἶναι πολύ δύσκολο νά συμφωνήσει κανείς μέ τήν ΚΕ, ὅταν δηλώνει ὅτι αὐτή «ἡ ἀλλαγή εἶναι πολύ μεγάλη»». Σ' αὐτό τόν ἀβάσιμο ἰσχυρισμό τοῦ σύντρ. Ντέιτς θά ἀντιπαραθέσουμε τά συμπεράσματα πού λογικά προκύπτουν ἀπό τήν ἀντιπαραβολή τῆς § 13 τοῦ καταστατικοῦ τοῦ Κόμματος μέ τό παλιό καταστατικό τοῦ Συνδέσμου.

Σύμφωνα μέ τό καταστατικό αὐτό ὁ Σύνδεσμος πού ἀποτελοῦνταν «ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ «Ζαριά» καί τούς ὀπαδούς του» (§ 1), εἶναι ἀνεξάρτητο τμῆμα «τοῦ ἐξωτερικοῦ» τῆς γενικῆς ὀργάνωσης τῆς «Ἴσκρα». Τά καθήκοντά του εἶναι ἡ «διάδοση τῶν ἰδεῶν τῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας καί ἡ

βοήθεια στή διαμόρφωση μαχητικῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὀργάνωσης μέ τή συνένωση τῶν ἐπαναστατικῶν δυνάμεων»· ὁ Σύνδεσμος ὄχι μόνο κάνει ὅλη τή δουλιά στό ἐξωτερικό μέχρι καί τίς αὐτοτελεῖς ἐπαφές μέ τίς ἄλλες ὀργανώσεις τοῦ ἐξωτερικοῦ (Συντ. ἐπ. τοῦ «Ζαριά», § IV) καί μάλιστα αὐτοτελεῖς ἀποφάσεις «σέ βασικά ζητήματα (Συντ. ἐπ. τοῦ «Ζαριά» καί διοίκηση τοῦ Συνδέσμου, § IV), ἀλλά καί ἔχει ἐπίσης στά χέρια του τή γενική διεύθυνση τῶν μεταφορῶν, τοῦ ἐκδοτικοῦ καί τοῦ ταμείου τῆς ὀργάνωσης», πού τήν ἀσκεῖ ὁ ἴδιος «μέσω τῆς ρωσικῆς ὀργάνωσης τῆς «Ἴσκρα» καί τῶν μελῶν τοῦ Συνδέσμου, πού διευθύνουν ὁρισμένες λειτουργίες διοικητικές καί μεταφορῶν (§ IV)». Ἔτσι, ἡ ρωσική ὀργάνωση τῆς «Ἴσκρα» σάν νά κατέχει σύμφωνα μέ τό καταστατικό τήν ἴδια θέση μέ τά μέλη τοῦ Συνδέσμου, πού διευθύνουν ὁρισμένες λειτουργίες, δηλ. θέση δευτερεύουσα σέ σχέση πρός τόν ἴδιο τό Σύνδεσμο. Μάλιστα στίς ὑποχρεώσεις τοῦ εἰδικοῦ ὀργάνου τοῦ Συνδέσμου, τῆς διοίκησής του, ἐντάσσεται ἡ συμμετοχή στή ζωή τῆς Ρωσίας, ὅπως γιά παράδειγμα: «ἡ βοήθεια τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς γιά ἐκπλήρωση τῶν ἐπιχειρήσεων μεταφορῶν» (§ VIII, I) καί ἡ «φροντίδα γιά τήν ὀργάνωση τῆς συνωμοτικῆς τακτικῆς» * (§ VIII, m). Ἀπό τό καταστατικό τοῦ Συνδέσμου φαίνεται καθαρά πώς, σύμφωνα μέ τά καθήκοντα καί τά δικαιώματα πού ἔχει, ὁ Σύνδεσμος κατέχει κύρια θέση στήν ὀργάνωση τῆς «Ἴσκρα» καί πώς τά πρωτεῖα αὐτά δημιουργοῦνται ὁλοκληρωτικά μέ τή συμμετοχή του στή ζωή τῆς Ρωσίας.

Ἡ § 13 τοῦ καταστατικοῦ τοῦ Κόμματος ἀφαιρεῖ ἀπό τό Σύνδεσμο ὅλον αὐτό τόν τομέα συμμετοχῆς του στή ζωή τῆς Ρωσίας, ὅπως τό παραδέχεται καί ὁ σύντρ. Ντέιτς. Ὅλες οἱ ἐπίσημες ἐπαφές τοῦ Συνδέσμου μέ τίς ρωσικές ἐπιτροπές διεξάγονται τώρα μέσω τῆς ΚΕ· ὅλες οἱ κεντρικές λειτουργίες τοῦ Συνδέσμου, πού εἶχαν σχέση μέ τή ζωή στή Ρωσία (ὅπως: μεταφορές, ἐκδοτικό, ταμεῖο, συνωμοτική τακτική) ἐκπίπτουν καί ὁ Σύνδεσμος περιορίζεται στή θέση ἐπιτροπῆς ἐξωτερικοῦ μέ δικαιώματα τῶν ἐπιτροπῶν τῆς Ρωσίας καί μάλιστα περιορισμένα στόν τομέα τῶν ἐπαφῶν μέ τή Ρωσία.

Ναί, τό πέρασμα αὐτό ἀπό τή θέση τῆς αὐθυπόστατης κεντρικῆς ὀργάνωσης στή θέση τοπικοῦ ὀργάνου τοῦ Κόμματος, πραγματικά εἶναι «πολύ μεγάλο». Γιά καλύτερη διασαφήνιση

---

* Στό κείμενο προφανῶς ἔχει γίνει λάθος· σύμφωνα μέ τό νόημα πρέπει: «τεχνικῆς». *Ἡ Σύντ.*

ἐπισυνάπτουμε τό παλιό καταστατικό τοῦ Συνδέσμου, σημειώνοντας τά ἄρθρα πού ἐκπίπτουν ἤ τροποποιήθηκαν σάν ἀποτέλεσμα τῆς κατάργησης τῆς ὀργάνωσης τῆς «Ἴσκρα» καί τοῦ ξεχωρισμοῦ τοῦ «Ζαριά» καί τῆς «Ἴσκρα» σάν κομματικῶν ὀργάνων.

Ἀπό τίς σημειώσεις αὐτές φαίνεται ὅτι ἀπό τά 8 πρῶτα βασικά ἄρθρα τοῦ καταστατικοῦ, πού ἀποτελοῦν τή βάση του (τά ἄλλα ἄρθρα, ὀργανωτικά, προσιδιάζουν σέ ὅλα τά καταστατικά), τό μεγαλύτερο μέρος καταργεῖται πέρα γιά πέρα, καί ἀπό τά ὑπόλοιπα ἐκπίπτει ἡ σημαντική πλειοψηφία τῶν σημείων καί μάλιστα τῶν πιό σοβαρῶν. Ἔτσι, *στήν οὐσία* ὅλο τό πρώην καταστατικό τοῦ Συνδέσμου χάνει τήν ἔννοια καί τήν ἰσχύ του.

Στή συνέχεια ὁ σύντρ. Ντέιτς, διαφωνώντας μέ τή διατύπωση τῆς ἐγκυκλίου τῆς ΚΕ ὅτι «ὁ κάθε σύντροφος ξέρει, πόση σύγχυση καί συχνά μάλιστα βαριές κακοτυχίες προξένησε ἡ προηγούμενη ἀποδιοργάνωση τῶν ἐπαφῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ μέ τή Ρωσία», ἀναφωνεῖ: «ὁ ἰσχυρισμός αὐτός εἶναι ἀπόλυτα λαθεμένος. Νομίζω πώς ἡ ΚΕ δέν θά μπορέσει νά τόν ἐπιβεβαιώσει καί ὅτι δέν θά εἶναι σέ θέση νά φέρει οὔτε ἕνα παράδειγμα ἀπό τίς συχνές, κατά τά λεγόμενά της, βαριές κακοτυχίες πού προέκυψαν ἀπό τήν guasi — προηγούμενη «σύγχυση» στίς ἐπαφές τοῦ Συνδέσμου μέ τή Ρωσία». Λίγο παρακάτω, σχολιάζοντας τήν § 6 τοῦ καταστατικοῦ τοῦ Κόμματος, ὁ σύντρ. Ντέιτς ἰσχυρίζεται πώς, σύμφωνα μέ τήν παράγραφο αὐτή, ἡ ΚΕ «ὀργανώνει ἐπιτροπές» κτλ., «βέβαια μόνο στά μέρη, ὅπου τά ἱδρύματα αὐτά δέν ὑπάρχουν ἤ βρίσκονται σέ *κατάσταση ἀποδιοργάνωσης»*. Ἐμᾶς, σάν μέλη τοῦ Συνδέσμου, μᾶς φαίνεται τουλάχιστο παράξενο, πῶς ὁ σύντρ. Ντέιτς, πού εἶναι μέλος τῆς διοίκησης, δέν ξέρει τίποτε γιά τίς «συγχύσεις», τίς «βαριές κακοτυχίες» καί τήν «ἀποδιοργάνωση τοῦ Συνδέσμου». Μιλώντας γιά τό Σύνδεσμο, ἐμεῖς, βέβαια, ἐννοοῦμε ὄχι τά δέκα, δεκαπέντε μέλη πού ἐκπλήρωναν τήν εἰδική δουλιά πού τούς ἀνατίθονταν, ἤ δούλευαν γιά τό Σύνδεσμο ἔτσι, ὅπως δούλευαν γιά τά συμφέροντα τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ κινήματος *πρίν* ἀπό τήν ἐμφάνιση τοῦ Συνδέσμου, καί θά δούλευαν, ἄν αὐτός θά διαλυόταν ἐντελῶς, ἐμεῖς ἐννοοῦμε ἐδῶ, μά καί ὁ καθένας πού μιλάει γιά τήν ὑπόθεση σοβαρά καί δέν παίζει μέ τά λόγια πρέπει νά ἐννοεῖ τή δράση ὅλης τῆς ὀργάνωσης, ὅλων τῶν μελῶν της, τή δράση πού καθορίζεται ἀπό τήν ἴδια τή διάρθρωση καί τό καταστατικό τῆς ὀργάνωσης αὐτῆς. Καί ἡ δράση αὐτή τοῦ Συνδέσμου στό παρελθόν σχεδόν καθόλου δέν φαίνεται.

Τό ἕνα ἀπό τά μεγάλα καθήκοντα — τή βοήθεια στό κίνημα τῆς Ρωσίας — τό ἐκπλήρωναν ἀποκλειστικά ἡ Συντακτική ἐπιτροπή, ἡ διοίκηση καί ὁρισμένα μεμονωμένα μέλη.

Ὅλα αὐτά τά πρόσωπα ἀπό τήν πείρα ξέρουν πολύ καλά ὅτι τό ζήτημα εἶχε «περιπλακεῖ» πάρα πολύ μέ ἀποτέλεσμα τίς «βαριές κακοτυχίες» *.

Τό δεύτερο μεγάλο καθῆκον — τό ἐκδοτικό — τό ἐκπλήρωνε ἀποκλειστικά ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα»: δυό εἰδικοί συντάκτες πού εἶχε ἐπιλέξει ὁ Σύνδεσμος ἔκαναν τήν ἐμφάνισή τους μόνο στήν ἐπιμέλεια τοῦ μισοῦ βιβλιαρίου τοῦ Τούν, καί μάλιστα ἐπιμέλεια πού διήρκεσε πολλούς μῆνες. Ἡ ἐνημέρωση τοῦ κοινοῦ στό ἐξωτερικό γιά τήν πορεία τῆς ἀνάπτυξης τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος στή Ρωσία (§ III, 5) ἐκφράστηκε μέ 2-3 δελτία, καί μάλιστα πολύ ἀποτυχημένα· ἡ διάδοση δελτίων τοῦ Συνδέσμου (§ VIII, e), ἡ ἀνακοίνωση στά μέλη τοῦ Συνδέσμου ἀπολογισμῶν γιά τήν πορεία τῆς δουλιᾶς στή Ρωσία (§ VIII, g), ἔμειναν στά χαρτιά· ἡ σύνταξη τρίμηνων ἀπολογισμῶν δράσης (§ VIII, f) ἐκφράστηκε μέ ἕναν μοναδικό ἀπολογισμό γιά ὅλο τό διάστημα· ἡ ὀργάνωση ὁμάδων βοήθειας ἀνάμεσα στή σπουδάζουσα νεολαία (§ VIII, d) περιορίστηκε κυρίως στή μεσολάβηση ἀνάμεσα στίς ὁμάδες πού δημιουργοῦνταν πρωτοβουλιακά καί στό Σύνδεσμο· τό σχέδιο προσέλκυσης τῶν παραγόντων τῶν τοπικῶν ὁμάδων στήν ἀπό κοινοῦ ἐξέταση τῶν διαφόρων ζητημάτων, καθώς καί τό σχέδιο ὀργάνωσης τῶν τακτικῶν εἰσφορῶν, πού διατυπώθηκαν στίς ἐγκυκλίους τῆς διοίκησης τοῦ Συνδέσμου, ἔμειναν στίς σελίδες τῶν ἐγκυκλίων. Εἶναι χαρακτηριστικό, ἀνάμεσα στά ἄλλα, καί τό γεγονός ὅτι ἀνάμεσα στά μέλη πού διαμένουν στήν ἴδια πόλη, δέν ὑπῆρχε καμιά ἐπαφή *γιά τά ζητήματα τοῦ Συνδέσμου,* γιά νά μή μιλήσουμε γιά ἐπαφή ἀνάμεσα στίς πόλεις· σημαντικό μέρος τῆς δουλιᾶς τοῦ Συνδέσμου τό ἔκαναν ἄτομα ξένα πρός τό Σύνδεσμο, γιά παράδειγμα, οἱ σύντροφοι πού ἔρχονται ἀπό τή Ρωσία. Ὁ σύντρ. Ντέιτς, ὅπως φαίνεται, ὅλα αὐτά τά ξέχασε **. Ποιός

* Ἀρκεῖ νά θυμίσουμε στόν σ. Ντέιτς πόσες κακοτυχίες προξένησε σέ μᾶς καί στίς ρωσικές ἐπιτροπές ἡ πόλη τοῦ Βερολίνου, ὅπου τά μέλη τοῦ Συνδέσμου ἀποκαθιστοῦσαν σχέσεις μέ τή Ρωσία πρωτοβουλιακά, ἐν ἀγνοία τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς. Δέν θά ξέχασε ἀσφαλῶς ὁ σ. Ντέιτς καί τήν πρόσφατη ἱστορία μέ τούς συντρόφους πού πῆγαν πρόσφατα στή Ρωσία ἀπό τή διοίκηση καί δέν τούς δέχτηκε ἡ Ὀργανωτική Ἐπιτροπή. Παρόμοια γεγονότα μπορούσαμε νά παραθέσουμε ἀρκετά. Τά μέλη τῆς διοίκησης: *Σαρκό, Λιτβίνοφ.*

** Ὑπενθυμίζουμε στόν σ. Ντέιτς τίς ἀπόλυτα σωστές γνῶμες του, σύμφωνα μέ τίς ὁποῖες οἱ ὁμάδες βοήθειας μόνο ἐκεῖ δουλεύουν καλά, ὅπου δέν ὑπάρχουν μέλη τοῦ Συνδέσμου. Εἶναι χαρακτηριστική ἐπίσης ἡ γνώμη ἑνός ἄλλου συντρόφου μας

λοιπόν δείχνει «ὁλοφάνερη ἄγνοια τοῦ περελθόντος τοῦ Συνδέσμου», ἡ ΚΕ ἤ τό μέλος τῆς διοίκησης τοῦ Συνδέσμου, ὁ σύντρ. Ντέιτς; Ἡ ἔκκληση τοῦ σύντρ. Ντέιτς ὅτι «ὅλα τά μέλη τοῦ Συνδέσμου πρέπει ὅσο τό δυνατό γρηγορότερα νά συγκεντρωθοῦν στό συνέδριο» μᾶς ἐκπλήσσει μέ τήν ἀνησυχαστική βιασύνη του. Γιά τό κάθε μέλος τοῦ Συνδέσμου, πού ὑποτάσσεται στίς ἀποφάσεις τοῦ ΙΙ συνεδρίου τοῦ Κόμματος, ἡ στάση του πρός τήν ἐγκύκλιο τῆς ΚΕ καί πρός τό μελλοντικό συνέδριο τοῦ Συνδέσμου εἶναι πέρα γιά πέρα καθορισμένη. Ἀπό τό καταστατικό τοῦ Κόμματος ὁ ρόλος τοῦ Συνδέσμου ἔχει ἀλλάξει, τό παλιό του καταστατικό παύει νά ἰσχύει. Ἡ ἀναδιοργάνωση τοῦ Συνδέσμου μέ σκοπό νά γίνει βιώσιμος εἶναι ἐπιθυμητή καί πραγματοποιήσιμη μόνο πάνω στίς γενικές ὀργανωτικές ἀρχές πού ἔχουν καθιερωθεῖ στό Κόμμα, καί ἐπειδή τίς ἀρχές αὐτές καί ὅλο τό σχέδιο τῆς ὀργάνωσης τοῦ Κόμματος τίς ξέρει καλύτερα ἀπ' ὅλους ἡ ΚΕ, τότε εἶναι ἀπόλυτα φυσικό, ὅτι ἡ ΚΕ προτείνει τίς βασικές θέσεις τοῦ νέου καταστατικοῦ τοῦ Συνδέσμου νά τίς μελετήσουμε ἐμεῖς. Τό καταστατικό πού συντάχτηκε μέ βάση αὐτές τίς βασικές θέσεις δίνει τελικά στό Σύνδεσμο τή δυνατότητα νά ἐνταχθεῖ στή γενική κομματική ζωή καί δράση.

Καταλήγοντας, δέν μποροῦμε παρά νά ἐκφράσουμε τή διαμαρτυρία μας γιά τίς ὠμές παραβιάσεις τῆς κομματικῆς πειθαρχίας, μέ τή βοήθεια τῶν ὁποίων ἁρμόδιο πρόσωπο τοῦ Συνδέσμου ἐπιτρέπει στόν ἑαυτό του νά ἐμποδίζει τήν ὀργανωτική δραστηριότητα τοῦ κομματικοῦ ὀργάνου καί νά καλεῖ καί ἄλλους συντρόφους νά παραβιάσουν τήν πειθαρχία καί τό καταστατικό. Οἱ φράσεις ὅπως «σέ μιά *τέτια* δουλιά μέ πρόσκληση τῆς ΚΕ θεωρῶ ὅτι δέν ἔχω τό δικαίωμα νά πάρω μέρος», ἤ: «σύντροφοι!... σέ καμιά περίπτωση δέν πρέπει νά τῆς παραχωρήσουμε (τῆς ΚΕ) τήν ἐπεξεργασία τοῦ νέου καταστατικοῦ γιά τό Σύνδεσμο» κτλ., ἐντάσσονται σέ τέτιες διαφωτιστικές μεθόδους, πού μποροῦν νά προκαλέσουν μόνο τήν ἀγανάκτηση κάθε ἀνθρώπου πού καταλαβαίνει ἔστω καί λίγο τί σημαίνουν οἱ ἔννοιες: Κόμμα, ὀργάνωση, κομματική

στή διοίκηση πού διατυπώνει στό γράμμα του σχετικά μέ τό ἐπικείμενο συνέδριο: «τό συνέδριο μπορεῖ νά ἐξαλείψει τή δυσαρέσκεια τῶν μελῶν τοῦ Συνδέσμου γιά τήν κατάσταση πραγμάτων πού ἐπικρατεῖ μέσα στήν ὀργάνωση, γιατί μέχρι σήμερα ἡ ἰδιότητα τοῦ μέλους του Συνδέσμου θεωροῦνταν ἁπλῶς σάν κάποιος τιμητικός τίτλος, δημιουργώντας μ' αὐτό κάποια ὀργάνωση στά χαρτιά. Ὁ τελευταῖος χρόνος ἔδειξε πώς οἱ δουλιές τοῦ Συνδέσμου πέφτουν, οἱ δεσμοί ἐξασθενοῦν». Μέ τήν εὐκαιρία θά δηλώσουμε μέ τή σειρά μας ὅτι ἡ ἀποδιοργάνωση καί τό θνησιγενές τοῦ ἄλλοτε Συνδέσμου εἶναι γιά μᾶς ἔξω ἀπό κάθε ἀμφιβολία. Δέν εἶναι πρός τό συμφέρον τοῦ Συνδέσμου, κατά τή γνώμη μας, νά κλείνουμε τά μάτια μπροστά στίς ἀδυναμίες του, μόνο καί μόνο γιατί ἡ παραπάνω ἱεραρχική βαθμίδα μέ τίς ἐντολές της μπορεῖ νά ἐπιβουλευτεῖ τά «δικαιώματά» μας! Τά μέλη τῆς διοίκησης: *Σαρκό, Λιτβίνοφ.*

πειθαρχία. Ἐξάλλου, οἱ παρόμοιες μέθοδοι εἶναι πολύ περισσότερο ἐξοργιστικές, ὅταν ἐφαρμόζονται σέ βάρος ἑνός κομματικοῦ ὀργάνου πού μόλις ἱδρύθηκε, ἀποτελοῦν, ἑπομένως, ἀναμφίβολη προσπάθεια νά ὑπονομευτεῖ ἡ ἐμπιστοσύνη ὅλων τῶν κομματικῶν συντρόφων πρός αὐτό τό ὄργανο καί ἐπιπλέον μπαίνουν σέ κυκλοφορία μέ τήν ἐτικέτα τοῦ «μέλους τῆς διοίκησης τοῦ Συνδέσμου» καί πίσω ἀπό τίς πλάτες τῆς ΚΕ.

Ὀρτοντόξ, Μπόντς-Μπρουγέβιτς, Περόβα, Ἰνσάροβα, Ἰνσάροφ, Κονιάγκιν, Λένιν, Λιτβίνοφ, Πετρόφ, Πλεχάνοφ, Σ. Σαράβσκι, Σαρκό.

Γενεύη.

Γράφτηκε τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1903

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1904 στό βιβλίο «Πρακτικά τοῦ Δεύτερου συνεδρίου τοῦ Συνδέσμου ἐξωτερικοῦ τῆς ρωσικῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας»

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τοῦ βιβλίου

2

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΑΝΑΚΡΙΣΕΩΝ ΤΟΥ Β. Ι. ΟΥΛΙΑΝΟΦ (ΛΕΝΙΝ) ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ ΤΗΣ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΤΟΥ ΣΤΙΣ ΦΥΛΑΚΕΣ ΠΕΤΡΟΥΠΟΛΗΣ 1895-1896

1

1895, 21 τοῦ Δεκέμβρη, στήν πόλη Πετρούπολη, ἐγώ ὁ Κλίκοφ, Συνταγματάρχης τοῦ εἰδικοῦ Σώματος Χωροφυλακῆς μέ βάση τό ἄρθρο 1035 [7] τοῦ Κώδικα Ποινικῆς Δικονομίας (τῶν Δικαστικῶν Κωδίκων τοῦ Αὐτοκράτορα Ἀλεξάνδρου τοῦ Δευτέρου, ἐκδ. 1883) ἐπί παρουσία τοῦ Ἀντιεισαγγελέα τοῦ Ἐφετείου τῆς Πετρούπολης Α. Ε. Κίτσιν ἀνέκρινα τόν κατηγορούμενο, ὁ ὁποῖος κατάθεσε τά παρακάτω:

Ὀνομάζομαι Βλαντίμιρ Ἰλίτς Οὐλιάνοφ.

Δέν θεωρῶ τόν ἑαυτό μου ἔνοχο γιά συμμετοχή στό Κόμμα τῶν σοσιαλδημοκρατῶν ἤ σέ ὁποιοδήποτε ἄλλο Κόμμα. Δέν γνωρίζω τίποτε σήμερα γιά τή λειτουργία ὁποιουδήποτε ἀντικυβερνητικοῦ Κόμματος. Δέν ἔκανα ἀντικυβερνητική προπαγάνδα ἀνάμεσα στούς ἐργάτες. Σχετικά μέ αὐτά πού μοῦ κατάσχεσαν κατά τήν ἔρευνα καί μοῦ τά παρουσιάζουν σάν πειστήρια διευκρινίζω πώς ἡ ἔκκληση πρός τούς ἐργάτες καί ἡ περιγραφή μιᾶς ἀπεργίας σέ μιά φάμπρικα βρέθηκαν πάνω μου τυχαῖα, τά πῆρα νά τά διαβάσω ἀπό κάποιον πού δέν θυμᾶμαι τό ὄνομά του.

Τό λογαριασμό πού μοῦ παρουσιάζετε τόν ἔχει κάνει κάποιος, πού δέν θέλω νά ἀναφέρω τό ὄνομά του, γιά βιβλία πού μοῦ ἀνάθεσε νά πουλήσω, πρῶτο, τοῦ Μπέλτοφ (Σχετικά μέ τό μονισμό στήν ἱστορία) καί, δεύτερο, «Συλλογή ὑπέρ τῶν ἄπορων φοιτητῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἅγιος Βλαδίμιρος». Ὁσοναφορᾶ τόν ἀναφερόμενο στό λογαριασμό αὐτό Ἰβ. Νικολ. (χρωστάει δυό ρούβλια), αὐτό ἀφορᾶ ἕναν γνωστό μου Ἰβάν Νικολάγεβιτς Τσεμποτάροφ πού ἀγόρασε ἀπό μένα βιβλίο τοῦ Μπέλτοφ γιά δυό ρούβλια. Ὁ γραφικός χαρακτήρας τῶν χειρογράφων ἀρ. 2

καί 3 τοῦ πρακτικοῦ ἐλέγχου, μοῦ εἶναι ἄγνωστος, καί τό χειρόγραφο ἀρ. 4, ὅπου περιγράφεται ἡ ἀπεργία στό Γιαροσλάβ τό 1895 τό ἔχω γράψει ἐγώ ἀπό τό χειρόγραφο πού εἶχα πάρει, ὅπως εἶπα καί πιό πάνω, καί πού τό ἐπέστρεψα *. Στό ἐρώτημα πού μοῦ ὑποβλήθηκε γιά τή γνωριμία μου μέ τόν φοιτητή Ζαπορόζετς ἀπαντῶ πώς γενικά γιά τίς γνωριμίες μου δέν θέλω νά μιλήσω, γιατί φοβᾶμαι μήπως ἐκθέσω κανέναν μέ τή γνωριμία μου. Ὅταν πῆγα στό ἐξωτερικό, προμηθεύτηκα, ἀνάμεσα στ' ἄλλα, βιβλία γαλλικά, γερμανικά καί ἀγγλικά, ἀπό τά ὁποῖα θυμᾶμαι: Schönlank, B. «Zur Lage der arbeitenden Klasse in Bayern»· Stadthagen, A. «Das Arbeiterrecht...» **· «Les paysans» *** καί ἄλλα. Ὅταν πῆγα στό ἐξωτερικό εἶχα μαζί μου μιά βαλίτσα, τώρα ὅμως δέν τήν ἔχω, καί οὔτε θυμᾶμαι ποῦ τήν ἄφησα. Ἀναχωρώντας γιά τό ἐξωτερικό, πέρασα τά σύνορα, νομίζω, τήν 1η τοῦ Μάη καί ἐπέστρεψα στό πρῶτο δεκαπενθήμερο τοῦ Σεπτέμβρη. Ἐπιστρέφοντας ἀπό τό ἐξωτερικό, πῆγα κατευθείαν στή μητέρα μου στή Μόσχα: Πρετσίστενκα, πάροδος Μανσούροβσκι, οἰκία Λοσκόφ (ἡ τότε διεύθυνση), καί ἀπό κεῖ στίς 20 τοῦ Σεπτέμβρη ἦρθα στήν Πετρούπολη καί κατοίκησα στήν πάροδο Ταΐροφ, οἰκία ἀριθ. 44/6, διαμέρισμα ἀρ. 30. Τά πράγματά μου στό διαμέρισμα τά μετάφερα ἀπό τό σταθμό. Ἄν τήν ἡμέρα τῆς ἄφιξης μου βρῆκα τό διαμέρισμα αὐτό ἤ ὕστερα ἀπό μερικές μέρες, δέν θυμᾶμαι. Νομίζω πώς στίς 17 τοῦ μήνα δέν ἤμουν ἀκόμη στήν Πετρούπολη, ὅμως καταφατική ἀπάντηση γιά τίς ἡμερομηνίες περισσότερο ἀπό αὐτά πού εἶπα δέν μπορῶ νά δόσω.

Τό πρωτότυπο μέ τίς δέουσες ὑπογραφές.

Ἀκριβές ἀντίγραφο:

Ὁ ὑπασπιστής τῆς Διεύθυνσης
Ὑπολοχαγός Ντομπροβόλσκι

2

Τό 1896, 30 τοῦ Μάρτη, στήν πόλη Πετρούπολη, ἐγώ ὁ Φιλάτιεφ, Ἀντισυνταγματάρχης τοῦ Εἰδικοῦ Σώματος Χωροφυλακῆς μέ βάση τό

* Τό χειρόγραφο τοῦ Β. Ι. Λένιν μέχρι σήμερα δέν ἔχει βρεθεῖ. *Η Σύντ.*

** — Σενλάνκ, Μπ. «Ἡ κατάσταση τῆς ἐργατικῆς τάξης στή Βαυαρία». Στάντχαγκεν, Α. «Ἐργατική νομοθεσία...» *Η Σύντ.*

*** — «Ἀγρότες». (Γιά ποιό βιβλίο πρόκειται δέν ἐξακριβώθηκε). *Η Σύντ.*

ἄρθρο 1035 [7] τοῦ Κώδικα Ποινικῆς Δικονομίας (τῶν Δικαστικῶν Κωδίκων τοῦ Αὐτοκράτορα Ἀλεξάνδρου τοῦ Δευτέρου, ἐκδ. 1883), ἐπί παρουσία τοῦ Ἀντιεισαγγελέα. τοῦ Ἐφετείου τῆς Πετρούπολης Α. Ε. Κίτσιν ἀνέκρινα τόν κατηγορούμενο, ὁ ὁποῖος συμπληρώνοντας τίς διευκρινίσεις του κατάθεσε:

Ὀνομάζομαι Βλαντίμιρ Ἰλίτς Οὐλιάνοφ.

Σέ διαμέρισμα ἐργατῶν στό Βασίλιεβσκι Ὄστροβ πίσω ἀπό τίς πύλες Νιέβσκαγια καί Νάρβσκαγια δέν ἔχω πάει. Σχετικά μέ τά χειρόγραφα πού μοῦ παρουσίασαν: 1) τό φύλλο στό ὁποῖο εἶναι γραμμένο τό «Ραμπότσεγε Ντιέλο» καί σημειώνονται οἱ ἐπικεφαλίδες διαφόρων ἄρθρων· 2) τό χειρόγραφο γιά τήν ἀπεργία τῶν ὑφαντουργῶν τοῦ Ἰβάνοβο-Βοζνεσένσκ· 3) τό χειρόγραφο γιά τήν ἀπεργία στό ἐργαστήριο μηχανοποιημένης κατασκευῆς παπουτσιῶν, τά ὁποῖα σύμφωνα μέ τά λεγόμενα αὐτῶν πού διεξάγουν τίς ἀνακρίσεις κατασχέθηκαν ἀπό τόν Ἀνατόλι Βανέγεφ, διευκρινίζω πώς τά ἔχω γράψει ἐγώ, καθώς ἐπίσης καί τό χειρόγραφο πού μοῦ παρουσίασαν «Φρίντριχ Ἔνγκελς» (ἀπό τήν ἐφημερίδα τῆς Βιέννης «Neue Revue») εἶναι δικό μου, εἶναι μιά μετάφραση πού ἔκανα τόν καιρό πού βρισκόμουν στό ἐξωτερικό καί τό ἑτοίμασα γιά δημοσίευση σέ μιά ἀπό τίς ρωσικές ἐκδόσεις *· δέν μπορῶ νά δόσω συγκεκριμένες διευκρινίσεις γιά τά χειρόγραφα μέ τίτλους 1), 2) καί 3).

Τό πρωτότυπο μέ τίς δέουσες ὑπογραφές.

Ἀκριβές ἀντίγραφο:

Ὁ ὑπασπιστής τῆς Διεύθυνσης
Ὑπολοχαγός Ντομπροβόλσκι

3

1896, 7 τοῦ Μάη, στήν πόλη Πετρούπολη, ἐγώ ὁ Φιλάτιεφ, Ἀντισυνταγματάρχης τοῦ Εἰδικοῦ Σώματος Χωροφυλακῆς, μέ βάση τό ἄρθρο 1035 [7] τοῦ Κώδικα Ποινικῆς Δικονομίας (τῶν Δικαστικῶν Κωδίκων τοῦ Αὐτοκράτορα Ἀλεξάνδρου τοῦ Δευτέρου, ἐκδ. 1883) ἐπί παρουσία τοῦ Ἀντιεισαγγελέα τοῦ Ἐφετείου τῆς Πετρούπολης Α. Ε. Κίτσιν ἀνέκρινα τόν κατηγορούμενο, ὁ ὁποῖος συμπληρώνοντας τίς διευκρινίσεις του κατάθεσε:

Ὀνομάζομαι Βλαντίμιρ Οὐλιάνοφ.

Στήν κατάθεσή μου τῆς 30 τοῦ Μάρτη τρέχοντος ἔτους δέν μπορῶ νά συμπληρώσω τίποτε. Σχετικά μέ τό πακέτο, ὅπου σύμφωνα μέ τά λεγόμενα τοῦ προσώπου πού διεξάγει τήν

* Τά χειρόγραφα τοῦ Β. Ι. Λένιν πού ἀναφέρονται ἐδῶ μέχρι τώρα δέν ἔχουν βρεθεῖ. *Ἡ Σύντ.*

ἀνάκριση βρέθηκαν χειρόγραφά μου καί τά ὁποῖα μοῦ παρουσίασαν στήν προηγούμενη ἀνάκριση δέν μπορῶ νά πῶ τίποτε. Σχετικά μέ τήν ὑπόμνηση πού μοῦ ἔγινε ὅτι ὑπάρχουν σέ βάρος μου ὁμολογίες μαρτύρων, διευκρινίζω πώς δέν μπορῶ νά δόσω ἐξηγήσεις ἐπί τῆς οὐσίας, ἀφοῦ δέν μοῦ ὑπόδειξαν τά πρόσωπα πού καταθέτουν σέ βάρος μου. Ὁσοναφορᾶ τό ταξίδι μου στό ἐξωτερικό διευκρινίζω πώς ταξίδεψα ἀμέσως μόλις ἀνάρωσα ἀπό τήν ἀρώστια πού εἶχα προσβληθεῖ, ἀπό πνευμονία, τήν ἄνοιξη τοῦ 1895 στήν Πετρούπολη, ἐξάλλου ἐκμεταλλεύτηκα τή δυνατότητα αὐτή γιά νά ἀσχοληθῶ μέ θέματα τῆς εἰδικότητάς μου στό Παρίσι καί στό Βερολίνο — κυρίως στή Βασιλική βιβλιοθήκη τοῦ Βερολίνου. Δέν ἦρθα σέ καμιά ἐπαφή μέ πολιτικούς πρόσφυγες.

Τό πρωτότυπο μέ τίς δέουσες ὑπογραφές.

Ἀκριβές ἀντίγραφο:
Ὁ ὑπασπιστής τῆς Διεύθυνσης
Ὑπολοχαγός Ντομπροβόλσκι

4

1896, 27 τοῦ Μάη στήν πόλη Πετρούπολη ἐγώ, ὁ Φιλάτιεφ, Ἀντισυνταγματάρχης τοῦ Εἰδικοῦ Σώματος Χωροφυλακῆς, μέ βάση τό ἄρθρο 1035 [7] τοῦ Κώδικα Ποινικῆς Δικονομίας (τῶν Δικαστικῶν Κωδίκων τοῦ Αὐτοκράτορα Ἀλεξάνδρου τοῦ Δευτέρου, ἐκδ. 1883), ἐπί παρουσία τοῦ Ἀντιεισαγγελέα τοῦ Πρωτοδικείου τῆς Πετρούπολης Α. Α. Γκορεμίκιν ἀνέκρινα τόν κατηγορούμενο ὁ ὁποῖος, συμπληρώνοντας τίς διευκρινίσεις του, κατάθεσε:

Ὀνομάζομαι Βλαντίμιρ Οὐλιάνοφ.

Σχετικά μέ τό γράμμα πού μοῦ παρουσίασαν μέ ὑπογραφή Α. Πολόφ, πού στέλνεται στή διεύθυνση ὁδός Καζάνσκαγια (οἰκ. 61, διαμ. 11 ἤ σέ παρένθεση: οἰκ. 11, διαμ. 61), διευκρινίζω πώς καί ὁ γραφικός χαρακτήρας τοῦ γράμματος καί τό ἐπώνυμο αὐτοῦ πού μοῦ ἔγραψε μοῦ εἶναι ἐντελῶς ἄγνωστα, καί τό γράμμα αὐτό πού στέλνεται σέ διεύθυνση διαμερίσματος, ὅπου ποτέ μου δέν ζοῦσα, εἶναι καταφανές πώς δέν γράφτηκε γιά μένα. Τό τηλεγράφημα πού μέ παρουσιάζετε ἀπό τό Regensburg μέ ἡμερομηνία 25 τοῦ Ἀπρίλη 1896 καί πού ἀπευθύνεται στόν W. Ulianoff 3 St.-Petersburg μέ παρόμοιο περιεχόμενο *, στάλθηκε

* Τό ἀντίγραφο τοῦ γερμανικοῦ κειμένου τοῦ τηλεγραφήματος εἶναι τόσο ἐλλειπές, πού στάθηκε ἀδύνατο νά ἀποκατασταθεῖ ἡ ἔννοιά του. *Ἡ Σύντ.*

προφανῶς ὄχι σέ μένα, ἀλλά σέ κάποιον ἔμπορο, ἄν κρίνουμε ἀπό τό περιεχόμενό του. Καί ἐπειδή σχετικά μέ τήν κατηγορία πού μοῦ ἀποδόθηκε στήν προηγούμενη ἀνάκριση ὅτι ὑπάρχουν στοιχεῖα γιά τίς ἐπαφές μου στό ἐξωτερικό μέ τόν πρόσφυγα Πλεχάνοφ, δέν μοῦ ἀνακοινώθηκε τί στοιχεῖα εἶναι αὐτά καί τί εἴδους μποροῦσαν νά εἶναι οἱ ἐπαφές αὐτές, γι' αὐτό τό λόγο θεωρῶ ἀπαραίτητο νά διευκρινίσω πώς ὁ πρόσφυγας Πλεχάνοφ διαμένει, ὅπως ἔχω ἀκούσει, κοντά στή Γενεύη, ἐνώ ἐγώ οὔτε στή Γενεύη, οὔτε κοντά σ' αὐτή δέν ἦμουν, ἐπομένως δέν μποροῦσα νά ἔχω μ' αὐτόν καμιά ἐπαφή.

Τό πρωτότυπο μέ τίς δέουσες ὑπογραφές.

'Ακριβές ἀντίγραφο:

'Ο ὑπασπιστής τῆς Διεύθυνσης
'Υπολοχαγός Ντομπροβόλσκι

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1927 στίς «Σημειώσεις τοῦ 'Ινστιτούτου Λένιν», ἀρ.1

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τά ἀντίγραφα, πού διαφυλάχτηκαν στούς φακέλλους τῆς Διεύθυνσης τῆς 'Αστυνομίας

3

ΑΙΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ Β. Ι. ΟΥΛΙΑΝΟΦ (ΛΕΝΙΝ) 1896-1900

1

Πρός τόν Εὐγενέστατο Κύριο Εἰσαγγελέα τοῦ Πρωτοδικείου Πετρούπολης

Ἀπομέρους τοῦ ἀσκούμενου δικηγόρου
Βλαντίμιρ Οὐλιάνοφ (κελί N° 193)

ΑΙΤΗΣΗ

Ἔχω τήν τιμή νά σᾶς παρακαλέσω, δπως διαβιβάσετε στήν ἀδελφή μου Ἄννα Ἰλίνιτσνα Ἐλιζάροβα τά ἐπισυναπτόμενα

1) γράμμα

2) τό χειρόγραφο ἀρ. 1 («Νέες οἰκονομικές ἀλλαγές στήν ἀγροτική ζωή» *) καί

3) τό χειρόγραφο ἀρ. 2 («Δοκίμια πολιτικῆς οἰκονομίας στίς ἀρχές τοῦ XIX αἰώνα» **).

Ὁ ἀσκούμενος δικηγόρος
Β. Οὐλιάνοφ

Πετρούπολη, 2 τοῦ Δεκέμβρη 1896.

Δημοσιεύεται γιά πρώτη φορά σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

---

* Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 1ος, σελ. 1-68. *Ἡ Σύντ.*

** Τό χειρόγραφο τοῦ Β. Ι. Λένιν μέχρι σήμερα δέν βρέθηκε. *Ἡ Σύντ.*

2

Πρός τό Τμῆμα 'Ασφάλειας τῆς Μόσχας

'Απομέρους τοῦ ἀσκούμενου δικηγόρου
Βλαντίμιρ Οὐλιάνοφ

ΑΙΤΗΣΗ

Μέ βάση ἐντολή τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν ὑπόκειμαι σέ ἐξορία ἀπό τήν Πετρούπολη στήν 'Ανατολική Σιβηρία γιά τρία χρόνια. 'Ο κύριος διευθυντής τῆς Διεύθυνσης 'Αστυνομίας μοῦ ἐπέτρεψε ἀκόμη στήν Πετρούπολη νά μεταβῶ στήν πόλη 'Ιρκούτσκ μέ φύλλο πορείας μέ δικά μου ἔξοδα, ἀφοῦ μείνω δυό εἰκοσιτετράωρα στή μητέρα μου στή Μόσχα.

Θεωρώντας πώς εἶναι ἐξαιρετικά ἐπιβαρυντικό νά μέ συνοδεύσει μέχρι τό 'Ιρκούτσκ λόγω τῆς ἀδύνατης ὑγείας της καί πώς οἱ ἄλλοι ἐξόριστοι γιά τήν ἴδια ὑπόθεση στάλθηκαν σιδηροδρομικῶς γιά λογαριασμό τοῦ κράτους, ἡ μητέρα μου ὑπόβαλε ἤδη ἀπό τή Μόσχα αἴτηση πρός τόν κύριο διευθυντή τῆς Διεύθυνσης 'Αστυνομίας γιά νά μοῦ ἐπιτραπεῖ ἡ παραμονή μου κοντά της κάπως περισσότερο καιρό καί γιά νά μέ προσκολλήσετε σέ μιά ὁμάδα. 'Η αἴτηση αὐτή στάλθηκε τήν Τρίτη, 18 τοῦ Φλεβάρη, μέ τήν ταχεία ἁμαξοστοιχία γιά νά ληφθεῖ στήν Πετρούπολη τήν Τετάρτη καί νά ἔχει χρόνο ὁ κ. διευθυντής νά δόσει τή μιά ἤ τήν ἄλλη ἐντολή. Ὅμως ἐπειδή οἱ ταχυδρομικές ἐπικοινωνίες εἶναι ἀκόμη πάρα πολύ ἀργές καί ἐπειδή ἐγώ φοβόμουν πώς μπορεῖ νά λήξει ἡ προθεσμία τῆς παραμονῆς μου στή Μόσχα πρίν πάρουμε ἀπάντηση, γι' αὐτό τήν ἄλλη κιόλας μέρα, τήν Τετάρτη, 19 τοῦ Φλεβάρη, ἡ μητέρα μου ἔστειλε τηλεγράφημα στήν Πετρούπολη στόν κύριο διευθυντή τῆς Διεύθυνσης 'Αστυνομίας μέ πληρωμένη ἀπάντηση — τηλεγράφημα μέ τήν αἴτηση νά μοῦ ἐπιτραπεῖ νά μείνω κοντά της ἀκόμη μιά ἑβδομάδα γιά τό λόγο ὅτι εἶναι ἄρωστη. 'Από τίς πληροφορίες πού μᾶς δόσανε στό τηλεγραφεῖο φάνηκε ὅτι δέν ἔχει ληφθεῖ ἀπάντηση στό τηλεγράφημα, γι' αὐτό καί ἀποφάσισα νά ἀπευθυνθῶ ἐγώ στό Τμῆμα 'Ασφάλειας τῆς Μόσχας, ὑπολογίζοντας πώς ἡ ἀπάντηση στό τηλεγράφημα καί στήν αἴτηση δέν ἔχει ἀνακοινωθεῖ προκαταρκτικά σ' αὐτό.

Ἔτσι, βρίσκομαι τώρα σέ κατάσταση ἀβεβαιότητας: ἄν ὁ κύριος διευθυντής τῆς Διεύθυνσης 'Αστυνομίας δέν μοῦ ἐπιτρέψει νά προσκολληθῶ σέ μιά ὁμάδα γιά τήν ἀποστολή μου σιδηροδρο-

μικά μέ ἔξοδα τοῦ κράτους, τότε ἀμέσως μόλις ληφθεῖ ἀπάντηση θά ξεκινήσω γιά τήν πόλη Ἰρκούτσκ μέ δικά μου ἔξοδα, σύμφωνα μέ τή γραπτή ἐντολή πού περιέχεται στό φύλλο πορείας πού μοῦ ἔχει δοθεῖ.

Μέ βάση αὐτά πού ἐξέθεσα παραπάνω ἔχω τήν τιμή νά παρακαλέσω εὐπειθῶς τό Τμῆμα Ἀσφάλειας τῆς Μόσχας νά μοῦ ἐπιτρέψει νά μείνω στή Μόσχα μέχρι τή λήψη ἀπάντησης ἀπό τή Διεύθυνση Ἀστυνομίας.

Ὁ ἀσκούμενος δικηγόρος
Βλαντίμιρ Οὐλιάνοφ

Μόσχα 22 τοῦ Φλεβάρη 1897.

Συνημμένα ὑποβάλλω τήν ἀπόδειξη ἀρ. 56 τοῦ Ταχυδρομικοῦ Τμήματος στό σταθμό τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Νικολάγεβσκαγια τῆς 18 Φλεβάρη.

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1934 στό περιοδικό «Κράσνι Ἀρχίβ», τεῦχ. 1

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

3

Πρός τόν ἐξοχότατο
Κύριο Γενικό Διοικητή τοῦ Ἰρκούτσκ

Ἀπομέρους τοῦ ἀσκούμενου δικηγόρου
Βλαντίμιρ Ἰλίτς Οὐλιάνοφ

ΑΙΤΗΣΗ

Σύμφωνα μέ διαταγή τῶν διοικητικῶν ἀρχῶν ἐξορίστηκα γιά λόγους πολιτικούς στήν Ἀνατολική Σιβηρία γιά τρία χρόνια. Μέ ἄδεια τῆς Διεύθυνσης Ἀστυνομίας ἔφτασα στόν τόπο τῆς ἐξορίας μέ δικά μου ἔξοδα μέ φύλλο πορείας ἀρ. 2560 τῆς 17 τοῦ Φλεβάρη 1897 πού μοῦ χορηγήθηκε ἀπό τόν κ. κυβερνήτη τῆς πόλης Πετρούπολης. Τόπος παρουσίασης σύμφωνα μέ τό φύλλο πορείας καθορίζεται ἡ πόλη Ἰρκούτσκ γιά τήν ἐπίδοση τοῦ φύλλου πορείας στό γραφεῖο τῆς Ἐξοχότητάς Σας.

Ἐπειδή ἀπό τίς πληροφορίες πού μοῦ δόσανε στήν τοπική διεύθυνση τοῦ κυβερνείου (δηλαδή στή Διεύθυνση τοῦ κυβερνείου

Γενισέι) φαίνεται πώς σχετικά μέ μένα δέν ὑπάρχουν ἀκόμη ἐντολές, καί ἐπειδή, ἄν κρίνουμε ἀπό τίς γενικές εἰκασίες πού ἔκφρασε στή μητέρα μου ὁ κ. διευθυντής τῆς 'Αστυνομίας, πιθανό νά μοῦ καθοριστεῖ τόπος κατοικίας στά πλαίσια τοῦ κυβερνείου Γενισέι, τότε ἡ παρουσία μου στήν πόλη 'Ιρκούτσκ σ' αὐτή τήν τελευταία περίπτωση θά μέ ἐπιβάρυνε ἀρκετά μέ συμπληρωματικά ἔξοδα γιά τό ταξίδι τῆς ἐπιστροφῆς μου. Γι' αὐτό ἔχω τήν τιμή νά παρακαλέσω εὐπειθῶς τήν ἐξοχότητά Σας ὅπως μοῦ ἐπιτρέψετε νά μείνω στήν πόλη Κρασνογιάρσκ ἕως ὅτου βγεῖ διαταγή πού θά καθορίζει τόν τόπο κατοικίας μου.

"Αν θά κρίνατε εὔλογο πώς πρέπει νά μάθω γι' αὐτό στό γραφεῖο τῆς 'Εξοχότητάς Σας, τότε στήν περίπτωση αὐτή αἰτοῦμαι ὅπως μοῦ ἐπιτραπεῖ νά ζητήσω τίς ἀπαιτούμενες πληροφορίες ταχυδρομικά, ἤ ἔστω ἀκόμη καί τηλεγραφικά.

Ταυτόχρονα αἰτοῦμαι ὅπως μοῦ καθοριστεῖ τόπος κατοικίας λόγω τῆς ἀδύνατης ὑγείας μου, στά πλαίσια τοῦ κυβερνείου Γενισέι, ἄν εἶναι δυνατό, στήν περιοχή τοῦ Κρασνογιάρσκ ἤ τοῦ Μινουσίνσκ.

'Ο ἀσκούμενος δικηγόρος
Βλαντίμιρ Οὐλιάνοφ

Κρασνογιάρσκ, 6 τοῦ Μάρτη 1897.

Πρωτοδημοσιεύτηκε στίς 21 τοῦ Μάη 1926 στήν ἐφημερίδα «Σοβέτσκαγια Σιμπίρ», ἀρ. φύλ. 115

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

4

Πρός τόν 'Εξοχότατο
Κύριο Κυβερνήτη Γενισέι

'Απομέρους τοῦ Βλαντίμιρ Οὐλιάνοφ,
ἀσκούμενου δικηγόρου ἐξορισμένου
ἀπό τίς διοικητικές ἀρχές
γιά πολιτικούς λόγους

ΑΙΤΗΣΗ

Μή ἔχοντας πόρους ζωῆς καί ἐπειδή μοῦ καθορίστηκε σάν τόπος διαμονῆς μου τό χωριό Σούσενσκογε, ὅπου δέν μπορῶ νά

ὑπολογίζω σέ κανένα ἔσοδο, ἔχω τήν τιμή νά σᾶς παρακαλέσω ὅπως μοῦ χορηγηθεῖ τό καθορισμένο ἀπό τό νόμο ἐπίδομα γιά διατροφή καί ἐνδυμασία.

Ὁ ἀσκούμενος δικηγόρος
Βλαντίμιρ Οὐλιάνοφ

Κρασνογιάρσκ,
29 τοῦ Ἀπρίλη 1897.

Ἐξουσιοδοτῶ τήν προϊσταμένη νοσοκόμα Ἀντονίνα Μαξιμιλιάνοβνα Ρόζενμπεργκ νά ὑποβάλει τήν αἴτησή μου αὐτή.

Ὁ ἀσκούμενος δικηγόρος
Βλαντίμιρ Οὐλιάνοφ

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στό περιοδικό «Προλετάρσκαγια Ρεβολιούτσιγια», τεῦχ. 11-12

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

5

Πρός τόν εὐγενέστατο
Κύριο Διοικητή τῆς Ἀστυνομίας Μινουσίνσκ

Ἀπομέρους τοῦ Βλαντίμιρ Οὐλιάνοφ, ἀσκούμενου
δικηγόρου, πολιτικοῦ ἐκτοπισμένου ἀπό
τίς διοικητικές ἀρχές

ΑΙΤΗΣΗ

Ἐπειδή μοῦ ἔχει καθοριστεῖ σάν τόπος διαμονῆς μου τό χωριό Σούσενσκογε καί ἐπειδή δέν εἶναι δυνατό νά ἔχω ἐκεῖ κανένα ἔσοδο, ἔχω τήν τιμή νά παρακαλέσω ὅπως μοῦ χορηγηθεῖ τό καθορισμένο ἀπό τό νόμο ἐπίδομα διατροφῆς, ἐνδυμασίας καί ἐνοικίου.

Μινουσίνσκ, 7 τοῦ Μάη 1897.

Βλαντίμιρ Οὐλιάνοφ

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1928 στό περιοδικό «Προλετάρσκαγια Ρεβολιούτσιγια», τεῦχ. 11-12

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

6

Τηλεγράφημα πρός τόν Ἐξοχότατο
Κύριο Διευθυντή τῆς Διεύθυνσης Ἀστυνομίας
Στάλθηκε στήν Πετρούπολη

Ἔχω τήν τιμή νά παρακαλέσω, ὅπως ἐπιτρέψετε στή μνηστή μου Ντανατέζντα Κρούπσκαγια νά μετοικήσει στό χωριό Σούσενσκογε.

Ὁ ἐκτοπισμένος ἀπό τίς διοικητικές ἀρχές *Οὐλιάνοφ*

Γράφτηκε στίς 8 τοῦ Γενάρη 1898

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1934 στό περιοδικό «Κράσνι Ἀρχίβ», τεῦχ. 1

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό κείμενο τοῦ τηλεγραφήματος

7

Πρός τόν Ἐξοχότατο
Κύριο Διοικητή τοῦ κυβερνείου Γενισέι

Ἀπομέρους τοῦ ἐκτοπισμένου ἀπό τίς διοικητικές ἀρχές γιά πολιτικούς λόγους ἀσκούμενου δικηγόρου Βλαντίμιρ Ἰλίτς Οὐλιάνοφ, πού διαμένει στό χ. Σούσενσκογε τῆς περιοχῆς Μινουσίνσκ

ΑΙΤΗΣΗ

Στίς 7 τοῦ Μάη 1898 ἦρθε στό χωριό Σούσενσκογε ἡ ἐκτοπισμένη ἀπό τίς ἀρχές μνηστή μου Ναντέζντα Κρούπσκαγια. Ἀρχικός τόπος ἐκτόπισής της εἶχε οριστεῖ τό κυβερνεῖο Οὐφά, ὅμως ὁ κύριος ὑπουργός Ἐσωτερικῶν τῆς ἐπέτρεψε νά διαμένει στό χωριό Σούσενσκογε μέ τόν ὅρο νά παντρευτεῖ μαζί μου.

Ἀμέσως μετά τήν ἄφιξη τῆς μνηστῆς μου στίς 10 τοῦ Μάη 1898 ὑπόβαλα αἴτηση στόν κύριο διευθυντή τῆς Ἀστυνομίας τῆς περιοχῆς Μινουσίνσκ γιά νά μοῦ ἀποσταλεῖ πιστοποιητικό γάμου. Ἐπειδή ὅμως στήν αἴτησή μου αὐτή δέν ἔλαβα ἀπάντηση, ὅταν ἤμουν στήν πόλη Μινουσίνσκ, στίς 20 τοῦ Μάη, παρουσιάστηκα προσωπικά στόν κύριο διευθυντή τῆς Ἀστυνομίας καί ἐπανέλαβα τήν αἴτησή μου. Ὁ κύριος διευθυντής τῆς Ἀστυνομίας μοῦ ἀπάντησε, πώς δέν μπορεῖ νά μοῦ δόσει πιστοποιητικό,

γιατί δέν ἔχει τό φάκελλο μέ τά βιογραφικά μου στοιχεῖα καί πώς ὅταν λάβει τό φάκελλο θά μοῦ χορηγήσει τό πιστοποιητικό γάμου. Παρόλα αὐτά μέχρι τώρα δέν ἔχω πάρει τό πιστοποιητικό, ἄν καί πέρασε ἀπό τήν ἡμέρα ὑποβολῆς τῆς αἴτησής μου ἑνάμισης μήνας. Αὐτή ἡ ἀκατανόητη καθυστέρηση ἀποκτᾶ γιά μένα ἰδιαίτερη σημασία, γιατί ἀρνοῦνται νά χορηγήσουν στή μνηστή μου τό ἐπίδομα ἕως ὅτου μέ παντρευτεῖ (ἀκριβῶς αὐτή εἶναι ἡ ἀπάντηση πού πήραμε σήμερα, 30 τοῦ Ἰούνη, στήν αἴτησή της γιά τή χορήγηση ἐπιδόματος). Ἔτσι προκύπτει μιά ἀρκετά παράξενη ἀντίθεση: ἀπό τή μιά μεριά, ἡ ἀνώτατη διοικητική ἀρχή, ὕστερα ἀπό τήν παράκλησή μου, ἐπιτρέπει τή μετοίκηση τῆς μνηστῆς μου στό χωριό Σούσενσκογε καί βάζει σάν ὅρο *τόν ἄμεσο* γάμο της· ἀπό τήν ἄλλη μεριά, ἐγώ μέ κανένα τρόπο δέν μπορῶ νά ἀποσπάσω ἀπό τίς τοπικές ἀρχές τό ντοκουμέντο χωρίς τό ὁποῖο δέν μπορεῖ νά γίνει ὁ γάμος· καί σάν ἀποτέλεσμα ὅλων αὐτῶν ὑπαίτιος ἀποδείχνεται ἡ μνηστή μου, ἡ ὁποία μένει χωρίς νά ἔχει κανένα πόρο ζωῆς.

Μέ βάση τά παραπάνω ἔχω τήν τιμή νά παρακαλέσω εὐπειθῶς τήν ἐξοχότητά σας νά δόσει τήν ἀπαραίτητη ἐντολή:

1) νά ἐξευρεθεῖ ὁ φάκελλός μου ἤ ἡ ταυτότητά μου, ἤ νά ζητηθοῦν πληροφορίες ἀπό τήν ἁρμόδια ὑπηρεσία,

2) νά μοῦ ἀποσταλεῖ τό ἀπαιτούμενο ἀπό τό νόμο πιστοποιητικό ἤ ντοκουμέντο σύναψης γάμου.

Ὁ ἐκτοπισμένος ἀπό τίς διοικητικές
ἀρχές γιά πολιτικούς λόγους
ἀσκούμενος δικηγόρος

Βλαντίμιρ Οὐλιάνοφ

Χωριό Σούσενσκογε, 30 τοῦ Ἰούνη
1898.

Πρωτοδημοσιεύτηκε στίς 23 τοῦ Ἀπρίλη 1929 στήν ἐφημερίδα «Κρασνογιάρσκι Ραμπότσι», ἀρ. φύλ. 92

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

8

Πρός τόν Ἐξοχότατο
Κύριο Διοικητή τοῦ κυβερνείου Γενισέι

Ἀπομέρους τοῦ ἐκτοπισμένου ἀπό τίς διοικητικές ἀρχές γιά πολιτικούς λόγους ἀσκούμενου δικηγόρου Βλαντίμιρ Ἰλίτς Οὐλιάνοφ, πού διαμένει στό χωριό Σούσενσκογε τῆς περιοχῆς Μινουσίνσκ

ΑΙΤΗΣΗ

Ἔχω τήν τιμή νά παρακαλέσω εὐπειθῶς τήν Ἐξοχότητά Σας, ὅπως μοῦ ἐπιτραπεῖ νά μεταβῶ γιά μιά ἑβδομάδα στήν πόλη Κρασνογιάρσκ γιά νά ἐπισκεφτῶ εἰδικό ὀδοντίατρο. Ὁ τοπικός γιατρός, ὕστερα ἀπό πολλές ἀνεπιτυχεῖς προσπάθειες, ἀναγνώρισε πώς εἶναι ἀναρμόδιος στήν προκειμένη περίπτωση, ἐνῶ ὀδοντίατρος σήμερα στήν πόλη Μινουσίνσκ δέν ὑπάρχει.

Μινουσίνσκ, 12 τοῦ Αὐγούστου 1898.

Ὁ ἀσκούμενος δικηγόρος
Βλαντίμιρ Οὐλιάνοφ

Ὑποβάλλεται μέσω τοῦ κυρίου διοικητῆ
τῆς Ἀστυνομίας τοῦ Μινουσίνσκ.

Πρωτοδημοσιεύτηκε στίς 21 τοῦ Μάη 1926 στήν ἐφημερίδα «Σοβέτσκαγια Σιμπίρ», ἀρ. φύλ. 115

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

9

Πρός τόν Ἐξοχότατο
Κύριο Διευθυντή τῆς Διεύθυνσης τῆς Ἀστυνομίας

Ἀπομέρους τοῦ πατρογονικοῦ εὐπατρίδη Βλαντίμιρ Ἰλίτς Οὐλιάνοφ, πού διαμένει στήν πόλη Πσκόφ, ὁδός Ἀρχάνγκελσκαγια, οἰκία Τσερνόφ

ΑΙΤΗΣΗ

Ὁ κύριος Ὑπουργός Ἐσωτερικῶν ἀποφάσισε νά μοῦ ἀπαγορεύσει τή διαμονή, μεταξύ τῶν ἄλλων κυβερνείων καί στό

κυβερνεῖο τῆς Οὐφά. Σήμερα στήν πόλη Οὐφά διαμένει ἡ γυναίκα μου Ναντέζντα Οὐλιάνοβα, ἡ ὁποία εἶναι ὑπό ἐπιτήρηση τῶν ἀρχῶν, καί ἡ παράκλησή μου (στήν αἴτηση τῆς 10 τοῦ Μάρτη τρέχοντος ἔτους) γιά νά τῆς ἐπιτραπεῖ ἡ μετοίκησή της στήν πόλη Πσκόφ ἀπορίφθηκε. Ἀπό τελευταῖες πληροφορίες πού ἔχω ἀπό τή γυναίκα μου, εἶναι ἄρωστη καί θεραπεύεται στόν τοπικό γυναικολόγο δόκτορα Φεντότοφ· γράφω τό ὄνομα τοῦ γιατροῦ, γιατί μπορεῖ ἡ αἴτησή μου αὐτή νά ἐλεγχθεῖ καί σέ περίπτωση πού θά θεωρηθεῖ ἀπαραίτητο νά γίνει ἔλεγχος, ἔχω τήν τιμή νά παρακαλέσω εὐπειθῶς ὅπως ζητήσετε πληροφορίες τηλεγραφικά. Ἡ ἀρώστια τῆς γυναίκας μου ἀπαιτεῖ ἐπίμονη θεραπεία καί θά χρειαστοῦν, σύμφωνα μέ τά λεγόμενα τῶν γιατρῶν, τουλάχιστο ἔξι ἑβδομάδες, καί ἐπειδή ἡ μητέρα τῆς γυναίκας μου πού βρίσκεται μαζί της εἶναι ὑποχρεωμένη νά φύγει ἀπό τήν Οὐφά, ἡ γυναίκα μου θά μείνει μόνη της, πράγμα πού μπορεῖ νά ἐπιδράσει πάρα πολύ βλαβερά στήν πορεία τῆς θεραπείας.

Μέ βάση τά ὅσα ἐξέθεσα παραπάνω, ἔχω τήν τιμή νά παρακαλέσω εὐπειθῶς ὅπως μοῦ ἐπιτραπεῖ νά ζήσω στήν πόλη Οὐφά ἐνάμιση μήνα.

Ὁ πατρογονικός εὐπατρίδης
Βλαντίμιρ Οὐλιάνοφ

Πσκόφ, 20 τοῦ Ἀπρίλη 1900.

Πρωτοδημοσιεύτηκε τό 1929
στό περιοδικό
«Προλετάρσκαγια Ρεβολιούτσιγια», τεῦχ. 11

Δημοσιεύεται σύμφωνα μέ τό χειρόγραφο

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΤΟΥ Β. Ι. ΛΕΝΙΝ, ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΦΘΕΙ ΣΤΟΥΣ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥΣ ΤΟΜΟΥΣ ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ ΑΥΤΗΣ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΤΟΥ Β. Ι. ΛΕΝΙΝ ΠΟΥ ΔΕΝ ΒΡΕΘΗΚΑΝ ΩΣ ΤΩΡΑ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΥΡΕΤΗΡΙΑ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΤΟΥ Β. Ι. ΛΕΝΙΝ, ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΣΥΜΠΕΡΙΛΗΦΘΕΙ ΣΤΟΥΣ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥΣ ΤΟΜΟΥΣ ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ ΑΥΤΗΣ

(1893-1904)

ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΗΝ ΟΜΑΔΑ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ. *Όχι νωρίτερα άπό τόν Όχτώβρη τοῦ 1899.*
Τόμος 4ος, σελ. 183-185.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗ ΤΟΥ ΒΡΕΤΑΝΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ. *21 τοῦ Άπρίλη 1902.*
Τόμος 6ος, σελ. 454-455.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗ ΤΟΥ ΒΡΕΤΑΝΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ. *24 τοῦ Άπρίλη 1902.*
Τόμος 6ος, σελ. 454-455.

ΓΡΑΜΜΑ ΣΤΗ «ΒΟΡΕΙΑ ΕΝΩΣΗ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ». *Άπρίλης τοῦ 1902.*
Τόμος 6ος, σελ. 361-371.

ΓΡΑΜΜΑ ΣΕ ΣΥΝΤΡΟΦΟ ΓΙΑ ΤΑ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΑ ΜΑΣ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ. *1902.*
Τόμος 7ος, σελ. 1-30.

ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΩΝ ΕΚΘΕΣΕΩΝ ΤΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ ΣΤΟ ΠΑΓΚΟΜΜΑΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ. *Δεκέμβρης τοῦ 1902-Γενάρης τοῦ 1903.*
Τόμος 7ος, σελ. 70-80.

ΣΧΕΔΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ «ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΩΝ ΕΚΘΕΣΕΩΝ ΤΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ ΣΤΟ ΠΑΓΚΟΜΜΑΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ». *Δεκέμβρης τοῦ 1902-Γενάρης τοῦ 1903.*
Τόμος 7ος, σελ. 359.

ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ. *Γράμμα πρῶτο, Σεπτέμβρης τοῦ 1903.*
Τόμος 7ος, σελ. 338-352.

ΣΧΕΔΙΟ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΓΙΑ ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑΣ. *Αὔγουστος-Σεπτέμβρης τοῦ 1903.*
Τόμος 7ος, σελ. 433-434.

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ. *4 τοῦ Ὀχτώβρη 1903.*
Τόμος 8ος, σελ. 22.

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ. *6 τοῦ Ὀχτώβρη 1903.*
Τόμος 8ος, σελ. 23.

ΑΝΥΠΟΒΛΗΤΗ ΔΗΛΩΣΗ. *29 τοῦ Ὀχτώβρη 1903.*
Τόμος 8ος, σελ. 58-62.

ΔΗΛΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΙΤΗΣΗ ΜΟΥ ΑΠΟ ΜΕΛΟΥΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΜΕΛΟΥΣ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΚΟ. *1 τοῦ Νοέμβρη 1903.*
Τόμος 8ος, σελ. 64.

ΠΡΟΣ ΤΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΚΟ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ. *18 τοῦ Νοέμβρη 1903.*
Τόμος 8ος, σελ. 87.

ΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ ΠΡΟΣ ΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ, ΠΡΟΣ ΤΙΣ ΟΜΑΔΕΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΣ ΟΛΑ ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ. *Ὄχι νωρίτερα ἀπό τίς 29 τοῦ Νοέμβρη 1903.*
Τόμος 8ος, σελ. 89-92.

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ «ΙΣΚΡΑ». *Γράμμα πρός τή Συντακτική ἐπιτροπή. 25 τοῦ Νοέμβρη 1903.*
Τόμος 8ος, σελ. 93-97.

ΠΡΟΣΧΕΔΙΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΥ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ «ΙΣΚΡΑ». *Ἀπ' ἀφορμή τό ἄρθρο τοῦ Γκ. Β. Πλεχάνοφ «Τί νά μήν κάνουμε» στό φύλ. ἀρ. 52 τῆς «Ἴσκρα». Ἀνάμεσα στίς 20 τοῦ Νοέμβρη καί στίς 2 τοῦ Δεκέμβρη 1903.*
Τόμος 8ος, σελ. 476.

ΓΙΑΤΙ ΑΠΟΧΩΡΗΣΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ «ΙΣΚΡΑ»; *Γράμμα πρός τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα». Ἀνάμεσα στίς 8 καί 12 τοῦ Δεκέμβρη 1903.*
Τόμος 8ος, σελ. 98-105.

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΠΟΧΩΡΗΣΗΣ ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ «ΙΣΚΡΑ». *20 τοῦ Φλεβάρη 1904.*
Τόμος 8ος, σελ. 177-183.

ΠΑΡΑΛΛΑΓΗ ΜΙΑΣ ΠΕΡΙΚΟΠΗΣ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΠΟΧΩΡΗΣΗΣ ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ «ΙΣΚΡΑ»». *Ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 20 τοῦ Φλεβάρη.*
Τόμος 8ος, σελ. 494.

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΚΕ. *26 τοῦ Μάη 1904.*
Τόμος 8ος, σελ. 426-430.

ΔΗΛΩΣΗ ΤΡΙΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΚΕ. *26 τοῦ Μάη 1904.*
Τόμος 8ος, σελ. 431-432.

ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΕΝΤΕ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ. *18 τοῦ Αὐγούστου 1904.*
Τόμος 9ος, σελ. 22-23.

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΠΡΑΚΤΟΡΕΣ ΤΗΣ ΚΕ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ ΠΟΥ ΤΑΧΘΗΚΑΝ ΜΕ ΤΗΝ ΠΛΕΙΟΨΗΦΙΑ ΤΟΥ ΙΙ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ. *18 τοῦ Αὐγούστου 1904.*
Τόμος 9ος, σελ. 24-25.

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚΛΕΜΠΟΦ (Β. Α. ΝΟΣΚΟΦ). *11 τοῦ Σεπτέμβρη 1904.*
Τόμος 9ος, σελ. 28-35.

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΣΥΝΤΡΟΦΟΥΣ *(Μέ τήν εὐκαιρία τῆς ἔκδοσης τοῦ ὀργάνου τῆς πλειοψηφίας τοῦ Κόμματος). 12 τοῦ Δεκέμβρη 1904.*
Τόμος 9ος, σελ. 101-107.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΤΟΥ Β. Ι. ΛΕΝΙΝ, ΠΟΥ ΔΕΝ ΒΡΕΘΗΚΑΝ ΩΣ ΤΩΡΑ *
(1893-1904)

1893

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. Π. ΜΑΣΛΟΦ

Δεκέμβρης τοῦ 1903

Γιά τό γράμμα αὐτό ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραφε στόν Π. Π. Μάσλοφ τό Δεκέμβρη τοῦ 1893: «Πρίν ἀπό δυό μέρες πῆρα τό γράμμα Σας καί χθές σᾶς ἔγραψα κιόλας ὅτι στέλνω τά ἄρθρα γιά τήν ἀγροτική μεταρύθμιση» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 1).

1893-1894

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΜΕ ΤΟΝ Ν. Ε. ΦΕΝΤΟΣΕΓΕΦ

Τόμ. 1ος, σελ. 563-564.

1895-1897

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΜΕ ΤΟΥΣ Π. ΜΠ. ΑΞΕΛΡΟΝΤ, ΓΚ. Μ. ΚΡΖΙΖΑΝΟΒΣΚΙ, Ι. Χ. ΛΑΛΑΓΙΑΝΤΣ, Π. Π. ΜΑΣΛΟΦ, Γ. Ο. ΜΑΡΤΟΦ, Α. Π. ΣΚΛΙΑΡΕΝΚΟ, Π. ΜΠ. ΣΤΡΟΥΒΕ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

Τόμ. 2ος, σελ. 596.

1898

ΔΥΟ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ν. Ε. ΦΕΝΤΟΣΕΓΕΦ

Νωρίτερα ἀπό τίς 24 τοῦ Γενάρη 1898

Τόμ. 4ος, σελ. 447.

* Στόν κατάλογο συμπεριλαμβάνονται ἐπίσης τά γράμματα πού ἀναφέρονται ἀνάμεσα στίς ἐργασίες τοῦ Β. Ι. Λένιν πού δέν βρέθηκαν στούς τόμους 1-9 τῆς 5ης ἔκδοσης.

ΓΡΑΜΜΑ ΠΡΟΣ ΤΟ ΤΜΗΜΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΩΝ ΖΕΜΣΤΒΟ ΤΟΥ ΚΥΒΕΡΝΕΙΟΥ ΤΒΕΡ

Τόμ. 4ος, σελ. 447.

1898-1899

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Γ. Ο. ΜΑΡΤΟΦ

Τόμ. 4ος, σελ. 447-448.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Φ. Β. ΛΕΝΓΚΝΙΚ ΓΙΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

Τόμ. 4ος, σελ. 448.

1899

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Γ. Ο. ΜΑΡΤΟΦ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ «CREDO»

Τόμ. 4ος, σελ. 448.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. Ν. ΠΟΤΡΕΣΟΦ ΚΑΙ ΤΟΝ Γ. Ο. ΜΑΡΤΟΦ

Τόμ. 4ος, σελ. 448.

1898-'Απρίλης τοῦ 1901

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΜΕ ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ «ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΤΗΣ ΔΟΥΛΙΑΣ»

Τόμ. 4ος, σελ. 449-450.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΜΕ ΤΟΥΣ Ε. Β. ΜΠΑΡΑΜΖΙΝ, Α. Α. ΒΑΝΕΓΕΦ, Μ. ΓΚ. ΓΚΡΙΓΟΡΙΕΦ, Β. Α. ΙΟΝΟΦ, Α. Μ. ΚΑΛΜΙΚΟΒΑ, Λ. Μ. ΚΑΙ Ν. Μ. ΚΝΙΠΟΒΙΤΣ, ΓΚ. Μ. ΚΡΖΙΖΑΝΟΒΣΚΙ, Β. Κ. ΚΟΥΡΝΑΤΟΒΣΚΙ, Ι. Χ. ΛΑΛΑΓΙΑΝΤΣ, Π. Ν. ΛΕΠΕΣΙΝΣΚΙ, Γ. Μ. ΛΙΑΧΟΒΣΚΙ, Σ. Ι. ΜΙΤΣΚΕΒΙΤΣ, Α. Ν. ΠΟΤΡΕΣΟΦ, Μ. Α. ΣΙΛΒΙΝ, Α. Π. ΣΚΛΙΑΡΕΝΚΟ, Β. Β. ΣΤΑΡΚΟΦ, Π. ΜΠ. ΣΤΡΟΥΒΕ, Μ. Μ. ΦΙΛΙΠΠΟΦ, Α. Σ. ΣΑΠΟΒΑΛΟΦ, Α. Α. ΓΙΑΚΟΥΜΠΟΒΑ.

Τόμ. 4ος, σελ. 450-451.

1900

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Φ. Ι. ΝΤΑΝ

15 τοῦ Ἰούλη 1900

Στίς 22 τοῦ Μάρτη 1901 ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραφε στόν Φ. Ι. Ντάν: «Χαρήκαμε πολύ, γιατί ἐπιτέλους ἀποκαταστάθηκε ἡ ἀλληλογραφία μας (γι' αὐτή Σᾶς εἶχα γράψει ἀκόμη στίς 15 τοῦ *Ἰούλη!!)»* (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 91).

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΠΛΕΧΑΝΟΦ

Σεπτέμβρης ἤ Ὀχτώβρης τοῦ 1900

Τό Σεπτέμβρη τοῦ 1900, ὁ Γκ. Β. Πλεχάνοφ, ὅταν τοῦ ἔγινε πρόταση ἀπό τούς «οἰκονομιστές» νά συνεργαστεῖ στή «Ραμπότσαγια Μίσλ», ἀπευθύνθηκε πρός τόν Β. Ι. Λένιν γιά νά τόν συμβουλευτεῖ. Γιά τήν ἀπάντηση πρός τόν Πλεχάνοφ τό Σεπτέμβρη ἤ τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1900 ὁ Λένιν ἔκανε γνωστό στήν Α. Α. Γιακουμπόβα στίς 26 τοῦ Ὀχτώβρη: «Θυμᾶμαι καλά, ὅτι δέν ἐκφράστηκα κατηγορηματικά καί ἀναντίρητα: «Δυσκολευόμαστε στή δοσμένη στιγμή νά δόσουμε συμβουλή» ἔγραφα» (σέ τοῦτο τόν τόμο σελ. 54).

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΠΛΕΧΑΝΟΦ

25 τοῦ Ὀχτώβρη 1900

Ὁ Β. Ι. Λένιν πῆρε ἀπό τήν Α. Α. Γιακουμπόβα τό γράμμα πρός τόν Γκ. Β. Πλεχάνοφ, ὅπου, ὅπως φαίνεται, γινόταν μνεία γιά τήν πρόταση στόν Πλεχάνοφ νά συνεργαστεῖ μέ τή «Ραμπότσαγια Μίσλ». Στίς 26 τοῦ Ὀχτώβρη ὁ Λένιν ἔγραφε στή Γιακουμπόβα: «Δέν μπορῶ νά στείλω ἀμέσως τό γράμμα... Χθές ἔγραψα στόν παραλήπτη ποιά εἶναι ἡ οὐσία τοῦ γράμματος καί ἐλπίζω στό ἄμεσο μέλλον νά τοῦ ἀνακοινώσω καί ὅλο τό γράμμα» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 53).

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ι. ΓΚ. ΣΜΙΝΤΟΒΙΤΣ

Ἀνάμεσα στίς 26 τοῦ Νοέμβρη καί 7 τοῦ Δεκέμβρη 1900

Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραφε στόν Π. Μπ. Ἀξελρόντ στίς 7 τοῦ Δεκέμβρη 1900: «Μέ συγχωρεῖτε πού δέν Σᾶς ἀπάντησα στό γράμμα πρός τήν Μπαϊνόβα...» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 71).

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. ΜΠ. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

14 τοῦ Δεκέμβρη 1900

Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔκανε γνωστό στόν Π. Μπ. Ἀξελρόντ: «Νά μέ συγχωρεῖτε πού Σᾶς ἀνησύχησα χωρίς λόγο μέ τό τηλεγράφημα. Ἐπειδή τό πρωί δέν εἶχα πάρει τό ἄρθρο, σκέφτηκα (ὕστερα ἀπό τό χθεσινό τηλεγράφημά Σας) ὅτι κάτι συνέβη καί ἀποφάσισα νά Σᾶς ρωτήσω τηλεγραφικά...» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 74).

1901

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Μ. Ι. ΒΟΝΤΟΒΟΖΟΒΑ

Ἄνοιξη τοῦ 1901

Γιά τό γράμμα πού γράφτηκε τήν ἄνοιξη τοῦ 1901 ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραφε στήν Λ. Ι. Ἀξελρόντ στίς 27 τοῦ Νοέμβρη: «Μέ τήν Βοντοβόζοβα εἶχα κάποτε ἀλληλογραφία «φιλική», μπορεῖ νά πεῖ κανείς. Στό τελευταῖο ὅμως γράμμα μου (γράφτηκε τήν ἄνοιξη!) πρός αὐτή *(γιά δουλιές) δέν ἀπάντησε καθόλου»* (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 158).

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Λ. Ε. ΓΚΑΛΠΕΡΙΝ

Ἀρχές τοῦ Αὐγούστου 1901

Γιά τό τηλεγράφημα πού ἔστειλε στόν Λ. Ε. Γκάλπεριν στίς ἀρχές τοῦ Αὐγούστου, ὁ Β. Ι. Λένιν γνωστοποιοῦσε σέ γράμμα του πού γράφτηκε ἀνάμεσα στίς 31 τοῦ Ἰούλη καί 12 τοῦ Αὐγούστου 1901 (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 136).

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. Γ. ΦΙΝΝ-ΕΝΟΤΑΓΕΒΣΚΙ

4 τοῦ Αὐγούστου 1901

Ὁ Β. Ι. Λένιν σέ γράμμα του πρός τόν Π. Μπ. Ἀξελρόντ τῆς 4 τοῦ Αὐγούστου τόνιζε: «Σήμερα ἤδη ἔστειλα *μέσω Στουτγάρδης* γράμμα στή Ζυρίχη σέ κάποιον Φίνν: τό γράμμα αὐτό τόν συσταίνει σέ Σᾶς» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 142).

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ζ. ΡΑΤΣΙΝΣΚΙ

18 τοῦ Σεπτέμβρη 1901

Γιά τό γράμμα αὐτό ὁ Β. Ι. Λένιν ἔκανε γνωστό στόν Γκ. Β. Πλεχάνοφ στίς 18 τοῦ Σεπτέμβρη 1901: «Ἐπισυνάπτω γράμμα γιά τόν Ρατσίνσκι» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 147).

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ο. Ν. ΠΟΠΟΒΑ

Στό γράμμα πρός τήν Λ. Ι. Ἀξελρόντ ἀπό 27 τοῦ Νοέμβρη 1901 ὁ Β. Ι. Λένιν ἀνάφερε: «Τελευταῖα (πρίν 1 ἤ 1½ μήνα) ἔγραψα στήν Ποπόβα καί τήν παρακάλεσα *γιά πρώτη φορά* νά μοῦ στείλει ἕνα ἀντίτυπο τοῦ δεύτερου τόμου τῶν Ουέμπ, πού μεταφράστηκε μέ τήν ἐπιμέλειά μου καί πού μόλις τελευταῖα κυκλοφόρησε» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 158).

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. ΜΠ. ΑΞΕΛΡΟΝΤ ΚΑΙ ΤΟΝ ΓΚ. Β. ΠΛΕΧΑΝΟΦ

10-12 τοῦ Δεκέμβρη 1901

Γιά τό γράμμα πού γράφτηκε περίπου στίς 10-12 τοῦ Δεκέμβρη 1901 καί πού στάλθηκε στή διεύθυνση τοῦ Π. Μπ. Ἀξελρόντ ὁ Β. Ι. Λένιν κάνει μνεία δυό φορές: στά γράμματα πρός τόν Γκ. Β. Πλεχάνοφ καί πρός τόν Π. Μπ. Ἀξελρόντ τῆς 19 τοῦ Δεκέμβρη 1901 (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 164 καί 165).

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ρ. Σ. ΖΕΜΛΙΑΤΣΚΑ

Τόμ. 5ος, σελ. 418.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ε. ΝΤ. ΣΤΑΣΟΒΑ

Τόμ. 5ος, σελ. 418.

1902

ΠΡΟΣ ΤΗ ΡΩΣΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ «ΙΣΚΡΑ»

Ἀργότερα ἀπό τίς 12 τοῦ Φλεβάρη 1902

Τόμ. 6ος, σελ. 459.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Λ. Ι. ΓΚΟΛΝΤΜΑΝ

Δεύτερο δεκαπενθήμερο τοῦ Φλεβάρη-ἀρχές τοῦ Μάρτη 1902

Τόμ. 6ος, σελ. 459-460.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. Ν. ΠΟΤΡΕΣΟΦ

Νωρίτερα ἀπό τίς 29 τοῦ Μάρτη 1902

Τόμ. 6ος, σελ. 460.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. Ν. ΠΟΤΡΕΣΟΦ

6 τοῦ Ἀπρίλη 1902

Τόμ. 6ος, σελ. 460.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ν. Α. ΑΛΕΞΕΓΕΦ

Νωρίτερα ἀπό τίς 12 τοῦ Ἀπρίλη 1902

Τόμ. 6ος, σελ. 460.

ΔΥΟ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Γ. Ο. ΜΑΡΤΟΦ

Ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 12 τοῦ Ἀπρίλη 1902

Στίς 18 τοῦ Ἀπρίλη ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραφε στόν Π. Μπ. Ἀξελρόντ: «Ἄν ὁ Μπέργκ εἶναι σέ Σᾶς, παρακαλέστε τον νά μοῦ γράψει δυό λόγια γιά τά σχέδιά του... Καί τό κυριότερο: πῆρε ἄραγε τά 2 μου γράμματα πού τοῦ ἔστειλα τό Σάββατο (12) τό πρωί μέ τό ταχυδρομεῖο τῆς πόλης;» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 179).

«ΓΡΑΜΜΑ ΓΙΑ ΤΟΝ Κ»

Νωρίτερα ἀπό τίς 3 τοῦ Μάη 1902

Στίς 3 τοῦ Μάη ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραφε στόν Π. Μπ. Ἀξελρόντ: «Ἀγαπητέ Π. Μπ.! Αὐτές τίς μέρες Σᾶς ἔστειλα ἕνα «γράμμα γιά τόν Κ.» χωρίς νά προσθέσω οὔτε μιά σειρά γιά Σᾶς, γιατί δέν εἶχα καθόλου καιρό» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 181).

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΓΚ. ΝΤ. ΛΕΪΤΕΪΖΕΝ

4 τοῦ Μάη 1902

Σέ γράμμα του πρός τόν Γκ. Ντ. Λέιτεϊζεν ἀπό 5 τοῦ Μάη 1902 ὁ Β. Ι. Λένιν τόν ειδοποίησε ὅτι χθές τοῦ ἔστειλε ἕνα «πολύ σημαντικό» γράμμα στή διεύθυνση: 130 Mont Parnasse 130 (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 184).

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ Β. Β. ΚΟΖΕΒΝΙΚΟΒΑ

Ἀπρίλης-Ἰούνης τοῦ 1902

Τόμ. 6ος, σελ. 461-462.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Μ. ΚΑΛΜΙΚΟΒΑ

Ἀπρίλης-Ἰούλης τοῦ 1902

Τόμ. 6ος, σελ. 462.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. Ν. ΠΟΤΡΕΣΟΦ

14 τοῦ Μάη 1902

Τόμ. 6ος, σελ. 462.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. Ν. ΠΟΤΡΕΣΟΒ

Νωρίτερα ἀπό τίς 8 τοῦ Ἰούνη 1902

Τόμ. 6ος, σελ. 462.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. Ν. ΠΟΤΡΕΣΟΦ

Ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 14 τοῦ Ἰούνη 1902

Τόμ. 6ος, σελ. 463.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. Ν. ΠΟΤΡΕΣΟΦ

Νωρίτερα ἀπό τίς 18 τοῦ Ἰούνη 1902

Τόμ. 6ος, σελ. 463.

ΔΥΟ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Γ. Ο. ΜΑΡΤΟΦ

Ὄχι ἀργότερα ἀπό τίς 18 τοῦ Ἰούνη 1902

Τόμ. 6ος, σελ. 463.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. Ν. ΠΟΤΡΕΣΟΦ

18 τοῦ Ἰούνη 1902

Τόμ. 6ος, σελ. 463-464.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. Ν. ΠΟΤΡΕΣΟΦ

21 τοῦ Ἰούνη 1902

Τόμ. 6ος, σελ. 464.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Π. ΜΠ. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

Νωρίτερα ἀπό τίς 22 τοῦ Ἰούνη 1902

Τόμ. 6ος, σελ. 464.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Γ. Ο. ΜΑΡΤΟΦ

Νωρίτερα ἀπό τίς 12 τοῦ Ἰούλη 1902

Στίς 12 τοῦ Ἰούλη ὁ Β. Ι. Λένιν σέ γράμμα του πρός τόν Γκ. Β. Πλεχάνοφ, ἀναφέροντας γιά τήν παραμονή τοῦ Γ. Ο. Μάρτοφ στό Παρίσι, τόν ειδοποιοῦσε: «Ἴσως Σᾶς στείλει αὐτός τό γράμμα μου...» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 198).

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΝΟΣΚΟΦ

Ὄχι νωρίτερα ἀπό τίς 16 τοῦ Ἰούλη 1902

Τόμ. 6ος, σελ. 465.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΝΟΣΚΟΦ

Πρίν ἀπό τίς 2 τοῦ Αὐγούστου 1902

Τόμ. 6ος, σελ. 465.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Φ. Ι. ΣΤΣΕΚΟΛΝΤΙΝ

Νωρίτερα ἀπό τίς 4 τοῦ Αὐγούστου 1902

Τόμ. 6ος, σελ. 465.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ Λ. ΓΚ. ΝΤΕΪΤΣ ΚΑΙ Β. Α. ΝΟΣΚΟΦ

Τέλη τοῦ Ἰούλη-ἀρχές τοῦ Αὐγούστου 1902

Τόμ. 6ος, σελ. 465-466.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ι. Χ. ΛΑΛΑΓΙΑΝΤΣ

19 τοῦ Αὐγούστου 1902

Στίς 19 τοῦ Αὐγούστου 1902 ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραφε στόν Π. Μπ. Ἀξελρόντ: «Αὐτή τή στιγμή πῆρα τό τηλεγράφημα ὅτι ὁ Κολούμπ εἶναι σέ Σᾶς. Ἄπειρους χαιρετισμούς στόν παλιό μου φίλο! Ἐσωκλείω γράμμα γι' αὐτόν» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 219).

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. Α. ΝΟΣΚΟΦ

Τέλη τοῦ Αὐγούστου-ἀρχές τοῦ Σεπτέμβρη 1902

Τόμ. 6ος, σελ. 466.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ι. ΜΠ. ΜΠΑΣΟΒΣΚΙ

Τόμ. 7ος, σελ. 439.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Ι. Ι. ΣΤΑΒΣΚΙ

18 τοῦ Δεκέμβρη 1902

Στό γράμμα πρός τήν Λ. Ι. 'Αξελρόντ μέ ἡμερομηνία 18 τοῦ Δεκέμβρη 1902 ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραφε: «Πῆρα αὐτή τή στιγμή τό γράμμα Σας καί σπεύδω νά Σᾶς ἀπαντήσω, γιά νά Σᾶς συγχαρῶ γι' αὐτό τό τεράστιο ἀπόκτημα, ὅπως εἶναι ὁ Στάβσκι... ἐσωκλείω καί γράμμα γι' αὐτόν μέ μιά παράκληση σχετικά μέ τήν μπροσούρα γιά τά γεγονότα τοῦ Ροστόβ» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 240).

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Ε. Μ. ΑΛΕΞΑΝΤΡΟΒΑ

Τόμ. 7ος, σελ. 439.

1903

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Λ. Ι. ΑΞΕΛΡΟΝΤ

10 τοῦ Γενάρη 1903

Στό γράμμα πρός τόν Γκ. Β. Πλεχάνοφ μέ ἡμερομηνία 10 τοῦ Γενάρη ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραφε: «Δόστε, παρακαλῶ, τό συνημμένο γράμμα στήν Λιουμπόφ 'Ισάκοβνα: αὐτή μοῦ ἔδοσε τή διεύθυνσή Σας. Τό γράμμα εἶναι πολύ ἐπεῖγον καί σημαντικό...» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 250).

ΠΡΟΣ ΕΝΑΝ ΑΝΓΩΣΤΟ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΛΟΓΟ ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ

Τόμ. 7ος, σελ. 440.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ ΜΕ ΤΟΝ Β. Β. ΒΑΚΑΡ

Τόμ. 7ος, σελ. 441.

1903-1904

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Μ. Ν. ΛΙΑΝΤΟΦ

Σεπτέμβρης τοῦ 1903-Φλεβάρης τοῦ 1904

Τόμ. 8ος, σελ. 509.

1904

ΠΡΟΣ ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΚΕ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ ΓΡΑΜΜΕΝΟ ΜΑΖΙ ΜΕ ΤΟΝ Φ. Β. ΛΕΝΓΚΝΙΚ

Τόμ. 8ος, σελ. 510.

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΟΥ ΣΤΑΛΘΗΚΑΝ ΣΤΗ ΡΩΣΙΑ ΠΡΟΣ ΤΑ ΤΟΠΙΚΑ ΚΟΜΜΑΤΙΚΑ ΣΤΕΛΕΧΗ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΣΥΓΚΛΗΣΗΣ ΤΟΥ ΙΙΙ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΤΟΥ ΣΔΕΚΡ

Τόμ. 8ος, σελ. 510.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. Α. ΜΠΟΓΚΝΤΑΝΟΦ

Ἄνοιξη ἤ ἀρχές τοῦ καλοκαιριοῦ 1904

Τόμ. 8ος, σελ. 510.

ΔΥΟ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΣ ΑΝΕΞΑΚΡΙΒΩΤΟ ΠΑΡΑΛΗΠΤΗ

Σεπτέμβρης-Ὀχτώβρης τοῦ 1904

Τόμ. 9ος, σελ. 419.

ΠΡΟΣ ΤΗΝ Μ. Π. ΓΚΟΛΟΥΜΠΕΒΑ

Ἀργότερα ἀπό τίς 5 τοῦ Ὀχτώβρη 1904

Τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1904 ὁ Β. Ι. Λένιν ἔκανε γνωστό στήν Μ. Π. Γκόλουμπεβα: «Ἐπωφελούμενος τῆς εὐκαιρίας ὅτι ἔχω τή διεύθυνση, Σᾶς στέλνω λεπτομερειακό γράμμα γιά τίς δουλιές μας καί Σᾶς παρακαλῶ θερμά νά μοῦ ἀπαντήσετε προσωπικά καί τό γρηγορότερο» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 387).

ΠΡΟΣ ΤΟΝ Β. ΝΤ. ΜΠΟΝΤΣ-ΜΠΡΟΥΓΕΒΙΤΣ

3 τοῦ Δεκέμβρη 1904

Στίς 3 τοῦ Δεκέμβρη σέ γράμμα πρός τήν Ν. Κ. Κρούπσκαγια ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραφε: «Σήμερα ἔστειλα γράμμα στόν Μπόντς σχετικά μέ τίς ὑποθέσεις μας. Ξέχασα νά προσθέσω κάτι σοβαρό: νά ἐκδόσει (τό λεξικό τοῦ Λέιτεϊζεν) σέ *3000* ἀντίτυπα· εἶναι ἀπαραίτητο νά τό ξέρει γιά νά κανονίσει τήν τιμή. Νά τό πεῖς ἀμέσως στόν Μπόντς» (σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 411).

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

[1] Πρόκειται γιά τά άρθρα τοῦ Ν. Ε. Φεντοσέγεφ, ὅπου γίνεται ἀνάλυση τῆς οἰκονομικῆς καί πολιτικῆς κατάστασης τῆς Ρωσίας καί κριτική τῶν λαθεμένων ἀπόψεων τῶν ναρόντνικων. Τά χειρόγραφα τῶν ἄρθρων τά εἶχε ὁ Β. Ι. Λένιν. — *1.*

[2] *«Ρούσσκαγια Μίσλ»* («Ρωσική Σκέψη») — μηνιαῖο φιλολογικό-πολιτικό περιοδικό. Ἔβγαινε στή Μόσχα ἀπό τό 1880 ὡς τό 1918. Μέχρι τό 1905 εἶχε φιλελεύθερο-ναροντνικιστική κατεύθυνση. Στή δεκαετία 1890-1900 δημοσίευσε στίς σελίδες του ἄρθρα μαρξιστῶν. Ὕστερα ἀπό τήν ἐπανάσταση τοῦ 1905 τό περιοδικό ἔγινε ὄργανο τῆς δεξιᾶς πτέρυγας τοῦ κόμματος τῶν καντέτων. — *2.*

[3] *«Ρούσσκογε Μπογκάτστβο»* («Ρωσικός πλοῦτος») — μηνιαῖο περιοδικό πού ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τό 1876 ὡς τό 1918. Στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας 1890-1900 τό περιοδικό πέρασε στά χέρια τῶν φιλελεύθερων ναρόντνικων μέ ἐπικεφαλῆς τόν Ν. Κ. Μιχαηλόβσκι. Τό περιοδικό κήρυσσε τή συμφιλίωση μέ τήν τσαρική κυβέρνηση καί ἔκανε σκληρή πάλη ἐνάντια στό μαρξισμό καί τούς ρώσους μαρξιστές. Τό 1906 ἔγινε ὄργανο τοῦ μισοκαντέτικου Λαϊκοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος Ἐργασίας (ἐνέσων). — *5.*

[4] Στό γράμμα πρόκειται, προφανῶς, γιά τό ἔργο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Τί εἶναι οἱ «φίλοι τοῦ λαοῦ» καί πῶς πολεμοῦν τούς σοσιαλδημοκράτες;», πού προβλεπόταν νά ἐκδοθεῖ στό ἐξωτερικό (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 1ος, σελ. 575). Στό γράμμα ἀναφέρονται οἱ ἐργασίες τοῦ Φ. Ἔνγκελς «Γιά τό ζήτημα τῆς κατοικίας» καί «Ἐπίλογος στήν ἐργασία «Γιά τό κοινωνικό ζήτημα στή Ρωσία»» (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 18ος, σελ. 203-284· τόμ. 22ος, σελ. 438-453).

Τό καλοκαίρι τοῦ 1894 ὁ Β. Ι. Λένιν διέμενε στό ἐξοχικό σπίτι τῶν συγγενῶν του στά περίχωρα τῆς Μόσχας (Κουζμίνκι), τόν Αὔγουστο γύρισε στήν Πετρούπολη. — *6.*

[5] Ἡ ὑποσημείωση αὐτή ἔγινε ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν, γιατί οἱ ὀνομασίες τῶν πόλεων στό γράμμα εἶχαν κρυπτογραφηθεῖ γιά συνωμοτικούς λόγους. — *8.*

[6] Πρόκειται γιά τήν προετοιμασία τῆς ἔκδοσης στό ἐξωτερικό τῆς συλλογῆς «Ραμπότνικ» («Ἐργάτης») πού ἔβγαινε σέ ἀκανόνιστα χρονικά διαστήματα. Ἡ συλλογή ἐκδιδόταν τό 1896-1899 ἀπό τήν «Ἕνωση τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν» κάτω ἀπό τή διεύθυνση τῆς ὁμάδας «Ἀπελευθέρωση τῆς

δουλιᾶς». Πρωτεργάτης τῆς ἔκδοσης τῆς συλλογῆς «Ραμπότνικ» ἦταν ὁ Β. Ι. Λένιν. Τό Μάη τοῦ 1895 ὁ Β. Ι. Λένιν, ὅταν βρισκόταν στό ἐξωτερικό, στήν Ἑλβετία, συμφώνησε μέ τόν Γκ. Β. Πλεχάνοφ, τόν Π. Μπ. Ἀξελρόντ καί μέ ἄλλα μέλη τῆς ὁμάδας «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς» γιά τήν ἔκδοση τῆς συλλογῆς. Ὁ Λένιν ὅταν γύρισε στή Ρωσία τό Σεπτέμβρη τοῦ 1895 ἀνάπτυξε μεγάλη δραστηριότητα γιά τήν ἐξασφάλιση τῆς συλλογῆς μέ ἄρθρα καί ἀνταποκρίσεις ἀπό τή Ρωσία, καθώς ἐπίσης καί γιά τήν ὀργάνωση τῆς ὑλικῆς ὑποστήριξης τῆς ἔκδοσης αὐτῆς. Τόν καιρό τῶν ταξιδίων του στή Βίλνα, στή Μόσχα καί στό Ὀρέχοβο-Ζούγεβο ὁ Λένιν συνεννοήθηκε μέ τούς ντόπιους σοσιαλδημοκράτες νά βοηθήσουν τήν ἔκδοση τῆς συλλογῆς.

Βγῆκαν συνολικά 6 τεύχη τῆς «Ραμπότνικ» σέ τρία σώματα καί 10 φύλλα τοῦ «Λιστόκ «Ραμπότνικα»». — *8.*

7 Πρόκειται γιά τίς συλλήψεις τῶν σοσιαλδημοκρατῶν στή Μόσχα καί στό κυβερνεῖο τῆς Μόσχας. — *8.*

8 *«Vorwärts»* («Ἐμπρός») — καθημερινή ἐφημερίδα, κεντρικό ὄργανο τοῦ Γερμανικοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος· ἔβγαινε στό Βερολίνο ἀπό τό 1891. Ὕστερα ἀπό τό 1895, μετά τό θάνατο τοῦ Ἔνγκελς, ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Vorwärts» πέρασε στή δεξιά πτέρυγα τοῦ κόμματος καί δημοσίευε συστηματικά ἄρθρα τῶν ὀπορτουνιστῶν. Ἡ «Vorwärts», φωτίζοντας μεροληπτικά τήν πάλη ἐνάντια στόν ὀπορτουνισμό καί τόν ἀναθεωρητισμό στίς γραμμές τοῦ ΣΔΕΚΡ, ὑποστήριζε τούς «οἰκονομιστές», καί ὕστερα, μετά τή διάσπαση τοῦ κόμματος, τούς μενσεβίκους. — *9.*

9 Πρόκειται γιά τά πρακτικά τοῦ συνεδρίου τοῦ Γερμανικοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, πού ἔγινε στό Μπρεσλάου (1895). Ἡ ἀνταπόκριση ἀπό τό ἐξωτερικό, γιά τήν ὁποία γίνεται λόγος στάλθηκε μέσα στό ἐξώφυλλο βιβλίου. — *10.*

10 Τά ὑλικά πού ἀπαριθμοῦνται ἐδῶ δημοσιεύτηκαν ἤ χρησιμοποιήθηκαν ἐν μέρει στή συλλογή «Ραμπότνικ», τεύχ. 3 καί 4. — *10.*

11 Πρόκειται γιά τό παράνομο τυπογραφεῖο τῆς ὁμάδας «οἱ νέοι ναροντοβόλτσι», πού ὀργανώθηκε τό Γενάρη τοῦ 1895. Ὁ Β. Ι. Λένιν διεξήγαγε διαπραγματεύσεις μέ τήν ὁμάδα τῶν ναροντοβόλτσι μέ σκοπό νά χρησιμοποιήσει τό τυπογραφεῖο αὐτό γιά τήν ἐκτύπωση ἔντυπου ὑλικοῦ γιά τούς ἐργάτες. Τό Νοέμβρη τοῦ 1895 στούς ναροντοβόλτσι δόθηκε γιά ἐκτύπωση ἡ μπροσούρα τοῦ Λένιν «Ἑρμηνεία τοῦ νόμου γιά τά πρόστιμα πού εἰσπράττουν ἀπό τούς ἐργάτες στίς φάμπρικες καί στά ἐργοστάσια» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 2ος, σελ. 15-63). Αὐτό εἶναι ἡ τέταρτη («δική μας») ἐργασία, γιά τήν ὁποία γράφει ὁ Λένιν. — *10.*

12 Πρόκειται γιά τήν ἐφημερίδα «Ραμπότσεγε Ντιέλο» («Ἐργατική Ὑπόθεση»), πού ἑτοίμαζε ἡ «Ἕνωση ἀγώνα γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς ἐργατικῆς τάξης» τῆς Πετρούπολης. Τό πρῶτο φύλλο τῆς ἐφημερίδας τό συνέταξε καί τό ἐπιμελήθηκε ὁ Β. Ι. Λένιν. Ὁ ἴδιος ἔγραψε καί ὅλα τά βασικά ἄρθρα: τό κύριο ἄρθρο «Πρός τούς ἐργάτες τῆς Ρωσίας», «Τί σκέπτονται οἱ ὑπουργοί μας;», «Φρίντριχ Ἔνγκελς», «Ἡ ἀπεργία τοῦ 1895 στό Γιαροσλάβλ». Τά

χειρόγραφα τῶν ἐργασιῶν αὐτῶν τοῦ Β. Ι. Λένιν ὥς τώρα δέν βρέθηκαν (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 2ος, σελ. 79,594). Ἐκτός ἀπ' αὐτά στήν ἐφημερίδα ὑπῆρχαν ἄρθρα καί ἄλλων μελῶν τῆς «Ἕνωσης ἀγώνα» τῆς Πετρούπολης — τῶν Γκ. Μ. Κρζιζανόβσκι, Α. Α. Βανέγεφ, Π. Κ. Ζαπορόζετς, Λ. Μάρτοφ (Γ. Ο. Τσεντερμπάουμ) καί Μ. Α. Σίλβιν.

Στό ἔργο «Τί νά κάνουμε;» ὁ Λένιν ἔγραφε: «Τό φύλλο αὐτό, πού ἦταν ἐντελῶς ἕτοιμο γιά τύπωμα, κατασχέθηκε ἀπό τούς χωροφύλακες στήν ἐπιδρομή πού ἔκαναν τή νύχτα τῆς 8 πρός τήν 9 τοῦ Δεκέμβρη 1895 στό σπίτι ἑνός μέλους τῆς ὁμάδας, τοῦ Ἀνατ. Ἀλεξ. Βανέγεφ, κι' ἔτσι τό «Ραμπότσεγε Ντιέλο» δέν ἔμελλε νά δεῖ τό φῶς τῆς ἡμέρας στήν ἀρχική του μορφή» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 6ος, σελ. 31-32). — *11.*

13 Ὁ Β. Ι. Λένιν, ὅταν βρισκόταν στήν ἐξορία, ἔστελνε τά περισσότερα γράμματά του πρός τόν Π. Μπ. Ἀξελρόντ μέσα στή ράχη τῶν βιβλίων. Ὕστερα ἀπό μερικά χέρια τά γράμματα ἔφταναν στό ἐξωτερικό στήν Α. Ι. Οὐλιάνοβα-Ἐλιζάροβα, πού ζοῦσε τότε στό Βερολίνο καί ἡ ὁποία τά ἔστελνε στόν Ἀξελρόντ. Τό γράμμα αὐτό τό ἀντέγραψε ἡ ἴδια ἡ Ἄννα Ἰλίνιτσνα καί τό ἔβαλε στή μέση τοῦ κειμένου δικοῦ της γράμματος πρός τόν Ἀξελρόντ. — *12.*

14 Πρόκειται γιά τό περιοδικό «Νόβογε Σλόβο», στό ὁποῖο δημοσιεύτηκαν τό 1897 δυό ἄρθρα τοῦ Β. Ι. Λένιν: «Χαρακτηρισμός τοῦ οἰκονομικοῦ ρομαντισμοῦ» καί «Ἀπ' ἀφορμή ἕνα σχόλιο ἐφημερίδας» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 2ος, σελ. 125-274 καί 451-458).

«Νόβογε Σλόβο» («Νέος Λόγος») — μηνιάτικο ἐπιστημονικό-φιλολογικό καί πολιτικό περιοδικό· τό ἔβγαζαν στήν Πετρούπολη ἀπό τό 1894 οἱ φιλελεύθεροι ναρόντνικοι καί ἀπό τήν ἄνοιξη τοῦ 1897 οἱ «νόμιμοι μαρξιστές»· τό Δεκέμβρη τοῦ 1897 τό περιοδικό κλείστηκε ἀπό τήν κυβέρνηση. — *12.*

15 *«Archiv für soziale Gesetzgebung und Statistik»* («Ἀρχεῖο Κοινωνικῆς Νομοθεσίας καί Στατιστικῆς») — περιοδικό· ἔβγαινε ἀπό τό 1888 ὥς τό 1933 στό Βερολίνο — Τυβίγγη — Λειψία.

Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τό XII τόμο τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ, πού βγῆκε τό 1898, στό ὁποῖο δημοσιεύτηκε τό ἄρθρο ἑνός ἀνώνυμου ἀρθρογράφου (κατά πάσα πιθανότητα, τοῦ Π. Μπ. Στροῦβε) «Ἡ νέα ἐργοστασιακή νομοθεσία τῆς Ρωσίας». — *14.*

16 *«Μαθητές»* — ὀπαδοί τοῦ Κ. Μάρξ καί τοῦ Φ. Ἔνγκελς. Ὁ ὅρος αὐτός χρησιμοποιοῦνταν στή δεκαετία 1890-1900 σάν νόμιμη ὀνομασία τῶν μαρξιστῶν. — *15.*

17 Ὁ Β. Ι. Λένιν μιλάει γιά τήν πολεμική ἀνάμεσα στόν Σ. Ν. Μπουλγκάκοφ καί τόν Π. Μπ. Στροῦβε, πού ἔγινε γύρω ἀπό τό βιβλίο τοῦ γερμανοῦ καντιανοῦ Στάμλερ «Wirtschaft und Recht nach der materialistischen Geschichtsauffassung» («Ἡ οἰκονομία καί τό δίκαιο ἀπό τήν ἄποψη τῆς ὑλιστικῆς ἀντίληψης τῆς ἱστορίας»). — *15.*

18 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τά ἄρθρα τοῦ Γκ. Β. Πλεχάνοφ «Ὁ

Μπέρνσταϊν καί ὁ ὑλισμός» στό περιοδικό «Die Neue Zeit», τεῦχ. 44 (1897-1898, Band II) καί «Ὁ Κόνραντ Σμίτ ἐνάντια στόν Κάρλ Μάρξ καί τόν Φρίντριχ Ἔνγκελς» στό «Die Neue Zeit», τεῦχ. 5 (1898-1899, Band I).

«Die Neue Zeit» («Νέοι Καιροί») — θεωρητικό περιοδικό τοῦ Γερμανικοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, ἔβγαινε στή Στουτγάρδη ἀπό τό 1883 ὥς τό 1923. Ὥς τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1917 τό διηύθυνε ὁ Κ. Κάουτσκι καί στή συνέχεια ὁ Γκ. Κοῦνοφ. — *16.*

19 Πρόκειται γιά τό ἄρθρο τοῦ Γκ. Β. Πλεχάνοφ «Τά ἑξηντάχρονα ἀπό τό θάνατο τοῦ Χέγγελ» στό περιοδικό «Die Neue Zeit», τεύχ. 7, 8, 9 (1891-1892, Band I).

Στό κείμενο τοῦ Β. Ι. Λένιν: «Ἡ 30ή ἐπέτειος», προφανῶς, εἶναι παραδρομή. — *16.*

20 Πρόκειται γιά τά ἄρθρα τοῦ Π. Μπ. Ἀξελρόντ «Die historische Berechtigung der russischen Sozialdemokratie» (ἀργότερα ἐκδόθηκαν στή Ρωσία σέ ξεχωριστή μπροσούρα μέ τόν τίτλο «Ἡ ἱστορική θέση καί ἡ ἀμοιβαία σχέση τῆς φιλελεύθερης καί τῆς σοσιαλιστικῆς δημοκρατίας στή Ρωσία»), πού δημοσιεύτηκαν στό περιοδικό «Die Neue Zeit», τεύχ. 30 καί 31 (1897-1898, Band II).

Τή γνώμη τοῦ Β. Ι. Λένιν γιά τά ἄρθρα τοῦ Π. Μπ. Ἀξελρόντ βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 19-21. — *16.*

21 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἐννοεῖ τίς ζωηρές συζητήσεις ἀνάμεσα στούς μαρξιστές καί τούς ναρόντνικους πού ἔγιναν στίς παροικίες τῶν ἐξορίστων. Γιά μιά ἀπ' αὐτές τίς συγκρούσεις στό Ὀριόλ τοῦ κυβερνείου Βιάτκα ὁ Α. Ν. Πότρεσοφ ἔγραφε στόν Β. Ι. Λένιν. — *17.*

22 *«Νατσάλο»* («Ἀρχή») — μηνιάτικο ἐπιστημονικό καί φιλολογικό-πολιτικό περιοδικό, ὄργανο τῶν «νόμιμων μαρξιστῶν». Ἔβγαινε στήν Πετρούπολη στό πρῶτο ἑξάμηνο τοῦ 1889 μέ συντάκτες τούς Π. Μπ. Στροῦβε, Μ. Ι. Τουγκάν-Μπαρανόβσκι καί ἄλλους.

Ὁ Λένιν δημοσίευσε στό περιοδικό αὐτό μιά σειρά βιβλιοκρισίες του (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 4ος, σελ. 89-95, 155-158) καί τά πρῶτα ἕξι ὑποκεφάλαια ἀπό τό ΙΙΙ κεφάλαιο τοῦ βιβλίου «Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ στή Ρωσία» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 3ος, σελ. 187-220). — *18.*

23 *«Sozial Praxis»* («Κοινωνική Πρακτική») — γερμανικό μηνιάτικο περιοδικό· ἔβγαινε ἀπό τό 1895 ὥς τό 1910. Ἀργότερα ἐκδιδόταν μέ ἄλλο τίτλο. — *21.*

24 *«Μίρ Μπόζι»* («Ὁ Κόσμος τοῦ Θεοῦ») — μηνιάτικο φιλολογικό καί ἐπιστημονικό ἐκλαϊκευτικό περιοδικό φιλελεύθερης κατεύθυνσης· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τό 1892 ὥς τό 1906. Ἀπό τό 1906 ὥς τό 1918 τό περιοδικό ἔβγαινε μέ τόν τίτλο «Σοβρεμέν Μίρ» («Σύγχρονος Κόσμος»). — *23.*

25 *«Ναούτσνογε Ὀμποζρένιγε»* («Ἐπιστημονική Ἐπιθεώρηση») — ἐπιστημονικό (ἀπό τό 1903 — γενικά φιλολογικό) περιοδικό· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τό 1894 μέχρι τό 1904. Τό περιοδικό συγκέντρωνε γύρω του

δημοσιολόγους καί ἐπιστήμονες διάφορων σχολῶν καί τάσεων, οἱ στῆλες τοῦ περιοδικοῦ χρησιμοποιοῦνταν πλατιά ἀπό τούς φιλελεύθερους καί τούς «νόμιμους μαρξιστές». Στό «Ναούτσνογε Ὀμποζρένιγε» εἶχαν δημοσιευτεῖ τά ἄρθρα τοῦ Β. Ι. Λένιν «Ἄκριτη κριτική», «Σημείωμα σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς θεωρίας τῶν ἀγορῶν» καί τό «Καί πάλι γιά τό ζήτημα τῆς θεωρίας τῆς πραγματοποίησης» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἐκδ., τόμ. 3ος, σελ. 639-665, τόμ. 4ος, σελ. 46-56, 68-88). — *23.*

26 Πρόκειται γιά τή συλλογή ἔργων τοῦ Β. Ι. Λένιν «Οἰκονομικές μελέτες καί ἄρθρα» πού ἐκδόθηκε τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1898 (στό ἐξώφυλλο καί στήν προμετωπίδα τῆς συλλογῆς ὑποδείχνεται ὁ χρόνος 1899) (βλ. Ἅπαντα, 5η ἐκδ., τόμ. 2ος, σελ. 125-274, 333-458, 497-531, 533-581· τόμ. 4ος, σελ. 1-36). — *25.*

27 *«Frankfurter Zeitung»* («Ἐφημερίδα τῆς Φραγκφούρτης») — καθημερινή ἐφημερίδα, ὄργανο τῶν γερμανῶν μεγαλοχρηματιστῶν· ἔβγαινε στή Φραγκφούρτη τοῦ Μάιν ἀπό τό 1856 ὥς τό 1943. Ξανάρχισε τήν ἔκδοσή της τό 1949 μέ τόν τίτλο «Frankfurter Allgemeine Zeitung» («Γενική ἐφημερίδα τῆς Φραγκφούρτης»)· ἡ ἐφημερίδα εἶναι φερέφωνο τῶν μονοπωλητῶν τῆς Δυτικῆς Γερμανίας. — *25.*

28 *«Ζίζν»* («Ζωή») — φιλολογικό, ἐπιστημονικό καί πολιτικό περιοδικό. Ἐκδιδόταν στήν Πετρούπολη ἀπό τό 1897 ὥς τό 1901. Στό περιοδικό συνεργάζονταν οἱ Α. Μ. Γκόρκι, Α. Π. Τσέχοφ, Β. Β. Βερεσάγεφ, Σ. Γκ. Σκιτάλετς, Ι. Α. Μπούνιν καί Ε. Α. Σολοβιόφ (Ἀντρέγεβιτς).

Ἡ ἔκδοσή του ἐπαναλήφθηκε στό ἐξωτερικό τόν Ἀπρίλη τοῦ 1902 ἀπό τή σοσιαλδημοκρατική ὁμάδα «Ζίζν» (Β. Ντ. Μπόντς-Μπρουγέβιτς, Β. Α. Ποσσέ, Β. Μ. Βελίτσκινα, Γκ. Α. καί Μ. Α. Κούκλιν κ.ἄ.). Βγῆκαν ἔξι τεύχη τοῦ περιοδικοῦ, δώδεκα φύλλα τοῦ «Λιστόκ «Ζίζν»» καί ἐκδόθηκαν μιά σειρά χωριστές ἐκδόσεις τῆς «Μπιμπλιοτέκα «Ζίζν»».

Τό Δεκέμβρη τοῦ 1902 ἡ ὁμάδα σταμάτησε τή δράση της καί τό ἐκδοτικό διαλύθηκε. — *25.*

29 Πρόκειται, προφανῶς, γιά τόν Γκ. Β. Πλεχάνοφ, μέ τόν ὁποῖο ὁ Β. Ι. Λένιν συζήτησε τό 1895 τόν καιρό τοῦ ταξιδιοῦ του στήν Ἐλβετία. — *26.*

30 Πρόκειται γιά τή διάσπαση πού ἔγινε τό Νοέμβρη τοῦ 1898 στή Ζυρίχη (Ἐλβετία) στό Ι συνέδριο τῆς «Ἕνωσης τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ» (ἱδρύθηκε τό 1894 μέ πρωτοβουλία τῆς ὁμάδας «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς»). Ἡ αἰτία τῆς διάσπασης συνίστατο στό ὅτι ἡ πλειοψηφία τῶν μελῶν τῆς Ἕνωσης (οἱ λεγόμενοι «νεαροί») προσχώρησε στόν «οἰκονομισμό». Καί γι' αὐτό τό λόγο ἡ ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς» ἀρνήθηκε νά ἐπιμελεῖται τίς ἐκδόσεις τῆς Ἕνωσης. Ἡ ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς» ξέκοψε όριστικά καί βγῆκε ἀπό τήν Ἕνωση τόν Ἀπρίλη τοῦ 1900 στό ΙΙ συνέδριο τῆς Ἕνωσης, ὅταν ἡ ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς» καί οἱ ὁμοϊδεάτες της ἔφυγαν ἀπό τό συνέδριο καί ἵδρυσαν τήν ἀνεξάρτητη ὀργάνωση «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ». — *30.*

31 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἐννοεῖ τή συλλογή *«Ὑλικά γιά τό χαρακτηρισμό τῆς οἰκονομικῆς μας ἀνάπτυξης»*. Στή συλλογή δημοσιεύτηκε τό ἄρθρο τοῦ

Λένιν (μέ τό ψευδώνυμο *Κ. Τούλιν)* «Τό οἰκονομικό περιεχόμενο τοῦ ναροντνικισμοῦ καί ἡ κριτική του στό βιβλίο τοῦ κ. Στροῦβε (Ἡ ἀντανάκλαση τοῦ μαρξισμοῦ στήν ἀστική φιλολογία)», πού στρεφόταν ἐνάντια στό «νόμιμο μαρξισμό» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 1ος, σελ. 345-532). — *27.*

32 Πρόκειται γιά τό βιβλίο τοῦ Ν—ον (Ν. Φ. Ντανιελσόν) «Δοκίμια γιά τήν κοινωνική μας οἰκονομία μετά τή μεταρύθμιση».

Ὁ Φ. Ἔνγκελς στά 1891-1893 εἶχε ἀλληλογραφία μέ τόν Ντανιελσόν, στήν ὁποία θίγονταν προβλήματα τῆς οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης τῆς Ρωσίας, γινόταν κριτική τῶν ἀπόψεων τοῦ Ντανιελσόν (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Διαλεχτά γράμματα. 1953, σελ. 438-441, 446-451, 466-468). — *28.*

33 Οἱ παρατηρήσεις, πού ἀφοροῦσαν τό τέλος τοῦ ἄρθρου «Ὁ καπιταλισμός στήν ἀγροτική οἰκονομία», γιά τίς ὁποῖες γίνεται λόγος στό ὑστερόγραφο, πάρθηκαν ὑπόψη ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν κατά τή δημοσίευση τοῦ ἄρθρου (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 4ος, σελ. 97-154). — *33.*

34 Πρόκειται γιά τήν ἀγγελία σχετικά μέ τήν ἐπανάληψη τῶν ἐκδόσεων τῆς ὁμάδας «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς», πού δημοσιεύτηκε στά τέλη τοῦ 1899 (στό γράμμα τοῦ Λένιν ἔγινε παραδρομή ἐκεῖ πού ἀναφέρεται ὁ χρόνος). — *36.*

35 Τό γράμμα τοῦ Β. Ι. Λένιν εἶναι ἡ κριτική τοῦ ἄρθρου τοῦ Ντ. Μπ. Ριαζάνοφ «Παρατηρήσεις στό πρόγραμμα τοῦ «Ραμπότσεγε Ντιέλο»», πού τό ἔστειλε ὁ Γ. Μ. Στεκλόφ. Τό ἄρθρο δημοσιεύτηκε τόν Ἀπρίλη τοῦ 1901 στό περιοδικό «Ζαριά», τεῦχ. 1.

Τό πρόγραμμα τοῦ «Ραμπότσεγε Ντιέλο» («Ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή») τόν Ἀπρίλη τοῦ 1899 δημοσιεύτηκε στό περιοδικό «Ραμπότσεγε Ντιέλο», τεῦχ. 1 καί τόν ἴδιο κιόλας χρόνο ἐκδόθηκε σέ χωριστό δοκίμιο μέ τόν τίτλο «Πρόγραμμα τοῦ περιοδικοῦ ὀργάνου τῆς Ἕνωσης τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν «Ραμπότσεγε Ντιέλο»».

«Ραμπότσεγε Ντιέλο» («Ἐργατική Ὑπόθεση») — περιοδικό, ὄργανο τῆς «Ἕνωσης τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ»· ἔβγαινε στή Γενεύη ἀπό τόν Ἀπρίλη τοῦ 1899 ὥς τό Φλεβάρη τοῦ 1902, μέ Συντακτική ἐπιτροπή τούς Μπ. Ν. Κριτσέβσκι, Π. Φ. Τεπλόφ (Σιμπιριάκ), Β. Π. Ἰβάνσιν καί ἀργότερα καί τόν Α. Σ. Μαρτίνοφ· βγῆκαν 12 τεύχη (ἐννιά σώματα). Ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ «Ραμπότσεγε Ντιέλο» ἦταν τό κέντρο τῶν «οἰκονομιστῶν» στό ἐξωτερικό.

Κριτική τῶν ἀπόψεων τῶν «ραμποτσεντέλτσι» ἔγινε στό βιβλίο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Τί νά κάνουμε;» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 6ος, σελ. 1-195). — *38.*

36 *«Τά Παλικάρια» τοῦ κυρίου Γκρίσιν* — ἔκφραση τοῦ Πλεχάνοφ πού τή χρησιμοποίησε στό ὑστερόγραφο τῆς ἔκδοσης τοῦ ἔργου του «Ἀπό τό σημειωματάριο ἑνός σοσιαλδημοκράτη» (φυλλάδιο πρῶτο, Γενεύη, 1900, σελ. 6) (βλ. Γκ. Β. Πλεχάνοφ. Ἅπαντα, τόμ. XII, 1924, σελ. 59). — *38.*

37 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἐννοεῖ ἐδῶ τήν τελική παράγραφο τοῦ πρώτου σχεδίου

προγράμματος τῆς ὁμάδας «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς» πού ἐκδόθηκε τό 1884 (στό γράμμα τοῦ Λένιν ἔγινε παραδρομή ἐκεῖ πού ἀναφέρεται ὁ χρόνος), ἡ ὁποία στό δεύτερο σχέδιο προγράμματος (1888) ξαναδουλεύτηκε σέ ἰδιαίτερη σημείωση στό τέλος τοῦ σχεδίου (βλ. Γκ. Β. Πλεχάνοφ, Ἅπαντα, τόμ. II, 1923, σελ. 362, 404). — *40.*

38 K. Marx. *«Der achtzehnte Brumaire des Louis Bonaparte»* (Κ. Μάρξ. «Ἡ δέκατη ὀγδόη Μπρυμαίρ τοῦ Λουδοβίκου Βοναπάρτη») βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 8ος, σελ. 207-213). — *40.*

39 Τόν Αὔγουστο τοῦ 1900 στό Μπελρίβ (κωμόπολη κοντά στή Γενεύη) ἔγινε σύσκεψη, στήν ὁποία πῆραν μέρος ὁ Β. Ι. Λένιν, Ν. Ε. Μπάουμαν, Β. Ι. Ζασούλιτς, Γκ. Β. Πλεχάνοφ, Α. Ν. Πότρεσοφ καί Γ. Μ. Στεκλόφ. Στή σύσκεψη συζητήθηκε τό θέμα σχετικά μέ τό πρόγραμμα τῆς «Ἴσκρα» καί τοῦ «Ζαριά».

«Ἴσκρα» («Σπίθα») — ἡ πρώτη πανρωσική παράνομη μαρξιστική ἐφημερίδα, πού ἵδρυσε ὁ Λένιν τό 1900 καί ἔπαιξε ἀποφασιστικό ρόλο στή δημιουργία τοῦ ἐπαναστατικοῦ μαρξιστικοῦ κόμματος τῆς ἐργατικῆς τάξης τῆς Ρωσίας.

Τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα» τήν ἀποτελοῦσαν οἱ Β. Ι. Λένιν, Π. Μπ. Ἀξελρόντ, Β. Ι. Ζασούλιτς, Γ. Ο. Μάρτοφ, Γκ. Β. Πλεχάνοφ καί ὁ Α. Ν. Πότρεσοφ. Γραμματέας τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς ἦταν στίς ἀρχές ἡ Ι. Γκ. Σμιντόβιτς-Λέμαν καί ἀπό τήν ἄνοιξη τοῦ 1901 — ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια, πού κρατοῦσε ἐπίσης καί ὅλη τήν ἀλληλογραφία τῆς «Ἴσκρα» μέ τίς ρωσικές σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις.

Ὕστερα ἀπό τό II συνέδριο τοῦ Κόμματος, ἀπό τό φύλλο 52, ἡ ἐφημερίδα «Ἴσκρα» ἔγινε ὄργανο τῶν μενσεβίκων.

«Ζαριά» («Αὐγή») — μαρξιστικό ἐπιστημονικό-πολιτικό περιοδικό· τό ἔβγαζε νόμιμα στά 1901-1902 στή Στουτγάρδη ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα». — *40.*

40 Στίς 6 τοῦ Σεπτέμβρη ὁ Β. Ι. Λένιν μετοίκησε ἀπό τή Νυρεμβέργη στό Μόναχο πού διαλέχτηκε γιά ἕδρα τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐφημερίδας «Ἴσκρα». — *41.*

41 Πρόκειται γιά τήν ὁμάδα Β. Ι. Λένιν, Γ. Ο. Μάρτοφ καί Α. Ν. Πότρεσοφ, πού συγκροτήθηκε μέ πρωτοβουλία τοῦ Β. Ι. Λένιν, ὕστερα ἀπό τήν ἐπιστροφή του ἀπό τήν ἐξορία στίς ἀρχές τοῦ 1900, μέ σκοπό τήν ἔκδοση στό ἐξωτερικό πανρωσικῆς παράνομης μαρξιστικῆς ἐφημερίδας. — *41.*

42 Τόν Αὔγουστο τοῦ 1899, ὁ Β. Ι. Λένιν πῆρε ἀπό τήν Α. Ι. Οὐλιάνοβα-Ἐλιζάροβα, πού ζοῦσε στήν Πετρούπολη τή διακήρυξη τῆς ὁμάδας τῶν «οἰκονομιστῶν», πού ἀποκαλοῦνταν ἀπό τήν ἴδια τήν ὁμάδα «Gredo «τῶν νεαρῶν»», ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραψε τό Anti-Gredo — «Διαμαρτυρία τῶν σοσιαλδημοκρατῶν τῆς Ρωσίας» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 4ος, σελ. 167-180). Τό «Gredo» τό εἶχε γράψει ἡ Ε. Ν. Κουσκόβα, πού τότε ἦταν μέλος τῆς «Ἕνωσης τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν» τοῦ ἐξωτερικοῦ. Τό ντοκουμέντο τῶν «οἰκονομιστῶν» δέν προοριζόταν γιά τόν Τύπο, καί, ὅπως τόνιζε ὁ Β. Ι. Λένιν, δημοσιεύτηκε «παρά τή θέληση μπορεῖ μάλιστα

κι' ἐνάντια στή θέληση τῶν συντακτῶν του», γιατί οἱ «οἰκονομιστές» φοβοῦνταν τήν ἀνοιχτή κριτική τῶν ὀπορτουνιστικῶν τους ἀπόψεων (βλ. Ἄπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 6ος, σελ. 18). — *43*.

43 *Ἡ ἐπαναστατική ὀργάνωση «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ»* ἱδρύθηκε ἀπό τά μέλη τῆς ὁμάδας «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς» καί τούς ὁμοϊδεάτες της τό Μάη τοῦ 1900 ὕστερα ἀπό τή διάσπαση τῆς «Ἕνωσης τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ», στό ΙΙ συνέδριό της. Τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1901 ἡ ἐπαναστατική ὀργάνωση «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» ὕστερα ἀπό πρόταση τοῦ Β. Ι. Λένιν ἑνώθηκε μέ τό τμῆμα ἐξωτερικοῦ τῆς ὀργάνωσης «Ἴσκρα» καί σχηματίστηκε ὁ Σύνδεσμος τοῦ ἐξωτερικοῦ τῆς ρωσικῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας. — *44*.

44 *Τσαϊκόβτσι* — ὅμιλος τῶν ἐπαναστατῶν ναρόντνικων τῆς Πετρούπολης, πού πῆρε τήν ὀνομασία ἀπό τό ἐπώνυμο ἑνός ἀπό τά μέλη του, τοῦ Ν. Β. Τσαϊκόβτσι, πού δέν ἦταν οὔτε ὁ ἱδρυτής, οὔτε ὁ καθοδηγητής τοῦ ὁμίλου. Συγκροτήθηκε τό 1871 ὕστερα ἀπό τήν ἕνωση τοῦ ὁμίλου τῶν φοιτητῶν τῆς Ἰατρικῆς-χειρουργικῆς ἀκαδημίας πού ὀργάνωσε ὁ Μ. Α. Νατανσόν καί τοῦ γυναικείου ὁμίλου τῆς Σ. Λ. Περόβσκαγια καί τῶν ἀδελφῶν Α. καί Β. Κορνίλοβα. Μέλη τοῦ ὁμίλου ἦταν ἐπίσης οἱ Σ. Μ. Κραβτσίνσκι, Π. Α. Κροπότκιν, Ντ. Α. Κλέμεντς καί ἄλλοι. Οἱ τσαϊκόβτσι ἔβαζαν σάν καθῆκον τους τήν αὐτομόρφωση καί τήν ἐπαναστατική προπαγάνδα ἀνάμεσα στή νεολαία· ἐξέδιδαν καί κυκλοφοροῦσαν ἔργα τοῦ Κ. Μάρξ, τοῦ Ν. Γκ. Τσερνισέβσκι, τοῦ Ντ. Ι. Πίσαρεφ καί τοῦ Ν. Φλερόβσκι (Β. Β. Μπέρβι)· εἶχαν στήν Ἑλβετία δικό τους τυπογραφεῖο. Ἀργότερα οἱ τσαϊκόβτσι διεξήγαγαν ἐπαναστατική διαφώτιση ἀνάμεσα στούς ἐργάτες καί τούς ἀγρότες, ἐνημέρωναν τούς ἐργάτες μέ τήν ἱστορία τοῦ διεθνοῦς προλεταριακοῦ κινήματος, μελετοῦσαν στούς ὁμίλους τόν πρῶτο τόμο τοῦ «Κεφαλαίου» τοῦ Κ. Μάρξ. Οἱ τσαϊκόβτσι ὅμως δέν καταλάβαιναν τόν ἱστορικό ρόλο τοῦ προλεταριάτου καί τό θεωροῦσαν σάν μεσάζοντα ἀνάμεσα στήν ἐπαναστατική διανόηση καί τήν ἀγροτιά. Ἡ δράση τῶν τσαϊκόβτσι διακόπηκε λόγω τῶν μαζικῶν συλλήψεων στίς ἀρχές τοῦ 1874. — *46*.

45 *«Family Pictures»* («Οἰκογενειακοί πίνακες») — περιοδικό, ὅπου στέλνονταν συνωμοτικά ἀνταποκρίσεις ἤ ἄρθρα γιά τήν «Ἴσκρα». — *47*.

46 Πρόκειται γιά τό σχέδιο δήλωσης τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Ἴσκρα» σχετικά μέ τήν ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας. Τό σχέδιο τό σύνταξε ὁ Β. Ι. Λένιν στά τέλη τοῦ Μάρτη - ἀρχές τοῦ Ἀπρίλη 1900 (βλ. Ἄπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 4ος, σελ. 327-338). Τό σχέδιο αὐτό τό ξαναδούλεψε ὁ Λένιν μόλις ἦρθε στό ἐξωτερικό μετά τή σύσκεψη τόν Αὔγουστο τοῦ 1900 μέ τά τέλη τῆς ὁμάδας «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς» (Γκ. Β. Πλεχάνοφ Π. Μπ. Ἀξελρόντ καί Β. Ι. Ζασούλιτς). Τό πρῶτο δεκαπενθήμερο τοῦ Ὀχτώβρη ἡ δήλωση δημοσιεύτηκε σέ ξεχωριστό φυλλάδιο (βλ. στό ἴδιο, σελ. 359-365).

Σέ ἀντίθεση ἀπό τό ἀρχικό σχέδιο δήλωσης, στό ὁποῖο ταυτόχρονα ἀναπτυσσόταν τό πρόγραμμα τῶν δυό ὀργάνων — τῆς ἐφημερίδας καί τοῦ περιοδικοῦ, στή δήλωση πού ἐξέδοσε ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα» γινόταν λόγος μόνο γιά τήν ἐφημερίδα «Ἴσκρα». Γιά τά καθήκοντα τοῦ

περιοδικοῦ «Ζαριά» ἀποφασίστηκε νά γραφεῖ ξεχωριστά στό πρῶτο τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ. Γιά λόγους συνωμοτικούς ἀποφασίστηκε νά μήν κυκλοφορήσει στό ἐξωτερικό ἡ δήλωση, πρίν φτάσει στή Ρωσία. — *47.*

[47] Πρόκειται γιά τό μαρξιστικό ἐπιστημονικό-πολιτικό περιοδικό «Ζαριά» καί γιά τόν λεγόμενο ἀρχισυντάκτη του, πού ἔπρεπε νά ὑπάρχει σύμφωνα μέ τούς γερμανικούς νόμους γιά τόν Τύπο. — *47.*

[48] Πρόκειται γιά τό ἄρθρο τοῦ Π. Μπ. Ἀξελρόντ *«Βίλχελμ Λῆμπκνεχτ»* πού δημοσιεύτηκε στό φύλλο ἀρ. 1 τῆς «Ἴσκρα». Ἐκτός ἀπ' αὐτό τό μικρό ἄρθρο ἀπ' ἀφορμή τό θάνατο τοῦ ἐπιφανοῦς αὐτοῦ παράγοντα τοῦ γερμανικοῦ καί τοῦ διεθνοῦς ἐργατικοῦ κινήματος, ὁ Ἀξελρόντ ἑτοίμαζε ἀκόμη ἕνα μεγάλο ἄρθρο γιά τόν Λῆμπκνεχτ γιά τό περιοδικό «Ζαριά». Τό ἄρθρο στό «Ζαριά» δέν δημοσιεύτηκε. — *47.*

[49] Πρόκειται γιά τό διεθνές συνέδριο τῆς ΙΙ Διεθνοῦς καί τό συνέδριο τοῦ Γαλλικοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος, πού ἔγιναν τό Σεπτέμβρη τοῦ 1900 στό Παρίσι. Τά ἄρθρα τοῦ Ε. Λ. Γκουριέβιτς καί τοῦ Γ. Μ. Στεκλόφ πάνω στά θέματα αὐτά στήν «Ἴσκρα» καί στό «Ζαριά» δέν δημοσιεύτηκαν. — *47.*

[50] *«Ἡ ἀπόφαση τῶν 23-ῶν»* ψηφίστηκε, προφανῶς, στή συγκέντρωση τῶν ἐξορίστων σοσιαλδημοκρατῶν τῆς πόλης Ὀριόλ τοῦ κυβερνείου Βιάτκας (Β. Β. Βορόβσκι, Ν. Ε. Μπάουμαν, Α. Ν. Πότρεσοφ κ.ἄ.) σέ ἔνδειξη ἀλληλεγγύης πρός τή «διαμαρτυρία τῶν δεκαεφτά» («Διαμαρτυρία τῶν σοσιαλδημοκρατῶν τῆς Ρωσίας») πού τήν ἔγραψε ὁ Β. Ι. Λένιν. — *48.*

[51] Πρόκειται γιά τίς διαπραγματεύσεις μέ τό μέλος τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Πολωνίας καί Λιθουανίας Σ. Σ. Τρουσέβιτς σχετικά μέ τήν ὀργάνωση μεταφορᾶς τοῦ ἔντυπου ὑλικοῦ διαμέσου τῆς Πολωνίας, γιά τίς ὁποῖες ὁ Γ. Μ. Στεκλόφ ἔγραψε στόν Β. Ι. Λένιν. Ἡ μεταφορά δέν ὀργανώθηκε. — *49.*

[52] *«Οἱ παριζιάνοι»* (Ντ. Μπ. Ριαζάνοφ, Γ. Μ. Στεκλόφ καί Ε. Λ. Γκουριέβιτς), ἐκπρόσωποι τῆς ὁμάδας «Μπορμπά» στό Παρίσι (βλ. τή σημείωση 62).

«Ἡ φασαρία» μέ τούς παριζιάνους, γιά τήν ὁποία ἔκανε ὑπαινιγμό ὁ Π. Μπ. Ἀξελρόντ στό γράμμα του πρός τόν Β. Ι. Λένιν, σήμαινε, προφανῶς, τίς δυσκολίες πού προέκυψαν στίς διαπραγματεύσεις μέ αὐτούς σχετικά μέ τήν προσέλκυσή τους γιά μόνιμη συνεργασία στήν «Ἴσκρα» ἀπό τίς ἀξιώσεις τους γιά συμμετοχή στή Συντακτική ἐπιτροπή (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 81-82, 86-87). — *50.*

[53] Ἡ μπροσούρα *«Τά γεγονότα τοῦ Μάη στό Χάρκοβο»* εἶναι ἀφιερωμένη στήν περιγραφή τῆς πρώτης μαζικῆς διαδήλωσης τῶν ἐργατῶν τοῦ Χαρκόβου τήν Πρωτομαγιά τοῦ 1900· βγῆκε στό ἐξωτερικό μέ πρόλογο τοῦ Β. Ι. Λένιν (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 4ος, σελ. 369-376). — *50.*

[54] Ἡ συμβουλή τοῦ Π. Μπ. Ἀξελρόντ στό γράμμα του πρός τόν Β. Ι. Λένιν τῆς 15 τοῦ Ὀχτώβρη 1900 ἀφοροῦσε τήν ἐπεξεργασία τῶν ἀνταποκρίσεων ἀπό τή Ρωσία γιά τήν «Ἴσκρα». Πρότεινε νά χρησιμοποιηθοῦν ὁρισμένες

ἀνταποκρίσεις μαζί μέ ἄλλα ὑλικά γιά τίς ἐσωτερικές ἐπισκοπήσεις ἤ γιά κύρια ἄρθρα (βλ. Λενινιστική Συλλογή, τόμ. III, σελ. 66). — *50.*

55 Γιά τό μέρος πού βρισκόταν ὁ Β. Ι. Λένιν καί γενικά ὅλη ἡ ὁμάδα, πού ἀργότερα ἀποτελοῦσε τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα», ἐνδιαφερόταν πολύ ἡ ἀστυνομία. Στήν «Ἐπιθεώρηση τῶν ἀνακρίσεων τῆς χωροφυλακῆς γιά τό 1901» ἀναφέρεται καθαρά ὅτι ὁ Λένιν διαμένει στό Μόναχο καί ἐργάζεται στήν «Ἴσκρα». Ἦταν γνωστό στήν ἀστυνομία καί τό μέρος πού ἔμεινε ὁ Α. Ν. Πότρεσοφ στό Μόναχο. Σ' αὐτές τίς συνθῆκες τό ταξίδι τοῦ Πότρεσοφ στή Ρωσία, γιά τό ὁποῖο γίνεται λόγος στό γράμμα, ἦταν ἐπικίνδυνο. — *50.*

56 Πρόκειται γιά τή δήλωση σχετικά μέ τήν ἔκδοση τῆς «Ἴσκρα», τό σχέδιο καί τό τελικό κείμενο τῆς ὁποίας σύνταξε ὁ Β. Ι. Λένιν (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 4ος, σελ. 327-338, 359-365). Ἡ δήλωση ἐπρόκειτο νά σταλεῖ στό «Ρωσικό σοσιαλδημοκρατικό σύνδεσμο» στή Νέα Ὑόρκη, γραμματέας τοῦ ὁποίου ἦταν ὁ Σ. Μ. Ἴνγκερμαν (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 63-64). — *53.*

57 Πρόκειται γιά τήν ἀπάντηση τοῦ Β. Ι. Λένιν στόν Γκ. Β. Πλεχάνοφ, ὁ ὁποῖος ἀπευθύνθηκε στόν Λένιν γιά νά τόν συμβουλευτεῖ σχετικά μέ τήν πρόταση τῶν «οἰκονομιστῶν» νά συνεργαστεῖ στήν ἐφημερίδα τους «Ραμπότσαγια Μίσλ».

«Ραμπότσαγια Μίσλ» («Ἐργατική Σκέψη») — ἐφημερίδα, ὄργανο τῶν «οἰκονομιστῶν». Ἔβγαινε ἀπό τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1897 ὥς τό Δεκέμβρη τοῦ 1902. Ἐκδιδόταν στήν Πετρούπολη (φύλλα 1-2), στό Βερολίνο (φύλλα 3-11) καί στή Βαρσοβία (φύλλα 12-15). Τό τελευταῖο, τό 16ο φύλλο, βγῆκε στό ἐξωτερικό. Διευθυντής τῆς ἐφημερίδας ἦταν ὁ Κ. Μ. Ταχταριόφ κ.ἄ. — *54.*

58 Ἡ *ὁμάδα τῆς Πετρούπολης — ὁμάδα «Ραμπότσεγε Ζνάμια»* σχηματίστηκε στό δεύτερο ἑξάμηνο τοῦ 1897. Ἡ ὁμάδα ἔπαιρνε ἀρνητική στάση ἀπέναντι στόν «οἰκονομισμό». Σάν σκοπό στή δουλιά της εἶχε τήν πολιτική προπαγάνδα στούς ἐργάτες· ἐξέδιδε τήν ἐφημερίδα «Ραμπότσεγε Ζνάμια» («Ἐργατική Σημαία») (βγῆκαν τρία φύλλα)· δημοσίευσε μερικές μπροσοῦρες καί προκηρύξεις. Παράγοντες τῆς ὁμάδας αὐτῆς ἦταν οἱ Σ. Β. Ἀντρόποφ, Β. Π. Νογκίν, Μ. Μπ. Σμιρνόφ κ.ἄ. Τό Γενάρη τοῦ 1901 ἡ ὁμάδα τῆς Πετρούπολης «Ραμπότσεγε Ζνάμια» συγχωνεύτηκε μέ τήν ὁμάδα «Σοτσιαλίστ», ὅμως στή διάρκεια τοῦ Γενάρη-Ἀπρίλη οἱ παράγοντες τῆς ἑνοποιημένης ὁμάδας πού βρίσκονταν στή Ρωσία συνελήφθηκαν. Ἡ πλειοψηφία τῶν μελῶν τῆς ὁμάδας τῆς Πετρούπολης «Ραμπότσεγε Ζνάμια» πέρασε στήν ὀργάνωση τῆς «Ἴσκρα». — *59.*

59 *«Εἰδικοί λόγοι»* — καθαρά συνωμοτικοῦ χαρακτήρα. Ὁ Ντίτς, στό τυπογραφεῖο τοῦ ὁποίου στή Στουτγάρδη τυπωνόταν τό περιοδικό «Ζαριά», φοβόταν τίς ἐνοχλήσεις τῆς ἀστυνομίας ὅταν θά ἀποκατασταθεῖ σύνδεση τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ μέ τήν παράνομη ἐφημερίδα «Ἴσκρα». Τό τυπογραφεῖο, στό ὁποῖο τυπωνόταν ἡ ἐφημερίδα «Ἴσκρα», βρισκόταν τόν καιρό αὐτό στή Λειψία. — *59.*

60 *«Ἐργατική ὀργάνωση Πετρούπολης»* — ὀργάνωση τῶν «οἰκονομιστῶν»·

ἱδρύθηκε τό καλοκαίρι τοῦ 1900. Στήν ἔκκλησή της «Πρός τούς ἐργάτες ὅλων τῶν φάμπρικων καί τῶν ἐργοστασίων», πού δημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Ραμπότσαγια Μίσλ», ἀρ φύλ. 9 (Σεπτέμβρης τοῦ 1900) καλοῦσε τούς ἐργάτες νά ὀργανώσουν ὁμίλους γιά νά ἐπεξεργαστοῦν τό πρόγραμμα τῆς πάλης τους καί γιά ἀμοιβαία βοήθεια ὁ ἕνας στόν ἄλλον. Τό φθινόπωρο τοῦ 1900 ἔγινε συγχώνευση τῆς Ἐργατικῆς ὀργάνωσης μέ τήν «Ἕνωση ἀγώνα γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς ἐργατικῆς τάξης» τῆς Πετρούπολης. Ἔγινε ἐπεξεργασία τοῦ προγράμματος καί τοῦ καταστατικοῦ τῆς ἑνοποιημένης αὐτῆς ὀργάνωσης καί δημοσιεύτηκαν τόν Ἀπρίλη τοῦ 1901 στήν ἐφημερίδα «Ραμπότσαγια Μίσλ», ἀρ. φύλ. 11.

Μετά τή νίκη τῆς ἰσκρικῆς κατεύθυνσης στήν ἐπιτροπή τῆς Πετρούπολης καί τήν ἀναγνώριση ἀπ' αὐτούς τῆς ἐφημερίδας «Ἴσκρα» καί τοῦ περιοδικοῦ «Ζαριά» σάν καθοδηγητικῶν ὀργάνων τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας, ἕνα μέρος τῆς ὀργάνωσης τῆς Πετρούπολης, πού βρισκόταν κάτω ἀπό τήν ἐπιροή καί τήν καθοδήγηση τῶν ὀπαδῶν τοῦ «οἰκονομισμοῦ», τό Σεπτέμβρη τοῦ 1902, ἀποσπάστηκε ἀπό τήν ἐπιτροπή τῆς Πετρούπολης καί διαμορφώθηκε ξανά σέ αὐτοτελή ὀργάνωση μέ τήν ὀνομασία «Ἐπιτροπή τῆς ἐργατικῆς ὀργάνωσης», ἡ ὁποία μόλις στίς ἀρχές τοῦ 1904, μετά τό II συνέδριο τοῦ Κόμματος, συντάχθηκε στήν πανρωσική ὀργάνωση. — *60.*

61 *«Νακανοῦνε»* «Παραμονές» — μηνιάτικο περιοδικό ναροντνικιστικῆς κατεύθυνσης· ἔβγαινε στά ρωσικά στό Λονδίνο ἀπό τό Γενάρη τοῦ 1899 ὥς τό Φλεβάρη τοῦ 1902 κάτω ἀπό τή διεύθυνση τοῦ Ε. Α. Σερεμπριακόφ· βγῆκαν 37 τεύχη. — *61.*

62 Πρόκειται γιά τήν ὁμάδα «Μπορμπά» («Ἀγώνας») (Ντ. Μπ. Ριαζάνοφ, Γ. Μ. Στεκλόφ καί Ε. Λ. Γκουριέβιτς) — σχηματίστηκε τό καλοκαίρι τοῦ 1900 στό Παρίσι, σάν ἀνεξάρτητη ὁμάδα διαμορφώθηκε τό 1901, μετά τό «ἑνωτικό» συνέδριο. Στά ἔντυπά της ἡ ὁμάδα διαστρέβλωνε τήν ἐπαναστατική θεωρία τοῦ μαρξισμοῦ, ἀρνοῦνταν τήν ἐπαναστατική τακτική τῆς «Ἴσκρα», κρατοῦσε ἐχθρική στάση ἀπέναντι στίς λενινιστικές ὀργανωτικές ἀρχές οἰκοδόμησης τοῦ Κόμματος. Λόγω τῶν παρεκκλίσεών της ἀπό τίς σοσιαλδημοκρατικές ἀντιλήψεις καί τή σοσιαλδημοκρατική τακτική, τῶν ἀποδιοργανωτικῶν ἐνεργειῶν της καί τῆς ἔλλειψης δεσμῶν μέ τίς σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις τῆς Ρωσίας ἡ ὁμάδα δέν ἔγινε δεκτή στό II συνέδριο τοῦ Κόμματος. Μέ ἀπόφαση τοῦ II συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ ἡ ὁμάδα «Μπορμπά» διαλύθηκε. — *62.*

63 Κατά τή διάρκεια τῆς προετοιμασίας τῆς ἔκδοσης τῆς «Ἴσκρα» ἀνάμεσα στόν Β. Ι. Λένιν καί τόν Α. Ν. Πότρεσοφ, ἀπό τή μιά μεριά, τόν Γκ. Β. Πλεχάνοφ καί τόν Π. Μπ. Ἀξελρόντ, ἀπό τήν ἄλλη, προέκυψαν διαφωνίες σχετικά μέ τόν τόπο ἔκδοσης τῆς «Ἴσκρα». Ὁ Πλεχάνοφ καί ὁ Ἀξελρόντ ἦταν ἐνάντια στήν ἔκδοση τῆς «Ἴσκρα» στή Γερμανία, ἤθελαν νά βγαίνει ἡ ἐφημερίδα στήν Ἐλβετία κάτω ἀπό τήν ἄμεση καθοδήγησή τους. Ὁ Λένιν καί ὁ Πότρεσοφ εἶχαν ἀντίθετη γνώμη. Μετά τή σύσκεψη μέ τά μέλη τῆς ὁμάδας «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς» στό Κορσιέ (κοντά στή Γενεύη) τόν Αὔγουστο τοῦ 1900 στόν Λένιν καί στόν Πότρεσοφ ἔγινε φανερό, ὅτι πρός τό συμφέρον τῆς ὑπόθεσης ἡ ἔκδοση καί τῶν δύο ὀργάνων εἶναι ἀπαραίτητο νά ὀργανωθεῖ στή Γερμανία. Ἡ οὐσία τῶν διαφωνιῶν, πού εἶχαν θεμελιακό

χαρακτήρα, ἐκτίθενται λεπτομερειακά ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν στήν ἐργασία του «Πῶς παρά λίγο νά ἔσβηνε ἡ «Ἴσκρα»;» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 4ος, σελ. 339-357). Ὑπερίσχυσε ἡ γνώμη τοῦ Λένιν καί τοῦ Πότρεσοφ καί ἡ «Ἴσκρα» ἄρχισε νά βγαίνει στή Γερμανία, στήν ἀρχή στή Λειψία καί ἀργότερα στό Μόναχο. Τό περιοδικό «Ζαριά» τυπωνόταν νόμιμα στή Στουτγάρδη. — *63.*

64 Τό ἄρθρο τοῦ Πούτμαν (ψευδώνυμο τοῦ Α. Ν. Πότρεσοφ) *«Τί συνέβη;»* καί τό ἄρθρο τοῦ Μπιβάλι (ψευδώνυμο τοῦ Μπογκουτσάρσκι (Β. Γ. Γιάκοβλεφ)) *«Τό παλιό καί τό νέο»* γιά τά ὁποῖα γίνεται λόγος στό γράμμα, δημοσιεύτηκαν τόν Ἀπρίλη τοῦ 1901 στό 1ο τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ «Ζαριά». Τό ἄρθρο τοῦ Ν. Κολτσόφ (Μπ. Α. Γκίνσμπουργκ) γιά τό διεθνές συνέδριο στό Παρίσι δέν δημοσιεύτηκε στό περιοδικό «Ζαριά». — *64.*

65 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἐννοεῖ τό ἄρθρο τοῦ Γκ. Β. Πλεχάνοφ *«Μερικά λόγια γιά τό τελευταῖο Διεθνές σοσιαλιστικό συνέδριο τοῦ Παρισιοῦ (Ἀνοιχτό γράμμα πρός τούς συντρόφους, πού μοῦ ἔστειλαν ἐξουσιοδότηση)»*, πού δημοσιεύτηκε τόν Ἀπρίλη τοῦ 1901 στό περιοδικό «Ζαριά», τεῦχ. 1. — *64.*

66 Τό ἄρθρο τῆς Β. Ι. Ζασούλιτς γιά τούς δεκεμβριστές δέν δημοσιεύτηκε. Στίς 27 τοῦ Δεκέμβρη 1900 ὁ Γκ. Β. Πλεχάνοφ ἐκφώνησε λόγο μέ θέμα «Ἡ δεκάτη τετάρτη τοῦ Δεκέμβρη 1825» στή συγκέντρωση τῶν ρώσων πολιτικῶν προσφύγων στή Γενεύη. Ὁ λόγος δημοσιεύτηκε τόν Ἀπρίλη τοῦ 1901 στό περιοδικό «Ζαριά», τεῦχ. 1 (βλ. Γκ. Β. Πλεχάνοφ. Ἅπαντα, τόμ. Χ, 1924, σελ. 351-372). — *66.*

67 Τό σημείωμα *«Μέχρι ποῦ ἔφτασαν;»* ὁ Γκ. Β. Πλεχάνοφ δέν τό ἔγραψε, γιατί τό περιεχόμενο πού ἑτοίμαζε γι' αὐτό τό συμπεριέλαβε στό ἄρθρο «Καί πάλι ὁ σοσιαλισμός καί ἡ πολιτική πάλη». — *67.*

68 *«Ἕνωση»* — ἡ «Ἕνωση ἀγώνα γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς ἐργατικῆς τάξης» τῆς Πετρούπολης, πού ἵδρυσε ὁ Β. Ι. Λένιν τό φθινόπωρο τοῦ 1895. — *67.*

69 *«Τό ντοκουμέντο γιά τή συγχώνευση»* — «Πρόγραμμα τῆς Ἕνωσης ἀγώνα γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς ἐργατικῆς τάξης τῆς Πετρούπολης» καί τό «Καταστατικό τῆς ἑνωσιακῆς Ἐργατικῆς ὀργάνωσης». Οἱ θέσεις, πού ἀναπτύχθηκαν στά ντοκουμέντα αὐτά, ἀποτέλεσαν τή βάση τῆς συμφωνίας γιά τή συγχώνευση τῆς «Ἕνωσης ἀγώνα γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς ἐργατικῆς τάξης» τῆς Πετρούπολης καί τῆς Ἐργατικῆς ὀργάνωσης τό φθινόπωρο τοῦ 1900. — *69.*

70 Ὁ Β. Ι. Λένιν χρησιμοποιεῖ τήν ἔκφραση — *«στό ζήτημα γιά τή Kinderpflege γίνονται σοβαρές μεταρυθμίσεις»* — ἀλληγορικά. Ἡ Ι. Γκ. Σμιντόβιτς-Λέμαν ἐπρόκειτο νά γεννήσει. — *70.*

71 Στήν «Ἴσκρα», ἀρ. φύλ. 1 δέν ὑπάρχει τό ἄρθρο τοῦ Ντανιέβιτς (Ε. Λ. Γκουριέβιτς) γιά τίς γαλλικές ὑποθέσεις. Τό πρῶτο ἄρθρο του πάνω στό θέμα αὐτό «Γράμματα ἀπό τή Γαλλία. Γράμμα πρῶτο» δημοσιεύτηκε στήν

Ἴσκρα», ἀρ. φύλ. 6 (Ἰούλης τοῦ 1901). Στό «Ζαριά» ἄρθρα τοῦ Ντανιέβιτς πάνω στό ζήτημα αὐτό δέν δημοσιεύτηκαν. — *70.*

[72] Πρόκειται γιά τή μεταφορά τοῦ ἔντυπου ὑλικοῦ τῆς «Ἴσκρα» στή Ρωσία διαμέσου Βαλτικῆς, τήν ὀργάνωση τῆς ὁποίας ἀνέλαβαν οἱ λεττονοί φοιτητές Ἔρνστ Ρολάου καί Ἐντουάρντ Σκούμπικ, πού ζοῦσαν τόν καιρό αὐτό στή Ζυρίχη. Ὅπως ἐξακριβώθηκε ἀργότερα, οἱ χωροφύλακες ἤξεραν γιά τήν ὕπαρξη αὐτῆς τῆς ὁμάδας μεταφορῶν. Καί οἱ δυό μεταφορές ἰσκριστικῶν ἐκδόσεων, πού ὀργάνωσαν οἱ Ρολάου καί Σκούμπικ τό Δεκέμβρη τοῦ 1900 καί τόν Ἰούνη τοῦ 1901, κατασχέθηκαν. Ἡ μεταφορά τῆς «Ἴσκρα» τακτοποιήθηκε μόνο ἀπό τά μέσα τοῦ 1901. — *70.*

[73] Πρόκειται γιά τόν Ι. Σ. Μπλούμενφελντ πού ἦταν τότε στοιχειοθέτης τῆς «Ἴσκρα» στή Λειψία.

Τό ἔργο τῆς προετοιμασίας τῆς ἔκδοσης τῆς «Ἴσκρα» καί τοῦ «Ζαριά» στό ἐξωτερικό ἀνατέθηκε στόν Α. Ν. Πότρεσοφ, πού γιά τό σκοπό αὐτό ἀναχώρησε γιά τό ἐξωτερικό ἀπό τόν Ἀπρίλη τοῦ 1900. Μέ τή βοήθεια τῶν γερμανῶν σοσιαλδημοκρατῶν κατορθώθηκε νά ὀργανωθεῖ ἡ στοιχειοθέτηση τῆς «Ἴσκρα» στήν ἀρχή στή Λειψία καί μετά στό Μόναχο στά γερμανικά σοσιαλδημοκρατικά τυπογραφεῖα. Τό περιοδικό «Ζαριά» ἔβγαινε νόμιμα στή Στουτγάρδη στόν Ντίτς.

Ἡ ταυτότητα στό ὄνομα τοῦ Νουσπέρλι χρειάστηκε στόν Μπλούμενφελντ, προφανῶς, γιά νά τοῦ δοθεῖ ἄδεια διαμονῆς στή Λειψία. — *71.*

[74] Ὁ Β. Ι. Λένιν γράφει ἐδῶ γιά τίς τροποποιήσεις στό ἄρθρο του «Ἡ διάσπαση τῆς Ἕνωσης τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 4ος, σελ. 389-390), γιά τίς ὁποῖες ἐπέμεινε ὁ Γκ. Β. Πλεχάνοφ στό γράμμα του πρός τόν Λένιν τῆς 8 τοῦ Δεκέμβρη 1900 (βλ. Λενινιστική Συλλογή, τόμ. III, σελ. 116). — *72.*

[75] Πρόκειται γιά τό ἄρθρο τοῦ Φ. Ἄντλερ σχετικά μέ τίς αὐστριακές ὑποθέσεις, πού ἐπρόκειτο νά γράψει γιά τήν ἐφημερίδα «Ἴσκρα». Τό ἄρθρο στήν «Ἴσκρα» δέν δημοσιεύτηκε. — *73.*

[76] Ὁ Β. Ι. Λένιν πῆγε ἀπό τό Μόναχο στή Λειψία γιά τήν τελική θεώρηση τοῦ πρώτου φύλλου τῆς «Ἴσκρα» πρίν τήν ἔκδοσή του. — *74.*

[77] Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 8ος, σελ. 3-113. — *76.*

[78] Τό βιβλίο τοῦ Κάουτσκι *«Bernstein und das sozialdemokratische Programm. Eine Antikritik»* («Ὁ Μπέρνσταϊν καί τό σοσιαλδημοκρατικό πρόγραμμα. Ἀντικριτική») ὁ Β. Ι. Λένιν τό διάβασε στήν ἐξορία στό χωριό Σούσενσκογε καί ἐκεῖ τό μετέφρασε κιόλας στά ρωσικά. Τό 1905 τό βιβλίο ἐκδόθηκε μέ τόν τίτλο «Κ. Κάουτσκι. Συλλογή ἄρθρων» χωρίς τό ἐπώνυμο τοῦ μεταφραστῆ· στή δεύτερη ἔκδοση τό 1906 ἀναγράφεται: «Μετάφραση τοῦ Λένιν». — *76.*

[79] Τό ἄρθρο τοῦ Γκ. - Μ. Χάιντμαν *«Socialism, trade-unionism and political action»* («Ὁ σοσιαλισμός, ὁ τρεϊντγιουνιονισμός καί ὁ πολιτικός ἀγώνας») τό

παρήγγειλε σ' αὐτόν ὁ Σ. Β. Ἀντρόποφ γιά τό τρίτο τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ «Ραμπότσεγε Ζνάμια». Δέν δημοσιεύτηκε. Τό χειρόγραφο τοῦ ἄρθρου στά ἀγγλικά καί ἡ μετάφρασή του πού ἔκανε ὁ Β. Ι. Λένιν φυλάγονται στό Κεντρικό κομματικό ἀρχεῖο τοῦ Ἰνστιτούτου μαρξισμοῦ-λενινισμοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΣΕ. — *77.*

80 Τό ὄνομα, πατρώνυμο καί ἐπώνυμο τοῦ «Ἀλεξέι» (τοῦ Μάρτοφ) εἶναι Γιούλι Ὀσίποβιτς Τσεντερμπάουμ (σύμφωνα μέ τήν παλιά ὀρθογραφία). Μπροστά ἀπό τόν ἀριθμό 22 ὁ Β. Ι. Λένιν, προφανῶς, παρέλειψε τόν ἀριθμό 18 πού σημαίνει «ρ». Ἄν προστεθεῖ αὐτός ὁ ἀριθμός, τότε θά ἔχουμε τό ἐπώνυμο «Σμιρνόφ», τό ὁποῖο εἶχε ἕνα ἀπό τά μέλη τῆς ὁμάδας «Ραμπότσεγε Ζνάμια» τῆς Πετρούπολης καί συγκεκριμένα ὁ Μ. Μπ. Σμιρνόφ. — *78.*

81 Πρόκειται γιά τίς διαπραγματεύσεις τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Ἴσκρα» μέ τούς φιλελεύθερους γιά τήν ἔκδοση τοῦ παραρτήματος «Σοβρεμέννογε Ὀμποζρένιγε» στό περιοδικό «Ζαριά». Οἱ διαπραγματεύσεις, στίς ὁποῖες πῆραν μέρος ὁ Β. Ι. Λένιν, ἡ Β. Ι. Ζασούλιτς, ὁ Α. Ν. Πότρεσοφ καί ὁ Π. Μπ. Στροῦβε, ἄρχισαν στίς 29 τοῦ Δεκέμβρη 1900 καί συνεχίστηκαν ὅλο τό Γενάρη τοῦ 1901. Κατά τήν ἐπεξεργασία τοῦ σχεδίου συμφωνίας ὁ Στροῦβε ἀπόριψε τό σημεῖο 7, πού πρότεινε ἡ ὁμάδα τῆς «Ἴσκρα» καί τοῦ «Ζαριά» γιά ἀπόλυτη ἐλευθερία χρησιμοποίησης ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα» ὅλων τῶν πολιτικῶν ὑλικῶν, πού ἔπαιρνε τό «Σοβεμέννογε Ὀμποζρένιγε». Οἱ δηλώσεις γιά τήν ἔκδοση τοῦ «Σοβρεμέννογε Ὀμποζρένιγε» γράφτηκαν ἀπομέρους τῆς «Ἴσκρα» καί τοῦ «Ζαριά» ἀπό τόν Γκ. Β. Πλεχάνοφ καί ἀπομέρους τῆς ὁμάδας «δημοκρατική ἀντιπολίτευση» ἀπό τόν Π. Μπ. Στροῦβε. Ὡστόσο, ἡ ἔκδοση δέν πραγματοποιήθηκε λόγω τῆς ἄρνησης τοῦ Ντίτς νά τυπώσει τίς δηλώσεις πού δέν ἀντιστοιχοῦσαν στίς ἀπαιτήσεις τῆς λογοκρισίας. Οἱ παραπέρα διαπραγματεύσεις τῶν ἀντιπροσώπων τῆς «Ἴσκρα» μέ τόν Στροῦβε διακόπηκαν καί δέν ἐπαναλήφθηκαν (βλ. Β. Ι. Λένιν. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 4ος, σελ. 391-395· σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 82, 83, 88). — *79.*

82 Μέ τήν ὀργάνωση τῆς ἐφημερίδας «Ἴσκρα» καί τοῦ περιοδικοῦ «Ζαριά» ὁ Β. Ι. Λένιν εἶχε σάν ἄμεσο στόχο του νά συσπειρώσει γύρω στή Συντακτική ἐπιτροπή τά στοιχεῖα ἐκεῖνα τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας, πού θά μποροῦσαν νά εἶναι χρήσιμα γιά δημοσιογραφική δουλιά. Μ' αὐτό ἐξηγεῖται ἡ προσπάθεια τοῦ Λένιν νά προσελκύσει γιά συνεργασία στήν «Ἴσκρα» τά μέλη τῆς ὁμάδας «Μπορμπά», παρόλο πού ἡ μικρή αὐτή ὁμάδα οὔτε ἀπό ἰδεολογικοπολιτική ἄποψη, οὔτε ἀπό τήν ἄποψη δεσμῶν μέ τό μαζικό ἐργατικό κίνημα ἀποτελοῦσε κάποια σημαντική δύναμη. — *81.*

83 Πρόκειται γιά τήν ὁμάδα πού ἀποτελοῦσαν οἱ Ντ. Μπ. Ριαζάνοφ, Γ. Μ. Στεκλόφ καί Ε. Λ. Γκουριέβιτς, ἡ ὁποία ὀργανώθηκε τό καλοκαίρι τοῦ 1900 καί τό Μάη τοῦ 1901 καί πῆρε τήν ὀνομασία «Μπορμπά» (βλ. τή σημείωση 62). — *83.*

84 Πρόκειται γιά τίς φοιτητικές διαδηλώσεις διαμαρτυρίας γιά τήν ἐφαρμογή τῶν προσωρινῶν κανονισμῶν τῆς 29 τοῦ Ἰούλη 1899 καί τῆς ἐπιστράτευσης ἀπό τήν κυβέρνηση 183 φοιτητῶν τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Κιέβου (βλ.

Β. Ι. Λένιν. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 4ος, σελ. 396-401. Στίς 6 τοῦ Φλεβάρη 1901 στή συγκέντρωση τῆς ρωσικῆς παροικίας στό Λονδίνο ψηφίστηκε διαμαρτυρία γιά τήν πράξη αὐτή τῆς κυβέρνησης, πού δημοσιεύτηκε στά τεύχη 26-27 τοῦ περιοδικοῦ «Νακανοῦνε» μέ τόν τίτλο «Διαμαρτυρία τοῦ Λονδίνου». — *83*.

85 Τό σημείωμα σχετικά μέ τήν κρίση δημοσιεύτηκε χωρίς ὑπογραφή στήν «Ἴσκρα», ἀρ. φύλ. 1 στή στήλη «Ἀπό τήν κοινωνική μας ζωή». Τό σημείωμα προειδοποιοῦσε τούς ἐργάτες νά μή καταφεύγουν σέ ἀνοργάνωτες ἀπεργίες σέ συνθῆκες κρίσης, γιατί οἱ ἐργοστασιάρχες τίς χρησιμοποιοῦσαν σάν πρόσχημα γιά μαζικές ἀπολύσεις τῶν ἐργατῶν. — *84*.

86 *«Γιούζνι Ραμπότσι»* («Ἐργάτης τοῦ Νότου») — σοσιαλδημοκρατική ἐφημερίδα, πού ἔβγαινε παράνομα ἀπό τό Γενάρη τοῦ 1900 ὥς τόν Ἀπρίλη τοῦ 1903 ἀπό ὁμάδα πού εἶχε τήν ἴδια ὀνομασία. Μέλη τῆς ὁμάδας καί τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐφημερίδας ἦταν κατά καιρούς ὁ Ι. Χ. Λαλαγιάντς, ὁ Α. Βίλενσκι, ὁ Ο. Α. Κόγκαν (Ἐρμάνσκι), ὁ Μπ. Σ. Τσέιτλιν, ὁ Ε. Γ. Λέβιν καί Ε. Σ. Λέβινα, ὁ Β. Ν. Ρόζανοφ κ.ἄ. Στό ΙΙ συνέδριο τοῦ Κόμματος οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς ὁμάδας «Γιούζνι Ραμπότσι» πῆραν τή θέση τοῦ «κέντρου» («μεσαίους ὀπορτουνιστές» ὀνόμαζε τούς ἐκπροσώπους τοῦ «κέντρου» ὁ Λένιν).

Τό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀποφάσισε νά διαλυθεῖ ἡ ὁμάδα τοῦ «Γιούζνι Ραμπότσι», ὅπως καί ὅλες οἱ χωριστές σοσιαλδημοκρατικές ὁμάδες καί ὀργανώσεις πού ἦταν ἀνεξάρτητες.

Ἐδῶ πρόκειται γιά τίς ἀνταποκρίσεις γιά τήν ἀπεργία στά ὀρυχεῖα τοῦ Πρόχοροφ (στό Ντονιέτς), πού δημοσιεύτηκαν στίς ἐφημερίδες «Ἴσκρα» ἀρ. φύλ. 2 (Φλεβάρης τοῦ 1901) καί «Γιούζνι Ραμπότσι», ἀρ. φύλ. 3 (Νοέμβρης τοῦ 1900). — *84*.

87 Ὁ Β. Π. Νογκίν πρότεινε τό ἄρθρο τοῦ Λ. Μάρτοφ «Νέοι φίλοι τοῦ ρωσικοῦ προλεταριάτου» νά καταλήγει ἔτσι, πού νά φαίνεται πιό χτυπητά ἡ ἀναλογία ἀνάμεσα στά κηρύγματα τοῦ Σ. Β. Ζουμπάτοφ καί στό πρόγραμμα τῆς «Ραμπότσαγια Μίσλ» πάνω στό ζήτημα τῆς ἀντίληψης τῆς οἰκονομικῆς πάλης. — *85*.

88 Ὁ Β. Π. Νογκίν ἔγραφε ὅτι ἡ «Ἴσκρα» ἔκανε σύνθημα τά λόγια τῶν δεκεμβριστῶν, χωρίς νά πεῖ οὔτε λέξη γιά τήν ἐξέγερση τῆς 14 τοῦ Δεκέμβρη 1825. — *85*.

89 *«Μπιλόγε»* («Τό παρελθόν») — ἱστορικό περιοδικό, ἀφιερωμένο κυρίως στήν ἱστορία τοῦ ναροντνικισμοῦ καί τῶν παλιότερων κοινωνικῶν κινημάτων· ἔβγαινε στά 1900-1904 καί στά 1906-1907 στήν ἀρχή στό ἐξωτερικό καί στή συνέχεια στήν Πετρούπολη. — *85*.

90 *«Justice»* («Δικαιοσύνη») — ἑβδομαδιαία ἐφημερίδα πού ἔβγαινε στό Λονδίνο ἀπό τό Γενάρη τοῦ 1884 ὥς τίς ἀρχές τοῦ 1925· ἦταν ὄργανο τῆς Σοσιαλδημοκρατικῆς ὁμοσπονδίας καί ἀπό τό 1911 — ὄργανο τοῦ Βρετανικοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος. Ἀπό τό Φλεβάρη τοῦ 1925 ὥς τό Δεκέμβρη τοῦ 1933 ἔβγαινε μέ τόν τίτλο «Social-Demokrat» («Σοσιαλδημοκράτης»). — *85*.

91 Τό Μάη τοῦ 1901 ὁ Β. Π. Νογκίν ἀναχώρησε γιά τή Ρωσία, ἀφοῦ προκαταρκτικά πέρασε γιά μιά βδομάδα ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν στό Μόναχο, μέ τόν ὁποῖο συζήτησε γιά τήν ἐπικείμενη δουλιά στή Ρωσία. — *85.*

92 Ὁ Β. Ι. Λένιν πῆγε στήν Πράγα καί στή Βιέννη γιά νά πάρει μέσω τοῦ προξενείου ταυτότητα ἐξωτερικοῦ γιά τήν ἄφιξη τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια στή Γερμανία. — *88.*

93 Πρόκειται γιά τή γνώμη τῶν ἐκπροσώπων τῆς ὁμάδας «Μπορμπά» γιά τό πρῶτο φύλλο τῆς «Ἴσκρα». — *89.*

94 Πρόκειται γιά τό *«Aus der Weltpolitik»* («Ἀπό τόν Τομέα τῆς Διεθνοῦς Πολιτικῆς») — ἑβδομαδιαῖο φυλλάδιο πού ἐκδιδόταν ἀπό τόν Πάρβους· ἔβγαινε στό Μόναχο ἀπό τό 1898 ὥς τό 1905. — *89.*

95 Πρόκειται γιά τό ἄρθρο τοῦ Π. Μπ. Ἀξελρόντ, πού προοριζόταν γιά κύριο ἄρθρο στό πρῶτο τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ «Ζαριά». Ἀπό τή φράση, πού ἔπρεπε νά ἀναγραφεῖ στό ἐξώφυλλο τοῦ περιοδικοῦ: «Ἐκδίδεται μέ τήν ἄμεση συμμετοχή τοῦ Γκ. Β. Πλεχάνοφ, τῆς Β. Ι. Ζασούλιτς, τοῦ Π. Μπ. Ἀξελρόντ καί μερικῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν — ὁ Ντίτς ἔσβησε τίς τελευταῖες πέντε λέξεις. — *90.*

96 Τό ἐμπιστευτικό ὑπόμνημα τοῦ τσαρικοῦ ὑπουργοῦ Σ. Γ. Βίττε μέ τήν ἐπικεφαλίδα «Ἡ ἀπολυταρχία καί τά ζέμστβο» μέ πρόλογο καί σημειώσεις τοῦ Ρ. Ν. Σ. (Π. Μπ. Στροῦβε) ἐκδόθηκε παράνομα ἀπό τό περιοδικό «Ζαριά» τό 1901. Ὁ Λένιν ἔκανε αὐστηρή κριτική τοῦ ὑπομνήματος καί τοῦ προλόγου στό ἄρθρο του «Οἱ διῶκτες τῶν ζέμστβο καί οἱ Ἀννίβες τοῦ φιλελευθερισμοῦ» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἐκδ., τόμ. 5ος, σελ. 21-73). Ἡ πολεμική γύρω ἀπό τό ἄρθρο στήν ἀλληλογραφία τῶν μελῶν τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Ἴσκρα» κράτησε περίπου ἕνα μήνα. Ὁ Λένιν δέχτηκε μερικές προτάσεις γιά ἀλλαγή ὁρισμένων διατυπώσεων, ἀρνήθηκε ὅμως κατηγορηματικά νά ἀλλάξει τό ἔντονο στηλιτευτικό ὕφος τοῦ ἄρθρου καί τήν κατεύθυνσή του (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο σελ. 127, 131-133, 135). — *90.*

97 Στίς βαλίτσες μέ διπλό πάτο μεταφέρονταν στή Ρωσία τό παράνομο ἔντυπο ὑλικό τῆς «Ἴσκρα» καί τοῦ «Ζαριά». — *92.*

98 Τή μεταφορά διαμέσου τῆς Φιλλανδίας καί τῆς Στοκχόλμης τή χρησιμοποιοῦσε ἡ ὀργάνωση τῆς Πετρούπολης «Ἕνωση ἀγώνα γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς ἐργατικῆς τάξης» ἀκόμη στά τέλη τῆς δεκαετίας 1890-1900· ἡ μεταφορά ὀργανώθηκε μέ τή βοήθεια τοῦ σουηδοῦ σοσιαλδημοκράτη Μπράντινγκ, τοῦ νορβηγοῦ σοσιαλδημοκράτη καί σουηδοῦ ἐργάτη, Α. Βέιντελ, πού γιά τό σκοπό αὐτό μετοίκησε στή Φιλλανδία. Ἡ σύλληψη τοῦ Γκάρντερ τό 1900 ἔκοψε τή σύνδεση καί ματαίωσε τή μεταφορά διαμέσου τῆς Φιλλανδίας. Τό 1901 ἡ μεταφορά τοῦ παράνομου ἔντυπου ὑλικοῦ ὀργανώθηκε ξανά διαμέσου τῆς Στοκχόλμης — Ἄμπο καί τά φιλλανδορωσικά σύνορα.

Σέ τοῦτο τό γράμμα ὁ Β. Ι. Λένιν ἐνδιαφερόταν γιά τά ἀποτελέσματα τῆς νέας αὐτῆς προσπάθειας γιά νά ἀνοιχτεῖ ξανά ὁ δρόμος τῆς μεταφορᾶς τοῦ ἔντυπου ὑλικοῦ διαμέσου τῆς Φιλλανδίας. — *92.*

99 *«Σέ μιά τιμητική θέση»* — φιλολογική συλλογή, πού ἔκδοσαν οἱ ναρόντνικοι γιά τά 40 χρόνια (1860-1900) τῆς συγγραφικῆς καί κοινωνικῆς δράσης ἑνός ἀπό τούς θεωρητικούς τοῦ ναροντνικισμοῦ — τοῦ Ν. Κ. Μιχαηλόβσκι. Στή συλλογή δημοσιεύτηκαν ἄρθρα τῶν Ν. Ἄννενσκι, Ν. Κάρισεφ, Π. Μιλιουκόφ, Ν. Μιχαηλόβσκι, Π. Μοκίεβσκι, Β. Μιαχότιν, Α. Πεσεχόνοφ, Μ. Ραφαήλοφ, Ν. Ρουμπάκιν, Β. Σεμέβσκι, Β. Τσερνόφ, Α. Τσουμπρόφ, Σ. Γιουζακόφ κ.ἄ. Κριτική του βιβλίου αὐτοῦ δέν δημοσιεύτηκε στήν «Ἴσκρα», οὔτε στό «Ζαριά». — *93.*

100 Τό γράμμα πρός τόν Κ.-Γ. Μπράντινγκ ἐκτέθηκε τό 1955 στήν ἔκθεση στή Βασιλική βιβλιοθήκη στή Στοκχόλμη (Σουηδία). Τό γράμμα αὐτό δημοσιεύτηκε γιά πρώτη φορά στή Σουηδία στίς 8 τοῦ Μάρτη 1955 στήν ἐφημερίδα «Morgon-Tidningen» («Πρωινή ἐφημερίδα»), ἀρ. φύλ. 65 καί ὕστερα στήν ἐφημερίδα «Helsingin Sanomat» («Εἰδήσεις τοῦ Ἑλσίνκι»), ἀρ. φύλ. 68 τῆς 11 τοῦ Μάρτη. — *94.*

101 Ὁ Β. Ι. Λένιν, τονίζοντας ὅτι *«ἡ περιπέτεια εἶχε καλό τέλος»,* ἔχει ὑπόψη του τό ἑξῆς. Στή Γενεύη στίς 5 τοῦ Ἀπρίλη 1901 οἱ ρῶσοι φοιτητές ὀργάνωσαν μπροστά στό κτίριο τοῦ ρωσικοῦ προξενείου διαδήλωση διαμαρτυρίας γιά τίς διώξεις των πολιτικῶν προσφύγων. Ἡ ρωσική κυβέρνηση ἀποφάσισε νά ἐκμεταλλευτεῖ τήν περίπτωση αὐτή γιά νά ἀσκήσει πίεση στίς ἑλβετικές ἀρχές καί ἔτσι νά πετύχει τήν ἀπέλαση ἀπό τήν Ἑλβετία μιᾶς σειρᾶς ἐπιφανῶν πολιτικῶν προσφύγων καί κατά πρῶτο λόγο τοῦ Γκ. Β. Πλεχάνοφ. Ὁ Πλεχάνοφ, ὡστόσο, μπόρεσε νά ἀποδείξει ὅτι δέν πῆρε μέρος στή διαδήλωση αὐτή. Τά μέλη τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Ἴσκρα» φοβοῦνταν ὅτι θά ἀποτύχουν οἱ προσπάθειες τοῦ Πλεχάνοφ. — *95.*

102 *«Προμίσλεννι Μίρ»* («Βιομηχανικός Κόσμος») — βδομαδιάτικη δημοσιονομική, ἐμπορική καί βιομηχανικο-τεχνική ἐφημερίδα· ἐκδιδόταν ἀπό τό Νοέμβρη τοῦ 1899 ὥς τό 1905 στήν Πετρούπολη. — *95.*

103 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἐδῶ ἀπαντάει στόν Γκ. Β. Πλεχάνοφ στό ζήτημα σχετικά μέ τήν τακτική καί τά συνθήματα τῆς «Ἴσκρα» στήν ὀργάνωση τῆς Πρωτομαγιᾶς τοῦ 1901 στή Ρωσία, πού δημοσιεύτηκαν στό πρωτομαγιάτικο «Λιστόκ «Ἴσκρι»». Ὁ Πλεχάνοφ στό γράμμα τῆς 19 τοῦ Ἀπρίλη 1901 πρός τούς συντάκτες τῆς «Ἴσκρα» πού ἔμειναν στό Μόναχο ἔγραφε ὅτι δέν πρέπει νά κληθοῦν οἱ ἐργάτες νά βγοῦν στούς δρόμους τήν ἡμέρα τοῦ γιορτασμοῦ τῆς Πρωτομαγιᾶς στή Ρωσία, γιατί ἡ κυβέρνηση θά ἑτοιμαστεῖ γιά σφαγή, θά χυθεῖ αἷμα καί οἱ ἐργάτες θά συντριβοῦν. Κύριο καθῆκον τῆς στιγμῆς ὁ Πλεχάνοφ θεωροῦσε τή δουλιά γιά τήν ἐνίσχυση τῶν τοπικῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὀργανώσεων. Πάνω στό ζήτημα αὐτό στίς συγκεκριμένες ἱστορικές συνθῆκες τῆς περιόδου ἐκείνης ὁ Λένιν, ὅπως φαίνεται ἀπό τό γράμμα, ἦταν ἀλληλέγγυος μέ τόν Πλεχάνοφ. — *96.*

104 *«Ναρόντνογε Χοζιάιστβο»* (Λαϊκή Οἰκονομία») — κοινωνικο-οικονομικό περιοδικό· ἔβγαινε στά 1900-1905 στήν Πετρούπολη στίς ἀρχές κάθε μήνα καί ὕστερα κάθε δίμηνο. — *96.*

105 Πρόκειται γιά τήν *ὁμάδα βοήθειας τῆς «Ἴσκρα»,* πού ὀργανώθηκε τό φθινόπωρο τοῦ 1900 στό Βερολίνο. Μέλη τῆς ὁμάδας ἦταν οἱ Μ. Φ.

Βλαντίμιρσκι, Π. Γκ. Σμιντόβιτς, Ε. Ρ. Μαντελστάμ, Ρ. Α. Γκρόσμαν, Φ. Ι. Ντάν, Β. Α. Μπούχγκολτς καί ἄλλοι, ἐπικεφαλῆς τῆς ὁμάδας ἦταν ὁ Μ. Γκ. Βετσεσλόφ. Ἡ ὁμάδα ἔπαιξε μεγάλο ρόλο στήν ὀργάνωση τῆς μεταφορᾶς τῆς «Ἴσκρα» καί στή συγκέντρωση χρημάτων. Ἀνάλογες ὁμάδες βοήθειας τῆς «Ἴσκρα» δημιουργοῦνταν καί σέ ἄλλες πολύ μεγάλες πόλεις τῆς Εὐρώπης (Γενεύη, Ζυρίχη, Παρίσι κλπ) ὅπου ζοῦσε καί σπούδαζε ἡ νεολαία ἀπό τή Ρωσία καί ὅπου βρίσκονταν πρόσφυγες-ἐπαναστάτες. Οἱ ὁμάδες αὐτές ἀσχολοῦνταν μέ τή συγκέντρωση χρημάτων γιά τήν «Ἴσκρα», μέ τήν ὀργάνωση τῆς μεταφορᾶς τῶν παράνομων ἐκδόσεων στή Ρωσία, ἔβγαζαν ταυτότητες, ἀποκαθιστοῦσαν ἐπαφές καί ἔκαναν ἄλλες δουλιές γιά τήν «Ἴσκρα». Γιά τήν *«οὐδέτερη ὁμάδα»* βλ. τή σημείωση 109. — *96.*

106 *«Ζυριχιανοί»* — λεττονοί σοσιαλδημοκράτες, φοιτητές πού ζοῦσαν στή Ζυρίχη καί ἀσχολοῦνταν μέ τή μεταφορά τῶν παράνομων ἐκδόσεων στή Ρωσία. — *97.*

107 *«Λιστόκ «Ραμπότσεβο Ντιέλα»»* («Δελτίο τῆς «Ἐργατικῆς Ὑπόθεσης»») — ἔβγαινε ἀκανόνιστα ἀπό τήν «Ἕνωση τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ» — ἐκδιδόταν στή Γενεύη στά 1900-1901. — *97.*

108 Τό σχέδιο πού ἐκθέτει ὁ Β. Ι. Λένιν πραγματοποιήθηκε τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1901, ὅταν ἱδρύθηκε ὁ «Σύνδεσμος ἐξωτερικοῦ τῆς ρωσικῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας». Τό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀναγνώρισε τό Σύνδεσμο σάν τή μοναδική κομματική ὀργάνωση ἐξωτερικοῦ, πού ἔχει καταστατικά δικαιώματα ἐπιτροπῆς καί τόν ὑποχρέωσε νά δουλεύει κάτω ἀπό τήν καθοδήγηση καί τόν ἔλεγχο τῆς ΚΕ τοῦ ΣΔΕΚΡ.

Μετά τό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ στό Σύνδεσμο ἐξωτερικοῦ σταθεροποιήθηκαν οἱ μενσεβίκοι καί διεξήγαγαν πάλη ἐνάντια στόν Λένιν καί τούς μπολσεβίκους. Στό δεύτερο συνέδριο τοῦ Συνδέσμου, τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1903, οἱ μενσεβίκοι κατάφεραν νά ψηφιστεῖ νέο καταστατικό τοῦ Συνδέσμου, πού στρεφόταν ἐνάντια στό καταστατικό τοῦ Κόμματος πού ἐνέκρινε τό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ἀπό τότε ὁ Σύνδεσμος ἔγινε τό στήριγμα τοῦ μενσεβικισμοῦ· λειτουργοῦσε ὥς τό 1905. — *98.*

109 Δελτία σχεδίαζε νά βγάζει ἡ ὁμάδα τοῦ Βερολίνου βοήθειας τῆς «Ἴσκρα», ὅμως ἐπειδή δέν ἔφταναν τά χρήματα καί τά ὑλικά ἡ ἔκδοση δέν πραγματοποιήθηκε.

Ἡ οὐδέτερη ὁμάδα τῶν σοσιαλδημοκρατῶν στό Βερολίνο σχηματίστηκε ἀπό τόν Β. Α. Μπαζάροφ τό φθινόπωρο τοῦ 1900· ἡ ὁμάδα αὐτή ἔβαλε σάν καθῆκον της νά ἐξαλείψει τή διάσπαση ἀνάμεσα στούς ὀπαδούς τοῦ περιοδικοῦ «Ραμπότσεγε Ντιέλο» καί τήν ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς», πού ἔγινε ὕστερα ἀπό τό ΙΙ συνέδριο τῆς «Ἕνωσης τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ». Μέλη τῆς ὁμάδας αὐτῆς ἦταν ἐπίσης ὁ Μ. Γκ. Βετσεσλόφ, ὁ Ι. Μπ. Μπασόβσκι καί ἄλλοι. Στίς ἀρχές τοῦ 1900 ἡ ὁμάδα, σύμφωνα μέ τά λόγια τοῦ Μπαζάροφ, ἔστειλε στή Γενεύη ἐκπροσώπους της μέ σκοπό νά πείσει τήν ὀργάνωση τῆς «Ἴσκρα» καί τήν ὀργάνωση τοῦ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ», νά συμφιλιωθοῦν μέ τήν «Ἕνωση». Ἡ ὁμάδα ἔκδοσε 3-4 φυλλάδια-προκηρύξεις πάνω σέ πολιτικά θέματα καί ὑπῆρχε ὥς τό καλοκαίρι τοῦ 1901. — *102.*

110 Ἡ ἐφημερίδα «῎Ισκρα» ἄρχισε νά βγαίνει περιοδικά — μιά δυό φορές τό μήνα — ἀπό τό τέταρτο φύλλο (Μάης 1901). — *102.*

111 *Ἡ ὁμάδα «Σοτσιαλίστ»* ὀργανώθηκε τό καλοκαίρι τοῦ 1900 στήν Πετρούπολη. Ἡ ὁμάδα αὐτή ἦταν δυσαρεστημένη ἀπό τόν οἰκονομικό προσανατολισμό τῆς ὀργάνωσης τῆς Πετρούπολης «῞Ενωση ἀγώνα» καί πρόβαλε σέ πρώτη γραμμή τήν πολιτική πάλη. Τό Γενάρη τοῦ 1901 ἔγινε συγχώνευση τῶν ὁμάδων «Ραμπότσεγε Ζνάμια» καί «Σοτσιαλίστ». ῞Υστερα ἀπό τίς συλλήψεις τήν ἄνοιξη τοῦ 1901 ἡ ὁμάδα διαλύθηκε. — *103.*

112 Τό 1901 βγῆκαν πρωτομαγιάτικα φυλλάδια: τόν Ἀπρίλη βγῆκε τό *«Λιστόκ «῎Ισκρι»»* μέ τήν ὑπογραφή ἡ «Ὀργάνωση τῆς «῎Ισκρα»» καί τό γενικό κομματικό φυλλάδιο *«Πέρβογε Μάγια»* πού ψηφίστηκε στίς ἀρχές τοῦ Φλεβάρη στή συνδιάσκεψη μερικῶν ἐπιτροπῶν τοῦ Νότου. Ἡ παραβολή τῶν κειμένων τῶν δυό μαγιάτικων φυλλαδίων τοῦ 1901 δείχνει ὅτι τό «γενικό κομματικό» φυλλάδιο ἐπιδίωκε τούς γενικούς σκοπούς τῆς μαζικῆς προπαγάνδας τῶν ἰδεῶν τοῦ σοσιαλισμοῦ, ἐνῶ τό «Λιστόκ «῎Ισκρι»» ἀπηχοῦσε τό πλατύ φοιτητικό κίνημα, πού μέ τή συμμετοχή τῶν ἐργατῶν πῆρε ἐπαναστατικό χαρακτήρα, πρόβαλλε συνθήματα τῆς πολιτικῆς πάλης ἐνάντια στήν ἀπολυταρχία. — *103.*

113 Τόν Ἰούνη τοῦ 1901 συγκλήθηκε στή Γενεύη συνδιάσκεψη ἀντιπροσώπων τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὀργανώσεων τοῦ ἐξωτερικοῦ. Στή συνδιάσκεψη πάρθηκε ἀπόφαση πού ἔκρινε ἀναγκαία τή συσπείρωση ὅλων τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν δυνάμεων τῆς Ρωσίας μέ βάση τίς ἐπαναστατικές ἀρχές τῆς «῎Ισκρα» καί τήν ῞Ενωση τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὀργανώσεων τοῦ ἐξωτερικοῦ. Στήν ἀπόφαση καταδικαζόταν ὁ ὀπορτουνισμός μέ ὅλες του τίς ἐκδηλώσεις καί τίς ἀποχρώσεις: ὁ «οἰκονομισμός», ὁ μπερνσταϊνισμός, ὁ μιλλερανισμός κτλ. (βλ. «Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος I, 1954, σελ. 22-24). ῞Υστερα ἀπό τή συνδιάσκεψη ἡ «῞Ενωση τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν» καί τό ὄργανό της — τό περιοδικό «Ραμπότσεγε Ντιέλο» δυνάμωσαν τό κήρυγμα τοῦ ὀπορτουνισμοῦ, ἔκαναν ἀδύνατη τή συνένωση τῶν ἰσκριστῶν μέ τούς ραμποτσεντέλτσι, προκαθόρισαν τήν ἀποτυχία τοῦ «ἑνωτικοῦ» συνεδρίου. — *104.*

114 Ὁ Β. Ι. Λένιν πρότεινε νά στοιχειοθετεῖται ἡ «῎Ισκρα» στό ἐξωτερικό, νά ἑτοιμάζονται ἀπό τή στοιχειοθέτηση οἱ μῆτρες καί νά στέλνονται στή Ρωσία γιά νά βγεῖ ἡ στερεοτυπική πλάκα καί νά γίνει ἡ ἐκτύπωση. — *112.*

115 Πρόκειται γιά τή συμμετοχή τοῦ Ρ. Ε. Κλασσόν στή συλλογή «Ὑλικά σχετικά μέ τό χαρακτηρισμό τῆς οἰκονομικῆς μας ἀνάπτυξης», πού ἐκδόθηκε σέ 2000 ἀντίτυπα τόν Ἀπρίλη τοῦ 1895. Ἡ τσαρική κυβέρνηση ἀπαγόρευσε τήν κυκλοφορία τῆς συλλογῆς καί μετά ἕνα χρόνο ἀπαγόρευσης, τήν κατάσχεσε καί τήν ἔκαψε. Μπόρεσαν νά διασωθοῦν μόνο 100 περίπου ἀντίτυπα, κυκλοφόρησαν μυστικά ἀνάμεσα στούς σοσιαλδημοκράτες στήν Πετρούπολη καί σέ ἄλλες πόλεις.

Στή συλλογή δημοσιεύτηκε σέ μετάφραση τοῦ Ρ. Ε. Κλασσόν τό ἄρθρο τοῦ Ε. Μπέρνσταϊν «Ὁ τρίτος τόμος τοῦ «Κεφαλαίου»», πού μόλις εἶχε κυκλοφορήσει. — *113.*

116 *Ντέμπ*— Β. Κ. Ντεμπογκόρι-Μοκριγέβιτς, τόν όποίο ή Συντακτική έπιτροπή τοῦ περιοδικοῦ «Ζαριά» τόν παρακαλοῦσε νά δόσει άποσπάσματα άπό τίς άναμνήσεις του· ό Ντεμπογκόρι-Μοκριγέβιτς συμφώνησε. Τά μέλη τῆς Συντακτικῆς έπιτροπῆς άλληλογραφοῦσαν άναμεταξύ τους γιά τό ζήτημα αὐτό, ὡστόσο οἱ άναμνήσεις στό «Ζαριά» δέν δημοσιεύτηκαν. — *113.*

117 Ὁ Λένιν μιλάει ἐδῶ γιά τά γεγονότα στήν Πετρούπολη στίς 4 καί 7 τοῦ Μάη 1901 στή Βίμπορσκαγια Στορονά καί στό Χαλυβουργεῖο τοῦ Ὀμποῦχοφ («Ἡ ἄμυνα τῶν ἐργατῶν τοῦ Ὀμποῦχοφ»). Στά γεγονότα αὐτά ἦταν ἀφιερωμένη στήν «Ἴσκρα», ἀρ. φύλ. 5 (Ἰούνης τοῦ 1901) ἡ ἀνταπόκριση «Πρωτομαγιά στή Ρωσία» καί τό ἄρθρο τοῦ Λένιν «Νέα σφαγή» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 5ος, σελ. 14-19).

Πολύ στενό μας φίλο ὁ Λένιν ὀνόμαζε τόν Ι. Β. Μπάμπουσκιν. Στήν «Ἴσκρα», ἀρ. φύλ. 5 δημοσιεύτηκε τό σημείωμά του «Ἰβάνοβο-Βοζνεσένσκ». Γιά τό ρόλο τοῦ Ι. Β. Μπάμπουσκιν στό σοσιαλδημοκρατικό κίνημα τῆς Ρωσίας, στή δημιουργία τῆς «Ἴσκρα» καί στήν ἐξασφάλισή της μέ ἐργατικές ἀνταποκρίσεις εἰπώθηκε λεπτομερειακά στή νεκρολογία τοῦ Λένιν πού ἦταν ἀφιερωμένη σ' αὐτόν τό στενό φίλο καί εἶχε δημοσιευτεῖ στή «Ραμπότσαγια Γκαζέτα», ἀρ. φύλ. 2 τῆς 31 τοῦ Δεκέμβρη 1910 (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ. τόμ. 2ος σελ. 83). — *114.*

118 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἐννοεῖ τήν ἐπίσκεψη μαζί μέ τόν Ι. Χ Λαλαγιάντς στό θέατρο τέχνης τῆς Μόσχας. — *119.*

119 *Struvefreundliche Partei* («φιλικό στόν Στροῦβε κόμμα») — ἔτσι στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα» στά ἀστεῖα ὀνόμαζαν τόν Α. Ν. Πότρεσοφ καί τήν Β. Ι. Ζασούλιτς. — *120.*

120 Πρόκειται γιά τό ἄρθρο τοῦ Νιεβζόροφ (Γ. Μ. Στεκλόφ) *«Λοιπόν ἀπό ποῦ νά ἀρχίσουμε;»*, πού στρεφόταν ἐνάντια στό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Ἀπό ποῦ νά ἀρχίσουμε;» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 5ος, σελ. 1-13). — *121.*

121 Με πρωτοβουλία τοῦ Β. Ι. Λένιν ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα» τό καλοκαίρι τοῦ 1901 ἄρχισε νά προετοιμάζει τό σχέδιο προγράμματος τοῦ ΣΔΕΚΡ. Τό σχέδιο προγράμματος δημοσιεύτηκε τήν 1 τοῦ Ἰούνη 1902 στήν «Ἴσκρα», ἀρ. φύλ. 21. — *123.*

122 Τό σημείωμα τοῦ Π. Μπ. Ἀξελρόντ «Ἡ τελευταία ἐκλογική νίκη τῶν ἐργατῶν τῆς Αὐστρίας» γιά τήν ἐκλογή τοῦ Β. Ἄντλερ στήν κάτω αὐστριακή βουλή (λαντάγκ) δημοσιεύτηκε στήν «Ἴσκρα», ἀρ. φύλ. 6 (Ἰούλης τοῦ 1901). — *124.*

123 *P. Scriptum τῆς Ὀρτοντόξ* — ἐπίλογος στό ἄρθρο τῆς Λ. Ι. Ἀξελρόντ «Γιατί δέν θέλουμε νά πᾶμε πίσω;» πού τό ἔγραψε ἀπ' ἀφορμή τήν ἐμφάνιση στό 6ο τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ «Μίρ Μπόζι» (Ἰούνης τοῦ 1901) τοῦ ἄρθρου τοῦ φιλελεύθερου, καί ἀργότερα ἀντιδραστικοῦ Ν. Α. Μπερντιάγεφ «Ἡ πάλη γιά τόν ἰδεαλισμό».

Ὁ Β. Ι. Λένιν καί ὁ Γκ. Β. Πλεχάνοφ ἐπέμειναν νά δημοσιευτεῖ τό ὑστερόγραφο, ὅμως ἡ πλειοψηφία τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς Γ. Ο. Μάρ-

τοφ, Β. Ι. Ζασούλιτς καί Α. Ν. Πότρεσοφ άπόριψαν τόν επίλογο καί τό άρθρο δημοσιεύτηκε χωρίς τόν έπίλογο στό τεῦχος 2-3 τοῦ περιοδικοῦ «Ζαριά» τό Δεκέμβρη τοῦ 1901. — *124.*

[124] Πρόκειται γιά τίς συντακτικές παρατηρήσεις τοῦ Γκ. Β. Πλεχάνοφ στό ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Οἱ διῶκτες τῶν ζέμστβο καί οἱ Ἀννίβες τοῦ φιλελευθερισμοῦ» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ., 5ος, σελ. 21-73). — *127.*

[125] *«Vorbote»* («Προάγγελος») — μηνιαῖο περιοδικό, κεντρικό ὄργανο τῶν γερμανικῶν τμημάτων τῆς Ι Διεθνοῦς· ἔβγαινε στή Γενεύη ἀπό τό 1866 ὥς τό 1871. — *128.*

[126] Πρόκειται γιά τήν παραπομπή τοῦ Β. Μ. Τσερνόφ στό ἄρθρο του «Οἱ τύποι τῆς καπιταλιστικῆς καί τῆς ἀγροτικῆς ἐξέλιξης» στήν πρόταση τοῦ Ριττινγκχάουζεν γιά τή μεταβίβαση τῆς γῆς γιά χρήση ἀπό τήν κοινωνία στίς «ἀλληλέγγυες μεταξύ τους κοινότητες», πού ἔκανε ὁ τελευταῖος στήν ἀγροτική ἐπιτροπή τοῦ IV συνεδρίου τῆς Ι Διεθνοῦς στή Βασιλεία τό 1869 καί ἡ ὁποία ψηφίστηκε ἀπό τήν πλειοψηφία τῆς ἐπιτροπῆς. — *128.*

[127] Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς — Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 19ος, σελ. 327-345. — *128.*

[128] *«Die schlesische Milliarde»* («Τά δισεκατομμύρια τῆς Σιλεσίας») — σειρά ἄρθρων τοῦ Β. Βόλφ, πού δημοσιεύτηκαν μέ τόν τίτλο αὐτό τό Μάρτη-Ἀπρίλη τοῦ 1849 στήν ἐφημερίδα «Neue Rheinische Zeitung». Τό 1886 τά ἄρθρα αὐτά μέ ὁρισμένες ἀλλαγές ἐκδόθηκαν σέ ξεχωριστή μπροσούρα μέ εἰσαγωγή τοῦ Φ. Ἔνγκελς «Σχετικά μέ τήν ἱστορία τῆς πρωσικῆς ἀγροτιᾶς» (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς, Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 21ος, σελ. 246-257).

«Neue Rheinische Zeitung» («Νέα ἐφημερίδα τοῦ Ρήνου») ἔβγαινε καθημερινά στήν Κολωνία ὑπό τή διεύθυνση τοῦ Κ. Μάρξ ἀπό τήν 1 τοῦ Ἰούλη 1848 ὥς τίς 19 τοῦ Μάη 1849. Στή Συντακτική ἐπιτροπή ἀνῆκαν οἱ Φ. Ἔνγκελς, Β. Βόλφ, Γ. Βέερτ, Φ. Βόλτ, Ε. Ντρόνκε, Φ. Φράιλιγκραντ καί Γ. Μπύργκερς. — *129.*

[129] *«Βόλνογε Σλόβο»* («Ἐλεύθερος Λόγος») — στήν ἀρχή ἑβδομαδιαῖο καί ἀπό τό τεῦχος 37 δεκαπενθήμερο περιοδικό πού ἔβγαινε στή Γενεύη στά 1881-1883. Συνολικά βγῆκαν 62 τεύχη. Δημιουργήθηκε γιά προβοκατόρικους σκοπούς, ἐν γνώσει τῆς Ὀχράνας (ἀσφάλειας) ἀπό τά μέλη τοῦ «Ἱεροῦ Λόχου» (μυστική ὀργάνωση τῶν ἀνώτερων στρωμάτων τῶν τσιφλικάδων-εὐγενῶν καί τῶν ἀνώτερων τσαρικῶν ἀξιωματούχων μέ ἐπικεφαλῆς τόν πρίγκιπα Π. Σουβάλοφ). Τήν ἐπιμέλεια τῆς ἔκδοσης τήν εἶχε ὁ πράκτορας τῆς ἀστυνομίας Α. Π. Μαλσίνσκι. — *130.*

[130] Βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 19ος, σελ. 327-345. — *131.*

[131] Πρόκειται γιά τό *«Der Sozialdemokrat»* («Ὁ Σοσιαλδημοκράτης») — ἐφημερίδα, παράνομο κεντρικό ὄργανο τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας. Ἔβγαινε στή Ζυρίχη-Λονδίνο ἀπό τό 1879 ὥς τό 1890. — *131.*

132 'Ο Β. Ι. Λένιν ἀπαντάει στίς παρατηρήσεις τοῦ Π. Μπ. 'Αξελρόντ ἀπ' ἀφορμή τό ἄρθρο του «Οἱ διῶκτες τῶν ζέμστβο καί οἱ 'Αννίβες τοῦ φιλελευθερισμοῦ» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 5ος, σελ. 21-73). — *131.*

133 *«Βέστνικ Ρούσσκοϊ Ρεβολιούτσι. Σοτσιάλνο-πολιτίτσεσκογε ὀμποζρένιγε»* («'Αγγελιαφόρος τῆς Ρωσικῆς ἐπανάστασης. Κοινωνικοπολιτική ἐπιθεώρηση») — παράνομο περιοδικό, ἔβγαινε στό ἐξωτερικό (Παρίσι-Γενεύη) στά 1901-1905· βγῆκαν τέσσερα τεύχη. Τό πρῶτο τεῦχος τό ἔβγαλε ἡ «'Ομάδα τῶν παλιῶν ναροντοβόλτσι» ὑπό τή διεύθυνση τοῦ Ν. Σ. Ρουσάνοφ (Κ. Ταράσοφ), ἀπό τό τεῦχος ἀρ. 2 τό περιοδικό γίνεται θεωρητικό ὄργανο τοῦ κόμματος τῶν ἐσέρων. Συνεργάτες τοῦ περιοδικοῦ ἦταν ὁ Μ. Ρ. Γκότς (Α. Λεβίτσκι), ὁ Ι. Α. Ρουμπανόβιτς, ὁ Β. Μ. Τσερνόφ (Γ. Γκαρντένιν) κ. ἄ. — *134.*

134 Πρόκειται γιά τήν ἀποθήκη βιβλίων τῆς Α. Μ. Καλμικόβα στήν Πετρούπολη, πού ἦταν σημεῖο ἐπαφῶν τῶν σοσιαλδημοκρατῶν. — *135.*

135 Πρόκειται γιά τό «ἑνωτικό» συνέδριο τῶν ὀργανώσεων ἐξωτερικοῦ τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού ἔγινε στίς 4-5 τοῦ 'Οχτώβρη 1901 στή Ζυρίχη. Στό συνέδριο πῆραν μέρος 6 μέλη τοῦ τμήματος ἐξωτερικοῦ τῆς ὀργάνωσης τῆς «Ἴσκρα» καί τοῦ «Ζαριά» (Β. Ι. Λένιν, Ν. Κ. Κρούπσκαγια, Γ. Ο. Μάρτοφ κ.ἄ.), 8 μέλη τῆς ὀργάνωσης τοῦ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» (ἀνάμεσά τους καί 3 μέλη τῆς ὁμάδας «'Απελευθέρωση τῆς δουλιᾶς»: ὁ Γκ. Β. Πλεχάνοφ, ὁ Π. Μπ. 'Αξελρόντ καί ἡ Β. Ι. Ζασούλιτς), 16 μέλη τῆς «Ἕνωσης τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν» (ἀνάμεσά τους καί 5 μέλη τῆς 'Επιτροπῆς ἐξωτερικοῦ τῆς Μπούντ) καί 3 μέλη τῆς ὀργάνωσης τῆς «Μπορμπά». Πάνω στό πρῶτο θέμα τῆς ἡμερήσιας διάταξης «Συμφωνία ἀρχῶν καί ὁδηγίες πρός τίς Συντακτικές ἐπιτροπές» ἐξαιρετική ἦταν ἡ ὁμιλία τοῦ Β. Ι. Λένιν, πού πῆρε μέρος στό συνέδριο μέ τό ψευδώνυμο «Φρέι». Στήν ὁμιλία του ὁ Λένιν ξεσκέπασε τήν ὀπορτουνιστική δραστηριότητα τῆς «Ἕνωσης». Αὐτή ἦταν ἡ πρώτη δημόσια ἐμφάνιση τοῦ Β. Ι. Λένιν μπροστά στούς ρώσους σοσιαλδημοκράτες τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ὅταν στό συνέδριο διαβάστηκαν οἱ ὀπορτουνιστικές τροπολογίες καί προσθῆκες στήν ἀπόφαση τοῦ 'Ιούνη, πού ψηφίστηκαν στό ΙΙΙ συνέδριο τῆς «Ἕνωσης τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν», ἡ ἐπαναστατική μερίδα τοῦ συνεδρίου (τά μέλη τῶν ὀργανώσεων τῆς «Ἴσκρα», τοῦ «Ζαριά» καί τοῦ «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ») δήλωσε ἀνοιχτά ὅτι δέν μπορεῖ νά γίνει ἡ ἑνοποίηση καί ἐγκατέλειψε τό συνέδριο. Μέ πρωτοβουλία τοῦ Β. Ι. Λένιν οἱ ὀργανώσεις αὐτές τόν 'Οχτώβρη τοῦ 1901 ἑνοποιήθηκαν καί σχημάτισαν τό «Σύνδεσμο ἐξωτερικοῦ τῆς ρωσικῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας». — *136.*

136 'Ο Β. Ι. Λένιν ἐννοεῖ τίς μεγάλες συλλήψεις τῶν μελῶν τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ὀργάνωσης Μόσχας, πού στίς 11 τοῦ Νοέμβρη 1896 συνελήφθη ὁ Α. Γ. Φίνν-'Ενοταγέβσκι. Στό χτύπημα τῆς ὀργάνωσης συνέβαλε ὁ προβοκάτορας Ρούμα. — *142.*

137 Πρόκειται γιά τό ἄρθρο «'Υπέρ τῶν ἐργατῶν τοῦ 'Ιβάνοβο-Βοζνεσένσκ», πού δημοσιεύτηκε μέ τήν ὑπογραφή «ὁ ἐργάτης ὑπέρ τῶν ἐργατῶν» σέ εἰδικό παράρτημα στό φύλλο ἀρ. 9 τῆς ἐφημερίδας «Ἴσκρα» ('Οχτώβρης 1901)· ἀρθρογράφος ἦταν ὁ Ι. Β. Μπάμπουσκιν, πού ἀπάντησε στό ἄρθρο

τοῦ Β. Νταντόνοφ «Ρωσικό Μάντσεστερ (γράμματα γιά τό Ἰβάνοβο-Βοζνεσένσκ) πού δημοσιεύτηκε στό τεῦχ. 12 τοῦ περιοδικοῦ «Ρούσσκογε Μπογκάτστβο» τοῦ 1900. — *146.*

138 Τήν *«Ἐσωτερική ἀνασκόπηση»* γιά τό περιοδικό «Ζαριά», τεῦχ. 2-3 τήν ἔγραψε ὁ Β. Ι. Λένιν (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 5ος, σελ. 301-354).

Γιά τήν ἐξωτερική ἀνασκόπηση γιά τό τεῦχος αὐτό τοῦ «Ζαριά» χρησίμευσε τό ἄρθρο τοῦ Γ. Ο. Μάρτοφ γιά τό συνέδριο τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας στή Λυβέκη, πού δημοσιεύτηκε μέ τήν ὑπογραφή «Ignotus». — *146.*

139 Πρόκειται γιά τό «ἑνωτικό» συνέδριο τῶν ὀργανώσεων τοῦ ἐξωτερικοῦ τοῦ ΣΔΕΚΡ (βλ. σημείωση 135). — *148.*

140 Στήν ὁμάδα Πετρούπολης τῆς «Ἴσκρα» τόν καιρό αὐτό ἀνῆκαν οἱ Ε. Ε. Μαντελστάμ, Α. Ν. Μίνσκαγια, Ρ. Μ. Ρουμπίντσικ, πού ἦρθαν ἀπό τό Βερολίνο μέ ἐντολή νά ὀργανώσουν τήν κυκλοφορία τῆς «Ἴσκρα», καθώς καί τά μέλη τῆς ὁμάδας Πετρούπολης «Σοτσιαλίστ» πού ἔμειναν. Ὥς τή σύλληψη τοῦ Β. Π. Νογκίν στίς 2 τοῦ Ὀχτώβρη 1901 ἡ ὁμάδα δούλευε κάτω ἀπό τήν καθοδήγησή του. Τή σύνδεση ἀνάμεσα στήν ὁμάδα καί τήν Ἕνωση στήν Πετρούπολη τήν πραγματοποιοῦσε ὁ Σ. Ι. Ράντσενκο. Ἡ ὁμάδα συνελήφθη ὁλόκληρη στίς 4 τοῦ Δεκέμβρη 1901. — *148.*

141 Φ. Ἔνγκελς. «Κριτική τοῦ σχεδίου τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ προγράμματος τοῦ 1891» (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 22ος, σελ. 227-243). — *148.*

142 Πρόκειται γιά τό ταξίδι τοῦ Λένιν στή Ζυρίχη γιά τό «ἑνωτικό» συνέδριο τῶν ὀργανώσεων τοῦ ἐξωτερικοῦ τοῦ ΣΔΕΚΡ. — *149.*

143 Πρόκειται γιά τή σύνταξη τῆς μπροσούρας «Ντοκουμέντα τοῦ «ἑνωτικοῦ» συνεδρίου». Τόν πρόλογο στήν μπροσούρα τόν ἔγραψε ὁ Β. Ι. Λένιν (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 5ος, σελ. 355-358). Ἡ μπροσούρα τυπώθηκε στή Γενεύη στό τυπογραφεῖο τοῦ Συνδέσμου τῆς ρωσικῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας. Ἀπό τά λόγια τοῦ Β. Ι. Λένιν γιά τόν Γκ. Ντ. Λέιτεϊζεν καί τόν Φ. Ι. Ντάν μπορεῖ νά βγεῖ τό συμπέρασμα ὅτι στό συνέδριο αὐτό οἱ δυό ἦταν γραμματεῖς ἀπό τήν ὀργάνωση τῆς «Ἴσκρα» καί τοῦ «Ζαριά». — *150.*

144 Πρόκειται γιά τήν κριτική τοῦ βιβλίου «Aus dem literarischen Nachlaßvon Karl Marx, Friedrich Engels und Ferdinand Lassalle. Herausgegeben von Franz Mehring. I. Gesammelte Schriften von Karl Marx und Friedrich Engels, Von März 1841 bis März 1844». Stuttgart, Verlag von I. H. W. Dietz Nachfolger, 1902 («Ἀπό τή φιλολογική κληρονομιά τοῦ Κάρλ Μάρξ, τοῦ Φρίντριχ Ἔνγκελς καί τοῦ Φερδινάνδου Λασσάλ. Τήν ἔκδοσε ὁ Φράντς Μέρινγκ. Τόμος 1ος. Ἅπαντα τοῦ Κάρλ Μάρξ καί τοῦ Φρίντριχ Ἔνγκελς, Μάρτης τοῦ 1841-Μάρτης τοῦ 1844». Ἐκδοτικό κληρονόμων τοῦ Ι. Γκ. Β. Ντίτς. Στουτγάρδη, 1902). — *150.*

145 Ἡ ὀργάνωση τῆς «Ἴσκρα» καί τοῦ «Ζαριά» εἶχε κατά καιρούς χρηματικές δυσκολίες. Γιά τίς οἰκονομικές ὑποθέσεις ὁ Β. Ι. Λένιν πολλές φορές ἔβαζε

ζήτημα στά γράμματά του. 'Εδῶ πρόκειται γιά τά χρήματα πού πάρθηκαν ἀπό τόν Ντ. Ζουκόβσκι γιά τήν ἔκδοση τῆς «Ἴσκρα». — *153.*

146 Πρόκειται γιά τή διατριβή τῆς Λ. Ι. 'Αξελρόντ «Tolstois Weltanschauung und ihre Entwicklung» («Ἡ κοσμοθεωρία τοῦ Τολστόι καί ἡ ἀνάπτυξή της»), πού ἐκδόθηκε στή Βέρνη τό 1901. — *158.*

147 Πρόκειται γιά τό βιβλίο τοῦ Σίντνεϊ καί τῆς Βεατρίκης Οὐέμπ «Ἡ θεωρία καί πράξη τοῦ ἀγγλικοῦ τρεϊντγιουνιονισμοῦ». Τόν πρῶτο τόμο τοῦ βιβλίου αὐτοῦ στά ρωσικά τόν μετέφρασαν ὁ Β. Ι. Λένιν καί ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια καί βγῆκε τό 1900, ὁ δεύτερος τόμος βγῆκε μέ τήν ἐπιμέλεια τοῦ Β. Ι. Λένιν τό Νοέμβρη τοῦ 1901. — *158.*

148 *«The Economist»* («Ὁ οἰκονομολόγος») — ἀγγλικό ἑβδομαδιαῖο περιοδικό γιά ζητήματα τῆς οἰκονομίας καί τῆς πολιτικῆς· ὄργανο τῆς μεγάλης βιομηχανικῆς ἀστικῆς τάξης· βγαίνει στό Λονδίνο ἀπό τό 1843. — *159.*

149 Ὁ Β. Ι. Λένιν προσκλήθηκε στή Βέρνη γιά νά μιλήσει μέ τήν εὐκαιρία τῶν 25-χρονων ἀπό τότε πού ὁ Γκ. Β. Πλεχάνοφ ἔβγαλε λόγο στήν πλατεία Καζάν τῆς Πετρούπολης στίς 6 τοῦ Δεκέμβρη 1876. — *160.*

150 Τά πέντε ἀναφερόμενα σημεῖα σημαίνουν τούς τόπους ἀποστολῆς τοῦ γράμματος αὐτοῦ. Στό τέταρτο σημεῖο ὁ Β. Ι. Λένιν ἐννοεῖ τή σοσιαλδημοκρατική ὀργάνωση τοῦ Τβέρ, στήν ὁποία στάλθηκε διαμέσου τῆς διεύθυνσης τοῦ Α. Μπακούνιν. Τό τελευταῖο, τό 5ο σημεῖο, πού τό περικλείνει ὁ Λένιν σέ εἰσαγωγικά, σημαίνει τήν ὀνομασία τοῦ γράμματος πού στάλθηκε ἀπό τή Ρωσία ἀπό ἕναν ἀπό τούς ἐκπροσώπους τῆς «Ἴσκρα». Τό γράμμα αὐτό δημοσιεύτηκε ὁλόκληρο ἀπό τόν Λένιν στό ἄρθρο του «Συζήτηση μέ τούς συνηγόρους τοῦ οἰκονομισμοῦ» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 5ος, σελ. 366-373). 'Αναφέροντας στό σημεῖο αὐτό ὁ Λένιν ἐννοεῖ τόν ἐκπρόσωπο τῆς «Ἴσκρα» πού τοῦ ἔστειλε τό παραπάνω γράμμα. — *161.*

151 Μιλώντας γιά τή *«διένεξη τοῦ ἐξωτερικοῦ»* ὁ Β. Ι. Λένιν ἐννοεῖ τήν ἀποχώρηση τῶν ἀντιπροσώπων τῆς «Ἴσκρα», τοῦ «Ζαριά» καί τῆς ὀργάνωσης «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ» ἀπό τό «ἑνωτικό» συνέδριο τῶν ὀργανώσεων τοῦ ἐξωτερικοῦ τοῦ ΣΔΕΚΡ (βλ. τή σημείωση 135). — *161.*

152 *«Βπεριόντ»* («Ἐμπρός») — ἐφημερίδα «οἰκονομιστικῆς» κατεύθυνσης· ἐκδιδόταν στό Κίεβο στά 1896-1900. — *163.*

153 Πρόκειται γιά τό ταξίδι τοῦ Γκ. Β. Πλεχάνοφ στή συνδιάσκεψη τοῦ Διεθνοῦς σοσιαλιστικοῦ γραφείου, μέλος τοῦ ὁποίου ὁ Πλεχάνοφ μαζί μέ τόν Μπ. Ν. Κριτσέβσκι ἐκλέχτηκε στό συνέδριο τοῦ Παρισιοῦ τῆς ΙΙ Διεθνοῦς τό 1900. Ἡ συνδιάσκεψη ἔγινε στίς 30 τοῦ Δεκέμβρη 1901 στίς Βρυξέλλες. Στό φύλλο ἀρ. 15 τῆς «Ἴσκρα» τῆς 15 τοῦ Γενάρη 1902 δημοσιεύτηκε πληροφοριακή ἀνακοίνωση τοῦ Πλεχάνοφ γιά τίς ἐργασίες τῆς συνδιάσκεψης ἀμέσως μετά τή λήξη της μέ τόν τίτλο «'Από τίς Βρυξέλλες. Γράμμα στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα»» (βλ. Γκ. Β. Πλεχάνοφ. Ἅπαντα τόμ. XII, 1924, σελ. 193-198). — *164.*

154 Βλ. τό γράμμα τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια πρός τόν Λ. Ι. Γκόλντμαν καί τόν Σ. Ο. Τσεντερμπάουμ τοῦ Αὐγούστου 1901 στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII, σελ. 196-197. — *167.*

155 Ὁ Β. Ι. Λένιν δείχνει τή σύνδεση ἀνάμεσα στά τυπογραφεῖα τῆς «Ἴσκρα» τοῦ Κισινιόφ καί τοῦ Μπακοῦ καί τήν κεντρική μεταφορά πού ὀργάνωσε ὁ Ι. Μπ. Μπασόβσκι. — *167.*

156 Στό Κισινιόφ ὀργανώθηκε παράνομο τυπογραφεῖο τῆς «Ἴσκρα», ὅπου τυπώνονταν μερικά φύλλα τῆς ἐφημερίδας γιά κυκλοφορία στή Ρωσία. Στό γράμμα ὁ Β. Ι. Λένιν ἐννοεῖ τήν πληροφορία γιά τήν ἐκτύπωση στό τυπογραφεῖο τοῦ Κισινιόφ τοῦ φύλ. ἀρ. 10 τῆς «Ἴσκρα». — *168.*

157 Στήν «Ἴσκρα», ἀρ. φύλ. 13 τῆς 20 τοῦ Ὀχτώβρη 1901 δημοσιεύτηκε τό κύριο ἄρθρο τοῦ Β. Ι. Λένιν «Ἡ ἀρχή τῶν διαδηλώσεων» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 5ος, σελ. 375-378). — *168.*

158 Βλ. Κ. Μάρξ. «Κριτική τοῦ προγράμματος τῆς Γκότα. Παρατηρήσεις στό πρόγραμμα τοῦ Γερμανικοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος» (Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 19ος, σελ. 30). (Ἡ ἔκφραση: «c religiösem Spuk» σέ μετάφραση σημαίνει: «κατά τοῦ θρησκευτικοῦ ἀφιονισμοῦ»). — *169.*

159 *«Conrad's Jahrbücher»—«Jahrbücher für Nationalökonomie und statistik»* (Ἐπετηρίδα τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας καί τῆς Στατιστικῆς») — περιοδικό, πού ἐκδιδόταν στήν Ἰένα ἀπό τό 1863 ἀπό τόν οἰκονομολόγο Ι. Κόνραντ. — *170.*

160 *«Τοργκόβο-Προμίσλενναγια Γκαζέτα»* («Ἐμποροβιομηχανική ἐφημερίδα») — καθημερινό παράρτημα στό «Βέστνικ Φινάνσοφ, Προμίσλεννοστι ἰ Τοργκόβλι»· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τό 1893 ὥς τό 1918. Ἀπό τό 1894 ἡ ἐφημερίδα ἔβγαινε σάν αὐτοτελής ἔκδοση. — *170.*

161 Πληροφορώντας τήν Λ. Ι. Ἀξελρόντ γιά τή δημοσίευση τῶν ἄρθρων τοῦ Π. Μπ. Στροῦβε καί τοῦ Σ. Ν. Μπουλγκάκοφ, ὁ Β. Ι. Λένιν τῆς ἔστειλε ἐπίσης καί τό κείμενο τῶν ἄρθρων τό ὁποῖο ἔκοψε ἀπό τό περιοδικό «Νόβογε Σλόβο» (σῶμα 8, Μάης 1897). Τό ὑλικό πού στάλθηκε ἡ Ἀξελρόντ τό χρησιμοποίησε στό ἄρθρο «Γιά ὁρισμένες φιλοσοφικές ἀσκήσεις ὁρισμένων «κριτικῶν»», τό ὁποῖο δημοσιεύτηκε τόν Αὔγουστο τοῦ 1902 στό τεῦχ. 4 τοῦ περιοδικοῦ «Ζαριά» καί στρεφόταν ἐνάντια στόν Στροῦβε καί τόν Μπουλγκάκοφ. — *170.*

162 *«Sozialistische Monatshefte»* («Μηνιάτικη σοσιαλιστική ἐπιθεώρηση») — περιοδικό, κύριο ὄργανο τῶν γερμανῶν ὀπορτουνιστῶν καί ἕνα ἀπό τά ὄργανα τοῦ διεθνοῦς ἀναθεωρητισμοῦ. Ἔβγαινε στό Βερολίνο ἀπό τό 1897 ὥς τό 1933. Τόν καιρό τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου (1914-1918) κρατοῦσε σοσιαλσωβινιστική θέση. — *171.*

163 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἐννοεῖ τό δεύτερο σχέδιο προγράμματος τοῦ κόμματος, πού τό ἔγραψε ὁ Γκ. Β. Πλεχάνοφ.

Ἡ *«ρύθμιση ἀπό ἐπιτροπή»* τῆς ὑπόθεσης συνίστατο στό συνδυασμό τῶν δυό σχεδίων προγράμματος — τοῦ σχεδίου προγράμματος πού ἐπεξεργάστηκε ὁ Λένιν καί τοῦ δεύτερου σχεδίου — τοῦ Πλεχάνοφ — στή «συμβιβαστική» ἐπιτροπή, τήν ὁποία συγκρότησε ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Ἴσκρα» γιά τή σύνταξη ἑνιαίου σχεδίου προγράμματος τοῦ ΣΔΕΚΡ. Στή σύνθεση τῆς Ἐπιτροπῆς ὑποδείχτηκαν ὁ Γ. Ο. Μάρτοφ, ἡ Β. Ι. Ζασούλιτς, ὁ Φ. Ι. Ντάν ἢ ὁ Α. Ντ. Ντέιτς (βλ. Λενινιστική Συλλογή, τόμ. 11 σελ. 91-92).

Τό σχέδιο συμφωνίας «δέν ἀπότυχε» ὅπως φοβόταν ὁ Λένιν: ὁ Πλεχάνοφ συμφώνησε στή ρύθμιση ἀπό ἐπιτροπή τῶν δυό σχεδίων. Ἡ ἔγκριση τοῦ σχεδίου τῆς ἐπιτροπῆς ἔγινε στή σύσκεψη τῶν μελῶν τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Ἴσκρα» στή Ζυρίχη στίς 14 τοῦ Ἀπρίλη 1902 ἐν ἀπουσία τοῦ Β. Ι. Λένιν. Τό σχέδιο προγράμματος τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος τῆς Ρωσίας, πού ἐπεξεργάστηκε ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα» καί τοῦ «Ζαριά», δημοσιεύτηκε τήν 1 τοῦ Ἰούνη 1902 στήν «Ἴσκρα», ἀρ. φύλ. 21. — *172.*

164 Πρόκειται γιά τό ἄρθρο τοῦ Π. Μπ. Ἀξελρόντ πού σκόπευε νά τό δημοσιεύσει σέ ξεχωριστή μπροσούρα, σάν παράρτημα στήν «Ἴσκρα». Τό ἄρθρο αὐτό μέ τόν τίτλο «Ἡ δημιουργία τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας στή χώρα, σάν αὐτοτελοῦς ἐπαναστατικῆς δύναμης» δημοσιεύτηκε μόλις τό 1906 στή συλλογή ἄρθρων τοῦ Ἀξελρόντ «Ἡ πάλη τῶν σοσιαλιστικῶν καί τῶν ἀστικῶν τάσεων στό ἐπαναστατικό κίνημα τῆς Ρωσίας». — *172.*

165 Πρόκειται γιά τήν πολεμική ἀνάμεσα στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας «Vorwärts» («Ἐμπρός»), κεντρικοῦ ὀργάνου τοῦ Γερμανικοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, στόν Κ. Κάουτσκι καί στό «Ζαριά», πού ξέσπασε ἀπ' ἀφορμή τό ἄρθρο τοῦ Μάρτοφ (Ignotus) «Τό κομματικό συνέδριο τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας στή Λυβέκη» («Ζαριά», τεῦχ. 2-3, Δεκέμβρης 1901). Λεπτομερειακά γιά τήν πολεμική αὐτή βλ. Β. Ι. Λένιν. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 6ος, σημείωση 93. — *173.*

166 Ἡ μετακόμιση τοῦ τμήματος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Ἴσκρα» ἀπό τό Μόναχο (Β. Ι. Λένιν, Β. Ι. Ζασούλις καί Γ. Ο. Μάρτοφ, ὁ Α. Ν. Πότρεσοφ λόγω τῆς ἀρώστιας του ἔμεινε στήν Ἐλβετία) στό Λονδίνο συζητήθηκε ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή τό Μάρτη τοῦ 1902, γιατί τό τμῆμα αὐτό πῆρε τήν πληροφορία ὅτι ἡ ρωσική καί γερμανική ἀστυνομία κατόρθωσε νά μάθει ὅτι ἡ «Ἴσκρα» τυπώνεται στή Γερμανία. Τό ζήτημα γιά τή μετακόμιση ἀποφασίστηκε στό τέλος τοῦ Μάρτη. Ὁ Β. Ι. Λένιν καί ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια ἔφυγαν ἀπό τό Μόναχο γιά τό Λονδίνο στίς 12 τοῦ Ἀπρίλη. Ὁ Γ. Ο. Μάρτοφ καί ἡ Β. Ι. Ζασούλιτς πῆγαν ἀργότερα. — *173.*

167 *«Κανούν ρεβολιούτσιι»* («Παραμονές τῆς ἐπανάστασης») ἔκδοση τῆς ὁμάδας «Σβομπόντα» (βλ. τή σημείωση 207) πού ἔβγαινε κατά καιρούς ὑπό τή διεύθυνση τοῦ Ε. Ο. Ζελένσκι (Λ. Ναντέζντιν). Βιβλιοκρισία γιά τό πρῶτο τεῦχος, πού γίνεται λόγος σέ τοῦτο τό γράμμα, στό περιοδικό «Ζαριά» δέν δημοσιεύτηκε. — *174.*

168 *«Συνέδριο»,* ἡ κοινή συνάντηση τῶν μελῶν τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Ἴσκρα», πρότεινε ὁ Π. Μπ. Ἀξελρόντ στόν Β. Ι. Λένιν στό γράμμα του τῆς

25 τοῦ Μάρτη 1902 (βλ. Λενινιστική Συλλογή, τόμ. II, σελ. 99-101). Ὁ Λένιν ἀρνήθηκε νά πάρει μέρος. Ἡ σύσκεψη τῶν μελῶν τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς ἀπό τούς Γκ. Β. Πλεχάνοφ, Β. Ι. Ζασούλιτς, Π. Μπ. Ἀξελρόντ καί Γ. Ο. Μάρτοφ ἔγινε στή Ζυρίχη στίς 14 τοῦ Ἀπρίλη 1902. Στή σύσκεψη αὐτή συζητήθηκε καί ψηφίστηκε τό σχέδιο προγράμματος πού ἐπεξεργάστηκε ἡ ἐπιτροπή: ἡ ἐπιτροπή πῆρε σάν βάση τό σχέδιο τοῦ Πλεχάνοφ, κάνοντας τροποποιήσεις σύμφωνα με τίς ὑποδείξεις πού περιέχονταν στό ἀντισχέδιο καί οἱ παρατηρήσεις τοῦ Λένιν. — *174.*

169 *«Σοσιαλδημοκρατικό ἡμερολόγιο τοῦ 1902»* ἐκδόθηκε ἀπό τήν ὁμάδα «Μπορμπά» στή Γενεύη. — *174.*

170 *«Ρεβολιουτσιόνναγια Ροσσίγια»* («Ἐπαναστατική Ρωσία») — παράνομη ἐφημερίδα — ἀπό τά τέλη τοῦ 1900 τήν ἔβγαζε στή Ρωσία ἡ Ἕνωση τῶν σοσιαλιστῶν ἐπαναστατῶν (τό φύλλο 1, μέ χρονολογία 1900 βγῆκε στήν πραγματικότητα τό Γενάρη τοῦ 1901). Ἀπό τό Γενάρη τοῦ 1902 ὥς τό Δεκέμβρη τοῦ 1905 ἡ ἐφημερίδα ἔβγαινε στό ἐξωτερικό (Γενεύη) σάν ἐπίσημο ὄργανο τοῦ κόμματος τῶν ἐσέρων. — *174.*

171 *«Τό Πρόγραμμα τῆς Ἐρφούρτης»* — πρόγραμμα τοῦ Γερμανικοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος πού ψηφίστηκε τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1891 στό συνέδριο τῆς Ἐρφούρτης. Βλ. τό ἄρθρο τοῦ Φ. Ἕνγκελς «Κριτική τοῦ σχεδίου τοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ προγράμματος τοῦ 1891» (Κ. Μάρξ καί Φ. Ἕνγκελς. Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 22ος, σελ. 227-243). — *176.*

172 *«Πριντνιεπρόβσκι Κράι»* («Περιοχή τοῦ Δνείπερου») — καθημερινή ἐπιστημονική-φιλολογική, πολιτική καί οἰκονομική ἐφημερίδα· ἔβγαινε στό Αἰκατερινοσλάβ ἀπό τό 1901. — *182.*

173 Πρόκειται γιά τή σύλληψη τοῦ Φ. Ι. Ντάν πού ἦταν ἀντιπρόσωπος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Ἴσκρα» στή συνδιάσκεψη τῶν ἐπιτροπῶν καί τῶν ὀργανώσεων τοῦ ΣΔΕΚΡ, ἡ ὁποία ἔγινε στίς 23-28 τοῦ Μάρτη (5-10 τοῦ Ἀπρίλη) 1902 στό Μπιελοστόκ. Στή συνδιάσκεψη, ἐκτός ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα» ἀντιπροσωπεύτηκαν καί οἱ ἐπιτροπές Πετρούπολης καί Αἰκατερινοσλάβ τοῦ ΣΔΕΚΡ, ἡ «Ἕνωση τῶν Νοτίων ἐπιτροπῶν καί ὀργανώσεων τοῦ ΣΔΕΚΡ», ἡ ΚΕ τῆς Μπούντ καί ἡ Ἐπιτροπή της τοῦ ἐξωτερικοῦ καί ἡ «Ἕνωση τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ». Ἡ συνδιάσκεψη ἐξέλεξε Ὀργανωτική Ἐπιτροπή γιά τήν προετοιμασία τοῦ II συνεδρίου τοῦ Κόμματος, ἀπό τούς Φ. Ι. Ντάν, Ο. Α. Ἐρμάνσκι καί Κ. Πορτνόι. Λεπτομερειακά γιά τή συνδιάσκεψη βλ. Β. Ι. Λένιν. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 6ος, σημείωση 131. — *183.*

174 Πρόκειται γιά τό πρωτομαγιάτικο φυλλάδιο πού ἐνέκρινε ἡ συνδιάσκεψη τῶν ἐπιτροπῶν καί ὀργανώσεων τοῦ ΣΔΕΚΡ στό Μπιελοστόκ. Σάν βάση τοῦ φυλλαδίου πάρθηκε τό σχέδιο πού ἐπεξεργάστηκε ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα» (βλ. Ἀποφάσεις καί ψηφίσματα τῶν συνεδρίων καί τῶν συνδιασκέψεων τοῦ ΚΚΣΕ καί τῶν ὁλομελειῶν τῆς ΚΕ», μέρος I, 1954, σελ. 28-31). — *183.*

175 Πρόκειται γιά τήν ἀνασύσταση τῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς γιά τή σύγκλη-

ση τοῦ II συνεδρίου τοῦ Κόμματος, γιατί ἡ ΟΕ πού ἐκλέχτηκε στή συνδιάσκεψη τοῦ Μπιελοστόκ πιάστηκε σχεδόν ὁλόκληρη. Ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια μέ γράμμα της πρός τόν Φ. Β. Λένγκνικ, πληροφορώντας τον γιά τίς συλλήψεις μελῶν τῆς συνδιάσκεψης καί τῆς ἐκλεγμένης ΟΕ, ἔγραφε: «Ἀπό τά πρόσωπα πού ἐκλέχτηκαν στήν ἐπιτροπή γιά τήν προετοιμασία τοῦ συνεδρίου ἔμεινε μόνο ὁ μπουντιστής, πού θά τόν στείλουμε σέ Σᾶς. Πρέπει νά ἀσχοληθεῖτε μέ τήν προετοιμασία τοῦ συνεδρίου μαζί, ὅμως θά πρέπει νά τοῦ φερθεῖτε διπλωματικά καί νά μή μιλᾶτε μ' ἀνοιχτά χαρτιά» (Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII, σελ. 238). Ἔτσι ὁ Λένγκνικ προσλήφθηκε στήν Ὀργανωτική Ἐπιτροπή. Γιά τό ἴδιο ζήτημα ὕστερα ἀπό ἕνα μήνα ἔγραφε ὁ Β. Ι. Λένιν στόν Ι. Ι. Ράντσενκο στήν Πετρούπολη (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 188). — *187.*

176 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔκανε διάλεξη στίς 27 τοῦ Ἰούνη 1902 στό Παρίσι στή συγκέντρωση τῶν ρώσων πολιτικῶν προσφύγων ἐνάντια στούς ἐσέρους. — *189.*

177 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τήν ἀρχή τῶν διαφωνιῶν ἀπό τήν ἐπεξεργασία τοῦ σχεδίου προγράμματος τοῦ Κόμματος, πού ἡ πρώτη συζήτησή του ἔγινε στή σύσκεψη τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Ἴσκρα» στό Μόναχο στίς 21 τοῦ Γενάρη 1902. Στή σύσκεψη αὐτή ὁ Λένιν ἔκανε δριμύτατη κριτική τοῦ πρώτου σχεδίου προγράμματος, πού σύνταξε ὁ Γκ. Β. Πλεχάνοφ καί ὑπόβαλε τίς δικές του τροπολογίες καί προτάσεις. — *190.*

178 Ἡ συνάντηση τοῦ Β. Ι. Λένιν μέ τήν Μ. Α. Οὐλιάνοβα ἔγινε στή Γαλλία καί ὄχι στή Γερμανία. Ἀπό τό δεύτερο δεκαπενθήμερο τοῦ Ἰούνη ὥς τίς 25 τοῦ Ἰούλη 1902 ὁ Λένιν ζοῦσε μαζί μέ τή μητέρα του καί τήν ἀδελφή του Α. Ι. Οὐλιάνοβα-Ἐλιζάροβα στό Λογκιβί (Βόρεια ἀκτή τῆς Γαλλίας). — *190.*

179 Πρόκειται γιά τό σημείωμα τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς (χωρίς ὑπογραφή) στήν ἀνταπόκριση ἀπό τή Βίλνα (γιά τή μαζική χρησιμοποίηση τῆς σωματικῆς τιμωρίας στούς συλληφθέντες κατά τή διάρκεια τῆς πρωτομαγιάτικης διαδήλωσης) πού δημοσιεύτηκε στό φύλ. ἀρ. 21 τῆς ἐφημερίδας «Ἴσκρα» τήν 1η τοῦ Ἰούνη 1902, στή στήλη «Ἀπό τήν κοινωνική ζωή μας» ἀπ' ἀφορμή τήν ἀπόπειρα δολοφονίας τοῦ κυβερνήτη Φόν Βάλ τοῦ κυβερνείου Βίλνα ἀπό τόν ἐργάτη Γκ. Ντ. Λεκκέρτ (Λεκούχ). Ὁ Β. Ι. Λένιν καί ἡ παλιά «Ἴσκρα», πού ξεσκέπασαν ἐπανειλημμένα τή ζημιά πού προξενεῖ ἡ ἀτομική τρομοκρατία στό μαζικό ἐργατικό κίνημα, ἐπέκριναν δριμύτατα τόν Γ. Ο. Μάρτοφ καί τήν Β. Ι. Ζασούλιτς, πού δικαιολογοῦσαν τήν πράξη αὐτή τοῦ Λεκκέρτ.

Παρακάτω πρόκειται γιά τό ἄρθρο τοῦ Γκ. Β. Πλεχάνοφ ἀπ' ἀφορμή τήν ἀπόπειρα δολοφονίας ἀπό τόν Γκ. Ντ. Λεκκέρτ, πού προοριζόταν γιά τό ἑπόμενο φύλλο τῆς «Ἴσκρα». Ὁ Πλεχάνοφ συμφώνησε μέ τήν πρόταση τοῦ Λένιν καί ἔγραψε τό ἄρθρο «Ἡ ἐργατική τάξη τῆς Ρωσίας καί ὁ ἀστυνομικός βούρδουλας», πού δημοσιεύτηκε σάν κύριο ἄρθρο στήν «Ἴσκρα». — *191.*

180 Πρόκειται γιά τήν ὀργάνωση Πετρούπολης *«Ἕνωση ἀγώνα γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς ἐργατικῆς τάξης»,* πού ὀργάνωσε ὁ Β. Ι. Λένιν τό φθινόπωρο τοῦ

1895. Τό Δεκέμβρη τοῦ 1895 ἡ τσαρική κυβέρνηση ἐπέφερε στήν «Ἕνωση» σοβαρό χτύπημα, συλλαμβάνοντας πολλά στελέχη της μέ ἐπικεφαλῆς τόν Β. Ι. Λένιν. Ἡ μακρά ἀπουσία τῶν ἱδρυτῶν τῆς «Ἕνωσης ἀγώνα», πού ἦταν ἐξορία στή Σιβηρία, καί κατά πρῶτο λόγο τοῦ Β. Ι. Λένιν, διευκόλυνε τούς «νέους» καί τούς «οἰκονομιστές» γιά τήν ἐφαρμογή τῆς ὀπορτουνιστικῆς πολιτικῆς τους, πού προπαγάνδιζαν ἀπό τό 1897 διαμέσου τῆς ἐφημερίδας «Ραμπότσαγια Μίσλ» τίς ἰδέες τοῦ τρεϊντγιουνιονισμοῦ καί τοῦ μπερνσταϊνισμοῦ στή ρωσική πραγματικότητα. Ἀπό τό δεύτερο ἑξάμηνο τοῦ 1898 τήν καθοδήγηση τῆς «Ἕνωσης» τήν πῆραν οἱ πιό ἀπροκάλυπτοι «οἰκονομιστές» — «ραμποτσεμίσλεντσι». Τά παλιά μέλη τῆς «Ἕνωσης» πού δέν πιάστηκαν πῆραν μέρος στήν προετοιμασία καί διεξαγωγή τοῦ Ι συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ. Τό φθινόπωρο τοῦ 1900 ἔγινε συγχώνευση τῆς «Ἕνωσης ἀγώνα» καί τῆς Ἐργατικῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης. Τήν «Ἕνωση» ἀναγνώρισε ἡ ἐπιτροπή Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ἡ πάλη ἀνάμεσα στούς ἰσκριστές καί τούς «οἰκονομιστές», πού γινόταν στήν ὀργάνωση τῆς Πετρούπολης, τελείωσε τό καλοκαίρι τοῦ 1902 μέ τό πέρασμα τῆς ἐπιτροπῆς Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ στίς θέσεις τῆς «Ἴσκρα». — *192.*

181 Ἡ δήλωση τῆς ἐπιτροπῆς Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ ὅτι εἶναι ἀλληλέγγυη πρός τήν ἐφημερίδα «Ἴσκρα» καί τό περιοδικό «Ζαριά» καί ὅτι τά ἀναγνωρίζει σάν καθοδηγητικά ὄργανα τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας βγῆκε τόν Ἰούλη τοῦ 1902 σέ ξεχωριστή προκήρυξη καί μετά δημοσιεύτηκε στήν «Ἴσκρα», ἀρ. φύλ. 26 τῆς 15 τοῦ Ὀχτώβρη 1902. — *193.*

182 Προφανῶς, πρόκειται γιά τήν ἀναχώρηση γιά νά πάρει μέρος στή συνεδρίαση τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου, μέλος τοῦ ὁποίου ἦταν ὁ Γκ. Β. Πλεχάνοφ. — *198.*

183 Ὁ Γ. Ο. Μάρτοφ διεξήγαγε διαπραγματεύσεις μέ τά μέλη τῆς «Ἕνωσης τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν» στό Παρίσι γιά τή συγκρότηση στό ἐξωτερικό τμήματος τῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς γιά τήν προετοιμασία τοῦ συνεδρίου τοῦ Κόμματος, πράγμα πού προβλεπόταν ἀπό τήν ἀπόφαση τῆς συνδιάσκεψης τοῦ Μπιελοστόκ. — *198.*

184 Συνέδριο στήν Ἐλβετία τῶν ἰσκριστῶν πού δούλευαν στή Ρωσία, ὅπως φαίνεται ἀπό τό περιεχόμενο τοῦ γράμματος τοῦ Β. Ι. Λένιν, σκόπευε νά ὀργανώσει τό μέλος τῆς διοίκησης τοῦ Συνδέσμου Λ. Ντ. Ντέιτς, ἐπωφελούμενος ἀπό τό γεγονός ὅτι στό ἐξωτερικό τόν καιρό ἐκεῖνο βρίσκονταν μερικοί ἰσκριστές-πρακτικοί: ὁ Π. Ν. Λεπεσίνσκι, ὁ Β. Α. Νοσκόφ καί ὁ Φ. Ι. Στσεκόλντιν. Ἡ πρωτοβουλία γιά τή σύγκληση τοῦ συνεδρίου ξεκινοῦσε, ὅπως φαίνεται, ἀπό τά μέλη τῆς «Βόρειας ἕνωσης τοῦ ΣΔΕΚΡ» Νοσκόφ καί Στσεκόλντιν, πού βρίσκονταν στή Ζυρίχη καί ἔκαναν μιά σειρά προτάσεις σχετικά μέ τήν ὀργάνωση τῆς «Ἴσκρα» (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 212-215)· ὑπέρ τοῦ συνεδρίου ἦταν καί ὁ Λεπεσίνσκι. Τήν ἰδέα τοῦ συνεδρίου ὑποστήριζαν ὁ Γκ. Β. Πλεχάνοφ καί ὁ Π. Μπ. Ἀξελρόντ. Τό συνέδριο τῶν ἰσκριστῶν δέν ἔγινε. — *199.*

185 Ὁ Β. Ι. Λένιν κάνει παραπομπή στόν Σ. Ν. Μπουλγκάκοφ σέ σημείωση στήν ἐργασία του «Τό ἀγροτικό πρόγραμμα τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρα-

τίας» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 6ος, σελ. 322), ἡ ὁποία τότε δόθηκε γιά διόρθωση καί προοριζόταν γιά τό τεῦχ. 4 τοῦ περιοδικοῦ «Ζαριά». Πρόκειται γιά τήν ὑπόδειξη τοῦ τόμου καί τῆς σελίδας τοῦ βιβλίου τοῦ Μπουλγκάκοφ «Ὁ καπιταλισμός καί ἡ γεωργία». — *200.*

186 Πρόκειται γιά τήν «Κεντρική ἐπιτροπή» τῆς ὀργάνωσης Πετρούπολης, πού συνένωσε τήν «Ἕνωση ἀγώνα» τῆς Πετρούπολης καί τήν Ἐργατική ὀργάνωση. — *201.*

187 *«Στείλατε γιά ψάρια»* σήμαινε: νά σταλοῦν γιά νά παραλάβουν ἔντυπο ὑλικό στό Βαρντιό (Νορβηγία).

Ἡ σύνθεση τῆς ὁμάδας, πού δούλευε γιά τή μεταφορά τοῦ ἔντυπου ὑλικοῦ διαμέσου τοῦ Βαρντιό δέν ἐξακριβώθηκε. — *202.*

188 Πρόκειται γιά τήν κληρονομιά, πού ἄφησε ἕνας ρῶσος ὑπήκοος πού πέθανε στό ἐξωτερικό. Ὁ Β. Γκ. Σκλιαρέβιτς, πληροφορώντας γι' αὐτό τόν Β. Ι. Λένιν στό γράμμα τῆς 5 τοῦ Ἰούνη 1902, πρότεινε στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα» νά βρεῖ δικηγόρο γιά νά ἀναλάβει τήν ὑπόθεση καί γι' αὐτό ἡ «Ἴσκρα» θά ἔπαιρνε τό ἕνα τρίτο τῆς κληρονομιᾶς (τό γράμμα δέν δημοσιεύτηκε). Ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα» ἀπόριψε τήν πρόταση αὐτή. — *209.*

189 Πρόκειται γιά τή σοσιαλδημοκρατική ὀργάνωση τῆς Κριμαίας τήν ὁποία ὁ Β. Γκ. Σκλιαρέβιτς τή σύνδεσε μέ τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα». Οἱ ἀνταποκρίσεις ἀπό τή Συμφερόπολη, τή Θεοδοσία καί τή Γιάλτα, πού δημοσιεύτηκαν στήν «Ἴσκρα», ἀρ. φύλ. 24 καί 25, δίνουν μιά ὁρισμένη ἀντίληψη γιά τή δράση τῆς ὀργάνωσης. — *209.*

190 *«Ὀσβομποζντένιγε»* («Ἀπελευθέρωση») — δεκαπενθήμερο περιοδικό πού ἔβγαινε στό ἐξωτερικό ἀπό τίς 18 τοῦ Ἰούνη (1 τοῦ Ἰούλη) 1902 ὥς τίς 5 (18) τοῦ Ὀχτώβρη 1905, μέ διευθυντή τόν Π. Μπ. Στροῦβε. Τό περιοδικό ἦταν ὄργανο τῆς ρωσικῆς φιλελεύθερης ἀστικῆς τάξης καί ἀκολουθοῦσε τίς ἰδέες τοῦ μετριοπαθοῦς μοναρχικοῦ φιλελευθερισμοῦ. Τό 1903 γύρω ἀπό τό περιοδικό σχηματίστηκε (καί τό Γενάρη τοῦ 1904 διαμορφώθηκε τελικά) ἡ «Ἕνωση ἀπελευθέρωσης» πού διατηρήθηκε ὥς τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1905. Μαζί μέ τούς συνταγματικούς-Ζέμτσι, οἱ «ὀσβομποζντέντσι» ἀποτέλεσαν τόν πυρήνα τοῦ συνταγματικοῦ δημοκρατικοῦ κόμματος (καντέτων) πού σχηματίστηκε τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1905. — *213.*

191 *«Σεμιόν Σεμιόνοβιτς»* — συνωμοτική ὀνομασία τῆς «Βόρειας ἕνωσης τοῦ ΣΔΕΚΡ» (ἤ «Βόρειας ἐργατικῆς ἕνωσης») πού δημιουργήθηκε στά 1900-1901. Ἡ Ἕνωση» συνένωσε τίς σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις τῶν κυβερνείων Βλαντίμιρ, Γιαροσλάβ καί Κοστρομά. Ἀπό τίς πρῶτες μέρες τῆς ὕπαρξής της ἡ «Βόρεια ἕνωση» συνδέθηκε μέ τήν «Ἴσκρα» καί συμμεριζόταν τήν πολιτική γραμμή καί τό ὀργανωτικό της σχέδιο.

Μετά τό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ ἡ «Βόρεια ἐργατική ἕνωση» μετατράπηκε σέ Βόρεια ἐπιτροπή τοῦ ΣΔΕΚΡ καί οἱ τοπικές ἐπιτροπές της σέ ὁμάδες τῆς Βόρειας ἐπιτροπῆς. Τόν Ἰούλη τοῦ 1905 στή συνδιάσκεψη τῶν βόρειων ὀργανώσεων τοῦ ΣΔΕΚΡ πού ἔγινε στήν Κοστρομά ἡ Βόρεια

ἐπιτροπή διαλύθηκε καί δημιουργήθηκαν οἱ ἀνεξάρτητες ἐπιτροπές τοῦ Ἰβάνοβο-Βοσνεσένσκ, τοῦ Γιαροσλάβ καί τῆς Κοστρομά. — *214.*

192 *«Κόλια»* — συνωμοτική ὀνομασία τῆς ἐπιτροπῆς Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ. Στήν προκειμένη περίπτωση πρόκειται, πιθανό, γιά τό μέλος τῆς ἐπιτροπῆς Πετρούπολης Β. Π. Κρασνούχα, πού πῆγε τόν Αὔγουστο τοῦ 1902 στόν Β. Ι. Λένιν στό Λονδίνο. — *217.*

193 Ὁ *«Στάρι ντρούγκ»* πού ἔφερε τά χρήματα στόν Γκ. Β. Πλεχάνοφ, πιθανό, νά εἶναι ὁ Π. Α. Κράσικοφ. Τά χρήματα στό ποσό τῶν 500 ρουβλίων συγκεντρώθηκαν ἀπό τούς ἀντιπροσώπους τῆς «Ἴσκρα» στήν Πετρούπολη καί προορίζονταν γιά τήν ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας. — *217.*

194 Πρόκειται γιά τήν ἐπιτροπή ἀναδιοργάνωσης τῆς ἐπιτροπῆς Πετρούπολης, πού δημιουργήθηκε τόν Ἰούλη τοῦ 1902 στήν κοινή συνεδρίαση τῶν ἀντιπροσώπων τῆς «Ἴσκρα», τῆς «Ἕνωσης Ἀγώνα» τῆς Πετρούπολης καί τῆς Ἐργατικῆς ὀργάνωσης. — *218.*

195 Πρόκειται γιά τό σχεδιαζόμενο ταξίδι τοῦ Π. Μπ. Ἀξελρόντ στό Μόναχο στό συνέδριο τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ κόμματος, τό ὁποῖο ἔπρεπε νά ἀρχίσει τίς ἐργασίες του στίς 14 τοῦ Σεπτέμβρη 1902. Τό ταξίδι δέν ἔγινε. — *219.*

196 Πρόκειται γιά τά μέλη τῆς ὁμάδας καί τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐφημερίδας «Γιούζνι Ραμπότσι», πού δέν πιάστηκαν ὕστερα ἀπό τά μαζικά χτυπήματα τήν ἄνοιξη τοῦ 1902. Τόν Αὔγουστο τοῦ 1902 τά μέλη αὐτά ἄρχισαν συνομιλίες μέ τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα» γιά νά δουλέψουν ἀπό κοινοῦ γιά τήν ἀποκατάσταση τῆς ἑνότητας τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας. Ἡ δήλωση τῶν μελῶν τῆς ὁμάδας «Γιούζνι Ραμπότσι» γιά ἀλληλεγγύη πρός τήν «Ἴσκρα», πού δημοσιεύτηκε τήν 1 τοῦ Νοέμβρη 1902 στήν «Ἴσκρα», ἀρ. φύλ. 27 καί τό Δεκέμβρη τοῦ 1902 στήν ἐφημερίδα «Γιούζνι Ραμπότσι», ἀρ. φύλ. 10, εἶχε μεγάλη σημασία γιά τή συσπείρωση τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν δυνάμεων τῆς Ρωσίας. Τό Νοέμβρη τοῦ 1902 ἡ ὁμάδα «Γιούζνι Ραμπότσι» ἀπό κοινοῦ μέ τή ρωσική ὀργάνωση τῆς «Ἴσκρα», τήν ἐπιτροπή Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ καί τή Βόρεια Ἕνωση τοῦ ΣΔΕΚΡ συμμετεῖχε στή συγκρότηση τῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς γιά τή σύγκληση τοῦ ΙΙ συνεδρίου τοῦ Κόμματος καί στή δράση της. — *220.*

197 *«Ἡ Ἕνωση τῶν Νότιων ἐπιτροπῶν καί ὀργανώσεων τοῦ ΣΔΕΚΡ»* ἱδρύθηκε τό Δεκέμβρη τοῦ 1901 στό συνέδριο τῶν ἀντιπροσώπων τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ἐπιτροπῶν καί ὀργανώσεων τῆς Νότιας Ρωσίας (τοῦ Αἰκατερινοσλάβ, τοῦ Νικολάγεφ, τῆς Ὀδησσοῦ, τοῦ Χάρκοβου καί τοῦ Κισινιόφ) μέ πρωτοβουλία τῆς ὁμάδας «Γιούζνι Ραμπότσι». Τό συνέδριο ἔκλεξε ΚΕ τῆς «Ἕνωσης» καί ἀνακήρυξε τήν ἐφημερίδα «Γιούζνι Ραμπότσι» ὄργανό της. Ὡστόσο ἡ πρακτική προσπάθεια τῆς ὁμάδας «Γιούζνι Ραμπότσι» (σέ ἀντίβαρο στό σχέδιο τῆς «Ἴσκρα» γιά δημιουργία στή Ρωσία συγκεντρωτικοῦ μαρξιστικοῦ κόμματος μέ τή βοήθεια πανρωσικῆς πολιτικῆς ἐφημερίδας) νά ἀνασυστήσει τό ΣΔΕΚΡ διαμέσου τῆς δημιουργίας περιοχικῶν

σοσιαλδημοκρατικῶν ἑνώσεων δέν ἀποδείχτηκε βιώσιμη καί ὕστερα ἀπό τά μαζικά χτυπήματα τήν ἄνοιξη τοῦ 1902 ἡ «Ἕνωση» διαλύθηκε. — *220.*

198 Πρόκειται γιά τό *«Ἔκτακτο φυλλάδιο τῆς ὁμάδας «Μπορμπά»», ἀρ. φύλ. 1*, πού ἐκδόθηκε τόν Ἰούνη τοῦ 1902. Στό κύριο ἄρθρο τοῦ «Φυλλαδίου» ἡ ὁμάδα «Μπορμπά» τάχθηκε ἐνάντια στό σχέδιο τοῦ Λένιν γιά τή δημιουργία κόμματος, πού διατυπώθηκε στό βιβλίο του «Τί νά κάνουμε;». — *222.*

199 Πρόκειται γιά τή διαμαρτυρία τοῦ καθοδηγητῆ τῶν «οἰκονομιστῶν» τῆς Πετρούπολης Α. Σ. Τόκαρεφ γιά τή δήλωση τῆς ἐπιτροπῆς Πετρούπολης τοῦ Ἰούλη ὅτι ἀναγνωρίζει τήν «Ἴσκρα» καί τό «Ζαριά» σάν καθοδηγητικά ὄργανα τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας. Ὁ Τόκαρεφ ἀπαιτοῦσε ἐπίσης νά ἀπομακρυνθεῖ ἀπό τήν ἐπιτροπή τῆς «Ἕνωσης ἀγώνα» τῆς Πετρούπολης ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς ρωσικῆς ὀργάνωσης τῆς «Ἴσκρα». — *226.*

200 Πρόκειται γιά τή *δήλωση τῆς ἐπιτροπῆς Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ* ὅτι εἶναι ἀλληλέγγυη πρός τήν «Ἴσκρα» καί τό «Ζαριά» καί ὅτι τά ἀναγνωρίζει σάν καθοδηγητικά ὄργανα τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας. — *227.*

201 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἔχει ὑπόψη του τίς διαλέξεις του γιά τό πρόγραμμα καί τήν τακτική τῶν ἐσέρων στή Λωζάνη καί στή Γενεύη στίς 10 καί 11 τοῦ Νοέμβρη 1902. — *231.*

202 Πρόκειται γιά τή σύσκεψη τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Ἴσκρα» μαζί μέ τούς ἀντιπροσώπους τῆς ἐπιτροπῆς Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ, τῆς ρωσικῆς ὀργάνωσης τῆς «Ἴσκρα» καί τῆς «Βόρειας ἕνωσης τοῦ ΣΔΕΚΡ» στίς 15 τοῦ Αὐγούστου 1902. Στή σύσκεψη συγκροτήθηκε ὁ ἰσκρικός πυρήνας τῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς γιά τή σύγκληση τοῦ ΙΙ συνεδρίου τοῦ Κόμματος. — *232.*

203 Ἡ *Ὀργανωτική Ἐπιτροπή* (ΟΕ) γιά τή σύγκληση τοῦ ΙΙ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ συστήθηκε μέ πρωτοβουλία τοῦ Β. Ι. Λένιν στή σύσκεψη τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ἐπιτροπῶν πού ἔγινε στό Πσκόφ στίς 2-3 τοῦ Νοέμβρη 1902. Στή νέα ἐπιτροπή οἱ ἰσκριστές εἶχαν συντριπτική ὑπεροχή. Στή σύνθεση τῆς ΟΕ ἀπό τή ρωσική ὀργάνωση τῆς «Ἴσκρα» προσλήφθηκαν ὁ Π. Α. Κράσικοφ, ὁ Φ. Β. Λένγκνικ, ὁ Π. Ν. Λεπεσίνσκι καί ὁ Γκ. Μ. Κρζιζανόβσκι καί ἀπό τή «Βόρεια ἕνωση τοῦ ΣΔΕΚΡ» ὁ Α. Μ. Στοπάνι. — *232.*

204 *«Κράσνογε Ζνάμια»* («Ἡ Κόκκινη Σημαία») — περιοδικό, ὄργανο τῶν «οἰκονομιστῶν»· ἔβγαινε στή Γενεύη ἀπό τήν «Ἕνωση τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ» ἀπό τό Νοέμβρη τοῦ 1902 ὥς τό Γενάρη τοῦ 1903 ἀντί τοῦ «Ραμπότσεγε Ντιέλο». Βγῆκαν τρία τεύχη τοῦ περιοδικοῦ. — *233.*

205 Τήν πρόθεσή του νά ἀναλύσει τό ἄρθρο τοῦ Κ. Ταράσοφ (Ν. Σ. Ρουσάνοφ) «Ἡ ἐξέλιξη τῆς ρωσικῆς σοσιαλιστικῆς σκέψης», πού δημοσιεύτηκε στό περιοδικό «Βέστνικ Ρούσσκοϊ Ρεβολιούτσιι», ὁ Γκ. Β. Πλεχάνοφ δέν τήν ἐκπλήρωσε γιά τήν «Ἴσκρα», ἀλλά γιά τόν πρόλογό του στό βιβλίο τοῦ Α.

Τούν «Ἡ ἱστορία τῶν ἐπαναστατικῶν κινημάτων στή Ρωσία» (1903) (βλ. Γκ. Β. Πλεχάνοφ. Ἅπαντα, τόμ. XXIV, 1927, σελ. 113-121). — *234.*

206 *«Ναρόντναγια Βόλια»* («Λαϊκή Ἐλευθερία») — μυστική πολιτική ὀργάνωση τῶν τρομοκρατῶν-ναρόντνικων, πού ἱδρύθηκε τόν Αὔγουστο τοῦ 1879 ὕστερα ἀπό τή διάσπαση τῆς ναροντνικιστικῆς ὀργάνωσης «Ζεμλιά ἱ βόλια». — *234.*

207 Ἡ ὁμάδα *«Σβομπόντα»* («Ἐλευθερία»), πού αὐτοαποκαλοῦνταν «ἐπαναστατική-σοσιαλιστική», δημιουργήθηκε ἀπό τόν Ε. Ο. Ζελένσκι (Νατνέζντιν) τό Μάη τοῦ 1901. Ὁ Λένιν κατέταξε τήν ὁμάδα αὐτή ἀνάμεσα σέ ἐκεῖνες τίς «ἀνεδαφικές ὁμάδες», πού δέν εἶχαν «οὔτε σταθερές, σοβαρές ἰδέες, οὔτε πρόγραμμα, τακτική καί ὀργάνωση, οὔτε ρίζες στίς μάζες» (Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 25ος, σελ. 221). Ἡ ὁμάδα ἔβγαζε στήν Ἑλβετία τό περιοδικό «Σβομπόντα» (βγῆκαν δυό τεύχη: τό τεῦχος 1 τό 1901 καί τό τεῦχος 2 τό 1902). Ἡ ὁμάδα «Σβομπόντα» προπαγάνδιζε τίς ἰδέες τῆς τρομοκρατίας καί τοῦ «οἰκονομισμοῦ», δροῦσε ἀπό κοινοῦ μέ τούς «οἰκονομιστές» τῆς Πετρούπολης ἐνάντια στήν «Ἴσκρα» καί στήν ἐπιτροπή Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ἡ ὁμάδα ἔπαψε νά ὑπάρχει τό 1903. — *236.*

208 Πρόκειται γιά τό συνέδριο τῆς ΙΙ Διεθνοῦς πού ἐπρόκειτο νά συγκληθεῖ τό 1903 στό Ἄμστερνταμ. Τό συνέδριο ἔγινε τόν Αὔγουστο τοῦ 1904. — *236.*

209 Πρόκειται γιά τήν ἐπικείμενη συνεδρίαση τοῦ Διεθνοῦς Σοσιαλιστικοῦ Γραφείου, ἡ ὁποία ἔγινε στίς Βρυξέλλες στίς 29 τοῦ Δεκέμβρη 1902. Ὁ Γκ. Β. Πλεχάνοφ δέν πῆρε μέρος στή συνεδρίαση. — *238.*

210 Ὁ Β. Ι. Λένιν, πιθανό, ἔχει ὑπόψη του τή διάλεξή του στό Λονδίνο στίς 29 τοῦ Νοέμβρη 1902 γιά τό πρόγραμμα καί τήν τακτική τῶν ἐσέρων. — *238.*

211 Στά τέλη τοῦ 1902 στήν Ὀδησσό ὑπῆρχαν δυό ὀργανώσεις: ἡ σοσιαλδημοκρατική ἐπιτροπή, ἀντιισκρική ὡς πρός τήν κατεύθυνσή της καί ἡ «Νότια ἐπαναστατική ἕνωση τῶν σοσιαλδημοκρατῶν», πού συγκροτήθηκε τό Σεπτέμβρη τοῦ 1902. Τό Δεκέμβρη τοῦ 1902 ἡ «Νότια ἕνωση» ἔπαψε νά ὑπάρχει σάν ἀνεξάρτητη ὀργάνωση. Σάν ἀποτέλεσμα τῆς ἐπίμονης πάλης τῶν ὀπαδῶν τῆς «Ἴσκρα» στήν Ὀδησσό (Ρ. Σ. Ζεμλιάτσκα, Κ. Ο. Λεβίτσκι, κ. ἄ.) ἐνάντια στούς «οἰκονομιστές» καί τούς «μπορμπιστές» ἡ «Νότια ἕνωση» τόν Ἀπρίλη τοῦ 1903 συγχωνεύτηκε μέ τήν ὀργάνωση τῆς «Ἴσκρα». Ὁ Β. Ι. Λένιν ἐξετάζει τό ζήτημα αὐτό στό γράμμα πρός τήν Λ. Ι. Ἀξελρόντ τῆς 18 τοῦ Δεκέμβρη 1902 (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 240-241). — *240.*

212 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἐννοεῖ τήν ἀπεργία τοῦ Ροστόβ στίς 2-25 τοῦ Νοέμβρη 1902, στήν ὁποία ἀφιέρωσε τό ἄρθρο «Νέα γεγονότα καί παλιά ζητήματα» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 7ος, σελ. 56-62). — *240.*

213 *«Βερτέπ»* («Καταγώγιο») ὀνόμαζαν στ' ἀστεῖα τό κοινό δωμάτιο στό διαμέρισμα τῆς Β. Ι. Ζασούλιτς, τοῦ Γ. Ο. Μάρτοφ καί τοῦ Ι. Σ. Μπλούμενφελντ στό Λονδίνο, λόγω τῆς μόνιμης ἀκαταστασίας πού ὑπῆρχε σ' αὐτό. — *244.*

214 *Ἡ Ρωσική ὀργάνωση τῆς «Ἴσκρα»* ἕνωνε τούς ἰσκριστές πού δροῦσαν στή Ρωσία (βλ. Β. Ι. Λένιν. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 8ος, σημείωση 34). — *247.*

215 Πρόκειται γιά τίς ἀνταποκρίσεις ἀπό τή Ρωσία, πού συγκέντρωσε ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ περιοδικοῦ «Ζίζν» πού μετά τή διάλυση τοῦ περιοδικοῦ δόθηκαν ἀπό τόν Β. Ντ. Μπόντς-Μπρουγέβιτς στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα». — *248.*

216 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἀπαντάει στό γράμμα τοῦ Ι. Β. Μπάμπουσκιν, πού τόν παρακαλοῦσε νά σημειώσει τά ἐρωτήματα, μέ βάση τά ὁποῖα μπορεῖ νά ἐξεταστοῦν τά μέλη τῆς προπαγανδιστικῆς ὁμάδας, δηλαδή νά ἐξακριβωθεῖ ἡ στάση τους ἀπέναντι στίς ἀρχές τῆς «Ἴσκρα». — *249.*

217 *«Ζένια»* — συνωμοτική ὀνομασία τῆς ὁμάδας «Γιούζνι Ραμπότσι». *Ἡ Δήλωση,* γιά τήν ὁποία γράφει ὁ Β. Ι. Λένιν παρακάτω, ἐγκρίθηκε τό Δεκέμβρη τοῦ 1902 ἀπό τήν Ὀργανωτική Ἐπιτροπή γιά τή σύγκληση τοῦ II συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 7ος, σελ. 87-91). — *252.*

218 *Οἱ τρεῖς Ροστοβικοί, οἱ ὁποῖοι ἦρθαν στό ἐξωτερικό εἶναι:* ὁ Ι. Ι. Στάβσκι, ὁ Μοτσάλοφ καί ὁ Ζ. Μιχάηλοφ. Στήν «Ἴσκρα» ἀρ. φύλ. 35 τῆς 1ης τοῦ Μάρτη 1903 δημοσιεύτηκε γράμμα τῆς ἐπιτροπῆς Ντόν τοῦ ΣΔΕΚΡ, στό ὁποῖο ἡ ἐπιτροπή δήλωνε ὅτι τάσσεται ἀλληλέγγυη πρός τήν «Ἴσκρα» καί τό «Ζαριά» πάνω σέ ὅλα τά ζητήματα τοῦ προγράμματος, τῆς τακτικῆς καί τῆς ὀργάνωσης. — *253.*

219 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἐννοεῖ τά δυό (τοῦ Σεπτέμβρη καί τοῦ Ὀχτώβρη) φυλλάδια τῆς ἐπιτροπῆς τῆς Ἐργατικῆς ὀργάνωσης, πού ἀναφέρονται στό ἄρθρο «Ἡ διάσπαση τῆς Πετρούπολης», τό ὁποῖο δημοσιεύτηκε στό φύλ. ἀρ. 30 τῆς «Ἴσκρα» στίς 15 τοῦ Δεκέμβρη 1902.

Τό φυλλάδιο τοῦ Σεπτέμβρη εἶχε δημοσιευτεῖ νωρίτερα στό «παράρτημα» στήν ἐργατική σοσιαλδημοκρατική ἐφημερίδα-περιοδικό «Ὄτκλικι» τεῦχ. 1 (Δεκέμβρης 1902), πού ἔκδοσε στή Γενεύη ἡ ὁμάδα «Σβομπόντα». — *253.*

220 Πρόκειται γιά τήν μπροσούρα *«Δελτίο τῶν ἐργατικῶν ταμείων»* (ἔκδοση 2η, ἔκδοση τῶν ἐργατῶν τοῦ Χαρκόβου, τῶν ὀργανωμένων στά συνδικάτα) καί γιά τό πολυγραφημένο περιοδικό *«Χάρκοβσκι Προλετάρι»* («Ὁ Προλετάριος τοῦ Χαρκόβου») πού βγῆκε τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1901. — *255.*

221 Στό φύλλο ἀρ. 16 τῆς «Ραμπότσαγια Μίσλ» («Ἐργατικῆς Σκέψης»), Νοέμβρης-Δεκέμβρης τοῦ 1902, δημοσιεύτηκε ἡ «Διαμαρτυρία τῆς ἐπιτροπῆς τῆς Ἐργατικῆς ὀργάνωσης», πού στρεφόταν ἐνάντια στή δήλωση τῆς ἐπιτροπῆς Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ, ὅτι ἀναγνωρίζει τήν ἐφημερίδα «Ἴσκρα» καί τό περιοδικό «Ζαριά» σάν καθοδηγητικά ὄργανα τοῦ Κόμματος. Στό ἴδιο φύλλο τῆς ἐφημερίδας δημοσιεύτηκε γράμμα τῆς ἐπιτροπῆς τῆς Ἐργατικῆς ὀργάνωσης πρός τήν ὁμάδα «Σβομπόντα» καί στή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ περιοδικοῦ «Ὄτκλικι», στό ὁποῖο ἐκφραζόταν ἡ εὐγνωμοσύνη γιά τή συμπάθεια καί τήν προθυμία νά δοθεῖ βοήθεια. Τό

Τό «Λιστόκ «Ραμπότσεϊ Μίσλι»» («Φυλλάδιο τῆς «Ἐργατικῆς Σκέψης»») ἐξέδιδε ἡ ἰσκριστική ἐπιτροπή Πετρούπολης τό Δεκέμβρη τοῦ 1902 καί τό Γενάρη τοῦ 1903 στή θέση τῆς ἐφημερίδας «Ραμπότσαγια Μίσλ». Τό «Λιστόκ «Ραμπότσεϊ Μίσλι»», ἀρ. φύλ. 1 καταστράφηκε μέ ἀπόφαση τῆς Ἐπιτροπῆς, γιατί ἦταν ἀποτυχημένη ἡ ἐπιμέλειά του (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 262). — *255.*

222 *«Προλεταριάτ»* («Προλεταριάτο») — παράνομη ἐφημερίδα στήν ἀρμενική γλώσσα, ὄργανο τῆς «Ἕνωσης τῶν ἀρμενίων σοσιαλδημοκρατῶν». Βγῆκε μονάχα ἕνα φύλλο τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1902 στήν Τιφλίδα (γιά συνωμοτικούς λόγους στήν ἐφημερίδα ἀναφερόταν ὅτι τυπώθηκε στή Γενεύη). Ἡ ἐφημερίδα ἱδρύθηκε ἀπό τόν Σ. Γκ. Σαουμιάν, στήν ὀργάνωση τῆς ἔκδοσής της πῆρε μέρος καί ὁ Μπ. Μ. Κνουνιάντς. — *261.*

223 Τό ἄρθρο ἐνάντια στόν Α. Ρούντιν ὁ Β. Ι. Λένιν δέν τό ἔγραψε. Ξεχωριστά βγῆκε ἡ μπροσούρα τοῦ Λένιν «Ἐπαναστατικός τυχοδιωκτισμός» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 6ος, σελ. 378-399) ὅμως χωρίς παράρτημα μέ ἄλλα του ἄρθρα κατά τῶν ἐσέρων (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 6ος, σελ. 373-377). — *262.*

224 Στίς 2 τοῦ Γενάρη 1703 στή Ρωσία ἄρχισε νά ἐκδίδεται τακτικά ἡ πρώτη ρωσική ἐφημερίδα μέ τόν τίτλο «Χρονικά τῶν στρατιωτικῶν καί ἄλλων ὑποθέσεων, πού ἀξίζουν νά τίς ξέρεις καί νά τίς θυμᾶσαι, καί πού συνέβησαν στό κράτος τῆς Μόσχας καί σέ ἄλλες γειτονικές χῶρες». Ἀπ' ἀφορμή τή 200-χρονη ἐπέτειο τῆς ἔκδοσης τῆς πρώτης ρωσικῆς ἐφημερίδας ἡ ἐπιτροπή Πετρούπολης τοῦ ΣΔΕΚΡ ἔβγαλε στίς 3 τοῦ Γενάρη 1903 τό φυλλάδιο «Ἡ διακοσαετία τοῦ ἐξαρτημένου Τύπου». Στό φυλλάδιο στηλιτευόταν τό ἀπαίσιο σύστημα τῆς λογοκρισίας, πού ὑπῆρχε στή Ρωσία, ἐξιστοροῦνταν ἡ πάλη γιά τήν ἐλευθερία τοῦ λόγου (ἀρχίζοντας ἀπό τόν Ραντίστσεφ καί συνεχίζοντας μέ τόν Χέρτσεν), τονιζόταν ἡ πλατιά ἀνάπτυξη τοῦ παράνομου ἐπαναστατικοῦ Τύπου στά τέλη τοῦ 19ου — ἀρχές τοῦ 20ου αἰώνα, γινόταν ἔκκληση γιά πάλη γιά τήν κατάργηση τῆς ἀπολυταρχίας. — *262.*

225 Ταυτόχρονα μ' αὐτό τό γράμμα, ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραψε τό «Σχέδιο ἔκκλησης τῆς ρωσικῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς πρός τό Σύνδεσμο, τήν Ἕνωση καί τήν ἐπιτροπή ἐξωτερικοῦ τῆς Μπούντ» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 7ος, σελ. 92) καί τό ἔστειλε στίς 5 τοῦ Φλεβάρη στόν Μάρτοφ στό Παρίσι γιά νά τό συζητήσει μαζί μέ τά μέλη τῆς ρωσικῆς ΟΕ Π. Α. Κράσικοφ καί Β. Α. Νοσκόφ πού εἶχαν φτάσει ἐκεῖ (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 264). — *263.*

226 *Τό Τμῆμα ἐξωτερικοῦ τῆς Ὀργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς* συγκροτήθηκε ἀπό τούς: Λ. Γ. Ντέιτς, ἀπομέρους τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Ἴσκρα», Α. Ι. Κρέμερ, ἀπομέρους τῆς Μπούντ καί Ν. Ν. Λόχοφ (Ὄλχιν), ἀπομέρους τῆς «Ἕνωσης τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ». — *265.*

227 *«Ναρόντνογε Ντιέλο»* («Λαϊκή Ὑπόθεση») — ὄργανο τοῦ κόμματος τῶν ἐσέρων, πού ἔβγαινε στή Γενεύη ἀπό τό 1902 ὥς τό 1904 μέ τή μορφή συλλογῶν (τό 1ο φύλλο βγῆκε σάν ἐφημερίδα). — *273.*

228 Ὁ Λένιν ἑτοιμαζόταν γιά τίς διαλέξεις στή Ρωσική ἀνώτατη σχολή κοινωνικῶν ἐπιστημῶν στό Παρίσι πάνω στό θέμα: «Οἱ μαρξιστικές ἀπόψεις γιά τό ἀγροτικό ζήτημα στήν Εὐρώπη καί στή Ρωσία» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 7ος, σελ. 105-114) καί γιά τήν ἔκθεση γιά τό ἀγροτικό πρόγραμμα τῶν ἐσέρων καί τῶν σοσιαλδημοκρατῶν. Τίς διαλέξεις καί τήν ἔκθεση στό Παρίσι ὁ Λένιν τίς ἔκανε στά τέλη τοῦ Φλεβάρη — ἀρχές τοῦ Μάρτη 1903. — *275.*

229 Ἡ ἐπιτροπή τοῦ Νίζνι Νόβγκοροντ πῆρε ἀπόφαση νά μήν κάνει ἔφεση κατά τῆς καταδίκης τῶν ἐργατῶν τοῦ Σόρμοβο καί τοῦ Νίζνι Νόβγκοροντ γιά τήν ὑπόθεση τῆς πρωτομαγιάτικης διαδήλωσης τοῦ 1902. — *276.*

230 Τό γράμμα αὐτό τῆς ἐπιτροπῆς Νίζνι Νόβγκοροντ τοῦ ΣΔΕΚΡ δέν δημοσιεύτηκε στήν «Ἴσκρα». — *276.*

231 *Τό Φυλλάδιο «Πρός ὅλους τούς νιζνενοβγκορόντικους»* τῆς Ἐπιτροπῆς Νίζνι Νόβγκοροντ τοῦ ΣΔΕΚΡ κυκλοφόρησε στήν πόλη δυό μέρες πρίν ἀπό τή δίκη τῶν ἐργατῶν, πού ἔγινε στίς 29-31 τοῦ Ὀχτώβρη 1902. — *276.*

232 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἐννοεῖ τή συζήτηση πού ἔγινε μετά τήν ἔκθεσή του στό Παρίσι στίς 3-6 τοῦ Μάρτη 1903 γιά τό ἀγροτικό πρόγραμμα τῶν ἐσέρων καί τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν. Ὁ Νιεβζόροφ (Γ. Μ. Στεκλόφ) μίλησε στή συζήτηση μαζί μέ τούς ἄλλους κριτές καί ἔφερε ἀντιρήσεις στόν Β. Ι. Λένιν. — *280.*

233 Πρόκειται γιά τή μετακόμιση τοῦ Β. Ι. Λένιν καί τῆς Ν. Κ. Κρούπσκαγια ἀπό τό Λονδίνο στή Γενεύη, γιατί μεταφέρθηκε ἐκεῖ ἡ ἔκδοση τῆς ἐφημερίδας «Ἴσκρα». Ἡ μετακόμιση ἔγινε στά τέλη τοῦ Ἀπρίλη 1903. — *282.*

234 Ἡ διαδήλωση ἀλληλεγγύης τῆς σοσιαλδημοκρατίας τῆς Πολωνίας πρός τό ΣΔΕΚΡ δέν δημοσιεύτηκε στήν «Ἴσκρα». Οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς ΠΣΔ (Σοσιαλδημοκρατίας τῆς Πολωνίας) πῆραν μέρος στό ΙΙ συνέδριο τοῦ Κόμματος μέ συμβουλευτική ψῆφο. — *283.*

235 Ἡ *«Ἐπίθεση»* τῆς Μπούντ κατά τῆς ἐπιτροπῆς Αἰκατερινοσλάβ τοῦ ΣΔΕΚΡ ἐκτίθεται λεπτομερειακά ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν στό ἄρθρο «Χρειάζεται τό ἑβραϊκό προλεταριάτο «ἀνεξάρτητο πολιτικό κόμμα»» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 7ος, σελ. 115-120). — *284.*

236 *«Σάνκτ-Πετερμπούργκσκιγε Βέντομοστι»* («Χρονικά τῆς Πετρούπολης») — ἐφημερίδα· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τό 1728 σάν συνέχεια τῆς πρώτης ρωσικῆς ἐφημερίδας «Βέντομοστι» πού ἐκδιδόταν ἀπό τό 1703. Ἀπό τό 1728 ὥς τό 1874 τή «Σάνκτ-Πετερμπούργκσκιγε Βέντομοστι» τήν ἔβγαζε ἡ Ἀκαδημία ἐπιστημῶν καί ἀπό τό 1875 τό Ὑπουργεῖο Ἐθνικῆς Παιδείας. Ἡ ἐφημερίδα ἔβγαινε ὥς τά τέλη τοῦ 1917. — *286.*

237 Τό γράμμα πρός τήν Ε. Μ. Ἀλεξάντροβα δημοσιεύτηκε στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VIII, σελ. 345-353. — *287.*

238 P. P. S. (ΠΠΣ) — Πολωνικό Σοσιαλιστικό κόμμα — ρεφορμιστικό ἐθνικιστικό κόμμα, πού ἱδρύθηκε τό 1892. — *287.*

239 Πρόκειται γιά τήν έργασία τοῦ Φ. Ἔνγκελς *«Τό ἀγροτικό ζήτημα στή Γαλλία καί στή Γερμανία»* (βλ. Κ. Μάρξ καί Φ. Ἔνγκελς. Ἅπαντα, 2η ρωσ. ἔκδ., τόμ. 22ος, σελ. 501-525). Τό Φλεβάρη τοῦ 1903 ἕνα μέρος τοῦ ἄρθρου τοῦ Ἔνγκελς μεταφράστηκε στά ρωσικά ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν ὅταν ἑτοίμαζε τίς διαλέξεις γιά τό ἀγροτικό ζήτημα (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 7ος, σελ. 443). Ἡ πρώτη ρωσική ξεχωριστή ἔκδοση τῆς ἐργασίας τοῦ Ἔνγκελς βγῆκε τό 1904 στή Γενεύη μέ τήν ἐπιμέλεια καί μέ πρόλογο τοῦ Γκ. Β. Πλεχάνοφ. — *291.*

240 Πρόκειται γιά τήν εἰσήγηση *«Ἡ διάσπαση καί οἱ αἱρετικοί στή Ρωσία»,* πού ἔγραψε ὁ Β. Ντ. Μπόντς-Μπρουγέβιτς μέ πρόταση τοῦ Β. Ι. Λένιν καί τοῦ Γκ. Β. Πλεχάνοφ γιά τό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ἀργότερα ἡ εἰσήγηση δημοσιεύτηκε στό σοσιαλδημοκρατικό φυλλάδιο γιά τούς αἱρετικούς «Ρασσβέτ», ἀρ. φύλ. 6-7 τοῦ 1904. Τό σχέδιο ἀπόφασης γιά τήν ἔκδοση ὀργάνου γιά τούς αἱρετικούς τό ἔγραψε ὁ Β. Ι. Λένιν (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 7ος, σελ. 309). — *291.*

241 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἀπαντᾶ στό γράμμα τῆς Α. Μ. Καλμικόβα τῆς 31 του Αὐγούστου 1903 (βλ. Λενινιστική Συλλογή, τόμ. VI, σελ. 201-202). — *292.*

242 Προφανῶς, *«πηγές τῆς Καλλιφόρνιας»* ὁ Β. Ι. Λένιν ἐννοεῖ τίς μόνιμες ὑλικές πηγές γιά τήν «Ἴσκρα», οἱ ὁποῖες δέν κατορθώθηκε νά ἐξακριβωθοῦν. — *295.*

243 Πρόκειται γιά τήν τοποθέτηση δυό ἐκπροσώπων στό Συμβούλιο τοῦ κόμματος ἀπό τήν ΚΕ, σύμφωνα μέ τό καταστατικό, πού ψηφίστηκε στό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ. — *297.*

244 Ὁ νόμος γιά τούς ἀντιπροσώπους τῶν ἐργατῶν στά ἐργοστάσια δημοσιεύτηκε στίς 10 τοῦ Ἰούνη 1903. Ὁ Β. Ι. Λένιν ἀναλύει λεπτομερειακά τό νόμο αὐτό στό ἄρθρο «Ἐποχή μεταρυθμίσεων» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 7ος, σελ. 311-318).

Ὁ ἀριθμός τῆς ἀπόφασης «γιά τούς ἀντιπροσώπους τῶν ἐργατῶν στά ἐργοστάσια» δόθηκε μέ βάση τά χειρόγραφα ὑλικά τῶν πρακτικῶν τοῦ ΙΙ συνεδρίου. Τό κείμενο τῆς ἀπόφασης βλ. στό βιβλίο «Τό δεύτερο συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ἰούλης-Αὔγουστος 1903. Πρακτικά», Μόσχα, 1959, σελ. 433. — *303.*

245 *«Διακήρυξη τῆς «Ραμπότσαγια Βόλια»»* — δήλωση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς ἕνωσης Ὀδησσοῦ «Ραμπότσαγια Βόλια» (1902-1903) ὅτι ἀναγνωρίζει τίς ἀπόψεις καί τήν τακτική τῆς «Ἴσκρα», ὅτι προσχωρεῖ στήν ἐπιτροπή Ὀδησσοῦ τοῦ ΣΔΕΚΡ καί ὅτι γι' αὐτό τό λόγο διαλύεται. Ἡ διακήρυξη δημοσιεύτηκε στήν «Ἴσκρα», ἀρ. φύλ. 50 τῆς 15 τοῦ Ὀχτώβρη 1903. — *304.*

246 Πρόκειται γιά τή συνέλευση ὅλων τῶν μελῶν τῆς προηγούμενης Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Ἴσκρα» («τῆς ἑξάδας») μέ τή συμμετοχή τοῦ μέλους τῆς ΚΕ Λένγκνικ γιά τό ζήτημα τῆς συμφωνίας. Μιά σειρά προσπάθειες ἀπομέρους τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΟ (τοῦ Β. Ι. Λένιν καί τοῦ Γκ. Β. Πλεχάνοφ) νά πάρουν τόν Γ. Ο. Μάρτοφ στή Συντακτική ἐπιτροπή καί

τούς ἄλλους προηγούμενους συντάκτες καί συνεργάτες τῆς «Ἴσκρα» ἀπό τή μειοψηφία νά τούς τραβήξουν στή συνεργασία στήν ἐφημερίδα δέν ἔδωσαν κανένα ἀποτέλεσμα λόγω τῆς ἀπαίτησης τῶν μενσεβίκων νά προσληφθεῖ στή Συντακτική ἐπιτροπή ὅλη ἡ τετράδα τῶν πρώην συντακτῶν. Ὁ Λένιν εἶχε σαφή ἀντίληψη ὅτι ἡ ἀπαίτηση αὐτή ἦταν «παράλογη» καί ἀποφάσισε νά σταματήσει κάθε προσπάθεια γιά διαπραγματεύσεις. Ὡστόσο στίς 4 τοῦ Ὀχτώβρη 1903 ἔκανε ἀκόμη μιά προσπάθεια γιά διαπραγματεύσεις ὁ Πλεχάνοφ. Πρότεινε νά προσληφθοῦν οἱ δυό, πράγμα πού ἀπορίφθηκε ἐπίσης. Λεπτομερειακά γιά τή συνέλευση τῆς 4 τοῦ Ὀχτώβρη καί γιά τήν ἀλληλογραφία πού ἀκολούθησε (βλ. Β. Ι. Λένιν. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 8ος, σελ. 344-354). — *304.*

247 Τό γράμμα αὐτό στάλθηκε ἐπίσης στόν Π. Μπ. Ἀξελρόντ, στήν Β. Ι. Ζασούλιτς, στόν Α. Ν. Πότρεσοφ (Σταροβέρ) καί στόν Λ. Ντ. Τρότσκι. Στό γράμμα αὐτό ἔλειπαν οἱ παρακάτω δυό παράγραφοι, πού ἦταν στό γράμμα πρός τόν Γ. Ο. Μάρτοφ: «Ἐκτός ἀπ' αὐτό. Ἀκόμη καί ἡ ἐκτύπωση τῆς δεύτερης ἔκδοσης τῆς μπροσούρας Σας «Κράσνογε Ζνάμια»... τό τέλος τοῦ χειρόγραφου» καί «Τέλος, γιά τό συμφέρον τῆς ὑπόθεσης Σᾶς γνωρίζουμε ἀκόμη μιά φορά... στό ἀνώτατο κομματικό ὄργανο» (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 306).

Στό φάκελλο ὁ Β. Ι. Λένιν ἔγραφε τό παρακάτω: «Πολύ σπουδαῖο. Ἀντίγραφο τοῦ γράμματος τοῦ δικοῦ μου καί τοῦ Πλεχάνοφ πρός τόν Μάρτοφ καί Σία τῆς 6. Χ. 03 καί ἡ ἀπάντηση τοῦ Μάρτοφ». — *306.*

248 Πρόκειται γιά τήν ἀνακοίνωση τῆς ΚΕ γιά τό ΙΙ συνέδριο τοῦ Κόμματος πού ἔγινε (βλ. «Τό δεύτερο συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ Ἰούλης-Αὔγουστος 1903. Πρακτικά», Μόσχα, 1959). Τό σχέδιο ἀνακοίνωσης στάλθηκε στή Ρωσία λίγο πρίν ἀπό τό γράμμα. — *309.*

249 Πρόκειται γιά τήν *«προσωπική διένεξη»* ἀνάμεσα στόν Β. Ι. Λένιν καί τόν Γ. Ο. Μαρτοφ στό ΙΙ συνέδριο τοῦ Συνδέσμου, πού ἦταν ἡ ἑξῆς: ὁ Μάρτοφ κατηγόρησε τόν Λένιν ὅτι τάχα ὁ Λένιν στήν εἰσήγησή του στό συνέδριο τοῦ Συνδέσμου ἐμφάνισε τόν Μάρτοφ σάν μηχανορράφο καί ψεύτη γιά τό ζήτημα τοῦ τρόπου ὀργάνωσης τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΚΟ στό δεύτερο συνέδριο τοῦ Κόμματος καί κάλεσε τόν Λένιν σέ διαιτητικό δικαστήριο. Ὁ Λένιν διαμαρτυρήθηκε γιά τή μέθοδο αὐτή πάλης, δέχτηκε τήν πρόκληση τοῦ Μάρτοφ καί μέ τή σειρά του κάλεσε τόν Μάρτοφ σέ διαιτητικό δικαστήριο γιά τό ζήτημα αὐτό. Ἡ διένεξη ἔληξε μέ τή μεσολάβηση τοῦ Γκ. Μ. Κρζιζανόβσκι κατά τήν παραμονή του στό ἐξωτερικό τό δεύτερο δεκαπενθήμερο τοῦ Νοέμβρη 1903 μέ τήν ἀμοιβαία ἀνταλλαγή σημειωμάτων ἀνάμεσα στόν Λένιν καί τόν Μάρτοφ. Τήν ἐπιθυμία τοῦ Λένιν νά δημοσιευτοῦν τά σημειώματα αὐτά στό παράρτημα τῶν πρακτικῶν τοῦ συνεδρίου τοῦ Συνδέσμου (βλ. γράμμα πρός τόν Φ. Ι. Ντάν τῆς 2. XII. 03) δέν τήν ἐκπλήρωσε ἡ Συντακτική ἐπιτροπή. Τό γεγονός τῆς «ἐξάλειψης τῆς προσωπικῆς διένεξης» ἀνάμεσα στόν Λένιν καί τόν Μάρτοφ πιστοποιήθηκε μόνο μέ τήν παρακάτω σημείωση τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς στό κείμενο στό ἀντίστοιχο μέρος τῶν πρακτικῶν: «Τό ζήτημα τοῦ διαιτητικοῦ δικαστηρίου ἔληξε μέ ἀμοιβαῖες ἐξηγήσεις τοῦ σ. Λένιν καί τοῦ Μάρτοφ, πού δόθηκαν μετά τό συνέδριο τοῦ Συνδέσμου» («Πρακτικά τοῦ 2ου τακτικοῦ συνεδρίου τοῦ Συνδέσμου τοῦ ἐξωτερικοῦ τῆς

ρωσικῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας», σελ. 66). Τά σημειώματα τοῦ Λένιν καί τοῦ Μάρτοφ δημοσιεύτηκαν ἀργότερα στά «Σχόλια γιά τά πρακτικά τοῦ δευτέρου συνεδρίου τοῦ Συνδέσμου ἐξωτερικοῦ τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας», Γενεύη, 1904. — *327.*

250 Πρόκειται γιά τό *«Γράμμα πρός τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα»»* τοῦ Β. Ι. Λένιν (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 8ος, σελ. 93-97) ἐξαιτίας τοῦ ὁποίου τό πρῶτο μέρος τοῦ ἄρθρου τοῦ «Ναροντνικίζουσα ἀστική τάξη καί πελαγωμένος ναροντνικισμός» (βλ. στό ἴδιο, σελ. 77-86) πού στοιχειοθετήθηκε γιά τό φύλλο αρ. 53 τῆς «Ἴσκρα», δημοσιεύτηκε στό φύλλο 54. Στό δεύτερο μέρος τῆς ἐργασίας αὐτῆς ὁ Λένιν σκόπευε νά ἀναλύσει τό ἄρθρο τοῦ Π. Νοβομπράντσεφ «Τά βασικά ζητήματα τοῦ ρωσικοῦ ἐπαναστατικοῦ προγράμματος». Ὁ Β. Ι. Λένιν δέν ἔδοσε συνέχεια στό ἄρθρο. Τά προπαρασκευαστικά ὑλικά γιά τό ἄρθρο βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 8ος, σελ. 468-475. — *328.*

251 *«Ντρούζεσκιγε Ρέτσι»* («Φιλικοί Λόγοι») — ἑβδομαδιαῖο εἰκονογραφημένο περιοδικό-ἐφημερίδα, πού ἱδρύθηκε καί διευθυνόταν ἀπό τόν πρίγκιπα Β. Π. Μεστσέρσκι· ἔβγαινε στήν Πετρούπολη ἀπό τό 1903 ὥς τό Φλεβάρη τοῦ 1917. — *328.*

252 Πρόκειται γιά τίς διαπραγματεύσεις τῆς ΚΕ μέ τούς μενσεβίκους γιά τήν κατάσταση πού δημιουργήθηκε στό Κόμμα μετά τό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ. — *330.*

253 *«Μοσκόβσκιγε Βέντομοστι»* («Χρονικά τῆς Μόσχας») — ἐφημερίδα πού ἔβγαινε ἀπό τό 1756 ἀπό τό Πανεπιστήμιο τῆς Μόσχας ἀρχικά σέ σχῆμα μικροῦ φυλλαδίου. Ἀπό τό 1863 ἡ ἐφημερίδα πέρασε στά χέρια τοῦ Μ. Ν. Κατκόφ καί ἔγινε μοναρχο-ἐθνικιστικό ὄργανο πού ἔκφραζε τίς ἀπόψεις τῶν πιό ἀντιδραστικῶν στρωμάτων τῶν τσιφλικάδων καί τοῦ κλήρου. Ἀπό τό 1905 ἔγινε ἕνα ἀπό τά κυριότερα ὄργανα τῶν μαυροεκατονταρχιτῶν. Ἔβγαινε ὥς τή Μεγάλη Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση. — *330.*

254 Πρόκειται γιά τό τελεσίγραφο τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς, πού ἐπιδόθηκε στούς μενσεβίκους στίς 25 τοῦ Νοέμβρη 1903. Τά βασικά σημεῖα τοῦ τελεσίγραφου ἐκτέθηκαν ἀπό τόν Λένιν στό γράμμα του πρός τήν Κεντρική Ἐπιτροπή τῆς 4 τοῦ Νοέμβρη 1903 (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 315). Οἱ μενσεβίκοι, στούς ὁποίους μεγάλη βοήθεια ἔδοσε ὁ Γκ. Β. Πλεχάνοφ, προσλαβάνοντας τήν ἑπόμενη μέρα μετά τό τελεσίγραφο αὐτό στή Συντακτική ἐπιτροπή τοῦ ΚΟ ὅλους τούς παλιούς συντάκτες, ἀπόριψαν τό τελεσίγραφο τῆς ΚΕ καί ἄρχισαν ἀνοιχτό πόλεμο κατά τῆς πλειοψηφίας τοῦ Κόμματος.

Ἐκτίμηση τοῦ τελεσίγραφου τῆς ΚΕ δόθηκε ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν στό βιβλίο «Ἕνα βῆμα μπρός, δυό βήματα πίσω» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 8ος, σελ. 373). — *330.*

255 Τό γράμμα τοῦ Ν. Ε. Βιλόνοφ μέ μικρές περικοπές δημοσιεύτηκε ἀπό τόν Λένιν στόν ἐπίλογό του στήν μπροσούρα «Γράμμα σέ σύντροφο γιά τά ὀργανωτικά μας καθήκοντα» (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 7ος, σελ. 29-30). — *331.*

256 *Ἡ Ἐκτελεστική Ἐπιτροπή τῆς ΚΕ* συγκροτήθηκε τό δεύτερο δεκαπενθήμερο τοῦ Ὀχτώβρη 1903 καί ἀποτελοῦνταν ἀπό τρία μέλη τῆς ΚΕ τούς Γκ. Μ. Κρζιζανόβσκι, Λ. Μπ. Κράσιν καί Φ. Β. Γκουσάροφ. — *334.*

257 Πρόκειται γιά τή δημοσίευση τῶν ὑλικῶν σχετικά μέ τίς διαπραγματεύσεις τῆς ΚΕ μέ τήν ἀντιπολίτευση τῶν μενσεβίκων τοῦ ἐξωτερικοῦ (τῆς Γενεύης). — *336.*

258 Πρόκειται γιά τό σοσιαλδημοκρατικό φυλλάδιο γιά τούς αἱρετικούς — τό «Ρασσβέτ», πού ἔβγαινε στή Γενεύη ἀπό τόν Β. Ντ. Μπόντς-Μπρουγέβιτς μέ βάση τήν ἀπόφαση τοῦ ΙΙ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ. — *337.*

259 Μετά τό γυρισμό τοῦ Γκ. Μ. Κρζιζανόβσκι ἀπό τό ἐξωτερικό, μέ βάση τίς πληροφορίες του γιά τά ἀποτελέσματα τῶν διαπραγματεύσεων μέ τούς μενσεβίκους, ἡ Κεντρική Ἐπιτροπή ἔστειλε στίς ἐπιτροπές γράμμα, στό ὁποῖο μετριαζόταν ἡ ὀξεία κομματική πάλη καί κηρυσσόταν ἡ συμφιλιωτική πολιτική ἀπέναντι στούς μενσεβίκους. — *338.*

260 Πρόκειται γιά τήν ἀπόφαση πού πῆρε ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς νέας, μενσεβίκικης, «Ἴσκρα», ἀπ' ἀφορμή τή δημοσίευση σέ ξεχωριστό φυλλάδιο τοῦ γράμματος τοῦ Λένιν «Γιατί ἀποχώρησα ἀπό τή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα»;». — *339.*

261 Τό γράμμα τοῦ Σ. Ι. Γκοῦσεφ (Λέμπεντεφ) πρός τόν Β. Ι. Λένιν ἀπό τό Παρίσι, ὅπου τόν πληροφορεῖ λεπτομερειακά γιά τή διάλεξη τοῦ Γ. Ο. Μάρτοφ, βλ. στή Λενινιστική Συλλογή, τόμ. Χ, σελ. 105-110. — *341.*

262 Τό γράμμα εἶναι ὑστερόγραφο στό γράμμα τῆς 30 τοῦ Δεκέμβρη 1903 (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο σελ. 340-342) καί μαζί μέ τό γράμμα στάλθηκε στίς 5 τοῦ Γενάρη 1904. — *343.*

263 Πρόκειται γιά τή δημοσίευση τῶν ὑλικῶν σχετικά μέ τίς διαπραγματεύσεις τῆς ΚΕ μέ τήν ἀντιπολίτευση τῶν μενσεβίκων (τῆς Γενεύης). — *346.*

264 Λόγω τῆς διάσπασης στό ΙΙ συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ οἱ μπολσεβίκοι ἔπρεπε νά ἀλλάξουν τίς διευθύνσεις, στίς ὁποῖες ἔρχονταν συνωμοτικά οἱ ἀνταποκρίσεις ἀπό τή Ρωσία, γιά νά μήν πέσουν στά χέρια τῶν μενσεβίκων. Γιά τό σκοπό αὐτό ὁ Β. Ντ. Μπόντς-Μπρουγέβιτς συνεννοήθηκε μέ τούς πολιτικούς του φίλους πού ζοῦσαν σέ διάφορες πόλεις τῆς Ἐλβετίας γιά νά στέλνονται οἱ ἀνταποκρίσεις ἀπό τή Ρωσία στίς διευθύνσεις τους. — *353.*

265 *Συμφωνία μέ τόν Νίλ* — εἶναι ἡ συμφωνία τοῦ Β. Ι. Λένιν μέ τόν Β. Α. Νοσκόφ, πού πῆγε τότε στό ἐξωτερικό σάν ἐκπρόσωπος τῆς ΚΕ στό ἐξωτερικό καί σάν δεύτερο μέλος τοῦ Συμβουλίου ἀπό τήν ΚΕ σέ ἀντικατάσταση τοῦ Φ. Β. Λένγκνικ, πού πῆγε στή Ρωσία — γιά ἀπό κοινοῦ καί ἀλληλέγγυη μέ τόν Λένιν πάλη στό ἐξωτερικό ἐξονόματος τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς. Ἡ «συμφωνία» ὑπογράφηκε στίς 26 τοῦ Μάη ἐπί παρουσία καί μέ τή συμμετοχή τοῦ Μ. Μ. Ἔσσεν, τρίτου μέλους τῆς ΚΕ, πού ἦταν τότε στό ἐξωτερικό (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 8ος, σελ. 431-432). — *358.*

266 Ἡ «Ἴσκρα» (ἀρ. φύλ. 62 τῆς 15 τοῦ Μάρτη) στή στήλη «Χρονικά τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης» γιά τό χτύπημα στό Νικολάγεφ ἀνακοίνωνε: «Τή νύχτα τῆς 8 πρός τίς 9 τοῦ Μάρτη πιάστηκε τό τυπογραφεῖο καί 4 ἄτομα πού ἐργάζονταν σ' αὐτό. Ἐπίσης πιάστηκαν... καί πολλά ἄλλα». Ἡ οὐσία τῆς διένεξης στήν ἐπιτροπή Νικολάγεφ ἐκτέθηκε ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν κατά τή συζήτηση τοῦ ζητήματος αὐτοῦ στό Συμβούλιο τοῦ κόμματος στή συνεδρίαση τῆς 18 τοῦ Ἰούνη 1904 (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ, 8ος, σελ. 447-449).

Δέν ἔγινε δυνατό νά ἐξακριβωθοῦν τά ἐπίθετα τῶν προσώπων, τά ἀρχικά γράμματα τῶν ὁποίων ἀναφέρονται στό γράμμα. Ὑπάρχουν ἐπίσης στοιχεῖα καί γιά τήν ὁμάδα τῶν διαφωτιστῶν, πού ἀναφέρεται στό τέλος τοῦ γράμματος. — *361.*

267 Γιά ποιόν πρόκειται δέν ἔγινε δυνατό νά ἐξακριβωθεῖ. Ἡ ὑπόθεση μέ τόν μπουντιστή ἔχει ὡς ἑξῆς: ἡ μπολσεβίκικη ἐπιτροπή Ἰρκούτσκ τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀρνήθηκε νά δόσει βοήθεια σέ ἕνα μέλος τῆς Μπούντ πού δραπέτευσε ἀπό τή Σιβηρία. Ἡ ἄρνηση αὐτή ἔγινε λόγω τῶν πολυάριθμων συλλήψεων μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς Ἰρκούτσκ καί λόγω τοῦ ὅτι ἦταν ἀδύνατο νά δοθεῖ βοήθεια σέ ὅλους πού δραπέτευσαν ἀπό τήν ἐξορία. Σχετικά μ' αὐτό ὁ μπουντιστής εἰδοποιήθηκε ἔγκαιρα πρίν ἀπό τή δραπέτευσή του.

Ὁ Φ. Ι. Ντάν ἐξονόματος τοῦ Παρισινοῦ τμήματος τοῦ Συνδέσμου ἐξωτερικοῦ τῆς ρωσικῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας ἀπευθύνθηκε στήν ΚΕ μέ τήν παράκληση νά ἐξετάσει τήν ὑπόθεση αὐτή. Τό γράμμα αὐτό εἶναι ἀπάντηση τοῦ Β. Ι. Λένιν στήν ἐρώτηση τοῦ Ντάν. — *365.*

268 Κατά τή διάρκεια τῆς ἀναχώρησης τοῦ Β. Ι. Λένιν τό καλοκαίρι τοῦ 1904 ἀπό τή Γενεύη (τόν Ἰούλη-Αὔγουστο ὁ Β. Ι. Λένιν καί ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια ἦταν στά βουνά τῆς Ἐλβετίας) καί τῆς ταυτόχρονης ἀναχώρησης τοῦ μέλους τοῦ τμήματος ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ Β. Α. Νοσκόφ στή Ρωσία ὅλη ἡ τρέχουσα πρακτική δουλιά τοῦ τμήματος Ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ ἀνατέθηκε στό συμβούλιο τῶν ἀντιπροσώπων τῆς ΚΕ στό ἐξωτερικό πού ἀποτελοῦνταν ἀπό τούς Β. Ντ. Μπόντς-Μπρουγέβιτς, Μ. Ν. Λιάντοφ καί Π. Ν. Λεπεσίνσκι. Ἀπ' αὐτούς, ὁ πρῶτος διηύθυνε τή διεκπεραίωση ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ, ὁ δεύτερος ἦταν ταμίας τοῦ ἐξωτερικοῦ καί ὁ τρίτος ἦταν ἀναπληρωτής τοῦ ἐκπροσώπου τῆς ΚΕ στό ἐξωτερικό γιά τίς σχέσεις μέ τή Συντακτική ἐπιτροπή «Ἴσκρα». Γιά ὅλα τά σπουδαιότερα ζητήματα οἱ ἐκπρόσωποι τῆς ΚΕ στό ἐξωτερικό εἶχαν μόνιμη ἐπαφή μέ τόν Λένιν, τοῦ ἔστελναν ὅλη τήν ἀλληλογραφία πού ἐρχόταν ἀπό τή Ρωσία. — *365.*

269 Πρόκειται γιά ἐπίσημη γραπτή ἐξουσιοδότηση ἀπό τούς ἀντιπροσώπους τῆς ΚΕ στό ἐξωτερικό (τόν Β. Ι. Λένιν καί τόν Β. Α. Νοσκόφ) γιά τό συμβούλιο τῶν ἐκπροσώπων τῆς ΚΕ στό ἐξωτερικό στή Γενεύη νά διευθύνουν ὅλες τίς ὑποθέσεις τοῦ τμήματος ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ ὅταν λείπουν τά μέλη τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς. Ἐπειδή δέν εἶχαν ἕνα τέτιο ἐπίσημο ντοκουμέντο οἱ ἐκπρόσωποι τῆς ΚΕ στό ἐξωτερικό, ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα» ἀρνοῦνταν νά ἔχει σχέσεις μ' αὐτούς σάν ἐξουσιοδοτημένους ἀναπληρωτές τῶν μελῶν τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς πού ἦταν στό ἐξωτερικό. Γιά τή νέα αὐτή διένεξη μέ τή Συντακτική ἐπιτροπή πληροφοροῦσε τόν Λένιν ὁ Β. Ντ. Μπόντς-Μπρουγέβιτς στό γράμμα του. — *365.*

[270] Πρόκειται γιά τήν κομματική βιβλιοθήκη τῆς Γενεύης πού εἶχε ὀργανωθεῖ δίπλα στό Τμῆμα ἐξωτερικοῦ τῆς ΚΕ καί πού διατηροῦνταν μέ δικά της μέσα (μέ τίς συνδρομές τῶν μελῶν καί μέ ειδικούς ἐράνους). Τά 300 φράγκα, γιά τά ὁποῖα μιλάει ὁ Λένιν, τά πῆρε ἡ βιβλιοθήκη δανεικά ἀπό τό κομματικό ταμεῖο καί γρήγορα τά ἐπέστρεψε. — *366.*

[271] Πρόκειται γιά τό ἀνοιχτό γράμμα 37 μπολσεβίκων (τῆς ὁμάδας τῆς Γενεύης) πρός τόν Γκ. Β. Πλεχάνοφ σχετικά μέ τήν ἀπάντησή του στό ἀνοιχτό γράμμα τοῦ Μ. Ν. Λιάντοφ. Ὁ Λιάντοφ ἀπευθύνθηκε πρός τόν Πλεχάνοφ τήν 1η τοῦ Ἰούνη 1904 μέ ἀνοιχτό γράμμα στό φύλ. ἀρ. 67 τῆς «Ἴσκρα» ἀπ' ἀφορμή τό ἄρθρο του στό φύλλο ἀρ. 66 τῆς «Ἴσκρα» (15 τοῦ Μάη 1904) «Τώρα δέν μποροῦμε νά σωπάσουμε!». Ὁ Πλεχάνοφ ἔκανε δριμύτατη κριτική στή δράση τῶν ἀντιπροσώπων τῆς ΚΕ στό ἐξωτερικό καί πρότεινε στά μέλη τῆς ΚΕ νά ξεχωρίσουν τίς εὐθύνες τους ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν καί τήν μπροσούρα του «Ἕνα βῆμα μπρός, δυό βήματα πίσω». Ὁ Λιάντοφ ἀπαίτησε ἀπό τόν Πλεχάνοφ νά ἀνακοινώσει δημόσια τά στοιχεῖα καί τά ντοκουμέντα πού θά μποροῦσαν νά ἐπιβεβαιώσουν τό χαρακτηρισμό τῆς δράσης τῶν ἐκπροσώπων τῆς ΚΕ στό ἐξωτερικό, πού ἔδοσε ὁ Πλεχάνοφ, καθώς ἐπίσης καί τούς πραγματικούς λόγους τῆς ἀπαίτησής του ἀπό τά μέλη τῆς ΚΕ νά ξεχωρίσουν τίς εὐθύνες τους ἀπό τόν Λένιν. Ὁ Πλεχάνοφ ἀπάντησε στόν Λιάντοφ μέ ἀπότομο ὕφος στό ἴδιο φύλλο τῆς «Ἴσκρα». Στήν οὐσία ὅμως δέν ἀπάντησε στήν ἐρώτηση πού ἔβαλε ὁ Λιάντοφ γιά τίς κατηγορίες του πού ἀφοροῦν τόν Λένιν καί τήν ΚΕ. Ἡ ἀπάντηση τοῦ Πλεχάνοφ παρακίνησε τήν ὁμάδα τῶν μπολσεβίκων πού βρισκόταν στό ἐξωτερικό (37 ἄτομα) νά ἀπευθυνθοῦν μέ νέο ἀνοιχτό γράμμα πρός αὐτόν. Στό γράμμα τῶν μπολσεβίκων διαπιστωνόταν ὅτι ὁ Πλεχάνοφ ἀπόφυγε νά ἐπιβεβαιώσει μέ ντοκουμέντα καί στήν πράξη τίς κατηγορίες πού πρόβαλε κατά τῆς ΚΕ καί τῶν ἐκπροσώπων της στό ἐξωτερικό καί καταδικαζόταν ἡ συμπεριφορά του στή δοσμένη περίπτωση καί γενικά ἀπέναντι στήν πλειοψηφία τοῦ ΙΙ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ. — *366.*

[272] Πρόκειται γιά τήν ἀπόφαση τοῦ Συμβουλίου τοῦ κόμματος τῆς 13 τοῦ Ἰούνη 1904 γιά τήν ἀντιπροσώπευση στό προσεχές συνέδριο τοῦ Ἄμστερνταμ τῆς ΙΙ Διεθνοῦς. Τίς ὁμιλίες τοῦ Β. Ι. Λένιν στή συνεδρίαση τοῦ Συμβουλίου γιά τό ζήτημα αὐτό βλ. στά Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 8ος, σελ. 444. — *367.*

[273] Οἱ περισσότερες ἀποφάσεις τῶν ἐπιτροπῶν αὐτῶν γιά τή σύγκληση τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ δημοσιεύτηκαν τό 1904 στό βιβλίο τοῦ Ν. Σάχοφ «Ἡ πάλη γιά τό συνέδριο» (βλ. ἐπίσης «Τό τρίτο συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ. Συλλογή ντοκουμέντων καί ὑλικῶν». Μόσχα, 1955, σελ. 41-244). — *369.*

[274] Πρόκειται γιά τό γεγονός ὅτι ὁ Β. Ντ. Μπόντς-Μπρουγέβιτς ἔδοσε ἐπιπληρωμή στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς «Ἴσκρα» μέ ἀπαίτησή της ἀπό τή διεκπεραίωση τῆς ΚΕ 30 ἀντίτυπα τοῦ περιοδικοῦ «Ζαριά», γιά τό ὁποῖο εἶχε ἀντίρηση ὁ Μ. Ν. Λιάντοφ. — *369.*

[275] Ἡ ἀκριβής ἔννοια τῶν λέξεων *«φοβεροῦ τορπιλοβόλου»* δέν ἐξακριβώθηκε. Κρίνοντας ἀπό τά συμφραζόμενα, οἱ λέξεις αὐτές ἀφοροῦν, προφανῶς, τόν Μ. Ν. Λιάντοφ. — *370.*

276 Ἡ μπολσεβίκικη φιλολογία καί τά ντοκουμέντα πού ἀναφέρονται ἐδῶ εἶναι τά παρακάτω: 1) ἡ μπροσούρα τοῦ Γκαλέρκα (Μ. Σ. Ὀλμίνσκι) καί τοῦ Ριαντοβόι (Α. Μπογκντάνοφ) «Οἱ παρεξηγήσεις μας», 2) ἡ δήλωση τοῦ Β. Ντ. Μπόντς-Μπρουγέβιτς γιά τήν ἔκδοση μπολσεβίκικης σοσιαλδημοκρατικῆς φιλολογίας, πού ἐπιχειρήθηκε μέ συνημμένο γράμμα τοῦ Γκλέμποφ (Β. Α. Νοσκόφ) ὅτι ἀρνεῖται νά τυπώσει τή δήλωση αὐτή στό κομματικό τυπογραφεῖο, 3) ἡ μπροσούρα τοῦ Γκαλέρκα «Κάτω ὁ βοναπαρτισμός!» (ἡ δήλωση τοῦ Μπόντς-Μπρουγέβιτς δημοσιεύτηκε στό τελευταῖο φύλλο τῆς μπροσούρας «Οἱ παρεξηγήσεις μας», πού βγῆκε στή Γενεύη τό 1904). — *370.*

277 Ἡ *ὑπόθεση,* γιά τήν ὁποία ὁ Β. Ι. Λένιν μίλησε μέ τόν «Ἰλιά» (Ι. Σ. Βίλενσκι) πού διηύθυνε τό κομματικό τυπογραφεῖο, ἦταν ἡ διένεξη τοῦ Λένιν μέ τή συμφιλιωτιστική πλειοψηφία τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς γιά τό ζήτημα τῆς διεύθυνσης τοῦ κομματικοῦ τυπογραφείου στή Γενεύη. — *370.*

278 Πρόκειται γιά τό γράμμα τοῦ Β. Ι. Λένιν πρός τά πέντε μέλη τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς στή Ρωσία μέ αἰτιολογημένη διαμαρτυρία κατά τῆς «διακήρυξης τοῦ Ἰούλη» τῆς ΚΕ (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 9ος, σελ. 22-23).

Ἡ «διακήρυξη τοῦ Ἰούλη» τῆς ΚΕ εἶναι ἀπόφαση πού ψηφίστηκε ἀπό τά μέλη τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς — τούς συμφιλιωτιστές Λ. Μπ. Κράσιν, Β. Α. Νοσκόφ καί Λ. Ε. Γκάλπεριν τόν Ἰούλη τοῦ 1904. Ἡ ἀπόφαση ἀποτελοῦνταν ἀπό 26 σημεῖα, πού τά 9 δημοσιεύτηκαν στό φύλλο 72 τῆς «Ἴσκρα» τῆς 25 Αὐγούστου 1904 μέ τόν τίτλο «Δήλωση τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς». Ἡ ἀπόφαση πάρθηκε ἐν ἀγνοία τῶν δυό μελῶν τῆς ΚΕ: τοῦ Β. Ι. Λένιν πού βρισκόταν στήν Ἐλβετία καί τῆς Ρ. Σ. Ζεμλιάτσκα. Ἔτσι οἱ τελευταῖοι δέν εἶχαν τή δυνατότητα νά ὑπερασπίσουν μέσα στήν ΚΕ τίς θέσεις τῆς πλειοψηφίας τοῦ Κόμματος. Σ' αὐτή τήν ἀπόφαση οἱ συμφιλιωτιστές ἀναγνώρισαν τή σύνθεση τῆς μενσεβίκικης Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Ἴσκρα» πού τά μέλη της προσλήφθηκαν ἀπό τόν Γκ. Β. Πλεχάνοφ καί προσέλαβαν στή σύνθεση τῆς ΚΕ ἀκόμη τρεῖς συμφιλιωτιστές: τόν Α. Ι. Λιουμπίμοφ, τόν Λ. Γ. Κάρποφ καί τόν Ι. Φ. Ντουμπρόβινσκι. Οἱ συμφιλιωτιστές τάχθηκαν ἐνάντια στή σύγκληση τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου τοῦ Κόμματος καί διέλυσαν τό Νότιο γραφεῖο τῆς ΚΕ, πού προπαγάνδιζε ὑπέρ τῆς σύγκλησης τοῦ συνεδρίου. Ἀφαίρεσαν ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν τά δικαιώματα τοῦ ἐκπροσώπου τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Κόμματος στό ἐξωτερικό καί ἀπαγόρευσαν νά δημοσιεύονται τά ἔργα του χωρίς τήν ἔγκριση ὅλης τῆς ΚΕ.

Ἡ ψήφιση τῆς «διακήρυξης τοῦ Ἰούλη» σήμαινε πλήρη προδοσία τῶν ἀποφάσεων τοῦ ΙΙ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπομέρους τῶν συμφιλιωτιστῶν πού ἦταν μέλη τῆς ΚΕ καί ἀνοιχτό πέρασμά τους μέ τό μέρος τῶν μενσεβίκων.

Οἱ τοπικές κομματικές ἐπιτροπές Πετρούπολης, Μόσχας, Ρίγας, Μπακοῦ, Τιφλίδας, Ἰμερετινίας-Μινγκλερίας, Νικολάγεφ, Ὀδησσοῦ, Αἰκατερινοσλάβ ὑποστήριξαν τόν Β. Ι. Λένιν καί καταδίκασαν ἀποφασιστικά τή «Διακήρυξη τοῦ Ἰούλη» (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 379-380). — *370.*

279 Πρόκειται γιά τό ρωσικό συνεταιριστικό τυπογραφεῖο στή Γενεύη, μέ τό ὁποῖο ἔγκαιρα ἔκλεισε συμφωνία ὁ Β. Ντ. Μπόντς-Μπρουγέβιτς γιά

ἔκδοση μπολσεβίκικης φιλολογίας μετά τήν οὐσιαστική ρήξη πού ἔγινε ἀνάμεσα στόν Β. Ι. Λένιν καί τή φιλολογική ὁμάδα τοῦ ἐξωτερικοῦ καί στή συμφιλιωτιστική Κεντρική Ἐπιτροπή. — *370.*

280 Πρόκειται γιά τό πραξικόπημα πού ἔκανε στήν ΚΕ ἡ συμφιλιωτιστική τριάδα τῶν μελῶν της (Β. Α. Νοσκόφ, Λ. Μπ. Κράσιν, καί Λ. Ε. Γκάλπεριν) στή συνεδρίαση τοῦ «Ἰούλη» (βλ. σημείωση 278). — *370.*

281 Ὁ Β. Α. Νοσκόφ ἀνακοίνωσε στόν Β. Ι. Λένιν τήν ἀπόφαση τῆς ΚΕ γιά πρόσληψη στήν Κεντρική Ἐπιτροπή τριῶν νέων μελῶν τῶν Λ. Γ. Κάρποφ, Α. Ι. Λιουμπίμοφ, καί Ι. Φ. Ντουμπρόβσκι καί πρότεινε στόν Λένιν μέσα σέ μιά βδομάδα νά ψηφίσει ὑπέρ ἤ κατά τῶν προταθέντων ὑποψηφίων. — *373.*

282 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἐννοεῖ τό ζήτημα τῆς «Διακήρυξης τοῦ Ἰούλη» τῆς ΚΕ καί τήν προδοσία ἀπό τά μέλη τῆς ΚΕ, δηλ. ἀπό τούς συμφιλιωτιστές, τῶν ἀποφάσεων τοῦ ΙΙ συνεδρίου τοῦ ΣΔΕΚΡ. — *374.*

283 Πρόκειται γιά τήν παράδοση τῆς μπροσούρας τοῦ Γκαλέρκα (Μ. Σ. Ὀλμίνσκι) καί τοῦ Ριαντοβόι (Α. Μπογκντάνοφ) «Οἱ παρεξηγήσεις μας», πού δόθηκε στό κομματικό τυπογραφεῖο γιά ἐκτύπωση.

Στό γράμμα πρός τόν Β. Ντ. Μπόντς-Μπρουγέβιτς τῆς 12 τοῦ Σεπτέμβρη 1904 ὁ Β. Α. Νοσκόφ τόν πληροφοροῦσε ὅτι τήν μπροσούρα τοῦ Γκαλέρκα θά τήν παραδόσουν (βλ. Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XV, σελ. 167). — *376.*

284 Ὁ Β. Ι. Λένιν δέν ἦταν στό συνέδριο τοῦ Ἄμστερνταμ καί μεταβίβασε τήν πληρεξουσιότητά του στούς Μ. Ν. Λιάντοφ καί Π. Α. Κράσικοφ οἱ ὁποῖοι ἦταν στή σύνθεση τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ ΣΔΕΚΡ γιά τό συνέδριο. — *378.*

285 Μέ πρόταση τοῦ Β. Α. Νοσκόφ ὁ Β. Ντ. Μπόντς-Μπρουγέβιτς σκόπευε νά κάνει στήν ΚΕ γραπτή αἴτηση γιά νά τοῦ ἐπιτρέψει νά ὀργανώσει τό «Ἐκδοτικό σοσιαλδημοκρατικῆς φιλολογίας τοῦ Β. Μπόντς-Μπρουγέβιτς καί τοῦ Ν. Λένιν» (βλ. σημείωση 293). — *378.*

286 Τό γράμμα πρός τόν Β. Ντ. Μπόντς-Μπρουγέβιτς ὁ Β. Ι. Λένιν τό ἔγραψε στό κενό μέρος τοῦ γράμματος τοῦ Β. Α. Νοσκόφ τῆς 12 τοῦ Σεπτέμβρη 1904, τό ὁποῖο ὁ Μπόντς-Μπρουγέβιτς ἔστειλε στόν Λένιν (βλ. Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XV, σελ. 167-168). — *378.*

287 *Τό Νότιο Γραφεῖο τῆς ΚΕ* συγκροτήθηκε τό Φλεβάρη τοῦ 1904 μέ τήν ἄμεση βοήθεια τοῦ Β. Ι. Λένιν. Ἀποτελοῦνταν ἀπό τούς Β. Β. Βορόβσκι, Ι. Χ. Λαλαγιάντς κ.ἄ. Μόνιμη ἕδρα τοῦ Νοτίου γραφείου τῆς ΚΕ ἦταν ἡ Ὀδησσός. Ἀπό τή συγκρότησή του τό γραφεῖο ἀκολούθησε σταθερά τίς μπολσεβίκικες θέσεις καί διατηροῦσε ἄμεση σύνδεση μέ τόν Λένιν. Τόν καιρό πού βγῆκε ἡ λεγόμενη «Διακήρυξη τοῦ Ἰούλη» (βλ. τή σημείωση 278) τό Νότιο γραφεῖο ἔκανε σοβαρή δουλιά γιά τή διευκρίνιση ἀνάμεσα στίς ἐπιτροπές τοῦ ΣΔΕΚΡ τῶν ἀληθινῶν αἰτιῶν τῶν ἐσωκομματικῶν διαφωνιῶν μετά τό ΙΙ συνέδριο, πραγματοποίησε τή συνένωση τῶν τριῶν

μεγαλύτερων ἐπιτροπῶν — Ὀδησσοῦ, Νικολάγεφ καί Αἰκατερινοσλάβ, πάλεψε σέ συνέπεια ἐνάντια στούς μενσεβίκους καί τούς συμφιλιωτιστές καί τάχθηκε ὑπέρ τῆς ἄμεσης σύγκλησης τοῦ III συνεδρίου τοῦ Κόμματος, παρά τή θέληση τῶν κεντρικῶν ὀργάνων: τῆς ΚΕ, τοῦ ΚΟ καί τοῦ Συμβουλίου τοῦ κόμματος.

Τό Νότιο γραφεῖο τῆς ΚΕ διατηρήθηκε ὥς τά μέσα Αὐγούστου τοῦ 1904 καί διαλύθηκε βάση τῆς «Διακήρυξης τοῦ Ἰούλη» τῆς ΚΕ πού ψηφίστηκε παράνομα. Ἀνασυστάθηκε τό φθινόπωρο τοῦ 1904 ἀπό τήν πρώτη στό Νότο μπολσεβίκικη συνδιάσκεψη τῶν ἐπιτροπῶν τοῦ ΣΔΕΚΡ. Τό Νότιο γραφεῖο τῆς ΚΕ μαζί μέ τό Βόρειο γραφεῖο καί τό γραφεῖο τοῦ Καυκάσου ἀποτελοῦσαν τόν πυρήνα τοῦ πανρωσικοῦ Γραφείου τῶν Ἐπιτροπῶν Πλειοψηφίας (ΓΕΠ) πού σχηματίστηκε τό Δεκέμβρη τοῦ 1904. — *381.*

288 Πρόκειται γιά τή διάλυση τοῦ τμήματος ἐργασίας τῆς ΚΕ τῆς προηγούμενης σύνθεσής του μαζί μέ τούς ἐκπροσώπους του στό ἐξωτερικό, λόγω τοῦ περάσματος ὅλων τῶν ὑποθέσεων στή διαχείριση τοῦ Β. Α. Νοσκόφ. — *383.*

289 Ὁ Β. Ι. Λένιν ἐννοεῖ τό γράμμα τοῦ Φ. Β. Λένγκνικ, τό ὁποῖο ἔγραψε στίς 22 τοῦ Αὐγούστου 1904 στή φυλακή Ταγκάνκα τῆς Μόσχας (βλ. Λενινιστική Συλλογή, τόμ. XV, σελ. 159-162). — *384.*

290 Τό Σεπτέμβρη-Δεκέμβρη τοῦ 1904 ἔγιναν τρεῖς συσκέψεις τοπικῶν μπολσεβίκικων ἐπιτροπῶν — ἡ Νότια, τοῦ Καυκάσου καί ἡ Βόρεια 1) ἡ συνδιάσκεψη Νότιας περιοχῆς (3 ἐπιτροπές = Ὀδησσοῦ, Αἰκατερινοσλάβ καί Νικολάγεφ) ἔγινε τό Σεπτέμβρη τοῦ 1904. Ἡ συνδιάσκεψη τάχθηκε ὑπέρ τῆς σύγκλησης τοῦ III συνεδρίου τοῦ Κόμματος καί πρότεινε νά συσταθεῖ Ὀργανωτική Ἐπιτροπή γιά τή σύγκληση τοῦ συνεδρίου ἀπό τήν Ρ. Σ. Ζεμλιάτσκα, τόν Μ. Ν. Λιάντοφ καί τόν Α. Μπογκντάνοφ. Ἡ συνδιάσκεψη ἀνάθεσε στόν Β. Ι. Λένιν νά συγκροτήσει ὁλόκληρη τήν Ὀργανωτική Ἐπιτροπή.

2) Ἡ συνδιάσκεψη περιοχῆς τῆς Ἑνωσιακῆς ἐπιτροπῆς Καυκάσου (4 ἐπιτροπές: τοῦ Μπακοῦ, τοῦ Βατούμ, τῆς Τιφλίδας καί τῆς Ἰμερετινίας-Μινγκρελίας) ἔγινε τό Νοέμβρη τοῦ 1904 στήν Τιφλίδα. Ἡ συνδιάσκεψη τάχθηκε ὑπέρ τῆς ἄμεσης σύγκλησης τοῦ III συνεδρίου τοῦ Κόμματος καί ἐξέλεξε γραφεῖο γιά τήν προετοιμασία τοῦ συνεδρίου.

3) Ἡ συνδιάσκεψη Βόρειας περιοχῆς (6 ἐπιτροπές: Πετρούπολης, Μόσχας, Τβέρ, Ρίγας, Βορᾶ καί Νίζνι-Νόβγκοροντ) ἔγινε τό Δεκέμβρη τοῦ 1904. Ἡ συνδιάσκεψη ἔκφρασε τή δυσπιστία της στά κεντρικά ὄργανα τοῦ Κόμματος πού τά εἶχαν καταλάβει οἱ μενσεβίκοι, τάχθηκε κατηγορηματικά ὑπέρ τῆς σύγκλησης τοῦ III συνεδρίου τοῦ Κόμματος καί συγκρότησε ειδικό Γραφεῖο γιά τήν ὀργάνωση τοῦ συνεδρίου. — *386.*

291 Πρόκειται γιά τή σύσκεψη, πού ἔγινε μέ πρωτοβουλία τοῦ Β. Ι. Λένιν στό πρῶτο δεκαπενθήμερο τοῦ Αὐγούστου 1904 στά περίχωρα τῆς Γενεύης (Ἑλβετία). Στή σύσκεψη πῆραν μέρος 19 μέλη τοῦ ΣΔΕΚΡ: Β. Ι. Λένιν, Ν. Κ. Κρούπσκαγια, Μ. Σ. Ὀλμίνσκι, Μ. Ν. Λιάντοφ, Π. Ν. Λεπεσίνσκι καί ἄλλοι. Ψηφίστηκε ἡ ἀρχική παραλλαγή τῆς ἔκκλησης «Πρός τό Κόμμα» πού

ἔγραψε ὁ Β. Ι. Λένιν (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 9ος, σελ. 13-21). Ὑπέρ τῶν ἀποφάσεων αὐτῆς τῆς σύσκεψης γρήγορα τάχθηκαν ἀκόμη τρεῖς μπολσεβίκοι καί ἡ ἔκκληση «Πρός τό Κόμμα» κυκλοφόρησε ἐξονόματος 22 μπολσεβίκων (στό ἴδιο, σελ. 13-21).

Ἡ ἔκκληση «Πρός τό Κόμμα» πού ψηφίστηκε ἀποτέλεσε γιά τούς μπολσεβίκους πρόγραμμα πάλης γιά τή σύγκληση τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου τοῦ Κόμματος. — *386.*

292 Στό χειρόγραφο πρός ἄγνωστους ἀναφέρεται: «Νά σταλεῖ: 1) στή Μόσχα, 2) στήν Ὀδησσό, 3) στό Σαράτοφ, 4) στήν Πετρούπολη, 5) στή Ρίγα, 6) στό Μπακού γιά ὅλες τίς ἐπιτροπές Καυκάσου». — *386.*

293 Τό *ἐκδοτικό σοσιαλδημοκρατικῆς φιλολογίας τοῦ Μπόντς-Μπρουγέβιτς καί τοῦ Ν. Λένιν* δημιουργήθηκε ἀπό τούς μπολσεβίκους στά τέλη τοῦ Μάρτη 1904, ὕστερα ἀπό τήν ἄρνηση τῆς μενσεβίκικης Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς «Ἴσκρα» νά δημοσιεύσει τίς δηλώσεις τῶν ὀργανώσεων καί τῶν μελῶν τοῦ Κόμματος πού ὑπεράσπιζαν τίς ἀποφάσεις τοῦ ΙΙ συνεδρίου καί ἀπαιτοῦσαν τή σύγκληση τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου τοῦ Κόμματος.

Στήν ἀγγελία γιά τό ἐκδοτικό ὁ Μπόντς-Μπρουγέβιτς ἔγραφε: «Ἐγκαινιάζοντας τήν ἔκδοση τῆς σοσιαλδημοκρατικῆς κομματικῆς φιλολογίας, ἰδιαίτερα τῆς φιλολογίας πού εἶναι ἀφιερωμένη στήν ὑπεράσπιση τῆς θεμελιακῆς θέσης τῆς πλειοψηφίας τοῦ δεύτερου συνεδρίου τοῦ Κόμματος, καλῶ ὅλους τούς συμπαθοῦντες νά ἐνισχύσουν ὑλικά καί φιλολογικά αὐτή τήν πρωτοβουλία». Αὐτή ἡ ἀγγελία, πρῶτο, δημοσιεύτηκε στό ἐξώφυλλο τῆς μπροσούρας τοῦ Γκαλέρκα καί τοῦ Ριαντοβόι «Οἱ παρεξηγήσεις μας» καί στή συνέχεια δημοσιεύονταν στό ἐξώφυλλο κάθε ἑπόμενης μπροσούρας τοῦ ἐκδοτικοῦ. — *386.*

294 Σέ χωριστό παράρτημα στά φύλλα 73 καί 74 τῆς «Ἴσκρα» δημοσιεύτηκαν οἱ ἀποφάσεις τοῦ Συμβουλίου τοῦ ΣΔΕΚΡ. Στήν πρώτη ἀπόφαση σχετικά μέ το ζήτημα τῆς διαδικασίας σύγκλησης τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου, ἀναφερόταν ἡ λήψη σειρᾶς μέτρων πού εἶχαν σκοπό νά παρεμποδίσουν τή διαφώτιση ὑπέρ τοῦ συνεδρίου καί νά μήν ἐπιτρέψουν τή σύγκλησή του στό κοντινότερο μέλλον. — *386.*

295 Πρόκειται γιά τήν μπροσούρα «Πρός τό Κόμμα», στήν ὁποία δημοσιεύτηκε ἔκκληση μέ τόν ἴδιο τίτλο, πού ἔγραψε ὁ Β. Ι. Λένιν (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 9ος, σελ. 13-21), καί γιά τήν μπροσούρα τοῦ Ν. Σάχοφ «Ἡ πάλη γιά τό συνέδριο», γιά τήν ὁποία ὁ Λένιν ἔγραψε τόν πρόλογο (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 9ος, σελ. 36-37). — *393.*

296 *Τό ζήτημα τῆς ἀντιπροσώπευσης στό συνέδριο τοῦ Ἄμστερνταμ* εἶχε ὡς ἑξῆς: τό Συμβούλιο τοῦ κόμματος στήν ἀπόφασή του τοῦ Σεπτέμβρη κατηγόρησε τούς Β. Ι. Λένιν, Μ. Ν. Λιάντοφ καί Π. Α. Κράσικοφ ὅτι παραβίασαν τήν κομματική πειθαρχία, ἐπειδή ἀπευθύνθηκαν γιά τό ζήτημα σχετικά μέ τή μεταβίβαση ἀπό τόν Λένιν τῆς πληρεξουσιότητάς του στό συνέδριο ἄμεσα στό Διεθνές Σοσιαλιστικό Γραφεῖο. Ἐκτός ἀπ' αὐτό, τό Συμβούλιο ὑποστήριζε ὅτι ὁ Λένιν ἀπαιτοῦσε γιά τόν ἑαυτό του, σάν ἐκπροσώπου τῆς ΚΕ, τό δικαίωμα νά ἀντιπροσωπευτεῖ στό συνέδριο, «τή στιγμή πού βρισκόταν πιά

σέ ἀνταγωνισμό μέ τήν Κεντρική Ἐπιτροπή». Ὅμως στήν πραγματικότητα ὁ Λένιν ἔστειλε ἀντιπροσώπους στό συνέδριο στίς ἀρχές Αὐγούστου, δηλ. πρίν ἀπό τή διένεξή του μέ τό συμφιλιωτιστικό τμῆμα τῆς ΚΕ, πού ἔγινε τό δεύτερο δεκαπενθήμερο τοῦ Αὐγούστου. — *393.*

297 Πρόκειται γιά τήν «Ἔκθεση τῆς ἀντιπροσωπείας τοῦ Σοσιαλδημοκρατικοῦ Ἐργατικοῦ κόμματος Ρωσίας στό διεθνές σοσιαλιστικό συνέδριο πού ἔγινε στό Ἄμστερνταμ (14-20 του Αὐγούστου 1904)», Γενεύη, 1904. — *394.*

298 Ἡ *Ἕνωση Καυκάσου τοῦ ΣΔΕΚΡ* συγκροτήθηκε στό Ι συνέδριο τῶν σοσιαλδημοκρατικῶν ὀργανώσεων τοῦ Καυκάσου τό Μάρτη τοῦ 1903 στήν Τιφλίδα μέ πρωτοβουλία τῶν ἐπιτροπῶν Τιφλίδας καί Μπακοῦ στό ΣΔΕΚΡ. Στό συνέδριο πῆραν μέρος 15 ἀντιπρόσωποι ἀπό τίς σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις Τιφλίδας, Μπακοῦ, Βατούμ, Κουταΐδας καί ἄλλες σοσιαλδημοκρατικές ὀργανώσεις τῆς Ὑπερκαυκασίας. Τό συνέδριο ἔκλεξε καθοδηγητικό ὄργανο τῆς Ἕνωσης — τήν Ἑνωσιακή ἐπιτροπή Καυκάσου τοῦ ΣΔΕΚΡ, πού ἀπό τήν ἀρχή κιόλας ἀποκατέστησε στενή σύνδεση μέ τόν Β. Ι. Λένιν καί ἦταν σταθερό στήριγμα τῶν μπολσεβίκων στήν πάλη κατά τῶν μενσεβίκων. Τό Σεπτέμβρη τοῦ 1904 ἡ Ἑνωσιακή ἐπιτροπή Καυκάσου τάχθηκε ὑπέρ τῆς ἀπόφασης τῆς σύσκεψης τῶν «22» καί ἄρχισε τή διαφώτιση γιά τήν ἄμεση σύγκληση τοῦ ΙΙΙ συνεδρίου τοῦ Κόμματος. Τό Φλεβάρη τοῦ 1906 ἡ Ἕνωση Καυκάσου τοῦ ΣΔΕΚΡ σταμάτησε τή λειτουργία της λόγω τῆς δημιουργίας ἑνοποιημένων ἐπιτροπῶν τῆς μπολσεβίκικης καί μενσεβίκικης ὁμάδας. — *394.*

299 Στό χειρόγραφο ὑπάρχει σημείωση τοῦ Λένιν: «(νά παρατεθεῖ ὁλόκληρη)», μετά τήν ὁποία εἶναι ἀποσιωπητικά καί εἰδικά σημάδια, πού δείχνουν ὅτι στό μέρος αὐτό τοῦ γράμματος ἔπρεπε νά παρατεθεῖ τό κείμενο τῆς ἀντίστοιχης ἀπόφασης τῆς συνδιάσκεψης τῶν Νοτίων ἐπιτροπῶν. Τό κείμενο τῆς ἀπόφασης αὐτῆς δέν παρατέθηκε στό γράμμα· δέν ὑπάρχει ἡ ἀπόφαση τῶν «22» (βλ. σέ τοῦτο τόν τόμο, σελ. 386). — *400.*

300 Πρόκειται γιά τά γράμματα τοῦ Β. Α. Νοσκόφ καί τοῦ μενσεβίκου Β. Ν. Ροζάνοφ, πού προσλήφθηκε στήν ΚΕ, τά ὁποῖα ὁ Ι. Α. Πιάτνιτσκι τότε κιόλας τά ἔστειλε στόν Β. Ι. Λένιν στή Γενεύη. Ὁ Β. Ι. Λένιν στήν μπροσούρα του «Δήλωση καί ντοκουμέντα γιά τή ρήξη ἀνάμεσα στά κεντρικά ὄργανα καί στό Κόμμα» ἀναφέρει τά παραπάνω γράμματα (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 9ος, σελ. 113-124). — *402.*

301 Ὁ Β. Ι. Λένιν μιλάει γιά τήν ἀνάγκη δημιουργίας τῆς παράνομης μπολσεβίκικης ἐφημερίδας «Βπεριόντ»· τό πρῶτο φύλλο τῆς ἐφημερίδας βγῆκε στίς 22 τοῦ Δεκέμβρη 1904 (4 τοῦ Γενάρη 1905) στή Γενεύη. — *405.*

302 Πρόκειται γιά τήν ἀπόφαση τῆς ἐπιτροπῆς Μόσχας τοῦ ΣΔΕΚΡ πού ψηφίστηκε τό φθινόπωρο τοῦ 1904, στήν ὁποία ἡ ἐπιτροπή Μόσχας ἔκφρασε τήν πλήρη ἀλληλεγγύη της πρός τίς ἀπόψεις τοῦ Β. Ι. Λένιν, ἔδινε μεγάλη ἐκτίμηση στή δράση του, πού ἀποσκοποῦσε στή *«δημιουργία πραγματικά ἰσχυροῦ προλεταριακοῦ κόμματος»* καί ὑποσχόταν στόν Λένιν κάθε εἴδους βοήθεια στό ἔργο τῆς ὀργάνωσης μπολσεβίκικου φιλολογικοῦ ἐκδοτικοῦ. — *409.*

303 Τό καλοκαίρι καί τό φθινόπωρο τοῦ 1904 στήν Κομματική ὀργάνωση Μόσχας ἔγιναν πολυάριθμες συλλήψεις. Γι' αὐτό ὁ Β. Ι. Λένιν φοβόταν ὅτι ἡ συνωμοτική διεύθυνση τῆς ΕΜ πού εἶχε εἶναι γνωστή στήν ἀστυνομία καί τό γράμμα μπορεῖ νά πέσει στά χέρια της. — *409.*

304 Πιθανό, ὁ Β. Ι. Λένιν νά ἔχει ὑπόψη του τό ταξίδι του στό Παρίσι, στή Ζυρίχη καί στή Βέρνη ἀπό τίς 2 ὥς τίς 8 τοῦ Δεκέμβρη 1904, γιά νά κάνει σύντομη ἔκθεση τῆς ἐσωκομματικῆς κατάστασης. — *411.*

305 Πρόκειται γιά τή δήλωση διαμαρτυρίας τῆς Ἑνωσιακῆς Ἐπιτροπῆς Καυκάσου καί τοῦ ἐκπροσώπου τῆς ΚΕ στόν Καύκασο ἐνάντια στίς ἀποφάσεις τοῦ Συμβουλίου τοῦ Κόμματος, πού δημοσιεύτηκαν στό παράρτημα στά φύλλα 73 καί 74 τῆς «Ἴσκρα». — *411.*

306 Ὁ Β. Ι. Λένιν περιόδευσε γιά νά κάνει σύντομες διαλέξεις γιά τήν ἐσωκομματική κατάσταση στό Παρίσι (ὥς τίς 5 τοῦ Δεκέμβρη), στή Ζυρίχη (6-7 τοῦ Δεκέμβρη) καί στή Βέρνη (8 τοῦ Δεκέμβρη). — *412.*

307 Ὁ Β. Ι. Λένιν σκόπευε νά χρησιμοποιήσει τόν Α. Μπογκντάνοφ (Ραχμέτοφ) γιά δουλιά στό προετοιμαζόμενο ὄργανο τῶν μπολσεβίκων, τήν ἐφημερίδα «Βπεριόντ». — *415.*

308 Πρόκειται γιά τίς παράνομες ἐνέργειες τοῦ μέλους τῆς ἐπιτροπῆς Μπακοῦ τοῦ ΣΔΕΚΡ, μενσεβίκου, ὁ ὁποῖος στή θέση τῶν συλληφθέντων προσέλαβε στήν ἐπιτροπή νέα μέλη ἀπό τούς μενσεβίκους. Ὁ πρόεδρος τῆς Ἑνωσιακῆς ἐπιτροπῆς Καυκάσου μαζί μέ τόν ἐκπρόσωπο τῆς ΚΕ, μέ βάση τό καταστατικό τῆς Ἕνωσης Καυκάσου, διέλυσε τήν ἐπιτροπή Μπακοῦ σάν ἀντικανονικά συγκροτημένη. Λεπτομερειακά γι' αὐτό βλ. στήν μπροσούρα τοῦ Ὀρλόβσκι (Β. Β. Βορόβσκι) «Τό Συμβούλιο ἐνάντια στό Κόμμα», Γενεύη, 1904, σελ. 24-30. — *416.*

309 Πρόκειται γιά τήν ἔκδοση τῆς παράνομης μπολσεβίκικης ἐφημερίδας «Βπεριόντ». Ἡ ἐφημερίδα ἔβγαινε στή Γενεύη ὑπό τήν καθοδήγηση τοῦ Β. Ι. Λένιν ἀπό τίς 22 τοῦ Δεκέμβρη 1904 (5 τοῦ Γενάρη 1905) ὥς τίς 5 (18) τοῦ Μάη 1905. — *422.*

310 Πρόκειται γιά τό γράμμα τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς μενσεβίκικης «Ἴσκρα», πού δημοσιεύτηκε τό Νοέμβρη τοῦ 1904. Στό γράμμα οἱ μενσεβίκοι προώθησαν σάν κύριο καθῆκον τῆς σοσιαλδημοκρατίας τήν «ὀργανωμένη ἐπίδραση στήν ἀστική ἀντιπολίτευση» μέ τόν τρόπο ὑποβολῆς διεκδικήσεων στήν κυβέρνηση διαμέσου τῶν ἀστῶν φιλελευθέρων καί τῶν παραγόντων τῶν ζέμστβο. — *423.*

311 Στό ἄρθρο «Οἱ κακοτυχίες μας» πού δημοσιεύτηκε στό φύλλο, ἀρ. 78 τῆς «Ἴσκρα», ὁ Α. Ν. Πότρεσοφ (Σταροβέρ), στήν ἐπίθεσή του ἐνάντια στόν Β. Ι. Λένιν, ἐπικαλοῦνταν τό πρόγραμμα τοῦ κόμματος τῶν γάλλων ριζοσπαστῶν μέ ἡγέτη τόν Ζ. Κλεμανσώ. — *423.*

312 Πρόκειται γιά τίς ἀποφάσεις τῆς συνδιάσκεψης περιοχῆς τῆς Ἑνωσιακῆς ἐπιτροπῆς Καυκάσου, πού ἔγινε τό Νοέμβρη 1904 στήν Τιφλίδα. Ἡ

συνδιάσκεψη, ἔχοντας σάν ἀφετηρία τίς ἀποφάσεις τῶν ἐπιτροπῶν Καυκάσου πού ψηφίστηκαν νωρίτερα γιά προσχώρηση στήν ἀπόφαση τῶν «22» καί γιά σύγκληση ἐκτάκτου συνεδρίου τοῦ Κόμματος, ψήφισε ἀπόφαση γιά τήν ὀργάνωση πλατιᾶς διαφωτιστικῆς δουλιᾶς καί πάλης γιά τό III συνέδριο καί γιά τό σκοπό αὐτό ἔκλεξε είδικό γραφεῖο καί τοῦ ἀνάθεσε νά συνδεθεῖ μέ τήν μπολσεβίκικη ὁμάδα τῶν «22». Στό ὑστερόγραφο τοῦ γράμματος αὐτοῦ ὁ Λένιν διευκρινίζει τίς ὀργανωτικές μορφές τῶν ἀμοιβαίων σχέσεων ἀνάμεσα στό Γραφεῖο τῶν ἐπιτροπῶν Πλειοψηφίας καί στό γραφεῖο πού συγκροτήθηκε ἀπό τή συνδιάσκεψη τῶν ἐπιτροπῶν Καυκάσου καί παρακαλεῖ νά στείλουν ἀντιπρόσωπο. — *424.*

313 *«Μπορμπά Προλεταριάτα»* («Ἡ πάλη τοῦ προλεταριάτου») — παράνομη μπολσεβίκικη ἐφημερίδα, ὄργανο τῆς Ἕνωσης Καυκάσου τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ἱδρύθηκε μέ ἀπόφαση τοῦ Ιου συνεδρίου τῆς Ἕνωσης Καυκάσου τοῦ ΣΔΕΚΡ. Ἔβγαινε ἀπό τόν Ἀπρίλη-Μάη τοῦ 1903 ὥς τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1905. Βγῆκαν 12 φύλλα. Στή Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας συμμετεῖχαν ἄμεσα τά μέλη τῆς Ἕνωσης Καυκάσου: Ι. Β. Στάλιν, Μ. Γκ. Τσχακάγια, Α. Γκ. Τσουλουκίτζε, Σ. Γκ. Σαουμιάν κ.ἄ. Ἡ ἐφημερίδα τυπωνόταν στήν Τιφλίδα, στό παράνομο τυπογραφεῖο τῆς Ἀβλαμπάρ. Ἔβγαινε σέ τρεῖς γλῶσσες: τή γεωργιανή, τήν ἀρμενική καί τή ρωσική. Ἡ Συντακτική ἐπιτροπή τῆς ἐφημερίδας διατηροῦσε στενή ἐπαφή μέ τόν Β. Ι. Λένιν καί μέ τό μπολσεβίκικο κέντρο τοῦ ἐξωτερικοῦ. — *426.*

314 *Ἡ συνδιάσκεψη τῆς Βόρειας περιοχῆς* (6 ἐπιτροπές: Πετρούπολης, Μόσχας, Τβέρ, Ρίγας, Βορᾶ καί Νίζνι Νόβγκοροντ) ἔγινε τό Δεκέμβρη τοῦ 1904 (βλ. σημείωση 290). — *432.*

315 Πρόκειται γιά τίς ἐπιτροπές πού στίς συνδιασκέψεις τους ἐκλέχτηκε τό Γραφεῖο Ἐπιτροπῶν Πλειοψηφίας. — *432.*

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΟΝΟΜΑΤΩΝ

Α

* Τά ὑπογραμμισμένα σέ παρένθεση εἶναι τά πραγματικά ὀνοματεπώνυμα.

Β

Βέρτ, Ο. Α. — *22.*

Βετεράν — *βλ.* Πλεχάνοφ, Γκ. Β.

Βετρίνσκαγια — *βλ.* Γιακουμπόβα, Α. Α.

Βετσεσλόφ, Μ. Γκ. (Γιοῦρεφ) (1869-1934) — σοσιαλδημοκράτης, γιατρός. Τό 1900 ὀργάνωσε καί μπῆκε ἐπικεφαλῆς τῆς ὁμάδας βοήθειας τῆς «Ἴσκρα» στό Βερολίνο, ὀργάνωσε τή μεταφορά τῆς «Ἴσκρα» στή Ρωσία ἀπό τά δυτικά σύνορα. Ἦταν μέλος τοῦ «Συνδέσμου ἐξωτερικοῦ τῆς ρωσικῆς ἐπαναστατικῆς σοσιαλδημοκρατίας». Μετά τό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ — μενσεβίκος. Τό 1908-1917 δούλεψε σάν γιατρός-βακτηριολόγος στή Ρωσία. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση διηύθυνε τήν ὑγειονομική ὑπηρεσία τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Συγκοινωνιῶν. Τόν Ἰούνη τοῦ 1918 μπῆκε στό ΚΚΡ (μπ). Ἀπό τό 1919 δούλεψε στό συμβούλιο τοῦ Λαϊκοῦ Ἐπιτροπάτου Ὑγιεινῆς, ἐπίτροπος τοῦ Κεντρικοῦ ὑγειονομικοῦ συμβουλίου στά μέτωπα, γιατρός τοῦ Συλλόγου τῶν παλιῶν μπολσεβίκων. — *92, 94, 96-97, 101-103, 105, 117-118, 208, 307, 325.*

Βικόντ — *βλ.* Πότρεσοφ, Α. Ν.

Βίλενσκι, Ι. Σ. (Ἰλιά) (1873-1931) — σοσιαλδημοκράτης. Τό 1897 ἦταν μέλος τῆς «Ἕνωσης ἀγώνα γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς ἐργατικῆς τάξης» στό Αἰκατερινοσλάβ. Τό 1900 πιάστηκε καί ἐξορίστηκε· ἀπό τήν ἐξορία δραπέτευσε στή Γενεύη, ὅπου προσχώρησε στήν ὀργάνωση τῆς «Ἴσκρα» καί δούλεψε στό τυπογραφεῖο τῆς ὁμάδας «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς» καί μετά διηύθυνε τό κομματικό τυπογραφεῖο. Τό 1906 ὀργάνωσε τό τυπογραφεῖο στό Βίμποργκ γιά τό «Σοτσιάλ-Ντεμοκράτ». Τό 1918 δούλευε στό πολυγραφικό τμῆμα τοῦ ΑΣΛΟ. Τό 1919 στό Ἀνατολικό μέτωπο, στήν Οὐφά, ἔγινε μέλος τοῦ ΚΚΡ (μπ). Μετά τή συντριβή τοῦ Κολτσάκ δούλευε στήν πολυγραφική βιομηχανία τῆς Σιβηρίας, μετά στήν Πετρούπολη καί στή Μόσχα. — *370, 377.*

Βίλονοφ, Ν. Ε. (1883-1910) — ἄρχισε τήν ἐπαναστατική του δράση τό 1901 ὅταν ἦταν ἐργάτης τῶν ἐργοστασίων σιδηροδρόμων τῆς Καλούγκα. Τό 1902 μπῆκε στή σοσιαλδημοκρατική ὀργάνωση Κιέβου καί ἔγινε ὀπαδός τῆς «Ἴσκρα». Τό 1903 πιάστηκε καί ἐξορίστηκε ὑπό ειδική ἐπιτήρηση τῆς ἀστυνομίας στό Αἰκατερινοσλάβ, ὅπου ἔγινε μέλος τῆς τοπικῆς ἐπιτροπῆς τῶν ἰσκριστῶν. Ἦταν ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές τῆς γενικῆς ἀπεργίας τόν Αὔγουστο τοῦ 1903. Μετά τό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ — μπολσεβίκος. Ἐξορίστηκε στό κυβερνεῖο τοῦ Γενισέι, ἀπ' ὅπου δραπέτευσε τόν Ἰούλη τοῦ 1904. Μέ ἐντολή τοῦ Ἀνατολικοῦ γραφείου τῆς ΚΕ δούλεψε στό Καζάν γιά τήν ὀργάνωση τοπικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ΣΔΕΚΡ, ἵδρυσε παράνομα τυπογραφεῖα στά Οὐράλια. Στά τέλη τοῦ 1908 ἔφυγε στό ἐξωτερικό. Πέθανε ἀπό φυματίωση στό Νταβός (Ἐλβετία), ὅπου βρισκόταν γιά θεραπεία. — *331-334.*

Βισιμπάλο — *βλ.* Τόκαρεφ, Α. Σ.

Βίττε, Σ. Γ. (1849-1915) — κρατικός παράγοντας, ἐκπρόσωπος τῶν συμφερόντων τοῦ «στρατιωτικοῦ-φεουδαρχικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ» τῆς τσαρικῆς Ρωσίας, φανατικός ὀπαδός τῆς ἀπολυταρχίας, προσπαθοῦσε νά διατηρήσει τή

ὀργανωτές καί καθοδηγητές τοῦ γαλλικοῦ σοσιαλιστικοῦ κινήματος καί τῆς II Διεθνοῦς. Τό 1901 ὁ Γκέντ καί οἱ συνεργάτες του ἵδρυσαν τό Σοσιαλιστικό κόμμα τῆς Γαλλίας. Ὁ Γκέντ ἔκανε πολλά γιά τή διάδοση τῶν ἰδεῶν τοῦ μαρξισμοῦ καί τήν ἀνάπτυξη τοῦ σοσιαλιστικοῦ κινήματος στή Γαλλία. Ὡστόσο, παλεύοντας ἐνάντια στήν πολιτική τῶν δεξιῶν σοσιαλιστῶν, ὁ Γκέντ ἔκανε λάθη σεχταριστικοῦ χαρακτήρα στά ζητήματα τόσο τῆς θεωρίας, ὅσο καί τῆς τακτικῆς. Τό 1920 ὁ Γκέντ δέν ἀκολούθησε τήν πλειοψηφία τοῦ συνεδρίου τοῦ Γαλλικοῦ Σοσιαλιστικοῦ κόμματος στήν Τούρ, πού ἀποφάσισε νά προσχωρήσει στήν Κομμουνιστική Διεθνή. — *270.*

Γκίνζμπουργκ, Μπ. Α. — *βλ.* Κολτσόφ, Ντ.

Γκλέμποφ, Μπ. — *βλ.* Νοσκόφ, Β. Α.

Γκόλντενμπεργκ, Ι. Π. (Μεσκόβσκι) (1873-1922) — σοσιαλδημοκράτης, ἰσκριστής· ἄρχισε τή σοσιαλδημοκρατική του δράση στή δεκαετία 1890-1900, ἦταν μέλος τῆς ὀργάνωσης «Ἕνωση τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν του ἐξωτερικοῦ». Μετά τό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ — μπολσεβίκος. Στά χρόνια τοῦ παγκόσμιου ἰμπεριαλιστικοῦ πολέμου προσχώρησε στούς ἀμυνίτες, στούς ὀπαδούς τοῦ Πλεχάνοφ. Τό 1900 ξαναγύρισε στό Κόμμα τῶν μπολσεβίκων. — *397-398.*

Γκόλντενταχ, Ντ. Μπ. — *βλ.* Ριαζάνοφ, Ντ. Μπ.

Γκόλντμαν, Λ. Ι. (Ἀκίμ) (1877-1939) — ἔπαιρνε μέρος στό ἐπαναστατικό κίνημα ἀπό τό 1893. Τό 1899 πιάστηκε, ἀπόδρασε καί δούλευε στήν Ὀδησσό, τό 1900 ἔφυγε στό ἐξωτερικό, ὅπου προσχώρησε στήν ὀργάνωση τῆς «Ἴσκρα». Στίς ἀρχές τοῦ 1901 συναντήθηκε μέ τόν Β. Ι. Λένιν στό Μόναχο καί συζήτησε μαζί του τό σχέδιο ὀργάνωσης τυπογραφείου τῆς «Ἴσκρα» στή Ρωσία. Τό Μάη τοῦ 1901 ὀργάνωσε στό Κισινιόφ παράνομο τυπογραφεῖο, ὅπου τυπωνόταν ἡ «Ἴσκρα» καί ἄλλες σοσιαλδημοκρατικές ἐκδόσεις. Τό Μάρτη τοῦ 1902 πιάστηκε καί σέ συνέχεια ἐξορίστηκε στή Σιβηρία. Τό 1905 δραπέτευσε ἀπό τήν ἐξορία καί πῆγε στή Γενεύη, προσχώρησε στούς μενσεβίκους. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση δούλευε στόν τομέα τῆς οἰκονομίας καί σέ δουλιές συντακτικῆς-ἐκδοτικῆς φύσης. — *137-138, 163, 167, 168.*

Γκόλουμπεβα, Μ. Π. (Μαρία Πετρόβνα, Γιάσνεβα) (1861-1936) — πῆρε μέρος στό ἐπαναστατικό κίνημα ἀπό τή δεκαετία 1880-1890, στήν ἀρχή ἀκολουθοῦσε τίς ἀπόψεις τῶν ναρόντνικων. Τό 1891 ἐκτοπίστηκε ὑπό τήν ἐπιτήρηση τῆς ἀστυνομίας στή Σαμάρα, ὅπου γνωρίστηκε μέ τόν Β. Ι. Λένιν. Μέλος τοῦ ΣΔΕΚΡ ἀπό τό 1901. Μετά τό II συνέδριο τοῦ Κόμματος — μπολσεβίκα, ἦταν γραμματέας τῆς ἐπιτροπῆς Σαράτοφ τοῦ ΣΔΕΚΡ, στά τέλη τοῦ 1904 μετοίκησε στήν Πετρούπολη, ὅπου δούλευε στήν Ὀργανωτική Ἐπιτροπή τοῦ Γραφείου τῶν Ἐπιτροπῶν Πλειοψηφίας γιά τήν προετοιμασία τοῦ III συνεδρίου τοῦ Κόμματος.

Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση δούλευε στό Κεντρικό συμβούλιο τῶν ἐργοστασιακῶν ἐπιτροπῶν, στό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Δικαιοσύνης, στήν Ἔκτακτη ἐπιτροπή (ΕΕ) τῆς Πετρούπολης, στά 1920-1928 στό μηχανισμό τῆς ΚΕ τοῦ ΠΚΚ (μπ). — *387-388, 397, 427.*

Ζ

Ι

ἔπειτα τῆς «Ἴσκρα», ἔκανε ἔντονη σοσιαλδημοκρατική δουλιά ἀνάμεσα στούς πρόσφυγες, ὀργάνωσε ὁμάδες βοήθειας τῆς ρωσικῆς σοσιαλδημοκρατίας. Μετά τό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ — μενσεβίκος. Στίς ΕΠΑ ἦταν γραμματέας τοῦ Ἀμερικανικοῦ σοσιαλιστικοῦ συλλόγου· δούλευε γιατρός. — *101.*

Ἰνσάροβα — *βλ.* Κουλιάμπκο, Π.Ι.

Ἰνσάροφ — *βλ.* Λαλαγιάντς, Ι. Χ.

Ἰορντάνσκι, Ν. Ι. (Γιουρντάνοφ) (1876-1928) — συμμετεῖχε στό σοσιαλδημοκρατικό κίνημα ἀπό τό τέλος τῆς δεκαετίας 1890-1900. Μετά τό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ — μενσεβίκος. Τό 1904 μόνιμος συνεργάτης τῆς μενσεβίκικης ἐφημερίδας «Ἴσκρα».

Τό 1921 μπῆκε στίς γραμμές τοῦ ΚΚΡ (μπ)· τό 1922 ἐργαζόταν στό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Ἐξωτερικῶν καί στό Κρατικό ἐκδοτικό, ἔπειτα ἦταν πληρεξούσιος ἀντιπρόσωπος στήν Ἰταλία. Ἀπό τό 1924 ἀσχολήθηκε μέ τή λογοτεχνία. — *208.*

Ἰούντα — *βλ.* Στροῦβε, Π. Μπ.

Ἰρίνα — *βλ.* Γκόμπι (Σνίτνικοβα), Λ. Χ.

Ἰσάγενκο, Α. Γ. — *432-433.*

Ἴσαρι — *βλ.* Τοπουρίτζε, Ντ. Α.

Κ

Καλμικόβα, Α. Μ. (Τιότκα, Τιότουσκα) (1849-1926) — προοδευτικός κοινωνικός παράγοντας. Πῆρε μέρος στό κίνημα τῆς «Ναρόνταγια Βόλια» καί συνδεόταν στενά μέ τήν ὁμάδα «Ἀπελευθέρωση τῆς δουλιᾶς» καί τήν «Ἕνωση ἀγώνα γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς ἐργατικῆς τάξης» τῆς Πετρούπολης, ἦταν μέλος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῶν «νόμιμων μαρξιστῶν» — «Νόβογε Σλόβο» καί «Νατσάλο». Βρισκόταν ὑπό μυστική ἐπιτήρηση τῆς ἀστυνομίας. Στά 1890-1901 διατηροῦσε ἀποθήκη βιβλίων, πού ἦταν σημεῖο παράνομης ἐπαφῆς τῶν σοσιαλδημοκρατῶν, βοηθοῦσε οἰκονομικά τήν ἔκδοση τῆς «Ἴσκρα» καί τοῦ «Ζαριά». Τό 1902 ἀπελάθηκε γιά τρία χρόνια στό ἐξωτερικό. Μετά τή διάσπαση τοῦ Κόμματος πρόσφερε οἰκονομική βοήθεια στούς μπολσεβίκους. Ὁ Β. Ι. Λένιν, ὅπως ἔλεγε ἡ Ν. Κ. Κρούπσκαγια, στήν Καλμικόβα, «εἶχε μεγάλη ἐμπιστοσύνη, τή συμβουλευόταν γιά μιά σειρά πρακτικά ζητήματα, συζητοῦσε μαζί της γιά πολλά σημαντικά προβλήματα» («Πράβντα», 1926, ἀρ. φύλ. 75, 2 τοῦ Ἀπρίλη, σελ. 3).

Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση δούλευε στό Τμῆμα λαϊκῆς ἐκπαίδευσης τοῦ Λένινγκραντ καί στό Παιδαγωγικό Ἰνστιτοῦτο «Οὐσίνσκι». — *135, 227-229, 260, 292-295, 297, 300-302.*

Κάμενεφ (Ρόζενφελντ), Λ. Μπ. (Γιούρι) (1883-1936) — μέλος τοῦ Μπολσεβίκικου κόμματος ἀπό τό 1901. Τό φθινόπωρο τοῦ 1902 ἔφυγε στό Παρίσι, ὅπου προσχώρησε στήν ὀργάνωση τῆς «Ἴσκρα». Ὅταν ἐπέστρεψε στή Ρωσία ἔκανε προπαγανδιστική δουλιά στήν Τιφλίδα, στή Μόσχα καί τήν Πετρούπολη.

Λ

— ἐπιφανής παράγοντας τοῦ Μπολσεβίκικου κόμματος. Ἄρχισε τήν ἐπαναστατική του δράση στό πρῶτο μισό τῆς δεκαετίας 1890-1900 στό Καζάν, στά 1896 πῆρε ἐνεργό μέρος στή δουλιά τῆς «Ἕνωσης ἀγώνα γιά τήν ἀπελευθέρωση τῆς ἐργατικῆς τάξης» τῆς Πετρούπολης, ἔκανε προπαγάνδα στούς ἐργάτες τῆς συνοικίας Νάρβα. Τό 1897 πιάστηκε καί ὕστερα ἀπό 22 μῆνες φυλακή στό φρούριο τοῦ Πετροπάβλοβσκ ἐκτοπίστηκε στό κυβερνεῖο Βιάτκας· τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1899 ἔφυγε στήν Ἐλβετία, μπῆκε στήν «Ἕνωση τῶν ρώσων σοσιαλδημοκρατῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ», πῆρε ἐνεργό μέρος στήν πάλη ἐνάντια στόν «οἰκονομισμό». Τό 1901-1902 σάν ἀντιπρόσωπος τῆς «Ἴσκρα» δούλευε στή Μόσχα. Τό Φλεβάρη τοῦ 1902 πιάστηκε, στίς 18 τοῦ Αὐγούστου ἀπόδρασε μαζί μέ μιά ὁμάδα σοσιαλδημοκρατῶν ἀπό τίς φυλακές Λουκιάνοφ τοῦ Κιέβου. Στό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ — ἀντιπρόσωπος τῆς ἐπιτροπῆς Μόσχας, ἰσκριστής τῆς πλειοψηφίας. Τό Δεκέμβρη τοῦ 1903 γύρισε στή Μόσχα, μπῆκε ἐπικεφαλῆς τῆς ἐπιτροπῆς Μόσχας τοῦ Κόμματος καί ταυτόχρονα καθοδηγοῦσε τό Βόρειο γραφεῖο τῆς ΚΕ τοῦ Κόμματος. Ὀργάνωσε στό σπίτι του παράνομο τυπογραφεῖο. Τόν Ἰούνη τοῦ 1904 πιάστηκε καί τόν Ὀχτώβρη τοῦ 1905 ἀπελευθερώθηκε. Στίς 18 τοῦ Ὀχτώβρη δολοφονήθηκε ἀπό ἕναν μαυροεκατονταρχίτη στή διάρκεια διαδήλωσης πού εἶχε ὀργανώσει ἡ ἐπιτροπή Μόσχας. Ἡ κηδεία τοῦ Μπάουμαν μετατράπηκε σέ μεγαλειώδη λαϊκή διαδήλωση. Στήν ἐφημερίδα «Προλετάρι», ἀρ. φύλ. 24 δημοσιεύτηκε νεκρολογία στή μνήμη τοῦ Ν. Ε. Μπάουμαν, γραμμένη ἀπό τόν Β. Ι. Λένιν (βλ. Ἅπαντα, 5η ἔκδ., τόμ. 12ος, σελ. 36-37). — *72, 106-107, 119-120, 325, 442.*

Μπαραμζίν, Ε. Β. (Ἐμπριόν) (1868-1920) — σοσιαλδημοκράτης, ἰσκριστής. Ἀπό τό 1891 καθοδηγοῦσε μαρξιστικούς ὁμίλους. Τό 1898 ἐξορίστηκε στήν Ἀνατολική Σιβηρία· τό 1899 μέ δεκαέξι ἄλλους σοσιαλδημοκράτες ὑπόγραψε τή «Διαμαρτυρία τῶν σοσιαλδημοκρατῶν τῆς Ρωσίας» πού σύνταξε ὁ Β. Ι. Λένιν ἐνάντια στό «Gredo» τῶν «οἰκονομιστῶν». Τό 1902 δούλευε στήν ἐπιτροπή Σαράτοφ τοῦ ΣΔΕΚΡ σάν πράκτορας τῆς «Ἴσκρα». Τό 1905 ἦταν ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές τοῦ συνδικάτου ἐμποροβιομηχανικῶν ὑπαλλήλων στήν πόλη Σαράτοφ· ἀργότερα συνέχισε τή συνδικαλιστική δουλιά στήν Πετρούπολη, διατηροῦσε ἐπαφή μέ τήν κομματική ὀργάνωση τῶν μπολσεβίκων. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἀποχώρησε ἀπό τήν κομματική δουλιά. — *185.*

Μπαρόν — *βλ.* Ἔσσεν, Ε. Ε.

Μπασόβσκι, Ι. Μπ. (Ντεμέντιεφ) (γεν. τό 1876) — τό 1896 ἀνῆκε στούς σοσιαλδημοκρατικούς ὁμίλους τῆς Ὀδησσοῦ, σέ συνέχεια ἦταν ἕνας ἀπό τούς ὀργανωτές τῆς παράνομης μεταφορᾶς τῆς «Ἴσκρα» ἀπό τό ἐξωτερικό στή Ρωσία. Τό Φλεβάρη τοῦ 1902 πιάστηκε γιά τήν ὑπόθεση τῆς «Ἴσκρα» καί τῆς ἐπιτροπῆς Κιέβου τοῦ ΣΔΕΚΡ· στίς 18 τοῦ Αὐγούστου 1902 ἀπόδρασε μαζί μέ τούς Ν. Ε. Μπάουμαν, Β. Ν. Κροχμάλ καί ἄλλους ἀπό τίς φυλακές Λουκιάνοφ τοῦ Κιέβου· μετά ἀσχολήθηκε μέ τήν ὀργάνωση τῆς μεταφορᾶς τῆς «Ἴσκρα». Μετά τό II συνέδριο τοῦ ΣΔΕΚΡ προσχώρησε στούς μενσεβίκους. Μετά τήν Ὀχτωβριανή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ἀποχώρησε ἀπό τούς μενσεβίκους καί δούλευε σέ μιά οἰκονομική ὑπηρεσία τῆς Μόσχας. — *168, 267.*

Μπάχαρεφ — *βλ.* Ἀκίμοφ, Β. Π.

Ο

Οὐέμπ (Webb), *Βεατρίκη* (1858-1943) καί *Σίντνεϋ* (1859-1947) — γνωστοί ἄγγλοι κοινωνικοί παράγοντες, ρεφορμιστές. Ἔγραψαν ἀπό κοινοῦ μιά σειρά ἐργασίες γιά τήν ἱστορία καί τή θεωρία τοῦ ἀγγλικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Τό βιβλίο τους «Industrial Democracy» (1897) βγῆκε τό 1900-1901 μεταφρασμένο στά ρωσικά μέ τόν τίτλο «Ἡ θεωρία καί πράξη τοῦ ἀγγλικοῦ τρεϊντγιουνιονισμοῦ». Ὁ Σίντνεϋ Οὐέμπ ἦταν ἀπό τούς ἱδρυτές τῆς ρεφορμιστικῆς Φαβιανῆς ἑταιρίας.

Οἱ Οὐέμπ ἔβλεπαν μέ συμπάθεια τή Σοβιετική Ἕνωση καί τό 1932 ἐπισκέφθηκαν τήν ΕΣΣΔ. — *458.*

Οὐλιάνοβα-Ἐλιζάροβα, Α. Ι. (Ἄνια) (1864-1935) — ἐπαγγελματίας ἐπαναστάτρια, ἐπιφανής παράγοντας τοῦ Κομμουνιστικοῦ κόμματος· ἡ μεγαλύτερη ἀδελφή τοῦ Β. Ι. Λένιν. Πῆρε μέρος στό ἐπαναστατικό κίνημα ἀπό τό 1886, στό σοσιαλδημοκρατικό κίνημα πῆρε μέρος ἀπό τό 1893. Τό 1898 μπῆκε στήν πρώτη ἐπιτροπή Μόσχας τοῦ ΣΔΕΚΡ. Τό 1900-1905 δούλευε στήν ὀργάνωση τῆς «Ἴσκρα» καί σέ μπολσεβίκικες παράνομες ἐφημερίδες, ἦταν μέλος τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐφημερίδας «Βπεριόντ». Τό 1904-1906 διατηροῦσε ἐπαφή μέ τήν ΚΕ τοῦ Μπολσεβίκικου κόμματος, πού βρισκόταν στό ἐξωτερικό καί ἦταν ὑπεύθυνη γιά τά οἰκονομικά τῆς ἐπιτροπῆς Πετρούπολης. Τό 1908-1910 ἔκανε ἐπαναστατική δουλιά στή Μόσχα καί στό Σαράτοφ. Τό 1912-1914 συνεργαζόταν στά μπολσεβίκικα ὄργανα «Πράβντα», «Προσβεστσένιγε», «Ραμπότνιτσα». Ἐπανειλημμένα πιάστηκε. Τό 1917 ἦταν γραμματέας τῆς Συντακτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐφημερίδας «Πράβντα» καί διευθυντής τοῦ περιοδικοῦ «Τκάτς». Τό 1918-1921 δούλευε στό Λαϊκό Ἐπιτροπάτο Παιδείας. Πῆρε δραστήριο μέρος στήν ὀργάνωση τοῦ Ἰνστιτούτου Λένιν καί χρημάτισε ἐπιστημονικός συνεργάτης του. Ἔγραψε μιά σειρά ἀναμνήσεις γιά τόν Β. Ι. Λένιν καί ἄλλες ἐργασίες. — *25, 47, 52, 53, 60, 125, 142, 143, 145, 207, 448.*

Οὐλιάνοβα, Μ. Α. (1835-1916) — ἡ μητέρα τοῦ Β. Ι. Λένιν· ἦταν κόρη τοῦ γιατροῦ Α. Ντ. Μπλάνκ, πού γιά τήν ἐποχή του ἦταν προοδευτικός ἄνθρωπος. Πολύ μορφωμένη, ἤξερε κάμποσες γλῶσσες καί ἦταν ἐξαιρετική μουσικός. Ἀφοῦ προετοιμάστηκε κατ' οἶκον, τό 1863 ἔδοσε ἐξετάσεις σαν ἐξωτερική γιά νά πάρει τό δίπλωμα τῆς δασκάλας. Εἶχε σπάνιο διαπαιδαγωγικό ταλέντο, ἀφοσιώθηκε ὁλοκληρωτικά στήν οἰκογένεια καί στά παιδιά της. Προικισμένος ἄνθρωπος, μέ δυνατό χαρακτήρα καί ἰσχυρή θέληση, ἦταν ὁ ἰδεολογικός φίλος τῶν παιδιῶν της· τά ἀνάθρεψε σάν τίμιους, φίλεργους ἀνθρώπους, συμπονετικούς

Π

Σ

Τ

Χ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

* Μέ ἀστερίσκο σημειώνονται τά γράμματα πού πρωτοδημοσιεύονται.

1903

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Τυπώθηκε τόν 'Ιούνη τοῦ 1984
σέ 5 000 ἀντίτυπα
τυπ. φύλλα 39

ΛΕΝΙΝ

ΑΠΑΝΤΑ

46

ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ
ΤΥΠΟΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.